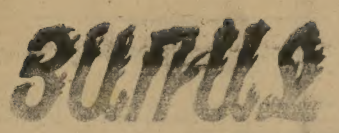

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ· 10 տոլ· կամ 3 անգլ·

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 1 JUIN 1948 Երեքշաբթի 1 ՅՈՒՆԻՍ

Ի· ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5355—Նոր շրջան թիւ 964 Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր·

ՄԱՅԻՍ 28Ի ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շարաթ գիշեր կը յորդէր բազմութիւնը, (2000է աւելի Փարիզէն ու արուարձաններէն) Քաւոէի ընդարձակ սրահներուն մէջ: Կը յորդէր նաեւ ուրախութիւնը ամէնուն հոգիին մէջ եւ ժպիտը դէմքերուն վրայ: Այլազան էր բազմութիւնը, կային Ֆրանսացի ընկեր վարականներ, Կովկասցի անձնաւորութիւններ, Մխիթարեան հայրերը, Տէր եւ Տիկին Ճօրճ Մարտիկեան (Ամերիկայէն) եւ ուրիշներ:

Վարագոյրը բացուեցաւ ընկեր Սահակ Ցովհաննէսեան ի ղեկավարութեամբ միացեալ երգչախումբի Մարսէյլէզով եւ Մեր Հայրենիք, Թուրք թշնամեաց ոտնակոխով», որոնք ունկնդրուեցան յոտնկայս: Խումբը երգեց նաեւ «Իմ չո՞ւ Գինկօլը մասը» եւ «Անուշիկ եար ճան»ը:

Կը նախագահէր ընկեր Հրանդ Սամուէլ որ ըսաւ թէ կը տօնենք Հայաստանի անկախութեան 30ամեակը: 30 տարի առաջ էր որ հայ կարմիր քաղաքի ծոցէն բերաւ դարաւոր դաշինքը: Այս հանդիսաւոր պահուն մեր մտածումները կ'երթան դէպի անոնց որոնք տուին իրենց կեանքը այս պէտքի տարի այս ժողովուրդը: Հայ ժողովուրդը 30 ամիս միայն վայելեց անկախութիւնը, սակայն 28 տարուան պանդխտութիւնը աւելի եւս ամրապնդեց անոր մէջ հայրենիքի սէրը: Այսեւս չի խօսուիր երկու նահանգներու մասին, սակայն Հայ ժողովուրդը չի յուսահատիր, չենք կորեր մեր յոյսը:

Ընկեր Հրանդ Սամուէլ կարդաց Ֆրանսական Ընկերվարական կուսակցութեան անդամներէն կրթական նախարար Mr. Ed. Depreuxի նամակը որ ցաւ կը յայտնէր ակամայ բացակայութեան համար ու կը շնորհաւորէր հայ ժողովուրդը իր անխախտ սկզբունքներուն եւ սիրով կը սատարէր հովանաւորութիւնը հանդէսին:

Առաջին խօսողն էր Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան կողմէ ընկեր Ցոլիկ Եղիազարեան, որ այսպէս սկսաւ «Ցաղթանակի գիշերն է այս տօնական հայ ժողովուրդ ճրագը վառէ», ահա թէ ինչ կը բացականչէր ժողովուրդ մը 30 տարի առաջ: Ու ազատութեան աւետիսը կը տարածուէր ծաղէ ծաղ: Մեր պատմութեան մեծ ռահվիրաները Տիգրաններն ու Վարդանները, Արմեան Հայկիկները ու Խարայէլ Օրիները, Րաֆֆիներն ու Քամառ Քաթիպաները իրենց քունէն արթնցած կը հսկային ձեռք բերուած արդիւնքէն: Անոնց կը ձայնակցէին մեր բիւրաւոր մարտիրոսները, եւ կը խաղաղէին հոգիները մեր անմահ ֆէտայիներուն տեսնելով իրականացումը իրենց իտէալին: Յաղթանակն էր գաղափարին եւ վճռական կամքին: Պատմական հանգրուան մը, երկրորդ ոսկեդար մը մեր պատմութեան մէջ: Մինչեւ կաթողիկոսները պայքար տային ազատութեան համար, որովհետեւ անոնք կ'ըմբռնէին թէ միայն ազատութեան մէջ կրնայ ապրիլ ազգ մը եւ արժեցնել իր մշակոյթը: Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան առողջ սկզբունքներով եւ անոր ղեկավարութեան տակ, ան կերտեց իր ազատութիւնը: 1918ը կը յիշեցնէ մեզ Վարդանանց պատերազմը, երբ դարձեալ մինակէր հայ ժողովուրդը շրջապատուած թշնամիներէ: Թրք. երեք անգամ աւելի բազմաթիւ բանակին դէմ՝ 12.000նոց հայ բանակը ամենամեծ քաջութեամբ կռուեցաւ իրացնելով Դաշնակցութեան նշանաբանը «Մահ կամ ազատութիւն»: Ամբողջ ժողովուրդը մէկ մարդու պէս կը կռուէր:

Զարդուած Տաճիկը նահանջեց հայ զօրքին առջեւէն, ու ստեղծուեցաւ Ազատ եւ Անկախ հայրենիք մը: Հայ շինարար ժողովուրդը գործի լծուեցաւ:

Մայիս 28ի կարեւորագոյն իմաստներէն մէկն ալ այն է որ Հայկական Հարցը դրուեցաւ միջազգային դետնի վրայ: Ահարոնեան Նստաւ Միլլերանի քով հաւասարէ հաւասար եւ ստորագրեց Սեւրի դաշնագիրը:

Այդ օրերուն Հայը միացած էր եւ համերաշխ: Ըլլանք նորէն համերաշխ եւ այն ատեն է միայն որ պիտի կրնանք իրականացնել մեր իտէալը:

Թատրոն Գարեգին ընկերակցութեամբ Բէնոյի (տափ) նուագեց «Մայր Արաքսին մեզ փոխադրելով Արաքսի դեղածիծաղ ափերը: Իսկ Զարեհ

Էդըն Արեւմտ. Միութեան մասին

Լոնտոնի օտար մամուլի հացկերոյթին, վարչապետ Էդըն, ի մէջ այլոց, հետեւեալը յայտարարած է Արեւմտեան Միութեան մասին.—

«Արեւմտեան Միութիւնը իր խնդութեան մէջ զինուորական ամուլ զինակցութիւն մը չէ, ոչ ալ պետութիւններէ բաղկացած պարզ խմբակցութիւն մը: Անիկա ազատ ժողովուրդներու միջեւ կազմուած ընկերակցութիւն մըն է, հիմնուած՝ գաղափարակցութեան վրայ: Տնտեսական փոխադարձ շահեր ապահովելու եւ ինքնապաշտպանութեան պատրաստուելու համար անհրաժեշտ էգործակցիլ նիւթական այնպիսի հաստատուն հիմ մը դնելու համար՝ որուն վրայ կարենայ հանգչիլ Արեւմտեան Միութիւնը: Ահա, այս է Գրիւքսէլի մէջ Հինգերու միջեւ կնքուած ուխտին իմաստը: Դիտաւորութիւն ունինք փութացնելու այս ուխտին գործադրութիւնը: Երեք ամիսէ ի վեր կարելի եղաւ շատ բաներ յաջողցնել. բայց, կատարուելիք շատ բաներ ալ կան տակաւին»:

Ղարիպեան խոր զգացումով եւ ապրումով արտասանեց Ահարոնեանի «Մասիս»ը:

Երկրորդ խօսողն էր ընկեր Հայկ Սէրէնկիւլեան որ ըրաւ խանդավառ բանախօսութիւն մը: 1948 Մայիս 29ն ենք եւ հաւաքուած ենք տօնելու 1918ի անկախութիւնը: Ազգ մը ազգ է այն ատեն միայն երբ ան կ'ունենայ հայրենիք մը եւ զայն պաշտպանելու միջոցը, երբ ան կ'ունենայ ազատութեան ճամբուն վրայ ինկող հերոսներ: Ամէն ազգ ունի ուրախութեան եւ տխրութեան օրեր: Ապրիլին կը տօնենք մեր պատուհասութիւնը, Մայիսին կը տօնենք մեր յաղթութիւնը:

Հայաստանի դիրքը աշխարհի կարեւոր հանգոյցներէն մէկն է: Ան կը միացնէ Արեւելքը Արեւմուտքին, եւ հոն է նաեւ մեր դժբախտութիւնը: Ցետոյ ընկեր Հայկ պատմականն ըրաւ վերջին երեսնամեակին քաղաք. անցուդարձերուն, ռուսական ցարիզմէն մինչեւ ռուսական յեղափոխութիւնը, քաղաքականապէս մեր տուած զոհերը: Առաջին պատերազմին «պզտիկ դաշնակից»ն էինք, իսկ երկրորդին տուինք 250.000 զինուոր: Եւ սակայն խոստումը մնաց «դըքըէդ» եւ ոչինչ ստացանք օտարէն: Շնորհիւ մեր ուժին եւ պաշտելի Արամին (Ծափահարութիւն) հայ ժողովուրդը՝ ձեռք բերաւ իր ազատութիւնը անօրինակ զոհողութիւններու գինով:

Գեղարուեստական բաժինը՝ մեներգ, արտասանութիւն, խմբերգ կ'ընդմիջէին բանախօսները:

«Օրերու Օրը» կենդանիպատկերը գեղեցիկ յղացում մըն էր Բարսեղ Հայկշեանի եւ Օսմանճեանի կողմէ: Մայր Հայաստանը կը ներկայացնէր դարերու ընդմէջէն, երբ բազմաթիւ թշնամիներու կողմէ կը շղթայուէր անոր անկախութիւնը, ինչպէս Պարսիկներէն, Լէնկթիմուրներէն, Համիտներէն, մինչեւ որ Մայիսեան իր փառաւոր յաղթութեամբ գտաւ իր անկախութիւնը:

Խօսնակը բարձրախօսի միջոցով բացատրութիւններ կուտար պատմական իւրաքանչիւր դէպքի մասին:

Կէս գիշեր է արդէն երբ ժողովուրդը բոլորուեցաւ սեղաններու շուրջ: Այս աւանդական տօնակատարութիւնը կարծես չէր վերջացած նոյնիսկ արշալոյսին ծագումով: Բոլոր հանդիսականները տօնական տրամադրութեամբ մեկնեցան սրահէն, կրկնելով անմահ Զարենցին հետ «Ուր էլ լինեմ չեմ մոռանայ ես ողբաձայն երգերը մեր, չեմ մոռանայ աղօթք դարձած երկաթագիր գրքերը մեր: Ինչքան էլ սուր սիրտս խոցեն, արիւնաքամ վէրքերը մեր, էլի ես որբ ու արնաքամ իմ Հայաստան եարն եմ սիրում...»:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը տեղի ունեցած է 4000 հոգիի ներկայութեան: Մեծ խանդավառութեամբ:

Զօրս մեծ Ֆրանսացի անձնաւորութիւններ խօսք առած են որոնց մէջ Mr. Gaston Deferre:

Միեւնոյն ոգեւորութիւնը եւ փառայեղ տօնակատարութիւնը նաեւ Վալանսի մէջ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ երէկ կատարուեցան երեսփոխանական ժողովի ընտրութիւնները. արդիւնքը յայտնի պիտի ըլլայ մէկ երկու օրէն: Կառավարական կուսակցութեան թեկնածուներէն զատ ուրիշ ընդդիմադիր թեկնածու չկայ:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

ԲՈՒՌՆ ԿՌԻՒՆԵՐ ԼԱՏՐՈՒՆԻ ՄՕՏ

Այս պահուս, լուրջ կռիւներ կը մղուին Պաղեստինի մէջ: Թէ Հրեաներուն եւ թէ Արաբներուն հրատարակած պատերազմական զեկոյցները, սակայն, լեցուն են հակասական եւ չփոթ տեղեկութիւններով, այնպէս որ ռազմական կացութեան մասին դժուար է որոշ գաղափար կազմել: Ինչ որ յայտնի է, սա է թէ՝ Արաբ բանակները սկսած են մեծ շարժում մը կատարել արեւմուտքէն դէպի արեւելք: Հրեաները ստիպուած են պաշտպանողականի վրայ մնալ ամէն կողմ: Զինուորական գործողութեանց այժմու կեդրոնը կը գտնուի Թէլ Ավիվի ճամբուն վրայ գտնուող այլեւայլ կէտերու մէջ:

Լատրունի մօտ կը մղուին վճռական կռիւներ: Հրեաները կը ջանան Արաբները վանել Թէլ Ավիվէն Երուսաղէմ տանող ճամբէն, բազմաթիւ քիլոմեթր երկարութիւն ունեցող տարածութեան մը վրայ:

Երուսաղէմի հին թաղամասը գրաւելէ ետք, Արաբները հիմա իրենց ուժերը թափած են նոր քաղաքին վրայ, որ տակաւին Հրեաներու ձեռքն է:

ԹԷԼ ԱՎԻՎ ՊԱՇԱՐՈՒԱԾ (?)

Արաբական աղբիւրէ հասած լուրի մը նայելով, Երուսաղէմի շրջանին մէջ գտնուող Եգիպտական զօրքերու մէկ մասը, դէպի հիւսիս առաջացած է եւ հասած՝ Նաթանիա, որ Հայֆայի եւ Թէլ Ավիվի մէջտեղ կը գտնուի, հրէական հողի վրայ:

Մեծ կարեւորութիւն ունի այս լուրը, եթէ հաստատուի, որովհետեւ, Նաթանիայի գրաւումով, ցամաքային յարաբերութիւնները կը խզուին Հայֆայի եւ Թէլ Ավիվի միջեւ: Այս պարագային, Թէլ Ավիվ պաշարուած կ'ըլլայ ցամաքէն, Արաբներուն կողմէ, քանի որ հրեայ մայրաքաղաքէն 30 քիլոմեթր դէպի հարաւ գտնուող Էլ Մաճտլ արդէն իրենց ձեռքն է:

ԱՊԱՀՈՎ· ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ՍՈՎԵՏՆԵՐՈՒ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք, Ապահով. Խորհուրդի սովետ պատուիրակը առաջարկած էր՝ Արաբներէն եւ Հրեաներէն պահանջել որ կրակը դադրեցնեն 36 ժամուան պայմանաժամի մը մէջ. միեւնոյն ատեն, ջատագոված էր Պաղեստին ղրկելու միջազգային զինուորական ուժեր: Այս առաջարկը մերժուեցաւ 5 ձայնի դէմ (Միաց. Նահանգներու, Ուքրէնիա, Քոլոմպիա, Ֆրանսա եւ Խորհրդ. Միութիւն) 6 ձայնի ձեռնպահութեամբ (Անգլիա, Արժանթին, Պելճիքա, Քանատա, Զինաստան եւ Սուրիա):

~~Նոր փորձով 10 ձայնի մեծամասնու-~~ թեամբ ընդունուեցաւ Անգլիոյ առաջարկը՝ չորս շաբաթուան զինադուլ մը կնքելու մասին, որպէսզի կարելի ըլլայ այս ժամանակամիջոցին մէջ, համաձայնութեան եզր մը գտնել Արաբներու եւ Հրեաներու միջեւ:

★ Բրիտանական կառավարութիւնը հրաման տուաւ Արաբական Լեգէոնին մէջ ծառայող 21 անգլիացի սպաներուն անմիջապէս Անդրյորդանան վերադառնալ: Օրինաւորապէս Ամմանի կառավարութեան ծառայութեան տակ գտնուող միւս 16 սպաները՝ որոնց մէջ է նաեւ Կլըպ փաշա, պիտի կրնան շարունակել իրենց պաշտօնը:

★ Եգիպտական կառավարութիւնը կը շարունակէ խիստ միջոցներ ձեռք առնել «հանրային ապահովութեան տեսակէտով վտանգաւոր անձերու» դէմ: Ձերբակալուեցան Գահիրէի հրեայ գաղութի անդամներէն 26 հոգի, բժիշկ, փաստաբան, վաճառական, գործարանատէր եւն.:

★ Վատիկանի պաշտօնաթերթը, «Օսէրվաթորէ Ռոմանօ», կը բողոքէ փոխ վրէժի այն յայտարարութեան դէմ՝ զոր Երուսաղէմի հրեայ զինուորական իշխանութիւնները ըրած են, սպառնալով աւերել Ս. Տեղերը:

Ուոլըս հակառակորդ Օրինագծին դէմ

Ամերիկեան երրորդ կուսակցութեան նախագահական թեկնածու, Հէնրի Ուոլըս յայտարարեց Ծերակոյտի յանձնաժողովներէն մէկուն մէջ թէ՝ իր կուսակցութիւնը պիտի պայքարի համայնավարներու իրաւունքները սահմանափակող օրինագիծին դէմ, եթէ քուէարկուի ան: «Դուք չէք կրնար Ռուսիոյ հետ հաշտ ապրիլ — գոչած է Ամերիկայի Նախկին փոխ նախագահը — երբ մէկ ձեռքով հիւլէական ռումբը բռնած էք, եւ միւսով՝ այս օրինագիծը»:

Մարշըլ կ'ամբաստանէ Սովետները

Մարշըլ Բորգլէնտի մէջ ճառ մը խօսելով երէկ, զգուշացուց Ամերիկացիները որ չիյնան Սովետներու լարած թակարդին մէջ, որուն խայծն է

«Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· Էջ»

Ր Ա Ֆ Ֆ Ի

(ԻՐ ՄԱՀՈՒԱՆ 60ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

1935 թուին, բայց միայն աւելի 13 տարի առաջ, Սփիւռքի բովանդակ հայութիւնը տօնեց մեր ազգային մեծ վիպասանի ծննդեան 100ամեակը. 1948 Ապրիլ 25, անոր մահուան 60ամեակն էր: Եւ անշուշտ ազատատենչ ու հրախառնէշ հայութիւնը այս անգամ ալ լռութեամբ պիտի չանցնի այս թուականէն առջեւէն: Րաֆֆին մէկն է մեր այն մեծութիւններէն, որոնք իրենց գերեզմաններու մէջէն ալ կը շարունակեն մեզ ներշնչել ու ղեկավարել:

Անոնք որ ծանօթ են Րաֆֆիի կեանքի ու գործունէութեան գէթ քանի մը գլխաւոր գծերուն, չեն կրնար շատերու հետ միասին չզգալ այն եզրակացութեան, որ ան իրօք «հրաշք մարդը» եղած է մեր մէջ:

Ան ծնած էր յետամնաց գիւղի մը մէջ, կարդացած էր Նարեկ, Սաղմոս, Աւետարան ու Ցայսմաւուրք: Այնուհետեւ հազիւ թէ ստացած էր կէս միջնակարգ կրթութիւն մը Թիֆլիզի մէջ, այն ալ ռուս պետական դպրոցի մէջ: Ապա նետուած է ան կեանքի մէջ, ուր մինչեւ իր մահը տեսած է միայն զրկանքի թշուառութիւն ու զրկանք: Կը պատմեն, որ աւելի քան 10 անդամներէ բաղկացած ընտանիքի մը հոգը ունեցած է ան իր ուսերուն վրայ: Ան պարտաւորուած է եղեր գիշեր ու ցերեկ՝ օրական 16 ժամ աշխատիլ՝ միայն ապրելու հաց մը ճարելու համար: Եւ այս պայմաններուն մէջ ան՝ Րաֆֆին, շարունակ գրեր ու արտադրեր է: Արդիւնքը եղած է այն, որ խեղճուկ ուսումով այս մարդը, հետագային, շնորհիւ իր յամառ ինքնակրթութեամբ ձեռք բերած մեծ հմտութեան, կրցած է մեզի տալ մէկը միւսէ աւելի արժէքաւոր գործեր — ամէնքն ալ գրուած հրեղէն գրչով, եւ ամէնքն ալ հիւթեղ ու բազմակողմանի:

Րաֆֆի հանճարի կրակը ունեցած է իր մէջ:

Մեր ազատամարտի ուրիշ ռահվիրաներէն մէկը — Ալիշան, չէ եղած Հայաստան, չէ տեսած մեր հայրենիքը: Բայց Վենետիկի իր հեռաւոր Մենաստանին մէջ ան, իր մտքի ու հոգու սրատես աչքերով տեսած ու նկարագրած է մեր հայրենիքը, անոր հողն ու ջուրը, գետն ու լիճը, լեռներն ու սարերը, վանքերն ու եկեղեցիները: Րաֆֆին, Փայաճուկ գիւղէն, շատ հեռու էր Հայաստանի սրտէն, բայց ան իր փոքր հասակէն ներքին բուռն մղում մը ունեցած է տեսնելու մեր հայրենիքը իր սեփական աչքերով: Եւ ան գնո Նորաշէնը երիտասարդ, անցած է Մուշ ու Տարօն, ուխտի գացած է Ս. Կարապետի վանքը, եղած է Վան ու Այգեստան, տեսած է Աղթամարը, Լիմն ու Կտուցը, եղած է Վարագ օրերով ու գիշերներով պտտած է Վանայ լճի ափերուն ու, ներշնչուած ան կէ: Հակառակ իր բուռն բաղձանքին ան չէ կրցած պտըտիլ Հայաստանի մնացած մասերը, բայց այս կարճ պտոյտն ալ անոր տուած է շատ բան: Ան տեսած էր իր երազներու աշխարհը, տեսած էր անօրինակ թշուառութեան մատնուած ժողովուրդ մը, որոնց նկարագրութիւնը հետագայ տարիներուն ան պիտի տար իր զմայլելի գրչով:

★

Րաֆֆի մեր Ազատամարտի առաջին մեծ երգիչն է, հայ յեղափոխութեան մեծագոյն հրծիգը. անոր ցանած կայծերն են որ բոցավառեցին հոգիները եւ հրդեհեցին մեր կեանքը: Անոր հերոսները՝ Ֆարհատ, Կարօ, Սագօ, Ասլան, Որսորդ Աւօ եւայլն, եղած են առաջին տիպարները գործնական յեղափոխականի: Յեղափոխական կազմակերպութիւնները, որոնք յետոյ եկան, քալեցին այն ուղիէն, զոր Րաֆֆին էր գծած: Մեր Ազատամարտի ճամբուն մէջ Րաֆֆիէն առաջ մենք ուրիշներ ալ ունեցած ենք — գրողներ ու բանաստեղծներ, բայց ինչպէս իրաւմբ գիտել տրուած է, անոնք եղած են նախակարապետներ, եղած են առաջին ծիծեռնակները, մինչ Րաֆֆին, որ յետոյ եկաւ, եղաւ մեծ արծիւը՝ խոյական ու սրարշաւ թռիչքով...:

Եթէ հայ վիպագրութեան հայրը մեր անմահ Խաչատուր Աբովեանն է, Րաֆֆին սակայն, իր արուեստագէտի գրիչով, այդ վիպագրութիւնը դրաւ ամուր, հաստատուն ու արդիական հիմերու վրայ. Վիպելու արուեստը Րաֆֆին կրցաւ իրական բարձունքի մը հասցնել: Ան օժտուած էր զարմանալի ստեղծագործ երեւակայութեամբ: Բայց Րաֆֆիի երեւակայութիւնը երբեք չեղաւ կեղծ, չինծու ու արուեստական. ըլլալով տեսանող մը, անոր երեւակայութիւնը եղաւ նկարչագեղ պատկերացումը հայ իրականութեան, պատկերացումը մեր կեանքէն բխած դէպքերու եւ անոնց կաւուած դէմքերու:

Մեր մէջ, ինչպէս ժամանակին ուրիշ դէմք մը՝ Քամառ Քաթիպա գրեց, Րաֆֆին եղած է «բանաստեղծ մարգարէ» մը. ան եղած է հաստատուն ու տեսանող միտք մը, կամ եղած դրօշակ մը, որու շուրջ յետոյ պիտի խմբուէին իրար յաջորդող սերունդները՝ մեր ազատամարտի կռիւը մղելու համար: Ան վերազարթնող հայութեան մեծ երգիչն ու գաղափարախօսն էր: Առանց Րաֆֆիի մեր կեանքը, իր շատ մը կողմերով, պիտի ըլլար ամայի ու պակասաւոր:

Երբ աւելի 60 տարի առաջ, 1888 Ապրիլ 25ին, մեռաւ Րաֆֆի, ցնցուեցաւ բովանդակ Կովկասի հայութիւնը: Բոլորը արտասուեցին. Թերթերը գրեցին օրերով ու շաբաթներով: Թիֆլիզի մէջ տեղի ունեցած է թաղում մը, որ մինչ այդ չէր ունեցած իր նախընթացը: Ամբողջ օտար մամուլը զարմացած է այն յարգանքի ցոյցերէն, որ մատուցուած են հայ մեծ գրողի յիշատակին: Բայց ամէն ոք գիտէր, գիտէին նոյնիսկ օտարները, որ Րաֆֆին մինչեւ իր մահը զարհուրելի թշուառ կեանք մը ապրած էր: Այդ պատճառով ալ Րաֆֆիի փառաւոր թաղման առթիւ վրացական թերթ մը գրած է. «Հայերը լաւ կը թաղեն իրենց գործիչները, բայց չեն գիտեր ապրեցնել զանոնք»: Որքան ճշմարիտ էր օտար թերթի մը այս դիտողութիւնը: Հայ ժողովուրդը որքան պիտի շահէր, եթէ ան այդպէս չըլլար, եթէ ան այդ օրերուն ալ իր մեծ զաւակին տուած ըլլար մարդավայել կեանք մը ապրելու տարրական հնարաւորութիւնները:

Այսօր, 60 տարի է անցան Րաֆֆիի գերեզմանի վրայէն: Բայց Րաֆֆին չէ մեռած, ան զարմանալիօրէն կենդանի է. ան այսօր ալ տիրականօրէն կ'իշխէ մեր հոգիներուն: Ըլլալով հայ Ազատամարտի առաջին մեծ դարբիններէն մէկը, Րաֆֆի երբեք ալ պիտի չմեռնի հայ ժողովուրդին համար:

(Խմբագրական «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»ի)

ՄԱՅԻՍ 28Ի ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

(ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆԸ)

Մայիս 28ի խորհուրդ խորին փառատօնն է այսօր, ամէն Հայ, ուր որ ալ ըլլայ, ինչ որ ալ ընէ, գլխահակ երկիւղածութեամբ կ'ունկնդրէ բազմատանջ ցեղին վերածնունդին յաւաղաքական կոչը: Դարերու ստրկութիւնը մէկ կողմ շպրտող եւ Հայոց արեւահամ կեանքին ազատութիւն շնորհող Մայիս 28ի խանդավառ տօնն է, տօնն է ուրախութեան եւ բերկրանքի:

Ո՞վ է որ, ապրած չէ ստրկութեան դաժան կեանքը թրքական գեհենին մէջ, այո, բոլորս ալ մեծով պզտիկով, մեր հոգիներուն մէջ քամած ենք դառնութեան մրուրը. եւ հապա ինչպէս չանդրադառնալ այն նուիրական երոյթին որ մեզ համար ազատութեան եւ անկախութեան փառքին հասցուց: Փառք այդ պատմական օրին:

Սփիւռքի հայութեան համար, ինչպէս նաեւ մայր Հայաստանի ժողովուրդին, Մայիս 28ը կը մնայ լուսապայծառ տօն մը, արիւնով գնուած յաղթանակի սրբազան տօն, որուն համար մեր հոգին զուրպան:

Վարդապետութիւնները եւ գաղափարական անիմաստ փոխատուութիւնները ոչ մէկ կերպով կրնան նսեմացնել այս յաղթատօնի վեհութիւնը, վեհութիւն մը որ մեր հայրերու եւ նախահայրերու ժառանգն է, մեզի ձգուած: Ուրանալ այս տօնի նշանորբող փառքը, կը նշանակէ հետեւիլ ուրայն տառապելութեան մը որ գետին չի բռներ մեր ազգային կեանքին մէջ:

Առանց դատանաքի կը մօտենանք այս գերազանցապէս ազգային գոյութիւնը բնորոշող եւ համադրող տօնին եւ անոր կենսատու շունչովը կ'արբենանք՝ միշտ հպարտ իրմով, վասնզի կարող չենք ճանչնալ ուրիշ բան որ այսքան նուիրական ըլլայ քան վերածնունդը հաւատաւոր ցեղին, Հայոց ժողովուրդին:

Այս աղաչունչ տօնը իր համադրական ծալքերով եւ խորութեամբ, մեր առջեւ բացաւ խորհուրդ խորին մատեան մը ուր մենք կը տեսնենք այն բոլոր աղաղակները որ մեր ժողովուրդը ըրած է ի գին ազատութեան եւ անկախութեան:

Մեր Արաքսն ու Մասիսը, երկնամերձ Արարատը, ահեղագոռ չեփորով մը ընդունած են Մայիս 28ի փառապսակ տօնը: Հայոց եթերին ջինջ կապոյտը, արեգին կարմիր շողերը, դաշտերուն Ծաղկուն եւ նարնջափայլ հունձքը միասին նրբատած, խորհուրդ են բրած, լոյս տալով իրենց խորհուրդ երկունքին, ծնած են դրօշն Հայուն եւ դրած Արարատի բարձունքին:

Ալբերեան Սպանդէն ճողոպրած սերունդ, տանջուած մարմինդ քաշեցիր անդունդէ անդունդ, այսօր հողւոյդ մէջ աւեւածացի տօն կայ, արթնցիր եւ չեփորէ, յուշերդ թարմացուր, զաւկիդ Վահանին նոր շորեր հագցուր, վազէ դէպի Մայիսեան խորանը, աղօթէ ծնրադիր եւ անոր ձայնին, հաւատքին եղիր ունկնդիր:

×

Մայիս. 28ին ծնաւ Հայոց թագաւորը մասիսափառ, դարերու մէջ կեանք ունեցող մեր բոլոր թագաւորներն ու իշխանները, արքայական հանդէս սարքեցին Արարատի փէշին եւ վրէժ գոռացին թուրք, սորուկ հրէշին: Անոնք եկան այդ օրը ծափ ու ծնծղաներով, Հայոց կապուտօրան երկնակամարին ազատութիւնը ցնծերգելու, իրենց հինաւուրց փառքերը տեսնելու եւ մեզ խանդավառելու իրենց սրբազան կոչով:

Ծնաւ թագաւորը եւ հայ ազգը թօթափեց ստրկութեան անասելի լուծը եւ դնացապրելուոգնուտափառ արքաներու մեհեանին մէջ, Հայաստանի ոսկեփոշի հողին վրայ:

Վարդաններու ահագնագոռ ձայնին ու շունչովը կերտուող Մայիս 28ի փառատօնը ամէն Հայու սրտին մէջ ազատ ապրելու կամքը շնորհեց, արդ հոն էր որ սորուկ Հայը՝ յանախ խոշտանգուած թուրքէն ու Քիւրտէն, իր մէջքը շտկեց, աչքերը բացաւ ազատութեան խորհրդանիշ եռագոյնին զոր տնկուած էր սպիտակափառ Արարատին:

Զարթնցնենք մեր զէնքի եւ մտքի թագաւորները իրենց յաւիտենական քունէն: Անոնք՝ իբրեւ ամահ կոթողեր ազատութեան ճանապարհին, հոս են այսօր եւ ամէն օր մեր մէջ, մեր մօտ նստած՝ խարոյկ մը պատրաստելու վրայ են անարգ թշնամին ահաբեկելու համար:

Հպարտ ենք այսօր որ եր աստուածատիպ առաքեալներն ազնիւ, ծնունդ տուին Մայիսեան անկախ թագաւորին, տուին նաեւ պետութիւն, ազատ եւ անկախ:

Փակենք ամէն կարգի քննախնդրութեան դուռ. ըլլանք պարզ Հայեր ու թող մեր հոգիները լեցուին վեց դար վերջ կեանքի կոչուող Մայիսեան փառքով:

Մայիսեան յեղափոխական թագաւորը տուաւ մեզ խոհեմութեան միտքը, ինչպէս նաեւ յամառօրէն շարունակել մեր պահանջներու արդար լուծման սրբազան ուխտը: Մայիս 28ի թագաւորը մեր ժողովուրդի գոյութեան միակ ու հարազատ երաշխիքն է: Ահա այս յաւիտենական գոյութեան նուիրական փառքովն է որ մենք հպարտ ենք եւ խորոց սրտի ծափ ու ծնծղայ ունինք, նման մեր թագաւորներուն:

Մայիսի ծնունդ եղող մեր հրաշք թագաւորին քաղաքական կշռոյթը գերիվեր է բոլոր վարդապետութիւններէն: Այդ օրը, բոլոր կազմակերպութիւնները նոյն ձգտումը ունեցան եւ փառաբանեցին նոր Արքան եւ խրախճանքի խարոյկներ վառեցին, փողեր հնչեցուցին, աւետելու համար նորածին Արքայի ծնունդը ամբողջ աշխարհի: Երեսուն տարի վերջ, թէթեւ խարխափում մը կայ զանազան տարրերու մէջ: Այդ անհիմն բանսարկութիւններով ծնող Արքային չեն վնասեր, այլ բանսարկուներուն սրտերը կը մգլոտեցնեն: Սեւ տեսնելու համար նկուղի կեանք պէտք է ունենալ: Արարատի օգոստափառ արեգի ակնախտիղ ճառագայթներու մէջէն կեանք առաւ Հայոց Մայիսեան թագաւորը, մի արհամարհեր զայն, աչքերուդ մէջ անոր լոյսը կայ, իսկ սրտիդ մէջ անոր չինած ազատ գաղափարը:

Պաշտամունքի խօսք միայն նուիրական տօնին: Արդ ես կը մնամ թագաւորին մօտ եւ կը ձայնեմ լիաթոք: Ելէք ելէք, ոտքի ելէք, լուսաճաճանչ փարոսներ, ջահակիրներ մտքի եւ զէնքի ոտքի ելէք հին բարեկամներ, ծերեր եւ երիտասարդներ, նոր հայրեր եւ նոր փեսաներ, պարզուն պատմուճաններով մանկունք հայկազանց, նոր սերունդ բանիմաց:

Այսօր տօնն է մեր մեծ թագաւորին, Հայոց ազատութեան եւ անկախութեան, տօնն է մեր նուիրական: Միայն կը խնդրեմ ձեզմէ, զգոյշ ըլլալ, հազար անգամ զգոյշ, չըլլայ թէ վարանոտ կամքով մօտենաք եւ հաղորդուիք այս նուիրական ուխտով, հապա քալենք անսայթաք դէպի նոր տարուշան, երգելու փառքը թագաւորին, անսասան:

Ողջոյն Մայիսեան թագաւորին ծնունդ տուող երկունքին, բոլորին անխտիր, մեծի պզտիկի, հարուստի եւ աղքատի: Լուռ կաց, ո՜վ անզգամ, դուն ով պարտազանց, լուռ կաց, եւ դիտէ արեւաշող ճակատը մեր մեծ թագաւորին եւ ամչցիր, որ քեզ տուաւ ապրելու եւ տոկալու կամքը, կամքը որ գնուած է սիրելիներուդ արիւնով, Տէր Զօրի ապանդով:

Եւ ահա լուռ կ'ունկնդրեմ թագաւորի հրամանին, ու կը պատրաստեմ օրուան պատշաճ սեղան մը, արքայասեղան մը, կը հրաւիրեմ միաթեւ Գալօն, փիլիսոփայ Թագօն, տիրրանաշունչ Տիգրանուհին, գիւղացի Շինականը, Ծոփաց աշխարհի բարձրաւանդակէն՝ Ծատուր եղբայրս, եւ որբանոցի տղայ Միսաքն իմ սիրելի:

Մայիս 28ի յարիտենական փառքի կենացը կը կոնծենք մեր գաւաթները եւ մեր հոգիներուն մէջ այցելութեան կուղայ լուսաշեղբ պսակ մը թագաւորին կողմէ:

Կեցցէ Մայիսեան թագաւորը իր կենսատու հուրով ու սուրով:

Մայիս 28ի խորհուրդին պատարագը հայ ժողովուրդի արիւնով շաղուած է, հետեւաբար ան մերն է եւ մենք անորը:

Խորհուրդներու պատարագէն ծնած Մայիսեան թագաւոր, մենք քեզի հետ ենք եւ քեզ կը փառաբանենք քու շունչովդ առլի մեր այս արքայասեղանը:

Կեցցէ թագաւորը Մայիսեան Հայոց:

ԿԱՐՕ ՄԽԻԹԱՐ

Նոթր Տամի պատարագը

Մայիս 23, Կիրակի առտու Փարիզի Նոթր Տամ մայր տաճարին մէջ հայկական ծէսով հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ կատարուեցաւ ողբացեալ Գուրգէն Ալէմշահի յիշատակին։

Եկմալեան պատարագը երգուեցաւ Կամբրայա Միխման երգչախումբին կողմէ ղեկավարութեամբ Պ. Նշան Սեւգոեանի։ Խումբին վրայ աւելցած էին քանի մը գեղեցիկ ձայներ եւս, որով արարողութիւնները կատարուեցան խիստ ներդաշնակ եւ յուզիչ ։

Հոծ բազմութիւն մը փութացեր էր լեցնել տաճարը եւ իր վերջին յարգանքը տալ մեր տաղանդով եւ վաղամեռիկ երաժշտագէտին ։

Այս առթիւ տաճարին մէջ Մուրատեան վարժարանի տեսուչը Հայր Սահակ Տէր Մովսէսեան խօսեցաւ հետեւեալ դամբանական քարոզը ։

Ճիշդ տարի մը առաջ, ծաղիկներու եւ ժպիտներու այս ամսուն, մեծատաղանդ եւ գեղեցկադէմ տղամարդ մը, համակ աւիւն եւ խանդ կանգնած էր այս հոյակապ տաճարին կամարին տակ շրջապատուած հայ եւ օտար անհամար բազմութենէ։ Անոր ճարտար ղեկավարութեամբ իրմէ այնքան խնամքով պատրաստուած հայ երգչախումբը դէպի երկինք կը բարձրացնէր հայկական մեղեդիներու եւ ալէլուիաներու խորհրդազգաց ոլացքները, խոր յուզումի եւ հիացումի մատնելով ոչ միայն ներկաները այլեւ ձայնասփիւռներու առջեւ կանգնած հայ եւ օտար ունկնդիրները։ Այդ օրը հայ ծէսի եւ հայ երգի փառատօնն էր, որուն արձագանգը օրերով տեւեց եւ ոգեւորեց ։

Ո՞վ կարող էր մտքէն անցնել, որ այդ միեւնոյն ամսուն, այս միեւնոյն Մայր տաճարին մէջ, նոյն երգչախումբը մեղեդիներն ու ալէլուիաները բարձրացնէր յաւիտենական հանգիստ մաղթելու հոգիին համար անոր, որ տարիներով ոգեւորած եւ խանդավառած էր արտասահմանի հայութիւնը։

Ո՞վ կրնար հաւատալ որ այդ ամբողջական գեղեցկութեան մէջ բացուած հաստաբուն վարդը յանկարծ խլուէր այս փշոտ աշխարհէն տնկուելու համար երանաւէտ Բուրաստանի մէջ։ Յիրաւի, երբ սեւ օր մը բերնէ բերան տարածուեցաւ բօթը թէ Գուրգէն Ալէմշահ հանգիստ ու անխռով յաւիտենապէս փակեր է իր աչքերը, նախ ամէնքը սմքեցան, որովհետեւ դեռ ամէնուն մտքին մէջ վառ էր, թէ սիրուած Արուեստագէտը հեռաւոր հորիզոններու տակ փառքի դափնիներով ծանրաբեռնուած, հայ եւ օտար մամուլին հիացումին առարկայ կը պատրաստուի նորանոր յաղթանակներու, հայկական արուեստին նոր թռիչքներ, նոր փայլ տալու համար։ Յետոյ, անողոք իրականութեան առաջ, փափուկը ապշութեան փոխուեցաւ։ Մահուան գոյժը կայծակնաբարութեամբ տարածուեցաւ Ֆրանսահայութեան մէջ եւ եղաւ ազգային սուգի օր։ Արդարեւ, դառնապէս լացին զինքը այր եւ կանայք, ծերեր եւ մանուկներ. սգացին զինքը հեռաւորները եւ մերձաւորները, մինչեւ անգամ անոնք որոնք մէկ անգամ միայն տեսած էին զինքը ։

Ուսկից կուգար այսչափ սէր ու յարգանք դէպի այդ անհետացող մարդը ո՛չ այնչափ իր արուեստագէտի արդար համբաւէն, որչափ իր մարդու բարոյական նկարագրէն։ Չկայ մէկը որ զայն ճանչցած ըլլայ եւ չվկայէ որ նա եղաւ բարութեան, գորովի, նուիրումի, եւ սիրոյ գերագոյն տիպար մը։ Մանուկ հասակէն ժառանգորդ գեղեցիկ հոգիի մը, որ երկար տարիներով օրօրուելով վենետիկեան զմայլելի արշալոյսներու եւ վերջալոյսներու ցոլքերուն տակ Գուրգէն Ալէմշահ պիտի քաշէր մինչեւ անգամ ամէնէն դաժան սիրտերն ալ ։

Որքան ալ խոր ըլլայ ձեր ցաւին կսկիծը, պէտք է միշտ աչքի առջեւ ունենանք որ Գուրգէն Ալէմշահ, սնած ու մեծցած բարեգութ ու բարեպաշտ մօր մը շունչին տակ, գիտցաւ ապրիլ ճշմարտապէս եւ հարազատօրէն քրիստոնէական կեանքը, ներշնչարան ունենալով Աւետարանի լուսաւոր սկզբունքները։ Իր ամբողջ կեանքին մէջ, նա եղաւ անոխակալ եւ անյիշաչար, իր բնածին բարութեամբ չարիքին կը յաղթէր բարիք սփռելով։ Ամէնուն օգնեց անխտիր, բայց գաղտնի. աջ ձեռքը չգիտացաւ ինչ որ կը բաշխէր ձախ ձեռքը։ Երբեք իր անձնական փառքին ետեւէն չվազեց, այլ փառքն էր որ իր ետեւէն վազեց։ Իր անձին շուրջը հիւսուած գովեստներու եւ հիացումի առջեւ մնաց անզգայ։ Ունեցաւ միայն փառասիրական տենչ մը — ծառայել իր սիրելի ազգին։ «Իմ մեծագոյն հպարտութիւնը այն է, կ'ըսէր նա ինծի, երբ իմ միջոցովս օտարները հայ եկեղեցական արարողութեան եւ երգին նկատմամբ հիացում կը յայտնեն։ Ջերմ հայրենասէր, միակ բաղձանք մը ունէր, երթալ Հայաստան, նստիլ յաւիտենական Մասիսի փէշերուն ստորոտը, Հայրենի պաղպաջուն ջուրերուն եզերքը, կողք կողքի ապրիլ Հայրենի աշխատաւոր հարազատ ժողովուրդին հետ, եւ անոնցմէ ներշնչուած նոր երգերով ճոխացնել հայ երաժշտութիւնը ։

Ճիշդ է այն խօսքը, թէ «Կեանքեր կան որ մահուընէն յետոյ աւելի կը պայծառանան եւ կ'ապրին»։ Այդ տեսակէտով Գուրգէն Ալէմշահի կեանքը առաջին գծին վրայ է։ Ամէն օր որ կ'անցնի, անոր կեանքը մեզի աւելի պայծառ կ'երեւի։ Ամէն օր որ կ'անցնի, անոր թողած պարապը աւելի կը զգանք, ցաւին սաստկութեան հետ միասին։ Մեր շրթունքներուն վրայ միշտ ուրուագծուած պիտի մնան այս բառերը. «Գուրգէն միշտ պէտք էր ապրիլ»։ Սակայն, եթէ նա մարմնապէս ապրելէ դադրած է, բայց նա իսկապէս անմահ է եւ իր յիշատակը պիտի ապրի յաւիտեան հայ ժողովուրդի սրտին մէջ որուն տաք արցունքի կաթիլները, իբրեւ մէկ մէկ պատուական մարգարիտներ անթառամ պսակ մը պիտի կազմեն իր փառաւոր զաւակին հեռաւոր շիրմին վրայ ։

ԳՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

28էն 29...

— Ի՞նչ տարօրինակ հաշիւ։ Կարելի՞ բան է. քսանութէն քսանինը հանել ...

— Հայերս հրաշագործ ժողովուրդ ենք։ Մեր թուաբանութիւնն ալ հրաշաթիւերէ կազմուած է։ Ոչ միայն քսանութէն քսանինը կրնանք հանել այլեւ տարւոյն երեք հարիւր վաթսուն եւ հինգ օրերը, վեց հարիւր օրի կրնանք վերածել, օրական երկու հանդէս սարքելով ...

— Պարզ եւ յստակ խօսէ։ Քսանութէն քսանինը ինչպէ՞ս կրնաս հանել։ Օրինակ, քսանինը փրանք պարտք ունիմ քեզի, ափիդ մէջ քսանութը փրանք դնեմ եւ վրադիրը ուզեմ ի՞նչ կ'ըսես..

— Դրամի հաշիւ չէ այս։ Մայիս 28ի, Հայաստանի Անկախութեան տօնի խնդիր է։ Հասկցա՞ր ։

— Հիմա, աւելի անհասկնալի դարձաւ։ Այո՛, Մայիս 28ն ազգային տօն է։ Կը խոստովանիմ եւ կը հաւատամ։ Բայց սա 29 թիւը ի՞նչ կը բանի հոս ։

— Մայիս 28ն մեր Հայերուս անկախացումի տօնն է, իսկ 29 թիւը կը պատկանի Նոյեմբերին։ Հայաստանի, տուն - փեսայ դառնալուն թուականը ...

— Դէ՛ լաւ։ Այն ատեն Նոյեմբեր 29ն ա՞լ ազգային տօն է։

— Մայիս 28ի զարմանային տօնը իրական ազգային տօն է, իսկ Նոյեմբեր 29, անկէ բուսած՝ անոր ձմեռնացածն է։ Առաջինը, հարազատ որդին է Հայութեան։ Ճակտի քրտինքով շահուած։ Հայու արիւնով միւռոնուած։ Երկրորդը որդեգիր տղան է Հայուն։ Դրացիին փոխ տրուած՝ պարտադիր վարձքի փոխարէն ։

— Բաւական հասկնալի դարձար։

— Սպասէ։ Մայիս 28ն Հայաստան Հայրենիքին ծննդեան տարեդարձն է։ Նոյեմբերականը՝ Քեռիին անուան տօնախմբութիւնն է։

— Աւելի յստակացար։ Հապա ինչո՞ւ մաս մը Հայեր կը կառչին միայն Նոյեմբերի մը տօնին։

— Մայիս 28ի հաւատաւորները, Հայաստանի փառքի օրերով կը հպարտանան։ Անոր երկունքի օրերը տեսած - ապրած ըլլալով՝ իբրեւ հարազատ մայր կը գուրգուրան անոր վրայ ։

Նոյեմբերասէրները, Քեռիին օրով ծնած, միայն զայն տեսած ճանչցած ըլլալով, գաղափար չունին իրենց հարազատ եւ տառապած հօրը մասին։

Հարուստ Քեռին, զիրենք արմաղանած է որպէսզի չհետաքրքրուին իրենց հայրիկով եւ անոր թողած ժառանգութիւնով, որուն տէր տիրական դարձած է ան։

— Ուրեմն ։

— Ուրեմն, Մայիս 28ն, այդ նուիրական ժառանգութեան կրկին տիրանալու խէթն է։ Ուխտի օրն է ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱԿՕՍ, Թիւ ԻԴ. պարբերագիրք, ձեռնարկ Հայ Ճեմարանի Շրջ. Միութեան, Beyrouth. (Liban)։

ՄՐՏԻ ԱԼԵԱԿՆԵՐ (բանաստեղծութիւն) գրեց Արտաշէս Տօնճոյեանց, 1948 ։ Տպ. «Տիգրիս», Հալէպ։ Գին 1 տոլար ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (13)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

Զ.

Ձիաւորներէն մէկը քանի մը քայլ առջեւէն կ'երթար միւսէն։ Լայն թիկունքը, հաստ եւ հուժկու բազուկները կրնային ամբողջ բանակ մը զգետնել։ Դէմքը ծածկուած էր թաւ ու սեւ մօրուքով. իսկ երկու հրացայտ աչքերը բոցի պէս կը փայլէին գիշերային խաւարին մէջ։ Բարկութեան եւ վրէժխնդրութեան բուռն կրակով լեցուած էին այդ աչքերը եւ մոմի պէս կը հալեցնէին դիմացինը ։

Ահագին ծանրութեամբ սուր մը կախուած էր անոր մէջքէն, իսկ գլխուն դրած էր ծանր երկաթեայ սաղաւարտը։ Պակաս չէր մարմնի կազմուածքով նաեւ միւս ձիաւորը. բայց ան չէր կրնար իր ուժով բաղդատուիլ առաջինին հետ։ Ան ալ սուր ունէր մէջքին, ու երկար նիզակը ձեռքին՝ անդադար կը զարնէր ձիուն, որպէսզի ետ չմնայ առաջին ձիաւորէն ։

Շատ չանցած անոնք մօտեցան Դուինի քաղաքին, ուր նոյնպէս կը տիրէր մեռելային անշարժութիւն. հեռուն կ'երեւային Եուսուֆի պալատն ու Հայոց կաթողիկոսարանը։ Քանի մը շուներ սկսան հաչել ձիաւորներուն վրայ, որոնք վար իջան իրենց ձիերէն եւ տանելով զանոնք դէպի ձորը՝ կապեցին այնտեղ, իսկ իրենք հետիոտն մտան քաղաք ։

— Լաւ կը յիշե՞ս տեղը, հարցուց առաջին ձիաւորը մեզ ծանօթ Դաւիթին, երբ մտան լուռ փողոցները ։

— Ինչպէս ցերեկուան լոյսը, պատասխանեց Դաւիթ ։

— Իսկ համոզուա՞ծ ես որ լոյսը ամէն գիշեր կ'իջնէ անոր խաչուած տեղը։

— Ես ինքս աչքովս եմ տեսեր. ինչպէս կարելի է չհաւատալ ։

— Դէհ, ուրեմն առաջ անցիր եւ ցոյց տուր տեղը ։

Դաւիթը առաջ անցաւ եւ բաւական տեղ քալելէ յետոյ, երկուքը մէկ կանգ առին Հայոց կաթողիկոսարանին առջեւ, հրապարակի մը վրայ։

— Ահա այստեղ էր խաչուած Հայոց թագաւոր Սմբատը այստեղ էր որ անօրէնները կ'անարգէին անոր դիակը ։

— Լաւ ընտրութիւն է. ճիշդ Հայոց կաթողիկոսարանին դիմաց, ըսաւ Դաւիթի տէրը եւ խոր, շատ խոր «հոգոց հանեց»։

— Իսկ ո՞ւր է լոյսը(*), ինչո՞ւ չկայ ։

— Թերեւս դեռ կանուխ է. առ հասարակ կէս գիշերէն վերջն է որ կ'իջնէ լոյսը։

— Լաւ ուրեմն. սպասենք ։

— Բայց տես, տէր իմ. ահա կ'իջնէ լոյսը երկինքէն։ Կը տեսնե՞ս, ճիշդ մեր գլխուն տեսակ մը աղօտ լոյս կ'երեւի. քիչ ետք կը տեսնես հրաշքը, ըսաւ Դաւիթ եւ աչքը ուղղեց վեր, դէպի աստեղազարդ երկինքը. յիրաւի, հոն՝ ուր Եուսուֆ խաչած էր Սմբատը, կը նշմարուէր աղօտ լոյս մը, որ հետզհետէ կը տարածուէր եւ կը ստանար պսակի երեւոյթ ։

Դաւիթի տէրը ծունկի եկաւ եւ ձեռքերը դըրաւ կուրծքին. յետոյ անթարթ աչքերով սկսաւ նայիլ լոյսին. սիրտը կը դողար։ Պսակը հետզհետէ վար կ'իջնէր, կը գալարուէր, թռիչքներ կ'ընէր եւ կրկին կանգ կ'առնէր ։

Յանկարծ Դաւիթի տէրը, այն յաղթանդամ հսկան սարսռաց. անոր մարմնէն անցաւ այնպիսի ցնցում մը, որ քիչ մնաց պիտի սառեցնէր արիւնը երակներուն մէջ։ Ան իր առջեւ տեսաւ Սմբատ Հայոց թագաւորը, որ սեւեռուն աչքերով կը նայէր իրեն ։

Աղաչանքի եւ աղերսանքի հայեացք էր այդ հայեացքը։ Այդ աղերսող աչքերուն մէջ կարծես ծածկուած ըլլար վրէժխնդրութեան եւ ատելութեան սարսափելի բոցը։ Ի տես այդ թագուն բոցին, Դաւիթի տիրոջ դէմքին մկանունքները կը ցնցուէին։ Եռուն կեանքով լի, անյաղթելի ուժի տէր այս իշխանին մարմնէն կարծես բիւրաւոր մրջիւններ կը վազէին ու կը փշաքաղէին իր բոլոր անդամները։ Այնպէս կը թուէր իրեն, թէ կեանքի շարժումը հետզհետէ կը դադրէր իր մէջ, գիտակցութիւնը կը լքէր, եւ ինք կը դառնար կենդանի արձան մը։

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

(*) Աւանդութիւն կայ որ, ինչպէս կը վկայէ մեր պատմիչներէն մէկը, Սմբատ Թագաւորին խաչուած տեղը գիշեր ատեն լոյս կ'իջնէր. շատեր տեսած են այդ լոյսը, թէ քրիստոնեաներէն եւ թէ մահմետականներէն ։

անոնց բրած «չ՛ական քարոզչութիւն»ի նպաստ խաղաղութեան :

Արեւմտեան պետութիւնները — բսած է Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարարը—Սովետներու հանդէպ կոչուած քաղաքականութիւն մը վարելով միայն կրնան «չահիլ պաղ պատերազմը : Ցետոյ, ամբաստանած է Ռուսերը որոնք խեղաթիւրած են այս ամսու սկիզբը Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանին Մոլոթովի ըրած դեկոյցը Միաց. Նահանգներու քաղաքականութեան մասին :

ԺԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷ պիտի ստանայ մօտ 60 միլիոն տոլարի պատերազմական նիւթեր, հրասայլ, թնդանօթ, փոխադրական օդանաւեր, զինուորական կազմածներ եւն..

ՍՈՎԵՏ կառավարութիւնը գոհացուցիչ չէ նկատած Ցոյն կառավարութեան տուած բացատրութիւնները՝ համայնավարներու վրայ գործադրուած մահապատիժներուն մասին : Մոսկուա կը յայտնէ թէ Աթէնքի տուած պատասխանը պիտի չփոխէ Սովետներու պաշտօնական դիրքը Ցոյն կառավարութեան հանդէպ :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ գրաւման գօտիի պաշտօնաթերթ «Նոյէ Ցայթունկ»ի համաձայն, Սովետները, պատերազմը աւարտելէն մինչեւ հիմա, բռնի Ռուսիա կամ իրենց արբանեակ երկիրներ փոխադրած են 200.000 Գերմանացիներ : Այս թերթին նայելով, աքսորեալները կը չարունակուին. բայց, ուշադրութիւն չեն գրաւեր, որովհետեւ հիմա սահմանափակ ատրիճանի վրայ տեղի կ'ունենան :

« ԵՈՒՆԱՅԹԸՏ ՓՐԷՍ » կը հաղորդէ թէ Պերլինի Քոմանտանթուրայի վերջին նիստէն յետոյ, յայտնի եղած է որ այս դաշնակից մարմինը հոգեվարքի մէջ է. Սովետները Պերլինը կը նկատեն իրենց գրաւման գօտիին մէկ անբաժանելի մասը :

ԼԷՈՆ ՊԼՈՒՄ Վիէննա պիտի երթայ, ներկայ ըլլալու համար ընկերվարականներու միջազգային համաժողովին, որ Ցունիս 4էն 7 պիտի գումարուի Աւստրիոյ մայրաքաղաքին մէջ :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ արեւմտեան երկիրներուն զէնք զինելու մասին կառավարութեան առաջարկը — եթէ նոյն իսկ Քոնկրէսի ներկայ նստաշրջանին մէջ ընդունուի — չի կրնար գործադրուիլ յառաջիկայ Ցունվարէն առաջ : Մնաց որ Քոնկրէսի կուսակցութեանց պետերը անհրաժեշտ չեն նկատեր որ այս խնդիրը քննուի անպատճառ ներկայ նստաշրջանին մէջ, կ'ըսէ Ուաշինկթընէն հասած լուր մը :

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

Մեծի տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոս Տ. Տ. Գարեգին Ա.ի ծննդեան 80 ամեակի եւ գրական եւ գիտական գործունէութեան 50ամեակի

5 Ցունիս 1948, երեկոյեան ժամը 8.30ին
ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՖԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

Պատուոյ նախագահութեամբ նախկին նախարար եւ երեսփոխան ԼՈՒԻ ՄԱՐԷՆԻ եւ նախագահութեամբ՝ Հայրապետական պատուիրակ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ.ի:

Խօսք պիտի առնեն՝ ԱՐՏԱՒԱԶԴ Արք. Գ. Գ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ եւ ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ :

Կը մասնակցին՝ Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (երգ), ՏԻԿԻՆ ՆԻՎԷԹ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (դաշնակ՝ Ա. Մրցանակ Փարիզի երաժշտանոցէն), Պ. ԿԻՐԱԿ ՍԱԳԶԼԵԱՆ (երգ), Պ. ՖԻԼԻՊ ԱՂԱՋԱՐԵԱՆ (ջութակ), Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, Օր. Ա. ԱԻՃԵԱՆ (արտասանութիւն), ինչպէս նաեւ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. ՆՇԱՆ ՍԵՐԳՈՅԵԱՆի :

Հրաւիրատոմսերը նախօրօք ապահովել թերթերու խմբագրատուներէն, հայ գրատուներէն, Փարիզի եւ արուարձաններու եկեղեց. վարչութիւններէն :

Անթիլիասի վանքին, դպրեվանքին, հրատարակչական նախաձեռնութիւնները պէտք է օգնել Յոբելենական կեդր. Յանձնաժողովի գանձապահ Պ. Գէորգ Պաքըճեանին, 35 rue de Trévise, Paris (9):

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԱՆԿԻՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ
կը տօնէ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
Կիրակի 6 Ցունիսին, ժամը 3էն կէս գիշեր, Salle des Fêtesի մէջ rue de la Libération :
Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժինով :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme — (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ — Տեղի կ'ունենայ 5 Ցունիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:
Կը նախագահէ Պ. ԱՐԱՄ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ
Կը խօսին ընկերներ ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: «Մինչ Ղազօ» կը ներկայացնէ ողբացեալ ընկեր Ա. Ահարոնեանի Փարիզի ամբողջ թաղումը եւ Զօր. Անդրանիկի յուշարձանը, եւն.: Մուտքը ազատ է :
Հանդէսէն վերջ ընկերա-համակրական խրախճանք :

■

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ — Ցունիս 5ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ լոյս:
Կը խօսին ընկերներ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ :

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ — Տեղի կ'ունենայ Ցունիս 6ին: Կը խօսի ընկեր ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

×

ԱՎԻՆԵՈՆԻ ՄԷՋ — Դաշտագնացութիւն Փոնթէի հանրածանօթ դաշտը :
Կազմակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբին կողմէ : Տեղի կ'ունենայ Ցունիս 6ին, կիրակի ամբողջ օրը: Սիրով կը հրաւիրուին շրջանեներու հայ հասարակութիւնը: Միասին առնել՝ ճաշ եւ ըմպելիք:
Պիտի խօսի ընկեր ՍՏԵՓԱՆ ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ, Ռոտոստոցի Մանուկ Ճերմակեանին տղան, որ երկար ատեն Փարիզ գտնուած է: Տեղեկացնել հօրեղբօրը Ցարութիւն Ճերմակեանի, 17 rue Hadji Stamat Varna, Bulgarie :

Պ. ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ, որ Մարսէյլի Օփերային մէջ տրուելիք իր Երգատօնը ղեկավարելու համար յառաջիկայ շաբթու Մարսէյլ պիտի գտնուի, Ցունիս 1ի Գշ. իրիկունը, ժամը 9ին, Սալ Մազընոյի մէջ կը բանախօսէ ԹԱՏՐՈՆ եւ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ նիւթին մասին: Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը: Մուտքը ազատ է :

ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ եւ ի նպաստ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԵՐՈՒ
ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
L'Association des Concerts Lamoureuxի
Ընկերակցութեամբ
Tschaïkovskyի Concertoն, Laubryի Balladeը
եւ առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսայի մէջ
ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ CONCERTOՆ
Ղեկավար **JEAN FOURNET**
Salle Pleyel, Չորեքշաբթի 2 Ցունիս 1948
ժամը **20.45ին**

ՅՈՒՆԻՍ 15, ՅՈՒՆԻՍ 15, ՅՈՒՆԻՍ 15
ԱԶՔԸ ԼՈՅՍ ՓԱՐԻԶՅԻՆԵՐՈՒՆ
Վ Ե Ր Ա Բ Ա Ց Ո Ւ Մ !
Alimentation générale
VAHÉ ITCHKALATZIAN
9, Rue Jouye Rouve, Paris (XX) Tél. Men. 50-09

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Բացուած է, Ե. ԹՈՒԼՈՒՄՃԵԱՆի
« CRÉMERIE D'AIX», 22 rue d'Aix, Marseille
Զափաւոր գին, մաքուր սպասարկութիւն:
Մէկ անգամ այցելել բաւական է համոզուելու համար :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ — Լէզ Օլիվի Հ. Յ. Դ. «Իշխան» եւ Նոր Սեբաստիի «Հ. Օհանջանեան» խումբերը իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Հերիքնազեան եղբայրներուն, որոնք Նոր Սեբաստիի դպրոցին նուիրեցին մեծ գրատախտակ մը :

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ «Քրիստափոր» ենթակոմիտէն իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Լ. Արզումանեանի եւ Խ. Արզումանեանի, իրենց մօր ԵՂԻՍԱԲԵԹ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ :

ՅՈՒՇԱՏՆԵՐ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ կաթողիկոսի Ցոբելինական յանձնաժողովի հինգերորդ նիստը այս չորեքշաբթի օրը, ժամը 8.30ին, Հայ Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիի Մարսէյլի շրջանի ներկայացուցչական ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 7ին Palais de la Chopeի մէջ, Bld. Garibaldi, Terminus, No. 18:
Կը խնդրուի ամէն խումբէ խիստ ճշդապահ ըլլալ: Ներկայանալ լիազօրագիրով :

ՐՕՄԱՆ. Ֆ.Կ.ԽԱՉԻ ՕՐՈՒԱՅ ԱՌԹԻՒ Ցունիս 12, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին պիտի ներկայացուի տեղւոյս կարող ուժերու մասնակցութեամբ զուարթ թատերախաղ մը: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը : Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

ԻԷՆԱՅԻ ԹԱՏՐՈՆ, 10 Ave. d'Iéna, métro : Iéna
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ
Երկուշաբթի գիշեր, 7 յունիս, ժամը 8.30ին: Փարիզահայ լաւագոյն դերասաններու մասնակցութեամբ Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ կը խաղայ Ա. Արեւեանի գեղահիւս թատերգութիւնը՝

ՄԱՐՈՒՈՂ ՃՐԱԳՆԵՐ

Քոմէտի տրամաթիք 3 արար

Հայկական ընտանեկան կեանքէ քաղուած նիւթ մը, որուն մէջ՝ ծիծաղ, ժպիտ, արցունք, յուզում, անձկութիւն իրարու կը յաջորդեն :
Տոմսերու գիները՝ 200 եւ 100 ֆրանք: Կը ծախուին 43 rue Richer ինչպէս եւ բոլոր միւս գրատուները :

Բացօթեայ աւարտահանդէս

Ցունիս 20ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Մարսիլիոյ Սալ Մազընոյի սրահին մէջ կը տօնուի մեծ շուքով «ԲԱԶՄԱՎԷՊԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ»: Կը խնդրուի չխաչաձեւել :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ճամբարէն Պ. Վարդան Քուչուկեան որ պատերազմին Ցուսաստանէն Գերմանիա բերուած է պարտաւորիչ աշխատանքի համար, կը փնտռէ Ֆրանսա բնակող իր ազգականները: Տեղեկացնել Պ. Ցովհ. Փուլիկեանի, 68 rue Puget Gardanne (B. du R.):

ԱՍԱՏՈՒՐ ԳԵՂԼԵԱՆ կը փնտռէ Բալուէ Սարգաւագ գիւղէն Պօղոս Գեղլեանը որ 1941ին ռուսական բանակին մէջ վիրաւոր էր: Կը խնդրուի ճամբորդներու մէջ գտնուող իր հայրենակիցներէն տեղեկացնել Ա. Գեղլեանի 150 rue Lafayette, Vienne (Isère) :

ՄԱԼԱԹԻԱՅԷՆ Սարգիս Կէօքճեանի զաւակները՝ Յակոբ, Գրիգոր եւ Հմայեակ, կը փնտռեն իրենց հօրեղբօր որդիները, Հոփփիմէ, Գրիգոր եւ Ցովհաննէս որոնք Ամերիկա կը գտնուին: Տեղեկացնել Apalakian Kosrof, coiffeur, 9 rue du Champrond, St. Etienne, Loire (France):

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի ԳՈՒՍԱՆ երգչախումբին, ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԳԱՑԻՇԵԱՆԻ, հովանաւորութեամբ Ալֆորվիլի Հայ Ռազմիկներու Միութեան, պատուոյ նախագահութեամբ ԱՐՏ. Արք.ի: Կիրակի 13 Ցունիս կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Մէզօն Ալֆորի քաղաքապետարանի սրահին մէջ: Կը մասնակցին Անուշ Ասոտեան, Մատլէն Անէմեան, Սանփառ Պօղոսեան, մեներգ Մարիվօն Ֆապըր՝ ջութակ, Արման Մանուկեան դաշնակ: Դաշնակի ընկերակցութիւն Տիկին Նէլլի : Մուտք 100, 150, 200 ֆրանք :
Հաղորդակցութիւն — Charenton Ecolesէն առնել 181 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Mairie de Maisons Alfort :

ԿԱՐՈՒՀԻՆԵՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Ամերիկեան վրաններէ զանազան հագնելիքներ պատրաստող առեւտրական տուն մը, զօրաւոր կարի մեքենայ ունեցող կարուհիներ կ'ուզէ, որոնք վէսթօն, փանթալօն, սալօփէթ, սադ թիրօլիէն, թայլէօ կարել գիտնան: Դիմել ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ, 2 5Cours Richard Vitton, Lyon, Montchat, 2 թիւ հանրակառքին վերջաւորութեան :

ԿԱՐԵՒՈՐ ՀԱՍՑԷ
Քան (A. M.) այցելող օթօմօպիլիսթներու համար
Ets. C. A. VAHANIAN
Վարիչ՝ Յ. Ն Շ Ա Ն Ե Ա Ն
8, Place Vauban, Cannes (A. M.) Tél. 916-58
Էսանս, իւղ, բնձօ, պաթըրի եւ ամէն կարգի նորոգութիւններ: Սոյն ծանուցումով ներկայացող յաճախորդներուն մասնաւոր զեղչ :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fonde en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 2 JUIN 1948 Չորեքշաբթի 2 ՅՈՒՆԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20 Année N° 5356-Նոր շրջանի թիւ 065 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 5 Ֆր.

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

ՀՐԵԱՆԵՐԸ ՆԵՂ ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Արաբները իրենց յարձակողականը հետզհետէ աւելի կը սաստկացնեն Թէլ Ավիվը պաշտպանող Հրեայ դիրքերուն վրայ: Եգիպտական, անդրյորդանանեան եւ իրաքեան զունդերը, տարբեր կէտերէ մեկնելով, կը յառաջանան, իրարու միանալու համար Իսրայէլի պետութեան մայրաքաղաքին մօտ: Եգիպտացիք Թէլ Ավիվէն 30 քիլոմեթր դէպի հարաւ, Անդրյորդանանցիք 20 քիլոմեթր դէպի հարաւային արեւելք եւ Իրաքցիք ալ 12 քիլոմեթր դէպի հիւսիսային արեւելք կը գտնուին:

Կատաղի կռիւներ կը մղուին Փէթահթիքվայի շրջանին մէջ, Թէլ Ավիվէն 10 քիլոմեթր անդին: Րաս էլ Այն, զոր Իրկունի զինուորները գրաւած էին, Իրաքցիներուն ձեռքը անցաւ նորէն:

Ամմանի մէջ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցի մը նայելով, անդրյորդանանեան զունդերը խորտակած են Հրեաներու յարձակողականը Լաթրունի շրջանին մէջ, Թշնամին պատերազմի դաշտին վրայ թողած է 114 մեռեալ, 4 զրահապատ կառքեր եւ շատ մը ռազմանիւթ:

Արաբները կը շարունակեն ընդհատօրէն ռմբակոծել Երուսաղէմը, բազմաթիւ մեռեալներ կան բնակչութեան մէջ:

Հին քաղաքին արաբ լեգէոնականները երեք անգամ գիշերային յարձակում կատարեցին Նոր քաղաքի հրեայ թաղին վրայ. բայց, ամէն անգամ ետ մղուեցան:

«Եունայթըտ Փրէս»ի թղթակցին նայելով, հին քաղաքին մէջ գտնուող, քրիստոնեայ եւ իսլամ սրբավայրերը գրեթէ բնաւ վնասուած չեն: Ս. Գերեզմանի եկեղեցւոյ գմբէթին վրայ, հրացանի գնդակի երկու հետքեր կը տեսնուին միայն:

ԹՈՒՐՐԻՄԱՑՈՒԹԻՒՆ ՉԿԱՅ

Իտընի մէկ հարցումին պատասխանելով, վարչապետ Էթլի ըսած է. «Բրիտանական կառավարութիւնը իր բոլոր կարողութեամբ ուժ կու տայ Ապահով. Խորհուրդի առած որոշումին՝ զինադուլ կնքելու համար Պաղեստինի մէջ»: Երեսփ. ժողովի երէկուան նիստին մէջ ալ յայտարարած է թէ՝ յարմար չէ առ այժմ աւելի որոշ բան մը ըսել բրիտանական քաղաքականութեան մասին: Էթլիի կարծիքով, չկայ դէպք մը որ ցոյց տայ թէ որ եւ է թիւրիմացութիւն գոյութիւն ունի Անգլիոյ եւ Ամերիկայի միջեւ, պաղեստինեան խնդրին մասին:

★ ՄԱԿի կողմէ նշանակուած միջնորդը, Պէրնատոթ կոմս, Թէլ Ավիվ հասած, եւ տեսակցած է Իսրայէլի Պետութեան առաջին նախագահ Շէրթոքի հետ: Նախամեծար համարած է որ եւ է յայտարարութիւն չընել առայժմ:

★ Եգիպտոսի արտաքին նախարար Նոքրաշի փաշա ըսած է թէ «Արաբները պիտի չմերժեն ՄԱԿի կոչը» կրակը դադրեցնելու մասին:

ՓԱՐԻԶԻ ՄԶԿԻԹԻՆ ՄԷՋ

Հազարաւոր Իսլամներ կիրակի օր հաւաքուեցան Փարիզի մզկիթին մէջ, աղօթելու համար որ Պաղեստինի իսլամ բանակները յաղթական ելլեն: Կարդացուեցաւ Գահիրէի Ալ Ազհար համալսարանի իւլէմաներուն կոչը ձիհատի համար, ինչպէս նաեւ Մարոքի սուլթանին կողմէ Արաբներուն ուղղուած յորդորագիրը:

Արարողութենէն ետք, «Արաբական Պաղեստինի Կոմիտէն», բաղկացած Ֆրանսահպատակ Իսլամներէ, Արաբական լիկային հեռագիր մը ուղղեց, որով կը յայտնէ թէ Հիւս. Ափրիկէի Իսլամները հաստատապէս որոշած են զինուորագրուելու, սիոնականութեան դէմ պայքարելու համար:

ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԱԼԷՔՍԻ Խորհրդ. Միութեան դրացի երկիրներու օրթոտոքս պետերը Մոսկուա հրաւիրած է, որպէսզի մասնակցին ռուս եկեղեցւոյ անկախութեան հինգհարիւրամեակի տօնախմբութեանց, որոնք պիտի կատարուին առաջիկայ Յուլիսին: Փարիզի մեթրոպոլիտը, Սէրաֆէն ալ ներկայ պիտի ըլլայ այս տօնակատարութեանց:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ սահմանադրական առաջինդահլիճը կազմուեցաւ, Ուոնկ Ուէն Հաոյի վարչապետութեան տակ: Նախագահ Չիանկ Քայ Չէքի յանձնարարութեամբ հինգ ամենակարեւոր նախարարութիւններ յատկացուեցան Քուոմինկթանկ կուսակցութեան անդամներուն:

Ֆրանսա զինուորական օժանդակութիւն խնդրած չէ

Ամերիկայի արտաքին նախարարութիւնը հերքեց երէկ այն լուրը՝ որուն համաձայն, Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը իբր թէ ծանուցագրով մը Ուաշինկթընէն պահանջած ըլլայ որ Միացեալ Նահանգները յանձն առնեն Ֆրանսայի օգնելու զինուորապէս: Ճիշդ է որ Գերմանիոյ մասին կատարուած բանակցութեանց ընթացքին, Ֆրանսացիք շատ անգամ. իրենց մտահոգութիւնը յայտնած են նոր պատերազմի մը հաւանականութեան համար. բայց, ոչ մէկ առեն պաշտօնական որեւէ դիմում եղած է այս մասին:

Ամերիկայի արտաքին Նախարարութիւնը կը կարծէ թէ Միացեալ Նահանգներու կառավարութեան եւ Քոնկրէսին ցարդ հետեւած քաղաքականութիւնը կը բաւէ վերջնականապէս փարատելու համար եւրոպական ազգերու վախերը .... Ամերիկա ամէն ինչ կը նախատեսէ, որպէսզի Եւրոպա անգամ մըն ալ չտեսնէ արշաւանքի մը սարսափները, որ կողմէ ալ գայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՔՈՐԷԱՅԻ (ամերիկեան գօտի) ազգային ժողովը՝ որ 10 Մայիսին ընտրուած էր, երէկ Սէուլի մէջ գումարեց իր առաջին նիստը: Նորընտիր նախագահը յայտարարեց թէ՝ պիտի փութացնէ համայնավարներուն դէմ կռուելու կարող բանակի մը կազմութիւնը:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ Միշէլ Թագաւորին եւ Աննա տը Պուրպոն Փարմ իշխանուհիին ամուսնութիւնը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ շաբաթ օր Աթէնքի մէջ:

ՐՈՅԹԸՐ գործակալութեան նայելով, Ուաշինկթընի լաւատեղեակ շրջանակներուն մէջ հետզհետէ սա համոզումը կը տիրէ թէ՝ «Միացեալ Նահանգները Խորհրդ. Միութեան հետ իրենց ունեցած յարաբերութիւնները ներկայ ճգնեալ վիճակին մէջ պիտի չթողուն այլեւս: Իբր թէ Ուաշինկթըն այս պահուս կը պատրաստուի փորձի համար Մոսկուայի հետ բանակցութեան մտնել կարգ մը երկրորդական խնդիրներու մասին: Այս փորձին յաջողութենէն ետք է միայն որ Միացեալ Նահանգները համոզուած պիտի գոյացնեն թէ կարելի է հիմնական հարցերու լուծումն ալ իրագործել, փոխադարձ բանակցութիւններով:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ Քոլըմպիա գետին յորդումը կատաղեալ աղէտ մը եղած է: Հոսանքները խորտակած են պատուար մը, եւ խուժած են Վէնբորդ գործաւորական քաղաքին վրայ, որ Բորդլէնտի հիւսիսային ծայրը կը գտնուի եւ մօտ 42 հազար բնակիչ ունի: Երէկ առաւօտ ջուրը 4ուկէս մեթր բարձրացած էր եւ կը շարունակէ բարձրանալ տակաւին: Ջոհերու ճիշդ թիւը ջուրերը ցածնալէն ետք միայն յայտնի պիտի ըլլայ: Վէնբորտի եւ Բորդլէնտի միջեւ բոլոր հաղորդակցութիւնները խզուած են. երկաթուղիի գիծը ամբողջովին ողողուած է: Բաւական հազարհոգի անպատսպար մնացած են:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ կիրակի օրուան ընտրութեանց մէջ, Ազգային Ճակատը շահած է մօտ 6ուկէս միլիոն քուէ (ամբողջ քուէներու 89.3 առ հարիւրը): Ճերմակ քուէ տուած են 770.700 հոգի: Ջախջախիչ մեծամասնութիւն շահած են ուրեմն համայնավար խմբակցութիւնները, ինչ որ արդէն կը նախատեսուէր:

ՌՈՒՐԻ 150.000 բանուորները որոշեցին յետաձգել գործադուլը, որ տեղի պիտի ունենար այսօր եւ վաղը:

ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ վարչապետ Սփաք Զուիցերիա գնաց տեսակցելու համար Լէոփոլտ Թագաւորին հետ: Այս տեսակցութեան արդիւնքը Սփաք պիտի հաղորդէ նախարարաց խորհուրդին, յառաջիկայ ուրբաթ օրուան նիստին մէջ:

ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ Հանրապետական Կուսակցութեան (P. R. L.) համաժողովը որ Նանսիի մէջ կը գումարուէր քանի մը օրէ ի վեր, փակուեցաւ կիրակի օր: Միաձայնութեամբ որոշուեցաւ պահանջել՝ «վարչական խորունկ բարեկարգութիւն, բանակին հիմնական վերակազմութիւնը, լուրջ խնայողութիւններու կատարում, ազգայնացուցուած ձեռնարկները զերծ պահել քաղաքական ազդեցութիւններէ, եւն.:

Լուրեր Երուսաղէմէն

Հայկական կեանքէն

Երուսաղէմէն ներս, հայկ. պատրիարքըխնամակալ մարմին մը կազմած է: Ուսեալուն պատրաստած են եւ փոքր մէկ հիւանդանոց մը հիմնուած է վանքի բակին մէջ: Եղած կոչերուն ի պատասխան Բարեգործականը 5 հազար սթերլին յատկացուցած է, որ ղրկուած է Երուսաղէմ Խորէն եպիսկոպոսի միջոցաւ:

Լիբանահայ Օգն. Խաչը նոյնպէս նկատի ունենալով որ հիւանդանոցը դեղերու պէտք պիտի ունենայ, կարեւոր քանակութեամբ դեղօրայք ղրկեց»:

Երուսաղէմի մէջ հրէական հրասանդներու զոհ գնաց Պօղոս Գույճեան, որ ունեցած է մօտ 40 տարուան գնահատելի գործունէութիւն: Եաֆայի մէջ կրկին հրասանդներու զոհգնաց Վահան աղա, «Յուսաբեր»ի եւ այլ հայկական թերթերու ցրուիչը: Հայֆայի 2000նոց հայ գաղութէն կը մնան միայն 300 Հայեր, որոնք ապաստանած են Անգլիքան եկեղեցիին մէջ: Հայֆայէ ոեւէ զոհ չկայ, բացի քանի մը վիրաւորներէ, որոնց միայն մէկը ծանր է: Հականա բանտարկած է մօտ 14 հայ երիտասարդներ:

Ամման ապաստանած է գրեթէ բովանդակ հայ գաղութը: Մօտաւորապէս 500 Հայեր Ամման կը գտնուին:

Լիբանանի Օգնութեան Խաչի վարչութիւնը 500 ոսկի յանձնեց Լիբանանի Կ. Խաչին, Պաղեստինի գաղթականներուն համար, մասնաւոր պատուիրակութեան մը միջոցաւ:

ԹՈՒՐՔԻԱ.— Ըստ «Վաթան»ի, Հալէպական լաւատեղեակ շրջանակներու մօտ հետզհետէ կը զօրանայ այն զրոյցը թէ Սաադայի դահլիճը իյնալու վրայ է: Սուրիա տաւելապէս արդիւնք է կառավարութեան տնտես. եւ առեւտր. մարզերուն մէջ կրած ձախողութեան: Ցիշեալ շրջանակները մասնաւորաբար կը ծանրանան փոխ վարչապետին վերջինայն յայտարարութեան վրայ թէ «կառավարութիւնը կեանքը աժանցնելու խոստումով իշխանութեան գլուխ չէ եկած» եւ ասկէ կը հետեւցնեն որ կառավարութիւնը այլեւս դրական քայլ մը առնելու ի վիճակի չէ: Ցամաօրէն զրոյց կը շրջի որ արտաքին գործավար Նէճմէտտին Սատաքի պաշտօն պիտի յանձնուի կազմելու նոր դահլիճը: Եթէ Սատաք չի յաջողի կեանքը աժանցնել, այն ատեն Ազգ. Ժողովի Նախագահ Զօր. Ալի Ֆուատ Ճէպէսօյ վարչապետ պիտի կարգուի եւ երեսփ. նոր ընտրութեանց ձեռնարկուի:

★ Թուրքիա իբրեւ փոխառութիւն Միջազգային դրամատունէն կ'ուզէ 2 միլիառ 563 միլիոն ոսկի: Հինգ տարուան ընթացքին (1948 — 1952) պիտի կիրարկուի տնտեսական վերականգնումի հսկայական ծրագիր մը: Կառավարութիւնը կը յուսայ որ այս գումարին մէկ միլիառ 312 միլիոնը պիտի ապահովէ ներքին աղբիւրներէն. իսկ 963 միլիոնը ներքին եւ երկարատեւ փոխառութիւններով. 288 միլիոնը զանազան աղբիւրներէ, իսկ մնացեալ 1 միլիառ 251 միլիոնը, զոր անհրաժեշտ է դուրսէն հայթայթել, մէկ մասը Մարշըլի ծրագրով, միւս մասն ալ Միջազգային պանքայէն: Դրամատունը շահեկան գտած է թրքական ծրագիրը եւ խոստացած է մասնակցիլ նիւթական մատակարարութեան, միայն թէ դրամատունը մերժած է զանգուածային փոխառութիւն մը ընել, փափաք յայտնած է միայն կարճատեւ պայմանաժամերու համար որոշ վարկեր բանալ:

★ Զարայի (Սեբաստիա) շրջակայքը երեւան ելած է կապարի հարուստ հանք մը, զոր կարելի է օգտագործել:

ԱԼԻԽԱՆՈՎ եւ Ալիխանեան եղբայրները, երկու Հայ գիտուններ Ստալինի մրցանակը ստացան, «Քոզմիք ճառագայթներու» եւ «ենթահիւլէական մասնիկներու» մասին իրենց կատարած աշխատութեանց համար: Այս հայ գիտունները խիստ կարեւոր արդիւնքներ ձեռք բերած են, հինգ տարի ուսումնասիրութիւններ կատարելէ ետք Արագած լերան գագաթին վրայ, կը գրէ «Իզվեստիա»:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ձայնասփիւռը կ'ըսէ թէ Սովետները ձեռք անցուցած են Գերմանիոյ նախկին վարչապետ Գրիւնինկի մէկ նամակը, ուրկէ յայտնի կ'ըլլայ որ այս պետական անձը կը յուսայ Թրումընի հաւանութեամբ գերման կառավարութեան գլուխը անցնիլ: Գրիւնինկ կը յայտարարէ նաեւ թէ այս մասին արդէն տեսակցութիւններ ունեցած է Ամերիկացի անձնաւորութեանց հետ, ինչպէս Հուվըր, Մըրֆի եւ Ֆոսթըր Տըլլըս:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ եւ Պուլկարիոյ միջեւ Շաբաթ օր կնքուեցաւ բարեկամութեան եւ փոխադարձ օգնութեան դաշինք մը: Այս դաշինքը՝ որ քսան տարուան տեւողութիւն պիտի ունենայ, նման է ասկէ առաջ Վարշաւայի կողմէ Եուկոսլաւիոյ, Խորհրդ. Միութեան եւ Չեխոսլովաքիոյ հետ կնքուածներուն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹՈՆԻՐ

ՆՈՒԷՐ ՄԻՍԱՔ ԹՐԱԼԵԱՆԻ

Հայկական թոնիր՝ հինէն մեզ հասած նուիրական բարեկամն էր, բայց չի կարդացուիր։ Գիրերը այնտեղ խառնուեր են այնպէս՝ ինչպէս որ հեղեղն կը խառնէ հող, ծեղ ։

Ճաղատն է շատ բարդ․․․։ Հէքեաթի նման՝ հիւսք ունի կախարդ, զարդ չէ բաժնած ցաւը՝ ոչ մէկ պիտանի մարդ․․․։ Թօնիրն անոր մէջ՝ անմիջապէս անկիւնի անշշմար առէջ, ուր մութին մէջ ընդ մէջ կ'ընէ ելեւէջ ։

Անոր մէջ կ'եփէր՝ մոգցուած կրօնքին ծխեալ մասունքներ, անցեալն վառուէր՝ գանոնք լափլըզէր։ Անոր թէ նախնեան եւ թէ վերջաւոր՝ փլած տունի մը աւերի նման, ուր անցեալն, ներկան, իրար պլլուած՝ դառնարէն կուլան․․․։

Թէ գիւղացի ես, հայկեան թոնիրին գաղտնիքը գիտես, գի խոնարհ ու հեզ՝ միշտ հետդ է ու քեզ․․․։ Մենք ու մեր թոնիր՝ հընոց պառաւմէն ղուրս ցատկած մոծիր, ունինք ամէն տեղ նոյն ճակատագիր։ Մենք՝ անոր, ան՝ մեզ, իրարու հանդէպ՝ երկու եղբօր պէս, զոյգ՝ բայց մէկի պէս, մէկը՝ մէկուն կէս, չըկայ բաժանում, թէ մէկը մեռնի, միւսն ալ կը մեռնի, կէս մը վասն զի՝ չի կրնար ապրիլ առանց միւս կէսի։

Թոնիրն ապրեցաւ մեր մէջ, մեզի հետ, մեզմէ անբաժան՝ քալեց մեզի հետ, մէն մի արահետ։ Թոնիր չ քալե՞ց մեր հայրերուն հետ․ անոնց պապերու՝ պապերուն ալ հետ, չինելով միշտ կեանք, պատմութեան նոր գետ, որ յորդ՝ ընթացաւ, որպէս տէգ ու նետ, հին Արմէններու վաղքի չափին հետ․․․։

★

Հայկական թոնիր,
Հայ ցեղակերտման ոսկեղէն դարիր, պերճ ու գերընտիր։ Հայն՝ անոր կրակով, կրակի մէջէն Վահագն կանչելով՝ անցաւ արեան ծով․․․։ Եղաւ քաջազուն, ահրեց մարդկութիւն, պարապ տեղ երբեք, չխլեց արիւն ․․․։
Թոնիր հայկական,
Հիմնաքար Հայոց անխախտ գոյութեան՝ որոտպատի նման։ Հին կամ բոց ու լոյս, յաւէտ օրհնուած՝ որպէս այգալոյս։ Կրակը այն տեղ՝ ասպարէզն ինքն է ու հրգօր ու ահեղ՝ կ'երկնէր Հայոց ցեղ։ Հայ ազգը լոյսով, եւ լոյսի մէջէն Մաշտոց կանչելով՝ երկնեց մտքի ծով։ Եղաւ իմաստուն, նուիթի փոխարէն՝ սիրեց թեւածում ։
Թոնիր հայկական՝
Հայու հաւատքին Ցիսուս ինքնիշխան։ Հայը հաւատքով, հաւատքի մէջէն Գրիգոր երգելով՝ մըտաւ Եղափ ծով։ Եղան բարութիւն, թէ բացեղ սրեւ եւ թէ գթութիւն։ Թոնիր հայկական՝ ուղին սրճնազարդ, որ չխաղ կ'երթայ բաղին օրհնութեան, ու Հայն բարիքով, բարիքի մէջէն Ներսէս կանչելով մըտաւ խղճի ծով․․․ եղաւ ողորմած, անոր բարիւ տան՝ դուռը բաց մնաց, ամէնուն գիմաց, երբեմն՝ լայն տուաւ, շատ անգամ ալ հաց․․․։

Հայկական թոնիր՝ մեհեան կրակի, լոյսի ջահակիր, ու զայն պարփակող պատերն ու տանիք՝ անպարտ երկինք։ Տունը հին դարէն, դարձեր է փորհուրդ քաջ ու նըկարէն, թուխսի կը նըստի, որ իր երկունքէն՝ վերծընի նորէն ․․․։

Թոնիրն հայրենի լուսագիծ ուղի, ուրկէ կը պարծի որդին Անցեալի։ Դարեր՝ դարերուն հետքերէն անցան որպէս ուղեւոր քաջ ու անվարան, բայց միշտ ալ խիղճն՝ մեր թոնիրն տեսան․ խանդավառ ու տաք, երդի լոյսին տակ, թոնիրտան մէջ տեղ՝ գիրթ փառքի քանդակ ․․․։

X

Թոնիր հայկական՝ մշտատեւ դարուն, հըպարտ մրգաստան՝ արձան ի վրան։ Ծաղկազարդ պարտէզ, կախարդ բուրաստան՝ ուր սիրերգ ունի պայծառ լուսընկան ։

Հոն՝ մամն ու պապիկ տնկեր են ծառեր, աղօթքով սերմեր՝ ծիլ ու ծաղիկներ, անոնց գիսգման՝ դարերէ ի վեր, իրենց հողարոյր քըրտինքն են տուեր ․․․։

Իրենք՝ մաշեր են կեանքի անողոք, ցաւէն ու հոգէն, իրենց երակի արիւնն են տուեր՝ որ անճիւնտ անոնք, մեծնան վեհօրէն․․․։ Դարեր՝ դարերուն հետ եկան, անցան, հրավառ ու տաք՝ թոնիրը տեսան կեդրոնը հայ տան․․․ Հոն՝ մէջէն հացին, թարմ բոյրը առին, հայկեան անարատ ու սուրբ քրտինքին ․․․։

Թոնիրը Հայոց, խաչ - բառ, հանելուկ, վիպերգ ու զրոյց, հէքեաթի կախարդ ու մոգիչ հնոց՝ անցեալէն փրցուած գիրք մը կը հանդչի մէջ մի Հայու ծոց․․․։ Մասունքի դարան, փառքի թանգարան թոնիրը հայկեան, եւ գրիչ, եւ գիր, փորձ մատենագիր՝ Հայուն լոյս թոնիր․․․։ Պապիկն ու մամիկ, անոր բոլորտիք՝ անցան գիրքէ գիրք՝ որպէս քաջայաղթ ասպետ ու ասգմիկ, որ չպիտայ կոտորի ամէնէն չնչին, նոյնիսկ մահամերձ երկ մը հայ մաքին ․․․։

Ժողովեցին տղաք, ձմեռ գիշերներ, թոնրի չուրջը տաք, ճըրագ լոյսի տակ՝ պատմեցին վէպեր, Հայոց անցեալէն մեծիրա գրուագներ, Հայկ ու Արմենակ, ասպնապանծ Տիգրան, Գայլ-Վահան, Վահագն ու Կարմիր Վարդան։ Աշոտ Առաջին, Սմբատ ու Գագիկ, ու «ծախուած» Անին, Ռուբէն ու Թորոս, Լեւոն Մեծագործ եւ Շնորհալին ․․․։

Ցեղայ՝ գերութիւն, աւեր ու տըքքոց, ծակծըռով արիւն, մեռաւ հայութիւն, երկիրը անոր՝ հսկայ մեռելատուն․․․ ծոթ դար տառապանք, եօթ աշխարհ պատանք, հազար ծովու չափ՝ սօք ու հեծեծանք․․․։

Եկէք միատեղ, օրհնինք մեր քաջ ցեղ, որ իբրեւ Հայկի անխորտակ աղեղ՝ ա ցաւ բազմաթիւ վըտանգի հեղեղ։ Երբ որ, կարծուեցաւ ջախջախուած, մեռել, յանկարծ վեր ելաւ, Ցարութեան պատգամ՝ բռնած դէպի վեր, քալեց անասասի, շեշտ ու անխախտ՝ որ հասնի յոյսին ոսկեղէն գետափ ․․․ ։

Մեռա՞ւ հայութիւն,
Ոչ, կայծն պապիկ ու մամիկ արթուն, տըւին սիրտ, հոգի, եղան քաջալեր՝ մէն մի, անհատի, վառեցին կրակ ըմբոստ աղբի, շինեցին կարկառ՝ հաստատքէն յաման, ցեղի դարբնեցին անմեռ հանդաման ու զայն օծեցին յոյսովն իրենց տաք։

Օրերը եկան, վրէժի, ցասման, ճամբ հայ արիւն՝ առաքէն մեր տանջին ու խաչելութեան․ բացը մեր-կամքին ու մուխն մեր սիրին՝ բարձրացաւ կատար Հըպարտ Մասիսին, ալ բաւ էր որքան եղանք մենք ատքի փոշի ու կոխան։ Սասունէն Զէյթուն, Տարօնէն Կարին, Վանէն Ղարապաղ, ամէն կողմն ու գին՝ արարչաւ վաղեց յեղափոխութեան բոցա - վառ հայ ձին ․ ։

1

Ահա Սանասար, եւ աա Մօսէ - Զօր, Շատախ ռազմաքոս՝ Մուկոչ խայթող բոռ։ Վանը կը ջարդէ, յանցանքը իր չէ, ոճրին սորվեցաւ ոճրագործ Թուրքէ․․․։ Կարինը մեռեց առաջին դնդակ, «տղաք, հայ տըղաք, պարապ թող չանցնի մեզմէ մէկ դնդակ»։ «Ցլուղի պօմպան», մօսին զէնքի ձայն, «Ֆիտայի»ն կ'անցնի դաշտերէն արեան՝ անսասան ու բիրտ՝ եաւզէի նման ․․․

Կոտորած, աքսոր, մեր վճիտ գետեր դարձեր են արյոր, երկինքը կարծես որպէս որդանոր անթաղ դիակներ կը տեսնէ երբ որ կուլայ իր ցաւէն ծանր ու ահաւոր, եկեղինք չմընաց ոչ խիղճ ու Աստուած, ու երկրիս վըրայ՝ կ'ապրի լոկ Թուրքը չումի մը պէս քած․․․։ Ամօթ է մեռնիլ ոչխարի նըման, առանց հին երգի, առանց Ցարութեան․․․։ Շապին հանմապարկ բացաւ տանակահ, արիւն պահանջեց փոխան իր արեան ։ Ոսփան քաջածին բոցով իր զէնքին՝ սըրբեց Հայութեան արատը ճակտին։ Համբոյր պերճ ճակտին, արծիւ Մուսա Տաղ, մեր յաղթերգութեան՝ նորոգ լուսախաղ, ու Վասպուրական՝ կամքովն Վահանդեան, կը ջարդէ Թուրքը ու առաջին անգամ՝ դրօշ կը տնկէ իր բերդին վրան․․․։

Կոխւ ուխտ։ Կոխւ ու վարան։ Հնչած է ժամը հայ ազատութեան, պահն է որ Թուրքը կը շնչէ մեր ողն՝ թարմ ու արբազան։ Կամաւոր բանակ, կոխէն է շատ տաք, ալ իւն կը հասի գետի նըմանակ։ Կարին, Երզնկա, Ալաշկերտ, Բասէն, արիւն կը յորդի առատ հեղեղէ։ Կարս ու Կաղզուան, Շիրակ ու Զաջուռ՝ դնդակ կը տեղայ անվերջ ու անդուլ։ Զարկ, Սարտարապա, բաղուկովդ պարզապատ՝ որ շինես ցեղին յաղթութեան պալատ։ Զարկ Պաշ Ապարան, որ արիամիտ գրես մեր վէպը փառքուան ․․․։

Մայիս քսան ութ, մեր յաման կամքին տոփիւնն ու զըրոյթ, մեր հին եւ թէ նոր պատմութեան փառքին արեւշող կշռոյթ։

Թոնիր հայկական տաղ ու շարական, ու խորհուրդ խորքին՝ այսօրուան, վաղուան ուխտն ազատութեան ։

X

Հնութեան ծանրով մեր հող արբազան՝ թոնիրըն Հայութեան։ Ան եղաւ մեր Կարս, Տարօն ու Սասուն, Կարին, Երզնկան, Սիսիլբը աղջոյն, մեր Նախիջեւան, Կողբն ու Արտահան, Կողովիտն ու Վան ։

Այնտեղ հայ քաջեր սուրի հարուածով, Հայոց աշխարհի սահման են գծեր՝ որպէս սատուածներ։

Այնտեղ հայ մըտքի ա խոնջ տիտաններ մեր գիրը գըտեր, դիւթաւքովն գրչի՝ երգեր փառքն հողի ․․․։

Այնտեղ հայ ծիրեր՝ դողդոջ ու խըներ, իրենց չուրթերովն՝ մեր հողը օրհներ։ Բարի մամիկներ թոնրին չուրթն ի վեր՝ առիքի սեւցած, միտս գերաններ՝ իրենց աղօթքին խունկովը բուրմներ։

Հոն՝ պարման հայ սեր, քըքուչ ու աղուոր՝ տղաք են ծըներ, անոնց օրրոցը երգելով օրրեր։ Աճեր են, մեծցեր, դարձեր գեղակազմ, անվախ Արմէններ։

Օր մը, մշեցի Վարդեան Նահապետ, ներշընչուած իբրեւ կարելիք ճամբուն արի Կարապետ, հաւաքեց իր տան թէ մեծ թէ պզտիկ, այսպէս վերծանեց հայ թոնրին գաղտնիք ,

— Թոնիրն՝ այ տղաք ,
Միշտ վառ պահեցէք, ըլլան կողերն տաք՝
Ջերմութիւն տան մեզ իբրեւ արեգակ․
Թոնիրը մայր է,
Ու մենք՝ որդիներ, ան տուած անկէ `

1888 - 1918 - 1948

Իրարմէ երեսուն տարի տարբերութիւն ունեցող թուականներ։ Ասոնցմէ նախկին երկուքը մեր ազգային պատմութեանմէջ արձանագրած են իրենց անջնջելի հետքերը։ Առաջին թուականին կը կազմուէր մեր առաջին յեղափոխական կուսակցութիւնը։ Հնչակեան կուսակցութիւնը, որ այդ թըւականներուն մեր քաղաքական կեանքի մէջ տեղի ունեցող խմորումներուն արդիւնքն էր ։

Մինչ այդ չունէինք կազմակերպուած ոյժ, ունէինք ազգային ոգի ու գիտակցութիւն, ունէինք բանաստեղծութիւն ու գրականութիւն, եւ ունէինք ժողովուրդ մը իր բաղդին ձգուած, ամէն վայրկեան ենթակայ թշնամիի քմահաճոյքին ու սարսափին։ Ու սարսափի քաղաքականութեան տակ ապրող ժողովուրդ մը բնական է ծնունդ պիտի տար յեղափոխական կազմակերպութիւններու։ 1890 թուականին պիտի կազմուէր հայ յեղափոխականներու դաշնակցութիւնը, որ մեր կազմակերպութիւններու մէջ պիտի գրաւէր առաջին տեղը, եւ վճռական դեր պիտի կատարէր մեր ազգային անկախութեան գործին մէջ ։

1896ին արեւելեան 6 նահանգներու ջարդը, 1908ին Օսմանեան սահմանադրութիւնը եւ Կիլիկիոյ ջարդը, 1914ին համաշխարհային Ա․ ընդհ․ պատերազմ, կազմակերպուած տեղահանութիւն եւ ոչնչացում Թրքահայաստանի մէջ գտնուող համայն Հայութեան ։

1918 թուականին Անկախութիւն Հայաստանի։

Թէ ինչպէ՞ս 80ական թուականներուն կազմակերպութենէ բոլորովին զուրկ, սարսուռ վիճակի մէջ ապրող, եւ 1914ի աղէտը տեսնող այս ժողովուրդը յանկարծ 1918ին պիտի հռչակէր իր անկախութիւնը ։

Փոքր ակնարկով մը, եւ շարժանկարի նման մեր աչքերուն առջեւ պատկերացնենք 80ական թըւականներէն մինչեւ 1918ի դէպքերը։ Երբ 1890ին կազմուեցաւ Հ․ Յ․ Դաշնակցութիւնը, ան դտաւ շատ մեծ ժողովրդականութիւն եւ դարձաւ առաջնակարգ ոյժ իբրեւ կազմակերպութիւն։ Հնչակեան եւ Դաշնակցական յեղափոխական երկու քոյր կուսակցութիւններ, հազար ու մէկ տեսակ միջոցներով իրենց անկարելին կը փորձէին խաւարի մէջ մնացած գեղջուկին ոչ միայն ազգային գիտակցութիւնը արթնցնելու, այլ պատուաստելու զանոնք ռազմական ոգիով։ Ինք ազլուխ Թուրք ու Քիւրտ բէկերու ու աղաներու գլուխ ջծռելու եւ ինքնապաշտպանութեան բնազդը արթնցնելու բոլորին մէջ ։

Մինչ մեր կուսակցութիւնները դեռ հազիւ կազմակերպուած, Սուլթան Համիտի հրամանով արեւելեան նահանգներուն մէջ 1895ին տեղի ունեցաւ մեծ ջարդ մը ։

Երբ 1908ին հռչակուեցաւ Օսմ․ Սահմանադրութիւնը մեր կուսակցութիւնները, մասնաւորապէս Հ․ Յ․ Դաշնակցութիւնը, դարձած էր կուռ կազմակերպութիւն մը։ Հայ գեղջուկը գիտէր որ այլեւս հոն առաջուան պէս անտէր չէր․ ան ունէր քաջն Զէյթունը, խրոխտ Սասունը, նա ունէր Սեբաստացի Մուրատներ, Մշեցի Գէորգ Չաւուշներ, Շ․ Գարահիսարցի Անդրանիկներ ու Խանասորի դաշտին կարկուտ տեղացող ֆէտայիներ ։

Սամաթիոյ ցոյց, Գանքայի գրաւում, մահափորձ Սուլթան Համիտի դէմ։ Ուրեմն մեր յեղափոխական կուսակցութիւնները արդէն կազմակերպուած ու Եըլտըզի գահին վրայ բազմող կարմիր հրէշին քունն ալ խանգարած։ Ինչպէս գիտենք, Օսմանեան սահմանադրութիւնը որ ազատութիւն եւ հաւասարութիւն կը խոստանար բոլոր ցեղերուն, խաբուսիկ էր, հազիւ հռչակուած, տեղի կ'ունենար Կիլիկիոյ ջարդը․․․

Քալեր ենք անվախ հազար փորձանքէ ։
Ան՝ տըւաւ մեզի
Նիւթական մարմին, հըրեղէն ոգի,
Ցաւէտ անխորտակ՝ կամքը ապրումի ․
Ան՝ տըւաւ մեզի
Մեծագոյն հրաշք գըրչի ու մըտքի,
Կրակէն հիւսուեցաւ մեր երդն Ցառնումի ։
Իբրեւ յաւելուած՝
Լըսեցէք, տըղաք, թոնիրն է Աստուած ,
Որուն չուքին տակ՝ Հայոց պատմութիւն
Թուխս է նստած ․․․
Կ'երկնէ օրհնութիւն,
Որ չէն մնայ միշտ Հայու բարի տուն ,
Մանկայ մ'անմեռով՝ խնդայ արեւուն ․․․։
Հայոց պատմութիւն,
Ուրախ թէ տրտում՝ թոնրի չուրթերուն,
Անոր կրակին՝ կը պարտի իր շուն
Թէ կայ Հայութիւն ,
Թէ դեռ կը հնչէ իր դաշնեղ անուն՝
Ամէն մի անկիւն ,
Թոնրին կը պարտինք ,
Մենք եթէ ճուտեր՝ երկնող մայրն է ինք,
Վկայ մեր երկրի քաղցրանուշ երգինք ․․․։

ՍՕՍ ՎԱՆԻ

Ձգենք միջազգային քաղաքականութիւնը, ձգենք Պալքանեան պատերազմը, ձգենք մեծերու հակամարտութիւններն ու խոստումները, ձգենք Արեւելեան նահանգներու բարենորոգման ծրագիրը, ու մենք մեզ թրքական բարբարոսութեան դէմ գտնենք առանձին ։

1914ին համաշխարհային Ա. ընդհ. պատերազմ ։

Թանկագին առիթ մը Թուրքիոյ, բնաջնջելու համար հայ քրիստոնեայ տարրը։ Բոլորս գիտենք 1914ին մեր ցեղին գլխուն պայթած աղէտը, մէկուկէս միլիոն զոհ… ամբողջ Թրքահայաստանը ողջակէզ, մնացեալ վերապրողները անպատսպարան, ցիրուցան ամէն կողմ, քրտական լեռներէն մինչեւ Արաբական անապատի տափաստանները, վերապրողներ դեռ իրենց դահիճներու գութին ապաւինած, սով ու սարսափ, եւ պատերազմ ռուսական ճակատին վրայ ։

Ռուսական բանակը յաղթական բոլոր ճակատներու վրայ։ Տասնեակ հազարներով Հայ կամաւորներ Ռուսական բանակի կողքին լեցուած վրէժի զգացումով, նահանգներ ու քաղաքներ իրարու ետեւէ կ'իյնան Ռուսներու ձեռքը։ Խուճապ Թուրք զօրքին ու բնակչութեան մէջ, փախուստ ամէն կողմէ, եւ յանկարծ… դէպքերու յեղաշրջում, ռուսական բանակը կանգ կ'առնէ, համայնավարութիւն է ծագեր Ռուսիոյ մէջ։ Նոր պատգամ ռուսական զօրքին, դէպի ետ, դէպի տուն… ու ռուսական զօրքը ձգած զէնքը, ձգած ճակատը ու պատիւով ձեռք ձգած յաղթանակը՝ բռնած է իր տունին ճամբան… Հարիւրաւոր քիլոմեթրներով լքուած ճակատի պաշտպանութիւնը հայ զօրքը իր վրայ պիտի առնէր ։

Թուրքերը իրենք ալ չեն հաւատար կատարուած իրողութեան, կը վարանին յառաջանալու ։ Բայց, իրողութիւն է որ ճակատը պարպուած ու պաշտպանութիւնը յանձն առած էին Հայերը ։ Իսկ Հայերու հետ ճակատիլը դիւրին է կ'ըսէին.. Թուրքերը հակայարձակումի կը սկսին, Հայերը պաշտպանողական միջոցով կը նահանջեն, իրենց հետ տանելով տասնեակ հազարներով ողջ մնացած կիներու, ծերերու եւ մանուկներու բազմութիւն մը, որոնք հետզհետէ կ'ամփոփուին ռուսական Հայաստանի սահմաններուն մէջ։ Թուրքերը հետզհետէ պահանջկոտ ու խիզախ, կ'ուզեն վերջնականապէս մաքրել հայ ցեղը ու հայկական խնդիրը։ Հայերը յոգնած եւ ուժասպառ, կտրուած արտաքին աշխարհէն, կը մերժեն թրքական վերջնագիրը ու կը նախընտրեն պատուաւոր մահը։ Ճակատիլ պէտք էր թրքական զօրքին դէմ, կենաց եւ մահու պայքար, լինելու ու ոչնչանալու հարց։ Եւ այդ ուժասպառ եւ արիւնաքամ ժողովուրդը կռուեցաւ թշնամի բանակին դէմ, հաւատաց զէնքը ընկավարողին, հաւաքեց բոլոր ապրանքի ուժերը ու Սարդարապատի դաշտին մէջ նետուեցաւ արեան դաշտը, չափուելու համար իրմէ տասն անգամ աւելի ուժով թշնամիին դէմ, ճակատեցաւ բահով, բրիչով, եղունգներով եւ ակռաներով։ Կիներ, ծերեր ու մանուկներ ամէն մէկը գործի վրայ, նախախնամութիւնը, բնազդը ուժ սիրտ տուին մերիններուն ու պատահեցաւ հրաշքը, թշնամին պարտուած՝ հաշտութիւն կը խնդրէր հայ հրամանատարութենէն ։

Կարելի՞ է չխոնարհիլ այդ ճակատամարտին մէջ նահատակուած ոչ հերոսներու յիշատակին առջեւ, կարելի՞ է մոռնալ այդ դիւցազնամարտին մասնակցող զինուորին թէ հրամանատարին մարտնչումն ու անվեհեր կեցուածքը, Հայ օրիորդին ու կնոջ, վերջապէս հայ մամիկին քաջաբերական ու անձնազոհ պարտականութիւնները։ Շնորհիւ այդ յաղթանակին Հայաստան հռչակեց իր անկախութիւնը, ունեցաւ իր կառավարութիւնը, իր ազգային եռագոյն դրօշը, իր բանակն ու խորհրդարանը, այդ ՕՐԸ 1918Ի ՄԱՅԻՍ 28Ի ՕՐՆ ԷՐ ։ Պատիւ իրենց ։

Եւ այսօր 1948, երեսնամեակ մը եւս անցեր է 1918էն ի վեր։ Այդ օրէն ի վեր անցեր են [illegible] մը տաք ու պաղ ջուրեր հայ ժողովուրդի գլխէն ։ Երկուուկէս տարի անկախ մնալէ վերջ 1921 Նոյեմբերին Հայաստան պիտի կորսնցնէր իր անկախութիւնը շնորհիւ Թուրք եւ Ռուս բարեկամական դաշինքին, անոնք պատերազմ պիտի յայտարարէին մանուկ Հայաստանի դէմ ու բաժնէին այդ փոքր երկիրը իրենց միջեւ։ Հայ ժողովուրդին մէկ մասը օտար երկիրներու մէջ միշտ թափառական, տարագրուած հայրենիքի տենչով ուխտով, երէկուայ բարեկամները այսօր խզած են իրենց յարաբերութիւնը, Ռուսը կը պահանջէ Հայաստանէն խլուած նահանգները, Կարսն ու Սուրմալուն, որոնց կը մաղթենք որ այդ նահանգները կցուին ներկայ Հայաստանին։ Որովհետեւ առանց այդ նահանգներուն, հայկական հարցը չի կրնար լուծուիլ ։

Մ. ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԿՈՉ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Սիրելի Հայեր,

Յառաջիկայ Յունիս 5ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Սորպոնի մէջ հանդիսաւորապէս պիտի տօնուի Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Շնորհազարդ Կաթողիկոս Տ. Տ. Գարեգին Ա.-ի ծննդեան 80ամեակը, քահանայութեան 60ամեակը եւ գրական-գիտական գործունէութեան 50ամեակը ։

Տ. Տ. Գարեգին Կաթողիկոս որուն յոբելեանը արժանաւորապէս տօնեցին մեր գաղութներէն շատերը — Կիլիկիոյ տարագիր Աթոռը (Անթիլիաս) գրաւելէն ի վեր, շարունակելով վախճանեալ Սահակ եւ Բաբգէն կաթողիկոսներուն թերաւարտ գործերը եւ լրացնելով ու ամբողջացնելով զանոնք, ազգային, եկեղեցական, մշակութային փրկարար ծրագրի մը գործադրութեան գլուխը անցած է ։

Հայոց եկեղեցին 1500 տարիներէ ի վեր հոգեւոր առաջնորդութեան, մշակութային եւ ազգային պահպանութեան իր երրեակ առաքելութիւնը կը շարունակէ առաւել կամ նուազ չափերով։ Այն ցնցումէն յետոյ որուն ենթարկուեցաւ Ապրիլեան եղեռնով եւ անոր հետեւանքներով, եւ առկայումին տակ արդի ծանր պայմաններուն՝ աւելի մեծ արիութեամբ, աւելի լայն չափերով եւ աւելի հաստատուն եղանակով պէտք է շարունակէ ի կատար ածել իր առաքելութիւնը ։

Եկեղեցին շէնքը չէ։ Եկեղեցին այն է, ինչ որ կրցած է՝ անոր մէջ դնել իբրեւ բովանդակութիւն մեր հայրերը, եւ ինչ որ անոր մէջ պիտի կրնան դնել — այսօր եւ վաղը եւ յաւիտեան — մեր պատրաստուած գիտնական եւ անձնընծայ առաջնորդները, որոնց պատրաստութեան կը ձգտի Մեծի Տանն Կիլիկիոյ վեհափառ Աթոռակալը ։

Անթիլիասի դպրեվանքը բովանդակ հայութեան պիտի ծառայէ եւ հզօր եւ ներգործօն նեցուկը պիտի հանդիսանայ նաեւ Մայր Աթոռին Էջմիածնին ։

Այս ծրագիրը որուն գործադրութիւնը նիւթական լայն միջոցներու կը կարօտի համազգային ծրագիր մըն է, կարելի է իրագործել, ի գլուխ հանել միայն համազգային միահամուռ ճիգերով ։

Սիրելի Հայեր,

Գարեգին Ա. Կաթողիկոսը իր ամբողջ հաւաքուած նուիրահաւաքութիւնները, առանց մէկ դանգին դպչելու յատկացուցած է իր համահայկական ծրագրի գործադրութեան ։

Ֆրանսահայութեան տալիք գումարներն ալ ամբողջութեամբ պիտի յատկացուին Հասութաբեր կալուածի մը գնման, որպէսզի Անթիլիասի վանքը կարենայ անարգել շարունակել գործադրութիւնը իր փրկարար ծրագրին ։

Այս փառաշուք Յոբելեանին առթիւ շրջաբերութեան հանուած են ժապաւինեալ տոմարներ, ձեզի պիտի ներկայանան ծանօթ ազգայիններ, ձեր լումաները հաւաքելու ի նպաստ Անթիլիասի։

Մի զլանաք ձեր լումաները, եղէք առատաձեռն եւ ազնիւ, որովհետեւ, ձեր տալիք այդ գումարներով դուք մեծապէս պիտի նպաստէք Հայոց եկեղեցիի տեւականութեան ու հաստատութեան, իսկ Հայոց եկեղեցին հզօրագոյն ազդակն է ազգապահպանութեան եւ առհաւատչեան՝ մեր վերականգնումի յոյսին ։

Ձեր նուէրները կրնաք ղրկել նաեւ Յոբելինական Կեդր. յանձնաժողովի գանձապահ Պ. Գէորգ Պարբճեանին, 35 rue de Trévise, Paris (9):

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՅՈԲԵԼԻՆԱԿԱՆ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

ՏՈՒԱՅՏ ԿՐԻՍՈՒՈԼՏ, Յունաստանի ամերիկեան առաքելութեան պետը, Ուաշինկթընի մէջ նախագահ Թրումընի պարզեց այս երկրին կացութիւնը, որ, իր կարծիքով, «տասը տարիէ ի վեր երբեք այսքան լաւ եղած չէ»։ Իսկ մամուլին ըրած իր յայտարարութեանց մէջ Կրիսուոլտ ըսած է թէ Յունաստանի տնտեսական եւ քաղաքական վիճակը զգալիօրէն բարւոքած է ։

ՍՈՒՐՃԻ, քաքաոյի եւ իւղային նիւթերու գիները, Ֆրանքին 80 առ հարիւր պաշտօնական արժեզրկումին պատճառով, կարելի չըլլալով այլեւս իրենց այժմու մակարդակին վրայ պահել առանց պարգեւ տալու վերոյիշեալ սննդեղէնները ներածողներուն, կառավարութիւնը որոշած է այս սննդեղէններուն գիները բարձրացնել, մէկ Յուլիսէն սկսեալ ։ Կառավարութիւնը օրինագիծ մը պատրաստած է մօտ 7ուկէս միլիառ Ֆրանքի վարկ մը ուզելու համար Խորհրդարանէն, որպէսզի մինչեւ հիմա այս սննդեղէնները ներածողներուն կրած վնասը հատուցուի ։

ԼՈՆՏՈՆԷՆ կը հաղորդեն թէ հաւանական է որ Անգլիա վերսկսի իր տնտեսական բանակցութիւնները Խորհրդ. Միութեան հետ։ Կրնայ ըլլալ որ առեւտրական նախարար Ուիլսըն Մոսկուա երթայ, վերջնականապէս որոշելու համար 27 Դեկտ. 1947ի անգլեւռուս առեւտրական համաձայնութեան գործադրութեան պայմանները ։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (14)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

Զ.

Ի՛նչ դրութեան մէջ էր անոր հոգին, դէպի ո՞ւր կը սաւառնէր ան, յայտնի չէր. միայն թէ որոշ էր որ սաստիկ կը տանջուէր. այդ ներքին տանջանքը իր դրոշմը դրած էր անոր տժգոյն ու մեռելատիպ դէմքին վրայ։ Աշխարհը գոյութիւն չունէր անոր համար, եւ ինք իր ամբողջ էութեամբ ամփոփուած էր իրեն երեւցող ոգիին աչքերուն մէջ. ան էր այդ վայրկեանին իր աշխարհը, աւելի մեծ քան տիեզերքը, աւելի ահարկու քան դժոխքը ։

Նայեցաւ ան ոգեղէն ստուերին, եւ յանկարծ խուլ, դերեզմանական ձայնով ըսաւ.

— Կ'երդնում, հայր, որ ոչ մէկ բարբարոս պիտի չթողում Հայաստանի մէջ եւ քու վրէժդ տասնապատիկ պիտի առնեմ Եուսուֆի հրոսակներէն ։

Ուրուականը կարծես ժպտեցաւ. տեսակ մը անհուն երանութիւն անցաւ անոր գունատ դէմքին վրայէն. ապա երերաց, ցնցուեցաւ, հետզհետէ նօսրացաւ, լուծուեցաւ օդին մէջ եւ պակին հետ չքացաւ ։

Կրկին տիրեց խոր մթութիւնը ։

Յանկարծ շտապով իշխանին մօտեցաւ Դաւիթ եւ ըսաւ, երբ ան չորս կողմը կը պտտցնէր վրէժխնդրութեամբ լի աչքերը.

— Եուսուֆի զինուորներէն հինգ թէ վեց հոգի մեր կողմը կուգան. եթէ ճանչնան մեզ, կռիւը անխուսափելի է ։

— Թող գան. պէտք է ջարդել բոլոր այդ շուները ։

— Բայց, տէր իմ, կրնան աղմուկ հանել ։

Վեց հոգիէ բաղկացած խումբը մօտեցաւ, Դաւիթի տէրը յանկարծ ուժգին աքացի մը տուաւ մէկուն, որ քովինին վրայ ինկաւ եւ երկուքը մէկ գետին տապալեցան։ Միւսները մերկացուցին իրենց սուրերը ։

Հսկան ժպտեցաւ, աներկիւղ մօտեցաւ անոնց եւ բռունցքի հարուածով մը երկու հոգի եւս գլորեց գետին։ Դաւիթ փակեց իր հաշիւը մէկուն հետ, իսկ միւսը սարսափէն կ'ուզէր փախուստ տալ, բայց Հսկան հասաւ ետեւէն, բռնեց, գետին տապալեց եւ ձեռքը կոկորդին դրած՝ ըսաւ խռպոտ ձայնով .

— Անհաւատ շուն ողջ կը թողում քեզ, որպէսզի լուր տանիս Եուսուֆին, թէ Աշոտ Երկաթ շահնշահը, Սմբատի որդին, սուրը վրէժխնդրութեամբ լեցուած՝ պիտի հալածէ զինք ու իր հրոսակները։ Շատ չանցած, անոնց հետքն իսկ պիտի չմնայ Հայաստանի մէջ ։

Աշոտի մատներու ճնշումէն քիչ մնաց պիտի խեղդուէր զինուորը։ Սկսած էր արդէն խռխռալ։

— Հը, կը սոսկի՞ս. ո՞ւր մնաց ձեր քաջութիւնը, որ մատի մը ուժին ալ չէք դիմանար, ըսաւ Աշոտ եւ աքացի մը տալով անոր, խօսքը ուղղեց Դաւիթին .

— Դէհ, ժամանակ է մեկնելու. շուտով արշալոյսը կը բացուի։ Հասաւ վրէժխնդրութեան օրը. անօրէններուն արմատը պէտք է չորցնել։

Ապա երկուքն ալ հեծան իրենց ձիերը, երեսնին դարձուցին դէպի Բագրեւանդ եւ գիշերային մթութեան մէջ սլացան առաջ ։

Է.

Այժմ տեսնենք, թէ ի՞նչ դրութեան մէջ էր Հայաստան Սմբատի նահատակուելէն ետք, եւ թէ ո՞ւր էր Աշոտ Երկաթ ։

Արաբներու տիրապետութեան ժամանակ, Հայաստանի մէջ կը գտնուէին բազմաթիւ մեծ ու փոքր իշխանական ցեղեր, որոնցմէ չորսը կը ձգտէին առաջնակարգ դեր խաղալ։ Իշխանական այդ մեծ ցեղերն էին Արծրունիք, Սիւնիք, Մամիկոնեանք եւ Բագրատունիք։ Ասոնցմէ երկու առաջինները վաղուց արդէն հետամուտ էին ձեռք ձգելու Հայոց թագաւորութիւնը, բայց ամէն ներելի ու աններելի միջոցներու դիմեցին, գործը փճացուցին եւ չկրցան հասնիլ իրենց փափաքած նպատակին ։

Մամիկոնեանները նորազօր եւ եկամուտ նախարարութիւն մը կը կազմէին, բայց իրենց նպատակն էր լոկ ազգին ծառայել, աւելի բարձր դասելով անոր շահերը, քան թէ ձգտումը դէպի թագաւորութիւն. այս է պատճառը որ անոնք, թէեւ սպարապետի պաշտօնը կը վարէին եւ իրենց ձեռքն էր զինուորական ուժը, բայց չօգտուեցան այդ հանգամանքէն, մինչեւ որ հետզհետէ, իններորդ դարու կէսին, վերջացաւ անոնց շառաւիղը՝ Գրիգոր Մամիկոնեանի մահուամբ ։

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

Մեծանուն կիլիկիոյ կաթողիկոս Տ. Տ. Գարեգին Ա.ի ծննդեան 80 ամեակի եւ գրական եւ գիտական գործունէութեան 50 ամեակի

5 Յունիս 1948, երեկոյեան ժամը 8.30ին
ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

Պատուոյ նախագահութեամբ նախկին նախարար եւ երեսփոխան ԼՈՒԻ ՄԱՐԷՆԻ եւ նախագահութեամբ՝ Հայրապետական պատուիրակ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ.ի։

Խօսք պիտի առնեն՝ ԱՐՏԱՒԱԶԴ Արք. Գ. Գ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ եւ ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ։

Կը մասնակցին՝ Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (երգ), ՏԻԿԻՆ ՆԻՎԷԹ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (դաշնակ՝ Ա. Մրցանակ Փարիզի երաժշտանոցէն), Պ. ԿԻՐԱԿ ՍԱԳՁԼԵԱՆ (երգ), Պ. ՖԻԼԻՊ ԱՂԱՋԱՐԵԱՆ (ջութակ), Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, Օր. Ա. ԱԻՃԵԱՆ (արտասանութիւն), ինչպէս նաեւ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. ՆՇԱՆ ՍԵՐՊՈՅԵԱՆԻ։

Հրաւիրատոմսերը նախօրօք ապահովել թերթերու խմբագրատուներէն, հայ գրատուներէն, Փարիզի եւ արուարձաններու եկեղեց. վարչութիւններէն։

Անթիլիասի վանքին, դպրեվանքին, հրատարակչականին բլլալիք նուիրատուութիւնները պէտք է ղրկել Յոբելենական Կեդր. Յանձնաժողովի գանձապահ Պ. Գէորգ Պաքքճեանին, 35 rue de Trévise, Paris (9):

ԾԻԾԱՂԻ ՄԵԾ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊՐԻՒՔՍԷԼԻ ՄԷՋ

Ծայրանի արուեստագէտ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ հովանաւորութեամբ Պրիւքսէլի Հայ Երիտ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ տեղական կարող ուժերու՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին 157, rue Laeken Cour d'Angleterreի թատերասրահին մէջ կը ներկայացնէ անմահն Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆի՝

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ

Պոլսահայ կեանքէ ծիծաղաշարժ զաւեշտ 3 արար։ Տոմսերու գիները (տեղական դրամով եւ վճարականութեան իրաւունքով՝ 100, 50 եւ 30 ֆրանք։ Սիրով կը հրաւիրուին Պրիւքսէլի եւ Անվերսի հայութիւնը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՕՓԵՐԱՅԻՆ ՄԷՋ

Կիրակի 6 Յունիս, կէսօրէ վերջ ժամը 15.30ին
(Դուռները բացում ժամը 15ին)

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆի գործերուն

Առաջնորդութեամբ հեղինակին։ Կը մասնակցին Օբերայի նուագախումբը, ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբը եւ ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆ, Grand Prix de la Ville de Marseille: Յայտագրին մէջ՝ Հայկական Համանուագը, Քօնչէրթօն, Պատարագը եւ Լուսաւորչի համանուագը։

Գիներ՝ 75էն 300 ֆրանք։ Տոմսերու համար դիմել Տիկին Հ. Հ. Զաթիկեան, Պոմոն, Պ. Պ. Ա. Զրրաշեանի, 21 rue Duverger, Սուրէն Ֆէսճեանի, 2 rue Louis Astouin, Լեւոն Եավրուեանի, 23 rue Sénac, Յ. Մալաքեանի, 3 Bld. Théodore Thurner, Վ. Սաաթճեանի, 23 Cours Lieutaud, Ե. Արմէն, 39 rue St. Savournin, Ն. Քէօթահեալեանի, 8 rue Haxo, Կ. Փօլատեանի 11 rue Flégier, Արմենիա երգչախումբի անդամներուն եւ երգահանդէսի օրը Օփերայի կիշէն։

ՍՊԱՍԵՑԷՔ ՅՈՒՆԻՍ 20ԻՆ

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

Սեվրի Մ. Ռ. վարժարանի բարեկամաց եւ նախկին սաներու միութիւնները միասնաբար կազմակերպած են մեծ դաշտահանդէս մը վարժարանի պարտէզներուն մէջ։ Մեծ անակնկալներով խնամուած գեղարուեստական բաժին եւ ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։

Տոմսերը կը հայթայթուին Հայ Նպարավաճառներուն եւ գրատուներու մօտ։

Հանդէսին հասոյթը պիտի յատկացուի վարժարանի ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ թատերասրահի վերանորոգութեան։ Ամէն Հայու պարտականութիւնն է քաջալերել այս ազգօգուտ ձեռնարկը։

ՅՈՒՆԻՍ 15, ՅՈՒՆԻՍ 15, ՅՈՒՆԻՍ 15
ԱԶԴԸ ԼՈՅՍ ՓԱՐԻԶՑԻՆԵՐՈՒՆ
Վ Ե Ր Ա Բ Ա Ց Ո Ւ Մ !
Alimentation générale
VAHÉ ITCHKALATZIAN
9, Rue Jouye Rouve, Paris (XX) Tél. Men. 50.09

ՄԱՅԻՍ 28

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ — Տեղի կ'ունենայ 5 Յունիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։
Կը նախագահէ Պ. ԱՐԱՄ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ
Կը խօսին ընկերներ ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ «Մինէ Ղազօ» կը ներկայացնէ ողբացեալ ընկեր Ա. Ահարոնեանի Փարիզի ամբողջ Թաղումը եւ Զօր. Անդրանիկի յուղարկաւորը, եւն.։ Մուտքը ազատ է։

Հանդէսէն վերջ ընկերա-համակրական խրախճոյք։

■

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ. — Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Էթիէնի «Անտոք» ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու միութեան, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս Բէփիւպլիքէններու սրահը 16 rue J. B. David:

Կը նախագահէ ընկեր Ն. ԱՑՏԱԳԻՐԵԱՆ
Կը խօսին ընկերներ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։ Առաջին անգամ բլլալով Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած է յայտնի թառահար ԳԱՐԵԳԻՆ, ընկերակցութեամբ ԲԵՆՕի (տար ու սրինգ), հայկական եւ կովկասեան պարեր, նուագ, սանուհիները հըրապարակ պիտի գան հայկական բոլորովին նոր եւ ընտիր պարերով։ Առատ կերուխում։ Ընտիր ազանդերներով։ Մուտքը ազատ է

×

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ — Տեղի կ'ունենայ Յունիս 6ին։ Կը խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ եւ ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ։

×

ԱՎԻՆԵՈՆԻ ՄԷՋ — Դաշտահանդէսի ձեւով փօնթէի հանրածանօթ դաշտը։

Կազմակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբին կողմէ։ Տեղի կ'ունենայ Յունիս 6ին, կիրակի ամբողջ օրը։ Սիրով կը հրաւիրուի շրջաններու հայ հասարակութիւնը։ Միասին առնել՝ ճաշ եւ ըմպելիք։

Պիտի խօսի ընկեր ՍՏԵՓԱՆ ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ — Յառաջիկայ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Խրիմեան սրահի մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Կապոյտ Խաչի եւ Հայ Արենուշներու Միութեան։

Գեղարուեստական բաժին կը մասնակցի Նոր Սերունդի երգչախումբը ղեկավարութեամբ ընկ. Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի։ Կ'երգէ՝ Օր. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ, կ'արտասանեն ընկերներ Կ. ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ, ԱՐԻՍ ԳԱՐԱԵԱՆ եւ Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ։

Մուտքը ազատ է։

★

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ — Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէն հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի սարքած է ընկերահամակրական խնջոյք - երեկոյթ մը Հայաստանի հանրապետութեան 30րդ տարելիցին առթիւ։ Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Կը նախագահէ ընկեր Խ. ԹԷԼԵԱՆ։

Կը խօսին ընկերներ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՏԻԳ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ եւ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՈԼԱՏԵԱՆ։

Ճոխ պիւֆէ եւ զանազան անակնկալներ։ Կէս գիշերէն յետոյ եւրոպական եւ հայկական պարեր։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին ամավերջի տարեկան պարահանդէսը կիրակի 13 Յունիսին, ժամը 16էն 22։ Կը խնդրուի նըկատի առնել։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԻՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի (Ս. Անթուան), այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Գամփաներ Ռօզիէ լէ Փէն տը Պատուիտ, Պ. Նաճարեանի օդասուն եւ ծառախիտ պարտէզին մէջ, Սէնթ Անթուան։

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Յ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Պիտի ներկայացուի քըքջալիր զաւեշտ մը ղեկավարութեամբ ընկեր ԱՇՈՏ ՅԱԿՈԲԵԱՆ։ Հնդկական տեսարան մը Ալենուշներու «Արաքս» խումբի կողմէ, հայկական պարերՍէնթ Անթուանի սանուհիներու կողմէ։ Բացումը պիտի կատարուի Սէնթ Անի երգչախումբով ղեկավարութեամբ Պ. Համբարձումեանի։

Դաշտը բաց է առաւօտէն մինչեւ իրիկուն. փափաքողները կրնան գալ կանուխէն իրենց ճաշերով։ Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով հայկական ազանդերներով։

ՅԱՅՏԱՐԱՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին Ա. Ահարոնեան խումբին դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի մէջ։ Դասախօս Պ. ՉՕՊԱՆԵԱՆ, նիւթ՝ «Հայ միջնադարեան քանդակագործութիւնը, Քուչակեան տաղաչափը։ Հայերէն գասը կը սկսի ժամը 8ին։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի շրջանի ներկայացուցչական ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 7ին Palais de la Chopeի մէջ, Bld. Garibaldi, Terminus, No. 18:

Կը խնդրուի ամէն խումբէ խիստ ճշդապահ ըլլալ։ Ներկայանալ լիազօրագիրով։

ԿԻԼԻԿԻՈՅ Վեհափառ Հայրապետի Յոբելենական Կեդր. Յանձնաժողովի հինգերորդ նիստը այսօր չորեքշաբթի, ժամը 8.30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise, Paris :

ՌՈՄԱՆ. Ֆ.Կ.ԽԱՉԻ ՕՐՈՒԱՅ ԱՌԹԻՒ Յունիս 12, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին պիտի ներկայացուի տեղւոյս կարող ուժերու մասնակցութեամբ զուարթ թատերախաղ մը։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ԻԷՆԱՅԻ ԹԱՏՐՈՆ, 10 Ave. d'Iéna, métro : Iéna

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Երկուշաբթի գիշեր, 7 յունիս, ժամը 8.30ին։ Փարիզահայ լաւագոյն դերասաններու մասնակցութեամբ Պ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ կը խաղայ Ա. Արեւեանի գեղահիւս թատերգութիւնը՝

ՄԱՐՈՒՈՂ ՃՐԱԳՆԵՐ

Քօմէտի դրամաթիք 3 արար

Հայկական ընտանեկան կեանքէ քաղուած նիւթ մը, որուն մէջ՝ ծիծաղ, ժպիտ, արցունք, յուզում, անձկութիւն իրարու կը յաջորդեն։

Տոմսերու գիները՝ 200 եւ 100 ֆրանք։ Կը ծախուին 43 rue Richer ինչպէս եւ բոլոր միւս գրատուները։

Բազմավէպի հարիւրամեակը

Յունիս 20ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Մարսիլիոյ Սալ Մազընոյի սրահին մէջ կը տօնուի մեծ շուքով «ԲԱԶՄԱՎԷՊԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ»։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

ԱՍԱՏՈՒՐ ԳԵՂԼԵԱՆ կը փնտռէ Բալուի Սագրաթ գիւղէն Պօղոս Գեղլեանը որ 1941ին ռուսական բանակին մէջ գինուոր էր։ Կը խնդրուի ճամբորդներու մէջ գտնուող իր հայրենակիցներէն տեղեկացնել Ա. Գեղլեանի 150 rue Lafayette, Vienne (Isère) :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ

33ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ օր ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Հ. Օհանջանեան ակումբին մէջ։

Կը նախագահէ Տէսինէն Պ. Վ. ՀԻՒՍԵԱՆ։
Կը խօսի Փարիզէն Պ. Ս. ՏԷՐ ԹՈՄԱՍԵԱՆ։

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն տեղւոյս երիտասարդութիւնը, բեմադրելու Պ. Ղ. Մելոյեանի «Վասպուրականի հերոսամարտից» 3 տեսարանները։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Կը խնդրուի Տէսինի, Լիոնի, Վալանսի եւ մօտիկ շրջանի հայրենակիցներէն որ յարգեն այս յիշատակի օրը իրենց ներկայութեամբ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ՀԱՍՑԷ

Քան (A. M.) այցելող օթօմօպիլիսթներու համար
Ets. C. A. VAHANIAN
Վարիչ՝ Յ. Ն Շ Ա Ն Ե Ա Ն
8, Place Vauban, Cannes (A. M.) Tél. 916-58
Էսանս, իւղ, բնէօ, պաթըրի եւ ամէն կարգի նորոգութիւններ։ Սոյն ծանուցումով ներկայացող յաճախորդներուն մասնաւոր զեղչ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Բացուած է, Ե. ԹՈՒԼՈՒՄՃԵԱՆԻ
« CRÉMERIE D'AIX», 22 rue d'Aix, Marseille
Զարմանալի գին, մաքուր սպասարկութիւն։
Մէկ անգամ այցելել բաւական է համոզուելու համար։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԱՆԿԷՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ
Կը տօնէ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
Կիրակի 6 Յունիսին, ժամը 3էն կէս գիշեր, Salle des Fêtesի մէջ rue de la Libération :
Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժինով։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Dameame – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

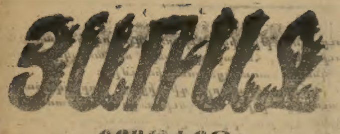

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տող. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 3 JUIN 1948 Հինգշաբթի 3 ՅՈՒՆԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5357—Նոր շրջան թիւ 966 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՆՔ ՄԵՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

Նորէն կը գտնուինք շրջանի մը մէջ, որ ամէն բանէ առաջ կազմակերպուած աշխատանք եւ արթնութիւն կը պահանջէ։

Ինչո՞ւ ծածկել,— նոր ճեղքեր ու վէրքեր կը սպառնան խախտել գաղութներու ինքնապաշտպանութիւնը։

Տարիներով կուչկոչ կապած թիւրիմացութիւններ եւ նախապաշարումներ ստեղծած են մթնոլորտ մը, որ հետզհետէ անշնչելի կը դառնայ։ Մարդիկ իրար չեն հասկնար նոյնիսկ ամէնէն տարրական հարցերու մէջ։ Կասկածամտութեան որդ մը կը բանի ամէն տեղ։ Եւ իրար կը հրմշտկեն անյատակ ոգիւութիւններ ու անամէջ յաւակնութիւնը։

Այս ախտաւոր իրականութիւնը աչքի կը զարնէ մանաւորապէս լուսաւոր կոչուած կեդրոններու մէջ, որոնք տեսակ մը հով կուտան ամէն — չամէնին։

Մարդիկ շատ աւելի համեստ են արուեստական գաղութներուն մէջ։ Անոնք ե՛ւ հող ունին իրենց ոտքին տակ, ե՛ւ բնղուն աշխատանք։ Բազմակողմանի վաստակ։

Կարելի չէ ամբողջական գաղափար կազմել այդ վաստակի մասին, լրագրական տեղեկութիւններով կամ պատահական զեկուցումներով։

Աշխարհ մը պիտի բացուէր ձեր առջեւ, եթէ ուղէիք մօտէն տեղեկանալ, տեսնել։

Տակաւին առիթ կ՚ունենանք խօսելու այդ մասին։ Անուղղակի յիշեցինք այս պարագան, աւելի եւս շեշտելու համար այն պարտականութիւնը որ կ՚իյնայ ամէնուս վրայ։

Բեղուն, կազմակերպուած աշխատանքի ամէնէն կենդանի վկայութիւններն ալ այդ գաղութներուն մէջ պիտի գտնէինք։

Մենք երբեք չենք անտեսեր միջավայրի տարբերութիւնները։ Մէկուն առաւելութիւնները ու միւսին անյարմարութիւնները։

Բայց, բոլորին համար անվիճելի պէտք է համարել տարրական դիտելիք մը,— Մեր գիտակցութիւնէն, ճիգերէն կախում ունի այս կամ այն գաղութին ինքնապաշտպանութիւնը։

Կորուստներ միշտ ալ պիտի ունենանք, օտարութեան մէջ։ Մանաւանդ այն ափերուն վրայ ուր լպրծուն են ե՛ւ ճամբաները ե՛ւ բարքերը։

Մեր հոգը, պարտականութիւնը պիտի ըլլայ նուազագոյն սահմանին իջեցնել այդ կորուստները։ Անկարելին փորձել, փրկելու համար կարելին։

Այս պարտականութիւնը յաջողութեամբ կատարելու համար, անհրաժեշտ է ընդունիլ սա հիմնական տեսակէտը,— Հայկական Արտասահմանը լրացուցիչ մասն է հայրենիքին։ Ուրեմն կը պահանջէ նոյնքան գուրգուրանք։

Ոչ հայրենիքը բան մը կը շահի, ոչ ալ Հայկական Արտասահմանը ինք, ատոր դաշտ, նկուն վիճակի մը մէջ մնալով։

Գաղութներն ալ ունին իրենց հոգերն ու իրաւունքները։ Հետեւաբար պիտի ունենան որոշ անհատականութիւն։ Ուրիշ խօսքով՝ ինքնուրոյն գիծ եւ գործունէութիւն, որպէսզի կարենան դիմանալ օրուան փորձութեանց եւ փոթորիկներուն։

Մանաւանդ որ, Երեւանը ինք չըլլալով ազատ եւ ամբողջական, ի վիճակի չէ դառնալու միակ հարազատ եւ կեդրոնաձիգ բեւեռը, ներկայ պարագաներուն մէջ։

Կը բաւէ աչքէ անցընել վերջին երեք տարիներու անցուդարձը, հասկնալու համար այս նախադասութեան իմաստը։

Հայկական Դատին ներկայ վիճակն ալ ուրիշ վկայութիւն։ Նոյնքան մռայլ։

Քանի կը թաւալին տարիները օտարութեան մէջ, այնքան ծանր կը կշռեն մեր հոգերը։ Մանաւանդ որ, կացութիւնն ալ պղտոր է։

Մենք ոչինչ շահ չունինք նոր փոթորիկէ մը։ Այս կամ այն աշխարհակալութեան պայքարը ամէնէն առաջ փոքր ժողովուրդներուն, անոնց արիւնին կը սպառնայ։

Ամփոփուելով մեր հոգերուն մէջ, պիտի փորձենք հետզհետէ պարզել այն տարրական պահանջները որ կրնան զօրացնել Հայկական Արտասահմանի պաշտպանութիւնը։ Անշուշտ ի նպաստ ամբողջական հայրենիքին։

Շ.

ՎԵՐԷՆ ՎԱՐ ՍՈՒՏ

«Ֆրանսայի Հայ Ազգ. Միութեան օրաթերթը», թրքաբարոյ խուժանավարութեան նոր փորձ մը կատարելով, կ՚ուզէ հաւատացնել իր ընթերցողներուն, թէ «Դրօ, Գասպար Իփէկեան եւ երրորդ ծանօթ Դաշնակցական մը» Անգարա գացած են անգլիական շոգենաւով մը (20 Մայիս)։

Կը յայտարարենք վճռապէս, թէ ԱՌԱՋԻՆ ԲԱՌԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ՎԵՐՋԻՆԸ ՍՈՒՏ է այս խայտառակ պատմութիւնը, որուն վրայ խմբագրական մըն ալ մրոտած էր ծանօթ Քալ Նազարը, Յունիս 2ին։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Վստահութեան քուէ 183ի դէմ 402 ձայնով

Շումանի դահլիճը Գշ. օր վստահութեան քուէ ստացաւ Ազգ. Ժողովին մէջ, 183ի դէմ 402 ձայնով։ Վեց ամսուան մէջ եօթներորդ անգամն է որ վստահութիւն կը յայտնուի, աւելի տուար մեծամասնութեամբ։ Եւ սակայն, թերթերը դիտել կուտան թէ կառավարութեան դիրքը ամուր չէ տակաւին։

Վստահութեան քուէն տրուեցաւ 150.000 պետական պաշտօնեաներու արձակման հարցին քննութեան առթիւ. բայց քուէարկութենէն անմիջապէս վերջը գրոյց կը շրջէր թէ ելմտական նախարարը գոհ չէ այս առթիւ մշակուած օրինագիծէն, որուն քննութիւնն սկսած է արդէն։ Ելմտական նախարարը անընդունելի կը գտնէ շարք մը փոփոխութիւններ, եւ եթէ ազգ. ժողովը քուէարկէ զանոնք, պիտի հրաժարի, փութացնելով դահլիճին անկումը։

Միայն պաշտօնեաներու կրճատման խնդիրը չէ որ կը խախտէ դահլիճին դիրքը։ Կայ նաեւ պետական դպրոցներու եւ ազատ կրթարաններու տրուած նպաստի հարցը, որ շատ աւելի վտանգաւոր կը համարուի։ Այս վերջին տագնապը հետեւանք է Մայիս 22ին հրատարակուած օրէնքի մը, որով պետութեան արտօնութիւն կը տրուի օգնել ազատ դպրոցներուն ընտանեկան ընկերակցութեանց միջոցաւ։ Այսպէս նորէն կ՚արծարծուի աշխարհականութեան խնդիրը, որ տարիներով պղտորած է Ֆրանսայի քաղաքական եւ ընկերային կեանքը։ Նոր տագնապին առթիւ, ընդդիմադիրները դիտել կուտան թէ Մայիս 22ի հրամանագիրը ստորագրուած է միայն վարչապետին եւ առողջապահական նախարարին կողմէ, առանց ներկայացուելու դահլիճին միւս անդամներուն։ Ընկերվարականները կը պահանջեն եւ առնել այս հրամանագիրը, բայց ժողովրդականները (M. R. P.) կ՚ընդդիմանան նոյնքան ուժգնութեամբ։

Դահլիճին վստահութեան քուէ չտուին համայնավարները, որոնք բուռն պայքար կը մղեն անոր դէմ, սկիզբէն ի վեր։ Այս առթիւ ալ իրենց ներկայացուցիչը, Պ. Ժագ Տիւքլօ, երկար ճառ մը խօսելով, մանաւորապէս ծանրացաւ պետական պաշտօնեաներու արձակման հարցին վրայ եւ դիտել տուաւ թէ կառավարութիւնը պառակտում կը սերմանէ, պետական պաշտօնեաներուն դէմ հանելով բանուորներն ու միջնորդները։ Եւ նորէն պահանջեց կրճատել զինուորական վարկերը։

Վիճաբանութեանց ընթացքին, կառավարութեան կողմը բռնեցին աջակողմեան երեսփոխանները եւ Զօր. տը Կոլի կուսակիցները։ Այսօր — վաղը շատ աւելի բուռն պայքար մը կը սպասուի կրօնական դպրոցներու համար նախատեսուած նպաստին առթիւ։ Ընկերվարականները այս նպաստին հակառակ ըլլալով հանդերձ, չեն ուզեր որ դահլիճը տապալի։ Դեռ առջի օր Լէոն Պլում կը յայտարարէր խմբագրականով մը.— «Մենք չենք ուզեր փութացնել Շումանի դահլիճին անկումը։ Մենք գիտենք որ կարելի չէ ուրիշ մեծամասնութիւն մը քան այն որ կը կոչուի Երրորդ Ուժ»։ Եւ կը թելադրէր թիւրիմացութիւնները հարթել փոխադարձ բարեացակամութեամբ, անխախտ պահելու համար միացեալ ճակատը համայնավարներուն դէմ, աջէն ըլլան թէ ձախէն։

ՁԻՆԱԴՈՒԼ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

Արաբներ եւ Հրեաներ հաւանութիւն յայտնեցին

Արաբները եւ Հրեաները Յունիս 1ին պաշտօնապէս յայտնեցին թէ կ՚ընդունին Միացեալ Ազգերու Ապահովութեան Խորհուրդին առաջարկը, զինադադար չորս շաբթուան համար։ Հրեաները իրենց հաւանութիւնը հաղորդեցին սահմանուած պայմանաժամէն չորս ժամ առաջ, Արաբները՝ երկու ժամ վերջը։ Շարլ Մալիք, Լիբանանի պատուիրակը, այս առթիւ յայտարարեց թէ մանրամասն պատասխան մը պիտի ղրկուի Ապահովութեան Խորհուրդին, բայց մերժեց տեղեկութիւններ տալ պայմաններու մասին։

Արաբական ծանուցագիրը կ՚ըսէ.— «Արաբական Դաշնակցութեան քաղաքական յանձնախումբը ժողով գումարելով Ամմանի մէջ, ընդունեց Ապահովութեան Խորհուրդին առաջարկը,— կրակը դադրեցնել նշանակուած ժամանակամիջոցին համար (չորս շաբաթ)։ Քաղաքական յանձնախումբը իր մանրամասն պատասխանը պիտի հաղորդէ Միացեալ Ազգերու ընդհ. քարտուղարին եւ Ապահովութեան Խորհուրդի նախագահին։ Արաբական կառավարութիւնները ընդունելով այս առաջարկները, անգամ մը եւս կ՚ապացուցանեն իրենց անկեղծ բաղձանքը վերահաստատելու խաղաղութիւնը եւ արդար լուծում մը գտնելու Պաղեստինի հարցին»։

Հրեաներն ալ իրենց հաւանութիւնը յայտնելով, անմիջապէս հրաման մը ուղղեցին իրենց զօրքին, որպէսզի կրակը դադրեցնեն չորեքշաբթի օր ժամը 15ին, պայմանաւ որ Արաբներն ալ դադրեցնեն։ Այս վերջինները իրենց պատասխանին մէջ նշանակած չեն զինադուլի ժամը։ Իրենց պայմաններն են.— 1. Արգիլել զէնքերու ներածումը արաբական երկիրներու մէջ.— 2. Բոլորովին դադրեցնել ամէն զինուորական գործողութիւն։ Երկու կողմերէն ոչ մէկը պիտի յառաջանայ.— 3. Ազատ ձգել ելքն ու մուտքը Երուսաղէմի մէջ, ապահովելու համար պարենաւորումը եւ ուրիշ անհրաժեշտ պիտոյքներ.— 4. Զխափանել ոչ-զինուորական ապրանքներու առաքումը Իսրայէլի երկրին համար.— 5. Զխանգարել Իսրայէլի ազատութիւնը ներգաղթողներ ընդունելու, առանց տարիքի խտրութեան։

★ Երեքշաբթի օր հրէական օդանաւեր երկու անգամ ռմբակոծեցին Անդրյորդանանի մայրաքաղաքը, Ամմանը։ Տասներկու Արաբներ սպաննուեցան եւ 30 հոգի վիրաւորուեցան, համաձայն առաջին լուրերու։ Հրէական առաջին օդարշաւն էր այս, Պաղեստինի սահմաններէն դուրս։ Քանի մը ռումբեր ինկան Աբտուլլահ թագաւորի պալատին մօտ։

Երկրորդ ռմբակոծութիւնը տեղի ունեցաւ Միացեալ Ազգերու պատուիրակին՝ Կոմս Պէրնատոթի Հայֆա ժամանումէն քիչ վերջը։ Արաբները սաստիկ զայրացան, մանաւանդ անոր համար որ ռմբակոծութիւնը զուգադիպեցաւ խաղաղութեան ձեռնարկներուն։ Միջոցներ ձեռք առնուած չէին Անդրյորդանանի մէջ, օդային ռմբակոծութեան դէմ եւ փողոցներու լոյսը կը դիւրացնէր յարձակումը։ Առաջին ռմբակոծութիւնը տեւեց 30 վայրկեան, եւ ռումբ մը ինկաւ բրիտանական դեսպանին տանը մօտ։ Հրեաները կրակ տեղացին նաեւ Իրաքի զօրքին վրայ։ Զինադուլէն առաջ կռիւները սաստկացած էին Թել Ավիվի շրջանին մէջ։

ՓԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱ ՏԱՍԸ ՄԻԼԻՈՆ սթերլինի վարկ մը պիտի ստանայ Մեծն Բրիտանիայէն, համաձայն պայմանագրի մը որ պիտի հրատարակուի մօտերս։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ապստամբ ուժերուն հրամանատարը, զօր. Մարկոս, պատրաստակամութիւն յայտնած է բանակցելու եւ խաղաղութիւնը վերահաստատելու, ինչպէս հաղորդեց Ազատ - Յունաստանի անթենը։ Աթէնքի կառավարութիւնը անմիջապէս մերժեց այս առաջարկը, անպայման անձնատուութիւն պահանջելով։ Կ՚ըսուի թէ մարէշալ Թիթօ յանձն առած է իբրեւ միջնորդ ծառայել։ «Իւմանիթէ»ի տեղեկութեանց համաձայն, Զօր. Մարկոս պայման դրած է որ օտար զօրքը հեռանայ, օտար միջամտութիւնը դադրի եւն.։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ մէջ զինուորութեան շրջանը 18 ամիսէն բարձրացաւ երկու տարուան, համաձայն նոր օրէնքի մը։ Հաշտութեան դաշնագրով, Ռումանիոյ զօրքին թիւը պիտի ըլլայ 130.000, ստորականներով եւ սահմանապահ զօրախումբերով։

Ի՞ՆՉ ՊԻՏԻ ՈՒՏԵՆՔ.— Յունիսէն 100 կրամ կարագ պիտի բաժնուի GA կտրօնով, 100 կրամ պանիր՝ FA կտրօնով։ Հացի բաժ. 250կրամ յունիս 1էն սկսեալ։— Պարենաւորման նախարարութիւնը կը յուսայ 300 կրամի բարձրացնել հացը յուլիսին, իսկ 350 կրամի օգոստոսին։ Գինին ալ ազատ պիտի ըլլայ այս տարի։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԸ ԵՒ... ՈԶՆԻՆ

Վերջերս, տաղանդաւոր երկու Ֆրանսացի լրագրողներու հետ խօսակցութեան մը ընթացքին, ինծի նուէր տրուեցաւ այս իրական պատկերը,— Հայը եւ ... ոզնին :

Ֆրանսացի իմ այս բարեկամներս գիտեն թէ ազգային գերզգայնութիւններ չունիմ, եւ ատոնք, նո՛յն լայնախոհութեամբ, կը ներեն ինծի՝ երբ գաղղիական աքլորին վրայէն կախեմ Շիրակի մեր գիւղացիներուն պարուսակը, այլեւս պատմական :

Բայց,— ի՞նչ մեղքս պահեմ,— սքանչացայ երբ լսեցի այս զուգակշիռը,— Հայը եւ... ոզնին : Գիտէի թէ մեզ նմանցուցած են նապաստակի (Լօթի), նոյնիսկ ոջիլի (Ալպէր Լոնտր) եւ ուրիշ բաներու, թէեւ բոլոր այդ նմանութիւններուն մէջ կը պակսի... աղը, եթէ ոչ տաղանդը, Պուշկինեան Ծարէք գծին վրայ(*) : Ընդհակառակն, հրաշալի՛ք մըն է այս,— Հայը եւ... ոզնին :

Երբեք չէի խորհած մեր ազգային տկարութիւնները դիտել այն ձեւով, որ կը ներկայանայ այս պատկերին մէջ : Ֆրանսական նուրբ մի՛տքը միայն կրնայ խտացնել ժողովուրդի մը նկարագրի թերութիւնները այսպէս երկու բառով,— Հայը եւ... ոզնին :

— « Ահաւո՛ր է ինչ որ կը պատմես, ըսաւ ինծ Ֆրանսացի արուեստակիցս, բայց առաջին անգամ է որ առիթ կ'ունենամ դիտելու ձեր ժողովուրդին դիմագիծը, այսպէս մօտէն, այսպէս քօղազերծ : Բացառիկ բան է, որ օտար մատուրական մը պատեհութիւնն ունենայ նայելու ձեր ժողովուրդին ամէնէն մտերիմ կեանքին մէջ : Երբ օտարական մը կը մտնէ, Հայը կը կծկուի, գլուխը կը ծածկէ ձեռքերուն մէջ, ոտքերը կը քաշէ փորին վրայ, գունդ մը կը ձեւանայ,— ճիշդ ինչպէս ոզնին : Աստուծոյ այս կենդանին, արդարեւ, անմիջապէս կը կծկուի, ինքն իր մէջ կ'ամփոփուի, փշագունդ մը կը ձեւանայ՝ երբ կը տեսնէ անծանօթ ստուեր մը որ կը մօտենայ իրեն : Գացէք Փարիզի հայաշատ արուարձանները եւ Հայը, բնականէն շատախօս՝ երբ իր ազգակիցին հետ է, մունջ կը դառնայ յանկարծ՝ երբ օտար մը կը մօտենայ եւ հարցում մը կ'ուղղէ իրեն : Եթէ խփեց բերանը, այլեւս զո՛ւր է ամէն հարցում,— ոչ մէկ տեղեկութիւն կրնաս քաղել իրմէ : Լեզուն կը կլլէ, նոյնիսկ ապուշ կը ձեւանայ, որպէսզի բա՛ն մը չըսէ քեզի իր գիտցածէն, բա՛ն մը չտայ քեզի իր ծանօթութիւններէն : Ով որ օտար է թշնամի է,— եւ վտանգի մը վախով՝ կը սիրէ ծածկել հայկական կեանքը, պարիսպ քաշել ազգային շարժումներուն շուրջ» :

Ո՛րքան ճիշդ դիտած էր Ֆրանսացի լրագրողը,— ոզնի՛ին նման կծկուելու այդ սովորութիւնը ա՛յնքան զարգացած է մեր մէջ, որ կ'աշխատինք հրապարակաւ չխօսիլ մեր ներքին խաթարումներուն մասին, ու կը փորձենք օտարէն ծածկել մեր վատթար բարքերը :

Արդ, օգտուելով այս առանձնութենէն, ուրեմն վստահ թէ հրապարակաւ պիտի չխօսուի մեր անբարոյութեանց եւ վատութեանց մասին,— ապահով որ ոզնին պիտի կծկուի եւ պիտի ծածկէ մեղաւոր դէմքը,— մեր հանրային կազմակերպութիւններէն ներս՝ տեղի կ'ունենան այնպիսի դէպքեր, որոնք կ'ըմբոստացնեն ամէնէն անտարբերն անգամ : Մեր եկեղեցիներէն, մեր որբանոցներէն, մեր աղքատախնամ ընկերութիւններէն, մեր հանրային հաստատութիւններէն ներս սպրդած են այնպիսի թշուառականներ, որոնք ձեզի կը խօսին եկեղեցիին «պայծառութեան» կամ որբանոցին « նորոգութեան » մասին, բայց այդ « բարեգութ հոգածութեամբ »՝ կը խորհին միայն ա՛յն առեւտուրին մասին, որ, եկեղեցիին « պայծառութիւնը » կամ որբանոցին «նորոգութիւնը» պատրուակ առած, կրնայ մեծ շահեր ապահովել իրենց : Այս թշուառականներուն կարգին՝ դուք կը հանդիպիք, միշտ այդ նոյն ազգային մարմիններուն մէջ, ստորագրութի՛ւն անգամ դնելու անկարող մարդոց, որոնք իրենց « ազգանուէր » գործունէութիւնը կ'արդարացնեն ծախու քուէով մը կամ Ցուղայի մատով :

Քսան տարի եղաւ, որ մտած եմ Չափահաս Որբերու շարժումին մէջ,— եւ ինծի ծանօթ են որբանոցներէն խլուած ու ծախուած աղջիկներու պատմութիւններ, որբանոցներու մէջ կատարուած վիժումի ոճիրներ, եկեղեցիներու դրան ետեւ գաղթականներու խոնջանէն դուրս հանուած կարմիր ոսկիներու դրամներ՝ անշուշտ ... չվերադարձնելու պայմանով : Եւ այս ամէնուն դիմաց՝ հայ մամուլը իր ոզնիի սովորութեամբ, չխօսելու կամ ծածկելու յամառութեամբ,— օտարը չիմանա՛յ :

Այդ ապահովութեամբ էր, որ, ժամանակին, Փրոֆ. Թումայեանները, նոյնիսկ սիրելի Զերազները եւ ուրիշնե՛ր, ուրիշնե՛ր, մասնագիտութիւն դարձուցեր էին քանի մը որբ գտնել, եւ իբր թէ զանոնք ապրեցնելու եւ բարձրագոյն վարժարան առաջնորդելու ծրագրով՝ ազգէն դրամ առնել, բայց ոչինչ տալ որբերուն : Այդ արհեստով՝ ունեցանք նաեւ բազմաթիւ որբանոցներ, որոնց վարիչները իրենք զիրենք բուծանելու համար նախընտրեցին գիւղին այդ ճամբան : Տակաւին միտքերու մէջ թարմ է « Որիմեան Ճեմարան »ի մը պատմութիւնը,— ծայրագոյն տխմար մը նման անդոյ վարժարանի մը համար դրամ հանգանակեց եւ իշխանական կեանք վարեց՝ Քաղէթի թշուառութեան դատապարտելով 5—6 որբեր, մինչեւ որ մէկը ըմբոստանալով կրակ ձգեց իր տանը մէջ :

Եւ սակայն տարիներո՛վ պատմուեցաւ, ու կը պատմուի տակաւին, թէ ապերախտ է հայ որբը, անպարտկելի բնաւորութիւն մը ունի հայ որբը, հոգիով հիւանդ է հայ որբը,—գրաւ կը դնեմ որ, յաճախ հիւանդ պիտի յայտնուի ա՛յն, ամբո՛ղջ ընտանիքով, որ այդ մեղադրանքը կը կատարէ՝ երբ փոխադարձաբար բժշկական քննութիւն պահանջուի հայ որբին կողմէ :

Բայց, ըսի՛ ձեզի, հայկական սովորութիւն է, ոզնի ձեւանալ եւ ծածկել,— օտարը չիմանա՛յ :

Թո՛ղ իմանայ :

Մեր գիւղին երիտասարդ մշակները, ճարտար եւ վարպետորդի, գիտէին ձեւը՝ արգիլելու համար որ ոզնին չգոցուի ինքն իր վրայ : Հետեւողութեամբ անոնց, ես՝ յառաջամարտ եւ յեղափոխական գրագէտ՝ կը ձեռնարկեմ շարժումի մը, որուն նպատակն է վերջ դնել ոզնիութեան : Վախ չունիմ թէ օտարները կը տեղեկանան մեր ներքին նեխութեանց, կեղծիքներուն եւ ախտերուն, անբարոյութեանց եւ փտութեանց : Թո՛ղ տեղեկանան :

Ժողովո՛ւրդ Հայոց, վիրաւոր բայց քաջաբով, դժբախտ բայց ազնուական, ո՛վ ցեղդ Հայկազանց, մի՛ երկնչիր,— փրկարար է նշդրակը որ պիտի զարնուի ոզնիին : Անհրաժեշտ է եւ ժամանա՛կն է փրկել համբաւդ եւ արժէքներդ՝ խոցելով ու փուշը հանելով ոզնին, որ կը պահուըտի քղանցքիդ տակ :

Պատմութիւնը այդ նշդրակը կը դնէ գրագէտին ձեռքին մէջ, որովհետեւ գրագէ՛տն է միայն որ կը ներկայացնէ ցեղին խիղճը եւ հոգին : Ի՞նչ փոյթ թէ խողովակ բանբասող մը — Հիւկօ կ'ընդունի թէ կենդանի մը կ'ապրի ամէն մարդու մէջ, կենդանի մը՝ ըստ բուսաբանութեան zoophoreին,— փորձէ սրբագծել այդ աշխատանքը իր գարշելի լեզուով : Բոլոր այդ պառաւամտութեանց հակառակ՝ գրագէտը պէտք է քալէ դէպի իր կոչումը :

Յաջորդական յօդուածներով ցոյց պիտի տամ թէ ի՛նչ սրբագործութեան ծրագիր է որ կը դնեմ հրապարակ եւ ի՛նչ նուիրական աշխատանք է որ կը կատարեմ այս պայքարով, որուն համար յօժար եմ ամէն կարգի անձնազոհութեան, նոյնիսկ Մարկոս Կուրտիոսի օրինակով :—

Երկրաշարժի մը հետեւանքով՝ լայնափերեկ եւ խորայատակ անդունդ մը բացուեցաւ Հռոմի մէջ,— Քրիստոսէ առաջ՝ Դ. դարուն : Զո՛ւր անցան անդունդը լեցնելու բոլոր փորձերը : Քուրմերը յայտարարեցին թէ անդունդը պիտի լեցուի ու գոցուի ա՛յն ատեն միայն, երբ Հռովմայեցիները անդունդին մէջ նետեն ինչ որ գերագանցօրէն թանկագին է իրենց,— այդ զոհողութեամբ միայն յաւիտենական պիտի դառնար նաեւ Հանրապետութիւնը : Հրապարակ եկաւ Հռոմի ամէնէն պանծալի երիտասարդներէն մին, Մարկոս Կուրտիոս, պատերազմներու մէջ անպարտելի, ճաճանչաւուխտ սաղաւարտը գլուխը, բոցալեզու նիզակը աջ ձեռքին եւ անխորտակելի ասպարը ձախ ձեռքին, աշխէտ ձիու մը վրայ հեծած ինչպէս Արէս : Եւ մէկ ոստումով նետուեցաւ անդունդին մէջ,— անդունդը գոցուեցաւ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Յ. Գ.— Ժամանակի մը համար՝ կ'ընդհատեմ Հանգանակ խորագրով յօդուածաշարքս եւ ուրիշ գրական աշխատանքներ : Եւ այս՝ կեդրոնացնելու համար բոլոր ճիգերս մէկ գործի շուրջ : Շուտով այստեղ կուտամ այդ գործին ամբողջական պատմութիւնը, — սկիզբէն մինչեւ յաղթանակ : Ես պարտութիւն չեմ ճանչնար :

(*) Հակառակ Հայ եւ Արմէն բառերուն արմատական նշանակութեան փառքին, մեր ժողովուրդը չի կրնար պարծիլ գերազանցութեամբ՝ բաղդատմամբ յոյն ժողովուրդին, որուն անունը կը նշանակէ գող, եւ սլաւ ժողովուրդներուն, որոնց անունը կը նշանակէ գերի : Անունները չեն, ոչ ալ այս կամ այն գրագէտին գնահատութիւնը, որ մեծ կը դարձնեն ժողովուրդները կամ ազգերը :

ՕՀԱՆ ԿԱՐՕ

(ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՍՆԸՀԻՆԳ ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

« Ինչպէս որ տարօրինակ բան է յիշողութիւն ըսուածը : Նա դաժան թշնամի է եւ միաժամանակ անգնահատելի բարեկամ : Ահա քանի տարի է անցեր, բայց ես նստած եմ այստեղ ու յիշողութիւնս, ինչպէս միշտ, նստած է իմ քովս ու կը նորոգէ իմ տխուր ու երջանիկ օրերու հիւսուածքը» ...

Դժբախտ Օհան Կարօյինն են այս տողերը :

Ես էլ եմ յիշում : Յիշում եմ, ինչպէս երէկ, 25 տարի առաջւայ ամառնային դաժան օրը, երբ հարազատի դուրգուրանքով ճամբու դրի նրան՝ Թաւրիզից, այն յոյսով եւ համոզումով, որ նա իր երկու տասնեակ տարի-ների հրաբորբ կարօտը պիտի առնէ բարձրագոյն կրթական տաճարում :

Ո՜վ « դաժան յիշողութիւն », դեռ տասը տարին չբոլորած, նրա մահւան (27 Ապրիլ, 1933) գոյժն եկաւ Փարիզից :

Դժբախտ Օհանը տասը տարի երազեց, աշխատեց եւ յուսաց, բայց այդ ամէնը նրան չհասցրին լուսոյ տաճարը եւ նա իր աչքերը փակեց օտար հորիզոնի տակ, ինքնիրեն մրմնջալով՝ «Գիտեմ այս բոլորը... Եւ ատոր համար է, որ առանց տարակուսանքի կը պատրաստուիմ քեզի գալու, կարօտալի հայրս, չքնաղ մահ »...

« Գիտեմ այս բոլորը» : Գիտեմ որ բոլոր երազողները անպայման իրենց նպատակին չեն հասնում, գիտեմ, որ յաճախ անարժաններն են « բախտի թեւերին նստում » եւ դրա համար էլ լաւերից ու արժանաւորներից շատերը, չտեսնելով կեանքի անարդարութիւնը, Սոնանի դալուկ, բայց խորհրդապաշտ շրթունքներով հեգնում են կեանքը, բարձրաձայն ասելով՝ «Գիտեմ այս բոլորը. — Եւ ատոր համար է, որ առանց տարակուսանքի կը պատրաստուիմ քեզի գալու, կարօտալի հայրս, չքնաղ, մահ » ...

×

Ես Օհանին տեսայ որպէս ուսուցչի, որպէս զինուորի, որպէս կուսակցականի, որպէս մտաւորականի եւ որպէս մարդու ու միշտ նոյն, նուիրուածը, նոյն անվախը, նոյն անշեղ հաւատաւորը, նոյն խանդավառ երազողը, նոյն բիւրեղ նկարագիրը :

Օհանը ծնել էր ծառայելու — Նոր Գիւղի հօտաղներին, գիւղի մատաղ աշակերտներին, պատերազմի ճակատի վրայ, կուսակցական շրջանակում, թէ ներշնչող մուսաների ոտքերի առաջ :

Անմեղ մանուկի հասկացողութեամբ էր նա նայում կեանքին, այդ պատճառով էլ խորշում էր ցուցամոլութիւնից, պարտադրուող ինքնահաւանութիւնից, հասարակականը՝ անհատական նպատակների ծառայեցնելու միտումից :

Նրա գաղափարը՝ գիւղից՝ Խորհրդարան, խաւարից՝ լոյս, ստրկութիւնից՝ ազատութիւն, դնում էր խորհրդապաշտի հաւատքով, յաճախ ուսերս առնելով իր ոտքերի առաջ փռուած խոչընդոտներն ու խոչընդոտը : Նա մի անվհատ առաջնորդ էր : Գաղափարը եւ գործը, միաժամանակ, մարմին էին առնում նրա մտքի եւ մարմնի մէջ : Անկարելիի մասին չէր մտածում, դրա համար էլ միշտ մի ներկուռ շեշտ էիք նկատում նրա արտայայտութիւնների մէջ, մանաւանդ երբ մի միտք էր զարգացնում ունկնդիրների առաջ :

Օհանը շատ սիրող սրտեր ունեցաւ, բայց նա միայն մէկին տուաւ իր սիրտը, այլ աւաղ, առանց իր նպատակին հասնելու :

Օհանի քերթուածները մնում էին անջինջ իր մտքում : 1921 թուի գաղթի ժամանակ իր՝ գրական գործերը մնացին երկրում, բայց նա չյուսահատեց : Նա նստեց մեր խաղաղ սենեակում եւ մէկ առ մէկ վերարտադրեց իր ամբողջ քերթուածները, ըստ իր յայտարարութեան, բացարձակապէս անփոփոխ :

Լուսոյ Տաճար չմտաւ նա, բայց իր պրպտող միտքը, գեղարուեստի իր ճաշակը, խանդավառ իր աշխոյժը եւ անսպառ իր ջերմութիւնը նրա առաջ միշտ լայն բաց արին դուռը մեր լաւագոյն մտաւորական շրջանակների : Դրան փաստ՝ «Նահատակ գրագէտներու բարեկամներ»ի մատենաշարի թիւ 8 հատորը :

Իբրեւ հասարակութեան անդամ, անսպառ հետաքրքրութիւն ունէր .—

« Օհան, ե՞րբ կը տխրիս :

— Երբ բաժակները պարապ են » :

Կեանքը՝ նրա համար մի եռուն, շարժուն եւ որ աւելին է, բովանդակալից բան էր : Դա՝ ամէնքի համար էր. ոչ ոք իրաւունք ունէր դէմ գնալու բնութեան պահանջներին : Բայց դա՝ ընդհանրապէս : Կար նաեւ կեանքի կոչումը : Ամէն ոք, բացի ընդհանուր հետաքրքրութիւնից, պիտի ունենար նաեւ իր սեփական մտահոգութիւնը — կեանքի կոչումը :

Օհան Կարօն հաւատացել էր եւ համոզուել, որ իր մասնաւոր կոչումը գրական ասպարէզն էր : Չէ՞, որ Ն. Աղբալեանը ժամանակին ասել էր՝ « Օհան, հրահանդ կայծ պիտի տայ » :

Առանց կայծի չմնաց Օհանի հրահանը, այլ ափսոս, որ նա երկար չապրեց իր հրահանը լաւագոյնս փորձելու : Զուր տեղ չէր, որ նա գրեց « Ի՞նչ կայ, ի՞նչ կայ մենութեան ընկեր այս տուփիս մէջ, փշրանքներ որոնող իմ խեղճ հոգիս » :

Ալիքի հիմնադիր դժբախտ Օհանին գիրեղ-

Գիտական աշխարհ

ԱՐԵԱՆ ԱՆՕԹՆԵՐԸ.— Կը ներկայացնեն այլազան երեւոյթներ, տարբեր մեծութիւններ եւ տարբերական հիւսուածներ խողովակներուն ներքնակազմը: Այդ խողովակները իրենց կատարած որոշ պաշտօններուն համաձայն տարբեր ձեւեր եւ անուններ կ'առնեն, այսպէս՝ շնչերակներ, հերաքողիկներ եւ երակներ: Անօթներու անսահման ցանց մը կ'ըսկսի մեծագանգուած թաւշնչերակէն (aorte) մինչեւ մանրադիտակային հերաքողիկները, որոնց թանձրութիւնը մազի մը մէկ հինգերորդ մասին կը հաւասարի: Ուղեղին եւ թոքերուն մէջ գտնուած հերաքողիկները այնքան նուրբ են, որ արեան գնդիկ մը մեծ դժուարութեամբ կ'անցնի անոնց մէջէն: Եթէ կարելի ըլլար այդ նրբին խողովակները յաջորդաբար իրարու քով ծայրը ծայրին դնել, 2500 քիլոմեթր երկայնութիւն ունեցող ջրանցք մը պիտի կազմէին: Այդ մազաթել խողովակները, որոնք արեան անօթներուն կարեւոր մասը կը կազմեն, արիւնը կը տանին մարմինի հիւսուածներուն ամենայետին անկիւններուն մէջ:

Արեան շրջաբերութեան գործողութիւնը կանոնաւորուած չէ միայն սրտի ջրհանային հարուածներով, իրաւ է թէ սիրտը իր զօրեղ կծկումներով ալ ինքնայատուկ արագութեամբ յառաջ կը մղէ շնչերակներուն մէջ, որ մէկուկէս վայրկեանը կը բաւէ որպէսզի արեան կարմիր գնդիկ մը կատարէ իր ամբողջական շրջանը, այսինքն մեկնի սրտէն, մեծ շրջառութեան շրջանը ընէ, նորէն անցնի սրտէն, իր շրջանը կատարէ թոքերուն մէջ ու յետոյ վերադառնայ իր մեկնակէտը: Սակայն այդ ջրաքաշիական ուժը, ինքնին ուժգին, զարմանալի նրբութեամբ մը կանոնաւորուած է բնութիւնը ջղային մասնաւոր կեդրոններու գործողութեամբ, որուն հետեւանքով արեան անօթներուն մէջ գտնուած մկանները կը կծկուին կամ կը թուլնան:

Սիրտը, որ արեան շրջաբերութեան կեդրոնն է, օժտուած է չափազանց տոկուն մկաններով, որոնք գիշեր ու ցերեկ անընդհատ կը գործեն եւ արիւնը կը մղեն արեան անօթներուն մէջ: Սիրտը իբր օդամուղ ջրհան մեծ ուժ կը սպառէ իր պաշտօնին բերումով, եւ այդ պատճառաւ ուրիշ գործարաններէն աւելի ենթակայ է յոգնութեան, ինչ որ զգալի է յառաջացած տարիքի մէջ:

ԱՐՑՈՒՆՔԸ յստակ, անգոյն աղքալական հեղուկ մը, որուն տեսակարար ծանրութիւնը կը հաւասարի ջուրին տեսակարար ծանրութեան: Որպէսզի արեւին լուսեղէն ճառագայթները աչքին մէջ թափանցեն, պէտք է որ աչքը միշտ ներկայացնէ ողորկ ու փայլուն մակերես մը եւ ծածկուած ըլլայ թափանցիկ հեղուկի նուրբ խաւով մը, միւս կողմէ՝ աչքին գունդը շարունակ շփումներ կը կրէ, որոնք կոպերուն եռեւէ իր շարժումներէն յառաջ կուգան, ինչ որ անհրաժեշտ կը դարձնէ իւղոտ հեղուկի մը ներկայութիւնը:

Աչքին լաւ գործունէութեան համար անհրաժեշտ հեղուկին քանակութիւնը բաւական շատ ըլլալով, բնութիւնը այդ հեղուկին համար մասնաւոր գործարան մը տրամադրած է, արտասուական գեղձը, որ պզտիկ կաղինի մը խոշորութիւնը ունի եւ զետեղուած ըլլալով ակնախոռոչին մէջ աչքի գունդին վերնամասին վրայ, կը կատարէ այդ պաշտօնը: Ուրեմն արցունքները բաւական առատօրէն կ'արտադրուին, որպէսզի աչքին տեսանելի մասը միշտ անով թրջուի: Սակայն եթէ այդ արցունքները յաճախակի չվերանորոգուէին, պիտի թանձրանային, պիտի ապականուէին եւ պիտի ստանային գրգռիչ յատկութիւն մը:

Հետեւաբար, պէտք է որ այդ հեղուկը իր պաշտօնը կատարելէ վերջ, մեկնի եւ իր տեղը տայ նոր հեղուկի մը: Եթէ բնութիւնը ատոր ճարը չտեսնէր, մեր երեսը շարունակ պիտի ողողուէր անպէտ արցունքներով: Սակայն երբ ուշադրութեամբ քննենք քիթին մօտ կոպերուն եզերքի մասը, հոն պիտի տեսնենք սեւ կէտ մը, որ նեղ խողովակի մը մուտքը կը կազմէ եւ հաղորդակցութեան մէջ է քիթի խոռոչին ներքնամասին հետ: Այդ պզտիկ խողովակին միջոցաւ հին արցունքները դուրս կ'ելլեն աչքէն եւ կ'երթան քթափողին մէջ, որուն խոնաւութիւնը վառ կը պահեն, ինչ որ անհրաժեշտ է հոտառութեան գործարանին լաւ պաշտօնավարութեան համար:

Այս երեք պաշտօններէն զատ արցունքները քիթի ծակերուն միջոցաւ մեր ներշնչած օդը խոնաւցնելու յատկութիւնը ունին, այնպէս որ դուրսի շատ տաք օդը կրնայ ի հարկին թափանցել խռչափողին եւ թոքային ցնցուղներուն մէջ, առանց գրգռելու զանոնք:

Արդ, եթէ գրգռիչ պատճառի մը, յուզումի, խոշոր ցաւի կամ վիշտի մը պատճառաւ արտասուական գեղձը սաստկութեամբ գործէ, արցունքները այնքան կը շատնան որ ռնգային խողովակը չի բաւեր զանոնք իր մէջէն հոսեցնելու համար:

Այն ատեն արցունքները կը թափին այտերուն վրայ եւ այդ ձեւով կուլանք. միեւնոյն ատեն կը ստիպուինք խնչել, ինչ որ ապացոյց մըն է թէ նոյն պահուն մեծ քանակութեամբ հեղուկ կը հոսի քիթին մէջ:

Այն խողովակը որուն միջոցաւ արցունքները կը հոսին քիթին մէջ, կրնայ զանազան պատճառներով գոցուիլ, այն ատեն արցունքները կը ստիպուին հոսիլ այտերուն վրայ, ատոր «արցունքոտում» կ'ըսեն:

Կոպերը եւ թարթիչները տեսակ մը վարագոյրներ են որոնք աչքը կը պաշտպանեն օդին մէջ գտնուած փոշիի հատիկներուն ինչպէս նաեւ լոյսին չափազանցութեան դէմ, միւս կողմէ անոնց մասնաւոր պաշտօնն է արցունքները տարածել աչքի մակերեսին վրայ, արգիլելու համար անոր չորացումը:

Ինչպէս կը տեսնուի, բնութիւնը մարդկային մարմինին ամենանուրբ ու կնճռոտ մեքենականութեան ամենայետին մանրամասնութիւնները հրաշալիօրէն յօրինած ու կանոնաւորած է:

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ման տարաւ անժամանակ. այն էլ ո՞ւր. ա՛, Թիէի (Փարիզ) գերեզմանատանը, ուր ամէն 5 տարին մէկ, եթէ նոր վճարումներ չկատարուին, մեռեալի վերջին մասունքները անգթօրէն հանւում եւ մի անծանօթ հասարակաց հողակոյտի տակ ծածկւում են՝ ընդմիշտ մոռացութեան դատապարտուած:

Բայց զուր է օտար հողի անորսութ[illegible]. մեր անմահ Թհմանը չի պարփակւում Ֆրանսայի անսիրտ հողաշերտի տակ. «Ինքնահաւան ամփոփումներին աւելորդ են.. — ես անեզր եմ, անպարագիր... Աւելի շատ, աւելի մեծ, աւելի հին քան պատմութիւն ...

« Օ, ինձ համար, ինքնաթարգման օրինակներ չըկան երբեք... — Տարեցն եմ ես երկրի բոլոր տարեցներում... Ես յղի եմ... Ես դեռ կ'երկնեմ, դեռ չեմ ծնած՝ իմ երկրի պէս, իմ երկրի պէս» ..

«Ալիք» ՎԱՀԷ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (15)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

Ը.

Բագրատունեաց տոհմը, որ հանդէս եկաւ պարթեւներու օրով եւ թագադիր ասպետութեան պաշտօնն ունէր, քիչ քիչ կոչուեցաւ առաջնակարգ դեր մը կատարելու Հայոց մէջ:

Բագրատունիներու մէջէն դուրս եկան քաջ եւ իմաստուն զօրավարներ, որոնք փառաւորեցին իրենց տոհմին անունը: Իսկ 9րդ դարու վերջերը արդէն յաջողեցան թագաւորի տիտղոսը ստանալ (885 թ.): Անմիջապէս որ Բագրատունիք ձեռք բերին թագաւորութիւնը, միւս նախարարներն ալ, մեծ թէ փոքր, սկսան գլուխ բարձրացնել եւ անկախութեան ձգտիլ:

Արծրունիք առաջին եղան որ Գագիկ Արծրունիի ջանքերով Վասպուրականի մէջ կազմեցին անկախ տէրութիւն (908 թ.): Այս թուականէն վաթսուն տարի վերջ քայքայուեցաւ նաեւ Բագրատունեաց պետութիւնը, որ կը գտնուէր Արարատեան երկրին մէջ, եւ Վանանդի մէջ կազմեցին առանձին թագաւորութիւն Կարս մայրաքաղաքով:

Այդ միջոցներուն քայքայուեցաւ նաեւ Վասպուրականի տէրութիւնը, կազմելով Ռշտունեաց եւ Անձեւացեաց անկախ իշխանութիւնները. ապա հետզհետէ Սիւնեաց, Բագրատունեաց, Կիւրիկեան թագաւորութիւնները՝ Լոռիի մէջ եւ բազմաթիւ մանր մունր իշխանութիւններ, որոնցմէ ամէն մէկը կ'ուզէր անկախ ըլլալ եւ առանձին թագաւորութիւն կազմել:

Անմիաբանութեան եւ խռովութեան ոգին կը տիրապետէր Հայերուն մէջ: Ցոյները եւ Արաբները ցանած էին արդէն որոմը, որ առատ հունձք կուտար: Բոլոր նախարարները, նախարարական տուները որոգայթներ կը լարէին իրարու դէմ:

Բագրատունեաց առաջին թագաւորը եղաւ Աշոտ Ա., որուն մահուընէն ետք թագաւորական գահը բարձրացաւ Սմբատ: Երեք որդի ունէր ան, — Աշոտ, Մուշեղ եւ Աբաս: Իր գլխաւոր ջանքը եղաւ միացնել իրարու հետ բոլոր մանր իշխանութիւնները. բայց յաջողութիւն չգտաւ իր այդ նպատակը, որովհետեւ չարաննենգ Եուսուֆը, կասկածելով անոր հաւատարմութեան վրայ եւ վախնալով անոր ուժեղացումէն, հետամուտ եղաւ բռնելու զայն, բայց հանդիպեցաւ Սմբատի եւ իր որդիներու դիմադրութեան:

Աշոտ եւ Մուշեղ, երկու եղբայրները, Նիգ գաւառին մէջ ճակատամարտներ մղեցին Եուսուֆի բանակին դէմ, բայց յաղթուեցան. Մուշեղ գերի ինկաւ եւ, տարուելով Դուին, մահացու դեղով սպաննուեցաւ եւ ապա թաղուեցաւ Բագարանի մէջ:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՀԱՆԴԷՍԸ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ազատագրութենէն ի վեր առաջին անգամն է որ կը տօնենք Հայաստանի անկախութեան տարեդարձը:

Կալմանի սրահը այսքան հայ բազմութիւն չէր տեսած երբեւիցէ, մինչեւ դուռը լեցուած էր հանդիսականներով:

« Արարատ » երգչախումբը ճիշդ ժամը չորսին բացաւ հանդէսը, «Մարսէյէզ»ով եւ «Բամ փորոտան»ով, խլելով բուռն ծափեր:

Նախագահ ընկեր Խ. Մկրտիչեան համառօտ, պատմականը ըրաւ այն կացութեան, որուն մէջ կ'ապրէր հայ ժողովուրդը, դարեր շարունակ, նախքան ազատագրական շարժումը:

Թուեց այն բոլոր մարտնչումները ու պայքարները որոնք եկան հանգեցան, պատմական մեծ թուականին 28 Մայիս 1918ին, երբ Հայաստան ունեցաւ իր անկախ պետականութիւնը: Խօսքը վերջացնելէ առաջ, ի յարգանս բոլոր հերոսներու ու մանաւանդ նորաթաղ մեծ կերտողին՝ Ա. Ահարոնեանի յիշատակին, հրաւիրեց ոտքի կանգնիլ մէկ վայրկեան:

Ա. բանախօսն էր երիտասարդ ընկեր Ժ. Դատաւորեան, որ նախ հայերէն, յետոյ ֆրանսերէն լեզուով ներկայացուց այն բոլոր դէպքերը, որոնց շնորհիւ հայ յեղափոխական եւ ընկերվարական կազմակերպութիւն մը նոր դարաշրջան մը բացաւ մեր նորագոյն պատմութեան մէջ, իր հետ ունենալով բովանդակ հայ ժողովուրդի միահամուռ կամքն ու աջակցութիւնը: Ինքնատիպ է ու եզակի մեր պայքարը բովանդակ աշխարհի պատմութեան մէջ, նկատի առնելով այդ պայքարին բացառիկ պարագաներն ու պայմանները:

«Ան երբեք, ոչ ոքէ ստացաւ նիւթական, բարոյական կամ զինական օգնութիւն, ոչ քաջալերանք, ոչ ժամադրութիւն: Միամինակ, կրթնելով իր սեփական ուժին, ամբողջ հայութեան հարազատ ու անձնուրաց քաջերու սրբազան արիւնէն ստեղծեց իր ազատ ու անկախ հայրենիքը»:

Երկրորդ խօսողը եղաւ ընկերվարական քաղաքապետը եւ մեր բարեկամը P. Mazurier, որ անգամ մը եւս ծանրացաւ միջազգային ընկերվարութեան հետապնդած ու ձեռք առած միջոցներուն ու համերաշխ գործակցութեան վրայ: Կոչ ըրաւ որպէսզի բոլոր ընկերվարութեան յարող անդամները, առանց ազգի ու ցեղի խտրութեան ուժ տան ու օժանդակեն անոր պաշտպանած նպատակներուն իրականացման:

Վերջին խօսողը ընկեր Ս. Թորոսեանն էր որ յստակ կերպով պատկերացուց, բոլոր դէպքերն, հանգրուան առ հանգրուան, մեր մարտնչումներն ու ձեռք բերած յաղթական յաջողութիւնները, բռնակալութիւններուն դէմ մղուած պայքարներու ընթացքին:

Ընկեր Թորոսեան եկաւ հասաւ մեծ օրուան, այս անհերքելի, անվիճելի փառատօնին:

Մէջ ընդ մէջ Օր. Ա. Քէօսէեանի երգը, Օր. Մ. Մարտիրոսեանի ջութակը, պատանի Վ. Տարագճեանի երգը, նոյնպէս Օր. Մ. Մկրտիչեանի եւ ընկեր Կ. Օսմանճեանի արտասանութիւնները հանդէսը հաճելի կերպով համեմեցին:

Գեղեցիկ յայտնութիւն մը եղաւ, մեր տարաբախտ ընկեր Գ. Կառավարենցի աղջիկը, Օր. Մ. Կառավարենց որ իր հմայիչ ձայնով հանդիսականներուն պատճառեց գեղարուեստական վայելք մը եւ խլեց բուռն ծափեր:

Գեղարուեստական բաժնէն վերջ, սկսան պարերը, հասարակութիւնը խանդավառուած, ազգային ու յեղափոխական երգերով թնդացուց սրահը: Խրախճանքը տեւեց մինչեւ ուշ ատեն նոյն ոգեւորութեամբ:— Խթ-ան

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԴԷՊԻ ԵՐԿԻՐ գրեց Զ. Որբունի: Տպ. Imp. Araxes. 46 rue Richer, Paris (9): Գին Ֆրանսա 200 ֆրանք, արտասահման 250 ֆրանք:

ԱՐԱՄ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, գրեց Փրոֆ. Թ. Պետրոսեան, տպարան «Մաշտոց», 1948, Շթութկարտ:

ԶԱՐԹՕՆՔ, երկշաբաթեայ գրական հանդէս, թիւ 15: Տպ. «Մաշտոց», Շտուտկարտ, 1948:

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԱՏԵԱՆԸ առջի օր սկսաւ դատել Զօր. Տէլմոթը, երբեմն մեղսակից Վիշիի կառավարութեան: Այս դատավարութենէն առաջ, ատեանը ի բացակայութեան տասը տարի բանտարկութեան եւ ցկեանս խլուածութեան դատապարտեց Վիշիի ծովային նախարարը, Ծովակալ Գլէհօ, որ ամբաստանուած էր թէ կը ներգրաւեան դիրք բռնած է Թուլոնի նաւահանգիստին խորտակման պահուն, բազմաթիւ նաւեր յանձնած է Գերմանիներուն եւայլն:

ԵԱՊՈՆԻԱՅԻ Արագ. Երու ցուցմունքին վրայ, Հրեաները խուզարկութիւններ կատարելով, մեծ քանակութեամբ զէնք եւ ռազմամթերք գտան Ֆլորանսայի մայրապետներու դպրոցին պարտէզին մէջ: Մայրապետները պատասխանեցին թէ որ եւ է լուր չունին եւ խնդրեցին շարունակել խուզարկութիւնները:

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը իր դահլիճը ներկայացնելով խորհրդարանին, յայտարարեց թէ իրենց քաղաքականութեան շնորհիւ, Դաշնակիցները առաջարկած են Իտալիոյ վերադարձնել Թրիէսթէն: Մարշըլի ծրագրին համաձայն, 703 միլիոն տոլարի օգնութիւն մը պիտի ըլլայ Իտալիոյ: Բանակցութիւններ կը կատարուին Ֆրանսայի հետ, 250 հազար հողագործներ ղրկելու համար: Համայնավարները աղաղակն ժխոր բարձրացուցին, քանի մը անգամ ընդհատելով վարչապետին ճառը:

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆ պիտի գայ Մօսթրս ամերիկեան նաւատորմիղ մը, որ կը բաղկանայ 12 մարտանաւերէ: Ծովային հետեւակազօրք ալ պիտի ղրկուի այս նաւատորմիղին հետ, ինչպէս հաղորդեց ծովային նախարարութիւնը:

ՌՈՒՐԻ ճարտարարդիւնաբերական շրջանին միջազգային վարչութիւնը պիտի բաղկանայ 15 անդամներէ: Անգլիա եւ Մ. Նահանգները մեծամասնութիւն կը կազմեն, ունենալով ութ ձայն:

ԹՐԻԷՍԹԷՆ Իտալիոյ յանձնելու համար նոր ծանուցագիր մը ուղղեց Ֆրանսա, համախորհուրդ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն հետ, իմանալու համար Խ. Միութեան տեսակէտը:

«ՄԱԹԷՆ»ի դատը սկսաւ պատմական ատեանի մը առջեւ: Ինչպէս կը յիշուի, «Մաթէն» առաջին թերթն էր որ հրատարակուեցաւ գերման բանակին ժամանումէն քանի մը օր վերջը, 1940 Յունիս 17ին: Իր տնօրէններէն մէկը մեռած է, միւսը՝ Կի Պունօ-Վարելլա, ցկեանս թիապարտութեան դատապարտուած:

ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ առաջին կարգը պիտի բանուի մօտերս, ինչպէս հաղորդուեցաւ գերման տանտիրուհիներուն որոնք անկէ զրկուած էին պատերազմի դադարումէն ի վեր:

ԱԳՐՈՒՍՏԻ ՍՂՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ միացեալ ճակատով պայքարելու որոշման տուեր Բանուորական Ուժը եւ քրիստոնեայ աշխատաւորներու դաշնակցութիւնը: Պայքարը պիտի շարունակուի մինչեւ Յունիս 13: Այս առթիւ աշխատանքը պիտի դադրի զանազան ճակատներու վրայ, ճնշում բանեցնելու եւ գիները իջեցնելու համար: Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, որ համայնավարներու ղեկավարութեան ենթակայ է, իր կարգին կոչ մը ուղղեց, ուժ տալու համար իր քաղաքականութեան:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ քաղաքական կարգուսարքի մասին սկզբունքով համաձայնութիւն գոյացաւ Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Մ. Նահանգներուն եւ ընկերակից երեք պետութեանց միջեւ: Մանրամասնութիւնները պիտի հաղորդուին պաշտօնական զեկոյցով մը:

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Տ. Տ. Գարեգին Ա.ի ծննդեան 80 ամեակի եւ գրական ու գիտական գործունէութեան 50ամեակի

5 Յունիս 1948, երեկոյեան ժամը 8.30ին
ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

Պատւոյ նախագահութեամբ նախկին նախարար եւ երեսփոխան ԼՈՒԻ ՄԱՐԷՆԻ եւ նախագահութեամբ՝ Հայրապետական պատուիրակ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ.ի:

Խօսք պիտի առնեն՝ ԱՐՏԱՒԱԶԴ Արք. Պ. Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՈՊԱՆԵԱՆ եւ ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ:

Կը մասնակցին՝ Օր. ՀԱՍԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (երգ), ՏԻԿԻՆ ՆԻՎԷԼ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (դաշնակ՝ Ա. Մրցանակ Փարիզի երաժշտանոցէն), Պ. ԿԻՐԱԿ ՍԱԳԶԼԵԱՆ (երգ), Պ. ՖԻԼԻՊ ԱՂԱՋԱՐԵԱՆ (ջութակ), Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, Օր. Ա. ԱՒՃԵԱՆ (արտասանութիւն), ինչպէս նաեւ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. ՆՇԱՆ ՍԵՐԳՈՅԵԱՆի:

ՄԱՅԻՍ 28

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— Տեղի կ'ունենայ 5 Յունիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը նախագահէ Պ. ԱՐԱՄ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ.

Կը խօսին ընկերներ ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, «Մեծ. Զաւօ»ի կը ներկայացնէ օգտուելով ընկեր Ա. Ահարոնեանի Փարիզի ամբողջ թաղումը եւ Զօր. Անդրանիկի յուղարկաւորութեան: Մուտքը ազատ է:

Հանդէսէն վերջ ընկերա-համակրական խնջոյք:

■

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Էթիէնի «Անտոք» ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու միութեան, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս Րէփիւպլիքէններու սրահը 16 rue J. B. David:

Կը նախագահէ ընկեր Ն. ԱՍՏԱՊԻՐԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Առաջին անգամ ըլլալով Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած է յայտնի թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ, ընկերակցութեամբ ԲԵՆՕի (տար ու սրինգ), հայկական եւ կովկասեան պարեր, նուագ, սանուհիները հրապարակ պիտի գան հայկական բոլորովին նոր եւ ընտիր պարերով: Առատ կերուխում: Ընտիր աղանդերներով: Մուտքը ազատ է

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ.— Տեղի կ'ունենայ Յունիս 6ին, «Սալքէ Քէօր»ի սրահին մէջ ժամը 3ին:

Կը նախագահէ ընկեր ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ եւ ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ:

Ներկայ կ'ըլլան նաեւ ընկերներ Ս. ՏԷՐ ԹՈՄԱՍԵԱՆ եւ ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

Մանաւոր խնամքով պատրաստուած գեղարուեստական բաժին:

×

ԱՎԻՆԵՈՆԻ ՄԷՋ.— Դաշտագնացութիւն Փոնթէի հանրածանօթ դաշտը:

Կազմակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբին կողմէ: Տեղի կ'ունենայ Յունիս 6ին, կիրակի ամբողջ օրը: Սիրով կը հրաւիրուի շրջաններու հայ հասարակութիւնը: Միասին առնել՝ ճաշ եւ ըմպելիք:

Պիտի խօսի ընկեր ՍՏԵՓԱՆ ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Յառաջիկայ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Խրիմեան սրահի մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԳԱՆՏԻԼԵԱՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Կապոյտ Խաչի եւ Հայ Արենուշներու Միութեան:

Գեղարուեստական բաժին կը մասնակցի Նոր Սերունդի երգչախումբը ղեկավարութեամբ ընկ. Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի: Կ'երգէ՝ Օր. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ, կ'արտասանեն ընկերներ Կ. ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ, ԱՐԻՍ ԳԱՄԱՐԵԱՆ եւ Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ:

Հ. ԵԱՓՈՒՃԵԱՆ եւ օր. ՄԱՐԳՐԻՏ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ:

Հանդէսէն վերջ տեղի կ'ունենայ խնջոյք: Կը նուագէ Պ. Շ. ՊԱԼԵԱՆի նուագախումբը:

Մուտքը ազատ է:

★

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէն հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի սարքած է ընկերահամակրական խնջոյք - երեկոյթ մը Հայաստանի հանրապետութեան 30րդ տարեդարձին առթիւ: Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կը նախագահէ ընկեր Խ. ԹԷԼԵԱՆ:

Կը խօսին ընկերներ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՏԻԳ. ԹԱԴՈՒԵԱՆ եւ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՈԼԱՏԵԱՆ:

Ճոխ պիւֆէ եւ զանազան աւանդականներ: Կէս գիշերէն յետոյ եւրոպական եւ հայկական պարեր:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ

33ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ օր ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Հ. Օհանջանեան ակումբին մէջ:

Կը նախագահէ Տէսինէն Պ. Վ. ՀԻՒՍԵԱՆ:

Կը խօսի Փարիզէն Պ. Ս. ՏԷՐ ԹՈՄԱՍԵԱՆ:

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն տեղւոյս երիտասարդութիւնը, բեմադրելու Պ. Ղ. Մելոյեանի «Վասպուրականի հերոսամարտից» 3 տեսարանները: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կը խնդրուի Տէսինի, Լիոնի, Վալանսի եւ մօտիկ շրջանի հայրենակիցներէն որ յարգեն այս յիշատակի օրը իրենց ներկայութեամբ:

ՅՈՒՇԱՑՆԵՆՔ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Արծիւ կոմիտէին ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Խրիմեան սրահին մէջ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին Ա. Ահարոնեան խումբին դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի մէջ: Դասախօս Պ. ՉՕՊԱՆԵԱՆ, նիւթ՝ «Հայ միջնադարեան բանաստեղծութիւնը, Քուչակեան տաղաշարք»: Հայերէն դասը կը սկսի ժամը 8ին:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի շրջանի ներկայացուցչական ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 7ին Palais de la Chopeի մէջ, Bld. Garibaldi, Terminus, No. 18:

Կը խնդրուի ամէն խումբէ խիստ ճշդապահ ըլլալ: Ներկայանալ լիազօրագիրով:

ՌՕՄԱՆ. Ֆ.Կ.ԽԱՉԻ ՕՐՈՒԱՅ ԱՌԹԻՒ Յունիս 12, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին պիտի ներկայացուի տեղւոյս կարող ուժերու մասնակցութեամբ զուարթ թատերախաղ մը: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԱՆԿԵՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ ԿԸ ՏՕՆԷ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Կիրակի 6 Յունիսին, ժամը 3էն կէս գիշեր, Salle des Fêtesի մէջ rue de la Libération:

Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժինով:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ա. Ահարոնեան» խումբին բոլոր ընկերները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկեր Վարդգէս Պարոնվարդեանի իր սիրեցեալ մօր ՏԻԿԻՆ ԵՒՓԻՄԷ ԼԱՓԱՃԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՕՓԵՐԱՅԻՆ ՄԷՋ

Կիրակի 6 Յունիս, կէսօրէ վերջ ժամը 15.30ին
(Դուռները բացում ժամը 15ին)

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆի գործերուն

Առաջնորդութեամբ հեղինակին: Կը մասնակցին Օբերայի նուագախումբը, ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբը եւ ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆ, Grand Prix de la Ville de Marseille: Յայտագրին մէջ՝ Հայկական Համանուագը, Քոնչէրթօն, Պատարագը եւ Լուսաւորչի համանուագը:

Գիներ՝ 75էն 300 Ֆրանք: Տոմսերու համար դիմել Տիկին Հ. Հ. Չախըկեան, Պոմոն, Պ. Պ. Ա. Չրբաշեանի, 21 rue Duverger, Սուրէն Ֆէսճեանի, 2 rue Louis Astouin, Լեւոն Եավրուեանի, 23 rue Sénac, Յ. Մալաքեանի, 3 Bld. Théodore Thurner, Վ. Սաաթճեանի, 23 Cours Lieutaud, Ե. Արմէն, 39 rue St. Savournin, Ն. Քէօթահեալեանի, 8 rue Haxo, Կ. Փօլատեանի 11 rue Flégier. Արմենիա երգչախումբի անդամներուն եւ երգատոնին օրը Օփերայի կիչէն:

ԱՍԱՏՈՒՐ ԳԵՂԼԵԱՆ կը փնտռէ Բալուի Սաղրաթ գիւղէն Պօղոս Գեղլեանը որ 1941ին ռուսական բանակին մէջ զինուոր էր: Կը խնդրուի ճամբաներու մէջ գտնուող իր հայրենակիցներէն տեղեկացնել Ա. Գեղլեանի 150 rue Lafayette, Vienne (Isère):

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի (Ս. Անթուան), այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Գամփանեը Ռօզիէ լէ Փէնտը Պաստիտ, Պ. Նաճարեանի օդասուն եւ ծառախիտ պարտէզին մէջ, Սէնթ Անթուան:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Յ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Պիտի ներկայացուի քրքջալիր վաւեշտ մը ղեկավարութեամբ ընկեր ԱՇՈՏ ՅԱԿՈԲԵԱՆ: Հնդկական տեսարան մը Արենուշներու «Արաքս» խումբի կողմէ, հայկական պարեր Սէնթ Անթուանի սանուհիներու կողմէ: Բացումը պիտի կատարուի Սէնթ Անի երգչախումբով ղեկավարութեամբ Պ. Համբարձումեանի:

Դաշտը բաց է առաւօտէ մինչեւ իրիկուն, փափաքողները կրնան գալ կանուխէն իրենց ճաշերով: Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով հայկական աղանդերներով:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 4 JUIN 1948 Ուրբաթ 4 ՅՈՒՆԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5358-Նոր շրջան թիւ 967 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ո՞ՒՐ Կ'ՈՒԶԵՆ ՅԱՆԳԻԼ

Հարկադրուած ենք այս հարցումը ուղղել հրապարակաւ, ակնարկ մը նետելով այսպէս կոչուած «յառաջդիմական» մամուլին սանձարձակ խուժանավարութեան վրայ :

Ըսենք, անմիջապէս որ պատահաբար միայն կը տեսնենք հակադաշնակցական խաչակրութեան նուիրուած թերթերը: Եւ ոչ բոլորը :

Բայց, կը բաւէ ձեռք առնել այս կամ այն հրատարակութիւնը, գաղափար մը կազմելու համար մնացեալի մասին :

Եւ այս՝ աւելի քան երեք տարիէ ի վեր: Տարին տասներկու ամիս: Առտու իրիկուն :

Արդ, ո՞ւր կ'ուզեն յանգիլ, կորսնցնելով ամէն չափ ու սահման: Ի՞նչ կ'ուզեն շահիլ, անձոռնի կանչեր արձակելով: Սուտեր թխելով: Արիւն պղտորելով :

Ի՞նչ կրցան շահիլ մինչեւ այսօր :

Սրտառո՜ւչ իրարանցում Երեւանէն Արտասահման: Պաշտօնական անթելէն մինչեւ վերջին քուրջի կտորը, միեւնոյն մարտակոչը հնչեցնելու համար,— մա՛հ Դաշնակցութեան :

Իրենց չար բախտէն, ոչ միայն մազ չի շարժիր Դաշնակցութեան գլխուն վրայ, այլ իրենց չոր գլուխներուն մազերն են որ կը թափին :

Այս պարոնները կը մոռնան որ, ինքնապաշտպանութեան բնազդը տեսակ մը մոլեռանդութեան կը մղէ մեր կազմակերպութիւնը: Մանաւանդ որ երիտասարդները այլեւս չեն ուզեր լսել, եթէ նոյնիսկ արդար, անկեղծ դիտողութեան մը առջեւ գտնուին :

Դաշնակցութիւնը պարզապէս կ'արգահատի, երբ Երեւանը շարժման մէջ կը դնէ արտասահմանէն Հայաստան ապաստանած բացասական տիպարներ: Երբ «դեպուտատ» կ'ամուսնացնէ զանոնք եւ կը [illegible] անթելին առջեւ, գայլի աւետարան կարդալու համար: Երբ զանազան քաղութիւններ կրկնել կուտայ ջրագլուխ թութակներու :

Այս բոլոր մարզանքները կը ծառայեն միայն մէկ բանի,— ուրախացնել Թշնամին, որ չարախինդ քրքիջներ կ'արձակէ :

Արդարեւ, եթէ ինք փորձէր այսքան թոյն սերմանել եւ այնքան խոր ճեղքեր բանալ մեր տարագիր բազմութեան սրտին վրայ, դժուար թէ յաջողէր :

Եւ այս բոլորը՝ ճիշդ այն պահուն երբ աւելի քան երբեք անհրաժեշտ է ներքին խաղաղութիւնը :

Եթէ մարդիկ վստահ ըլլային իրենց բարոյական ուժին եւ հեղինակութեան վրայ, շատոնց իրենց նպատակին հասած կ'ըլլային :

Մինչդեռ, ճիշդ հակառակն է որ կը տեսնենք,— աւելի քան ծաւալուն եւ առողջ Դաշնակցութիւն մը՝ իրենց դիմացը: Ուժ մը բարոյական, մտաւոր եւ քաղաքական, միշտ պատրաստ ծառայելու տարագիր բազմութեանց եւ հայրենիքին :

Տարրական տրամաբանութիւնը եւ իրական հայրենասիրութիւնը պիտի թելադրէին կարճ կապել ամբոխավարական պայքարը, այսքան դառն փորձերէ վերջ :

Դժբախտաբար այդ գիտակցութեան հասած չեն օրուան հերոսները, մանաւանդ անոնց հովանաւորները: Եւ մթնոլորտը հետզհետէ կը թանձրանայ, երկու հակամարտ բանակներու վերածելով Հայկական Արտասահմանը :

Արդ, ո՞ւր կ'ուզեն յանգիլ, քանի որ այնքան կատաղօրէն մղուած պայքարը իր նպատակին չի հասնիր: Ինչպէս չէ հասած 58 տարիէ ի վեր :

Ամէնէն ոխերիմ թշնամիներն ալ յաճախ ծրագիր կը փոխեն ռազմադաշտին վրայ, երբ գործողութիւն մը կը վրիպի :

Դաշնակցութեան գոյնզգոյն հակառակորդները ամէն խաղ ու հնարք փորձեցին: Ուզեցին մուր քսել եւ մուրը իրենց ճակտին փակաւ: Թակարդներ լարեցին եւ իրե՛նք էին որ գլորեցան անոր մէջ: Մինչեւ անգամ սպառնալիքներ տեղացին, բայց տերեւ չշարժեցաւ :

Մենք այնքան միամիտ չենք որ հաւատանք թէ կրնան նահանջ մը փորձել կամ դարձի գալ:

Բայց, ի վերջոյ ո՞ւր կ'ուզեն յանգիլ, այս օտար ափերուն վրայ, գռեհկութեան, խելագարութեան հասցնելով կուսակցական պայքարը :

Շ.

Դաշինքը պիտի կրնա՞յ դիմանալ

Շումանի դահլիճը նոր դժուարութեանց մատնուած է, իբրեւ հետեւանք 150.000 պետական պաշտօնեաներու արձակման ծրագրին եւ կրօնական դպրոցներու համար նախատեսուած նպաստին: Ուրիշ պատճառ մըն ալ այն է որ պառակտումը հետզհետէ կը խորանայ երկու գլխաւոր կուսակցութեանց, ընկերվարականներուն եւ ժողովրդականներուն միջեւ: Չորեքշաբթի օր, Ազգ. Ժողովի չորս յանձնաժողովներուն մէջ, ժողովրդականները քուէարկեցին ընկերվարականներուն դէմ: Լէօն Պլում, որ միշտ կուսակից է միջին ճամբաներու, առջի օրուան խմբագրականով կ'ազդարարէր թէ ընկերվարականները չեն կրնար տեղի տալ կրօնական դպրոցներու սահմանուած նպաստի հարցին մէջ :

Արտաքին պատճառներ ալ կը դժուարացնեն դահլիճին կացութիւնը: Գանգատողներ կան թէ Ֆրանսա ծայրայեղ զիջումներ ըրած է Գերմանիոյ վերակազմութեան հարցին մէջ, տեղի տալով Անգլեւսաքսոններու ճնշումին: Այս առթիւ խստօրէն կը քննադատուի արտաքին նախարարը, Պ. Պիտօ, որուն դէմ պարսաւանքի բանաձեւ մը քուէարկուեցաւ Ազգ. Ժողովի արտաքին յանձնախումբին կողմէ, 4ի դէմ 14 ձայնով: Կ'ըսուի թէ արտաքին նախարարութեան պիտի կոչուի ելմտական նախարարը: Պ. Ռընէ Մայէր, եթէ դահլիճը հրաժարի կամ վերակազմուի :

Ազգ. Ժողովին առջի օրուան նիստին մէջ, երկար վիճաբանութիւններէ վերջ, կառավարութիւնը ընդունեց միջին բանաձեւ մը, 150.000 պետական պաշտօնեաներու արձակման մասին: Այս բանաձեւը մեծապէս կը սահմանափակէ արձակումները, մասնաւոր պայմաններ դնելով :

Ազգ. Ժողովը այժմ կը քննէ միւս կնճռոտ խնդիրը,— նպաստ կրօնական դպրոցներու: Ընկերվարականները եւ համայնավարները կը պահանջեն ջնջել այս նպաստը, իբրեւ հակառակ աշխարհականութեան սկզբունքին: Միւս կողմէ դիտել կուտան թէ ապօրէն է այդ առթիւ հրատարակուած հրամանագիրը, որ միայն վարչապետին եւ առողջապահական նախարարին (տիկին) ստորագրութիւնը կը կրէ :

★ Արտաքին նախարարին դէմ քուէարկուած բանաձեւը մտահոգութիւն կը յայտնէ որ տեղեկութիւն «հաղորդուած չէ Ֆրանսայի տուած որոշումներու մասին, Լոնտոնի խորհրդաժողովին մէջ»: Ուրիշ բանաձեւ մը, որ քուէարկուեցաւ ազգ. պաշտպանութեան յանձնաժողովին կողմէ, ցաւ կը յայտնէ բազմաթիւ բարձրաստիճան սպաներու հանգստեան կոչուելու որոշման առթիւ :

Գիւղացիները խոտով կը սնանին Սամսոնի մէջ

«Ճումհուրիէթ»ի թղթակիցը կը հաղորդէ թէ անօթութիւնը կը շարունակուի Սեւ Ծովի շրջանին մէջ: Մասնաւորաբար Սամսոնի Գավաք գաւառակին ենթակայ գիւղերուն մէջ բնակչութեան հարիւրին 95ը խոտով միայն կը սնանի :

Անցեալ տարի երաշտութեան պատճառով փճացած է բերքը եւ ժողովուրդը անօթի մնացած :

Գավաքի շրջանին մէջ գիւղացիները ծախած են իրենց արտերն ու կենդանիները, ուտելիքի դրամ ճարելու համար: Ուտելիքի չգոյութեան պատճառով արջառներուն մեծ մասն ալ մեռած է:

Թղթակիցը կը հաւաստէ թէ անօթութենէ մեռնողներ կան Մուսա Աղա եւ Շիհլի գիւղերուն մէջ: Իսկ գարիով մնացողները մեծամասնութիւն կը կազմեն, որովհետեւ գիւղացիներուն հարիւրին 95ը դրամ չունի եգիպտացորեն գնելու :

Երկրագործական դրամատունը վարկ չի բանար հողազուրկ եւ արջառազուրկ գիւղացիներուն, իսկ պետական օժանդակութիւնը խիստ անբաւարար է :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կացութիւնը մեղմացած կը համարուի: Զրոյցի մը համաձայն, խօսակցութիւն մը տեղի ունեցած է Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանին եւ Պ. Մոլոթովի միջեւ: Յունաստանի փոխ վարչապետը կը հերքէ այն լուրը թէ բացարձակ անձնատուութիւն կամ բնաջնջում պահանջած է :

ԻՆՉՊԷՍ ՊԻՏԻ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԻ ՆՈՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ

Յունիս 2ին կարճ զեկոյց մը հրատարակուեցաւ Լոնտոնի մէջ, ծանուցանելու համար թէ համաձայնութիւն գոյացած է վեց պետութեանց միջեւ (Ֆրանսա, Անգլիա, Մ. Նահանգներ, Պելժիքա, Հոլանտա եւ Լիւքսէմպուրկ), նոր Գերմանիոյ կազմակերպութեան մասին եւ թէ քննուած խնդիրներու համար հաւաքական յանձնարարութիւններ պիտի ըլլան շահակից պետութեանց: Մանրամասնութիւնները պիտի հրատարակուին յառաջիկային:

Հակառակ խիստ գաղտնապահութեան, միջազգային մամուլը յաջողած է հետեւեալ տեղեկութիւնները քաղել տրուած որոշումներու մասին.—

1.— Արեւմտեան Գերմանիոյ Սահմանադիր ժողովը նիստ պիտի հրաւիրուի Սեպտ. 1ին: Ժողովը պիտի բաղկանայ 55 պատգամաւորներէ: Այս առթիւ թելադրութիւններ պիտի ըլլան Սահմանադիր ժողովին, յաղթական պետութեանց կողմէ: Ամէն պարագայի մէջ, նոր սահմանադրութիւնը պիտի վաւերացուի երեք զինուորական կառավարիչներուն կողմէ (անգլիական, ամերիկեան, ֆրանսական):

2.— Գերմանիոյ նոր կառավարութիւնը պիտի կազմուի դաշնակցային հիման վրայ, սահմանադրութեան վաւերացումէն եւ գործադրութենէն անմիջապէս վերջը: Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ այս գործողութիւնը պիտի կատարուի 1949 յունուար 1ին: Ուրիշներ կը կարծեն թէ մէկ տարի վերջը պիտի կազմուի կառավարութիւնը: Յաղթական պետութիւնները իրաւունք պիտի ունենան հակակշիռ հաստատելու գերման կառավարութեան կարգ մը գործերուն վրայ, մանաւանդ ելմտական, ազգ. պաշտպանութեան եւ արտաքին խնդիրներու մէջ :

3.— Միջազգային հակակշիռ մը պիտի հաստատուի Ռուրի շրջանին մէջ, ղեկավարութեամբ Մ. Նահանգներուն, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի: Պիտի մասնակցին նաեւ Պելժիքա, Հոլանտա եւ Լիւքսէմպուրկ: Այս վերջին զիջումը կատարուած է Ֆրանսայի պահանջին վրայ: Այս հակակշիռը պիտի սահմանափակուի հանքածուխի, քոքի եւ պողպատի բաշխումով, ինչ որ կը նշանակէ զիջում Ֆրանսայի կողմէ, որովհետեւ այս վերջինը նախ կը պահանջէր Գերմանիայէն անջատել Ռուրի շրջանը, յետոյ առաջարկեց հսկողութեան տակ առնել արտադրութիւնը : Արեւմտեան Գերմանիան ալ բաժին պիտի ունենայ Ռուրի հանքածուխէն: Միջազգային հակակշիռը պիտի հաստատուի գերմանական կառավարութեան հաստատումէն առաջ: Ածխահանքերը ազգայնացնելու խնդիրը ձգուած է Գերմաններուն :

4.— Գերմանիոյ ֆրանսական շրջանը անգլեւամերիկեան շրջանին պիտի կցուի գերման կառավարութեան հաստատումէն վերջը: Բայց այժմէն աւելի սերտ յարաբերութիւն պիտի հաստատուի տնտեսական գետնի վրայ :

5.— Դաշնակիցներու զինուորական գրաւումը անսահման ժամանակով պիտի երկարաձգուի կարգ մը շրջաններու մէջ (հաւանաբար Ռուրի եւ Հռենոսի շրջանները): Այս խնդիրը մեծ կարեւորութիւն ունի ապահովութեան տեսակէտով :

6.— Դրամական բարենորոգում պիտի կատարուի: Եւ դեռ ուրիշ յանձնարարութիւններ որոնք պիտի քննուին :

Աննախընթաց վարկ մը Մ. Նահանգներու Սպառազինութեան համար

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՉՈՐՍ ՄԻԼԻՈՆ ԶԻՆՈՒՈՐ ԵՒ 14.000 ՕԴԱՆԱՒ ՈՒՆԻ

Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովը Յունիս 2ին 2ի դէմ 346 ձայնով քուէարկեց աննախընթաց վարկ մը ազգ. պաշտպանութեան համար,— 10.196.672.000 տոլար (2.549.167.000 սթերլին) : Օրինագիծը անմիջապէս յղուեցաւ Ծերակոյտին :

Առաջին անգամ է որ այսքան վիթխարի գումար մը կը քուէարկուի խաղաղութեան ատեն: Կառավարութիւնը պահանջած էր անմիջապէս քուէարկել այս վարկը, մանաւանդ որ սպարապետը, Զօր. Պրէտլի, ծանրակշիռ յայտարարութիւններ ըրած էր Խ. Միութեան սպառազինութեանց մասին: Զօրավարը ազդարարած էր թէ Խ. Միութիւնը իր չորս միլիոն զինուորներով եւ 14 հազար օդանաւերով «վրդովիչ սպառնալիք մը կը կազմէ Մ. Նահանգներու ապահովութեան համար» :

Ծրագրուած վարկին շնորհիւ, Մ. Նահանգները այս տարի պիտի ունենան 790.000 ցամաքային, 552.000 ծովային, 444.500 օդանաւային զինուորներ, համագումար 1.780.500 հոգի: Անշուշտ այս ուժը պիտի բազմապատկուի, եթէ պատերազմ ծագի :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ա.

Երիտասարդ սերունդի յեղափոխական դաստիարակութեան խնդիրը հիմնահարցերէն մէկն է, որ միշտ ալ մեր Կուսակցութեան ուշադրութեան առարկայ եղած է։

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր գաղափարաբանութեամբ եւ գործօն քաղաքական շարժումներով ինքնին քաղաքական – յեղափոխական դպրոց մըն է։ Վերակազմութեան ու վերագնահատութեան այս վերջին 10 — 15 տարիներու ընթացքին, Դաշնակցութիւնը կրցած է իր բեմերով, մամուլով եւ զանազան հրատարակութիւններովհոծ զանգուածներ դաստիարակել ազգային - քաղաքական եւ հասարակական – յեղափոխական խտէալներով եւ ստեղծել ընդհանուր մտածողութիւն մը հայութեան կենսական ձգտումներուն շուրջ։ Սակայն, այս գնահատելի կազմակերպական ընդհանուր աշխատանքին համընթաց, պէտք եղած հոտանքը չէ թափուած երիտասարդ սերունդի կուսակցական դաստիարակութեան վրայ։ Այդ սերունդի մէկ մասը միայն մտած է ընդհանուր զանգուածին մէջ եւ առած է միայն այնքան, որքան տուած են հոծ զանգուածները։ Մինչդեռ այդ զանգուածէն խաչոր տոկոս մը իր ոգեւորութիւնը կ՚առնէ նախորդ շրջանէն, իր նկարագիրը կազմած է հին եւ պայքարող սերունդի մը շունչին տակ, ու այսօր քաղաքական կեանքին կը մօտենայ աւելի ամրացած ջիղերով եւ տոկունութեամբ։ Նորահաս սերունդը կրնայ տարուիլ ընդհանուր ոգեւորութենէն, կարող է ձուլուիլ ընդհանուր մտայնութեան մէջ, բայց կարելի չէ ըսել, թէ ան պատրաստուած է նորոգ կեանքի ղեկավարը դառնալու։ Հասարակական կեանքը ղեկավարող սերունդի մը կողքին բարձրանալ, հասունանալ ու օր մըն ալ այդ յոգնած սերունդին տեղը գրաւել կարողանալու համար, անհրաժեշտ է պատրաստուիլ մտաւորապէս, հոգեպէս եւ նկարագրով։ Իսկ այդ պատրաստութիւնը պէտք է սկսիլ պատանի եւ երիտասարդ տարիքէն, որովհետեւ գաղափարական եւ յեղափոխական մարդու կազմաւորման արմատները պատանի անհատի հոգւոյ ծալքերուն մէջ ամփոփուած են, յեղափոխական նկարագրի հիմքերը այդ տարիքին կը նետուին։

Հակայ վերիվայրումներու եւ չտեսնուած պայքարներու շրջան մը բոլորելէն յետոյ, մեր կորուստներու չափանիշը մեծ է։ Պայքարի բովէն անցած սերունդ մը այսօր լծուած է Հայոց ազատագրական յեղափոխական գործին եւ կ՚ապրի տակաւին պատերազմական հեւ ի հեւ կեանք մը։ Այս շարժումն ու հեւքոտ կեանքի ընթացքին Դաշնակցութեան մարմինները լուրջ ուշադրութիւն պէտք է դարձնեն երիտասարդ սերունդի յեղափոխական դաստիարակութեան վրայ, սիստեմատիք ու յարատեւ աշխատանքով մը պատրաստելու այն սերունդը, որ մեր վաղուան կեանքը վարելու կոչուած է։ Մեր մարմինները պէտք է գիտակցին, որ իրենց հարիւրաւոր եւ հազարաւոր ընկերները կազմ ու պատրաստ պահելու, կազմակերպական մեքենան լարուած տանելու եւ մամուլն ու գրականութիւնը լայնօրէն տարածելու աշխատանքներուն չափ կարեւոր աշխատանք մըն է տասնեակ մը պատանիներ ու երիտասարդներ քով քովի բերել, անոնց հոգիին մէջ բանկցնել յեղափոխական կրակը ու զոհողութեան, յանդգնութեան եւ տոկունութեան նկարագիր մը անոնց ներարկել։

Աշխարհի չորս կողմ ցրուած Դաշնակցական մարմինները հազարաւոր պատանիներու հետ գործ պիտի ունենան, բայց այդ հազարներէն հազիւ տասնեակներ միայն դուրս պիտի գան գաղափարական մարդիկ, որոնք յեղափոխութեան փշոտ ճանապարհի վրայ պատրաստ պիտի ըլլան իրենց կեանքը զոհելու յանուն հայ ժողովուրդի ազատութեան եւ վերածնութեան ու պիտի դառնան ղեկավարներ կուսակցութեան մը, որ իր հարուստ յեղափոխական անցեալը անոնց ժառանգութիւն պիտի թողու։ Հէնց այդ քիչ թուով երիտասարդներն են, որ մեզի պէտք են։ Անոնք իրենց անկեղծ հաւատքով, գերագոյն զոհողութեան գիտակցութեամբ, յեղափոխական մտաւոր եւ գործնական պատրաստութեամբ պիտի դառնան այն մղիչ ուժերը, որոնց պիտի հետեւին հազարաւորներ դէպի մեր նպատակներու իրականացումը։

Առանց այս հոգատար աշխատանքի, հինգ տասը տարի յետոյ, մենք պիտի ունենանք թուով շատ, բայց որակով միջակ ղեկավար նոր սերունդ մը, տարբեր կրթութեամբ, տարբեր նկարագրով եւ, մանաւանդ, տարբեր Դաշնակցական հոգեբանութեամբ մը, որ անմիջական ու հարազատ շառաւիղը պիտի չըլլայ անցնող 58 տարուան հրապարակէն իջնող այնքան գաղափարական սերունդներուն։ Անշուշտ, ժամանակներն ու փոփոխուող պայմանները շատ բան կրնան սորվեցնել նոր սերունդին. խնդիրը շատ ծանօթութեան եւ բազմաթիւ միջավայրերում յարմարուելու անհրաժեշտութեան մասին չէ, այլ Դաշնակցութեան էութեան իւրացման։ Դաշնակցութեան էութիւնը (իր բոլոր առաքինի կողմերով) պէտք է իւրացուի հարազատօրէն։ Վաղուան ղեկավարութեան կոչումն ունեցող երիտասարդը հարիւրին հարիւր Դաշնակցական պէտք է ըլլայ։ Ան զինուած պէտք է ըլլայ մտքով, պիտի ուսումնասիրէ Դաշնակցութեան պատմութիւնը, ծրագիրը, կանոնագիրը եւ, առհասարակ, յեղափոխական — հասարակագիտական գրականութիւնը։ Ան պիտի մարմնաւորէ յեղափոխական այն նկարագիրը, որ յատուկ է Դաշնակցութեան (կատարեալ մաքրութիւն եւ շիտակութիւն հասարակական կեանքի մէջ, անձնազոհութիւն մինչեւ մահ, մոլեռանդ հաւատք դէպի մեր իտէալները եւ հրաժարում անձնական բարեկեցութենէ)։ Ան պիտի ըլլայ միշտ պատրաստակամուոր մը Դաշնակցութեան համար, ամէն տեղ ու ամէն պայմաններու մէջ գործելու։ Այս էական գծերուն վրայ կ՚աւելնայ ընդհանուր զարգացումը, գործօն կեանքի ստեղծագործական փորձառութիւնը, յարատեւ պայքարի քուրան, ու կը կազմաւորուի յեղափոխական մարդը, Դաշնակցական անձնազոհ (ֆէտայի՝ լայն առումով) տիպը։

Պէյրութ

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԵՍ ՏԵՍԱՅ ՄԵԾ ՎԱՐՊԵՏԻՆ ԵՒ ԺՊԻՏԸ ԵՒ ԼԱՑԸ...

(Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Յունիս, 1945:

Նոր վերադարձած գերութենէս։ Հինգ տարի, լման հինգ տարի ամէն բանէ զուրկ, ամէն բանի կարօտ, ամէն բան սեւ ու մութ ինծի համար։ Օր մը սակայն, երկար սպասումէ վերջ, ազատութիւնը մեզի կը հասնի, ես կը գտնեմ ազատութիւնը իր շնորհներով, խոստումներով, իր բարիքներով։ «Պարտադիր» կեանքէն ազատած՝ դժնդակ յուշերի հնամաշ հագուստներս վրայէս մէկ կողմ կը շպրտեմ ու ազատ կեանքին գիրկը կը նետուիմ։

Ու կը շրջիմ։

Կը շրջիմ տեղէ տեղ։ Քաղաքէ քաղաք։ Ձեմ յոգնիր ոչ քալելէն, ոչ տեսնելէն եւ ոչ ալ դիտելէն։ Երկար տարիներու դատապարտեալի կեանքս վիս չտես դարձուցեր է։

Վիէն եմ, Վալանս եմ, Մարսէյլ եմ։ Ու ամէն տեղ ծանօթներ, հարազատներ, ընկերներ բարեկամներ։ Ամէն տեղ խինդ, ամէն կողմ ժպիտ ինծի համար իմ շուրջս։ Կորսուած, «ի վաղուց անտի» մոռացած կեանքս վերագտած, երջանկօրէն կը դեգերիմ։

✦

Մարսէյլ եմ։ Մեզմէ ո՞վ Մարսէյլ իջած է ու չէ ցանկացած Հայոց վշտի երգիչը տեսնել, անոր շունչն ու շուքը վայելել։ Գոնէ անոր փոխս ձեռքը իր ձեռքերուն առնելու մեծ շնորհին արժանանալ։

Ցանկութիւնս կը յանձնեմ տարեց ընկերոջ մը։ «Դժուար է» կ՚ըսէ — այս օրերուն շատ հիւր չեն ընդունիր, քիչ մը անհանգիստ է, բայց ձեզի համար կ՚աշխատիմ ձեռք բերել այդ շնորհը»։

Խնդիրքս կը կատարուի։ Ես այդ շնորհին կ՚արժանանամ։ Հայոց մեծ բանաստեղծը, պետական մեծ գործիչը, անրասիր հայրենասէրը տեսնելու, անոր շուքին ու շունչը վայելելու գոնէ քանի մը վայրկեանով — մեծ շնորհին կ՚արժանանամ։ Հոգիս ցնծութեան մէջ է, միտքս, յարաճուն ոկիւնի ալիքներուն նման վէտ - վէտ։ Ժամերն ու վայրկեանները պարանով կը քաշեմ. կը քաշեմ պէտք եղած տեղը հասցնելու համար։

Վերջապէս կը հասնի որոշուած ժամը։ Տիկին մը կ՚առաջնորդէ մեզ։ Զոյգ հոգի ենք, երկու այր եւ երկու կին։ Երկու գերմանուհի եւ երկու գերմանացի ու անեցիներ։ «Հոս է» կ՚ըսէ յանկարծ մեզ առաջնորդող տիկինը ու դրան մը երեկոյթական կոճակը կը սեղմէ։ Դուռը կը բացուի, մեզ կը դիմաւորէ շնորհալի հայուհի մը, Տիկին Զաթիկեանը։ Կը յայտնենք մեր նպատակը, կը ժպտի ու վեր կ՚առաջնորդէ մեզ։

«Հոս է, այս դուռը ...»։

Սիրտս կը սկսի տրոփել աւելի ուժգին, աւելի արագ։ Ժամացոյցի մը պէս հատ հատ։ «Ինչպէ՞ս պիտի գտնեմ զինքը, ինչպէ՞ս պիտի տեսնեմ զինքը... Թեթեւ թակոց մը եւ ահա դուռը կը բացուի։ Սեմին վրայ մեզ կը դիմաւորէ Տիկին Նուարդը — Մեծ հիւանդին պահապան հրեշտակը — բարեւ։ Աստուծոյ բարին։ Քանի մը քայլ ներս, թեքում մը դէպի աջ, կրկին աջ եւ ահա իր սենեակը։ Եւ ահա ինքը մեծ հսկան։ Սպիտակ մազեր, սպիտակ նուրբ մօրուք մը, իմաստուն խորունկ աչքեր, հիւանդութենէն հիւծած, քայքայուած մարմին մը։ Ահա ինքը։ Գորշագոյն բաճկոնի մը մէջ փաթթուած, ցածլիկ բազկաթոռի մը վրայ երախայի հանդարտութեամբ բազմած։

Տիկին Նուարդը մեզ կը ծանօթացնէ անոր։ «Մեր տղաներէն՝ Մ. Մ.-ը եւ Յ. Է. է։ Գերութենէ նոր վերադարձած»։ Ձեռքը կ՚առնեմ եւ երկիւղածութեամբ շրթներուս կը տանիմ։ Թեթեւ մը կը ժպտի, կը նայի աչքերուս եւ ձեռքերս կ՚առնէ իր ափերուն մէջ, մտերմաբար կը սեղմէ ու կցկտուր բառերով ու նախադասութիւններով իր ուրախութիւնը կը յայտնէ իր օրհնութիւնները կուտայ։ «Հա՛. հա՛ հա՛... լաւ, լաւ, լաւ... վախ, վախ, վախ»...։ Տեղ կը գրաւեմ ճիշդ իր մօտիկը։ Մէկ ձեռքս միշտ բռնած կարեկցութեամբ կը նայի ու միշտ իր դատապարտուած շրթներու արանքէն մերթ որոշ, մերթ անհասկընալի բառեր է որ կ՚արտասանէ։

Կը խօսինք աջէն ու ձախէն։ Մեծ հիւանդը մեզ մտիկ կ՚ընէ։ Տիկ. Նուարդը թարգմանիչի պաշտօն կը կատարէ։ Խօսքը կը գլտորուի ու կը հասնի հայ դպրութեան, գիր եւ գրականութեան, իր գրականութեան։

Կ՚ըսեմ իրենց որ շատ կանուխէն ճանչցած եմ զինքը եւ հիացումս անսահման է իր գրականութեան մասին։ Առաջին գիրքը զոր կարդացեր եմ իրմէն, այնքան խոր ազդած է վրաս որ ես թէ անկէ յետոյ ընաւ չկարդայի զինքը՝ Ահարոնեանը նոյն բարձրութեան, նոյն մեծութեան վրայ պիտի մնար, ինչ որ է այսօր։

— Ո՞րն է այդ գրքոյկը — կը հարցնէ Տիկին Նուարդը։

— «Սուսան»ը։

«Սուսան»ը, «Սուսան»ը — կը ձայնէ ինքը հետաքրքիր, աչքերը լայն լայն բացած — «Սուսան»ը։ Ու կարծես մտքին մէջ կը փնտռէ «Սուսան»ը։

Թարմացնելու համար իր միտքը կ՚ըսեմ «այն գրքոյկը որուն մէջ շատ հոյակապ տողերով Գարահիսարի «Ժեռոտ լերանց» հերոսը կը փառաբանէք։ «Հա հեր հեր հերոսը» կը կրկնէ աւելի ուշադիր։

— «Գարահիսար լերան կուրծքին նա էլ ինկաւ վիրաւոր,

Կուրծքը պատռած, սիրտը խոցուած չար տաճկանի գնդակով։

Ժէռոտ լերանց լերկ կատարից ...»։

Կը հրճուի, կը խանդավառուի։ Ուրախութիւնը չափ չունի։ Ու կը խօսի, ժպիտով կը խօսի։ «Լաւ, լաւ, լաւ».. ։ Ըսէ, ըսէ ըսէ...» ու կրկին կը ժպտի։

— Ձեր ամուսնոյն գրեթէ բոլոր գործերը կրնայ զոց արտասանել» կ՚ըսէ ընկերս Տիկին Նուարդին։

— Իրո՞ք կը յայտէ Տիկին Նուարդը հետաքրքիր։

Անոնք սոսկ գրութիւններ, գեղարուեստական կտորներ չեն, այլ ամէն մէկ տողը այդ հայրենաշունչ մագաղաթներուն պատգամներ են հիներէն, մեզի նորերուս փոխանցուած։ Ամէն երիտասարդ պէտք է այդ պատգամները զոց սորվի իրենցմէ վերջը եկողներուն համար, ձեր ամուսինը — կ՚ըսեմ — Տիկին Նուարդ բանաստեղծ մը չէ այլ, այլ պատգամագիր մը—հայ ժողովուրդին հարազատ պատգամագիրը։

«Արարատեան դաշտ», «Արաքս ջան Արաքս», «Մասիս, ջան Մասիս», «Ցարգանք քեզ», «Ուխտաւոր ...», «Սեւ խաւարը», «Զարխի Փալագ» եւայլն, եւայլն կտորներ են որոնց շունչին տակ ոչ եւէ սիրտ ու հոգի կրնայ այլափոխուիլ, վերանալ, բարեփոխուիլ։

— Օ, «Զարխի Փալագ»ը իրօք Ահարոնեան աւետարանին ամէնէն ցնցող, ամէնէն հոյակապ էջն է լսե՞ր էք, Տիկին Նուարդ — կ՚ըսէ մեզ առաջնորդող Տիկինը։

— «Ի՞նչ, ի՞նչ, ի՞նչ — կը միջամտէ մեծ հիւանդը — ի՞նչ, Փա.Փա.Փալագ։ Զար, չար, չարխի ...։

— Դա քո մի գրութիւնն է որ շատ են արտասանում բեմերի վրայ — կը հանդարտեցնէ Տիկին Նուարդը։ Կը պնդեն որ արտասանեմ։ Մեծ հիւանդը ձեռքի, ոտքի, աչքի շարժումներով ցանկութիւն կը յայտնէ որ արտասանեմ։ Ես մտահոգ եմ իր առողջական վիճակով։ Պատահած է որ ջութակի մը հնչիւնը, երգի մը ձայնը ցնցեր են իր հոգիին զգայուն լարերը ու ծանրացուցեր իր առողջական վիճակը։ Մտահոգութիւնս կը յայտնեմ Տիկին Նուարդին։ «Հոգ չէ կրնաք արտասանել» կ՚ըսէ։

Ոտքի կը կենամ։ Կը նայիմ շուրջս, կը նայիմ մեծ քերթողին աչքերուն։ Խորունկ իմաստուն ժպիտ մը կը նշմարեմ անոնց մէջ, գոհունակութեան կայծ մը կը տեսնեմ հոն։ Կը սկսիմ ...

— «Էլի մի տարի անցաւ,

Տարին ինչ է որ ...»

Եւ սակայն չար յոյսերի ու իղձերի այս թանձր ու գարշահոտ զանգուածից դուրս՝ դեռ որքան չբուժուած վէրքեր կան որոնք մխում են երկնքի բոլոր հորիզոններն տակ։ Մերթ որպէս մի պատառ չոր հացի կարիք, ընտանի օճախի մի երազ։ Կարօտը կորած սրտակցի, եւ անմեռ ցաւը խորխոտուած հարազատների, եւ կսկիծը մի հեռաւոր հայրենիքի եւ ցասումը որ անզօր են անիրաւութեան մէջքը խորտակել, եւ ամէնքը ամէնքը սպասում են յուսով ...

— «Հայ ժողովո՛ւրդ, յուսա՛ սպասէ եւ դու ու մի վհատիր ...»։

Կը նշմարեմ որ դէմքերը կ՚այլափոխուին,

սրտերը կ'ուռին, ճակատները կը կախուին ։ Կը կախուի նաեւ ճակատը մեծ Հայրենասէրին ։ Կը նշմարեմ արցունքի, կ'ըսեմ արամանդիկաթիլներ այտերէն վար իր խաչաձեւ ձեռքերուն վրայ ... Ես կը տեսնեմ իր ժպիտին հետ եւլացը մեծ Հայուն, հայրենասէր բանաստեղծին ։

Կ'ընդհատեմ ։ Ալ չեմ կրնար շարունակել ։

— « Ըսէ, ըսէ ըսէ, — կը ձայնէ վարպետը իր թևոց — տխուր աչքերով ։ Բայց, ես այլեւս ուժ չունիմ շարունակելու ։

Վեր կը բարձրանանք մեկնելու ։

Տխուր է ինքը ։ Տխուր ենք մենք ։ Աշխարհ մը փլած մեր եսեւը, աշխարհ մը փլած հոս մեր աչքերուն առջեւ ։ Ահա Հայուն տեւ ճակատագիրը..

Կը մեկնինք ։ Կը մեկնինք... մեր ուսերը ծանրացած, մեր սրտերը, հոգիները ծանրացած մեր կողերը ծանրացած կը մեկնինք ...։

×

1947 Օգոստոսին կրկին զինքը տեսնելու մեծ չնորհին արժանացայ ։ Հայրենադարձ, ներգաղթ. արտակարգ խրարանդում Մարսէյլի քարափին վրայ ։ Եւ սակայն, Պօմոնի բարձունքին վրայի մեծ հիւանդը աւելի քան ընկճուած վիճակի մէջ գըտայ ։ Երկարած իր անկողինին մէջ լուռ, անձայն անխօս ... միայն անոր աչքերն էին բաց անթարթ հայեացքը միշտ դէպի վեր, դէպի անհունը ։

Չեմ գիտեր ճանչցա՞ւ որ նոյն տղան էի, բայց ես հասկցայ որ անիկա — մեծ Հայը — այլեւս հասած էր ։ Տասնըչորս տարի առաջ պատնէշին վրայ ինկաւ անիկա ։ Ուրիշները ինչով կ'ուզեն թող բացատրեն այս ողբերգութիւնը, բայց ես նախախնամութեան մատ կը տեսնեմ այդ բոլորին մէջ ։ Հայոց աստուածները չկամեցան որ մեծ եւ անբասիր Հայը ապրի, չնչէ, տեսնէ մեր օրերու այս արդահատելի կեանքն ու պատկերը ։ Ահարոնեանի մը համար շատ հեշտ էր տանիլ մարմնային տանջանք մը, հոգ չէ թէկուզ 14 տարի, բայց խնայուէր իրեն այն հոգեկան տառապանքը որ պիտի ապրէր այս օրերուն եթէ անիկա ապրէր, դգար առաջուան պէս ։

Այսօր մեր սրբութիւնները արձակ համարձակ կը սրբապղծուին հայ անուն «նորելուկ»ներու կողմէ ։ Մեր արդար իրաւունքները անխղճօրէն կը ոտնահարուին ։ Մեր ազգ. արժանիքները կը բռնաբարուին ։ Ներքին եւ արտաքին կործանարար, քանդիչ ուժեր միացած անխնայ կը հարուածեն մեր «դիմադրական»ը ։ Կոյր ատելութիւնը իր տաժանելի աւերը կը գործէ ։ Սեւին ճերմակ, ճերմակին սեւ ըսելու պարտադրանքը կայ այսօր եւ վայ անոր որ չի համակերպիր, կ'ըլլայ «դաւաճան», կ'ըլլայ «հայրենադաւ», կ'ըլլայ «յետադիմական» ։ Ինչպէ՞ս կրնար Ահարոնեան մը շնչել այս մթնոլորտին մէջ ....

Հայոց աստուածներ, հաւատացէք, այս մէկը խնայեցին մեր մեծ հանճարին, վասնզի մեր պատմութեան ամբողջ տեւողութեանը ընթացքին եւ ոչ մէկ ատեն մեր ժողովուրդը այսքան «լծկածներ», «այլասերած»ներ ու ուրիշին գարշապար լզելու միայն ընդունակ տարրեր ստեղծած է ։

Մենք այսօր, մեր ողբերգութեան ամէնէն դառնաշունչը կ'ապրինք ։ Ա. Ահարոնեանին խնայուեցաւ այն ողբերգութեան դառն արարներ զգալ, շնչել ու տառապիլ ...

Անիկա արդար մարդ էր ...

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Le Dauphine Libéré թերթին Մայիս 31ի թիւին մէջ կը կարդանք հետեւեալ նկարագրութիւնը. —

Քիչ վերջ այն յուզիչ արարողութենէն որ տեղի ունեցաւ Հայկական Անկախ Հանրապետութեան նախագահին մարմնին շուրջ, համդէս մը հայրենիքի հաւատարմութեան, վերստին հաւաքեց Վալանսի Հայերը, հայ ընկերվարութեան անդամները ։

Ուրբաթ գիշեր, Սալ տէ Ֆէթի մէջ զարդարուած Ֆրանսական եւ հայկական եռագոյնով (կարմիր, կապոյտ, նարնջագոյն) բազմաթիւ էին անոնք որ եկած էին պատասխանելու Գ.Գ.Քիրճեանի, Տէր Սարգիսեանի եւ եւ բոլոր հայ ընկերվարականներու կոչին ։

Ֆրանսացի եւ հայ անձնաւորութիւններ կը մասնակցէին այս հանդէսին, Զօր. Թորգոմ, անկախութեան փառայեղ մարտիկ մը, Գ. Շաւարշ Միսաքեան, Ֆրանսայի մէջ հրատարակուող հայկական օրաթերթին «Յառաջ»ին տնօրէնը, Տօքթ. Ալպէռ, Վալանսի քաղաքապետին օգնականը, Գ. Քիժէ, ոստիկանութեան նահանգային տնօրէնը եւ բազմաթիւ ներկայացուցիչներ Ֆրանս. ընկերվարութենէն, Գ. Մարսէլ Քաւթիէ, Տռոմի երեսփոխանը որ պաշտօնով բացակայելուն չկրցաւ իր հայ ընկերներուն միանալ, ըստ իր խոստումին ։

Երեկոյթին կը նախագահէր Գ. Դաւիթեան որ բարիգալուստ մաղթեց ներկայ անձնաւորու — թեանց եւ ողջունեց իր հայրենակիցները որոնք եկած էին ոչ միայն Վալանսէն այլեւ Օպընայէն, Ռոմանէն, Կրընոպլէն եւն.։ Բազմաթիւ ճառեր խօսեցան հայերէն եւ ֆրանսերէն, յիշելով 1918 Մայիս 28ի դէպքերը, որոնց միջոցին յայտարարուեցաւ անկախութիւնը Արարատի ստորոտը ։

Յաջողապէս խօսեցան Զօր. Թորգոմ եւ Տիկին Օտէթ Միքայէլեան, ֆրանսերէն եւ հայերէն, յիշեցին այն դժբախտութիւնները որոնց զոհը եղաւ դժբախտ հայ ժողովուրդը ։ Անոնք վերակոչեցին այն պայմանները որոնց մէջ այս անկախութիւնը որ արիւնով ձեռք բերուեցաւ, անցողական եղաւ ։ Երկու բանախօսներն ալ յուսատու խօսքերով վերջացուցին իրենց ճառը ։

Mr. Audiger ընկերվարականներու ողջոյնը բերաւ հայ ընկերվարականներուն յանուն S. F. I. O.: Կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ հայերէն Գ. Միսաքեան ։ Տօքթ. Albert յանուն Վալանս Քաղաքին բերաւ Ֆրանսացիներու ողջոյնը իրենց հայրենակից Հայերուն եւ յիշեց անոնց յամառ աշխատանքը, հաւատարմութիւնը եւ այն ծառայութիւնները որ մատուցին հիւրընկալ Ֆրանսային ։

Գեղարուեստական բաժին մը կ'ընդմիջէր բանախօսութիւնները ։ Բազմութիւնը ծափահարեց Լիոնի օփերայի երգչուհին Օր. Ծովինարը որ թէ ֆրանսերէն եւ թէ հայերէն երգեց, մանաւոր փայլով մը. Տիկին Գոզիկեանի ազգային երգերը ծափահարուեցան, ինչպէս նաեւ հայ երիտասարդութեան պարերը եւ երգերը ։ Երեկոյթը փակուեցաւ Ազգային երգովը ։

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ՕՐ. ՄԱՐԻ ՊՕՏՈՒՐԵԱՆ — Լսուած անուն մըն է այլեւս, ոչ միայն Վենետիկի այլ նաեւ Իտալիոյ շատ քաղաքներուն մէջ ։ Ստացած է յաջողապէս եւ կը ստանայ զանազան երաժշտական հանդէսներու յանձնախումբերէն հրաւէրներ ։ Անոր արդէն տաղանդաւոր դաշնակահարուհիի համբաւին վրայ, 1940ին կ'աւելնար ձայնի հմայքն ալ ։ Փութով, աւելի ճիշդ չլսուած արագութեամբ աւարտեց ուսումնական ընթացքը 1941ին, Վենետիկի քոնսէրվաթուարէն ստանալով փրօֆ.ի Պէյ գանթօի տիտղոսը ։ Ու այնուհետեւ նախ Վենետիկի եւ ապա իտալական կարեւոր քաղաքներու մէջ շարունակ կարեւոր հրաւէրներ եւ մեծ յաջողութիւններ խլեց ։ Ան նուագած ու երգած է յատկապէս Վենետիկի Ֆէնիչէ թատրոնին մէջ, բան մը որ շատ մեծահամբաւ արուեստագէտներու միայն տրուած առանձնաշնորհն է ։

Ինչ որ նկատելի է իր դաշնակահարուհիի արուեստին մէջ իր ցայտուն յատկութիւններն են, մատներու ճարտարութիւն, խաղերու յստակութիւն, հնչականութեան գունադեղութիւն, թրթըռուն զգայնութիւն, ոճի ազնուութիւն, զգացումի խորութիւն, թէ նուրբ եւ թէ ուժեղ հնչականութիւն ։ Գալով իր երգչուհիի արուեստին, կը գրեն իտալական օրաթերթերը, ան ունի կատարեալ տիրապետութիւն գեղեցիկ երգի արուեստին, իր դաշնակահարուհիպարագան կուտայ իրեն այնպիսի երաժշտականութիւն մը գիտակից, հասուն եւ վստահ ձայնի ելեւէջներուն, զգացումի արտայայտութեան մէջ ի յայտ կը բերէ արուեստի բոլոր նրբերանգները հիացում պատճառելով ։ Մեծապէս գովելի է Օր. Մարի Պօտուրեանի մէջ ազգասիրութիւնը, որ եւրոպական արուեստի այս կեդրոններուն մէջ չի մոռնար ցուցադրել եւս հայ երգի գեղեցկութիւնը ։

Կը լսենք որ վերջերս Օր. Պօտուրեան նուագած է Մերանօ՝ Քուրչալի մէջ, Պոլցանոյի սատրիոկայանէն, ուր նաեւ երգած ։ Մեծ յաջողութեամբ նուագած է Վենետիկի Մխիթարեանց Բազմավէպի հարիւրամեակին առթիւ Ֆենիչէի թատրոնին մէջ Արամ Խաչատուրեանի հռչակաւոր դաշնակի համերգը նուագախումբի ընկերակցութեամբ ։

Մեծ գնահատանք ստացած է ոչ միայն իտալական հասարակութենէն, այլեւ ամերիկեան ներկայացուցիչներէն, որ հոն կը գտնուէին, որոնց մէջ յատկապէս ամերիկեան հիւպատոսը, որ հիացած, զացած շնորհաւորած է օրիորդը ։ Օր. Մարի Պօտուրեան հայկական անունին պարծանք մըն է Իտալիոյ եւ մանաւանդ Վենետիկի երգի ու նըւագչնակութեան այս քաղաքին մէջ ։

Իտալիա Տեղեկատու

★ Արաքս Տէյոսկի այս տարի Պրիւսէլի Արքայական Ակադեմիայի գեղարուեստից վարժարանին բարձրագոյն դասընթացքը (peinture) աւարտած ըլլալով, ստացած է առաջին կարգի վըկայական մանաւոր գնահատանքով ։ Յիշեալը մտադիր է յառաջիկային զանազան ցուցահանդէսներ կազմակերպել Պրիւսէլի մէջ եւ այլուր ։

Մեր շնորհաւորութիւնները ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (16)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

Ը.

Այնուհետեւ, երբ Սմբատ անձնատուր եղաւ Եուսուֆին՝ երկար դիմադրութենէ ետք, իր երկու որդիները՝ Աշոտ եւ Աբաս փախան Հայաստանէն, վախնալով դաժան ոստիկանի վրէժխնդրութենէն ։ Աշոտ Պոլիս գնաց, յունաց Լեւոն կայսեր մօտ, իսկ Աբաս Վրաստան քաշուեցաւ եւ հոն փեսայացաւ Վրաց Թագաւորին ։

Աշոտ, որ իր քաջութեան եւ ուժին համար Երկաթ անունը ստացաւ, հօրը մահէն ետք Լեւոն կայսեր հրամանով վերադարձաւ Հայաստան եւ հալածեց անկէ արաբ հրոսակները ։

Այս գրութեան մէջ էր Հայաստան, երբ հոն հրեւաց Աշոտ Երկաթը ։

Թ.

Բագրեւանդ գաւառին մէջ, հոն՝ ուր սկիզբ կ'առնէ Եփրատ գետի մէկ ճիւղը եւ ուր Գրիգոր Լուսաւորիչ մկրտեց Տրդատ Թագաւորն ու Հայերը, Նպատ լերան լանջքին վրայ կը բարձրանար մենաստան մը, որ իններորդ դարու վերջերը ծաղկած եւ փարթամ գրութեան մէջ կը գըտնուէր ։

Մենաստանը, ուր կ'ապրէին քառասունէ աւելի կրօնաւորներ, կը կրէր սուրբ Գրիգոր անունը ։ Հայկական նախնական սովորութեան համեմատ, ամէն ճանապարհորդ կանգ կ'առնէր հոն յոգնած ու ծարաւ, եւ կ'ընդունէր վանականներու լիառատ հիւրընկալութիւնը ։

Հին դարերուն, երբ Հայերուն մէջ մուտք չէր գտած դեռ քրիստոնէութիւնը ու երբ անոնք կը պաշտէին կուռքեր, այդ մենաստանը դղոյութիւն ունէր դարձեալ եւ կը ծառայէր իբրեւ հիւրընկալութեան կեդրոն. միայն՝ այն ժամանակ չէր կըրեր սուրբ Գրիգորանունը, այլ կը կոչուէր Բագաւան, բագնաց աւան կամ դից աւան ։

Բագաւանը այն հին օրերուն մեծ դեր կը կատարէր Հայոց մէջ ։ Հոն էին քրմապետ Մաժանի եւ անոր եղբօր Տիգրանի գերեզմանները, հոն կը գտնուէր նաեւ Վանատուրի հիւրընկալութեան եւ ամանորաբեր նոր պտղոց չաստծու բագինը ։ Ըստ Խորենացիի, այդ բագինը շինած էր վերջին Տիգրան Հայոց Թագաւորը, իր եղբօր՝ Մաժանի գերեզմանին վրայ ։

Ապա Վաղարշ Թագաւորը Նաւասարդի առաջին օրը աշխարհախումբ տօն նշանակեց այդ բագինին ։ Անցաւ ժամանակ . քրիստոնէութիւնը մուտք գործեց Հայաստանի մէջ, եւ սուրբն Գրիգոր Լուսաւորիչ, վերցնելով այդ կուռքը, անոր տեղ տնկեց Քրիստոսի յաղթական խաչը, բերելով հոն սուրբն Յովհաննու եւ Աթանագինէի նշխարները ։

Բայց որովհետեւ Նաւասարդի առաջին օրը մեծ հանդէսով կը տօնուէր, միեւնոյն ժամանակ նաեւ նոր պտուղներու, բերրիութեան տօնը, այդ պատճառով ալ Գրիգոր Լուսաւորիչ նոյն օրը նըշանակեց սուրբ Յովհաննու Մկրտիչի եւ Քրիստոսի վկայի՝ Աթանագինէի տօն. այսպիսով հեթանոսական մոռացութեան տրուեցան հին կռապաշտական տօնախմբութիւնները եւ փոխարինուեցան քրիստոնէական տօներով ։

Այդ մենաստանին մէջ, ինչպէս ըսինք, իններորդ դարու վերջերը կ'ապրէին քառասունէ աւելի վանականներ. իսկ տասներորդ դարու սկիզբները հազիւ միայն քանի մը վանականներ մնացած էին հոն, եւ մենաստանը զրկուած էր իր զարդարանքներէն, ոսկիէն ու արծաթէն ։

Եուսուֆի հրոսակները, մտնելով Բագրեւանդ գաւառը, ամէն ինչ տակն ու վրայ էին ըրած, չխնայելով մինչեւ իսկ մենաստանին. յափշտակած էին անոր ամբողջ հարստութիւնը, սուրէ անցուցած վանականներէն շատերը, իսկ մնացածներն ալ փախած էին ։ Սակայն անոնցմէ մէկը, վերադառնալով վանք, կը շարունակէր իր թշուառ գոյութիւնը, ամէն վայրկեան մահուան սպասելով դաժան ոստիկանին կողմէ, որ նստած էր Բագաւանի մէջ եւ որ մահ կը սփռէր ամէն կողմ ։

Ծերունի վանական մըն էր ան ։ Որքան դըժբախտութիւններ անցած էին իր գլխէն, որքան փորձանքներու էր հանդիպած. բայց դարձեալ այնքան խոր վիշտով չէր համակուած անոր հոգին, որքան հիմա ։ Երբ կը նայէր վանքի մերկ պատերուն, երբ կը մտնէր դատարկ ու ամայի ամբարներէն կամ մառաններէն ներս, սիրտը կը ճըմլուէր, աչքերը կը լեցուէին արցունքով ։

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

Քանի մը հատուածներ՝ Զօր. Գրէօլիի յայտարարութենէն.—

« Խորհրդային զինեալ ուժերը երկաթեայ բռունցք մը կը կազմեն Մոսկուայի յարձակողական քաղաքականութեան համար: Այդ ուժերը կրնան արագօրէն արշաւել Եւրոպայի մեծ մասին, Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի, Քորէայի, նոյնիսկ Ճիբրալթարի վրայ: Այս զինուորական կարողութիւնը, եթէ նոյնիսկ մէկդի դնենք Մոսկուայի դիտումները, վտանգաւոր սպառնալիք մը կը կազմէ Մ. Նահանգներու ապահովութեան համար: Երբեք այսքան պէտք ունեցած չենք յստակօրէն ձեւակերպուած զինուորական քաղաքականութիւն մը վարելու »:

★ Մ. Նահանգներու նաւային գործողութեանց վարիչը, ծովակալ Տէնֆիլտ, յայտարարեց թէ ամերիկեան տորմիղ մը Միջերկրականի կը գտնուի ոչ միայն խաղաղութիւնը պահպանելու, « այլեւ խափանելու համար կարգ մը արշաւանքներ խռովելի շրջաններու մէջ: Այս մարտանաւերը պիտի ծառայեն նաեւ արագօրէն պարպելու ամերիկեան ուժերը: Մենք զօրք ունինք Գերմանիոյ եւ Թրիէսթէի մէջ, զինուորական պատուիրակութիւններ՝ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ մէջ» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ԾԻՒԼԱՓ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ արտաքին գործավարութիւնը Սօֆիայի Թուրք դեսպան Շէվքաթի Իսթիւնէլիի հրամայեց բողոքել այն վերաբերումին դէմ զոր Թուրք հիւպատոսներուն հանդէպ ցոյց կուտան պուլկար կառավարութիւնը եւ արտաքին նախարարութիւնը: Դեսպանը, պուլկար արտաքին նախարարութեան պիտի յայտնէ թէ պիտի ընդունի մեր հիւպատոսարանները եւ պուլկար հիւպատոսները Թուրքիայէն հեռանալու պիտի հրաւիրէ, եթէ պուլկար կառավարութիւնը չփոխէ իր ընթացքը: Թուրք թերթերը կը գրեն թէ Պուլկարները գրեթէ տեւական հսկողութեան տակ կը պահեն իրենց հիւպատոսարանները, հիւպատոսներն ու պաշտօնեաները, այլազան պատրուակներով կը հետապնդեն ու նոյնիսկ կը ձերբակալեն անոնք որ թրքական հիւպատոսարանները կը մտնեն:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԿՌԻՒՆԵՐԸ կը շարունակուին, հակառակ զինադուլի որոշման: Այս առթիւ փոխադարձ մեղադրանքներ կ՚ըլլան Արաբներու եւ Հրեաներու կողմէ: Իրաքի զօրքին հրամանատարութիւնը կը ծանուցանէ թէ կռիւը դադրած է հիւսիսային շրջաններուն մէջ, թէ սուրիական յառաջխաղացութիւնը դադրած է եւն.: Հրեաներն ալ կը հաւաստեն թէ կռիւը դադրած է զանազան ճակատներու վրայ: Թնդանօթները կ՚որոտան Երուսաղէմի մէջ:— Աբդուլլահ թագաւորը ջերմօրէն գովեց զինադուլի որոշումը, իբրեւ «Արաբական Դաշնակցութեան ամէնէն իմաստուն ձեռնարկը», բայց միեւնոյն ատեն չեշտեց թէ որեւէ պարագայի մէջ պիտի չընդունին հրէական պետութիւն մը:— Ամերիկայէն Փարիզ եկաւ Իսրայէլի պետութեան նախագահը, Տոքթ. Խայիմ Վայզման, Պաղեստին երթալու համար: Հազարաւոր Հրեաներ կայարան գացած էին դիմաւորելու: — Այսօր - վաղը պիտի ճշդուի զինադուլի ժամը:

ՓԱՐԻԶԻ ՕԴԱՆԱՒԱՑԻՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ, Կնօմ-Ռօնի 14.000 բանուորները կը սպառնան գործադուլ յայտարարել, գանգատելով թէ աշխատավարձ չեն ստացած անցեալ շաբթու: Վարիչներէն մէկը յայտարարեց թէ դրամ չունին: «Եթէ անհատական ընկերութիւն մը ըլլայինք, նոր դրամագլուխ կը ճարէինք, հում նիւթերու եւ աշխատավարձի աճելի բարձրացումներուն դիմանալու համար: Ներկայ վիճակին մէջ ոչ աշխատաւորներուն կրնանք վճարել, ոչ ալ պահանջատէրերուն »:

ՖՐԱՆՔԸ ՆՈՐԷՆ ԱՐԺԵԶՐԿԵԼՈՒ առաջարկ մը պիտի ներկայացուի Մ. Նահանգներուն կողմէ, տոլարը 214 ֆրանքէն բարձրացնելով 260ի: Կ՚ըսուի թէ Ֆրանսա հակառակ չէ այս թելադրութեան եւ թէ բանակցութիւնները պիտի սկսին մօտերս: (Combat):

ՄՍԱՎԱՃԱՌՆԵՐԸ շաբաթը վեց օր խանութ պիտի բանան, բացի երկուշաբթիէն, ինչպէս կը հաւաստէ կարգ մը թերթեր: Միսի ազատ վաճառման խնդիրն ալ պիտի քննուի մօտերս:

ԹԵՐԹԵՐՈՒ ՏԱԳՆԱՊԸ հետզհետէ կը սաստկանայ: «Gavroche», ընկերվ. շաբաթաթերթը, դադրեցաւ նիւթական անձկութեան հետեւանքով: «Իւմանիթէ»ն վեց ֆրանքի պիտի ծախուի կիրակիէն սկսեալ:

ԼՈՐՏԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ 28ի դէմ 181 ձայնով մերժեց մահապատիժը ջնջելու օրինագիծը, որ քուէարկուած էր Երեսփ. Ժողովին կողմէ:

ԿԱԽՈՒԵՑԱՆ Հիթլէրի անձնական բժիշկը, Քարլ Պրանտ եւ ուրիշ վեց մահապարտներ, որոնք ամբաստանուած էին թէ սպաննած կամ հաշմանդամ դարձուցած էին հազարաւոր աքսորականներ, գիտական փորձեր կատարելով անոնց մարմիններուն վրայ:

ՄԱՅԻՍ 28

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— Տեղի կ՚ունենայ 5 Յունիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:
Կը նախագահէ Պ. ԱՐԱՄ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ
Կը խօսին ընկերներ ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: «Մինէ Ղազօ» կը ներկայացնէ ողբացեալ ընկեր Ա. Ահարոնեանի Փարիզի ամբողջ թաղումը եւ Զօր. Անդրանիկի յուղարկաւորը, եւն.: Մուտքը ազատ է:
Հանդէսէն վերջ ընկերա—համակրական խընջոյք:

■

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ. — Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Էթիէնի «Անտոք» ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու միութեան, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս Րէփիւպլիքէններու սրահը 16 rue J. B. David:
Կը նախագահէ ընկեր Ն. ԱՅՏԱՊԻՐԵԱՆ
Կը խօսին ընկերներ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ:
Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Առաջին անգամ ըլլալով Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած է յայտնի թառահար ԳԱՐԵԳԻՆ, ընկերակցութեամբ ԲԵՆՕի (տար ու սրինգ), հայկական եւ կովկասեան պարեր, նուագ, սանուհիները հըրապարակ պիտի գան հայկական բոլորովին նոր եւ ընտիր պարերով: Առատ կերուխում: Ընտիր ադանդերներով: Մուտքը ազատ է

×

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ.— Տեղի կ՚ունենայ Յունիս 6ին, «Սալըէ Քէօր»ի սրահին մէջ ժամը 3ին:
Կը նախագահէ ընկեր ՍԻՍԼԵԱՆ
Կը խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ եւ ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ:
Ներկայ կ՚ըլլան նաեւ ընկերներ Ս. ՏԷՐ ԹՈՄԱՍԵԱՆ եւ ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:
Մասնաւոր խնամքով պատրաստուած գեղարուեստական բաժին:

×

ԱՎԻՆԵՈՆԻ ՄԷՋ.— Դաշտագնացութիւն Փոնթէի հանրածանօթ դաշտը:
Կազմակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբին կողմէ: Տեղի կ՚ունենայ Յունիս 6ին, կիրակի ամբողջ օրը: Սիրով կը հրաւիրուի շրջաններու հայ հասարակութիւնը: Միսաին ամէն՝ ճաշ եւ ըմպելիք:
Պիտի խօսի ընկեր ՍՏԵՓԱՆ ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Յառաջիկայ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Խրիմեան սրահի մէջ:
Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԳԱՆՏԻԼԵԱՆ
Կը խօսին ընկերներ ՀՐԱՆԴ ՍԱՄՈՒԷԼ եւ Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ:
Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ջաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Կապոյտ Խաչի եւ Հայ Արենուշներու Միութեան:
Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցի Նոր Սերունդի երգչախումբը ղեկավարութեամբ ընկ. Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի: Կ՚երգէ՝ Օր. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ, կ՚արտասանեն ընկերներ Կ. ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ, ԱՐԷՍ ԳԱՐԱԵԱՆ եւ Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ:
Հ. ԵԱՓՈՒՃԵԱՆ եւ օր. ՄԱՐԳՐԻՏ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ:
Հանդէսէն վերջ տեղի կ՚ունենայ խնջոյք: Կը նուագէ Պ. Շ. ՊԱԼԵԱՆի նուագախումբը:
Մուտքը ազատ է:

★

ԳՈՄՈՆԻ ՄԷՋ.— Հ. Յ. Դ. Գոմոնի Ջաւարեան ենթակոմիտէն հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի սարքած է ընկերահամակրական խնջոյք - երեկոյթ մը Հայաստանի հանրապետութեան 30րդ տարեդարձին առթիւ: Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կը նախագահէ ընկեր Խ. ԹԷԼԵԱՆ:
Կը խօսին ընկերներ
ՏԻԳ. ԹԱԴՈՒԵԱՆ եւ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՈԼԱՏԵԱՆ:
Ճոխ պիւֆէ եւ զանազան անակնկալներ: Կէս գիշերէն յետոյ եւրոպական եւ հայկական պարեր:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ
33ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ օր ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Հ. Օհանջանեան ակումբին մէջ:
Կը նախագահէ Տէսինէն Պ. Վ. ՀԻՒՍԵԱՆ:
Կը խօսի Փարիզէն Պ. Ս. ՏԷՐ ԹՈՄԱՍԵԱՆ:
Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն տեղւոյն երիտասարդութիւնը, բեմադրելու Պ. Ղ. Մելոյեանի «Վասպուրականի հերոսամարտից» 3 տեսարանները: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:
Կը խնդրուի Տէսինի, Լիոնի, Վալանսի եւ մօտիկ շրջանի հայրենակիցներէն որ յարգեն այս յիշատակի օրը իրենց ներկայութեամբ:

ՑՈՒՑԱՏԵՍԻ

Հ. Յ. Դ. ԱԿՆՈՒՆԻ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այսօր, ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ:

ՎԱՆՍԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Արծիւ կոմիտէին ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Ջաւարեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Խրիմեան սրահին մէջ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի շրջանի ներկայացուցչական ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 7ին Palais de la Chopeի մէջ, Bld. Garibaldi, Terminus, No. 18:
Կը խնդրուի ամէն խումբէ խիստ ճշդապահ ըլլալ: Ներկայանալ լիազօրագիրով:
ՄԱՐՍԷՅԼԻ Խարբերդցիական Միութեան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 67 rue Longue des Capucins:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԱՆԿԵՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ ԿԸ ՏՕՆԷ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Կիրակի 6 Յունիսին, ժամը 3էն կէս գիշեր, Salle des Fêtesի մէջ rue de la Libération:
Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժինով:
Կը նախագահէ ՕՐԻՈՐԴ ՖԼՕՐԱ ՇԷՕՀԼԱԵԱՆ
Կը խօսի Պ. ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ ՏԻԿ. ԶԱՐՈՒՀԻ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ (երգ), Օր. ՄԱՅՏԱ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ (դաշնակ), Պ. ՖԻԼԻՓ ԱՂԱԶԱՐԵԱՆ (ջութակ), Օր. ԱՅՏԱ ԶԱՀՐԷՃԵԱՆ (ֆր. արտասանութիւն), Պ. ԳԱՐԵԳԻՆ (թառ), Օր. Ա. ՀԱՆԷՍԵԱՆ (ֆր. երգ), 7 տարեկան ԼԵՒՈՆԻԿ ԳԱԼԷՆՏԷՐԵԱՆ (դաշնակ), հայերէն արտասանութիւններ եւն.: Ճոխ պիւֆէ:
Շոգեկառքը Gare du Nordէն կը մեկնի 2.27ին, յետոյ 4.17ին: Անկէնէն վերջին շոգեկառքը Gare du Nord կը մեկնի ժամը 11.20ին:

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

Մեծ տաղանդաւոր կոմպոզիտոր Պ. Տ. Գանաչեանի ծննդեան 80ամեակի եւ գեղական եւ գրական գործունէութեան 50ամեակը

5 Յունիս 1948, երեկոյեան ժամը 8.30ին
ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ
Պատուոյ նախագահութեամբ նախկին նախարար եւ երեսփոխան ԼՈՒԻ ՄԱՐԷՆԻ եւ նախագահութեամբ՝ Հայրապետական պատուիրակ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ.ի:

Խօսք պիտի առնեն՝ ԱՐՏԱՒԱԶԴ Արք. Պ. Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ եւ ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ:

Կը մասնակցին՝ Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (երգ), ՏԻԿԻՆ ՆԻՎԷՌ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (դաշնակ՝ Ա. Մրցանակ Փարիզի երաժշտանոցէն), Պ. ԿԻՐԱԿ ՍԱԳՉԼԵԱՆ (երգ), Պ. ՖԻԼԻՊ ԱՂԱԶԱՐԵԱՆ (ջութակ), Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, Օր. Ա. ԱՒՃԵԱՆ (արտասանութիւն), ինչպէս նաեւ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. ՆՇԱՆ ՍԵՐԳՈՅԵԱՆի:
Ուղերձները կ՚ընդունուին:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Պ. Կարպիս Ալէմշահ իր սիրելի եղբօր ԳՈՒՐԳԷՆ ԱԼԷՄՇԱՀԻ յիշատակին 3000 ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կապոյտ Խաչին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 2000 ֆրանք կը նուիրէ «Ահարոնեան» Գրական Ֆոնտին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԳՈՄՈՆԷՆ Յար. Թաշճեան «Յառաջ»ի միջոցով 500 ֆրանք կը նուիրէ Այնճարի դպրոցին փոխան ծաղկեպսակի, Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի մահուան առթիւ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 տոլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 5 JUN 1948 Շաբաթ 5 ՅՈՒՆԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année № 5359-Նոր շրջան թիւ 968 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՉԱՐԱՇՈՒՔ ԶԻՆԱՐՇԱՒԸ

Միջազգային մամուլին մէջ թերթեր կան որ մասնաւոր եռանդ մը կը ցուցնեն, շռնդալից տեղեկութիւններ հաղորդելու համար նոր գիւտերու եւ յառաջոյն սպառազինութեանց մասին։

Անոնք յաճախ իրար կը խանձեն սուտն ու իրաւը։ Անխտիր կը թխեն կեղծն ու վաւերականը, լարելով ամբոխին ջիղերը։

Երբեմն ալ, բոցավառ երեւակայութեամբ, կը տառապատկեն այս կամ այն նոր զէնքին, ուժին, գիւտին արժէքը։ Եւ, կը ստեղծեն թունաւոր մթնոլորտ մը, այն տպաւորութիւնը ձգելով թէ հրանօթները պիտի պայթին այսօր-վաղը, նորէն կրակը նետելով մարդկութիւնը։

Ամբոխին կեր ճարելու արհեստ մը, ուր իրարու հետ կը մրցին Եւրոպայի թէ Ամերիկայի անգոյն կամ չափազանց գունաւոր թերթերը։

Անոնց հետեւելով, մասնաւորապէս արեւելեան ժողովուրդներու լրագիրներն ալ թխածոյ թարգմանութիւններ կը կատարեն։ Եւ իրենց կարգին կը գունաւորեն, կը թունաւորեն։

Կը թուի թէ այս ախտաւոր ունակութիւնը աւելի զարգացած է, վերջին Աշխարհամարտէն վերջ։ Մանաւանդ այն օրէն ի վեր որ լայն ճեղք մը, վտանգաւոր անջրպետ մը բացուեցաւ երկու վիթխարի ուժերուն, անգլիասաքսոն պետութեանց եւ Խ. Միութեան միջեւ։

Դեղին մամուլին պակասը կը լրացնեն պատասխանատու մարդիկ, քաղաքացի թէ զօրական, ահազանգ հնչեցնելով պարբերաբար։

Եւ կը պարզուի այլանդակ տեսարան մը, — ամէնէն հզօր պետութիւնն ալ վտանգուած կը նկատէ իր ապահովութիւնը։ Կը կասկածի հարեւանէն, հեռաւոր թէ մօտաւոր մրցակիցէն։ Ապա ուրեմն, «զինուի՛նք»։

Ազդանշանը տրուելէ վերջ, զօրականը եւ քաղաքացին կը դառնան ճարտասան, ապացուցանելու համար թէ եղածը չի բաւեր, թէ անհրաժեշտ է բազմապատկել, տասնապատկել սպառազինութիւնները։ Անշուշտ բոլոր ճակատներուն վրայ։ Եւ արդիական զինարուեստի բոլոր կատարելութիւններով։ Քիմիականէն մինչեւ հիւլէականը։

Փա՛ռք մարդկային հանճարին, մասնագէտներ, գիտուններ չեն պակսիր, «մահուան ճառագայթներ» ալ հնարելու, աշխարհը կատարեալ դժոխքի մը վերածելու համար ...

Իրականին մէջ, այնքան ալ եղերական չէ կացութիւնը։

Դեռ կան զօրաւոր ազդակներ, ընդունակ՝ սանձելու, գոնէ սահմանափակելու հաւաքական խելագարութեան մը սարսափները։

Դժբախտութիւնն այն է որ, երէկուան յաղթականներուն վրայ կ'իյնայ ծանրագոյն պատասխանատուութիւնը, եթէ ազգեր եւ ժողովուրդներ ակռայ կը կճրտեն, փոխադարձաբար։

Անոնց պառակտումները, մրցակցութեան եւ աշխարհակալութեան կիրքերն են որ կը սրեն ախորժակները, բազմապատկելով չարաշուք զինարշաւը։

Եթէ անոնք իրար հասկնային հիմնական հարցերու մէջ, շատ մը չարիքներ, վտանգներ ինքնին կ'անհետանային։ Եւ փոքր ժողովուրդները կը փրկուէին նոր ցնցումներու, աշխարհասասան ողջակէզներու մղձաւանջէն։

Ամէն պարագայի մէջ, այսօր աւելի քան երբեք անոնց կամքէն եւ իմաստութենէն կախում ունի խաղաղութեան պահպանումը։

Երանի՜ թէ ոչ կամքը պակսէր, ոչ ալ իմաստութիւնը, եւ խելագար զինարշաւը վերածուէր շինարար ստեղծագործութեան։

Ա՛յս կը պահանջէ մասնաւորապէս փոքր, անճար ժողովուրդներու շահը։ Մինչեւ անգամ գոյութիւնը։

Իբրեւ այդ ժողովուրդներուն ամէնէն դժբախտը, մենք առնելով կ'առնենք որեւէ զինարշաւ։

Նո՞ր պիտի սորվինք թէ բոլոր աշխարհակալութիւնները իրար կ'արժեն, իրենց անյագ եւ գիշատիչ ախորժակներով։

Վկայ՝ այսօրուան Եւրոպան։ Աշխարհամատ մը անճանաչելի, ուր ամբողջ ժողովուրդներ ազատութիւն եւ անկախութիւն, խաղաղութիւն կը փնտռեն, ինչպէս խաւարակուռ Անիոյ մէջ։

Շ.

Ֆրանսայի ներքին դժուարութիւնները

Ինչպէս յայտնի է, երեք կարեւոր խնդիրներու մասին, ծանր տարակարծութիւններ կան ազգային ժողովի մեծամասնութիւնը կազմող կուսակցութեանց, եւ մասնաւորապէս ընկերվարականներու եւ ժողովրդականներու միջեւ։ Այս խնդիրներէն մէկը՝ պաշտօնեաներու արձակման հարցը, լուծուեցաւ։ Ազգային ժողովը ընդունեց այն միջին բանաձեւը՝ զոր պատրաստած էին Լիւսի (ընկերվարական), Լըքուռ (ժողովրդական) եւ Քիւտըրնէ (Ձախերու Համախմբում), պետական պաշտօնեաներու արձակման եղանակներուն եւ պայմաններուն մասին։

Ընտանեկան ընկերակցութեանց տրուելիք եւ ազատ դպրոցներու աշակերտներու յատկացուելիք նպաստներու հրովարտակը, որ Շուման Փուանսօ Շափիւի անունով ծանօթ է, պիտի չջնջուի, ինչպէս կը պահանջէին ընկերվարականները եւ իրենց հետ բոլոր ձախակողմեանները, որովհետեւ Գետական Խորհուրդը, կառավարութեան պահանջին վրայ, քննեց զայն եւ հաստատեց անոր օրինաւորութիւնը թէ ըստ էութեան եւ թէ ըստ ձեւի, միայն որոշած է որ անոր կիրարկման մասին շրջաբերական մը խմբագրուի, ստորագրուած կրթական, ներքին եւ առողջապահական նախարարներուն կողմէ միանգամայն։ Այս շրջաբերականին խմբագրութիւնը կրնայ տակաւին դժուարութիւններ յարուցանել հակառակորդ կուսակցութեանց միջեւ, բայց հաւանական չէ որ դահլիճին գոյութիւնը վտանգուի անով. հետեւաբար, այս խնդիրն ալ կարելի է լուծուած նկատել։

Կը մնայ երրորդ հարցը արտաքին քաղաքականութեան վերաբերեալ եւ մասնաւորաբար արտաքին նախարար Պիտոյի բռնած դիրքին մասին՝ Լոնտոնի ժողովին մէջ։ Ժողովրդականներէն զատ, գրեթէ միւս բոլոր կուսակցութիւնները այնպէս կը նկատեն թէ Պիտօ պէտք եղածէն աւելի զիջումներ ըրած է Անգլիասաքսոններուն՝ Գերմանիոյ մասին եղած կարգադրութեանց առթիւ։ Ֆրանսայի արտաքին նախարարին վրայ առջի օր ազգ. ժողովին մէջ կատարուած բուռն յարձակումներէն դատելով, խնդիրը կրնայ վտանգել դահլիճին դիրքը, երբ, յառաջիկայ Երեքշաբթի օր, Պիտոյի ազգ. ժողովին մէջ ընելիք յայտարարութիւնները գոհացուցիչ չնկատուին։

ՎԱՐՉԱՊԵՏ Շուման, պատասխանելով Տընտեսական Խորհուրդի նամակին, յայտարարեց թէ՝ մօտ ատենէն պիտի զեղչուին պողպատի, երկաթեղէնի, կօշիկի, բամպակէ հիւսուածեղէններու, հագուստներու, կարասիներու եւ ուրիշ կարգ մը ապրանքներու գիները։ Գործատէրերու միութիւնը կը կարծէ թէ՝ պիտի կրնայ զեղչել իր գիները։

ՊԻՏԻ ԶԵՂՉԵ՞Ն.— Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովի վարկի յանձնաժողովը որոշեց 25 % զեղչել Մարշըլի ծրագրին համաձայն Արեւմտեան Եւրոպայի ըլլալիք օժանդակութեան գումարը։ Այս զեղչը կը ներկայացնէ 490 միլիոն տոլար։ Ծրագրին ընդհ. վարիչ Հօֆման բողոքեց այս որոշման դէմ։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ երեսփ. ժողովի անդամներէն Րէնքին քննութեան պահանջած է կարգ մը թերթերու մասին, որոնց իբր թէ 15 միլիոն տոլար յատկացուած է կառավարութենէն՝ Մարշըլի ծրագրին ի նպաստ գրելու համար։ Այս թերթերն են «Նիւ Եորք Հէրըլտ Թրիպուն»ը (Փարիզի տպագրութիւն), «Նիւ Եորք Թայմզ»ը, «Թայմ»ը, «Լայֆ»ը, «Նիւզ Ուիք»ը եւ «Րիտըրս Տայճըսթ»ը (Ֆրանս. եւ իտալական տպագրութիւն)։ Կ'ըսուի թէ դրամ ստացած են շարժանկարի կարգ մը գործատէրեր ալ։ «Հէրըլտ Թրիպիւն» եւ «Թայմ» ու «Լայֆ» շաբաթաթերթերը բացարձակապէս կը հերքեն այս լուրերը։

200.000 ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐ պիտի ընդունին Մ. Նահանգները, համաձայն խորհրդարանի որոշման։ Երեսփ. ժողովէն վերջ, ծերակոյտն ալ այս օրինագիծը քուէարկեց 13ի դէմ 63 ձայնով։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին նախարար Զօրին Փրակա կը գտնուի այս պահուս։ Փետրուարէն, այսինքն՝ համայնավարներու իշխանութեան գլուխ գալէն ի վեր, առաջին անգամն է որ Զօրին Փրակա կ'երթայ։

Ե՞րբ կը դադրի կռակը Պաղեստինի մէջ

Արաբներու յառաջխաղացութիւնը դէպի Թէլ Ավիվ աւելի դանդաղ է հիմա քան վերջին օրերուն. արաբական գունդերը կանգ առած են, հարաւային կողմը, Իստուտ (Եգիպտացիներ), կեդրոնական մասին մէջ՝ Ռամլէ (Անդրյորդանանցիները), եւ հիւսիսային արեւելեան կողմը՝ Փէթահ Թիքուա (Իրաքցիներ)։

Երուսաղէմի մէջ ձախողեցաւ Հրեաներու յարձակման փորձը, հին քաղաքին վրայ։ Արաբներու ամրակոծութիւններն ալ աւելի ցանցառ կերպով տեղի կ'ունենան։ Բայց, օդային յարձակման մեծ գործունէութիւն կայ. Արաբները ամբակոծած են Թէլ Ավիվը, Նաթանիան, Նահարիան եւ Փէթահ Թիքվանը։ Եգիպտական երեք օդանաւեր վար առնուած են։

★ Արաբ պետութիւնները համոզուած են որ իրենք են զինուորական կացութեան տէրը եւ բոլոր ճակատներուն վրայ ռազմական գործողութեանց նախաձեռնութիւնը իրենց ձեռքին մէջ է։ Այս պայմաններուն տակ, Ապահովութեան Խորհուրդը երեւութապէս շուարած վիճակ մը ունի եւ անկարող կը զգայ ինքզինքը, որոշ հրահանգներ տալու իր ներկայացուցիչին, կոմս Պէրնատոթի, որուն թողած է հիմա որոշել թէ որ օրը եւ որ ժամուն «կրակը դադրեցնելու» հրամանը պէտք է գործադրուի։

Կոմս Պէրնատոթ արաբական մայրաքաղաքները կը պտտի, բանակցելու համար զինադուլի մասին։ Խորհրդակցութիւնները գաղտնի կը պահուին։ Հարցումի մը պատասխանելով, յայտարարած է թէ՝ ինք, լաւատես կը մնայ գոհացուցիչ ելքի մը մասին։ Գահիրէի մէջ տեսակցած է նաեւ Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Միացեալ Նահանգներու զինուորական կցորդներուն հետ։

★ «Նիւ Եորք Թայմզ» կը հաղորդէ թէ Ամերիկացի ծովային, ցամաքային եւ օդային 29 բարձրաստիճան սպաներ հրաման ստացած են պատրաստ գտնուելու, որպէսզի Պաղեստին մեկնին, իբրեւ զինադուլի դիտող։ Միջին Արեւելքի խնդիրներու տնօրէն Գ. Հէնտէրսըն յայտարարած է թէ՝ Ամերիկա այս որոշումը տուած է, որպէսզի, եթէ հարկ ըլլայ, Մ. Նահանգները կարենան կատարել այն պարտականութիւնները՝ որոնք իրենց վրայ դրուած են, զինադուլին գործադրման համար։

Միշտ իրար կը մեղադրեն

Պերլինի խորհրդային հրամանատարը, Մարաջախտ Սոքոլովսքի, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ գերման քրիստոնեայ դեմոկրատներուն —

«Անհեթեթ են եւ հասարակ զրպարտութիւններ են այն զրոյցները՝ որոնց համաձայն սովետ գրաւման գօտին պիտի կցուի Խ. Ռուսիոյ։ Ամերիկայի արտաքին նախարարութիւնը կը ջանայ Խ. Միութիւնը պատասխանատու բռնել որ կարելի եղած չէ համաձայնութիւն մը կնքել գերմանական խնդրին մասին։ Մոսկուայի եւ Լոնտոնի ժողովներուն ձախողման բուն պատճառը այն է որ ամերիկեան կառավարութիւնը մերժեց Սովետներու առաջարկը Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագրին, ինչպէս նաեւ այս երկրին մէջ գերման միացեալ կառավարութեան մը հաստատման մասին։ Այս միեւնոյն քաղաքականութիւնն է որուն կը հետեւին այսօր ալ վեց Պետութիւնները Լոնտոնի մէջ։ Խ. Միութեան նպատակն է Գերմանիոյ մէջ հիմնել ժողովրդավար, միացեալ եւ խաղաղասէր պետութիւն մը, համաձայն Փոցտամի մէջ տրուած որոշումներուն»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ մեղադրեց Ազգ. ժողովի իր խմբակցութիւնը որ վստահութեան քուէ տուած էր Շումանի դահլիճին։ Եւ թելադրեց անոր դէմ քուէարկել։ Այս առթիւ չեշտեց.— «Ժամանակը կ'անցնի։ Երկիրը ամէն օր բան մը կը կորսնցնէ։ Հարկ է լուծել խորհրդարանը եւ նոր ընտրութիւններ կատարել»։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ազգ. ժողովի Նախագահութիւնը, որոշեց Պելկրատ հրաւիրել Անքարայի դեսպան Սիմիչը եւ Լոնտոնի դեսպան Լէոնթիչը, որոնք պաշտօնանկ պիտի ըլլան։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ նախարար Ռընէ Մայէրի յայտարարութեանց համաձայն, պետական ելմտացոյցի ընդհ. հասոյթները 1948ի վերջը պիտի հասնին 920 միլիառ ֆրանքի, իսկ ծախքերը՝ 975 միլիառի, որով ներկայ տարուան բացը պիտի ըլլայ 55 միլիառ ֆրանք։

ԱՆԳԼԻՈՅ զինուորական իշխանութիւնները արտօնութիւն տուին սովետ մասնաւոր յանձնաժողովի մը որ բրիտ. գրաւման գօտին մտնեն, քննութիւն կատարելու համար սովետ բարձրաս-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

«ՄԱՅԻՍ 28Ը» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ընդարձակ հարթութիւն մը, եզերուած բարձր, երկյարկանի շէնքերով եւ շրջապատուած ծաղկաւոր պարտէզներով եւ բանջարանոցներով, կը ներկայացնէ հանդիսավայրը։

Մեր դէմն է «Թագաւոր» Արարատը, պսակուած ծաղիկներու բուրաստաններով եւ «դառ — վառ» փետուրներով պճնուած հաւքերով։

Հայաստանեայց պայծառ արեւին տակ, կը խայտայ բնութիւնը եւ ճանճերը կը լողան Ախուրեանի ալիքներուն մէջ։

Ծերունիներու ըսելով «Լուսաւորչի կանթեղը» միշտ վառ կը մնայ Արագածի կատարին, բայց ամէն մահկանացուի աչքին տեսանելի չէ։

Մեր կռնակը դարձուցած ենք, բարձրաբերձ եւ գմբեթաւոր — կանաչ լանջերով լեռնաշղթայ մը, որուն դարչնագոյն շոյելով, շօշափելով կը սուրայ Արաքսի որդիներէն Ախուրեանը։

Հանդիսավայրին կեդրոնը եւ չորս անկիւնները մօտիկ, ամպհովանիով ծածկուած, բարձրադիր հինգ ամպիոնները իրենց տէրերուն կը սպասեն։

Զօրս կողմը, առուներու պէս երախը բացած ԹՆդանօթներ ...

Զօրքը պատրաստ կը սպասէ։ Հրաշէններու փողերը, ոսկեգոյն կոճակներ եւ ուսադիրները կը շողան, կը փայլին անխափան։

Զինուորական բազմանդամ նուագախումբը կը նուագէ «Զէյթունցի ենք», «Ի զէ՞ն, Հայեր» եւ ուրիշ մարտաշունչ եղանակներ։

Հայոց աշխարհի բոլոր անկիւնները ցնծութեան մէջ են։

Ազատութեան եւ անկախութեան տաղտուածը թեւատարած կը սաւառնի Արագածէն Արարատ, մինչեւ Գեղարքունեաց եւ ուրիշ դաշտերու վրայ։

Քաղաքէն մինչեւ հանդիսավայրին մուտքը ճամբուն երկու կողմերը շարուած կեցած են հազար հինգ հարիւր հայ սկաուտներ, ղեկավար Վահան — Զերաշը կը հսկէ աչալուրջ։

— «Գալիս են, գալիս են» կը լսուի ազդանշան — աղաղակը։

Բոլոր մէջքերը կը շտկուին, գլուխները բարձր, խիզախ ու ժպտադէմ կը սպասեն։ Թափօրին յառաջապահները կ'երեւան...

Հուժկու երիտասարդներու նուագախումբը կ'առաջնորդէ թափօրը։

Խումբէն վերջ, հանդարտ եւ չափածոյ քայլերով կը յառաջանան երկաթուղիներու բանուորներու խումբերը, ամէն տեսակ արհեստներու հետեւող բանուորներ, առեւտրականներ եւ հազարաւոր դպրոցականներ, իւրաքանչիւր միութիւն կամ հաստատութիւն իր յատուկ դրօշակով եւ նշանաբանով։

Քահանայից դասը կ'առաջնորդէ զգեստաւորեալ եպիսկոպոսը, ոսկեգօտի գաւազանին տիրապետութիւնը ցուցադրելով։ Ծաղկեայ փիլոններ, թագեր, խաչեր ու խաչվառներ, քշոցներն ու ծնծղաները ոսկէ ամպեր կը պտտցնեն մարդահասակ բարձրութեան մը վրայ։

Հետեւակ եւ հեծեալ զինուորներու գունդերը հայ բազուկին, հայ զէնքին ուժը կը ցուցնեն եւ անկախութեան, ազատութեան ոգին կը սերմանեն բոլոր սիրտերու եւ հոգիներու մէջ։

Զկան երէկուան Թուլամորթները, թերահաւատները, բոլոր տեսակի վայրերան եւ անարի բազմութիւնները, որոնք կը հանդուրժէին ստրկութեան եւ խիզախները կ'այպանէին։

Կը հրճուին, երջանիկ են ամէնքը։ Տէրն են իրենց հողին ու ջուրին, տունին ու պատուին, կեանքին ու արիւնին։

Բռնութիւնն աքսորուած է շղթայակապ։ Եւ ո՞ր բռնութիւնն է յաւիտենական...

Հպարտ են նաեւ մեր որբերն եւ որբուհիները, որոնց ծնողներու եւ հարազատներու արեան վրէժը լուծուած է։ Անոնք Հայաստանի հայրապատ ժառանգորդներն կը հանդիսանան։

Հազարներ, հազարներ անցան...

✖

Ահա գիւղական սայլերու կարաւանը։

Առաջին սայլը՝ նահապետական ճռռոցով, կրիայի քայլերով, ութ զոյգ գոմէշներու եւ պատարտ եզներու լծուած։

Սայլ է եւ սայլ չէ։ Գորգապատ եւ ծաղիկներու մէջ լողացող գահ մը — խորհրդանշանը Մայր Հայաստանի, որուն ոգին կը հանդիսանայ շրջանին գեղեցկուհին՝ ընկերուհի Գայուշը։

Կանգնած է Գայուշը հերարձակ, եռագոյնով զգեստաւոր, Հայաստանի դաշտերու անթառամ ծաղիկներէն հիւսուած պսակը գլխին։

Փոքրիկ, ոսկեպատեան սուրը մէջքին, եռագոյն դրօշը ձեռքին, օդային համբոյրներ ցանելով հանդիսականներուն։

Հայոց ազգը թերեւս իր թագաւորութեան շրջանին ալ այսքան սրտառուչ պահեր ապրած չէ։

Սայլին վրայ գետեղուած, հինաւուրց պատմական վայրերու որմնաքարերը, վէմքարերը, սիւնի կտորներ, նիզակներ, սուրեր, հին փառքերու դրօշները, ամէն բան, ամէն բան, որ տեսած էք «Մայր Հայաստան»ը խորհրդանշող պատկերներու մէջ։

Բայց, աւերակներու վրայ սգաւոր նստած Հայաստանը չէ մեր Գայուշը, այլ՝ կենսուրախ ու յաղթապանծ, ազատ եւ անկախ Հայուն ոգին, հայկական անջատ հատուածները իրար ձուլած նոր Հայաստանը, որուն սահմանները «գծուած չեն»...

Հրեշտակատեսիլ երկու աղջնակները, երկու պսակադիրներ, «Բագրատունեաց հարստութեան» թոռնիկներն են, Հայոց աշխարհի գունագեղ ծաղիկներէն հիւսուած պսակները գրկած, անթառամ՝ ինչպէս Հայոց ազգը, անխորտակելի մեր ցեղը, ինչպէս Մասիսը։

«Ցնծա Հայաստան, ցնծա եւ ուրախ լեր», կը մրմնջէ մեծ հայրիկս, փրեաց խաչակնքելով եւ մերթ ընդ մերթ արտասուելով եւ հառաչելով։

Ազատութեան «Հրաշափառը» կը պատարագէ...

Երեսուն սայլեր, երեսուն հայկական շրջաններ եւ գիւղերու պրդիւնաբերութիւն, արհեստ, ու արուեստը կը խորհրդանշեն։

Երկրորդ սայլը Հայոց տառերու գիւտը կը պատկերացնէ, ալեւոր Ս. Սահակն ու Ս. Մեսրոպը անպաճոյճ հալաւով եւ ջերմեռանդութեամբ մեր ոսկեղնիկ լեզուն կ'ուսուցանեն դպրահեր, ժիր մանուկներուն...

Եռագոյնով զարդարուած սայլին եզները նրէն կը ծփան ծաղիկներով պատրաստուած Մեսրոպեան տառերը...

Ե. դարը, մեր անմոռանալի «ոսկեդար»ը յարութիւն առած է։

Երրորդ սայլը, հայկական բերդի դաշան է, հաստուն ցցերէն խուրձերը խառն ի խուռն պառկած։ Արեւակէզ այտերով, բայց գրաւիչ գեղջկուհիները մանգաղներու փառակին բոյրն ու փայլը կը տարածեն։ Արգասւոր աշխատանքը եւ մայր հողին արգասաւորութիւնը կը բուրեն...

Ահա նաեւ երաժշտանոց սայլը, թառն ու քեամանչէն, սազն ու զուռնան, դհոլն ու թմբուկը, գլխիւ ներդաշնակութեամբ։

Վասպուրական — սայլը, Հայոց հայրիկի կենդանագիրով, «Արծուի Վասպուրականով» հովանաւոր, Աղթամարի եւ Շամիրամայ բերդի մանրանկարով, արհեստաւորներու ամէն տեսակ գործերով։

Շատախի գործ՝ ընտիր շալը զգեստաւորած է սայլը, որ արեւէն ճառագայթներու տակ Նայիրի ծովակին ալիքները կ'օրօրէ։

Երկու հսկաները «գէն ի ձեռին»... արթուն պահակներն են Վասպուրական աշխարհին։

Սասունցին ու Մշեցին՝ իրենց սեպաձեւ լեռներուն վրայ թառած, Անտոքն ու Ծովասարը, Կէփին ու Ծարաթուկը գրկած, «Սասունցի Դաւիթ» խիզախութեամբ, գոյնզգոյն հայկական «Արախչի»ներով, «Շէշխանայով», մօզիով եւ տասնոցներով, պատամբ լեռնցին, հայդուկն ու հերոսը կը բերեն մեզի, Վարդավառն է... եւ Մամիկոնեանց դրօշը կը ծածանի...

Զանգեզուրի սայլը՝ Հայաստանի պղնձահանքն է՝ հուժկու, առնակորով բանուորները՝ պղինձէ հսկայ թերթիկներով, ձեւաւորուած կաթսաներու, պնակներու, ափսէներու, թէյամաններու եւ սրճեփներու դէզին մէջ, Հայոց տոկուն ու համբերութիւնը կը ցուցադրեն։

Երեւանը՝ իր անմահ պտուղներու պահածոներուն շտեմարանն է, «Արարատ» գործարանի անուանի գոնեակով, իշխան ու կողակ ձկներու անուշահոտութեամբ եւ այն բոլոր բերքերով, որ Երեւանինն են։

Կարսանին մէջն են Շիրակը, Ղարաբաղը, Բաղէշն ու Խարբերդը, Երզնկան եւ պատմական Հայաստանի զանազան նահանգները եւ շրջանները, իրենց բերքերով, առաքինութիւններով եւ հոգեբանութեամբ։

Ահա նաեւ յաղթական սուլոցով յառաջացող երկու կառախումբեր, որոնք կ'երթան պարուրելու հանդիսավայրին երկու կողերը։

Լեփ լեցուն են, ծաղկապատ, պատուհաններէն մեր գեղջուհիներու երջանիկ ու ծիծղուն հայուածքները, զըլընգան զիլ երգերը եւ երգերը։

Վագոններու տանիքներուն վրայ մարդկային անտառներ, ցնծութիւն, երգ ու պար։

Թափօրը կը ցրուի, ամէն շրջան իր տեղը կը գրաւէ։

Թնդանօթները միաժամանակ կը գոռան, սպա հրացաններու համազարկերը կ'որոտան, ի յարգանս ազատութեան համար «Մեռած բայց չկոտրած...» հերոսներու։

Հսկայ եռագոյնը կը ծածանի սիւնին ի վեր, բարձր, շատ բարձր։ Հրամանատարը խրոխտ, հանդէսը բացուած կը յայտարարէ։ Զինուորական նուագախումբը կը թնդացնէ սիտերը հայկական։

Հինգ բեմերէն կը թարթառին հռետորները։

ԱԶԳԻՆ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մեր մարմինները, գործիչները, մանաւանդ ղեկավարները եւ, անհատաբար, Դաշնակցական ղեկավար մտաւորականութիւնը իրենց անյետաձգելի պարտականութիւնը պիտի համարեն մօտենալու նոր սերունդին, ըլլայ ան աշակերտ թէ ուսանող, որբ թէ բարեկեցիկ ընտանիքի զաւակ, բանուոր թէ գիւղացի, զանազան միութիւններու անդամ, թէ խմբագլուխ ու աշխարհէ կտրուած, ու ամէն ջանք պիտի թափեն մօտէնալու եւ հոգեպէս դաստիարակելու այդ երիտասարդութիւնը։ Դժուարութիւնները շատ են, բայց վստահօրէն կարելի է ըսել, որ վատնուած աշխատանքը հարիւրին հինգ համեմատութեամբ արդիւնք պիտի տայ. իսկ այդ՝ ինքնին յաջողութիւն է։ Մնացած 95 առ հարիւրը պիտի մնայ խանդավառ տարր մը, տարուած մեր մտայնութենէն, ու պիտի գայ զօրացնել մեր շարքերը, զանգուածային պայքարը շարունակելու համար։

Այսօր մենք գործ կ'ունենանք հազարաւոր պատանիներու եւ երիտասարդներու հետ։ Յեղափոխական դաստիարակութեան աշխատանքը կը տարածուի բոլորի վրայ։ Տարիներ յետոյ միայն կարելի է տեսնել թէ անոնցմէ որո՞նք են կոչեցեալները։ Պէտք է թողուլ, որ նորահասներ իրենց կոչումը գտնեն կեանքի բովին մէջ։

Ներկայ երիտասարդ սերունդի յեղափոխական դաստիարակութեան գործին լծուած ժամանակ, պէտք է նկատի առնել կարգ մը դիւրութիւններ, ինչպէս նաեւ դժուարութիւններ։

Նպաստաւոր պարագաները հետեւեալներն են. նախ՝ հայութիւնը այժմ աւելի քաղաքական հեռատեսութիւն եւ հասունութիւն ունի, քան ունէր անցեալին մէջ. երկրորդ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ հայութեան քաղաքական իտէալները այսօր աւելի յստակ, աւելի լաւ նախագծուած ու աւելի ընդհանրացած են, քան էին անցեալին մէջ. երրորդ, պատմութիւնը իր ամբողջ անցքերով աւելի համոզիչ դարձուցած է հայ քաղաքական մտածողութիւնն ու աւելի պայծառօրէն կը գծէ մեր ժողովուրդի վաղուան ուղին, քան անցեալի մշուշապատ իրականութիւնը. չորրորդ, որ ներկայ սերունդը իր բնականոն կեանքէն դուրս ձգուելով՝ աւելի հանրային տարր մըն է, աւելի զգայուն ու աւելի անհանգիստ, քան էր նախորդ շրջաններուն։ Այս բոլորը ցոյց կու տան, որ գործելու պատրաստ մթնոլորտ մը գոյութիւն ունի, հոգեբանօրէն հասած՝ իւրացնելու յեղափոխական իտէալները իր կուտակուած եռանդը գործադրելու համար։

Միւս կողմէ կան դժուարութիւններ, որ պէտք է նախատեսել. նախ՝ զարգացման պակասը, որով բացի յեղափոխական դաստիարակութենէ, ուշադրութիւն պէտք է դարձուի ընդհանուր զարգացման վրայ. երկրորդ. միջավայրի տարբերութիւնը. օրինակ, այսօր ամերիկահայութիւնը ունի նոր սերունդ մը, որ ընդհանուր զարգացում ունի, բայց միայն անգլիերէն գիտէ եւ անծանօթ է մեր ազգային կեանքին. միւս գաղութներն ալ տառաւել կամ պակաս իրենց միջավայրի ապրումներն ունին, դժւար սովրուած ենք տեղական պայմաններու համեմատ շարժիլ։

Բացի միջավայրի եւ կրթութեան տարբերութիւններէն, ներկայ երիտասարդ սերունդը ընկերային տարբեր պատկեր մը ունի, որ չնչուած կերպով կը զատորոշուի նախորդ սերունդներէն։ Նախորդ սերունդներու յատկանշական կողմը գաղափարական պարուածութիւնն էր, յեղափոխական հաւատքի եւ սրբութեան քերադանց ըմբռնումը։ Իտէալական երազներով տարուած այդ սերունդները, սակայն, գործնական կեանքի անվարժ էին. կեանքի տաքն ու պաղը տեսած չէին եւ քիչ էին դիմացկուն։ Մինչդեռ հիմա, 15—20 տարեկան հայ պատանիներն ու երիտասարդները կեանքի բազմաթիւ փորձանքներէ անցնելով՝ գեբազանցապէս ազդուած են մարդկային անարդարութեան չարիքներէն, կեանքի ինքնապաշտպանութեան բնազդէն տարուած՝ ճկուն են, պայքարի եւ կռուի կարող են դիմանալ եւ վտանգը կ'արհամարհեն։ Սակայն, այս դիմացկուն նկարագրին հետ՝ իւրացուցած են շարք մը բացասական կողմեր, օրինակ, խոր հաւատքը անոնց մէջ սարսած է, կեանքի դաժան փորձը գրեթէ բոլոր սրբութիւններն անոնց սրտերէն սրբեր տարեր է։ Այս պարագաները նկատի առնելով՝ մեծ ուշադրութիւն պէտք է դարձնել այս վերջին յատկութիւններու վրայ։ Պատանիներու եւ երիտասարդներու հոգիին մէջ պէտք է վերականգնել յեղափոխական — հասարակական իտէալներու սրբութեան ըմբռնումը։ Նոր սերունդը որքան սրբութեամբ կը պահպանէ իր մօր յիշատակը, նոյնքան եւ աւելի սրբութիւն մը պիտի նկատէ այն հասարակական իտէալը, որուն նուիրուած է ան ամբողջ կեանքով։ Անկէ զատ, անհկուն հաւատքի

Հայաստան.— Աշտարակի շրջանը

ԽՄԲ.— Ամփոփուած «Սովետական Հայաստան» ամսագրէն, 1948 Յունուար.—

19րդ դարում Հայաստանից շատ հեռու ապրող հայ մտաւորականը կարօտով է երգել Աշտարակը, յիշենք Գ. Դոդոխեանի «Ծիծեռնակը».

Ա՜խ թռի՛ր, ծիծեռնակ,
Ծնած տեղս՝ Աշտարակ,
Անդ շինիր քո բոյնը
Հայրենի կտուրի տակ։

Պերճ Պռօշեանի վէպերը՝ «Սօս եւ Վարդիթեր», «Ցեցեր», «Հացի խնդիր» եւն. որոնց մէջ պատկերացած կեանքը հաւատարապէս վերաբերում էր ինչպէս Հայաստանի գիւղական իրականութեան, այնպէս էլ Աշտարակին։

Դեռ հեռուից, Աշտարակը ցոյց է տալիս իր նոր պատկերը՝ բարձր նորակառոյց շէնքեր։

Գեղեցկատեսիլ է Աշտարակը հմայիչ, կախարդական այգիներով։ Քասախը, նրա քաղցրանուշ ջուրը գոյանում է Արագածի յորդառատ, զովարար աղբիւրներից, նա հոսում է Աշտարակի խոր ձորի միջով, հանդարտ, մեղմ կարկաչով։

Աշտարակը բազմած է Արագածի ստորոտում։ Նա հայեացքով նայում է երկնասլաց Մասիսին։ Երբ փոքր Մասիսի ձիւնը հալչում է եւ մնում միայն Մեծ Մասիսի սպիտակ ձիւնէ-պսակը, աշտարակցիները սկսում են հաւաքել իրենց հարուստ բերքը։ Աշտարակի կոլտնտեսական աշխատաւորութիւնը աճեցրել է խաղող, ցորեն, գարի, գեղձ, սերկեւիլ, թութ, փշատ, անգամ նուշ Աշտարակում։

Աշտարակի շրջանը բաւականին մեծ է, նա ունի մի քանի տասնեակ գիւղեր, նրա շրջանի մէջ է մտնում պատմական Օշական գիւղը, ուր հանգչում է Մեսրոպ Մաշտոցը։ Հայաստանի հնութիւնների պահպանման կոմիտէն ուշի ուշով հըսկում է շրջանում գտնուող հնութիւնների պահպանման Մեսրոպի դերեզմանը, Մուղնու Օհանավանքի, Եղվարդի, Թալիշի, Կոշի, Ամբերդի պատմական յուշարձանները եւ հին եկեղեցիները։

Սովետ. իշխանութիւնը Աշտարակի շրջանի բերեց նոր թեքնիք գիւղատնտեսութեան մեքենայացման նոր միջոցներ՝ մեքենաշարժ արօրներու եւ մեքենաներու կայան, որոնք հիմնովին վերածնեցին հին աւանդական չութի եւ արօրի Քսէնէֆոնեան հիւղերի կեանքը։

Աշտարակի շրջանի հիմնական հարստութիւնը կազմող այգեգործութեան հետ միասին, արագօրէն զարգացաւ դաշտավարական մշակումը։ Առանձին հռչակաւորութեան առարկայ դարձաւ անասնապահութիւնը։ Ոսկեվազի գինին յայտնի է ամբողջ Սովետական Միութեան մէջ, սեղանի գինիների տեսակների մէջ նա մրցում է լաւագոյնների հետ։ Հոն կոլտնտեսականները վաստակել են վեց հարիւրից մինչեւ հազարաշխատանքային օր, որի դիմաց ստացել են երեք հազարից մինչեւ հինգ հազար քիլօ միայն խաղող, չհաշուած ցորենը, գարին, իւղը, պանիրը, ոգին, վառելափայտը եւ այն ամէնը, ինչով հարուստ է Ոսկեվազը։

Խաղողի մշակումը զարգացել է շրջանի շատ գիւղերում։ Թալիշի կոլտնտեսութիւնը նախապէս դաշտավարական՝ այժմ զարգացրեց խաղողի նոր տնտեսութիւն։ Այգեգործութիւնը մտաւ նաեւ Կոշ, եւ Ուջան։ Յայտնի է Ուջանի ծիրանը։

Մրգերի եւ խաղողի նոր տեսակներ մուտք գործեցին Օշական եւ Փարբի։

Միաժամանակ շրջանում խոշոր տարածութիւններ նուաճեցին հացահատիկային մշակումի համար։ Եղվարդի ցորենը իր տեսակի մէջ մեծ հռչակ ունի։

Շահումեան կոլտնտեսութիւնը ունի 183 հեկտար խաղողի այգի, 250 հեկտար հացահատիկային տարածութիւն, 58 հեկտար պտղատու այգիներ, բանջարաբուծութեան համար յատկացուած է հինգ հեկտար տարածութիւն։ Խոշոր եղջիւրաւոր անասունների գլխաքանակը հասել է 1000ի։ Նա ունի 150 փեթակ։ Իսկ շերամապահութեամբ զբաղւում են բոլոր կոլտնտեսականները։ Նրանք երկրին տալիս են շատ թանկագին եւ բարձր տեսակի մետաքս։ Նոյն կարողութիւնները եւ հարստութիւններն ունի Միկոյեանի անուան կոլտնտեսութիւնը։

Շահումեանի անուան կոլտնտեսութիւնը ղեկավարում է նախկին ուսուցիչ Ա. Դաստումեանը, որ երեք տարուան մէջ կարողացել է մտցնել սոյի եւ կտաւատի մշակումը։ Անասունների գլխաքանակը նա հասցրել է նախապատերազմեան ժամանակաշրջանի գլխաքանակին եւ այդպէսով հնգամեակը կատարել երկու տարում։

Նորակառոյց տներում տեղաւորուել եւ աշխատանքի են անցել Ֆրանսայից, Պէյրութից, Սիրիայից, Իրանից, Յունաստանից եւ այլ տեղերից հայրենիք վերադարձածները։

1927ին Աշտարակի շրջանը բերուեց ելեկտրական լոյս։ 1928 թուից Աշտարակում, Ոսկեվազում եւ Օշականում գործում է մշտ. շարժանկարթատրոն։ Շրջանի գիւղերը սպասարկում է շրջիկ շարժանկար։ 1940ին Աշտարակում հիմնադրուեց պետական դրամատիկ թատրոն։ Համարեայ բոլոր գիւղերում բացուել են գրադարաններ եւ ակումբներ։ Աշտարակի շրջանն ունի 42 դպրոց, որտեղ սովորում է 10.000 աշակերտութիւն։ Բոլոր դպրոցները ապահովուած են որակեալ եւ փորձուած ուսուցիչներով։ 1947ին պետութիւնը դպրոցական ծախքերի համար բաց է թողել վեց միլիոն ռուբլի։ Այդ դպրոցներում դասաւանդում են Մնացական Թամազեան (45 տարուայ ուսուցիչ է), Մկրտիչ Մկրտիչեան, Կարօ Սարիբէկեան, Սուրէն Մարգարեան եւ Աստղիկ Յակոբեան։

Աշտարակում կառուցւում եւ շուտով կ'աւարտի թատրոնի նոր շէնք՝ մի քանի հարիւր հանդիսատեսի համար։ Այդպիսի խոշոր թատերական ակումբներ են կառուցուել Ագարակում, Կոշում, Արա գիւղում եւ Ոսկեվազում։ Մեծ ակումբներ են կառուցւում նաեւ միւս գիւղերում։

Աշտարակում լոյս է տեսնում «Այգեգործ կոլխոզնիկ» շրջանային թերթը։

Աշտարակը դառնում է քաղաք։

Նրա նոր ջրանցքները կ'ոռոգեն հին-հին ժամանակներից մնացած խոպան հողերը։

Նրա գինեգործական, խերեսի եւ գոնեակի արդիւնաբերութիւնը արդէն զգալի տեղ է բռնում Հայաստանի ժողովրդական տնտեսութեան մէջ։

Ա. ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

ներշնչումը պէտք է ունենայ, որ իր ապրած անցեալի բերումով՝ անհաւատ ըլլալու բոլոր տուեալները ունի։

Ինչպէս կը տեսնենք, հին սերունդներուն կը պակսէր գործնական դաստիարակութիւն, փորձառութիւն եւ տոկունութիւն, մինչդեռ ներկայ սերունդը այս յատկութիւններն ունիդեռապատանի հասակէն, ու անոր կը պակսին բարոյական խոր ըմբռնումներ, որոնց վրայ պիտի կեդրոնացնենք մեր ուշադրութիւնը.

Մեր այս աշխատանքներու ընթացքին երիտասարդ սերունդի հանդէպ խստապահանջ ըլլալու չենք։ Անոնք առայժմ անպտուղ այն նորաբոյս ծառերն են, որոնք վստահօրէն կարող ենք ըսել, վաղուան պտղատու ծառերը պիտի դառնան։

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԽՆՋՈՅՔ ՍԷՆ ՄՈՐԻՍԻ ՄԷՋ

ՍԷՆ ՄՈՐԻՍ, («յապաղած»)— Լճէի Հայր. միութիւնը որ կը գործէր լուռ ու մունջ, օգնելով իր կարօտ հայրենակիցներուն եւ որբերուն 1926էն ի վեր, այս տարի պաշտօնապէս վաւերացուած ըլլալով կառավարութեան կողմէ առիթը տուաւ մեզ ճանչնալու եւ վայելելու Լճէն մօտէն՝ կազմակերպելով խնջոյք մը Մայիս 16ին։

Հոն էին Լիոնի, Տէսինի, Փոն տը Շէրիւի Լճեցիք եւ առ հասարակ բոլոր Սէն Մորիսահայութիւնը։ Շէն ու սրտբաց Լճեցիք մեզ ապրեցուցին 7—8 ժամ անընդհատ իրենց ծննդավայրին մէջ։ Ճոխ էին սեղանները, ճոխ ու հարուստ մանաւանդ յայտագիրը իր գեղարուեստական բաժինով։ Տարեցը մեզ ցուցուց թէ ինչպէս ահաւոր մրրիկներէ անցնելով կրցեր է հայ պահել իր զաւակները։ Երիտասարդութիւնը, վստահեցուց մեզ որ ինքն ալ ամէն բան պիտի ընէ իր զաւակները հայ մեծցնելու, իսկ փոքրիկները համոզելու համար մեզ թէ իրենք են այս ժողովուրդին արժանի ժառանգորդները։ Երգեցին, պարեցին ու արտասանեցին, բոլորն ալ հայ բարբառով, Ահարոնեանէ, Րաֆֆիէ, Զարենցէ եւ Յովհ. Թումանեանէ։ Ներկաները աւելի ճոխացուցին յայտագիրը իրենց ինքնաբուխ երգերով եւ խմբական պարերով։ Մէկ խօսքով Լճեցին ունենալով Սէն Մորիսի հայութիւնը իր հետ հարազատ հայկական մթնոլորտ մը ստեղծեց մեր շուրջը այս բացման խնջոյքով, Սէն Մորիսահայութիւնը ցոյց տուաւ որ Հայու արիւն կը կրէ միշտ եւ իր կազմած Միութիւնը պիտի ապրեցնէ, կենդանի եւ գործունեայ։

Կը մաղթենք իրենց յարատեւ եւ համերաշխ կեանք օտար երկնքի տակ, ու շուտափոյթ համախմբում բոլորիս մայր հայրենիքին ծոցին մէջ։

Հ. Ց. Հացունի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (17)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

Թ.

Մարտիրոս էր, այդ ծերունի վանականին անունը. իր ընկերակիցներուն կոտորածէն վերջ եւ ամիս մը չկար որ վերադարձեր էր վանք, իր քանի մը ծառաներով։

Երեկոյեան դէմ էր։ Արեւը իր մայրամուտին կը մօտենար Սուկաւ կամ Ջրաբաշխ լեռներու կատարէն. Մարտիրոս հայր սուրբը լուռ կը շրջէր վանքի գաւիթին մէջ, երբեմն նայելով հորիզոնին, ուր մայր կը մտնէր արեւը, իր ետեւէն ձգելով ծիրանեգոյն ցոլքեր։ Ծառաներէն երկուքը մտախոհ նստած էին քարի մը վրայ եւ կը խօսակցէին։

— Տղաք, դարձաւ անոնց Մարտիրոս հայր սուրբը, դուռները ամուր փակեցէք եւ այլեւս ոչ ոք ներս մի թողուք, արեւը արդէն մայր մտաւ եւ շուտով խաւարը կը տիրէ։

— Գարիսպի բոլոր դռները փակուած են, հայր սուրբ, ըսաւ ծառաներէն մէկը ոտքի կանգնելով։

— Իսկ նիգերը ամրացուա՞ծ են։

— Այո, այնքան ամուր են որ եթէ Եուսուֆը իր ամբողջ բանակով փորձէ ներս մտնել, դարձեալ չի կրնար, ըսաւ ծառան հեգնութեամբ։

— Հա, Եուսուֆը... հիմա որ գայ, ի՞նչ պիտի տանի. ամէն բան տարաւ, ամէնքը կոտորեց. ալ ինչո՞ւ համար պիտի գայ, ինչի՞ն է պէտք վանքին պաղ քարերը, մրմռաց հայր սուրբը եւ կրկին սկսաւ իր համրիչը քաշել։

Այդ միջոցին լսուեցաւ պարիսպներու դրան բախիւնը. մէկը ուժգին եւ շատ հարուածներով կը զարնէր դուռը։ Ծառաները վախէն սկսան իրարու երես նայիլ, մինչ Մարտիրոս հայր սուրբը չփոթած դէպի դուռը կը նայէր։

— Ո՞վ կրնայ ըլլալ եկողը որ այսպէս շատ շատ կը զարնէ դուռը, մտածեց ան։

Ցանկարծ յիշեց Բագաւան գիւղի արաբաց իշխանը. մտաբերեց Եուսուֆի հրոսակներուն առաջին արշաւանքն ու վանքին աւերումը, եւ սառն դող մը անցաւ ամբողջ մարմինէն։ Ով որ ալ ըլլայ եկողը, չի կրնար լաւ բանի համար եկած ըլլալ. բայց պէտք իմանալ, թէ ո՞վ է եւ ինչ կ'ուզէ։ Ի՞նչ բանէ պիտի վախնայ հայր սուրբը, քանի որ կողոպտելու ոչինչ չկայ վանքին մէջ, իսկ իր կեանքին վերջին մնացորդները այլեւս պէտք չէին իրեն։

— Տղաք, հրամայեց Մարտիրոս վանահայրը. գացէք տեսէք, թէ ո՞վ է եւ ինչ կ'ուզէ. բայց առանց իմ հրամանիս դուռը չբանաք։

Ծառաները դէպի դուռը վազեցին։ Յայտնի էր որ այցելուն ստիպողական գործ ունէր, կամ բնաւ համբերութիւն չունէր։ Ան կը շարունակէր ծեծել դուռը, զայն ջարդուփշուր ընելու աստիճան։

Շփոթած վանահայրը դեռ կեցած էր տեղն ու տեղը, երբ ծառաներէն մէկը վերադառնալով յայտնեց.

— Հայր սուրբ, վիթխարի տեսքով գիւղացի մըն է. դրան ետեւը կանգնած՝ կը ստիպէ բանալ դուռը. կ'ըսէ, թէ կարեւոր գործ ունի ձեզի հետ։

— Մինա՞կ է։

— Այո, ուրիշ մէկը չտեսանք հետը։

— Բայց լաւ դիտեցի՞ք շուրջը։

— Այո, բոլորովին մինակ է. եթէ չբանաք, կ'ըսէ, դուռը կը կոտրեմ։

— Զէնք ունի՞, հարցուց վանահայրը։

— Ոչ մէկ զէնք չտեսանք վրան. բայց այնպիսի ուժեղ բազուկներ ունի որ հազար զէնքի կ'արժէ։

— Լաւ, ներս առէք ինքը. բայց դռները իսկոյն փակեցէք եւ դուք ալ զգոյշ մնացէք. ով գիտէ ի՛նչ մարդ է, թշնամի՞ է թէ բարեկամ։ Մեր ժամանակներուն մէջ ամէն բանի վրայ պէտք է կասկածիլ, ամէն բանէ պէտք է վախնալ, ըսաւ վանահայրը եւ լուռ դէպի դուռը նայեցաւ։

Ծառաները բացին դուռը. յաղթանդամ մարդ մը, գիւղական հագուստով, երկար փայտը ձեռքին, ներս մտաւ եւ ուղղակի հայր սուրբին մօտ գալով՝ խոնարհ գլուխ տուաւ անոր։ Մարտիրոս հայրը իր փոքրիկ, բայց փայլուն աչքերը անոր վրայ սեւեռելով, ոտքէն մինչեւ գլուխը քննեց զայն. ըստ երեւոյթին լաւ տպաւորութիւն թողուց ան իր վրայ։ Յետոյ մեղմ ձայնով հարցուց.

— Ի՞նչ կը կամենայիր, որդեակ, որ այս ժամին վանքի դուռը կը ծեծես, մինչ մենք ոչ ոք կ'ընդունինք այլեւս արեւմուտէն ետք։

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

տրեան սպայ Իվան Գոնտանովի սպանութեան մասին :

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ մէջ ու շրջակաները գտնուող սովետ դիւանագէտներու, գործի մարդոց եւ ուրիշ ներկայացուցիչներու բոլոր զաւակները հրաման ստացան Խորհրդային կառավարութեան կողմէ որ ժամանակին ճամբայ ելլեն Ամերիկայէն, կարենալ հասնելու համար դպրոցական նոր տարեշրջանին :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարութեան մէկ բանբերը հերքեց այն լուրը թէ Հինդեբու զինուորական յանձնաժողովը, արտաքին փոխ նախարար Լովըթի խնդրանքին վրայ, տեղեկագիր մը ղրկած է Ուաշինկթըն, Արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներուն զինուորական օժանդակութիւն տալու համար :

ՎԱՏԻԿԱՆԻ դիւանատունը ծրագիր մը կը պատրաստէ՝ ամէն ազդերէ բաղկացած միջազգային քրիստոնեայ քաղաքապահ զօրագունդ մը կազմելու, եւ անոր միջոցաւ Երուսաղէմի շրջանը պաշտպանելու համար : Այս մասին, ծանուցագիրներ ղրկուած են արդէն Անգլիոյ, Մ. Նահանգներու, Ֆրանսայի, ՄԱԿի, Արաբներու եւ Հրեաներու Հռոմի դիւանագիտական ներկայացուցիչներուն :

ՖՐԱՆՍԱՀՊԱՏԱԿ Հրեաները համակրանքի ցոյցեր ըրին Իսրայէլի նոր Պետութեան, Զորեքշաբթի իրիկուն հաւաքուելով Քլարիճ պանդոկին մէջ, «Հրեայ Ազգային Հիմնադրամի Միութեան կողմէ» : Ճառախօսները խնդրեցին Ֆրանսական կառավարութենէն որ ճանչնայ Իսրայէլի Պետութիւնը, կարելի եղածին չափ շուտ : Ինչպէս հաղորդեցինք, քանի մը օր առաջ, նմանօրինակ հաւաքոյթ մըն ալ կազմակերպած էին Ֆրանսահպատակ իսլամները, ճիշդ հակառակը պահանջելու համար :

ՍՈՎԵՏ օդանաւային չորս մասնագէտներ՝ որոնց մէկը հայ (Կիքոյեան), Սթալինեան մրցանակը (150.000 րուբլի) շահեցան, զինուորական նորատիպ օդանաւեր հնարած ըլլալով :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՕՓԵՐԱՅԻՆ ՄԷՋ

Կիրակի 6 Յունիս, կէսօրէ վերջ ժամը 15.30ին
(Դուռները բացում ժամը 15ին)
ԵՐԳԱՏՕՆ ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ գործերուն
Առաջնորդութեամբ հեղինակին : Կը մասնակցին Օբերայի նուագախումբը, ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբը եւ ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆ, Grand Prix de la Ville de Marseille: Յայտագրին մէջ՝ Հայկական Համանուագը, Քոնչէրթօն, Պատարագը եւ Լուսաւորչի համանուագը :

ԾԻԾԱՂԻ ՄԵԾ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊՐԻՒՔՍԷԼԻ ՄԷՋ

Յայտնի արուեստագէտ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ հովանաւորութեամբ Պրիւքսէլի Հայ Երիտ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ տեղական կարող ուժերու՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին 157, rue Laeken Cour d'Angleterreի թատերասրահին մէջ կը ներկայացնէ անմահն Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ՝

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ

Պոլսահայ կեանքէ ծիծաղաշարժ զաւեշտ 3 արար : Տոմսերու գիները (տեղական դրամով եւ վիճակահանութեան իրաւունքով՝ 100, 50 եւ 30 ֆրանք : Սիյօ կը հրաւիրուին Պրիւքսէլի եւ Անվէրսի հայութիւնը :

ԵՂԱՆԱԿԻ Ա. ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի կողմէ, մասնակցութեամբ Սանուհիներու եւ բարեկամ կազմակերպութեանց, տեղի պիտի ունենայ Յունիս 13ին, կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ «Clos des Fusains» արճարան ճաշարան օդասուն եւ ընդարձակ պարտէզին մէջ, Chemin des Iles, գետեզերքը :

Մանրամասնութիւնները առանձին :

ԻԷՆԱՅԻ ԹԱՏՐՈՆ, 10 Ave. d'Iéna, métro : Iéna
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ
Երկուշաբթի գիշեր, 7 յունիս, ժամը 8.30ին : Փարիզահայ լաւագոյն դերասաններու մասնակցութեամբ Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ կը խաղայ Ա. Արեւշատեանի դեղահիւս թատերգութիւնը՝

Մ ՐՈՒՈՂ ՃՐԱԳՆԵՐ

Քօմէտի տրամաթիք 3 արար

Հայկական ընտանեկան կեանքէ քաղուած նիւթ մը, որուն մէջ՝ ծիծաղ, ժպիտ, արցունք, յուզում, անձկութիւն իրարու կը յաջորդեն :

Տոմսերու գիները՝ 200 եւ 100 Ֆրանք : Կը ծախուին 43 rue Richer ինչպէս եւ բոլոր միւս գրատուները :

ՄԱՅԻՍ 28

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— Տեղի կ'ունենայ 5 Յունիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :
Կը նախագահէ Գ. ԱՐԱՄ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ
Կը խօսին ընկերներ ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ :

■

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Այսօր շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս Րէփիւպլիքէններու սրահը 16 rue J. B. David:
Կը նախագահէ ընկեր Ն. ԱՅՏԱՊԻՐԵԱՆ
Կը խօսին ընկերներ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ :

Մուտքը ազատ է

×

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ.— Տեղի կ'ունենայ Յունիս 6ին, «Սալըտ Քէօրժի սրահին մէջ ժամը 3ին :
Կը նախագահէ ընկեր ՍԻՍԼԵԱՆ
Կը խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ եւ ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ :
Ներկայ կ'ըլլան նաեւ ընկերներ Ս. ՏԷՐ ԹՈՄԱՍԵԱՆ եւ ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

×

ԱՎԻՆԵՈՆԻ ՄԷՋ.— Դաշտահանդէսին Փոնթէի հանրածանօթ դաշտը :
Կազմակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբին կողմէ : Տեղի կ'ունենայ Յունիս 6ին, կիրակի ամբողջ օրը :
Պիտի խօսի ընկեր ՍՏԵՓԱՆ ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Յառաջիկայ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Խրիմեան սրահի մէջ :
Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԿԱՆՏԻԼԵԱՆ
Կը խօսին ընկերներ ՀՐԱՆԴ ՍԱՄՈՒԷԼ եւ Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ :
Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի Նոր Սերունդի երգչախումբը ղեկավարութեամբ ընկ. Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ : Կ'երգէ Սր. Ա. ՔԷՍՍԷԵԱՆ, կ'արտասանեն ընկերներ Կ. ՍՍՄԱՆՃԵԱՆ, ԱՐԻՍ ԳԱՄԱՃԵԱՆ եւ Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ :
Հ. ԵԱՓՈՒՃԵԱՆ եւ օր. ՍԱՄԻՐԻՏ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ :
Հանդէսէն վերջ տեղի կ'ունենայ խնջոյք : Կը նուագէ Կ. Շ. ԿԱԼԵԱՆԻ նուագախումբը :
Մուտքը ազատ է :

★

ԳՈՄՈՆԻ ՄԷՋ.—
Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ : Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Կը նախագահէ ընկեր Խ. ԹԷԼԵԱՆ :
Կը խօսին ընկերներ
ՏԻԳ. ԹԱԴԻՈՍԵԱՆ եւ Գ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՈԼԱՏԵԱՆ :
Ճոխ պիւֆէ եւ զանազան աւակւկալներ : Կէս գիշերէն յետոյ եւրոպական եւ հայկական պարեր :

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԱՐՇԱԿ ՊԱՔԸՃԵԱՆ կը ծանուցանեն ծնունդը իրենց անդրանիկ աղջկան՝ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ - ՍՏԵԼԼԱՅԻ 16 մայիսին 1948 : Այս առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրեն Փր. Կ. Խաչին Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՀԱՐԱԶԱՏ Է ԹԱՐՄ ՍՈՒՐՃԻ ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐՈՒՆ
Մէկ հասցէ միայն Գ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ
23 եւ 26 rue d'Enghien բակին մէջ, Paris (10)

ՀԱՅ ԱՒԵՏ. ԵԿԵՂԵՑԻ. — Պաշտամունք ամէն կիրակի ժամը 10.45ին, Luxembourgի սրահին մէջ, 58 rue Madame, Métro St. Placide կամ Notre Dame des Champs: Այս կիրակի կը քարոզէ փրոֆ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ : Նիւթ՝ «Աւետարանը ի՞նչ տուած է Հայուն» :

ԼԵՒՈՆ ԵՒ ԱՆԱՀԻՏ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ իրենց մօրը Ե. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրեն Գոմոնի Կապոյտ Խաչին եւ հինգ հարիւր Փր. Արմենիա երգչախումբին :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի (Ս. Անթուան), այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Գամփաներ Ռօզիէ լէ Փէն տը Պասաժ, Գ. Նաճարեանի օդասուն եւ ծառախիտ պարտէզին մէջ, Սէնթ Անթուան :
Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Յ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ
Պիտի ներկայացուի քրքջալից զաւեշտ մը ղեկավարութեամբ ընկ. ԱՇՈՏ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ : Հնդկական տեսարան մը Արեւնուշներու «Արագած» խումբի կողմէ, հայկական պարեր Սէնթ Անթուանի սանուհիներու կողմէ : Բացումը պիտի կատարուի Սէնթ Անի երգչախումբով ղեկավարութեամբ Գ. Համբարձումեանի :
Դաշտը բաց է առաւօտէ մինչեւ իրիկուն, փափաքողները կրնան գալ կանուխէն իրենց ճաշերով : Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով հայկական աղանդերներով :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին :

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Խրիմեան սրահին մէջ : Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի շրջանի ներկայացուցչական ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 7ին Palais de la Chopeի մէջ, Bld. Garibaldi, Terminus, No. 18:
Կը խնդրուի ամէն խումբէ խիստ ճշդապահ ըլլալ : Ներկայանալ լիազօրագիրով :
ՄԱՐՍԷՅԼԻ Խորբերդցիական Միութեան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 67 rue Longue des Capucins :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԱՆԿԵՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ ԿԸ ՏՕՆԷ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Օ.Ը

Կիրակի 6 Յունիսին, ժամը 3էն կէս գիշեր, Salle des Fêtesի մէջ rue de la Libération :
Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժինով :
Կը նախագահէ ՕՐԻՈՐԴ ՖԼՕՐԱ ՇԷՕՀԼԱԵԱՆ
Կը խօսի Գ. ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ ՏԻԿ. ԶԱՐՈՒՀԻ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ (երգ), Օր. ՄԱՅՏԱ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ (դաշնակ), Գ. ՖԻԼԻՓ ԱՂԱԶԱՐԵԱՆ (ջութակ), Օր. ԱՅՏԱ ԶԱՀՐԷՃԵԱՆ (Փր. արտասանութիւն), Գ. ԳԱՐԵԳԻՆ (թառ), Օր. Ա. ՀԱՆԷՍԵԱՆ (Փր. երգ), 7 տարեկան ԼԵՒՈՆԻԿ ԳԱԼԷՆՏԷՐԵԱՆ (դաշնակ), հայերէն արտասանութիւններ եւն.: Ճոխ պիւֆէ :
Շոգեկառքը Gare du Nordէն կը մեկնի 2.27ին, յետոյ 4.17ին : Անկէնէն վերջին շոգեկառքը Gare du Nord կը մեկնի ժամը 11.20ին :

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

Մեծանուն Կիլիկիոյ կաթողիկոս Տ. Տ. Գարեգին Ա.ի ծննդեան 80 ամեակի եւ գրական եւ գիտական գործունէութեան 50 ամեակի

5 Յունիս 1948, երեկոյեան ժամը 8.30ին
ՍՈՐԲՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ
Պատուոյ նախագահութեամբ նախկին նախարար եւ երեսփոխան ԼՈՒԻ ՄԱՐԷՆԻ եւ նախագահութեամբ՝ Հայրապետական պատուիրակ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ.ի :
Խօսք պիտի առնեն՝ ԱՐՏԱՒԱԶԴ Արք. Գ. Գ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ եւ ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ :
Ուղերձները կ'ընդունուին :

Հ. Յ. Դ. ՓՈՆ ՏՈՊՆԱՅԻ «Կորիւն» խումբը ողբ. ընկեր Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի, կը նուիրէ 2700 Ֆր. Վեթ. Ֆոնտին :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 6 JUIN 1948 — Կիրակի 6 ՅՈՒՆԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année Nº 5360-Նոր շրջան թիւ 969 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԲԱՆԱՍԷՐ

Եւ կամ վարդապետ գիտութեանց ։

Ուրիշ ոչ մէկ տիտղոս այնքան հարազատօրէն պիտի պատշաճէր Գարեգին արք. Յովսէփեանի, որուն յոբելեանը կը տօնուի Փարիզի մէջ ալ, նախաձեռնութեամբ Կիլիկեան Ընդհ. Միութեան ։

Արդարեւ, իր բազմամեայ եւ բազմակողմանի գործունէութեան մէջ, ամէնէն աւելի կը տիրապետէ այս արժանիքը, — տքնաջան աշխատաւոր հայկական մշակոյթի ։ Ուսեալ վաստակաւոր գիտութեանց ։

Աբեղայութեան շրջանէն մինչեւ կաթողիկոսութիւն, երիտասարդութենէն մինչեւ խոր ծերութիւն, յոբելեարը չընկրկեցաւ այս ճամբուն վրայ, հակառակ անհնարին դժուարութեանց ։

Պատկառելի դէզ մը կը կազմեն իր պրպտումները, ուսումնասիրութիւնները, նեւագրութիւններն ու հրատարակութիւնները, հայերէն, ռուսերէն եւ գերմաներէն ։ Իր գլխաւոր մասնագիտութիւնը պիտի մնայ հայկական մանրանկարչութեան եւ մատենագրական արուեստի գիտական, փաստացի ուսումնասիրութիւնը, թանկագին գիտերով ։

Հարկ է անձամբ տեսնել զինքը իր աշխատանոցին մէջ, չափելու համար իր պաշտամունքին խորութիւնը, այդ դետին վրայ ։

Ալեւոր ծերունին բառին բուն իմաստով կ'այրի, կը վերանայ, երբ լուսարանութիւններ կը հաղորդէ այցելուին, իրարու ետեւէ քակելով, սեղանին կամ սախտակամածին վրայ փռելով շարք - շարք թղթածրարներ ։ Խնամով դասաւորուած նկարներ, ձեռագիրներ, նեւագրութիւններ կամ փաստաթուղթեր ։

Հարցում մը հեռուէն - մօտէն, եւ լուսաբանութիւններ իրարու կը յաջորդեն ։

Անբաւական համարելով բերանացի բացատրութիւնը, տեղէն կ'ելլէ, կը բանայ այսինչ դարակը կամ ծրարբեւ վերլուծումներ կը կատարէ թերթ առ թերթ ։ Տող առ տող ։

Դարաւոր Թուղթագիր մը, աղօտ պատկեր մը, վանքի մը, վանականի մը ուրուագիծը, մոռցուած դպիրի մը ձեռագիրը կ'երիտասարդացնեն զինքը ։ Փայլ կուտան իր աչքերուն, ինչպէս մտքին եւ շարժուձեւերուն ։

Այդ պահուն, իսկապէս կը հաւատաս թէ իր խոհական է Անթիլիասը դարձնել հայկական մշակոյթի կեդրոն մը, կարելի ճոխութեամբ եւ արդիական կատարելութիւններով ։

Եւ անձկութեամբ կը մաղթես որ, թէեւ «լի ամօք», ամբողջապէս նուիրուի այդ ծրագրին իրականացման, ուրիշներուն ձգելով թեմական - վարչական տաղտուկները ։

Բարեբախտաբար իր շուրջը չեն պակսիր պիտանի տարրեր, երիտասարդ վարդապետներ եւ եպիսկոպոսներ, ինչպէս ազգ. ժողովներ, այդ հոգերը ստանձնելու համար ։ Մանաւանդ որ, Սուրիա — Լիբանանի բազմահայ թեմը շատոնց ունի իր կազմակերպական կանոնագիրը, հիմնուած՝ Պոլսոյ ազգ. սահմանադրութեան վրայ ։

Այն ատեն, կարգ մը թիւրիմացութիւններ ալ ինքնին պիտի փարատէին, Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը դարձնելով իրապէս կեդրոնաձիգ բեւեռ մը, Հայկական Արտասահմանի համար ։

Գարեգին կաթողիկոսի անկեղծ բարեկամներէն մը սրտանց շնորհաւորելով իր բազմարդիւն վաստակը՝ մշակոյթի ճակատին վրայ, կը մաղթեն որ աւելի պայծառանայ մթնոլորտը, ապահովելու համար իր հիմնական ծրագրին յաջողութիւնը ։

Բոլորն ալ հաւասարակ դպրեվանքէ մը աւելին կը սպասեն Անթիլիասէն ։ Աւելի լոյս եւ աւելի հարազատ, ինքնուրոյն գիծ ։

Որո՞ւ համար գաղտնիք է որ, էջմիածինը մընալով համերձ համազգային կեդրոն, չի կրնար կատարել իր պատմական դերը ։ Ամէն պարագայի մէջ, ի վիճակի չէ լայն բանալու թեւերը ։

Անթիլիասին կ'իյնայ լրացնել պակասը, — դառնալ ազատ եւ կենդանի վառարան մը տարագիր բազմութեանց մշակոյթին համար, ինչպէս Վենետիկն ու Վիէննան ։

Կաթողիկոս — իշխանաւորը չէ որ պատմութեան պիտի անցնի, այլ վաստակաւոր մշակը, — Գարեգին բանասէր, վարդապետ գիտութեանց եւ վարպետ - լուսաւորիչ հայկական մանրանկարչութեան ։

Շ.

Քաղաքական շփոթ կացութիւն Ֆրանսայի մէջ

Քաղաքական յուզումնալից մթնոլորտը կը շարունակէ Խորհրդարանի շրջանակներուն մէջ, վէճի տակ գտնուող ծանօթ խնդիրներուն առթիւ ։ Տենդոտ եւ նոյնքան յուզումնալից վիճակ մը ստեղծուեցաւ երէկ Վարչապետութեան պաշտօնատան մէջ, ուր անընդհատ խորհրդակցութիւններ կատարուեցան ո՛չ միայն նախարարներուն միջեւ, այլ նաեւ՝ ազգ. ժողովի խմբակցութեանց պետերուն հետ, միջին ճամբայ մը գտնելու եւ Խորհրդարանի մեծամասնութեան կուսակցութեանց միջեւ գոյութիւն ունեցող տարակարծութիւնները հարթելու համար ։

Սեղանի վրայ դրուած են նաեւ արտաքին քաղաքականութեան վերաբերեալ խնդիրները, եւ մասնաւորապէս արտաքին նախարարին անձնական դիրքը ։ Պիտօ, ինքն իսկ, ժողովէն դուրս եկած միջոցին յայտարարեց. «Շատ կը խօսուի իմ յաջորդիս մասին. հաճելի պիտի ըլլար ինծի գիտնալ թէ՝ արդեօք «սիրող» թեկնածու մը կա՞յ իմ պաշտօնիս» ։

Ազատ դպրոցներու տրուելիք նպաստի խնդրին մասին տեղի ունեցած են տենդոտ խօսակցութիւններ, բայց, տակաւին համաձայնութեան եզր մը գտնուած չէ ։ Արդարութեան նախարարը յայտարարեց թէ գովելի ջանքեր կը թափուին համաձայնութեան գալու համար ։ Սակայն թէ ի՞նչ կերպով, յայտնի չէ ։ Սա յայտնի է միայն որ ընկերվարականները, դահլիճին գոյութիւնը վըտանգել չուզելով հանդերձ, կը մնան իրենց դիրքերուն վրայ. պիտի չյօժարին որ ազատ դպրոցներուն որեւէ նպաստ տրուի ։ Այս է դէթ իրենց այժմու դիրքը ։

Շումանի դահլիճը իր ներքին դժուարութիւններէն զատ, ունի նաեւ դժուարութիւններ ազգ. ժողովին մէջ, որովհետեւ Տը Կոլի կուսակիցները որոշեցին միանալ Ազատութեան Հանրապետական կուսակցութեան (P. R. L.) եւ համայնավարներուն հետ, պարտութեան մատնելու համար ընկերվարականներն ու ժողովրդականները ։ Առջի գիշեր ազգայնացուած ձեռնարկներու մասին կառավարութեան տրուած վստահութեան քուէն 6 ձայնի մեծամասնութիւն միայն շահեցաւ (288ի դէմ 294 ձայնով) ։ Այս պարագան ցոյց կուտայ տիրող ձգտումին սաստկանը ։ Խորհրդարանի նրբանցքներուն մէջ սա կարծիքը կը տիրէ թէ՝ հարկ պիտի ըլլայ դահլիճին մէջ փոփոխութիւններ կատարել ։ Կը կարծուի սակայն թէ Շուման որոշած է իշխանութիւնը չթողուլ ։ Խօսք եղած է նաեւ Շուման - Տը Կոլ տեսակցութեան մը մասին. այս զրոյցը բացարձակապէս հերքուեցաւ ։

ՆԵՐԳԱՂԹԸ ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ

Մասնաւոր նամակէ մը կ'իմանանք թէ Եգիպտոսի ներգաղթի Բ. կարաւանը, որուն մեկնումը յետաձգուած էր անցեալ տարի, քոլերայի պատճառով, ճամբայ պիտի ելլէ մինչեւ Յունիս 13 ։

Այս կարաւանը կը բաղկանայ մօտ երկու հազար հայրենակիցներէ, որոնց գոյքերը մաքսատան մթերանոցներուն մէջ պահուած են 1947ի ամառէն ի վեր ։

ՄԻՒՌՈՆՕՐՀՆԷՔԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ. — Հալէպի առաջնորդարանը պաշտօնապէս կը յայտաքարէ թէ քաղաքական կացութեան հետեւանքով յետաձգուած է միւռոնօրհնէքը, որ պիտի կատարուէր Անթիլիասի վանքին մէջ, Մայիս 16ին ։

ԱՄԱՍԻՈՅ մէջ, հեղեղները մեծ աւերներ գործեցին երէկ ։ 50 հոգի խեղդուեցան, տասնեակներով տուներ ջուրերէն քշուեցան. քաղաքին մէկ մասը քանդուեցաւ ամբողջովին. աւերակներուն տակ կը մնան մեռեալներ եւ վիրաւորներ ։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒ փոխադրական օդանաւի մը ձայնախօսի պաշտօնեան եւ ճամբորդներէն մէկը ուղղորդին զէնքի սպառնալիք ընելով, ստիպեցին զայն որ վար իջնէ Պարի, իտալական հողի վրայ ։ Օդանաւին 22 փախստական ճամբորդները այս պահուս կը գտնուին պաշտպանութեան տակ իտալական իշխանութեանց՝ որոնք Հռոմէն հրահանգ ուզած են, զանոնք ազատ արձակելու համար ։

ԱՆԳԼԻՈՅ Եղիսաբեթ իշխանուհին յղի է. հաւանական է որ զաւակ մը ունենայ Հոկտեմբերին ։

Թունդ կռիւներ Պաղեստինի մէջ

Երէկ լուր տարածուեցաւ թէ ՄԱԿի կողմէ նշանակուած միջնորդը, կոմս Պէրնատոթ, «կրակը դադրեցնելու» թուական որոշած է 6 Յունիսի Կիրակի օրը, ժամը 9ին ։ Բայց, Կոմսը, ինքն իսկ, հերքեց այս լուրը, «անճիշդ» յայտարարելով զայն ։

Միջնորդը կը շարունակէ իր բանակցութիւնները Հրեաներուն եւ Արաբներուն հետ, մինչ կռիւները կը տատանեան Պաղեստինի ամէն մասերուն մէջ ։ Հրեաները յաջողութեամբ կատարեցին երէկ երկու մեծ յարձակողական, որոնց շնորհիւ Արաբներու գործ դրած ճնշումը Թէլ Աւիվի վրայ, այլեւս դադրած է վտանգաւոր ըլլալէ, գոնէ առ այժմ ։ Հիւսիսային արեւելեան ճակատին վրայ, Հրեաները մտած են Ճէնին, ուր կռիւներ տեղի կ'ունենան փողոցներուն մէջ, մինչ Իսրայէլի օդանաւերը կը ռմբակոծեն քաղաքին կեդրոնական մասը ։ Արաբ սպայակոյտի անդամի մը յայտնածին նայելով, Հրեաները 500 հոգի կորսնցուցած են եւ իրենց յառաջխաղացութիւնը կասած է ։ Հարաւային կողմը, Թէլ Աւիվէն մօտ 40 քիլոմեթր հեռու վայրի մը մէջ, ցամաքային եւ օդային կարեւոր ուժեր շարժման մէջ դրուած են եգիպտական գունդերուն դէմ, որոնք ծանր վնասներ կրած են ։ Լատրունի շրջանին մէջ երկուստեք տեղի կ'ունենան թնդանօթաձգութիւններ որոնք մինչեւ հիմա երբեք այսքան բուռն եղած չէին ։ Թէլ Աւիվի բացերը պատերազմ մը սկսաւ եգիպտական փոքր տորպիղի մը եւ հրեայ օդային եւ ծովային ուժերու միջեւ. եգիպտական նաւ մը ընկղմած է ։ Սակայն, Երուսաղէմի մէջ, Արաբական Լեգէոնը վերսկսած է ռմբակոծել Նոր քաղաքը ։

Հակառակ զինուորական այս գործողութիւններուն, որոնք ՄԱԿի միջնորդին գործը դիւրացնելու բնոյթ չունին, կոմս Պէրնատոթ յայտարարած է նորէն թէ՝ կը մնայ միշտ լաւատես, եւ թէ՝ իր լաւատեսութիւնը հերքող նոր բան պատահած չէ մինչեւ հիմա ։

★ Կոմս Պերնատոթի խնդրանքին վրայ, պելժ կառավարութիւնը հաւանած է Պաղեստին ղրկել զինուորականներ, իբրեւ դիտող, հսկելու համար զինադուլի գործադրութեան ։ Այս առաքելութիւնը պիտի բաղկանայ քանի չափ բարձրաստիճան եւ ստորադաս սպաներէ ։

★ Պաղեստինի Քրիստոնեայ Միութիւնը բողոքած է ՄԱԿի՝ Հրեաներուն դէմ, որոնք Ս. Տեղերուն մէջ «զինուորական կայաններ կը հաստատեն» կամ զանոնք իրենց յարձակումներուն նպատակակէտ կ'ընտրեն» ։ Բողոքը կոչ մըն է միեւնոյն ատեն ուղղուած ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհին, — որ խնդրէ Հրեաներէն՝ յարգել Ս. Տեղերը եւ կրօնական հաստատութիւնները, եւ կուտայ անունները ութ վանքերու եւ կրօնական հաստատութիւններու զորս Հրեաները գրաւած են զինուորապէս ։

Բացատրութիւններ Պիտոյի զիջումներուն մասին

Արտաքին նախարարութեան տեղեկատու դիւանի տնօրէն Օֆրուա լրացուցիչ լուսաբանութիւններ տուաւ Լոնտոնի Վեցերու ժողովին ըրած յանձնարարութիւններուն առթիւ՝ Գերմանիոյ մասին ։ Ահա էական մասերը այս լուսաբանութեան, որ յայտնապէս նպատակ ունի հանդարտեցնել խորհրդարանի շրջանակներուն մէջ յառաջ եկած յուզումը Պիտոյի ըրած «զիջումներուն» առթիւ ։—

Ռուրի հակակշռի յանձնաժողովին մէջ Ֆրանսա պիտի ունենայ 4 ձայն 15 ձայնի վրայ ։ Անոր դերը պիտի ըլլայ հակակշռել ոչ միայն ածուխի, պողպատի եւ քօքի բաշխումները, այլեւ՝ Գերմանիոյ ապազինութիւնը, հոգ տանելով որ արգիլեալ ճարտարարուեստները արգիլուած մընան, իսկ արտօնուածներուն տայ այնքան նախնական նիւթ միայն որքան որ նախապէս սահմանուած պիտի ըլլայ հակակշռող պետութեանց կողմէ ։

Սահմանադիր ժողովին կողմէ պատրաստուելիք Սահմանադրական օրէնքով Գերմանիոյ պիտի տրուի դաշնակցային այնպիսի ձեւ մը որ կարենայ երաշխաւորել իրաւունքները թէ երկիրներուն («Լէնտէր») եւ թէ գերմանացի իւրաքանչիւր անհատի ։

Դաշնակից պետութեանց ազգային ապահովութիւնը երաշխաւորելու համար, գրաւող պետութիւնները իրենց զինուորները պիտի քաշեն՝ Եւրոպայի մէջ հաշտութեան վերջնապէս վերահաստատուելէն ետք միայն ։ Սպասելով որ այս հաշտութիւնը կնքուի, երկրին մէջ պիտի կազմուի «ապահովութեան զինուորական պաշտօնատուն մը» մը, որ ի հարկին պէտք եղած քննութիւնները պիտի կատարէ եւ յանձնարարութիւններ պիտի ընէ դաշնակից վերին հրամանատարներուն ։

Օֆրուա դիտել կուտայ նաեւ թէ Լոնտոնի

(Լոյս տեսաւ շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հայրի՛կ, հայրի՛կ, աստղը թռաւ եւ
յետեւից լոյս հետք թողեց …

— Ո՞վ է, այս անսովոր հնչեցեալը :
— Հայոց Մեծագործն է :
— Դէպքական մարդ :

Ու, այսպէս կը հարցնէին ծանօթ Ֆրանսացիներ, երբ յուղարկաւորներու թափօրը, Պօմօնի երկայնքին, գլխահակ, տխուր ու ընկճուած հետեւեցաւ այն մեծ Հայուն, անզուգական հայրենասէրին, որ գիւղը «խրճիթ մը ծնաւ, հայ-միտքը զայն օրօրեց ու այդ վշտին չափ եղաւ մեծ:

Երբ, առաջին անգամ տեսայ, Կարինոյ մէջ, Կիրակի առաւօտ մըն էր: Հովհէնամ զառեւան փառաւոր պատարագէն մը վերջ, դալկադէմ, կեցած ի ձեռին, եւ կիսուած, ծովածաւալ բազմութեամբ միասին գերեզմանատուն, ուր Ահարոնեան 95ի նահատակաց հողակոյտին վրայ, խօսեցաւ մին իր հրահրման ճառերէն: Աջին ունենալով Գ. Խժմակը իսկ ձախին Աւետիք Իսահակեանը :

« Պիտի գայ այն օրը, երբ Մասիսի երկնասլաց կատարէն, Հայոց շղթայակիր Արտաւազդը քաջն, ձեռ անմեղ արիւնով ձերբազատուած իր կապանքներէն, հայրենիքը պիտի ազատագրէ վայնդի այնքան ալ ի ու արցունք, յանուն անկախութեան ալ բաւական է …» :

Սերունդը որ 1908էն վերջ հասակ նետեց, ուղեցոյց ունեցաւ գիրք մը որ «Ազատութեան ճանապարհ»ը ցոյց կու տար: Հոն էին, «Թայրն» ու Վարդիկը, մեր հոգիները վառած ու փոթորկած էին: Իր «Լռութիւն»ն ու «Իտալիայում»ը մեզ ռոմանթիքներ չէին ըրած, իսկ խօսքը՝ աստուածային պատգամ:

Ու, երբ Վարուժան, իր «Պատգամաւորները» կ'երգէր, սերունդը ելեկտրականացած կը սարսռար, ի խնդիր գալոց օրերու, Հայոց լուսապայծառ ու վարդամատն արշալոյսին, որուն ռահաձայնը կ'առնէին մեր մարդիկները …:

… Հայաշխինջ պատերազմի օրերուն, երբ ցեղը աղօտին Սարդարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ Ապարանի ճակատներուն վրայ, իր գոյութեան կռիւը կը մղէր, վատոգի ու դարաւոր թշնամիին դէմ, մեռ մինակ, երբ կորստեան զարհուրանքէն սթափած՝ իր լախտի հարուածը կ'իջեցնէր զաղանին ու Մայիս 28ը կը կերտէր. մենք Պաղեստինի ճակատը, հրաշքով ի կենդանի մնացած, սակաւաթիւ Հայ սպաներս, գերագոյն հաճոյքով ու հոգեկան անհուն գոհունակութեամբ տեսանք — Թուրք լրագիրներու մէջ — Հանրապետական պատուիրակութեան խմբանկարը՝ նախագահութեամբ Ահարոնեանի :

Ու, այդ օրը, առաջին անգամն ըլլալով՝ հպարտ էինք Հայ ըլլալնուս :

Ցետոյ, անցաւ հուրն ու սուրը, ժանտախտը հալածեցաւ: Եկաւ Սէվրը, ուր յանուն Արմէնիայի, փեց դարերու ստրկութեան խարանը մեր ճակտէն ջնջեց Ահարոնեան, իբրեւ Հայոց Ներեսին՝ թշնամին իր առջեւ ծնրադրեց ստորագրելով դաշնագիրը, նահատակուած ու ողջ մնացած հայութեան ի խնդիր …:

×

Ողբերգութիւնը …,

Հակառակ բոլոր պնդումներուս — կարծես նախազգացումն ունեցած էի դժբախտութեան — որ հանդիստ ձգեն մեծ Հայը, իր քաղցր յիշատակներուն հետ, տեղւոյս Համազգայինը, որոշեց հրաւիրել զայն Մարսէյլ …

Ու, եղաւ սա՝ խուսափելին. այնքան բոցավառ, կրակոտ ու հոյակապ ճառը դեռ չաւարտած, ժողովուրդ Հայոց բառը շրթներուն, ան ինկաւ պատնէշին վրայ. 14 տարիներ տառապեցաւ, անպատում ու անսովոր ողբումով մը …:

Քանի մը մտերիմներու հոգածութեամբ, լման 14 տարի. Տիկին Ն. Ահարոնեան, արտակարգ գուրգուրանքով, անդադրում, հոգաց, փայփայեց ու հատաւ, միամնաբար տանելով, ֆիզիքական ու հոգեկան տառապանքը բաժնելով՝ իբրեւ հոգեւոր հրեշտակ :

★

Ներքին կեանքէն .

Օր մը, բժիշկ Սիմրիհիսարլեան, խնդրեց որ իրեն ընկերակցիմ, քննելու եւ բուժելու համար Ահարոնեանի ատամները :

Երբ, իր բնակարանին աստիճաններէն վեր ելանք, դաւաղան մը ձեռքը, ի դիպահոջ սենեակին մէջ կ'երթեւեկէր: Կեցաւ պահ մը, ուզեց խօսիլ, սակայն բառերը կը կառչէին կոկորդին, ու, այն մարդը որ հսկայ զանգուածները կ'ալեկոծէր ու կը փոթորկէր իր հրաշափառ խօսքովն, այսօր բառ մը անգամ արտասանելու ի վիճակի չէր :

Ուշացած ուրիշ օր մը՝ ներս կը մտնեմ. հաւաքած գիս նշմարած, ճիգով մը որ սաստ ու փաղաքշանք ունէր միեւնոյն ատեն «ո՞ւր… ո՞ւր ես … ան … ուղի» կ'ըսէ :

Անակնկալի եկած, զուսպ խնդուքով մը, կը մօտենամ իրեն ու աջ ձեռքն առնելով, այդ սուրբ աջը ափերուս մէջ, կը խնդրեմ որ անգամ մը եւս կրկնէ: Այս անգամ, իր բարի ու քաղցր ժպիտով, հակառակ Տիկնոջ նկատողութեան թէ «բալաս, ամօթ է, կարելի չէ այդպէս խօսիլ». Գ. Ահարոնեան կը կրկնէ «չան որդի», մինչ բոլորս ալ մեզ հետ իսկ, բարձրաձայն կը խնդանք :

Շատ անգամներ, երբ տրամադրութիւնները լաւ էին, ոսկեդարու մատենագիրներէն գրաբառ պատառիկ մը, քաղաքական ասցուածք մը որ Ազգիս Հայոց հետ առնչութիւն մը ունէր եւ կամ Կոմիտասէն երգ մը, մոռցնել կու տար ամէն բան: Ուշադիր կ'ունկնդրէր, իր կարծիքը կը յայտնէր, այո, այո, կամ ոչ չէ. լաւ, լաւ է բառերով: Ու, երբ զրոյցը կ'աւարտէր, վայ վայ վայ կը հառաչէր, եւ, ասիկա 14 տարի լման :

Մահիճին վրայ :

Տասին վերջին վարագոյրէն չանթահար, հոգեխռով, յուզումով զոր կեանքիս ընթացքին երբեք անգամ պատահած էր, առանց չորս բոլորս նայելու, գրեթէ վեր կը մագլցիմ աստիճաններէն: Չեմ յիշեր թէ ովքեր հանդիպեցան միջանցքին մէջ…

Ու, կը մտնեմ այն սենեակը, որ ինծ համար, տարիներէ ի վեր տեսակ մը ուխտատեղի եղած էր: Հոն է, նոյն մահիճին վրայ, ծաղիկներով ծածկուած, երկու հսկայ կերոններու ընդմէջ, կարծես կը քնանայ, աչքերը խուփ, պատկառազդու լրջութեամբ … կը մօտենամ հոգոցը շրթներուս, աջ ձեռքը ափերուս մէջ կ'առնեմ արտասուալից աչքերով կը համբուրեմ ու երկար կը մըտածեմ… Այո, այս ձեռքն էր որ գեղեցիկ օր մը, ոսկի գրիչը մատներուն գերագոյն հպարտութեամբ մը, Նաւատ հաշտութեան սեղանին շուրջ, միջազգային արիսպագոսին Հէջ ի Սէվր, ստորագրեց այն դաշնագիրը որ 600 տարուան գերութեան խարանը ազգին ճակատէն սրբեց, եւ հոս էր որ թշնամին օր մը ծնրադրեց իր գոհերուն առջեւ: Իր այնքան գեղեցիկ գլխան էջերէն վերջ, ան ստորագրած էր մեր անկախութիւնը … այս այն ձեռքն էր, որ օր մը յոյսի, ի լուր աշխարհի, Սորպոնի բեմէն, մէջօցին մէջ պարզած «Արմէնիա՛, Արմէնիա՛» կոչելով դէպի արեւելք կը ցուցնէր …

Կ'ըսեմ իւրովի մեր նախնիքները աւելի իմաստուն, այս տեսակ աջերը նշխարներու կը վերածէին, կը զմռսէին, կ'օծանէին մաքրամաքուր իւղերով, երբ սուրբ կը պաշտէին ու վանքեր կը հիմնէին յանուն, գալոց սերունդներուն, որովհետեւ համոզուած էին որ, դարերը հազիւ կը ծնանին …

«Գործելով դրաւիս» թաղտութեամբ գնա յաւիտենականութեան, սերունդները պիտի յիշեն քեզ ու վստահ եմ որ օր մը, աճիւնդ պիտի սրբանայ :

Փառք սուրբ աջիդ :

ՏՕՔԹ. Ց. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՀԱՒԱՏՔԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿԷՍ

ԳԻՒՂՆ ԵՒ ԻՐ ԿԱՂՆԵԾԱՌԸ

Գիւղին մէջտեղ, գետի ափին՝ կաղնի մը կար տարիքոտ ու հին, որուն գլուխն կ'երկարէր մինչ՝ կապոյտ երկինքի կամարը ջինջ: Ոչ ոք գիտէր, երբ էր ծլեր, կամ թէ որ մարդ՝ զայն տնկեր էր, բայց գիտէին, պապերն ու ծեր՝ թէ գիւղի չափ տարիք ունէր :

Բարձրահասակ ու պատկառոտ՝ գիւղը ողջոյն առած ընդ ոտ, բախտ կը հիւսէր ու խորհուրդներ կեանքի համար երջանկաբեր: Գիտես թէ ինքն՝ հէքեաթական կախարդ ծառն էր խորհուրդ վրան, որուն կամքին ու հմայքին՝ գիւղն կ'աղօթէր յաւերժօրէն …:

Քանի՜ սերունդ ու բազմութիւն, որպէս գետակ կոտոր ու յորդուն, անցան անոր շուքին տակէն, մերթ խնդալէն, մերթ ալ լալէն, երբեմն առողջ երբեմն հիւանդ մերթ պարտուած, մերթ անպարտ, բայց հասնելով դէպի հեռուն՝ մինչեւ որ իր կանգ առաւ չուն …:

Որքան տուներ յաջորդաբար, առօրեային իրարու պայքար, թէ չյանուեցան՝ քանդուեցան ալ, ան գիւղին մէջ հեղ ու ալեզար, ծիծիռներուն ու սեմերուն նախորդներէն մաշ ու ոչքուէ …: Որքան դարու ժպիտն ու քէն՝ անցան արագ, ժամանակի երթն հեղնելէն …

Ինչքան խնջոյք, պար ու հարսնիք, զերթ բերկրութեան առատառատ կիրք, ծոցուրեցան տուներէն վերս՝ գեղեցկութեան արեւին պէս, ու դեռ՝ ինչքան ողբ, ու կական, ինչքան ողբերգմերական՝ ունկնդրեցին պատերը գիւղին, բուխերիկներն, դաւադրանքին…:

Ամէն մի ժամ, մէն մի վայրկեան, դարերու յամր հետ ընթացման՝ գիւղն ձեւ փոխեց, այլայլուեցաւ, զերթ հեղաշրջեմ, խմոր ու կաւ… բայց անսասան մնաց կաղնին, ինչ էր, մնաց նոյն վերջատին կեանքին համար ու դէմ կեանքին՝ պատրաստ անոր մարտակոչին …:

⁂

Գետի ափին, գիւղին մէջտեղ՝ կաղնի մը կար հասակնաղեղ, առտուն՝ իր շուք որպէս հեղեղ, կը տարածէր մինչեւ կալ-տեղ, իսկ իրիկուն՝ կը դառնար էր, զերթ զովութեան առուակ ու գետ, ու կը բխար բոյրերուն հետ՝ կ'անցնէր գիւղին վերջաւոր կէտ :

Ոտքը ունէր հեսկ բաղեղի, մէջքին կապած կապոյտ գօտի, տերեւներուն մէջ ցնծալի՝ արեւն կ'իջնէր ծորուն լոյսի… սաղարթները կ'արթընային, երբեւ քնար, ու երբեւ վին՝ կ'անձրեւէին արբեցութին հրաշափառ ու բարկ գինին …:

Արագիլ մը՝ բոյն էր շիներ, կաղնեծառին գըլուխն ու վեր, բոյն այդ բաժակ՝ միշտ լեցուն էր արեւով ջեր, կամ կաղնեծառ զերթ քահանայ, ու բոյն որպէս ըսկիհ ոսկեայ՝ կը բարձրացնէր, շուրթին վըրայ՝ տաղն հնօրեայ :

Արագիլին բոյնէն քիչ վար՝ կաչաղակներ շատխօս ու չար, բոյն ունէին ոստերուն թառ, տերեւներուն մէջ զուարճար, այդ բոյներէն թուխսըն մայրութեան՝ վեր կը նետուէր ահեղակամ, փառքին համար որդեծնութեան :

Կաղնեծառին յարկը վարի՝ ծիտերուն էր ըստ կոակի…, ուր սաղարթներ խիտ ու արի՝ կ'ըլլան հէքնաղ ամպ-հովանի. ծիւ, ծիւ, ծիւ, ծիւ բազմաժըխոր համերգն անոնց՝ ոլոր-մոլոր, թեւի ճըթ ճըթ՝ ալիքաւոր՝ կը սփռուէին անոնք երբ որ :

Ամէն առտու կուգային հոն, կը մնային մինչեւ իրիկուն, ծառին վրայ՝ ժիր ու արթուն, կարօտ սիրոյ թրթիռներուն. այս ինչքան ձայն, կարծես հազար՝ մոգեր էին, որ անդադար՝ կը վիճէին լուրջ ու խրթին հարցի մը համար ….:

Ինչքան ջուրեր քըջ քըջալէն, կամուրջներուն անցան տակէն, որքան մարդիկ ինկան մահէն, ու գոցուեցան տուները չէն, բայց անսասան մնաց կաղնին, ի՞նչ էր երէկ, նոյն էր կրկին, կեանքի համար ու դէմ կեանքին՝ պատրաստ անոր մարտակոչին …:

×

Գիւղը բոյն էր արարչաշէն, սարքաւորուած ճակատագրէն, ողջ գիւղացին անկախ իրմէն՝ դեռ բառած էր ծընած օրէն, թէ կը ծնէր, թէ կը մեռնէր, կամ կը խնդար ու կ'արտասուէր, կը հաւատար թէ մէկն կար՝ որ կը վարէր զինքն ու աշխարհ …:

Հայ գիւղացին զարմանածին, Ցիսուս ինքն էր խղճմտանքին, կ'ընդվզէր միշտ դէմ Զարիքին, կ'եւթար առաջ՝ բարի գործին, հաւատացէք մեր աշխարհի արծիւն ու ցին, կամ բորենին՝ աւելի շատ բարի էին՝ ժողովուրդէն արեւմտեան կիսադունդին :

Հող չէ տգէտ ու դիւրախաբ, անոր մըտքին թռիչքն էր կապ… հոգին չունէր բարձրին թեւթափ, ու երազներ՝ հանդոյց ու ամպ… բայց գիւղացին՝ կար, կը մընար՝ սրբազնութեան լուսեղ կամար, Հայոց երկրի միշտ անկաշառ, նկարագրի փառքին համար :

Թէ իր հաւատք պղտոր կամ սին, չէր դիմանար առողջ փաստին, թէ իր մըտքի դաշտը ոստին կ'ընդդիմանար իմաստութեան հրաշք-սերմին.. բայց՝ անհիկա ինչ որ ունէր, թէ անարատ եւ թէ սուրբ էր…, կարծես եղեամն մարգարտայեն՝ որ մարգին մէջ թոյլ կը թափէր :

Ամէն մի գիւղ իրեն պաշտպան, իր գոյութեան զերթ պահապան՝ սուրբ մը ունի, ըլլայ խաչ-քար, մատուռ ու ծառ աւանդական, որոնց հանդէպ՝ իւրկինդ ունի, միախառնուած յարգ ու պատիւ, անոնց կ'երթայ երբ ցաւ ունի, երբ պէտք ունի ներաշխարհի սիրտ բացէքի …:

Ու կաղնի ծառն՝ գիւղին համար սրբութիւն էր աւանդաբար, որուն շուքը մտերմաբար՝ գիւղին վրայ դէտ կը կենար, կը հալածէր դեւերը չար, ու ոգիներն՝ ատելավառ…: Գիւղը ողջոյն, մէկ մարդու պէս կը յարգէր միշտ կաղնին իր վէս, անոր մէջ մի տերեւն կարծես՝ ըլլար սուրբի նշխարի պէս, գիւղն ու կաղնին — երդումով հին — գիրար սիրած՝ անցեր էին վտանգներու ծովն ահագին …:

Ու՛ չափ անգամ ինքնայօժար՝ պտուղ տուեր որթերն ու ծառ, ծըլան, չորցան յաջորդաբար, ճակատագրի փառքին համար, բայց միշտ մնաց մեր կաղնեծառ, որպէս խորհրդ արձանաքար, իր գիւղին մէջ, գիւղին համար, եւ անոր հետ՝ դարէ ի դար …:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՍՕՍ - ՎԱՆԻ

ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ

Եկար մայիսեան բոյր ու ճաճանչով,
Ըմբոստ հայդուկի վրէժի կանչով,
Մեր արիւնարբու թշնամուն խոցող
Արմէնեան հզօր զէնքի շառաչով :

Գթոտ մօր նման եկար գրկաբաց,
Որբ զաւակներդ թեւիդ տակ առած
Ամոքիչ շնչով դուն սփոփեցիր,
Սուրբ եռագոյնը հովանի արած :

Տեսար մեր վիշտը, մեր ցաւը լացիր,
Մեր մշտանորոգ վէրքը կապեցիր,
Հայոց, երբեմնի, աշխարհասասան
Փշրուած գահը ոտքի կանգնեցիր :

Բերեցիր կեանքի մի նոր այգաբաց՝
Երբէք գոյնորի ծիածան հագած,
Հարազատ, տաքուկ արեւ բերեցիր,
Հայոց երկնքին միշտ մռայլամած :

Գ. ԾԻԾԵՌՆԱԿ

Գարեգին կաթողիկոս
(ՅՈԲԵԼԵԱՆԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Գարեգին արք. Յովսէփեան ծնած է 1867ին :

1882ին կը մտնէ Ճեմարան. 1886ին կ'աւարտէ վեցերորդ դասարանը եւ կը մտնէ Լայփցիգ: Նոյն տարին Մանուկ Աբեղեանի առաջնորդութեամբ, հազիւ 18 տարեկան երիտասարդ մը, առաջին անգամ կ'այցելէ Անիի աւերակները: Հայոց հին քաղաքակրթութեան հետ իր այս հանդիպումը ճակատագրական կ'ըլլայ. յափշտակուած հին գեղեցկութիւններէն, այդ օրերէն սկսեալ կ'որոշէ իր կեանքը նուիրել Հայոց մշակոյթի, Հայոց գեղարուեստի ուսումնասիրութեան: 1888ին սարկաւագ կը ձեռնադրուի եւ կ'ըլլայ միաբան Էջմիածնի վանքին: Այդ թուականին է որ «Արարատ»ի մէջ լոյս կը տեսնէ իր առաջին գրուածքը, «Լուսաւորիչ եւ Հայաստանեան Եկեղեցին» վերնագրով :

1892 թուականին Գերմանիա է, Լայփցիկի համալսարանը ուր իրեն դասընկեր կ'ունենայ բոլորիս ծանօթ ազգային Փրօֆ. Ա. Խաչատուրեանը, Մանուկ Աբեղեանը եւ ուրիշներ: Գարեգին սարկաւագ երկու տարի Լայփցիկի եւ երկու քուկէս տարի ալ Հալէի, Պերլինի համալսարաններուն մէջ կ'ուսանի աստուածաբանութիւն, փիլիսոփայութիւն եւ գեղար. պատմութիւն: Եւրոպական կրթութեամբ լիուլի լեցուած, 1897ին կը վերադառնայ Էջմիածին եւ Խրիմեան կաթողիկոսի կարգադրութեամբ կը ձեռնադրուի աբեղայ:

Վարած է բազմաթիւ կարեւոր պաշտօններ:

1911ին ճամբորդած է Երուսաղէմ եւ Պոլիս՝ նկարիչ Եղիշէ Թադէոսեանին հետ, եւ ընդօրինակած է Ս. Յակոբեանց վանքի, Պոլսոյ Ազգ. Մատենադարանի ձեռագիրներէն կարեւոր մանրանկարներ :

Իբրեւ վարձք իր ծառայութեանց, 1917ին կը ձեռնադրուի Եպիսկոպոս Գէորգ Ե. Կաթողիկոսէն: Հայաստանի անկախ հանրապետութեան օրով, Համալսարանի բացման ժամանակ, ուրեմն 1920ին ուսուցչապետ կը նշանակուի հայ արուեստի եւ հնագիտութեան ամբիոններուն: Կը մասնակցի նոյնպէս Կարսի կռիւներուն որպէս Ղեւոնդ Երէց մը եւ կը մնայ գերի Թուրքերուն ձեռքը: Յորհ. Հայաստանի հաստատութենէն յետոյ, Գարեգին Եպիսկ. կը վերադառնայ Էջմիածին, եւ 1921ին կը նշանակուի Հայաստանի Գիտութեանց Կաճառի գիտնական անդամ, հրատարակելով նոյն Կաճառի միւս անդամներուն հետ «Բանբեր»ժողովածուի Ա. հատորը :

1934ին կը նշանակուի Լիազօր Նուիրակ եւ Ներկայացուցիչ Հայրապետի եւ այդ թուականէն ի վեր իր մշակութային ու վարչական կարողութիւնները ի սպաս դրած է Սփիւռքի հայութեան: Այսպէս այցելած է յետոյ եւրոպական եւ Մերձ. Արեւելքի բոլոր հայաշատ կեդրոնները, 1939ին նշանակուեցաւ առաջնորդ Ամերիկայի. իսկ 1943 Մայիս 10ին ալ կաթողիկոս՝ Տանն Կիլիկիոյ : Ծիրդ ութսուն տարեկան է :

ՄՏԱՑԱՆՔ

ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ եռամսեայ գրականութեան եւ արուեստի: Խմբագիր Հրանտ Բալուեան: Մայիս 1948, Փարիզ: Հատը ձեռքէ 150 Ֆր., արտասահման 1 տոլար :

ԳՈՒՑ'Մ ՑԻԾԱՂ

Ուրիշ միջոց չկայ...

Այսօր, հարիւր տարի վերջ, մարդը անմահացնելու են ելեր: Անոր մահուան պարագաները ճշդելու համար, իրար կ'անցընեն հրապարակը :

« Արդեօ՞ք անձնասպան եղաւ: Գե՞տը նետուեցաւ: Սպաննեցի՞ն: Մարմինը ո՞ւր մնաց... Գայլե՞րը կերան թէ ագռաւները եւ այդ դիակերները ո՞ղջ են թէ սպաննուած ...

« Վերջին անգամ տունէն դուրս ելած միջոցին թաշկինակը դրպա՞նն էր, փողկապը վի՞զն էր: Կնոջը ցտեսութիւն ըսա՞ւ: Դպրոցին ամառական դա՞սն ա՞ծ էր, ստացագիր տուա՞ծ էր...» :

Ահա խնդիրներ, խիստ կենսական, որոնց համար հարիւր տարիէ ի վեր կը մտալլկուին եւ իրար կ'անցնին Հայոց պատմագրասէրները՝ Խաչատուր Աբովեանի սիրոյն :

Անոր մասին, դասախօսութիւնները իրարու կը յաջորդեն եւ պիտի յաջորդեն՝ Փարիզէն Երեւան :

Նիւթի նեղութիւն քաշողը, ձեռք պիտի առնէ զայն :

Պիտի ունկնդրենք՝ « Աբովեանի գրականութիւնը եւ անոր գլխարկին դերը այդ գրականութեան վրայ: «Աբովեան իր ազատ կամքո՞վ մեռաւ թէ Փաշխտներն է որ սպաննեցին զայն: «Ի՞նչ եղաւ իր վերջին խօսքը» «Եթէ Աբովեան աշխարհ եկած չըլլար, հայ գրականութիւն գոյութենապէտի ունեա՞ր թէ ոչ: «Աբովեան երազ կը տեսնէ՞ր եւ որո՞ւ կը պատմէր տեսած երազները: «Եկեղեցւոյ մէջ տիրացութիւն կ'ընէ՞ր: Ձայնը աղու՞ր էր: «Կօշիկները ներկել կուտա՞ր ...»

Այսօր, Հայաստանում եւ արտահայաստանում հրապարակները իրար կ'անցնին Աբովեանականութեան մասին:

Հայաստանի կառավարութիւնը, մասնաւոր խուզարկումներ ճամբայ հանած է Մոսկուա, Լէնինկրատ եւ Թիֆլիս, հետապնդելու համար Աբովեանը: Գտնելու անոր հետքը :

Ասոնք այդ քաղաքներուն ծակն ու ծուկը պիտի պրպտեն: Աբովեանի մասին տեղեկութիւններ պիտի հաւաքեն: Անոր մահուան վրայ փաստաթուղթեր պիտի փնտռեն, եւ եթէ սպաննուած է, ոճրագործները երեւան պիտի հանեն եւ կ'երեւայ պիտի ձերբակալեն: Կամ եթէ ողջ է Աբովեան, Երեւան պիտի բերեն զինքը ու Աբովեան Պողոտայի կառավարիչ պիտի կարգեն ..

Բայց ինչ կ'ուզեն սա խեղճ մարդէն, որ մեռած է մէկ դար առաջ: «Ինչու մեռած է, ինչէ է մեռած», ձեր ինչուն պէտք, հօ հարիւր յիսուն տարի ապրելու չէր որպէսզի դուք իր մասին ըստոյգ տեղեկութիւն քաղէիք իրմէ:

Բեզարել է կեանքէն ու չուրջի մարդոցմէ, որ ձեր պապերն էին, ու թողել է կեանքը:

Ա՛խ, եթէ ողջ ըլլար ինչ պատիւներու պիտի արժանանար՝ «հառաջդիմականներու»կողմէ, ինչպէս եղաւ Զարենցին, Ա. Բակունցին, Վէրք Հայաստանի հերոսին անունը կրող Աղասի Խանջեանին որոնց համդիպեցաւ անչուշտ Աբովեան Եղեմի պարտէզին մէջ եւ որոնք պատմեցին իրենց գլխուն եկածները ...

Վաստակաւոր Յ. Օշականն ալ ասոնց հետ պէտք է ըլլայ այս միջոցիս: Զինքն ալ, հրէկ չէ առջի օր, ինչ պատիւներու արժանացուցին: Մարդուն պանիր – հացն իսկ ձեռքէն առնելով անօթի մնալու պաշտօնը առաջարկեցին իրեն, սակայն մահը աւելի ճարպիկ փրթաւ եւ առաջնութիւնը խլեց իրենց ձեռքէն ...

Այսպայսին «Օշական ինչ կ'ուտէր»ի մասին դասախօսութիւններ պիտի տրուին Հայաստանի Ակադեմիոյ մէջ: Անոր հին կօշիկները փնտռելու պիտի ելլեն Պրուսայէն մինչեւ Երուսաղէմ, թանգարան նուիրելու համար :

Հէյ աղբարիք, հանգիստ ձգեցէք մարդիկը գոնէ մահուընէ ետքը: Մի սորվէք որ անդին աշխարհին մէջ ալ յուսահատելով՝ անձնասպանութեան դիմեն եւ կրկնամահացումի ծանր մեղքով դատապարտուին Երկնային Դատաւորէն :

Փառք Ամենակալին որ մեծ մարդոց դասին չեմ պատկանիր, գոնէ յետ մահու, հողախորշիս մէջ, առանց հետապնդուելու մղձաւանջէն, ոտքերս երկարած պիտի հանգչիմ, հրեշտակներուն սրբասացութիւնը մտիկ ընելով ...

Գալով Խաչատուր Աբովեանին, խեղճը օձիքը պիտի չկրնայ ազատել իր բարեկամներուն ձեռքէն մինչեւ որ ուրիշ դժբախտի մը օձիքը ձեռք աշցնեն անոնք:

Որպէսզի միանգամ ընդ միշտ հանգչի «Վէրք Հայաստանի»ի հեղինակը, կ'առաջարկեմ դիմել ոգեհարցութեան :

Կը չարուիք սեղանի մը շուրջ՝ ձեռները սեղանին խփած եւ կը շնչէն չաք մեղմ, ու խորհրդաձայն,— «ով Խաչատուր Աբովեանի հոգին, եկուր եկուր մեր մէջ... Եթէ եկար, երեք անգամ սեղանին ոտքը թխրտացուր... բաէ, յայտնէ մեզի... ե՞րբ մեռար, ո՞ւր մեռար, ի՞նչ պարագաներու տակ մեկնեցար այս կեանքէն... ո՞ւր են աճիւնդ, ձեռագիրներդ.... որոնք պատճառ եղան մահուանդ.. Ըսէ.. ապա թէ ոչ ... հարիւր տարի մըն ալ քաշելիք ունիս մեր ձեռքէն ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՄՏՔԻ ԶԲՕՍԱՆՔ

ՈՐՔԱՆ ԲԱՆ ԳԻՏԷՔ

(Պատասխանները յաջորդ թիւով)

1.— Սրբագրեցէք — չեմ երգեր, չի ծխեր, չուզեր, չի կրնար, չուտեր :

2.— «Քրիստոս ի մէջ մեր յայտնեցաւ Նորէն Աստուած... սխալ կա՞յ :

3.— Ո՞րն է աշխարհի ամէնէն մեծ նաւահանգիստը :

4.— Բոլոր կոնազգի ծառերը մշտադալար են — ճի՞շդ է :

5.— Լուծեցէք հետեւեալ թնճուկները — անփրանճհասալյ, իչգնաթրու:

6.— Ի՞նչ կը նշանակեն — Ոսահ, սինձ, սողնակ, սասաչխ, Ներաչեղ :

7.— Ո՞րկէ կը ըսէ Արաքսը եւ ո՞ւր կը թափի:

8.— Ի՞նչ կարեւոր դէպք պատահեցաւ 1944ի Յունիս 6ին :

9.— Ո՞ւր գումարուած է Հ. Յ. Դ.ի 9րդ ընդհանուր ժողովը :

10.— Տորոնի մշակումը ո՞վ մտցուցած է Ֆրանսայի մէջ :

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (18)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ
(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

Թ.

— Ձեր օրհնութիւնը, Մարտիրոս հայր սուրբ, ըսաւ գիւղացին եւ մօտենալով ուզեց աջը համբուրել :

Վանահայրը աջը տուաւ եւ հարցուց .

— Դուն ուրկէ՞ գիտես իմ անունս :

— Բարի մարդոց անունը միշտ ամէնքը կը գիտնան. բայց ես առանձին գործ ունիմ ձեզ հետ, հայր սուրբ. հրամայեցէք ծառաներուն հեռանալ, կամ մտնենք ձեր խուցը :

— Երթանք, որդեակ, ըսաւ վանահայրը առաջնորդելով այցելուն դէպի իր խուցը :

Երբ մինակ մնացին, անծանօթը սկսաւ իր հարց ու փորձը :

— Հայր սուրբ, դուք անշուշտ տեղեկութիւն ունիք, թէ ո՞րքան զօրք կայ Բագաւան եւ թէ ի՞նչ դրութեան մէջ են անոնք :

Հայր սուրբը աչքերը բացաւ, երբ լսեց հարցումը :

— Ի՞նչ պէտք է քեզ, որդի, անօրէններն այնքան շատ են որ համրել կարելի չէ :

— Որքան ալ շատ ըլլան, մօտաւոր թիւր հարկաւ ծանօթ է ձեզի, որովհետեւ շատ մօտ են վանքին եւ յետոյ ձեր ծառաները միշտ երթեւեկ ունին գիւղին հետ :

— Ինչ ըսեմ, որդեակ, մօտ հինգ հազար մը ըլլալու են, կէսը Բագաւանի մէջ, միւս կէսը՝ Վաղարշակերտի :

— Հըմ, հինգ հազար... երկու հազար եւ հինգ հարիւր... է, հոգ չէ, ինքն իրեն մրմռաց այցելուն:

— Ի՞նչ :

— Ոչինչ. շատ չանցած անոնց հետքն իսկ չի մնար Բագաւանի մէջ :

— Ի՞նչպէս, ըսաւ վանահայրը եւ դողդոջուն ձեռքերով բռնեց այցելուին բազուկը. դուն կ'ուզես միայնակ կռուի՞լ անոնց հետ, կոտորե՞լ զանոնք :

— Ես չէ, այլ Աշոտ Երկաթ շահնշահը :

Սարսուռ մը անցաւ ծերունիին մարմնէն, երբ լսեց Աշոտ Երկաթի անունը. աչքերուն մէջ երեւցաւ ուրախութեան փայլը :

— Իսկ ո՞վ ես դուն որ տեղեկութիւն ունիս անոր մասին. ո՞ւր է ան, Նահատակ Սմբատի որդին :

— Ո՞վ եմ ես. Աշոտ Երկաթի զինուոր Դաւիթն եմ եւ առաջուց եկեր եմ յայտնելու ձեզ, որ այս երեկոյ պատրաստ ըլլաք անոր վեց հարիւր քաջերը ընդունելու, որովհետեւ քիչ մը այստեղ հանգստանալէ յետոյ գիշերը պիտի յարձակուինք Բագաւանի վրայ, ուր վաղը առաւօտ այլեւս ոչ մէկ արաբ զինուոր չի մնար :

Ապա աւելցուց .

— Դէհ, հայր սուրբ, հրամայէ ծառաներուդ, որպէսզի իրենց խուցը մտնեն քնանալու, իսկ դըրան բանալիները ինձ յանձնեն: Պէտք չէ ժամանակ կորսնցնել. ես դուրս կ'երթամ շրջակայքը աչքէ անցընելու. քիչ յետոյ կրկին կուգամ :

Շուարած վանահայրը չէր գիտեր՝ երա՞զ էր իր տեսածը թէ իրականութիւն. բայց հրամայեց բանալիները յանձնել Դաւիթին եւ պատրաստութիւն տեսնել դիմաւորելու Աշոտ Երկաթը :

Ժ.

Գրպանը դնելով վանքի բանալիները, Դաւիթ կամաց կամաց սկսաւ բլուրէն վար իջնել, դէպի ձոր: Տխուր էր անոր դէմքը: Այն մարդը, որ այնպէս անհերկիւղ էր մահուան հանդէպ, որ իր կեանքը նուիրաբերած էր արդարութեան յաղթանակին եւ որ արհամարհեց Գագիկ Արծրունիի դաւմնինները, այժմ սաստիկ յուսահատ էր եւ տըխուր :Տեսակ մը անորոշ ճնշում տակն ու վրայ կ'ընէր անոր սիրտը եւ կը խռովէր հոգին: Առաջ ան յուսալից էր դէպի ապագան, իսկ հիմա, երբ առաջին անգամ ոտք դրաւ Բագրեւանդ գաւառը, ամէն յոյս չքացաւ իր մէջ :

Իջաւ բլուրէն, մտաւ ձորը, կրկին բարձրացաւ նոր բլուրէ մը վեր եւ կրկին իջաւ դէպի ուրիշ ձոր մը. կանգ առաւ հոն եւ խոր, շատ խոր ախ մը քաշեց. կարծես թոքերը պատառուեցան եւ այդ արի մարդուն աչքերուն մէջ արցունքներ երեւցին: Նայեցաւ ոտքերուն տակ ու տեսաւ քարերու կոյտեր, որոնք ցոյց կուտային աւերակ գիւղին հետքերը... փոթորիկը անցեր էր այդ գիւղէն եւ ամէն ինչ քանդեր, ոչնչացուցեր էր, քար քարի վրայ չձգելով: Ջորի վերի կողմը միայն կ'երեւային քանի մը ողկոյզի որթեր, որոնք բախտի բերմամբ ազատ մնալով փոթորիկի մահաբեր շունչէն՝ նոր էին սկսեր ծաղկիլ :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

մէջ ստորագրուած համաձայնութիւնը, պետութեանց պաշտպանութեան տեսակէտով, մէկ մասը կը կազմէ այն ամբողջին որ բաղկացած է Մարշըլի ծրագրէն, Հինգերու ուխտէն, նախագահ Թրումընի 12 Մարտին արտասանած ճառէն, ինչպէս նաեւ Մ. Նահանգներու խորհրդարանի արտաքին յանձնաժողովներուն կողմէ 20 Մայիսին ընդունուած առաջարկներէն (Վանտէնպէրկ): Այս բոլորը անբաժանելի ամբողջութիւն մը կազմեն, եւ կը ձգտին ապահովել Գերմանիոյ քաղաքական եւ տնտեսական կազմակերպութեան մասնակցող պետութիւններու պաշտպանութիւնը հաւանական յարձակման մը դէմ:

Թրումըն յուզեր կրճատել

Եւրոպայի օգնութիւնը

Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովը ընդունեց իր վարկի յանձնաժողովին առաջարկը որ կը թելադրէ 490 միլիոն տոլար զեղչել Մարշըլի ծրագրին համաձայն Եւրոպայի ըլլալիք օգնութեան գումարէն: Թրումըն որոշած է իր բոլոր ուժով եւ միջոցներովը պայքարիլ այս կրճատման դէմ, որովհետեւ ծրագրին որոշած գումարը նուազագոյնն է գլուխ հանելու համար Եւրոպայի վերակառուցման գործը. անկէ պակաս, «նպաստ» կ'ըլլայ եւ ոչ թէ օժանդակութիւն: Զեղչելով այդ գումարը, զէնք մը տրուած կ'ըլլայ Խ. Միութեան, որ իր քարոզութիւնը շարունակէ: Միեւնոյն ատեն պիտի խախտի այն վստահութիւնը զոր ունին Արեւմտեան Եւրոպայի երկիրները Ամերիկայի վրայ:

★ Զեղչի լուրը մեծ մտահոգութիւն եւ յուսախաբութիւն պատճառեց Անգլիոյ մէջ: Եթէ Քոնկրէսը վաւերացնէ զայն — յայտարարեց ելմտական նախարար Քրիփս — Անգլիոյ պարենաւորումը կը վտանգուի, գործազրկութիւն յառաջ կու գայ, եւ ժողովուրդին ապրուստի մակարդակին բարելաւումը կ'ուշանայ քանի մը տարի:

ԹԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԷՆ Է ԼՈՒԱՌ նահանգի քաղաքապետական ընդհ. ժողովը որոշեց Անժէ քաղաքի կաթոլիկ համալսարաններուն յատկացնել 2 միլիոն ֆրանք, որ պիտի ծառայէ այս հաստատութիւններու ելմտացոյցերուն բացը գոցելու:

Ահա դպրոցներու աշխարհականացման սկզբունքին տրուած նոր հարուած մըն ալ որ Փուաննա-Շափիւի հրովարտակէն ետք, կրնայ գըժտութեան նոր խնձոր մը դառնալ ժողովրդական եւ ձախակողմեան կառավարական կուսակցութեանց միջեւ:

ՎԱՏԻԿԱՆԻ առաջարկած միջազգային կաթոլիկ քաղաքազօրքը՝ որուն դերը պիտի ըլլայ պաշտպանել Երուսաղէմը, իրաւունք պիտի չունենայ խառնուելու Պաղեստինի ներքին գործերուն: Աղեքսանդրիոյ յոյն օրթոտոքս պատրիարքը, Խրիստոֆորոս, կը բողոքէ այս քաղաքազօրքին կազմութեան դէմ, ըսելով թէ՝ յոյն վանականներուն կ'իյնայ պաշտպանել Ս. Տեղերը քանի որ անոնք Դ. դարէն ի վեր կը գտնուին Պաղեստին, մինչդեռ Ֆրանչիսկեան լատին կրօնաւորները ԺԳ. դարէն սկսեալ միայն հաստատուած են հոն:

ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒ մեծաքանակ գիները, Փետրվար, Մարտ եւ Ապրիլ ամիսներուն գրեթէ կայուն մնալէ ետք, Մայիսին աւելցած են 6,3 առ հարիւր համեմատութեամբ: Աւելցած են մասնաւորաբար սննդեղէններու գիները (7 առ հարիւր). իսկ ճարտարարուեստական ապրանքներու գիները բարձրացած են 5ուկէս առ հարիւր միայն:

ՊԵՐԼԻՆԻ սովետ հրամանատարը հրաման տըւաւ մայրաքաղաքի աշխատաւորներուն օրավարձերը մինչեւ 20 առ հարիւր աւելցնել:

Արեւմտեան դաշնակիցներու կարծիքով, զօր. Քոթիկովի այս նախաձեռնութիւնը քարոզչական պարզ հնարք մըն է, որովհետեւ օրավարձի յաւելման խնդիրը չորս պետութեանց կողմէ պիտի քննուէր Քոմանտանտուրայի առաջիկայ նիստին մէջ: Սովետները կանխած են Քոմանտանտուրան, համակրութիւնը շահելու համար գերման աշխատաւորներուն:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութեանց միջազգային համաժողովը երէկ բացուեցաւ Վիէննայի մէջ, 17 ազգերու պատուիրակներու ներկայութեան: Քննուելիք մեծ հարցերէն մէկը Հունգարիոյ խնդիրն է: Հաւանական է նաեւ որ «Մարգկային իրաւանց նոր յայտարարութիւն» մը խմբագրուի:

ՀԵՂԻՆԱԿԱՒՈՐ շրջանակներու մէջ կը հաստատուի այն լուրը թէ՝ Լոնտոնի ժողովին մասնակցող կառավարութիւնները Գերմանիոյ տնտեսական եւ քաղաքական կազմակերպութեան մասին իրենց որոշումները պաշտօնապէս չհրատարակած, զանոնք պիտի հաղորդեն Խորհրդ. Միութեան: Այս որոշումը տրուած է Ֆրանսայի առաջարկին վրայ, իբրեւ «փափկանկատութիւն»:

ՄԱՅԻՍ 28

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ — Տեղի կ'ունենայ Յունիս 6ին, «Սաքրէ Քէօրի» սրահին մէջ ժամը 3ին:

Կը նախագահէ ընկեր ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԵՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ եւ ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ:

Ներկայ կ'ըլլան նաեւ ընկերներ Ս. ՏԷՐ ԹՈՄԱՍԵԱՆ եւ ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

×

ԻՍԻՒ ՄԷՋ — Յառաջիկայ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Խրիմեան սրահի մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԳԱՆՏԻԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցի Նոր Սերունդի երգչախումբը ղեկավարութեամբ ընկ. Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի: Կ'երգէ՝ Օր. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ, կ'արտասանեն ընկերներ Կ. ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ, ԱՐԻՍ ԳԱՐԱԵԱՆ եւ Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ:

Հ. ԵԱՓՈՒՃԵԱՆ եւ օր. ՄԱՐԳՐԻՏ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ:

Հանդէսէն վերջ տեղի կ'ունենայ խնջոյք: Կը նուագէ Գ. Շ. ԳԱԼԵԱՆի նուագախումբը:

Մուտքը ազատ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ — Սէն Ժէռոմէն ընկեր Գէորգ Կոփոյեան իր ցաւակցութիւնը յայտնելով Դաշն. վերին մարմնին, Տիկին Ն. Ահարոնեանին եւ ամբողջ ընտանիքին, կը խոնարհի մեծ հայու յիշատակին առջեւ եւ «Յառաջ»ի միջոցաւ կը նուիրէ 1000 ֆրանք իր յուշարձանին շինութեան:

ՀԱՅ ԱՒԵՏ. ԵԿԵՂԵՑԻ. — Պաշտամունք ամէն կիրակի ժամը 10.45ին, Luxembourgի սրահին մէջ, 58 rue Madame, Métro St. Placide կամ Notre Dame des Champs: Այս կիրակի կը քարոզէ փրոֆ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ: Նիւթ՝ «Աւետարանը ի՞նչ տուած է Հայուն»:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ — Պ. Յակոբ Ժամկոչեան (Աֆիոն Գարահիսարցի) իր պալկին Պ. Աւետիս եւ Օր. Ենիկէ Խաչմանեանի նշանադրութեան առթիւ 5000 ֆրանք նուիրած է Ֆր. Կապ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղին:

★ Ընկեր Յակոբ Կօշկակարեան նոյն նշանախօսութեան առթիւ հազար ֆրանք նուիրած է Վալանսի Կապոյտ Խաչին, 1000 ֆր. «Ա. Ահարոնեան» դպրոցին եւ հազար ֆր. Վալանսի ՀայՄարզական Միութեան: Ընկեր Յակոբ Տէր Սարգիսեան հազար ֆր. նուիրած է «Ա. Ահարոնեան» դպրոցին:

ՇԻՐՎԱՆԶԱՏԷԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ ծանօթ արուեստագէտ Տիկ. ՍԻՐՈՒՇԻ ՏՐԴԱՏ ՆԸՇԱՆԵԱՆի, 27 Յունիս, Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2.45ին Քազա տ'Իթալիայի թատրոնին մէջ: Կը ներկայացնեն Շիրվանզատէի գլուխ գործոցը՝

ՊԱՏՒԻ ՀԱՄԱՐ

Ընտանեկան բարոյալից եւ ցնցող տրամը 4 արար: Մուտք տոմսերու գիները 300, 200, 150 եւ 75 ֆրանք: Կը ծախուին բոլոր կազմակերպութիւններուն քով անխտիր: Կեդրոն՝ Տպարան Զաւէն 35 rue Dominicaines, Marseille: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme — (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ — Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հասցէին:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԱՆԿԵՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ ԿԸ ՏՕՆԷ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Կիրակի 6 Յունիսին, ժամը 3էն կէս գիշեր, Salle des Fêtesի մէջ rue de la Libération:

Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժինով:

Կը նախագահէ ՕՐԻՈՐԴ ՖԼՕՐԱ ՇԷՕՀԼԱԵԱՆ

Կը խօսի Պ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ ՏԻԿ. ԶԱՐՈՒՀԻ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ (երգ), Օր. ՄԱՅՏԱ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ (դաշնակ), Պ. ՖԻԼԻՓ ԱՂԱԶԱՐԵԱՆ (ջութակ), Օր. ԱՅՏԱ ՋԱՀՐԷՃԵԱՆ (ֆր. արտասանութիւն), Պ. ԳԱՐԵԳԻՆ (թառ), Օր. Ա. ՀԱՆԷՍԵԱՆ (ֆր. երգ), 7 տարեկան ԼԵՒՈՆԻԿ ԳԱԼԷՆՏԷՐԵԱՆ (դաշնակ), հայերէն արտասանութիւններ եւն.: Ճոխ պիւֆէ:

Շոգեկառքը Gare du Nordէն կը մեկնի 2.27ին, յետոյ 4.17ին: Անկէնէն վերջին շոգեկառքը Gare du Nord կը մեկնի ժամը 11.20ին:

ԵՂԵՌՆԱԿԻ Ա. ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի կողմէ, մասնակցութեամբ Սանուհիներու եւ բարեկամ կազմակերպութեանց, տեղի պիտի ունենայ Յունիս 13ին, կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ «Clos des Fusains» արճարան ճաշարան օդասուն եւ ընդարձակ պարտէզին մէջ, Chemin des Iles, գետեզերքը:

Մանրամասնութիւնները առանձին:

ԻԷՆԱՅԻ ԹԱՏՐՈՆ, 10 Ave. d'Iéna, métro : Iéna

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Երկուշաբթի գիշեր, 7 յունիս, ժամը 8.30ին: Փարիզահայ լաւագոյն դերասաններու մասնակցութեամբ Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ կը խաղայ Ա. Աբէլեանի գեղահիւս թատերգութիւնը՝

ՄՈԼՈՐՈՂ ՃՐԱԳՆԵՐ

Քոմէտի դրամաթիք 3 արար

Հայկական ընտանեկան կեանքէ քաղուած նիւթ մը, որուն մէջ՝ ծիծաղ, ժպիտ, արցունք, յուզում, անձկութիւն իրարու կը յաջորդեն:

Տոմսերու գիները՝ 200 եւ 100 ֆրանք: Կը ծախուին 43 rue Richer ինչպէս եւ բոլոր միւս գրատուները:

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի ԳՈՒՍԱՆ երգչախումբին, ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԳԱՑԻՇԵԱՆԻ, հովանաւորութեամբ Ալֆորվիլի Հայ Բազմիկներու Միութեան, պատուոյ նախագահութեամբ ԱՐՏ. Արք.ի: Կիրակի 13 Յունիս կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին, Մէզոն Ալֆորի քաղաքապետարանի սրահին մէջ: Կը մասնակցին Անուշ Ատոմեան, Մատլէն Աճէմեան, Ստեփան Պօղոսեան, մեներգ Մարիվօն Ֆապըր՝ ջութակ, Արման Մանուկեան դաշնակ: Դաշնակի ընկերակցութիւն Տիկին Նէլլի: Մուտք 100, 150, 200 ֆրանք:

Հաղորդակցութիւն — Charenton Ecolesէն առնել 181 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Mairie de Maisons Alfort:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 8 JUIN [redacted] Երեքշաբթի 8 ՅՈՒՆԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5361–Նոր շրջան թիւ 970 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵԹԷ ՉՄՈՌՆԱՆՔ, ՉԵՆ ՄՈՌՆԱՐ

«Նամակներ խմբագրին» գլուխին տակ, որ անգլիասաքսոն մամուլին հիմնական մէկ բաժինը կը կազմէ, Լոնտոնի «Տէյլի Մէյլ»ը շահեկան գրութիւն մը հրատարակած էր Յունիս 5ին :

Նամակագիրը, Լաթիըն Կրէհըմ - Սքոթ, կոմս Թէնքըվիլի, 12 կէտերէ բաղկացեալ ծրագիր մը կ'առաջարկէ, ապահովելու համար Եւրոպայի խաղաղութիւնը :

Թէեւ կոմս, այսինքն ազնուական, ապա ուրեմն քաղքենի – պահպանողական, Լոթիըն - Կրէհըմ - Սքոթ բաւական լայնամիտ կ'երեւայ, իր արտայայտութեանց մէջ: Իսկ թերթը, նոյնպէս պահպանողական — օրկանն բրիտանական աշխարհակալութեան — ծրագիրը տպած է անփոփոխ :

Ի՞նչ կ'առաջարկէ նամակագիրը, որ իր հասցէն ալ տուած է (Զուիցերիա):

Մեծն Բրիտանիա, Ռուսիա, Ամերիկա եւ Ֆրանսա պէտք է անմիջապէս ձեռք առնեն հետեւեալ միջոցները, եթէ կ'ուզեն խուսափիլ պատերազմէն .—

1.— Մեծն Բրիտանիա եւ Խ. Ռուսիա պէտք է իրապէս վճռական ճիգ մը փորձեն, համաձայնութեան գետին մը գտնելու եւ բարեկամաբար քննելու համար իրենց ազգային վարդապետութիւնները, — ժողովրդավար դրամատիրութիւն եւ համատիրական համայնավարութիւն :

2.— Մեծն Բրիտանիա պէտք է բացորոշապէս հասկցնէ Ամերիկայի եւ Ռուսիոյ որ եթէ պատերազմի բռնուին, ինք երբեք պիտի չմասնակցի, մինչեւ որ Ռուսիա չյարձակի արեւմտեան Եւրոպայի կամ Սկանտինավիոյ վրայ :

3.— Չորս ջոջերը — Ռուսիա, Անգլիա, Ֆրանսա եւ Ամերիկա — պէտք է նոր ժողով մը հրաւիրեն, վերջ տալու համար Գերմանիոյ ցին-ուորական գրաւման, միայն կարգ մը առանձնաւոր վերստուգիչ յանձնախումբեր ձգելով : (Այստեղ մանրամասնութիւններ՝ Գերմանիոյ պետական վերակազմութեան մասին) :

4.— Աւստրիա պէտք է վերստանայ 1935ի բոլոր հողամասերը եւ նորէն միացուի Հունգարիոյ, դաշնակցային հիման վրայ: Աւստրիական պետութիւնը պէտք է ելք մը ունենայ Ադրիական ծովուն վրայ :

5.— Հարաւ. Արեւելեան Եւրոպայի մէջ, Եուկոսլաւիա, Պուլկարիա եւ Ռումանիա պէտք է դրուին Ռուսիոյ ռեւական թեւարկութեան տակ:

6.— Անգլիա, Ռուսիա, Ֆրանսա եւ Իտալիա պէտք է երաշխաւորեն Յունաստանի եւ Թուրքիոյ վեհապետական անկախութիւնը :

7.— Ռուսիա եւ Օսմ. կայսրութիւնը(?)պէտք է համաձայնութեան մը յանգին, միանգամայր տամանձնելու համար Նեղուցներու պահպանութիւնը :

Դանուբեան աւազանի մասին ալ առաջարկ մը ներկայացնելէ վերջ (յօդ. 8), նամակագիրը կը յայտարարէ .—

ԹՈՒՐՔԻԱ ՊԷՏՔ Է ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՇՆՈՐՀԷ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ՔԻՒՐՏԻՍՏԱՆԻ: Իրան պէտք է նոյն իրաւունքը տայ Ատրպատականի եւ հիւսիսային Իրանը պէտք է դրուի ռուսական պաշտպանութեան տակ: (Յօդ. 9):

Տասներորդ կէտը կ'առաջարկէ որ Ռուսիա ճանչնայ Միջին Արեւելքի բոլոր արաբական պետութիւնները, նաեւ հարաւ. արեւմտեան եւ հարաւային Իրանը, մէջն ըլլալով Պարսից ծոցը, իբրեւ տեւականօրէն ենթակայ Մեծն Բրիտանիոյ քաղաքական եւ տնտեսական ազդեցութեան :

Նամակագիրը բրիտանական կայսրութեան ամբողջական եւ ինքնավար գաղթապետութիւններ համարելէ վերջ Փաքիստանը եւ Հնդկաստանը (յօդ. 11),վերջին կէտով անհրաժեշտ կը գտնէ զուտ եւրոպական ազգաժողով մը կազմել, հովանաւորութեամբ Անգլիոյ, Ռուսիոյ, Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ: Իր կարծիքով, Գերմանիան ալ պէտք է մասնակցի, անմիջապէս որ գերիշխան պետութիւն դառնայ, իսկ Մ. Նահանգները՝ իբրեւ պատուակալ անդամ :

Այս ամբողջ գրութեան մէջ, մեզ կը հետաքրքրէ միայն մէկ բան,— որ մարդիկ հայկական հարցին լուծումն ալ անհրաժեշտ կը գտնեն, խաղաղութիւնը ապահովելու համար :

Ուրեմն չեն մոռնար, եթէ մենք չմոռնանք :

Վաղը կը բացատրենք թէ ի՛նչ ըսել կ'ուզենք:

Շ.

Ֆրանսայի ներքին կացութիւնը

Ներկայ շաբաթը վճռական պիտի ըլլայ Ֆրանսայի քաղաքական կացութեան տեսակէտով : Դպրոցներու աշխարհականացման խնդիրը շատ հաւանական է որ իրաւախոհութեամբ լուծուի, բայց, Խորհրդարանին մէջ ու դուրսը, բուռն վիճաբանութիւններ տեղի պիտի ունենան արտաքին քաղաքականութեան վերաբերմամբ, եւ մասնաւորաբար Գերմանիոյ մասին Լոնտոնի մէջ կնքուած համաձայնութիւնը խիստ դիտողութեան – ներու առարկայ պիտի ըլլայ, երբ Պիտօ ազգային ժողովի արտաքին յանձնաժողովին մէջ ընէ իր այնքան անհամբերութեամբ սպասուած յայտարարութիւնը: Ոչ նուազ անհամբերութեամբ եւ հետաքրքրութեամբ կը սպասուի նախագահ Տը Կոլ դիտաւորութիւն ունի լսելու մամուլին, եւ որով, R. P. F.ի շրջանակներուն մէջ տիրող կարծիքին համաձայն, Զօրավարը խստիւ պիտի քննադատէ կառավարութեան ներքին եւ արտաքին քաղաքականութիւնը :

Մարշալի ծրագրին մասին

Հանրապետական ծերակուտական Վէնտընպէրկ խնդրեց Ծերակոյտի վարկի յանձնաժողովէն որ յոյժ զինքը կարելի եղածին չափ շուտով, բացատրելու համար թէ՝ ինչո՞ւ պէտք չէ Մարշըլի ծրագրին գումարէն 25 առ հարիւր (490 միլիոն տոլար) զեղչել: Այսպիսի դիմում մը, որ անսովոր է Վէնտընպէրկի համար, կ'ապացուցանէ թէ՝ այս նշանաւոր ծերակուտականը դիտաւորութիւն ունի անձամբ վարելու Ծերակոյտին մէջ մղուելիք պայքարը, ի նպաստ Եւրոպայի օգնութեան :

Երկու մեծ կուսակցութեանց (Հանրապետական եւ դեմոկրատ) պետերը համաձայն են որ Ծերակոյտը մերժէ երեսփ. ժողովի որոշումը՝ Մարշըլի ծրագրով ընդունուած վարկը զեղչելու մասին: Տիրող ընդհանուր կարծիքին նայելով, Ծերակոյտէն եւ երեսփ. ժողովէն կազմուած խառն յանձնաժողով մըն է որ իրաւախոհութեամբ պիտի լուծէ վէճը, եւ այս պարագային, զեղչը պիտի ընդունուի. բայց 25 առ հարիւրէն աւելի պակաս համեմատութեամբ :

ՆԵՐԳԱՂԹԸ ՌՈՒՄԱՆԻԱՅԷՆ

Պուքրէշի «Հայաստանեան ճակատ» շաբաթաթերթին մէջ հրատարակուած պաշտօնական ծանուցում մը կ'իմանանք թէ Ներգաղթի Կոմիտէն Մայիս 25ին խորհրդային դեսպանատունէն ստացած է 1948ին ներգաղթելու արտօնուած հայրենակիցներու ցանկերը: Կարաւանը պիտի մեկնի Յունիս 10—15ին: Ներգաղթողներու ընդհ. թիւը պիտի ըլլայ հազար :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ հաղորդեց ՄԱԿի թէ պատրաստ է բանակցելու Ալպանիոյ հետ, հաշտութեան դաշինք մը կնքելու համար: Երկու երկիրները 1940էն ի վեր պաշտօնապէս պատերազմի մէջ են, որովհետեւ այդ ատենի պատերազմական վիճակը ջնջուած չէ անկէ ի վեր :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ օդային տորմիղը մօտ ատենէն աշխարհի ամէնէն մեծը պիտի ըլլայ: Օդանաւային բանակի վերին հրամանատարութիւնը հրաման տուած է որ, անմիջապէս եւ անսահման շարքով, շինուին «Պոյինկ » —X—B—47 «Stratojit» տիպարի ծանր ռմբաձիգներ: Ասոնք պիտի կրնան թռչիլ 9000 մեթր բարձրութեան վրայ, ժամը 1000 քիլ. արագութեամբ, եւ այնպէս մը շինուած են որ պիտի կրնան փոխադրել կամ հիւլէական ռումբ մը, կամ «երկրաշարժ» անուն ռումբեր եւ կամ 19 թոնէ աւելի ծանրութիւն ունեցող ամերիկեան նոր ռումբերէն հատ մը:Յարդ ծանօթ սրատրդ օդանաւերէն ոչ մէկը պիտի կրնայ հալածել այս ամերիկեան «գերամրոցները »:

ԶՕՐ. ՎԷԿԱՆ, իր պաշտ արձակուելէն ի վեր առաջին անգամ ներկայ եղաւ Ֆրանսական Ակադեմիայի շաբաթական նիստին: Ակադեմիային տնօրէն կոմս տ'Առքուր զօրավարին վերադարձը շնորհաւորեց ջերմ խօսքերով :

ԺԱՆ ՓԻՕ, «Օտօտ»ի խմբագրապետը, մեռաւ 59 տարեկան հասակին մէջ: Հանգուցեալը Հայերու բարեկամ եղած է սկիզբէն ի վեր :

Պաղեստինի խնդիրը

ՄԻՋՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՓՈՐՁԵՐԸ

ՄԱԿի միջնորդ կոմս Պէրնադոթ անդուլ գործունէութիւն ցոյց կու տայ Արաբներն ու Հրէաները հաշտեցնելու համար: Հեռաձայնով տեսակցելէ ետք Միացեալ Ազգերու ընդհ. քարտուղար Թրիկվի Լիի հետ, եւ խօսակցելէ վերջ Գահիրէի Ֆրանսական դեսպանին հետ, կոմս Պէրնադոթ Պէյրութ մեկնեցաւ, յարաբերութեան մէջ մտնելու համար Լիբանանի կառավարութեան հետ, յետոյ պիտի երթայ Հայֆա եւ Ամման, անկէ ալ պիտի վերադառնայ Գահիրէ, ուր, երկրորդ անգամ ըլլալով, պիտի խորհրդակցի Եգիպտոսի վարչապետ Նոքրաշի փաշայի հետ :

Թրիկվի Լի կատարեալ իրաւասութիւն տուած է իրեն՝ Արաբներու եւ Հրէաներու վէճը կարգադրելու, իր յարմար դատած եղանակով : Ապահով. Խորհուրդին կողմէ իրեն տրուած այս իրաւասութենէն ուժ առած՝ Կոմս Պէրնադոթ իսկոյն ձեռնարկած է լուծելու ներգաղթի փշոտ խնդիրը. որոշած է որ զինադադարի տեւողութեան որեւէ ներգաղթ տեղի չունենայ, արգիլած է նաեւ որ պատերազմող կողմերը օգնական ուժեր հաւաքեն : Զինադադարի պայմաններուն գործադրութեան պիտի հսկեն ամերիկացի, պելժ, ֆրանսացի եւ շուէտացի սպաներ : Խնդրին զինուորական մասը այս ձեւով կարգադրելէ ետք, ՄԱԿի միջնորդը ինքզինքը պիտի նուիրէ վէճին քաղաքական մասը լուծելու, որ ամէնէն դժուարըն է, որովհետեւ հարկ է Պաղեստինի ապագայ վարչաձեւին մասին այնպիսի կարգադրութիւն մը ընել՝ որ թէ՛ Արաբներուն եւ թէ Հրեաներուն հաւանութեան արժանանայ: Կատարեալ անկախութեամբ գործել կարենալու համար, կոմս Պէրնադոթ որոշած է իր կեդրոնատեղին չէզոք հողի վրայ հաստատել, եւ ընտրած է Հռոդոս կղզին :

Կը կարծուի թէ զինադադարի կնքման արգելք եղող խնդիրը Հրեաներու ներգաղթի հարցն է, որուն մասին անդրդուելի կը մնան հակառակորդ կողմերը: Կիպրոսի մէջ արգելափակուած 24000 Հրեաները ներկայացնող 60 պետեր Շաբաթ օր յայտարարեցին անգլիական կառավարութեան թէ՝ «ամենածանր հետեւանքներ» կրնան յառաջ գալ, եթէ 17էն 46 տարեկան Հրեաներուն արգիլուի Պաղեստին երթալ: Աւելցուցած են թէ՝ «վերջին անգամ ըլլալով» կ'ընեն այս ազդարարութիւնը:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ՓՈՇԵԹԱԹԱՒ(?)

Հրեայ անկանոն զինուորները գրաւեցին Ճիպուան, Թէլ Ավիվի եւ Խայֆայի միջեւ միակ քաղաքը՝ որ տակաւին իրենց ձեռքը չէր գտնուեր : Այս դէպքին մեծ կարեւորութիւն կը տրուի, որովհետեւ Ճիպուանի գրաւումով, Թէլ Ավիվ զերծ մնացած կ'ըլլայ հարաւէն եկող որեւէ վտանգէ :

Կացութիւնը չփոթ է Ճէնինի մէջ. Իրաքցիները կ'ըսեն թէ քաղաքը մտնող Հրեաները վտարուած են, 550 մեռեալ եւ հազար վիրաւոր թողլով: Արաբական Լեգէոնն ալ կը հաղորդէ իր կողմէ թէ Հրեաները յարձակած են Երուսաղէմի հին քաղաքամասին վրայ. բայց ետ մղուած են : Պաղեստինի Փոթանի Ընկերութեան շէնքերը՝ որոնք հին Սոդոմ եւ Գոմոր քաղաքներու պատմական վայրերուն մէջ կը գտնուէին, այրած՝ նոն Արաբներու ռմբակոծութիւններէն. վնասները շատ մեծ եղած են :

★ Երուսաղէմի մէջ սկսած զինադուլը չէ կըրցած տեւական ըլլալ: Հրեաները ռմբակոծած են քաղաքը: Ի մէջ այլոց, ռումբեր ինկած են Հայ կաթոլիկ պատրիարքարանին վրայ (Ս. Յակոբայ վանքը ըսել կ'ուզէ անշուշտ «Ֆիկարօ»ի թղթակիցը, որ կ'աւելցնէ թէ պատրիարքը տեսած է՝ ծածկուած փոշիով եւ գաճի կտորուանքներով): Հին քաղաքի կրօնական երեք պետերը — Հայ, Լատին եւ Յոյն — Պապին ուղղած են բողոք մը, խնդրելով անոր պաշտպանութիւնը: Նախորդ օրը, երեք պատրիարքները շինած էին ցուցակը այն վանքերուն՝ որոնք Հրեաներու գրաւման տակ կը գտնուին եւ քանդուած են մասամբ կամ ամբողջովին :

Վիէթ-Նամ անկախ

Ֆրանսական Բարձր Քոմիսէր Պոլաէր, Անամի նախորդ կայսր Պաօ Տաի եւ զօր. Վան Քսուան Շաբաթ օր, Ալոնկի ծովախորշին մէջ, « Տիւկէ – Թրուէն » մարտանաւին վրայ, ստորագրեցին համաձայնութիւն մը՝ որով Ֆրանսա կը ճանչնայ Վիէդ - Նամի անկախութիւնը, Ֆրանսական Միութեան ծոցին մէջ :

Այս համաձայնութեամբ, Վիէդ - Նամ կ'արտօնուի, ինքն իսկ, իրականացնել իր միութիւնը, կ'ըլլայ անդամ Ֆրանսական Միութեան եւ Մայր Երկրի կառավարութեան կը միանայ այս Միութեան պարտադրած կապերովը: Առաջիկային ուրիշ համաձայնութիւններ ալ պիտի կնքուին Ֆր -

«Լուսերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ»

ՀԱՒԱՏՈՑ ՀԱՆԳԱՆԱԿԷՍ

ԳԻՒՂՆ ԵՒ ԻՐ ԿԱՂՆԵԾԱՌԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Գարնան, ամրան, ամէն մէկ ժամ, կաղնեծառուքին տակ անպայման, ժխոր մը կար, աղջկայ, տղու, խոնջած ծերի, հալած պառաւ, ամանք ճղոր կախած ծառէն՝ կ'օրօրուէին զուարթօրէն, երգ կ'երգէին առատօրէն, աւելի շատ թռչուններէն :

Աղջիկները լաթ կը կարեն, կամ՝ կերակուր կը պատրաստեն, քանզի անոնք հարմարանք ունին, գով շուքին մէջ կաղնեծառին... : Պատանիներն արեւէն այրած, դաշտ ու արտի չունչը ըմպած, հաւաքուեր են կաղնիին տակ, վէգ կը խաղան, մերթ ալ գնդակ : Թէ ձանձրացան այս խաղերէն, գետ կը նետուին ամէնքն մէկէն, ջուր կը ծեծեն, աջէն, ձախէն, ջուրն կը փախի ափունքներէն, լողուորները հրահրալէն՝ փախուստ կուտան գետին մէջէն :

Կուգան յետոյ ծերերը մեր, դանդաղաքայլ ղերթ իշխաններ, կաղնիին տակ տեղ կը բռնեն, տամաքարեր լուռ կը շարեն, ու սալ-քարին վրայ հակած՝ գլուխն իրենց ալեւորած, մերթ կը քշեն քարեր առաջ, մերթ կը տանին ահեակ ու աջ, ու կը խոկան, ամբողջ ժամեր, երբեմն ալ ողջ ցերեկներ, թէ ո՞ր քարը պէտք է քշել ձախ կողմ կամ աջ, կամ քիչ մը վեր, արժէք չունին օրն ու ժամեր, բաւ է միայն բերկրի պահ մը մարմինք ծեր... :

Կուգայ հարս մը կուժը ուսին, արեւու ներկն քսած թուշին, հագուստներու եւ մէջ քօղին՝ կը փայփլի ուխտն պսակին, կուժն կը լեցնէ գետին ջուրէն, եւ աչքը իր՝ սիրոյ բոցէն... տուն կը դառնայ գինով կեանքէն, ինչպէս ժամուորն՝ պատարագէն :

Գառուկները՝ իլ կը դարձնեն, կը մանեն թել, Սաթիկ մաման բուրդ կը գզէ, Մարիամ քուրիկ՝ վէպ կը պատմէ, մինչ կաղնեծառն անոնց աչքին մէջ կը նետէ կեանքի աշնան տխուր փոշին :

Կաղնեծառը մեր անցեալին իբրեւ ոգին, կը պողպատէ բերդը կամքին ... :

Անոր կուտայ դուռ պղնձի, որ դարերով կանգուն մնայ, Հայոց երկրին մինչեւ տեռնայ՝ յաղթանակը բազմադարեայ : Ահա ինչո՞ւ կանք անվրկանդ, ձեռքերնուս մէջ բարութեան կանթ, հողը կը հերկենք, արտերն ու հանդ՝ Մասիսն ըրած մեր յոյսին սանդ :

Տէրընտեսին խարոյկները անոր ոտքին տակ կը վառին, աղօթքին բոյլն, լոյսը ձամբին՝ անոր կ'ըլլան յուռի մէջքի, խունկին ծուխ բուրումնութեան պէս՝ կ'ելլէ գագաթ կաղնիին վէս :

Հարսն ու փեսան՝ ըստ գիւղական տարապատում սովորութեան, պիտի ցատկեն խարոյկը սուրբ տէրընտեսին եւ ստանան մաղթանքները ողջոյն գիւղի..., այդ որբաղան ու քաղցր օր՝ հարսնատէր պիտի բաժնեն պտուղներ չոր :

Ջրօրհնէքին՝ մեր սուրբ ժամէն, խաչ-խաչվառով ամէնք մէկէն, տէրտէր, դպիր ու դպրապետ, աղօթւորներ ալ անոնց հետ, դուրս կը խուժեն ժամուն դռնէն, արբած կրօնքի բարկ գինիէն, կը մօտենան կաղնեծառին, որ խաչն գետին ջուրը նետեն ... :

Ծառը հագեր ձիւնէ շապիկ, գետը կծկեր, պաղեր նոյն իսկ հաղն ու երկինք... : Մարդոց թափօրն չէշտ կը հոսի, կը խլանուի ու կը բարդուի, ինչպէս ջուրը յորդ անձրեւի՝ յառաջ կը լայն ասաղանի, վառուող մոմեր մերթ կը մարին, մերթ ալ յանկարծ կ'ողեւորուին, քահանայի բըռնած խաչին սուր կը նային :

Խաչը թաւը, տես, ահա տես, արդէն թռած արտոյտին պէս, վեր կը թռի, կը դարձդարձի, պապա(*) կ'իյնայ գիրկը գետի ... :

Գիւղի տըղաք ջուր կը նետուին՝ անմիջապէս, հեռուէն խաչին : Ջուրն կը ծփայ, ջուրը կ'եռայ, կարծես կաթսայ՝ որ բռներ են կրակի վըրայ :

Մէկ մըն ալ տեսնես մարդ մը կ'ելլէ ջուրին մէջէն... : Ու կը խնդայ ջրամոյն խաչն մարդուն ձեռքին : Հոսկէ հոնկէ կը պոռչտան, եւ կը ծափեն, եւ կը ճչան :

— Ապրիս, խաչիկ, երանի քեզ, այսօր խաչին կնքահայր ես :

— Տանիդ բարիք՝ լեռներու պէս, փող ու կաթըղ՝ գետերն ինչպէս :

— Վարձքըդ կատար, Խաչիկ աղբար, եթէ ափես մոխիր կամ քար՝ ափանդ ըլլայ ոսկեղէն ծառ ... :

Յետոյ՝ ամբոխն կը գալարուի, յորձանք կուտայ, ու կը շարժի, եւ կը հոսի, եւ կը հոսի դէպի տունը կնքահայրի ... :

Տէրտէրն, դպիրն ու տիրացուն,
Ամէնք, ամէնք, գիւղը ողջոյն,
Ջրկայ խըտիր կնկայ մարդու, մեծի, պզտիկի,
եւ կամ պառաւ, գիւղացի չէ՞ն, ամէնքս այսօր, կնքահայրի ճոխ սեղանէն պիտի ուտենք :

Թէ ԿՆՈՒՆՔ կայ, ժամէն դարձին՝ կնքուած տղան ծառին տակէն պիտի տանին, քօղն միտոնոտ՝ քաշած այտին, տղան պիտի տունէն առաջ, իր բարեւն տայ կաղնեծառին ... :

Թէ ՀԱՐՍՆԻՔ կայ, հարսն ու փեսան՝ եռեւ ձգած գետն բազմութեան, կաղնեծառին պիտի երթան այցելութեան, քան զի այդ ծառ՝ պատիւ ունի սւանդական, աւելի շատ՝ ինչ որ չունին սեմն ու տունը հօրենական ... :

Հարսնեւորներ պար կը դառնան,
Մինչ կ'աղմկեն «դառուլն - զուռնան» : Պարն կը հոսի, տակաւ կ'աճի, կեանքը ինչպէս խենթուկ մաքի՝ ուրախութեան բարձր կատարէն վար կը նետուի :

Կը վարարի պարն հարսնիքի, հարսնեւորներն մէջտեղ ճամբի՝ գովք կը թափեն եւ մեղեդի, փոխան ոսկու եւ մարգարտի ... :

Կուգան ահա հարսնեւորներ, հագեր իրենց բոլոր հագուստներ, թիթեռնիկ են կարծես դարձեր : Ու պարելով կ'անցնին տակէն կաղնեծառին, որ զոյգն օրհնէ, որ հաշտ ապրին, ու միասին, ու նոյն բարձին վրայ ապրին՝ աղաւնիներն ինչպէս կ'ապրին աւանդութեան մէջ կրօնքին ... :

Թէ ՄԵՌԵԼ կայ, դագաղն անոր,— մահէն սեւցած ու սրգաւոր — վերջին հեղ մը պիտի տեսնէ, ծառը գիւղին, ա՛ որ պիտի տայ հրաժեշտ, մնաս բարովն ըսէ անոր, թէ երթալն կայ՝ գալը չկայ, ամէն ոք այս պէտք է գիտնայ :

Ու կաղնեծառն՝ գիւղն համօրէն :
Կ'օրհնէ, կ'օրհնէ անվերջօրէն ,
Օրհնութենէն՝ կը կարծրանայ կամքը անոր,
որ դիմանայ թէ հին, թէ նոր՝ փորձանքներուն հաղարաւոր ... :

Գիւղ ու ծառը դարէ ի դար՝ խոչ ու խութէ անցան դժուար, սիրակցորդ, մտերմաբար՝ իբրեւ երկու քոյր ու եղբայր :

Թէ ծառն տրտում, սըգաւոր էր,
Անոր համար՝ գիւղն կ'արտասուէր... : Թէ գիւղն դժբախտ, վէրքեր ունէր՝ ծառն անոր հետ կը տառապէր ... :

Երջանկութեան մէջ բախտակից, տրտմութեան մէջ ալ մասնակից՝ իրարու հետ, իրարու մէջ հաղորդակից, վայելեցին ժամանակի ժպիտն ու կից ... :

Երբ որ Թուրքը գիւղը քանդեց ,
Մեծն ու պզտիկ, ամբողջ ջարդեց, կաղնեծառը ապրել չուզեց, ինքն ալ անցաւ եղեռնէն մեծ ..

Ահեղ թափէն փոթորիկին — մեր աքսորի տխուր տարին — յանկարծ տապաստ ինկաւ գետին :

Գիւղն ու ծառը, քոյր ու եղբայր գիրար չմոռցան մահուան մէջ ալ, գիրկ ընդ գրկի, մըտերմաբար՝ ընդունեցին մահուան տապար :

Անոնք հիմա — ինձ հաւատա — աշխարհէն մէջ անդենական՝ երգը կ'երգեն դուարթաձայն, իրենց կեանքի անմահութեան ... :

Բայց այս երգը հրաշափառ ,
Լըսել եղբեք չեն կարենար ,
Անոնք՝ որոնք չունին իսպառ մեծ հաւատքին սրբազան ծառ : Ու փառնդի՝ հոգիներուն անոնց տխմար՝ անծանօթ է Հայաստանի անկախութեան սուրբ գաղափար ... :

ՍՕՍ- ՎԱՆԻ

(*) Ծըղօր , կախօրդոց :

ԱՆՃՈՒՌՆԻ ՑՆԴԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԽՄԲ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան Մարսէյլի վարչութիւնը կը խնդրէ հրատարակել հետեւեալ պատասխանը, զոր մեզմած է յարգել Ազգ. Միութեան օրկանը, եակատակ մամուլի օրէնքին տրամադրութեանց.—

Ա.

Յաւօք սրտի կարդացինք «Ժողովուրդ»ի ապրիլ 15—23 թուահամարներու մէջ Ռ. Ցովհաննեանի յօդուածաշարքը : Արտառոց ցնդաբանութիւններ, 35 — 40 տարի առաջուան պատմութիւններ զորս իբրեւ յիշողութիւններ գրի առած եւ հրատարակութեան յանձնած է, ինքզինքը ցուցադրելու համար : Արդէն ընթերցողը պիտի տեսնէ անտիպ ինքնագովութիւններ, ամէն գործի մէջ, «Ես ըրի, ես էի, մենք էինք» :

Երկու խօսքով ըսենք որ կարգ մը խնդիրներու շուրջ իր ըրած ակնարկները ժողովրդի ըսի բառներէն, հիւսուած պատմութիւններ են, զորս մասի փաթթոց ըրած եւ իբրեւ փաստ մէջտեղ բերած է հակառակորդի մը ակնոցով :

Խեղճ մարդը իր հակառակորդ կուսակցութեան ընդհանուր գործունէութիւնը եւ արդիւնքը չէ առած, այլ կալառուած ցուցնի դէզի մէջ յարդի շիւղեր կը փնտռէ :

Նախ ըսենք որ Ռ. Ցովհաննեանը Վանի բուրժուա դասակարգին պատկանող մէկն է եղած : Դաշնակցութեան որեւէ գործունէութիւն այդ դասակարգի մարդուն գործին չէր գար եւ խորթ կ'երեւար : Ինք միշտ առեւտրական է եղած, Ֆըրանսայի մէջ ալ, եւ ոչ թէ մտաւորական, ինչպէս կ'ուռեցնէ թերթին թղթակիցը : Զափազանց հակառակ է եղած բոլշեւիկեան հասարակարգին եւ ներեցէք ըսելու որ միշտ հայհոյած է անոնց մեծերուն, մինչեւ 1947, երբ յանկարծ բեմի վարագոյրը փոխուելով, կը դառնայ պաշտպան խորհրդային կարգուսարքի :

Քանի մը լուսաբանութիւններ — Մենք երբեք կուսակցական տեսակէտով չենք մօտենար հարցին. մեզի համար Վասպուրականի մէջ երեք կուսակցութեանց կատարած գործերը յարգելի են եւ պաշտելի, որովհետեւ եթէ չըլլար այդ կուսակցութեանց տասնեակ տարիներու գործունէութիւնը, 1915ին Վասպուրականցիները առաջին դոհերը պիտի ըլլային հայաջինջ սարսափներուն : Բայց որովհետեւ Ցովհաննեան Դաշնակցութեան գործունէութիւնը եւ Վանի հերոսամարտը իրար է խառնած, մենք ալ այդ մասին պիտի խօսինք, մանաւանդ որ Վանի ժողովրդի պատւոյն դէմ է շարժած :

Ըստ Ցովհաննեանի, ոչպէս թէ Դաշնակցական գինուորներէն կամ գործիչներէն երբեմն անհաճոյ բաներ մը կը լսուէին։ Յօդուածագիրը կը մոռնայ, որ իր գրած անվայել ցնդաբանութիւնները ամբողջ ժողովուրդի մը պատուին կը դպչին : Ո՞վ ըսաւ թէ Վանի մէջ այն սատիճանի լրբութիւն եղած է որ Ս. Գրիգոր Վանքի որբանոցի փակուելէն վերջ, որբուհիները քաղաքիփողոցներըինկած են իբրեւ անբարոյականներ : Անամօթ մարդ, միթէ Վանը 1907 — 1910ին Փարիզ էր կամ Մարսէյլ : Ամբողջ Տաճկահայաստանի գաւառական քաղաքներուն մէջ այդպիսի դէպք կրնա՞ր պատահած ըլլալ : Այսպիսի արտայայտութիւններ անպատուութիւն են ոչ միայն Վանեցիներուն, այլեւ ամբողջ հայ ժողովուրդին համար :

Յօդուածագիրը երիտասարդներուն աչք բանալու մասին կը խօսի, Սանդխտեանի աղջկանց դպրոցի եւ յարակից նորաշէնի տղոց դպրոցի աշակերտներու մասին կը խօսի : Երեւակայեցէք որ նորաշէնը ծխական դպրոց էր եւ վեց կարգ ունէր միայն, ուրեմն ամենամեծը 13 տարեկան կ'ըլլար եւ կ'անցնէր Կեդրոնական վարժարան : Ի՞նչ գէշութիւն կրնաք սպասել այդ 13 տարեկան միս — միտ պատանիներէն, 908 — 910 թուականներուն : Կրնաք հասկնալ թէ մեր Պ. Ցովհաննեանը ինչ ստոր մարդ է :

Կ'ըսէ թէ Օսմ. սահմանադրութիւնէն վերջ Պոլսէն կամ Երեւանի ճեմարանէն շրջանաւարտ մը — տաւորական դասակարգը սխալ ըրած է ազատութեան յորդոր կարդալով ժողովուրդին : Խեղճը կը մոռնայ որ սահմանադրութիւնը ազատութիւն ալ բերաւ, իսկ Ցովհաննեան աղային համար առանք հաճելի չէին : Օրինակ, մինչ այդ Վանի մէջ ներկայացում տրուած առեն (Արցունքի հովիտ, Հին Աստուածներ եւն.) աղջկան դերը երիտասարդներ կը կատարէին, իսկ անկէ վերջ դպրոցաւարտ աղջիկներ իրենց արժանապատուութեան դէմ նկատելով, սկսան երեւալ բեմերու վրայ :

Յօդուածագիրը Դաւոյի դաւաճանութեան առթիւ յերիւրուած պատմութիւնները նորէն մէջ տեղ բերած է : Միանգամ ընդ միշտ ըսենք որ բացարձակապէս խեղաթիւրուած ըսի ըսաներ են :

Յետոյ նորէն մրոտելով Դաշնակցութեան գործունէութիւնը, պատմելով այսինչ «տէրոր»ը կամ սպանութիւնը, կը հասնի մինչեւ 1915ի հերոսամարտը :

« Ես ըրի , մենք ըրինք » : Բերանը կըղպուեր է, չի կրնար խօսիլ եւ յիշել այնքան հըսկայ Դաշնակցական խումբերու եւ զինուորներու եւ այդ հերոսներու մղած կռիւները, Դաշնակցական ղեկավարներու կատարած գործերը, Իշխանի, Վռամեանի, Արամի լաւ գործունէութիւնը, Ընդհակառակն կ'աշխատի սեւցնել զանոնք : (Թող ինք հոգւով մարմնով սեւնայ) : Յեղափոխականներ որոնք իրենց երիտասարդական ամենալաւ շրջանէն սկսած իրենք զիրենք նուիրած էին ազգային յեղափոխական գործերու, որոնց հոգեկան հանգիստը հայ ժողովրդի փրկութիւն եւ ազատութիւնն է եղած, տարիներու գաղտնի յեղափոխական գործունէութեան ընթացքին իրենց ընկերը իրենց զէնքն է եղած : Վերջ ի վերջոյ առաջին եղջուրը զոհուեցան դեռ Վասպուրականի ազատութիւնը չտեսած : Բարեբախտաբար հայ ժողովուրդին մէջ ինքզինքը ծախու հանած Ռուբէն Ցովհաննեաններ քիչ կան :

Մեր ողորմելին չէ կրցեր յիշել նաեւ Վանեցիներուն պաշտելի Գուլկարացի Գրիգորը — ամբաձիգ Գրիգոր որ պայթեցուց Համուտ աղայի գըլլան, կռիւն սկսելու երրորդ օրը, գետնի տակէն յառաջանալով, ռումբեր տեղաւորելով : Զօրանոցը կրակ առնելով մոխիր դարձաւ, եւ մեր Ցովհաննեանը անամօթաբար կ'ըսէ՝ մենք ըրինք :

Իսկ Կայծակ Առաքելը իսկապէս որ կայծակ էր, ինչպէս եւ Նկարեան, Թէրլէմէզեան եւ ամ —

ՑԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ, 30 Մայիս.— Մայիս 29ին շաբաթ երեկոյեան, Հայաստանի Հանրապետութեան հռչակման երեսնամեակի առնակատարութիւնը անգամ մը եւս հաստատեց թէ Մայիս 28ը այլեւս փառքի օր մը դարձած է բովանդակ Հայութեան համար։

Ամէն հոսանքէ հայրենակիցներու բազմութիւն մը ծայրէ ծայր լեցուցած էր սրահը, որ կը թնդար ծափերով եւ բացականչութիւններով։

Բեմին ճակատը զարդարուած էր ողջոյնի նշանախօսքով, հայկական եւ ֆրանսական դրօշներով։ Մէջտեղը զետեղուած էին Հ. Յ. Դ. վեթերաններու եւ Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութեան անդամներու եւ Ժողէսի մեծադիր նկարները։

Բացումը կատարուեցաւ Նոր Սերունդի երկսեռ երգչախումբի «Մարսէյէզ»ով եւ «Բամ փորոտան»ով, ղեկավարութեամբ Պ. Ցովակիմեանի։

Օրուան նախագահը, Պ. Վարժապետեան, ներկայացուցիչ Լիոնահայ եկեղեց. Ազգ. Միութեան բովանդակալից ճառով մը յստակօրէն բացատրեց թէ ինչու տօներ ենք եւ պիտի տօնենք Մայիս 28ը։ Ան շատ գեղեցիկ եւ արժանավայել կերպով վարեց հանդէսը։

Երգչախումբը երգեց, Լիոնի համար առաջին անգամ ըլլալով՝ «Հայ դրօշի» եւ «Ես պուճուր, նազոս պուճուր» համերգները։ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ ընկեր Գալուստեան կարդաց ուղերձ մը։ Ընկերուհի Մարգրիտ Առաքելեան մեծ յաջողութեամբ արտասանեց Աբովեանի «Ախ վաթսուն - վաթսուն»ը։ Ընկերուհիներ Ալթունեան Էլիզ Տէրմանեան եւ ընկեր Ա. Թաթուլեան՝ արտասանեցին Ա. Ծառուկեանի «Հէյ ջան Երեւան»էն կտորներ։

Մեծ հաճոյքով ունկնդրուեցան Օր. Քլարա Տէրտէրեանի երգած գողտրիկ երգերը։ Համբաւաւոր երգչուհի Օր. Ծովինար Տ. Գէորգեանը հայերէն եւ ֆրանսերէն երգերով քանիցս բեմ հրաւիրուեցաւ հանդիսականներու կողմէ։

Ֆրանսացի ընկերվարականներու կողմէ Պ. Gagnaire խանդավառ ճառով մը ողջունեց մեր տօնակատարութիւնը։ Օրուան բանախօսին՝ ընկեր Մ. Թորոսեանի բանախօսութիւնը ունկնդրուեցաւ լարուած ուշադրութեամբ եւ մեծ գոհունակութեամբ։ Ընկերը պարզեց Մայիս 28ի հերոսամարտին ճշգրիտ եւ ամբողջական պատկերը շատ հետաքրքրական մանրամասնութիւններով։ Ի վերբողջ չոքանապետներ, խմբապետներ եւ զինուորներ ամէն կուսակցութենէ։ Մենք պէտք չունինք այստեղ յիշատակելու թէ ինչքան Դաշնակցական խումբեր էին, ինչքան ռամկավար, ինչքան հնչակեան, Վասպուրականցին այդ բոլորը շատ լաւ գիտէ։ Իսկ քաղաքամէջի, Շատախի մասին յօդուածագիրը սեւ մուր քսելէ զգուշացեր է։

Եթէ իր բոլոր սուտերու մասին մանրամասն գրենք, էջեր պէտք էր լեցնել։

(Մնացեալը յաջորդով)

Ջոյ կանդ առաւ Նոր Սերունդի կատարելիք դերին վրայ, վստահութիւն յայտնեց թէ ապագան մերն է։

«Ու պիտի գայ հանուր կեանքի արշալոյսը վառ
հագած
Հազա՛ր հազար լուսապայծառ հոգիներով ճառագած,
Ու երկնահաս քո բարձունքին, Արարատի սէգ
յանցքին,
Կենսաժպիտ իր շողերը պիտի ժպտին առաջին»։

Գեղարուեստական բաժնի վերջին մասը ներկայացուց Նոր Սերունդի երկսեռ երգչախումբը, գեղջկական երգելով ու պարերով, ջերմ խանդավառութեան մէջ։ Յաջողութեամբ տուին հայկական պարերը Պ. Պ. Սոֆեան եւ Ցակոբեան։

Հանդէսը փակուեցաւ «Յառաջ ընթանանք»ով։ Յետոյ հանդիսականներու մեծ մասը տեղափոխուեցաւ մասնաւոր խնջոյքի համար պատրաստուած սրահը, ուր շատ տաք մթնոլորտի մէջ, ձեռնահասութեամբ ընկեր Տ. Զէքեանի, լսուեցին ազգային զուարճալիքներով, պարերով եւ երգերով։

Հանդէսին անակնկալ մը եղաւ Ա. Ահարոնեանի յուղարկաւորութեան ժապաւէնի ցուցադրութիւնը (Սինէ Դազօ)։ Անուրդի դրուեցան խորոված հաւ մը եւ շիշ մը շամփանիա։ Առատաձեռնութեամբ մասնակցեցան Պ. Պ. Շմաւոն, Ե. Փափազեան, Հ. Մ. Ը. Մ. եւ Նոր Սերունդը։

Մայիս 28, հայկական բազուկի յաղթանակին պանծալի օրը պիտի մնայ փարոսը մեր իտէալներու եւ գործերու։ Փառք ազատագրութեան հերոսներուն։ Կեցցէ Միացեալ եւ անկախ Հայաստանը։ — Արամ - Մկրտչի

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, 30 Մայիս.—Հայաստանի Հանրապետութեան հռչակման 30րդ տարեդարձը մեծ շուքով տօնեցինք Մայիս 29ին, շաբաթ իրիկուն, հայկական դպրոցին Նորաշէն սրահին մէջ, որ զարդարուած էր, մեր անմահ հերոսներուն նկարներով։ Ճակատը կը ծածանէր մեր պաշտելի եռագոյնը, շրջապատուած Ահարոնեանի, Օհանջանեանի եւ Աղբալեանի մեծկակ լուսանկարներով։

Սրահը լեցուն էր, Ազատութեան եւ Անկախութեան ոգիով ներշնչուած տարրերով, մանաւանդ երիտասարդութեամբ, որ վաղուան մեր յոյսն է։ Հանդէսին նախագահը, ընկեր Ա. Ճապուրեան, որ տօնակատարութիւնը բացուած յայտարարեց «Յառաջ նահատակ» քայլերգով, զոր երգեցին Նոր Սերնդականները։ Նախագահը քանի մը խօսքով պարզեց Մայիս 28ի ոգին եւ արիւնով ու արցունքով շահուած յաղթանակը։

Գեղարուեստական բաժինը, այս անգամ այնքան ճոխ եւ այլազան էր որ զանց կ'առնեմ մէկ - մէկ յիշել։ Նորութիւն մըն էր, փոքրիկն Ք. Մուսերեան, «Բարձր սարեր» նուագը ջութակի վրայ, որ մեծ խանդավառութիւն պատճառեց։

Օրուան բանախօսն էր, ընկեր Միսաք Միրզէ։ Ընկերոջ կէս ժամուան խօսածն ու ներշնչած ոգեւորութիւնը, ներկաները տարաւ, Ազատ Հայրենիքի ափ մը հողին վրայ, ուր ժողովուրդ մը, մեծագործ յաղթանակէն վերջ, խաղաղ սրտով իր բազմադարեան հողը կը մշակէր, յանուն Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի։ Դժբախտաբար թոյլ չտուին որ մանուկը ազատօրէն աճի օրօրոցին մէջ։

Յանուն Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի խօսեցաւ ընկեր Սաքօ, փառաբանելով անոնք որ Հայոց պատմութեան ոսկեծնունդը կերտեցին։

Հանդէսին փայլը աւելցուց Հալէպէն նոր հասած երիտասարդ մարզիկ մը, ընկեր Հէվլաճեան, իր եղերով եւ «Գովք Հայաստանի» արտասանութեամբ։ Նոր Սերունդին կողմէ Մկրտիչ Դաւիթեան կարդաց գրաւոր ուղերձ մը։

Ոգեւորութիւնը այնքան մեծ էր որ կէս - գիշերէն վերջ սեղաններու շուրջ հաւաքուած բազմութիւնը չուզեց բաժնուիլ սրահէն։ Սեղանապետ ընտրուեցաւ Սէն Շամոնի կարիճ տղաներէն Պ. Մանուէլ Կէզիւրեանը, որ մինչեւ լոյս յաջողութեամբ, վարեց իր պաշտօնը։ Ինքն ալ կրակոտ ճառ մը խօսեցաւ։

Խմիչքն ու աղանդերները բազմապիսի էին, եւ սեղանները լի լեցուն ուտելիքներով՝ Մայիս 28ի համար գաւաթներ պարպեցին բոլոր ներկաները։ Խորոված խոշոր ճագար մը աճուրդի դրուելով, շահեցաւ Պ. Մ. Կէզիւրեան, որ նուիրեց 500 Ֆր.։ Առտուան ժամը չորսն էր, երբ ներկաները պարպեցին սրահը, միաբերան երգելով «Բամ Փորոտան»ը։— Ս. Ընտրիկեան

ՏԽՐՈՒՆԻ — ԱՐԱՄ ՃԷՎԻԶ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վաստակաւոր ուսուցիչ մտաւորական Արամ Ճէվիզ մեռաւ Մայիս 30ին, Սէնթ Մարկրիտի հիւանդանոցին մէջ։ Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Յունիս 1ին։ Խումբ մը հայրենակիցներ հետեւեցան մահականքին մինչեւ Սէն Փիէր, ուր ամփոփուեցաւ տարաբախտ Արամին մարմինը։

Պ. Փիրանեան դամբանականով մը վեր հանեց հանգուցեալ Ճէվիզի ուսուցչական ծառայութիւնը։ Կուսակցական ընկեր մը պարզեց հանգուցեալին յեղափոխական գործունէութիւնը, իբրեւ Հնչակեան։ Հնչակեաններու տեղական մարմնի կողմէ խօսեցաւ Պ. Մովսէս, որ գրուատեց հանգուցեալին բազմակողմանի աշխատանքը։

Ամէնէն վերջը դամբանական մը կարդաց Պ. Մ. Թաչճեան, ջերմապէս գնահատելով հանգուցեալին աշխատանքը՝ իբրեւ յոգնատանջ մշակ, մանաւանդ իբրեւ հաւատաւոր ուսուցիչ հայրէնիք։— Թղթակից

ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ.— 1.— Ճիշդ են։
2.— Այո՛ որ էնն Աստուած։
3.— Լոնտոն։ 4.— Ո՛չ։
5.— Հանճարափայլ, Թուչնագիր։
6.— Ճամբայ, անուշ պտուղ, դրան բանալին ծակը, խունկ, խոհեմ։
7.— Բիւրականէն. Կասպից ծով։
8.— Դաշնակիցները Նորմանտիա արշաւեցին։
9.— Երեւան։
10.— Ալթունեան (Ալթէն), որուն արձանը շինուած է Ավինեօնի մէջ։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (19)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

Թ.

Բայց ո՞ւր են գիւղին բնակիչները, ի՞նչ եղան, աշխարհիս ո՞ր կողմը ցրուեցան, կամ կենդանի՞ են թէ մեռած, — ահա հարցեր, որոնք կը չարչրկէին Դաւիթի ուղեղը, բայց կը մնային անպատասխան։

Ի վերջոյ Դաւիթ կանգ առաւ կիսաւեր խրճիթի մը առջեւ ու երկար, շատ երկար նայեցաւ գետնին վրայ տարածուած այդ կիսաքանդ հիւղակին։ Ան կը ճանչնար այդ բնակարանը. քանի քանի անգամներ ուրախ ու երջանիկ ժամեր էր անցուցեր հոն։ Հիմա ալ եկած էր վայելելու վաղուց սպասած այդ ուրախ ժամերը։

Բայց ի՞նչ տեսաւ...։ Առաջ եռուն կեանք կար հոն, իսկ հիմա մեռելութիւն ու անշարժութիւն կը տիրէր միայն։ Առաջ դիմքը կը դիմաւորէին իր նշանածին՝ Աստղիկի փափուկ բազուկները, անոր ուրախ ժպիտը, իսկ այժմ՝ սառն ու անմռունչ քարերը, որոնք սարսուռ կ'ազդէին իրեն։

Հինգ երկար տարիներ անցեր էին. այդ հինգ տարիներու ընթացքին ան միշտ փափաքեր էր տեսնելու իր Աստղիկը. եւ այժմ, երբ մօտ էր այդ երջանիկ վայրկեանը, երբ սրտատրոփ, վազեր էր գիւղ՝ գրկելու իր պաշտելին եւ աւետելու Աշոտ Երկաթի գալուստը, ամէն ինչ կ'ոչնչանար, ամէն ինչ կը խորտակուէր ահա։ Ինչ այլանդակ փոփոխութիւն։

Մեռա՞ծ էր արդեօք իր Աստղիկը թէ կենդանի. իսկ եթէ կենդանի էր, ո՞ւր էր այժմ. ո՞ր անօրէն արաբ իշխանի հարէմին մէջ, կամ ո՞ր բանտի խոնաւ յատակին վրայ, անասելի տանջանքներու ենթակայ։ Այս մտածումներէն տարուած, կ'անիծէր իր չար բախտը, գոնէ կենդանի արարած մը գտնուէր, որուն կարենար հարցնել գիւղի աւերման մանրամասնութիւններ եւ բնակիչներուն ուր ցրուիլը։

Փէշովը սրբեց արցունքները, եւ լուռ՝ քայլերը ուղղեց դէպի Բագաւան, ուր կար շարժում ու կենդանութիւն եւ ուր բանակած էր Եուսուֆը իր մէկ զօրագունդով։ Գիշերն արդէն պատեր էր ամէն կողմ, իսկ ինքը դեռ շատ բան ունէր ընելու, մինչեւ Աշոտ Երկաթի վանք ժամանելը։

Շուտով մտաւ գիւղը, եւ անցնելով մէկ քանի փողոցներէ, կանգ առաւ տան մը առջեւ, ուրկէ կը լսուէին թմբուկի ու երգի ձայներ։

Այդ տան մէջ հաստատուած էր արաբական զօրագունդին հրամանատարը. ուրախութեան եւ կերուխումի մէջ էին ամէնքը. հաւաքուած էին հոն արաբ բոլոր մեծամեծները եւ անհոգ ժամանակ կ'անցընէին։ Դաւիթ սկսաւ զօրքերը լրտեսել. անոնք ալ, իրենց իշխանի օրինակին հետեւելով, նոյնպէս անձնատուր էին անհոգ կերուխումի, ցրուած զանազան տուներու մէջ։

Ասկէ աւելի յարմար ու աւելի նպաստաւոր ժամանակ չէր կրնար ըլլալ յարձակում գործելու համար. պէտք էր շտապել ու հասնիլ վանք եւ հոն սպասել Աշոտ Երկաթին։ Ձեռնափայտը շարժելով սկսաւ արագ արագ առաջ երթալ, երբ իր առջեւը կտրեց արաբ զինուորներէն մէկը։

— Ո՞ւր կը վազես, այ շուն, ըսաւ ան բռնելով Դաւիթի օձիքէն։

Դաւիթ մեքենաբար ձեռքը տարաւ սուրին, որ ծածկուած էր հագուստին տակ. բայց խելքը գլուխը ժողվեց. մտածեց որ իր ծրագիրը կը փճանար, եթէ գործը սուրով կարգադրէր. ուստի՝ օձիքը ազատելով զինուորին ձեռքէն, ըսաւ.

— Թող զիս, ձեր իշխանը ուղարկեց զառ բերելու. մի բռներ զիս, թէ չէ գէշ օրի կը հասնիս։

— Հա, եթէ իշխանն է ղրկեր, գնա. բայց ուրիշ անգամ այդպէս մի վազեր, թէ չէ՝ կը տեսնե՞ս այս կեռ սուրը. աղիքներդ դուրս կը թափեմ։

— Ես ի՞նչ մեղք ունիմ որ իշխանը կը շտապեցնէ զիս, ըսաւ Դաւիթ եւ արագ հեռացաւ զինուորին մօտէն, ուրախ՝ այսչափ դիւրին ազատելուն համար։

Շուտով վերադարձաւ վանք, ուր, դռներուն մօտ նստած, սպասեց Աշոտ Երկաթին։

Կարճ ժամանակ ետք, մթութեան մէջ նկատեց որ վեց հարիւրի չափ զինուորներ զգուշութեամբ կը մօտենային վանքին։

Աշոտ Երկաթն էր իր խումբով. ան ճանչցաւ Դաւիթը եւ մօտենալով անոր՝ կանչեց.

ԲԵԳՐԱՏ ԱԵՎԱԶԵԱՆՑ

բանակի եւ Վիէտ – Նամի միջեւ, ճշդելու համար ելմտական, տնտեսական, զինուորական, մշակութային եւ դիւանագիտական կարգ մը խնդիրներ՝ որոնք առնչութիւն ունին Վիէտ – Նամի անկախութիւնը հռչակող վերոյիշեալ համաձայնութեան հետ :

Նախորդ կայսր Պաօ Տաի, խօսքը Գոլաէրի ուղղելով ըսած է. «Այս հանդիսաւոր օրուան մէջ, ճանչցաք Վիէտ – Նամի միութիւնն ու անկախութիւնը Ֆրանսական Միութեան ծոցին մէջ: Վիէտ – Նամ այսպէսով վերստին գտած կ'ըլլայ իր ներքին վեհապետութիւնն ու իր աւանդական սահմանները» :

Ֆրանսական թերթերը ընդհանրապէս գոհունակութիւն կը յայտնեն որ Գոլաէր յաջողած է, անցեալ Սեպտեմբերէն ի վեր իր վարած բանակցութիւններուն շնորհիւ, վերջ դնել ցաւալի կացութեան մը որ գոյութիւն ունէր Մայր Երկրին եւ իր գաղթավայրին միջեւ : Վիէտ – Նամի կառավարութիւնը որ հիմա զօր. Քսուանի վարչութեան տակ կը գտնուի, քանի մը ամիսէն պիտի դրուի Պաօ Տաիի ղեկավարութեան տակ, կեդրոն ունենալով Նախկին մայրաքաղաք Հիւէն :

Բայց, խնդիրը առավ վերջացած չըլլար, ո – րովհետեւ նոր կառավարութիւնը դժուար հարցի մը առջեւ կը գտնուի. այն է՝ Վիէտ – Նամի ժողովուրդը հաճեցնել որ ընդունի կնքուած համաձայնութիւնը եւ ճանչնայ անոր տրամադրութիւններուն օրինաւորութիւնը: Բացի համայնավար հակում ունեցող մասէ մը՝ որուն վարիչը Հօ Շի Մինհ է, Աննամի ժողովուրդին մէջ կայ խոշոր հատուած մը, որ, հակահամայնավար ըլլալով հանդերձ, համաձայն չէ Պաօ Տաիի եւ զօր. Քսուանի ըրած զիջումներուն: Այս պայմաններուն տակ, հարկ է սպասել, տեսնելու համար թէ՝ ի՛նչպէս պիտի վերջանայ պատերազմը որ կը շարունակուի տակաւին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Քիւվի ձայնախօսը հաղորդեց կառավարութեան եւ համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէին մէկ ղեկոյցը, որով կը դատապարտուին այն «անընդունելի եւ ոճրապարտ յարձակումները»՝ որոնք տեղի կ'ունենան Ուքրանիայի սովետ հանրապետութեան երկրագործական աշխատութեանց մէջ :

ՎԱՐԶԱՊԵՏ ՇՈՒՄԱՆ հաղորդեց թէ պողպատի գինը պիտի զեղչուի 5 առ հարիւր: Միւս կողմէ, ածուխի գինը պիտի բարձրանայ 20—22 առ հարիւր, բայց տնական գործածութեան յատկացուած ածուխի գինը անփոփոխ պիտի մնայ :

ՓՐԱԿԱՅԻ մէջ այն համոզումը կը տիրէ թէ Նախագահ Պէնէշ պիտի հրաժարի այս շաբթուան սկիզբը: Ինչպէս ծանօթ է, Պէնէշ մերժեց ստորագրել Խորհրդարանին կողմէ 9 Մայիսին քուէարկուած «Ժողովրդային ժողովրդապետութեան» Սահմանադրական օրէնքը: Ստորագրութեան պայմանաժամ կը լրանայ Յունիս 8ին եւ հաւանական չի նկատուիր որ Պէնէշ փոխէ իր որոշումը:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ Միհայ թագաւորին ամուսնութիւնը իշխանուհի Աննայի հետ, տեղի պիտի ունենայ Աթէնքի մէջ, Յունիս 10ին :

ՆՈՐՎԵԿԻՈՅ արտաքին նախարարը, Քոփէնհակի մէջ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ՝ Սկանտինաւեան երկիրներու միջեւ միայն մաքսային միութիւն մը հաստատելը բաւական չէ լուծելու համար Տանըմարքան, Շուէտը եւ Նորվեկիան հետաքրքրող խնդիրները, այլ անհրաժեշտ է համաձայնութիւն մը երեք երկիրներու պաշտպանութեան մասին՝ (ԽՄԲ.— Աւելորդ չըլլար յիշեցնել թէ այս խօսքերը մանաւանդ ուղղուած են Շուէտի, որ, մաքսային միութեան կողմնակից ըլլալով հանդերձ, վերապահութիւն ցոյց կուտայ կազմելու զինուորական որեւէ դաշնակցութիւն, ստիպուած ըլլալով զգուշանալ այսպիսի ծրագիրէ մը, Խ. Միութեան հետ իր սահմանակցութեան պատճառով):

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ձի մը, «Մայ Լըվ», շահեցաւ Տէրպիի մրցանակը, 15000 անգլ. ոսկի, որ պիտի բաժնուի հաւասարապէս այս ձիուն երկու տէրերուն՝ Աղա Խանի եւ Լէոն Վոլթէրայի միջեւ :

ՄՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ թիւը Մայիսի մէջ եղած է 173, որոնց 32ը Սէնի նահանգին մէջ: Սընանկացողներու թիւը Ապրիլի մէջ 138 էր, իսկ Մարտի մէջ 171:

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ»

Լոյս տեսաւ «Հայաստան»ի Ապրիլ – Մայիս միացեալ թիւը, 12 էջ, ճոխ բովանդակութեամբ, (հայերէն եւ ֆրանսերէն): Գինը՝ բացառաբար 30 ֆրանք :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

Մեր բաժանորդներուն

Ստիպուած ենք հետզհետէ դադրեցնել չվճարուած բաժանորդագրութիւնները ՅՈՒՆԻՍԻ ԸՆԹԱՑՔԻՆ :

Կը խնդրուի փակել բոլոր առկախ հաշիւները եւ վճարել նոր բաժնեգինները :

Շնորհակալիք, փնտռուք, հոգեհանգիստ, զանազան այս կարգի փոքր ծանուցումներ չղրկել առանց փոխարժէքի : ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՇԻՐՎԱՆԶԱՏԷԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ ծանօթ արուեստագէտ Տիկ. ՍԻՐՈՒՀԻ ՏՐԴԱՏ ՆԸՇԱՆԵԱՆի, 27 Յունիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.45ին Քազա տ'Իթալիայի թատրոնին մէջ: Կը ներկայացնեն Շիրվանզատէի գլուխ գործոցը՝

ՊԱՏՐԻԻ ՀԱՄԱՐ

Ընտանեկան բարոյալից եւ ցնցող տռամը 4 արար : Մուտք տոմսերու գիները 300, 200, 150 եւ 75 Ֆրանք: Կը ծախուին բոլոր կազմակերպութիւններուն քով անխտիր: Կեդրոն՝ Տպարան Զաւէն 35 rue Dominicaines, Marseille: Կը խնդրուի չխաչաձեւել :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ ԿԱՐԴԱՑԷՔ

Լիոնի Պահատուրեան նպարեղէնի հանրածանօթ տունը, 20 RUE VILLEROY, 19 rue Juliette Recamier) կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն որ ունի ճոխ մթերք մը փնտռուած հետեւեալ ընդեղէններուն, պլղուր (ձաւար), կորկոտ, համեմ, պամեա, Շիրակ օղին, ապուխտ, երշիկ, կարմիրապ,սուրճի ջաղացք և սրճաման(ճեզվէ): ինչպէս նաեւ լոխում, հելվա, խաւեար, մատչելի գիներով մեծաքանակ թէ փոքրաքանակ :

Ձիթապտուղի լաւագոյն տեսակները 150էն 240 ֆրանք քիլոն :

Ֆրանսայի որեւէ մէկ անկիւնէն ստացուած ապսպրանքները խղճմտութեամբ եւ արագ կը կատարուին :

ԳԻՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ 15 — 20 % ԶԵՂՋ:

Գրել՝ Epicerie STAMBOUL, (Dj. Bahadourian), 13 rue Marignan, Lyon :

ՀԱՐԱԶԱՏ և ԹԱՐՄ ՍՈՒՐՃԻ ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐՈՒՆ
Մէկ հասցէ միայն Գ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ
23 եւ 26 rue d'Enghien բակին մէջ, Paris (10)

ԿՈՉ ՀԱՅ ԵԼԵԿՏՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒՆ

Հայ Տնտեսական Կեդրոնի հովանաւորութեան տակ, պիտի կազմուի Տեղեկատուութեանց մասնաւոր գրասենեակ մը այն ամէն հայ ճարտարագէտներուն համար՝ որոնք կը հետաքրքրուին ելեկտրական ճարտարարուեստով ընդհանրապէս, կամ կը շինեն, կը զետեղեն ու կը ծախեն ելեկտրական ամէն տեսակ գործիքներ, մեքենաներ, եւայլն:

Այս Գրասենեակին արձանագրուողները պիտի օգտուին շատ մը առաւելութիւններէ: Մանրամասնութիւնները պիտի ճշդուին ժողովի մը մէջ՝ որ տեղի պիտի ունենայ Յունիս 10ի հինգշաբթի օրը, ժամը 18ին, Հայ Տնտեսական Կեդրոնին մէջ, 7 բիս ռը Ֆալսպուրկ, Փարիզ (17):

Կը խնդրուի վերոյիշեալ ճիւղերով հետաքրքրուող ամէն հայ գործարանատէրէ եւ առեւտրականէ ներկայ ըլլալ անպատճառ այս կարեւոր ժողովին :

ՍՊԱՍԵՑԷՔ ՅՈՒՆԻՍ 20ԻՆ

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

Սեվրի Մ. Ռ. վարժարանի բարեկամաց եւ նախկին սաներու միութիւնները միասնաբար կազմակերպած են մեծ դաշտահանդէս մը վարժարանի պարտէզներուն մէջ: Մեծ անակնկալներով խնամուած գեղարուեստական բաժին եւ ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Տոմսերը կը հայթայթուին Հայ նպարավաճառներուն եւ գրատուներու մօտ :

Հանդէսին հասոյթը պիտի յատկացուի վարժարանի ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ թատերասրահի վերանորոգութեան: Ամէն Հայու պարտականութիւնն է քաջալերել այս ազգօգուտ ձեռնարկը :

ՌՕՄԱՆ.— Ֆ.Կ.ԽԱԶԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին պիտի ներկայացուի տեղւոյս կարող ուժերու մասնակցութեամբ զուարթ թատերախաղ մը: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը : Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին Ա. Ահարոնեան խումբին ամսական ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի մէջ: Կարեւոր օրակարգ:Հայերէնի դասերը կը սկսին ժամը 8ին:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին ընկերվարականներու սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ կը հաւիրէ Փարիզի հայութիւնը իր աւետարանական ժողովներուն եւ կրօնական բանախօսութիւններուն, որ տեղի կ'ունենան Luxembourgի սրահին մէջ, 58 rue Madame, métro St. Placide կամ Notre Dame des Champs: Նիւթերն են .—

Յունիս 10 ,ժամը 20.30ին, «Հրեաները եւ Մեսիայի մօտալուտ գալուստը »:

Յունիս 11, ժամը 20.30ին, «Մարդկային ցեղին ահաւոր թշնամին» :

Յունիս 12, ժամը 20.30ին, «Խաչեալ Քրիստոսը մարդու միակ փրկիչը»:

Յունիս 13 ժամը 10.45ին, «Մի մերժէր Աստուծոյ սէրը »:

Յունիս 13, ժամը 20.30ին,«Այցելութեան օրը»:

Պիտի խօսին փրոֆ. ՆԻԿՈԼ եւ վեր. ՎԷՔԻԼԵԱՆ եւ պիտի մեներգէ վեր. Կ. ՊԱՐՍՈՒՄԵԱՆ :

Այս առթիւ կը հրաւիրենք նաեւ մեր կիրակնօրեայ պաշտամանց, որ տեղի կ'ունենան վերեւ նշանակուած սրահին մէջ, ամէն կիրակի, ժամը 10.45ին:

ԵՂԱՆԱԿԻ Ա. ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի կողմէ, մասնակցութեամբ Սանուհիներու եւ բարեկամ կազմակերպութեանց, տեղի պիտի ունենայ Յունիս 13ին, կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ «Clos des Fusains» սրճարան ճաշարան օդասուն եւ ընդարձակ պարտէզին մէջ, Chemin des Iles, գետեզերքը :

Մանրամասնութիւնները առանձին :

ՀԱՅ ԾՐԳԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի ԳՈՒՍԱՆ երգչախումբին, ղեկավարութեամբ ԿԱՐԳԻՍ ԳԱՅԻՇԵԱՆԻ, հովանաւորութեամբ Ալֆորվիլի Հայ Ռազմիկներու Միութեան, պատուոյ նախագահութեամբ ԱՐՏԱՒԱԶԴ արք.ի: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Մէզոն Ալֆորի քաղաքապետարանի սրահին մէջ: Կը մասնակցին Անուշ Աստմեան, Մատլէն Աճէմեան, Սեւեան Պօղոսեան, մեներգ Մարիլօն Ֆապըր՝ ջութակ, Արման Մանուկեան դաշնակ: Դաշնակի ընկերակցութիւն Տիկին Նէլլի : Մուտք 100 , 150, 200 ֆրանք :

Հաղորդակցութիւն.— Charenton Ecolesէն առնել 181 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Mairie de Maisons Alfort :

ԾՔԵՂ ԹԱՏԵՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան կողմէ, 13 Յունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30էն 11, Pré St. Gervaisի թաղապետական սրահին մէջ, métro Pré St. Gervais: Պիտի ներկայացուի անմահն Յակոբ Պարոնեանի՝

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ

Պոլսահայ կեանքէ խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ 3 արար : Մասնակցութեամբ եւ ղեկավարութեամբ դերասան ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆի :

Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով, օրքէստր Weisse : Մուտքը 100 Ֆրանք :

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Լէզ Օլիվի Հ. Յ. Դ. «Իշխան» եւ Նոր Սերունդի «Հ. Օհանջանեան» խումբերը իրենց ակումբի սրահին բացման առթիւ կազմակերպած են խնջոյք մը Յունիս 13ին, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին իրենց սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին ընկեր - համակիրները : Հաճելի անակնկալներ :

Բազմավէպի հարիւրամեակը

Յունիս 20ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Մարսիլիոյ Սալ Մազընոյի սրահին մէջ կը տօնուի մեծ շուքով «ԲԱԶՄԱՎԷՊԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ»: Կը խնդրուի չխաչաձեւել :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տող. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 9 JUIN 1948 Չորեքշաբթի 9 ՅՈՒՆԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5362—Նոր շրջանի թիւ 971 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՃԵՂՔԵՐ ՉԲԱՑԱԼ

Երէկ լայնօրէն ամփոփեր էինք «Տէյլի Մէյլ»ի ուղղուած նամակ մը, ուր կը խօսուի նաեւ հայկական հարցի մասին — «Թուրքիա պէտք է ինքնավարութիւն շնորհէ Հայաստանի եւ Քիւրտիստանի»:

Առաջին անգամ չէ որ այսպիսի ծրագիրներ կը պարզուին մամուլի մէջ եւ բեմերու վրայ, այս կամ այն քաղաքական հոսանքին, բանգէտին կամ դիւանագէտին կողմէ: Մեծ մասամբ՝ իբրեւ քաղաքական մարզանք:

Եւ մենք այն միամիտը չենք որ ծափահարենք անծանօթ նամակագիրը — թերեւս հանգստեան կոչուած դիւանագէտ մը — Հայկական Հարցն ալ յիշած ըլլալուն համար:

Տարբեր խնդիր է նաեւ այն հարցը թէ ինչ եղանակով պիտի լուծուի արեւմտեան Հայաստանի դատը:

Էականը՝ հետեւեալն է.— Ամէնէն չարակամն ալ չի կրնար մոռնալ հայկական հարցը, եթէ մենք չմոռնանք: Եւ կամ չխեղաթիւրենք, նոր ճեղքեր բանալով:

Հայկական Դատը չարաչար կը տուժէ, երբ մարդիկ օրօք կը կարդան խմբագրականով.—

«... Մօտ ապագային մեր երկիրը իր մօտ երեսուն հազար քառ. քիլոմեթր տարածութեան վրայ կարող է 4—5 միլիոն մարդ կերակրել, պայմանաւ որ ճարտարարուեստն ու երկրագործութիւնը շարունակեն նոյն թափով յառաջ դիմել»: («Ժ.» 25 Մարտ):

Չարաչար կը տուժէ, նաեւ, երբ նոյն ճակատին տարիչ մէկ բերանը հետեւեալ չոչորթաբանութիւնը կը հրատարակէ, Պէյրութի մէջ.

— «Տրուած ըլլալով Նախիջեւանի բնակչութեան ճնշիչ մեծամասնութեամբ թրքական հանգամանքը, շատ բնական էր որ ազգային ինքնավարութիւն մը շնորհուէր անոր: Իսկ թէ ինչո՛ւ ենթակայ է Ատրպէյճանին եւ ոչ Հայաստանին,— Ա. Այդ ենթարկուածութիւնը ֆաղաֆական բնոյթ չունի, այլ տնտեսական. Բ. 105.000 Թուրքերու դէմ հազիւ 6—7000 Հայ մնացած է հոն»: («Աւետաւոր», 29 Ապրիլ):

Նոյն յիմարաբանութիւնը՝ Ղարաբաղի, Ախալքալաքի եւ միւս վիճելի հողերու մասին:

Եթէ Վրաստանը եւ մանաւանդ Ազրպէյճանը մասնաւոր մարդիկ վարձած ըլլային, պիտի չկրնային այսքան «ջախջախիչ» փաստեր շարել, արդարացնելու համար ըմբոստացուցիչ անիրաւութիւն մը: (Նախիջեւանի բնակչութեան մասին տրուած թիւերն ալ սուտ են վերէն վար):

Իսկ Անգարան անշուշտ երախտապարտ է, տեսնելով որ հայ գրիչներ անգամ կ'ապացուցանեն թէ այսօրուան Հայաստանը լիուլի կը բաւէ 4—5 միլիոն մարդ կերակրելու, պայմանաւ որ...

Կը կարծէինք թէ հակադաշնակցական խաչակրութեան կիրքն անգամ սահման մը ունի, որ թոյլ չի տար ծաղրանկարի վերածել հիմնական տեսակէտներ ու պահանջներ:

Գիտութեամբ մեղանչեն թէ տգիտութեամբ, այս մարդիկը որեւէ արդարացում չունին:

Անոնք պարզապէս Հայկական Դատին, ամբողջական եւ ազատ Հայաստանի պահանջին հիմերն է որ կը խախտեն, ծիծաղելի դառնալով ե՛ւ հանրային կարծիքին, ե՛ւ հայ ժողովուրդի թշնամիներուն առջեւ:

Մենք որեւէ տրամադրութիւն չունինք պայծառատեսութեան եւ իմաստութեան դասեր տալու անոնց որ սովետական ձիւթ կը ծամեն օրն ի բուն, վարձու տալով իրենց խիղճն ու խելքը:

Մենք Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի հանդէպ ալ նոյն անկախ տեսակէտն ունինք ինչ որ Մոսկուայի:

Մեր համոզումով, Հայկական Դատը կրնայ լուծուիլ միայն սա երեք - չորս Զօրեղներուն փոխադարձ համաձայնութեամբ:

Մեզի համար միեւնոյն արժէքն ունին մէկուն չարակամութիւնը ու միւսին դժկամակութիւնը:

Մնացեալը ժամանակի խնդիր է:

Մինչեւ այդ՝ բոլորիս պարտականութիւնն պիտի ըլլայ նոր ճեղքեր չբանալ: Գոնէ հիմնական հարցերու մէջ, ինչպէս է Հայկական Դատը:

Այս ազդարարութիւնը կ'ուղղենք մանաւանդ անոնց որ մենաշնորհի վերածեր են հայրենասիրութիւնը, ամէն բան ամփոփելով Երեւանի մէջ:

Շ.

Կացութիւնը Պաղեստինի մէջ

ԶԻՆԱԴԱՐԸ ՄՕՏԱԼՈՒՏ (?)

Իսրայէլի Պետութեան ժամանակաւոր կառավարութիւնը յայտնեց ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարին թէ համաձայնութիւն մը կնքուած է իր արտաքին նախարար Շէրթոքի եւ ՄԱԿի միջնորդ կոմս Պէռնատոթի միջեւ, զէնք կրելու կարող Հրեաներու ներգաղթին մասին: Այս համաձայնութեան համեմատ, ներգաղթողները խիստ քննութենէ մը պիտի անցնին, Պաղեստին եկող չոզենաւերը պիտի խուզարկուին կոմս Պէռնատոթի օգնականներուն կողմէ, Հրեաներու գործակցութեամբ: Ասկէ զատ, զէնք կրելու կարող Հրեաները պիտի արգելափակուին մասնաւոր կայաններու մէջ, որպէսզի դիւրին ըլլայ հսկել անոնց շարժումներուն եւ գործունէութեան վրայ, զինադադարի չորս շաբթուան տեւողութեան:

Կոմս Պէռնատոթ զինադադարի պայմանները հաղորդած է նաեւ արաբ պետութեանց, որոնց պատասխանին կը սպասէ մէկ օրէն միւսը:

Արաբական Լիկայի անդամներէն մէկը յայտարարեց Գահիրէի մէջ թէ՝ Արաբները հետեւեալ պայմաններով միայն պիտի ընդունին զինադադարը, 1. Զինադադարի տեւողութեան, զէնք կրելու կարող ոչ մէկ Հրեայ պէտք է Պաղեստին մտնէ, 2.— ՄԱԿի հակակշռի յանձնաժողովը իր քննութիւնները պէտք է խտացնէ Պաղեստինի նաւահանգիստներուն եւ օդակայաններուն մէջ, 3.— Արաբ բանակները պէտք է որ պաշարողի իրենց այժմու դիրքերը պահեն Երուսաղէմի մէջ, 4.— Պէտք է որ բոլոր զինուորները մնան Պաղեստինի մէջ իրենց գրաւած դիրքերուն վրայ:

★ ՄԱԿի սովետ պատուիրակութիւնը զեկոյց մը հրատարակելով, կը հաղորդէ թէ միջնորդ Պէռնատոթ եւ զինադադարի յանձնաժողովը զինուորական դիտողներ պիտի նշանակեն՝ Ապահով. Խորհուրդին կողմէ Մայիս 29ին տրուած որոշման համաձայն: Այս առթիւ, սովետ պատուիրակութիւնը կը յայտարարէ թէ՝ Խորհրդ. Միութիւնը պատրաստ է, ուրիշ ազգերու ներկայացուցիչներուն հետ միեւնոյն ատեն, իր «սեփական դիտողները» ղրկելու Պաղեստին:

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Կռիւները կը շարունակուին Պաղեստինի մէջ: Կ'ըսուի թէ Հրեաները մեծ յարձակողական մը սկսած են Երուսաղէմի վրայ: Իսկ թէ Թէլ Ավիվի եւ Երուսաղէմի միջեւ հաղորդակցութիւնները վերահաստատուած են, Հրեաները գրաւած ըլլալով Ալ Տուապ գիւղը, որ Ռամլէի արեւելեան կողմը կը գտնուի: Իրաքցիներն ալ, իրենց կողմէ, կը հաղորդեն թէ ետ առած են Շուքէյքա գիւղը, Թիւլքարէմի հիւսիսային կողմը: Լիբանանեան եւ սուրիական զինուորներն ալ գրաւած են բարձրադիր վայրեր, ուրկէ կը տիրապետեն հիմա Եապի — Եուշայի հրեայ դիրքերուն: Եգիպտացիները օգնական ուժեր ցամաք հանած են, ազատելու համար իրենց երկաթապատ կառքերը, զորս Հրեաները պաշարած էին Իստուտի մէջ, Թէլ Ավիվէն 32 քիլոմեթր հեռու:

★ Ալժերիայի եւ Մարոքի սահմանին վրայ գտնուող Ուճտա մարոքեան քաղաքին մէջ երէկ արիւնալի դէպքեր պատահեցան Հրեաներուն եւ Արաբներուն միջեւ: Սպաննուեցան 5 հոգի, որոնց մէկը Ֆրանսացի, վիրաւորուեցան 20 հոգի:

★ Արտաքին նախարար Պիտօ երէկ տանկընդունութեան ընդունեց Իսրայէլի Պետութեան նախագահ Տոքթ. Վայցմանը:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ անգլիացի զինուորական կառավարիչ Զօր. Ռոպէրթսըն յայտարարեց թէ պէտք է այսուհետեւ նոր քաղաքականութիւն մը վարել, քաջալերելով անգլիացի պաշտօնատարներու ընկերային յարաբերութիւնները գերման ժողովուրդին հետ, որ — ըսաւ — «քրիստոնեայ եւ քաղաքակիրթ ժողովուրդ մըն է. անոր չահերը համընթաց են մերիններ»: Ռոպըրթսըն աւելցուց թէ պատերազմի միջոցին, Գերմանները դէշ արարքներու տակ դրուած են. բայց, անիկա ըսել չէ թէ՝ գերման ժողովուրդը, իր ամբողջութեան մէջ, բարբարոսական շրջանի մը մէջ մնացած է: Զօրավարը համոզուած է որ գերման ժողովուրդը, պատերազմը աւարտելէն ի վեր, բաւական փոխուած է: Նոր քաղաքականութիւնը սակայն չի նշանակեր թէ գերման ժողովուրդի վերակրթութեան գործը վերջ գտած է այլեւս:

Գերմանիոյ խնդիրը

ԼՈՆՏՈՆԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Լոնտոնի Վեցերու ժողովին խորհրդակցութեանց արդիւնքը պատկերացնող մանրամասն տեղեկագիր մը հրատարակուեցաւ Յունիս 7ին, Փարիզի, Լոնտոնի, Ուաշինկթընի, Պրիւքսէլի, Լա Հէյի եւ Լիւքսէմպուրկի մէջ, միեւնոյն ժամուն: Այս տեղեկագրով, ժողովին մասնակցող արտաքին նախարարներու փոխանորդներէն իւրաքանչիւրը շարք մը յանձնարարութիւններ կ'ընէ իր կառավարութեան: Ահա էական մասերը.—

Այս յանձնարարութիւններուն առաջին նպատակն է՝ սերտ յարաբերութիւններ ստեղծել դաշնակից գերագոյն հրամանատարներուն եւ Պէնէլիւքսի ներկայացուցիչներուն միջեւ:

Մէկ կողմէ, արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներուն եւ միւս կողմէ, ամբողջ Գերմանիոյ մը տնտեսական բարգաւաճութիւնն ու քաղաքական հաւասարակշռութիւնը ապահովելու համար, հարկ կը տեսնուի որ այս բոլոր երկիրներու տնտեսական կեանքին սերտօրէն կազմուած ընկերակցութեան մը ձեւը տրուի: Այս սերտ միացման շնորհիւ Գերմանիա պիտի կրնայ մասնակցիլ եւ օգտակար Եւրոպայի վերականգնման գործին:

Կը յանձնարարուի միջազգային մարմին մը ստեղծել Ռուրի հակակշռին համար, մասնակցութեամբ Միաց. Նահանգներու, Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Պէնէլիւքսի եւ Գերմանիոյ: Այս բանին համար, հարկ չկայ որ Ռուրի հողամասը քաղաքականապէս բաժնուի Գերմանիոյ մնացեալ մասէն: Միջազգային մարմինին դերը պիտի ըլլայ՝ հակակշռի տակ առնել Ռուրի ածուխին եւ պողպատին բաշխումը, այնպիսի եղանակով որ այս երկրամասին մէջ համախմբուած ճարտարարուեստական ձեռնարկները յարձակման գործիք չդառնան:

Տեղեկագիրը կ'ընդունի որ անհրաժեշտ է գերման ժողովուրդին կարելիութիւն տալ միացեալ պետութիւն մը կազմելու, ազատ եւ ամբողջական վարչաձեւ մը սահմանելով անոր: Այս նպատակով, Գերմանիան կազմող զանազան «երկիրներ» («Լէնտէր») ազատ պէտք է ըլլան, իրենք զիրենք համար որոշել այնպիսի քաղաքական կազմ մը՝ որով կարենան կառավարական պատասխանատուութիւններ ստանձնել, Դաշնակիցներու կողմէ գործադրուած այժմու գրաւման եւ հակակշռի պահանջումներուն ներած չափով: Արտաքին նախարարներու փոխանորդները համաձայն են որ Դաշնակից գերագոյն հրամանատարներէն եւ գերման նախարար — նախագահներէն կազմուած ժողով մը գումարուի որ քննէ նախարար - նախագահներուն առաջարկելիք Սահմանադիր ժողովին յանձնելիք Սահմանադրական օրէնքը: Այս սահմանադրական օրէնքը պէտք է այնպէս խմբագրուած ըլլայ որ վերջ դնէ Գերմանիոյ արդի բաժանման, բայց ոչ թէ կեդրոնացեալ կառավարութեան մը կազմութեամբ, այլ դաշնակցային սկզբունքի վրայ, որպէսզի մէկ կողմէ պաշտպանուին «Երկիր»ներու իրաւունքները, եւ միւս կողմէ, յարգուին անհատին իրաւունքներն ու ազատութիւնները:

Միջոցներ ձեռք պիտի առնուին գրաւման երեք գօտիներուն մէջ (բրիտանական, ամերիկեան եւ ֆրանսական) տնտեսական կեանքը կանոնաւորելու եւ մասնաւորաբար արտաքին առեւտուրը հակակշռի տակ առնելու համար:

Գրաւող բանակները պիտի չմեկնին Գերմանիայէն մինչեւ որ այս երկրին հետ չկնքուի վերջնական հաշտութիւն. պիտի հսկեն որ գերման զինուորական ուժը չվերահաստատուի: Գրաւման բանակներու գերագոյն հրամանատարները Գերմանիոյ մէջ պիտի ունենան մասնաւոր զինուորական պաշտօնատուն մը, որ պիտի զբաղի դաշնակիցները չահագրգռող ապահովութեան խնդրով: Գերմանիոյ զինաթափութիւնը եւ ապազինուորականացումը մասնաւոր հսկողութեան տակ պիտի առնուին:

★ Արտաքին նախարարներու փոխանորդներուն կարծիքով, Վեցերը Լոնտոնի մէջ ջանացած են իրարու հետ հաշտեցնել ամերիկեան, անգլիական եւ ֆրանսական տեսակէտները, իրաւախոհական վաւերագիր մը մէջտեղ հանելով: Անգլեւաքսոնները դժգոհ չեն տրուած որոշումներէն, բայց, Ֆրանսայի հանրային կարծիքը վրդովուած է. կառավարական կուսակցութեանց ծոցին մէջ անգամ, կարծողներ կան թէ՝ գերման հաւանական յարձակման մը դէմ պաշտպանուելու համար Ֆրանսայի արդար մտավախութիւնները նկատի առնուած չեն պէտք եղած կերպով:

★ Պեռլինի մէջ պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ թէ վերոյիշեալ համաձայնութեան բնագիրը յանձնուած է իսկոյն Գերմանիոյ սովետ վերին հրամանատար մարաջախտ Սոքոլովսքիի:

Ռոյթըրի համաձայն, մարաջախտ Սոքոլովսքի, Վեցերու յանձնարարութիւնները ստացածին պէս, իր խորհրդականները նիստի հրաւիրած է: Այս նիստէն ետք, Մարաջախտը յայտարարած է թէ՝ Լոնտոնի մէջ առնուած որոշումներով Ջըր-

«Լուսերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ»

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ

Իմ սիրելի երիտասարդ բարեկամներս,

Մտմտուոր հաճոյք մըն է ինծի համար գրել ձեզի եւ թղթակցութիւն մը հաստատելու ձեզ հետ :

Ձեզ ճանչնար ձեզ անհատապէս առհինքը, բայց չէ՞ որ կը ճանչնամ խմբովին, չէ՞ որ դուք Հայորդիներ էք, մեր հայրենիքին վերջ՝ մեր շարունակութիւնն էք, եւ պիտի կազմէք ցեղին կեանքը, Հայուն տեւականութիւնը, յաւիտենականութիւնը :

Հայուն դժբախտ, բայց բախտաւոր զաւակները, դժբախտ՝ անով որ երէկ մը ունեցինք որուն թերթերս ձեզմէ շատեր անծանօթ են : Բախտաւոր անով որ դուք պիտի մոռնաք ձեր դժբախտութիւնը, ցեղին տառապանքը եւ պիտի առիթը ունենաք տեսնելու անոր երջանկութիւնը, Հայը երջանկութեան մէջ, Նոր Հայը, Ցարութեան Հայը, մարդկութեան մեծ գաղափարին նուիրուած ստեղծագործ, վերաշինիչ, աշխատող, վերականգնիչ, պանծացնող ու քաղաքակրթիչ Հայը եւ դուք անոր առաջին տիպարները, ախոյեանները :

Վստահ եմ ասոր, քոյրերս եւ եղբայրներս : Անհատական կեանքիս մէջ չեմ կրցած յուսահատիլ, ինչո՞ւ յուսահատիմ հաւաքական կեանքիս մէջ, ազգային վերակենդանացումին մէջ եւ ինչո՞ւ խօսիմ ձեզ յուսահատ շեշտով մը, քանի որ դուք պիտի կազմուիք դեռ, քանի որ գիտեմ թէ պիտի դիմէք անցնիք մեզ, առանց մեզ մոռնալու, բայց ըլլալու համար աւելի մեծ քան ձեր հայրերը: պիտի խայանաք, պիտի ճախրէք, պիտի սլանաք, պիտի ընթանաք հաստատակամ անցնելու ձեր հիներէն առաջ, իրագործելու համար մեծ պատգամը :

Յառաջադէմ քան զնախնիս
Հարկ է զի որդիք լինին.
Միշտ յառաջ, եղբարք, միտ վե՛ր :

Ահա այդ է, այդ տեսիլն է որ կ'երջանկացնէ զիս ալ, եւ աւելի կ'երջանկացնէ ու կը հպարտացնէ ձեզ :

Տեսէք սանդուղներէն վեր, բարձրադոյն աստիճանը համնելէ վերջ, սկսեր եմ արդէն վար իջնել : Գլուխս կիսաճաղատ, թորշոմած ճակատ, կնճիռներ դէմքիս վրայ, աչերս յոգնած եւ երբեմն տարտափի տպաւորութեան տակ ահարեկ, երբ կը տեսնեմ մանուկ անդունդ մը, անդունդի վարի աստիճանին միացած քաոս մը անծանօթ, աչք ակամայ կը գոցեմ ու կը զգամ թէ պիտի իջնեմ : Բայց ինչո՞ւ նայիլ հոն, երբ շուրջս կը տեսնեմ բուրաստաններ բիւր բիւր, ածուներ լեցուն ու տարածուն, ծաղիկներ բազմազան՝ երանգներով զանազան, բուրմունքով հազար հազար, գինարբուքով հողմավար :

Դուք էք հոն այդ բուրաստաններուն, այդ ածուններուն մէջ, դուք, ըլլաք բողբոջներ դեռ գոցգոց թէ հասուն ծաղիկներ :

Օ՜, հպարտ եմ ձեզ տեսնելու եւ անայլթաք կը քալեմ : Ինչ փոյթ անդունդը ոտքերուս տակ, ո՞վ անոր կը նայի. ես ձեզ կը նայիմ, ձեզ, կեանքին : Իմ սիրելի քոյրերս եւ եղբայրներս :

Եւ բսել թէ ձեզմէ շատեր երէկ եկան անծանօթ վայրէ մը, առանց տաքուկ գրկի մը վրայ նստելու, առանց օրօր մը լսելու : Օհ ինչ երազ, ինչ անծանօթ բառեր ձեզի համար… Գնդակի պէս ձեզ մէկը միւսին կը նետէին, կ'ուզէին յափշտակել ձեզ ձմերուկի մը պէս, կ'ուզէին պահել ձեզ, նոյնիսկ ձեզմով, ձեր այդ վիճակով իրենց վոհմակը բազմացնելու եւ ձեզմով պատուաստելու ու պատրաստելու իրենց բարեփոխումը, բարձրացումը :

Դուք եթէ անոնց պիտի ծառայէիք, անոնց զարմը թարմացնելու համար, ան ալ անապատներէն՝ թափուած պտուղներու պէս, ի՞նչ պիտի ըլլէիք մեզի համար, մեր զարմին համար որ արդէն թարմ է հին հին դարերէն: Դուք հեռացաք, փախաք անոնցմէ, թողիկ վազեցիք առանց մայրիկի, մոռցաք նոյնիսկ ձեր արդարադոյն լեզը եւ արդէն կազմուած դէմքով, անցաք միւս կողմը, ուրիշ կեանքի մը համար :

Ձեզմէ շատեր ծնան վայր մը որ իրենց վրայ լաբիւրինթոսի մը տպաւորութիւնը կը թողուր, լեզուն տարբեր, մարդիկը տարբեր, հողը տարբեր, հուր տարբեր, հովը տարբեր : Ըսիք պահ մը, ո՞ւր ենք… ո՞ւր եկանք: Բայց հոն ալ զգացիք ձեր մէջ յաջողութիւն մը, զգացիք ձեր մէջ կոչ մը, ականջիդ՝ եղբայրներ մօտեցնելին ձեր վրայ, տուին վհուկի զաղտնի ծաղիկ մը, կամ ուրիշ բախտախնդիր առարկայ մը, եւ դուք արթնցաք ու դարձան ձեր աչքերը այն կողմ, սորվեցաք անոր լեզուն, հոդ չէ թէ աղճատուած նախապէս, բայց սիրեցիք զայն, երգեցիք այդ լեզուով երգեր, սորվեցաք անոնց բանաստեղծութիւնը, պարը, բառերը, երաժշտութիւնը, եւ այս լաբիւրինթոսին մէջ իսկ ձեզ համար նոր աստղեր ստեղծեցիք, եւ անոնց մէջէն տեսաք ձեր երգերը, ձեր ձեր, ձեզմէ վերջիններու բնակավայրը, մայրենի տունը:

Սիրելի քոյրեր եւ եղբայրներ,

Ինչպէ՞ս չսիրեմ ձեզ, ինչպէ՞ս չհպարտանամ ձեզմով: Եւ ահա ատոր համար կուզամ խօսիլ ձեզի: Շատ բաներ պիտի ըսեմ ձեզի: Ով էք դուք, ձեզմէ ամէն մէկին՝ ո՞վ ես դուն, ի՞նչ է ընտանիքը, ի՞նչ է հայրենիքը, ի՞նչ է մարդը, ի՞նչ է ընկերութիւնը, ի՞նչ է սէրը դէպի մարդկութիւնը, որուն մէջ միայն պիտի կրնաք բարձրացնել հարազատ հայրենիքը, եւ ցոյց տալ թէ՝ ան կրնայ ոչ միայն դեռ շատ ու շատ քաղաքակրթուիլ, այլ շատ ու շատ քաղաքակրթել :

Դուք ալ գրեցէք ինծ, դուք ալ ուղղեցէք ձեր հարցումները, ցոյց տուէք ձեր հետաքրքրութիւնը դէպի սանդուղներէն իջնող սա մենաւորը :

Սրբեմն ցտեսութիւն :

Թ. ԳԱՌՆԻԿ

Երէկ, այսօր, վաղը

ԼԱՍ ԹՈՒՆԱՍ (Քուպա), 30 Մայիս.— Ներկայիս հայ իրականութիւնը այն է ինչ որ էր երէկ: Բայց ոչ, շատ աւելի գէշ քան երէկ, գրեթէ բոլոր կողմերով: Երէկ՝ կը հաւատայինք թէ վաղը-կամը եղած հայկական հողամասերը պիտի զօդուէին իրարու եւ մեր ազգային երազը պիտի դառնար կատարեալ իրողութիւն, իր ծոցին մէջ համախմբելով վտարանդի բազմութիւնները, մինչդեռ այսօր կը տեսնենք այն յոյսեր եւ ապարդիւն ջանքեր միայն:

Երէկ հողէն՝ կարեր էին մեր ոտքերը, շնորհիւ հոգատար իշխանութեան բարեացակամութեան, որով կը քանդելէին «պատգամաւորը» եւ հայկական պահանջները: Այսօր որտարեկ եւ հիաթափ ենք որ առաջին հարուածը ճիշդ այդ իշխանութենէն կը ստանանք մեր ճակտին, դիւանագիտական ճամբով :

Երէկ՝ ամէն տեղ մեր գաղութները ճանչցուած էին իբրեւ օրինապահ եւ վստահելի համայնքներ: Այսօր կասկածելի ենք դարձեր շնորհիւ հայ փանջուններու երոյթներուն :

Երէկ մեր ցեղակիցները գէշ աղէկ տեղ գտած էին իրենց գլխուն ու ոտքերուն եւ համեմատաբար կ'ապրէին հանգիստ ու անվրդով: Այսօր հազարաւորներ անանկ ու թշուառ են, շնորհիւ հայրենադարձի չարաշահութեան :

Երէկ առհասն գոհունակութեամբ կը հետեւէինք համերաշխութեան ջանքերուն եւ անհամբեր կը սպասէինք կուսակցութեանց, խմբակցութեանց եւ զանգուածներու կատարեալ գործակցութեան, ի խնդիր ազգային գերագոյն շահերու: Այսօր կը տեսնենք բեւեռէ բեւեռ հեռացած երկու ճակատներ :

Երէկ Ազգերու Ժողովը, ինչպէս ուրիշներու, մեզի համար ալ ամէն ինչ էր, իսկ այսօր ոչինչ է: Երէկ անհամար յոյսեր, այսօր բոլորովին անյոյս: Մէկ խօսքով՝ տխուր երեւոյթներ:

Ահա հարեւանցի պատկերը հայ իրականութեան, երէկուան եւ այսօրուան, կացութիւն մը որ կը խռովէ գիտակից մարդու հոգին: Երբեմն կը փորձուինք մեր վիճակը բաղդատել ուրիշ ազգերու հետ, նմանութիւն գտնելու եւ այդպիսով հով տալու մեր այրող սրտին, բայց ի զուր: Մերինին նմանը չկայ: Անշուշտ ուրիշներ ալ ունին իրենց հոգերն ու դժուարութիւնները, բայց մերինին նմանը, մերինին չափ զուարթնոց ու այլազանը՝ երբեք :

Չխօսինք Ն. Հայաստանի մասին որ անկասկած ունի իր հոգերը: Մեր խօսքը արտասահմանի մասին է: Մեր ցաւերը անհամեմատօրէն շատ են ու բազմազան :

Նախ ունինք կարմրախտէ բռնուած կարգ մը մարդիկ որ իրենց գլուխն առած կ'երթան Հայութեան անհարազատ ուղիներով: Անոնք չեն մտատանջուիր հետեւանքներով որ կը գրուին ամբողջ հայութեան հաշւոյն:

Ունինք նորահաս սերունդ մը որ կ'աճի օտար ափերու վրայ, որմէ կարեւոր մաս մը չի հետաքրքրուիր ծագումով ու անցեալով: 40ի մօտ մեծ ու փոքր գաղութներ երկրի մակերեսին վրայ ցրցրուած, բազմազան հոգերով : Հայրենիքը — ուզելո՞վ թէ ոչ — տէր չի կանգնիր անոնց. դեսպաններ չունի, որովհետեւ վարչաձեւը չէ այն ինչ որ պէտք էր ըլլար: Մէկ խօսքով անտէր ու անպաշտպան զանգուածներ :

Երբ այս ամէնը կրծող հոգեր են ներկայիս, ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վաղը: Ոչ ոքի համար գաղտնիք է թէ ժամանակը ըղի է թերեւս աղետաւոր անակնկալներով, երբ գաղութներու մէջ մեր վիճակը պիտի դառնայ լուրջ խնդիր: Երկրէն դուրս գրեթէ բոլոր մեր գաղութները կը գտնուին դեմոկրատ երկիրներու մէջ, վայլելով անոնց հիւրասիրութիւնը: Եթէ փոթորիկ մը պայթի… Ողջմտութիւնը չի՞ պահանջեր խորհելու այս մասին …

Ս. Գ. ՆԻԿՈԼԵԱՆ

ԱՆՃՈՌՆԻ ՑՆԴԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Բ. Եւ վերջին մաս)

Վասպուրականցին կռուեցաւ, յաղթեց եւ իր ազատութեան շրջանին ալ իր ղեկավարներուն արժանի պատիւը տուաւ: Մէկ սխալ ըրաւ որ մեր յայտնի ինքնագով քաջ ազայր Ռ. Ցովնանեանը ձեռքի վրայ չպտտցուց եւ մեծ պաշտօնի չհրաւիրեց :

Ցովհաննեանի ցաւն այն է որ նոյնիսկ իր կուսակցական ընկերները երբեք իր մասին չգրեցին, գինքը չգովեցին: Իրաւունք ունին, որովհետեւ գովելու արժանիք մը չունի :

Քանի մը խօսք ալ Վասպուրականի ազատագրութենէն մինչեւ գաղթ դէպի Ռուսահայաստան:

Ցովհաննեան նորէն չի հանդարտիր, իր ականջները նորէն խրած է Արամէն մինչեւ կամաւորական հրամանատարներու կոչերը: Իբրեւ թէ Թուրքերու ձգած կալուածները կը ծախուէին հայկական կառավարութեան կողմէ, Արամի կողմէ, եւ դրամները կ'իւրացուէին: Ուրեմն չի գիտեր որ այդ գոյքերը կը ծախուէին եւ արդիւնքը, որ մեծ բան մը չէր, կը յատկացուէր օրուան կառավարութեան եւ պաշտօնէութեան ծախքերուն: Եղածն ի՞նչ էր որ Արամներն ալ տասնեակ հազար ոսկիներ միասին տանէին: Կառավարութեան եկամուտները ի՞նչ էին :

Ինչ կը վերաբերի այն արտառոց ստախօսութեան որուն իրավէկը արդէն պատասխանած է, կրկին ըսինք,— ըստ Ցովհաննեանի որպէս թէ հրամանատար Անդրանիկ Գ. Արամէն 15 օր առաջ տեղեկութիւն առած էր Վանի գաղթի մասին եւ Արամ չէր կարգադրած ժողովուրդի տեղափոխումը եւ զբաղած էր կալուածներ ծախելով : Միեւնոյն ժամանակ ողորմելին կը հաստատէ որ նահանջէն 24 ժամ առաջ ժողովին մէջ հրամանատար Վարդան յայտարարած է թէ ռուսական բանակը պիտի քաշուի եւ ժողովուրդը պիտի նահանջէ 24 ժամէն: Ուրեմն տեսաք ինչ հակասութեան մէջ է ստախօսը :

Ահա իրականութիւնը.—Վասպուրականի նահանջի հրամանը տրուած է ռուս զինուորական հրամանատարութենէն նահանջէն 24 ժամ առաջ: Այդ հրամանին պարտաւոր էին հպատակիլ եւ կառավարութիւն եւ ժողովուրդ, որ անմիջապէս սկսան հեռանալ քաղաքէն :

Ինչպէս կ'ըլլայ որ հրամանատար Անդրանիկ 15 օր առաջ տեղեակ կ'ըլլայ նահանջին, Գ. Արամին տեղեկութիւն կուտայ եւ կը հայհոյէ որ չեն լսեր իրեն եւ չեն նահանջեր, Անդրանիկ, ինչպէս կամաւորական բոլոր հրամանատարները ենթարկուած էին ռուս հրամանատարութեան եւ ինքնագլուխ ոչինչ կրնային ընել, ինչպէս որ նահանջի պարագային չկարողացան 4—5 օր աւելի մնալ, ճանապարհին Բերկրիի կամուրջը պահելու, ժողովուրդի նահանջը ապահովելու համար: Մենք Ցովհաննեանի պէս չենք որ բոլոր կամաւորական հրամանատարները նախատենք, բացի Անդրանիկէն: Եթէ Բերկրիի կամուրջին մօտ տեսնուած էին Անդրանիկի հետ, ինչո՞ւ Անդրանիկ ը գունդով երեք օր ալ չէր մնացած, ժողովուրդը պաշտպանելու համար եւ հեռացած էր: Ինչպէս ըսինք, մեղաւորը իրենք չէին, այլ իրենց հրամայուած էր անմիջապէս ետ քաշուիլ: Ուղղը ռուսական էր եւ հրամանատար Անդրանիկ 15 օր առաջ նահանջի մասին ոչ գիտէր, ոչ ալ տեղեկութիւն տուած կրնար ըլլալ :

Ցովհաննեանը ասոնք շատ լաւ գիտէր, այդ մասին առանձնապէս խօսած ենք իրեն հետ, բայց իր գրածներէն ո՞րն է ճիշդ որ ասիկա ճիշդ գրէր:

Դեռ կան զանազան խնդիրներ որոնց մասին չարժեր խօսիլ :

Դառնանք բուն հարցին.— ի՞նչ է պատճառը որ 40 տարի առաջուան պատմութիւններ կը խեղաթիւրեն, ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ երկար տարիներով ռամկավար կուսակցութեան պատկանող այդպիսի գմեծ անձնաւորութիւն մը եւ ղեկավար մը իր յուշերը իր կուսակցութեան պաշտօնաթերթին չի տար եւ կը յանձնէ Ազգ. Ընդհ. Միութեան օրկանին, որ դժբախտաբար առանց բառ մը կրճատելու կը հրատարակէ :

Ահա ձեզի փոքր մանրամասնութիւններ :

Ռ. Ցովհաննեան աւելի քան տասը տարիէ ի վեր գործէ դադրած ըլլալով, նիւթապէս բեռ եղած էր թէ իր հայրենակիցներուն եւ թէ Հայր. Միութեան: Ինք հայրենակիցներէն եւ միութենէն դժգոհութիւն մը չէր լսած եւ մինչեւ վերջն ալ միշտ կ'օգնէինք: Վերջին պահուն ալ 47 հազար ֆրանք հաւաքուելով իբրեւ ճանապարհածախս տրուեցաւ, եւ ահաւասիկ իր շնորհակալիքը …

Ներգաղթի արձանագրութիւններ սկսած ատեն Ցովհաննեան զգալով որ բոլորն ալ ձանձրացած են իրմէ որոշեց Հայաստան երթալ եւ արձանագրուեցաւ Ներգաղթի ցանկին մէջ: Կը յուսար Ա. Կարաւանով մեկնիլ: Հայր. Միութիւնը ամէն

գիւրութիւն ընծայեց դիմելով Ներգաղթի կոմիտէին եւ Մարսէյլի արձանագրութեան յանձնաժողովին, որպէսզի կարենայ Հայաստան երթալ :

Ա. Կարաւանին չյաջողեցաւ, մնաց Բ. կարաւանին, որովհետեւ թէ ինք եւ թէ կինը տարիքոտ ըլլալով, անընդունակ են աշխատելու: Նորէն դժուարութիւններ կրեցին ներգաղթի կոմիտէէն, մինչեւ որ ճշդուեցաւ թէ հայրենիքի մէջ բարեկամներ ունի: Եւ Հայր. Միութեան խնդրանքին վրայ յաջողեցաւ մեկնիլ :

Բայց մինչ այդ Յովնանեան կը վախնար որ Բ. կարաւանին ալ պիտի չկրնայ մեկնիլ եւ իր ապուշ տրամաբանութեամբ սկսաւ Ներգաղթի կոմիտէի եւ Ազգ. Ընդհ. Միութեան շուրջ սողալ, իբրեւ յայտնի հակադաշնակցական սկսաւ անվայել պատմութիւններ հիւսել, Մարսէյլի «Նոր Կեանք» շաբաթաթերթին խմբագրի հետ տեսնուելով մէկ երկու յօդուածներ հրատարակելու: Իր կարճ խելքով կը կարծէր թէ Հայաստան երթալու համար այդպիսի ձեռնարկներ մը պէտք էր ընէր :

Եւ իբրեւ ստոր եւ մոլեռանդ հակառակորդ մը, նոյնիսկ իր հայրենակիցներու պատիւն եւ հերոսամարտի փառքն՝ կատի չառնելով իր գրած կաշառաթուղթը վերջին պահուն, Նաւուն վրայ յանձնած է Թղթակցին :

Հիմա հարց կուտանք այդ պարոնին (Բ. Վ.). — Ի՞նչն էր պատճառը որ այդ «վերջին րոպէին» Յովնանեանէն ստացած յուշերդ պահեցիր, պահեյիր եւ չորս ամիս վերջը, ճիշդ Վասպուրականի հերոսամարտի տօնակատարութենէն 15 օր առաջ հրատարակութեան տուիր: Ի՞նչ էր նպատակդ, հարուա՞ծ մը տալ տօնակատարութեան, հերոսամարտի մը որ իր յաղթանակով պատիւ մը եղած է ամբողջ հայ ազգին համար :

Մէկ տարի առաջ ալ խաչաձեւեցինք, նոյն օրը նոյն ժամին Օփերայի մէջ երգահանդէս տալով: Ի՞նչ շահեցաք, շատ լաւ գիտէք որ մեր սրահը ամբողջովին լեցուած էր, իսկ ձեր երգահանդէսէն վնաս ունեցաք:

Այս անգամ ալ մեր հանդէսին այնքան բազմութիւն լեցուած էր երկու սրահներն ալ որ շարժելու տեղ չկար, կարծես ի պատասխան տօնակատարութեան առթիւ հրատարակուած յօդուածին որ բոլոր հայրենակիցներուն անխտիր մեծ վշտանք պատճառած էր :

Այսօր մենք Խ. Հայաստանի մէջ 100.000էն աւելի Վասպուրականցիներ ունինք որոնք իրենց թէ ֆիզիքական եւ թէ մտաւորական ուժերով կ'աշխատին Հայաստանի վերաշինութեան եւ վերելքին, 33 տարիէ ի վեր է որ անոնք Հայաստանի մէջ տեղաւորուած են իբրեւ [illegible] Հայրենական պատերազմին մէջ իրենց զոհաբերութիւնները անհաշիւ են :

Եթէ այսօր Խ. Հայաստանի մէջ ալ Վասպուրականի հերոսամարտը տօնակատարութեան կարգ անցնի, այն ժամանակ պիտի իմանաք թէ Հայաստանի ամբողջ ժողովուրդը պիտի մասնակցի այդ տօնակատարութեան :

Վասպուրականի Հայր. Միութեան վարչութիւն :— ԿՆԻՖ

Մարսէյլ, 28 Մայիս 1948

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ. — Տեղի սղութեան պատճառով, յաջորդաբար պիտի հրատարակենք Վալանսի, Մարսէյլի եւ ուրիշ գաղութներու տօնակատարութեանց նկարագրութիւնը :

ՎԻԷՆ — Այս տարի աւելի մեծ շուքով եւ խանդավառութեամբ տօնեցինք Հայաստանի Հանրապետութեան հռչակման երեսնամեակը, Մայիս 28ը, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Ֆ.Կ. Խաչի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան :

Շաբաթներ առաջ կարգ մը ընկերներ եւ Կապոյտ Խաչուհիներ լծուած էին եռանդուն աշխատանքի մը, գեղարուեստական ճոխ բաժին մը պատրաստելու համար :

Շաբաթ գիշեր (Մայիս 29), տակաւին սրահին դուռը չբացուած մեծ բազմութիւն մը հաւաքուած էր: Երկու օրիորդներ, Լուսին եւ Ալիս Եռագոյնի զարդանիշները կը զետեղէին իրենց ճկուն մատներով հանդիսականներուն կուրծքերուն վրայ: Քանի մը վայրկեանէն քաղաքապետարանի շքեղ սրահը լեցուեցաւ խանդավառ բազմութեամբ մը որոնց կարգին մեծ թիւ մը նոր սերնդականներ: Ներկայ էին ընկերվարականներու պատուիրակները գլխաւորութեամբ փոխ քաղաքապետ Ժիւլիէնի, իբրեւ փոխանորդ բոլորին ծանօթ քաղաքապետ եւ երեսփոխան Ֆիւսէլի, որ Փարիզ գտնուելուն համար չէր կրցած ներկայ ըլլալ :

Կարգապահութիւնը յանձնուած էր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին: Բեմին աջ եւ ձախ կողմերը կը ծածանէին հայկական եւ ֆրանսական դրօշները: Բեմին ճակատը փակցուած էր խոշոր պաստառ մը որուն վրայ ընկեր Ա. Գալիկեան եռագոյն գիրերով գրած էր Փառք Մայիս 28ի կերտող նահատակ հերոսներուն, կեցցէ 1918 Մայիս 28ը: Զետեղուած էին նաեւ Հանրապետութիւնը խորհրդանշող երկու նկարներ: Աջ եւ ձախ կողմերը պատուի կեցած էին Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտները :

Օրուան նախագահը, ընկեր Ս. Գալուստեան քանի մը խօսքով բացաւ հանդէսը եւ հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել հերոսներու յիշատակը: Յետոյ փոքրիկներու երգիչ խումբը երգեց ֆրանսական քայլերգը եւ հայերէն երգ մը նուիրուած Վարդանի եւ Հայկին: Կարգով արտասանեցին Օր. Անժէլ Ուզունեան, ընկեր Ա. Գալայճեան եւ Յ. Մաթոսեան, ֆրանսերէն մեներգեց Տիկին Վարդուհի Թոսիկեան, բոլորը ջերմապէս ծափահարուեցան :

Քանի մը գեղեցիկ կտորներ նուագեց յայտնի ջութակահար երիտասարդ Կարապետ Գէրպէրեան բուռն ծափեր խլելով: Կարգը եկած էր մեր փոքրիկ սանուհիներու պարերուն (դրօշի հիւսքը): 18 սեւաչեայ աղջիկները, 7—15 տարեկան բոլորն ալ մաքուր եւ միաձեւ հագուած՝ զոյգ զոյգ բեմ կուգան Տիկիններ Քնարիկ Մուրատեանի եւ Աննա Զօպոյեանի առաջնորդութեամբ, կարգով կը շարուին բեմին վրայ հաստատուած սիւնին շուրջը որուն ծայրէն կախուած էին 18ը եռագոյն ժապաւէններ: Մէկ ազդանշանի վրայ իւրաքանչիւրը կը բռնէ իր ժապաւէնին ծայրէն ու կը սկսին դառնալ սիւնին շուրջը: Միեւնոյն ատեն կ'երգէին կարմիր կապոյտ եւ նարնջագոյնով դրօշին նուիրուած երգ մը: Խանդավառ ծափեր: Նոյն ձեւով կը քակեն ամբողջ հիւսքը :

Դրօշակի պար մարզանքն ալ շատ գեղեցիկ էր : Նոյն խումբը բեմ կուգայ ամէն մէկը զոյգ եռագոյն մը տեղաւորած փոքրիկ փայտերու վրայ, նոյնպէս երգելով: Ընկերական Ներկայացուցիչները իրենց զարմանքն եւ հիացումը կը յայտնեն եւ կը խնդրեն օր մը իրենց հանդէսին մասնակցիլ նոյն պարերով: Յետոյ սկսան կովկասեան պարերը, երկու օրիորդներ, մէկ տղու տարազով, միւսը աղջկան, Մարի Նովէզեան եւ Արաքսի Մուրատեան առաջնորդութեամբ Տիկին Աստղիկ Կազարօֆի կը պարեն դէմ դիմաց ճկուն շարժումներով: Այս բոլորին դաշնակի նուագով կը հետեւէին օրիորդներ Սաճեան եւ Սօնիկ Թէրզեան :

Ապրիք, հազար ապրիք վարժեցնողներ պարողներ եւ նուագողներ, որ ոչ մեծ ուրախութիւն պատճառեցիք մեզի, եւ հիւրերուն: Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու կողմէ ուղերձ մը կարդաց ընկեր Ուզունեան:

Օրուան բանախօսներէն Հայր Կ. Տէրմոյեան խօսեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ: Ընկեր Ս. Սիսլեան (Կրընոպլէն), խօսեցաւ հայերէն եւ ֆրանսերէն խօսք առաւ նաեւ ընկերվարականներուն ներկայացուցիչը, ընկեր Մայէն: Վերջին խօսողն էր ընկեր Ա. Իսահակեան, բոլորն ալ ծանրացան Մայիս 28ի պատմական արժէքին վրայ, պարզեցին հայ ժողովուրդի վիճակը նախքան Մայիս 28ի հռչակումը: Եւ եզրակացուցին — Դարձեալ պիտի գայ այն օրը ուր հայ ժողովուրդը պիտի ունենայ իր ազատ պետութիւնը, միացեալ եւ անկախ Հայաստանով: Մեզի կը մնայ ամուր կառչիլ մեր դատին :

Հանդէսը փակուեցաւ փոքրիկներու խմբերգով մը: Ներկաները մեկնեցան մեծ գոհունակութեամբ :— Գաղտնի

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

Հաճոյքով կ'իմանանք թէ «Յառաջ»ի Gérantը՝ Գ. Արմէն Ներսէսեան ստացած է Médaille de Bronze (պրոնզէ պատուանշան), Ազատագրութեան պայքարներու շրջանին կատարեալ անձնազոհութեամբ, գիշեր ցերեկ, վիրաւորներ փոխադրած ըլլալով, վտանգաւոր պայմաններու մէջ : ԽՄԲ— Մեր շնորհաւորութիւնները :,

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

ՁԻՆԱԹԱՓՈՒԹԻՒՆ — Զինուորական գաղտնիք :

ԹՐՈՒՄԸՆԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ — Սիրել հարեւանիդ հարեւանը :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ՈՒԽՏԸ. — Դիւցաբանութիւն կարդացէք, իմաստը ըմբռնելու համար :

ՈՒԺԵՐՈՒ ՀԱՒԱՍԱՐԱԿՇՌՈՒԹԻՒՆ — Զինակցութիւններ կամ համաձայնութիւններ, ուժերու անհաւասարակշռութիւն յառաջ բերելու համար :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (20)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

Թ.

— Դաւիթ :

— Այստեղ եմ, տէր իմ :

— Ամէն ինչ պատրա՞ստ է :

— Պատրաստ է :

— Իսկ Բագաւան գացի՞ր. ի՞նչ կայ հոն. ո՞րքան զօրք տեսար :

— Զօրքի թիւը երկու հազարէն անց է, բայց յարձակում գործելու ամէնէն յարմար ժամանակը հիմա է. արաբ զինուորները իրենց իշխաններուն հետ անձնատուր են ուրախութեան ու կերուխումի, եւ ոչ մէկ բանի վրայ կը մտածեն իրենց որովայնէն զատ :

— Լաւ ուրեմն, քիչ մը հանգստանանք այստեղ եւ ապա արշաւենք Բագաւանի վրայ :

Եւ բոլորը մէկ ներս մտան. վանահայրը՝ ընկերակցելով Աշոտ Երկաթին ու իր եղբայր Աբասը, դիմաւորեց զանոնք խաչ ու խաչվառով : Ապա մտան վանքի եկեղեցին. հոն Աշոտ Երկաթ ծունկի եկաւ մեծ խորանին առջեւ ու ջերմ սրտով աղօթեց:

Մատթէոս վանահայրը պահպանիչ կարդաց. ապա վեց հարիւր կտրիճները, դուրս գալով վանքի պարիսպներէն, զգուշութեամբ մօտեցան Բագաւան գիւղին :

ԺԱ.

Ձիւնաղ դէմքով Նազելի կոյսը տրտում տխուր կեցած է սենեակին մէջ եւ իր արտասուախառն աչքերը դարձուցած դէպի դուռը: Խորին թախիծը պատած է անոր սիրուն դէմքը:

Ի՞նչ ցաւ է որ կը ստիպէ զայն արտասուել, տխրիլ ու տառապիլ այսպէս, մինչ իր տարիքին մէջ ժպտիլ եւ ուրախանալ միայն կարելի է: Ո՞ր անգութ ձեռքը կաշկանդեց զինք այս սենեակին մէջ, որ լեցուն է թանկագին կերպասներով ու օթոցներով, ոսկիով ու արծաթով, բայց որուն կը պակսին կապոյտ երկինքը եւ ազատ օդը :

Նազելի կոյսը տրտում է եւ յուսահատ. ան բանտարկուած է Բագաւանի արաբ իշխանին՝ Ահմէտի սենեակներէն մէկուն մէջ, շրջապատուած աշխարհային ամէն տեսակ ճոխութեամբ ու վայելքներով, որոնք, սակայն, մահու չափ կը տխրեցնեն զինք:

Կը յիշէր ան իրենց գիւղը, ուրկէ գերի էր վերցուցած զինք Ահմէտը: Կը մտաբերէր հիմա իր հայրն ու մայրը, փոքրիկ եղբայրն ու քոյրիկը, եւ դառն արցունքները կը խեղդէին զինք :

Կը յիշէր իր փոքր եղբօր ճիչն ու աղմուկը, մօր սրտնեղութիւնը, ապա անոր դուրգուրանքը, եւ սիրտը կը լեցուէր յուզումով: Ախ, ինչքան քաղցր էին այն օրերը, իսկ հիմա ինչքան կը տանջէին զինք այս ոսկին ու արծաթը, թանկագին կերպասն ու օթոցը, որոնցմով շրջապատեր էր զինք Ահմէտը :

Կը դողար Աստղիկը. սարսուռ մը կ'անցնէր մարմնէն, ամէն անգամ որ փոքրիկ շշուկ մը լսէր. կը սպասէր իր դաժան տիրոջը. ահա ուր որ է ներս կուգայ ան եւ կը սկսի իր սովորական չարչարանքը: Վայրկեանները կը սահին կ'անցնին դանդաղօրէն, բայց դեռ չերեւար Ահմէտը. երանի թէ յաւիտեան չգար եւ շուտ բացուէր արշալոյսը :

Բայց ոչ, հեռուն լոյս կ'երեւայ. կը լսուի իր տիրոջ խրոխտ ձայնը. քիչ ետք իր դաժան դէմքով կը ցցուի ան Աստղիկին առջեւ: Ճիչ մը կ'արձակէ այս վերջինը եւ կը փռուի գետին:

Կը մօտենայ վայրենի արաբը, իր պիղծ ձեռքերով կը գրկէ կոյսը եւ կը համբուրէ անոր մարմարի նման սպիտակ շրթունքները :

— Արթնցի՛ր, Եդեմի անմահ վարդ, կ'ըսէ ան ծունկի գալով խեղճ աղջկան ոտքերուն առջեւ. յետոյ կը շփէ անոր երեսը անուշահոտ իւղով :

Աստղիկ աչքերը կը բանայ եւ չորս կողմը կը նայի. դեռ չի հասկնար, թէ ինչ կը կատարուի շուրջը. բայց երբ խելքը գլուխը կուգայ, սառն դող մը կ'անցնի մարմնէն եւ լուռ՝ հայեացքը կը խոնարհեցնէ գետին :

— Իմ սիրելի, իմ անուշ վարդ, սիրէ զիս եւ ապրէ ինծի հետ երջանիկ կեանքով. ես թագուհիի նման կը պահեմ քեզ, ադամանդներով կը զարդարեմ ճակատդ, թանկագին բեհեզներ կը հագցնեմ քեզի, կ'ըսէր Ահմէտ բռնելով կոյսին ձեռքը, որ աշնան տերեւի նման կը դողդղար :

ԲԱԳՐԱՏ ՃԵՎԱԶԵԱՆՑ

ջուած կ'ըլլան ամէն առաջ Գերմանիոյ մասին կնքուած բոլոր համաձայնութիւնները, եւ թէ՝ արտաքին գրաւոր չորս պետութեանց միջեւ գործակցութեան խնդիր չի կրնար ըլլալ :

Կը սպասուի որ Խորհրդ. Միութիւնը խիստ բառերով մերժէ Լոնտոնի մէջ տրուած որոշումները — կ'աւելցնէ Բոյթըր :

Ցոկթ. Պէնէշ հրաժարեցաւ

Տոքթ. Պէնէշ, Չեխոսլովաքիոյ Հանրապետութեան Նախագահը, հրաժարեցաւ Յունիս 7ին իր նախագահական պաշտօնէն: Վարչապետ Կոթվալտ այս հրաժարականը հաղորդեց նախարարաց խորհուրդին արտակարգ նիստին մէջ :

Վարչապետին ուղղած իր նամակին մէջ, Պէնէշ կը գրէ ի մէջ այլոց — «Անցեալ 4 Մայիսին յայտնած էի արդէն ձեզի թէ վերջնապէս մտադրած եմ հրաժարիլ Հանրապետութեան նախագահի պաշտօնէս: Այն ատեն, իմ որոշումիս մասին խորհրդակցեցանք միասին, նկատի առնելով «քաղաքական կացութիւնը իր ամբողջութեան մէջ»: Պէնէշ իր հրաժարումին պատճառ ցոյց կու տայ իր առողջական վիճակը, եւ կը վերջացնէ նամակը, մաղթանքներ ընելով չեխ ժողովուրդին բարօրութեան համար :

Վարչապետ Կոթվալտ գրուատիքը ըրաւ Պէնէշի, յիշելով մանաւորաբար այն երկու «երաշխաւորութիւնները», զորս ձեռք առած էր Հանրապետութեան Նախագահը, տպելով Չեխոսլովաքիան նոր Միւնիխի մը նշաւակ չըլլար.— 1. Սերտ գինակցութիւն Խ. Միութեան հետ, 2. Հանրապետութեան նոր վերակազմութիւն ժողովրդական հիման վրայ: Կոթվալտ առաջարկած է նաեւ որ Պէնէշ շարունակէ ստանալ իր Նախագահի թոշակը եւ բնակի միշտ Լանիի դղեակին մէջ :

★ Պէնէշի հրաժարականը, որուն կը սպասուէր երկար ատենէ ի վեր, անակնկալ մը չեղաւ չեխ ժողովուրդին համար. բայց մեծ տխրութիւն պատճառեց : Հակառակ Նախագահին առողջական վիճակին մասին հրատարակուած յաճախակի զեկոյցներուն, ժողովուրդը չէ հաւատացած բնաւ որ այս եղած ըլլայ հրաժարման պատճառը: Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ Պէնէշ նախամեծար համարած է հրաժարիլ՝ քան ստորագրել նոր Սահմանադրութիւնը, որ կը կապէ ժողովրդական ազատութիւնները եւ որով Չեխոսլովաքիան կը դառնայ սթալինեան եւ համատիրական պետութիւն: Այս է ընդհանուր կարծիքը օտար երկիրներու մէջ ալ, բացի անշուշտ Խ. Միութենէն եւ իր արբանեակ պետութիւններէն :

Պէնէշի յաջորդեց նորգի վարչապետը, Կոթվալտ (Համայնավար) :

ՓԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԻ նոր գիծ մը, թիւ 83ը պիտի սկսի բանիլ յառաջիկայ Երկուշաբթիէն սկսեալ, Կոպլէնի եւ Փորթ Շանփէնէի միջեւ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ընկերվարական եւ Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութեանց ներկայացուցիչները կարեւոր տեսակցութիւն մը ունեցան Փարիզի մէջ, Լէոն Պլումի ներկայութեամբ: Խորհրդակցութեան նիւթ եղաւ մանաւորաբար Ռուրի խնդիրը: Անգլիացիները խնդրեցին Ֆրանսացի ընկերվարականներէն որ ուժ տան Լոնտոնի ժողովին յանձնարարութիւններուն :

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐ Ռընէ Մայէր ճառ մը խօսելով, հերքեց այն զրոյցները թէ հրապարակէն պիտի քաշուին 1000 Ֆրանքնոց թղթադրամները: Ըսաւ թէ անկարելի է փոխանակել այս թղթադրամները :

ՊԱՐԵՆԱՏՈՄՍԵՐԸ փոխանակ ամէն ամիս տրուելու, երեք ամիսը անգամ մը պիտի տրուին, Յուլիս մէկէն սկսեալ :

ՄՕՏԵՐՍ հրապարակի վրայ պիտի ծախուին 20 միլիոն մեթր բամպակեղէն զանազան կերպասներ: Գործարանատէրերը կ'ըսեն թէ՝ այսպէսով կարելի պիտի ըլլայ իւրաքանչիւր ժողովուրդին տրամադրութեան տակ դնել՝ 3 միլիոն շապիկ, 600.000 այր մարդու վարտիք, 500 հազար աշխատաւորի զգեստ, 600 հազար այր մարդու գործի շապիկ, 300 հազար գործի շապիկ կնոջ համար, 600.000 գլխուցականի զոգնոց, եւ երկու հարիւր հազար հաստ կտաւէ տափատ :

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ հնարիչ Լիւմիէռ եղբայրներէն մին կրտսերը, Լուի ննջեց 84 տարեկան հասակին մէջ :

ՀԱՐՍԱՑԱՏ և ԹԱՐՄ ՍՈՒՐՃԻ ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐՈՒՆ
Մէկ հասցէ միայն Գ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ
23 եւ 26 rue d'Enghien բակին մէջ, Paris (10)

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Բացուած է, Ե. ԹՈՒԼՈՒՄՃԵԱՆԻ
« CRÉMERIE D'AIX», 22 rue d'Aix, Marseille
Չափաւոր գին, մաքուր սպասարկութիւն:

Մէկ անգամ այցելել բաւական է համոզուելու համար :

ՄԱՅԻՍ 28

Հ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ 30ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՊԱՆԵՀՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Յունիս 13ին ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր: Bourg la Reineի Salle Municipaleի սրահին մէջ (8 rue René Roeckel): Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Արծիւ ԽՄԲ. եւ մասնակցութեամբ Ֆր. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն :

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ եւ Ֆրանս. ընկերվարականներու ներկայացուցիչը : Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Բեմադրութիւն ՄԱՅՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ (կենդանի պատկեր): Արտասանութիւն, երգ, հայկ. եւ կովկասեան պար պատրաստուած «Նոր Սերունդին» կողմէ: Պիւֆէ գիւրամատչելի գիներով :

Ընտիր նուագախումբ :

Հաղորդակցութեան միջոց.— métro Bourg la Reine, օթոպիւս 188 (Porte d'Orléansէն իջնել Place Condorcet :

Մեր բաժանորդներուն

Ստիպուած ենք հետզհետէ դադրեցնել չվճարուած բաժանորդագրութիւնները ՅՈՒՆԻՍԻ ԸՆԹԱՑՔԻՆ :

Կը խնդրուի փակել բոլոր առկախ հաշիւները եւ վճարել նոր բաժնեգինները :

Շնորհակալիք, փնտռտուք, հոգեհանգիստ, զանազան այս կարգի փոքր ծանուցումներ չղրկել առանց փոխարժէքի : ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՇԻՐՎԱՆԶԱՏԷԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ ծանօթ արուեստագէտ Տիկ. ՍԻՐՈՒՀԻ ՏՐԴԱՏ ՆԸՇԱՆԵԱՆԻ, 27 Յունիս, Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2.45ին Բազա տ'Իթալիայի թատրոնին մէջ: Կը ներկայացնեն Շիրվանզատէի գլուխ գործոցը՝

ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ

Ընտանեկան բարոյալից եւ ցնցող տրամը 4 արար : Մուտքի տոմսերու գիները 300, 200, 150 եւ 75 Ֆրանք: Կը ծախուին բոլոր կազմակերպութիւններուն քով անխտիր: Կեդրոն՝ Տպարան Զաւէն 35 rue Dominicaines, Marseille: Կը խնդրուի չխաչաձեւել :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ ԿԱՐԴԱՑԷՔ

Լիոնի Պահածուեղեան նպարեղէնի հանրածանօթ տունը, 20 RUE VILLEROY, 19 rue Juliette Recamier) կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն որ ունի ճոխ մթերք մը փնտռուած հետեւեալ ուտելիքներուն, պլղուր (ձաւար), կորկոտ, համեմ, պամխտ, Շիրակ ոզին, ապուխտ, երշիկ, կարմիրոսպ, սուրճի ջաղացք և սրճաման(ճեզվէ): ինչպէս նաեւ լոխում, հելվա, խաւար, մատչելի գիներով մեծաքանակ թէ փոքրաքանակ :

Ձիթապտուղին լաւագոյն տեսակները 150էն 240 Ֆրանք քիլօն :

Ֆրանսայի որեւէ մէկ անկիւնէն ստացուած ապսպրանքները խղճմտութեամբ եւ արագ կը կատարուին :

ԳԻՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ 15 — 20 % ԶԵՂՉ:

Դիմել՝ Epicerie STAMBOUL, (Dj. Bahadourian), 13 rue Marignan, Lyon :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Լիոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Ֆրանսայի Շրջ. վարչութիւնը կը յայտարարէ որ, Յունիս 13ին կիրակի առաւօտեան Լիոնի Հայոց եկեղեցիին մէջ, պատարագէն յետոյ հոգեհանգստեան արարողութիւնը կը կատարուի մեծ գրագէտ, ազգային եւ քաղաքական գործիչ ողբացեալ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ:

Լիոնի հայութիւնը կը հրաւիրուի այս արարողութեան, իր յարգանքի տուրքը տալու հայ վշտի անզուգական թարգմանին :

ՅՈՒՆԻՍ 14ին երկուշաբթի ժամը 8.30ին յարգանքի երեկոյթ, Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ մահուան քառասունքի առթիւ, 78bis, rue Rabelais, դպրոցի սրահը : Բանախօսութիւն եւ գեղարուեստական բաժին: Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի հայութիւնը:

Կը խօսին ընկերներ ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ :

«Սինէ Ղազօ» կը ներկայացնէ Ահարոնեանի յուղարկաւորութեան ֆիլմը :

Բազմավէպի հարիւրամեակը

Յունիս 20ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Մարսիլիոյ Սալ Մազընոյի սրահին մէջ կը տօնուի մեծ շուքով «ԲԱԶՄԱՎԷՊԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ»: Կը խնդրուի չխաչաձեւել :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը :

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «Վարդանեան» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին Ա. Ահարոնեան խումբին ամսական ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Հայերէնի դասերը կը սկսին ժամը 8ին:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին ընկերվարականներու սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտտոյի Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, սովորական տեղը: Այս ուրբաթ կէսօրէն վերջ ժամը 3ին: Կարեւոր օրակարգ եւ պատգամաւորական ժողովի զեկուցում :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Պռօնէն Կարապետ Խրիմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վարդան Խրիմեան եւ զաւակները (Սէնթ Էթիէն), ինչպէս նաեւ բոլոր Խրիմեան եւ Սարաֆեան ընտանիքները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն Հ. Յ. Դ. կոմիտէներուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն եւ ամէն անոնց, որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, հեռագրով, նամակով եւ նուիրատուութիւններով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի տիկնոջ եւ հօր մօրն՝ ԱՆԱՀԻՏ ԽՐԻՄԵԱՆԻ վաղաժամ ու կսկծալի մահուան առթիւ:

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ կը հաւիրէ Փարիզի հայութիւնը իր աւետարանական ժողովներուն եւ կրօնական բանախօսութիւններուն, որ տեղի կ'ունենան Luxembourgի սրահին մէջ, 58 rue Madame, métro St. Placide կամ Notre Dame des Champs: Նիւթերն են .—

Յունիս 10 ,ժամը 20.30ին, «Հրեաները եւ Մեսիայի մօտալուտ գալուստը »:

Յունիս 11, ժամը 20.30ին, «Մարդկային ցեղին ահաւոր թշնամին» :

Յունիս 12, ժամը 20.30ին, «Խաչեալ Քրիստոսը մարդու միակ փրկիչը»:

Յունիս 13 ժամը 10.45ին, «Մի մերժէք Աստուծոյ սէրը »:

Յունիս 13, ժամը 20.30ին,«Այցելութեան օրը»:

Պիտի խօսին փրօֆ. ՆԻԿՈԼ եւ վեր. ՎԷՔԻԼԵԱՆ եւ պիտի մեներգէ վեր. Կ. ՊԱՐՍՈՒՄԵԱՆ :

Այս առթիւ կը հրաւիրենք նաեւ մեր կիրակնօրեայ պաշտամանց, որ տեղի կ'ունենան վերեւ նշանակուած սրահին մէջ, ամէն կիրակի, ժամը 10.45ին:

ԵՂԱՆԱԿԻ Ա. ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի կողմէ, մասնակցութեամբ Սանուհիներու եւ բարեկամ կազմակերպութեանց, տեղի պիտի ունենայ Յունիս 13ին, կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ «Clos des Fusains» սրճարան ճաշարան օդասուն եւ ընդարձակ պարտէզին մէջ, Chemin des Iles, գետեզերքը :

Մանրամասնութիւնները առանձին :

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի ԳՈՒՍԱՆ երգչախումբին, ղեկավարութեամբ ԿԱՐԳԻՍ ԳԱՑԻՇԵԱՆԻ, հովանաւորութեամբ Ալֆորվիլի Հայ Ռազմիկներու Միութեան, պատուոյ նախագահութեամբ ԱՐՏԱՒԱԶԴ արք.ի: Այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին, Մէզօն Ալֆորի քաղաքապետարանի սրահին մէջ: Կը մասնակցին Անուշ Աստմեան, Մարլէն Աճէմեան, Ստեփան Փօղոսեան, մեներգ Մարիվօն Ֆապըր՝ ջութակ, Արման Մանուկեան դաշնակ: Դաշնակի ընկերակցութիւն Տիկին Նէլլի : Մուտք 100 , 150, 200 Ֆրանք :

Հաղորդակցութիւն.— Charenton Ecolesէն առնել 181 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Mairie de Maisons Alfort :

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Լէզ Օլիվի Հ. Յ. Դ. «Իշխան» եւ Նոր Սերունդի «Հ. Օհանջանեան» խումբերը իրենց դպրոցի սրահին բացման առթիւ կազմակերպած են խնջոյք մը Յունիս 13ին, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին իրենց սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին ընկեր - համակիրները : Հաճելի անակընկալներ :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տող. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 10 JUIN 1948 Հինգշաբթի 10 ՅՈՒՆԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5363 — Նոր շրջան թիւ 972 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿՈՉՈՒՄՍ ՔԱՆԴԵԼ Է

Կը բաւէ ուշադրութեամբ հետեւիլ Թուրք մամուլին, իմանալու համար մէկը միւսէն սերճ-իմաստ խոստովանութիւններ՝ երկրին կացութեան եւ վարչութեան մասին։ Խոստովանութիւններ որոնք շատ աւելի արժէք ունին, քան ճարպիկ, յաճախ վարձու թղթակիցներու շռայլաբանութիւնները։

Այսպէս, վերջերս Թուրք թերթ մըն էր որ մանրամասնօրէն կը պարզէր այնքան փառաբանուած կեդրոնի մը՝ Էրզրումի ողբալի վիճակը։ Եզրակացութի՞ւնը, — ոչ թէ վերաշիներ, այլ քանդեր, այլանդակեր են։

Ո՞ւր այսպէս չէ եղած, այն օրէն ի վեր որ Թուրքիա վերահաստատեց իր անկախութիւնը, կոտորելով կամ վտարելով ոչ-Թուրք փոքրամասնութիւնները։

Քէմալական յաղթանակէն անմիջապէս վերջը, եկուորները ամէն բան աւարի տուած ըլլալով, դուռ-պատուհան անգամ կը վառէին, տաքնալու համար։ Ամբողջ տուներ հիմէն կը քանդէին։ Ոչ միայն խաւարակուռ Անատոլուի խորերը, այլեւ Պոլսոյ քթին տակ։ Ի՛նչ աւերներ, երբեմնի հայաշատ, ծաղկաւէտ Գարթալ - Ատափազարէն մինչեւ Իզմիր, Սամսոն – Տրապիզոն եւ աւելի հեռուները։

Իսկ բուն «արեւելեան նահանգներուն» ողբերգութիւնը — համատարած աւեր եւ ամայութիւն — իրենք է որ կը նկարագրեն պարբերաբար, 25 տարիէ ի վեր։

Ահաւասիկ վերջին վկայութիւնը, այնքան պերճախօս՝ իր չոր ու ցամաք նկարագրութեամբ։

Հռչակաւոր «Ճիւմհուրիյէթ»ի թղթակիցն է որ, Անտիոքէն ղրկուած նամակով մը, կ'ողբայ Հաթայի (Սանճաք) աւերակներուն վրայ։

Տասը տարի անցած է այդ հողամասին կցումէն ի վեր։ Եւ սակայն —

« Կարելի է ըսել որ կցումէն ի վեր ոչ միայն Անթաքիայի եւ Իսքէնտէրունի մէջ բրիչ մը չէ զարնուած, այլեւ հինէն մնացածներն անգամ քանդուելու վրայ են։ Այն խճուղին զոր ատենօք Ֆրանսացիները շինած էին Իսքէնտէրունի եւ Անտիոքի միջեւ, հիմա ծակ - ծակ եղած է։ Հաթայ, որ ատենօք Սուրիոյ ամառանոցն էր եւ շրջագայութեան կեդրոն մը, իր մաքուր զբօսարաններով եւ պանդոկներով, կցումէն վերջ դժբախտաբար կորսնցուցած է իր այս առանձնայատկութիւնը» (4 Յունիս)։

Դեռ աւելի «զգայացունց» յայտնութիւն մը. — « Տեղին Հայերը, Յոյները եւ Հրեաները գաղթած են, իսկ եկուորները, ցաւ ի սիրտ կ'ըսեմ, չեն կրցած հաստատել անոնց կենսունակութիւնը։ Այսօր Իսքէնտէրուն (Ալէքսանդրէթ) կատարելապէս մեռած է, իսկ Անթաքիա (Անտիոք) եթէ քիչ մը աւելի կենսունակ է, ատիկա կը պարտի օտարականներուն եւ հիւպատոսարաններուն։ Երբ հռչակաւոր Սողուքօլուք գացինք, ո՛չ միայն չգտանք խողովակ մը, այլ կաթիլ մը ջուր բերան դնելիք, եւ բոլորս ալ հիասթափութեամբ վերադարձանք այդ ամառանոցէն, որուն ներբողը հիւսած էին մեզի երկարօրէն »։

Երբ Թուրք թղթակիցը կը խոստովանի այսքանը, կրնաք երեւակայել թէ ի՛նչ պիտի գրէին անոնք որ տեսած են երէկն ու այսօրը։

Հարկ է լսել Մուսա Լերան տարագիր զաւակները, որոնք, թէեւ եղբայրաբար տեղաւորուած Լիբանանի ազատ ափերուն վրայ, մինչեւ այսօր ալ անձկութեամբ կը յիշեն իրենց ամեհի բարձունքները, անոնց անհամար գեղեցկութիւնները։ Սուրիոյ եւ Լիբանանի բնակիչներն անգամ կարօտով կը փնտռեն Մուսա Տաղը, իբրեւ օդափոխութեան վայր։

Ինչո՞ւ ծածկել, անքաւելի մեղք մը գործեց Ֆրանսան 1939ին, տեղի տալով Թրքական « շանթաժ »ին եւ բրիտանական ճնշումին առջեւ։

Եւ ահաւասիկ հետեւանքը, — դարերով իր լեռներուն ապաւինած ժողովուրդ մը ցիրուցան։ Ֆրանսան վարկաբեկ, իբրեւ հոգատար իշխանութիւն։ Իսկ լքուած երկրամասը աւերակ, նոյնիսկ Թուրքերու վկայութեամբ ...

«Ճիւմհուրիյէթ»ի թղթակիցը թերեւս չի գիտեր թէ իրենց պապերը մէկ բան սորվեցուցած են թոռներուն, — կոչումս քանդել է։

Այլապէս, պիտի չզարմանար որ ոչ բրիչ մը զարնուած է, ոչ ալ կաթիլ մը ջուր մնացած։ Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԱՀԼԻՃԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ...

Ամէն մարդ վարժուած է կարծես Ֆրանսայի « նախարարական տագնապներուն »։

Ժողովուրդը ինքն ալ շատ չզբաղիր անով։ Գիտէ թէ քրոնիկ հիւանդութիւն մըն է որ չի մեռցներ ենթական, — այս պարագային Ֆրանսան։

Շատեր կը մեղադրեն այս երկիրը վերջին յիսուն տարիներու իր անկայուն քաղաքականութեան համար։ Կ'ըսեն. — «Զօրաւոր դրացիներէն կը տառապի, խաղալիկ է Անգլեւսաքսոններուն ձեռքը». եւայլն, եւայլն։

Սխալ ախտաճանաչում մը, առ նուազն։ Ես կը կարծեմ թէ Ֆրանսայի ժողովուրդը, ամուր կառչած իր աւանդութեանց, ոչ իսկ իր քաղաքականութեան մէջ կ'ազդուի ասկէ անկէ։

Ահա ամէնէն յստակ ապացոյցը իր ինքնուրոյն համոզումներուն։

Հազիւ քանի մը քիլոմեթր լայնքով ջուր մը կը բաժնէ Ֆրանսան Անգլիայէն։ (Նոյնիսկ կ'ուզեն այդ ջուրի շերտն ալ վերցնել եւ փապուղիով մը միացնել երկու երկիրները)։ Ի՞նչով սակայն կը նմանին իրարու։ Ոչ իսկ մէկին յարափոփոխ քաղաքականութեամբ կամ միւսին նախարարական տագնապներով։

Մանրադէպ մը, այս առթիւ.—

Նախկին վարչապետ մը, Գ. Թարտիէօ իր Անգլիա այցելութեանը ընթացքին երբ կը խօսակցէր իր անգլիացի պաշտօնակիցին հետ, այս վերջինը դիտել կուտայ.

— Սիրելի Գ. Թարտիէօ, այս ո՛րքան դահլիճները փոխէք, ի՞նչպէս կարելի է գործ տեսնել, երեք ամիսը անգամ մը նոր նախարարներ պաշտօնի կոչելով։ Տեսէք, մենք առ նուազն չորս տարի ամուր նստած ենք մեր աթոռներուն վրայ ...

— Ճիշդ է, կը պատասխանէ Ֆրանսացի պետական մարդը։ Տարբերութիւնը տարիներուն վրայ չէ, սակայն։ Մենք շարունակ դահլիճ կը փոխենք առանց մեր քաղաքականութիւնը փոխելու, իսկ դուք շարունակ քաղաքականութիւն կը փոխէք առանց դահլիճ փոխելու։ ՍՕՍԻ

Հեռագիր մը Էջմիածինէն

ՆՄԲ. — Հայրապետական Պատուիրակի Դիւանէն կը հաղորդուի.—

Ամենայն Հայոց Վեհ. Տ. Տ. Գէորգ Զ. Սրբազնագոյն կաթողիկոսը հեռագրական հետեւեալ զեկոյցը ղրկած է Գերշ. Տ. Արտաւազդ Ս. Արքեպիսկոպոսի.—

«Թեմակալ Առաջնորդները Միւռոնօրհնութեան, Հայ եկեղեցու Սահմանադրութեան եւ այլ անյետաձգելի եկեղեցական գործերով զբաղուած լինելու հետեւանքով՝ Էջմիածինը որոշել է 1948 թուին գումարուելիք տիեզերական եւ մասնաւոր եկեղեցական ժողովի չմասնակցել։ Վերոյիշեալը հաղորդւում է յառաջնորդութիւն»։

Պատուիրակ Սրբազանը ըստ այնմ պատասխանեց Լամպէթի եւ Ամստէրտամի եկեղեցական ժողովներու նախագահութենէն ստացած հրաւէրներուն։

★

ԾԱՆՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

Նոյն դիւանէն կը հաղորդեն (8 Յունիս) —

Երուսաղէմէն ստացուած ստոյգ աղբիւրներու համաձայն, Ս. Յակոբեանց վանքը կ'անցընէ աննախընթաց տագնապ մը։ Հազարներ ապաստանած են վանք։ Ջուրի եւ դեղի պէտք ունին ուտելիքէն աւելի։ Ռմբակոծումէ քանդուած է Ս. Յակոբ տաճարի հարաւային պատի կից Էջմիածնի մատրան գմբէթը ու մեռած են տասը հոգի, շատեր ալ վիրաւորուած։ Շնորհիւ Ամմանի բանակին անմիջական միջամտութեան, աւելի մեծ դժբախտութիւններ պատահած չեն։ Հայֆայի եւ Յոպպէի հոգեւոր տեսուչները, Հայր Շաւարշ եւ Հայր Բարգէն վարդապետներ ապաստանած են Անթիլիաս։

Պատուիրակ Սրբազանը քանի մը օրերէ ի վեր կը դիմէ Փարիզի, Ֆրանսայի եւ Եւրոպայի ազդայիններուն եւ նպաստ կը խնդրէ յանուն Երուսաղէմի աղէտեալ մեր ազգակիցներուն։

Շատեր սկսած են պատասխանել Սրբազանի դիմումներուն։

Ֆրանսա մտահոգ Լոնտոնի ժողովին որոշումներուն առթիւ

Ֆրանսայի համար կենսական կարեւորութիւն ունեցող հարցերը, ինչպէս գիներու եւ օրավարձերու խնդիրը, ելմտացոյցի հաւասարակշռութիւնը, նոր գործադուլներու ծագման վախերը, երկրորդական դերի վրայ կը մնան հիմա։ Քաղաքական շրջանակները զբաղեցնող հոգերը Գերմանիոյ մասին Լոնտոնի Վեցերու ժողովին կողմէ տրուած որոշումներն են։ Տիրող կարծիքն այն է թէ Ֆրանսայի ներկայացուցիչները չեն կրցած պէտք եղած երաշխաւորութիւնը ձեռք բերել երկրին արտաքին ապահովութեան համար, ոչ ալ յաջողած են Ռուրի գործարաններու հակակշիռին այնպիսի ձեւ մը տալ՝ որ հոն արտադրուած ածուխն ու պողպատը չծառայեն Գերմանիան սպառազինելու։

Մեստասաներորդ ժամու այս մտավախութիւնները զարմանալի կը թուին քիչ մը։ Արդարեւ խնդիրը նոր չէ։ Ռամատիէի դահլիճին օրով արդէն, արտաքին նախարար Ժորժ Պիտօ բնաւ չէր ծածկած թէ մեծ դժուարութիւններու կը հանդիպի այն բանակցութեանց մէջ՝ զորս կը վարէր Միացեալ Նահանգներու եւ Անգլիոյ հետ, գերմանական գործերու մասին։ Կացութիւնը փոխուած չէ անցեալ աշունէն ի վեր, եւ սակայն միայն հիմա է որ ընդդիմադիրները կ'ըսեն թէ Լոնտոնի ժողովին կարգադրութիւնները «վերջնագիր»ի կամ « կատարուած իրողութեան » համազօրը ունին եւ չեն համապատասխաներ Ֆրանսայի շահերուն։

Աշունէն ի վեր իրարու յաջորդող դահլիճները տեղեակ էին այս բոլորին, բայց նախարարներէն ոչ մէկը միտքէն անցուց քննադատել արտաքին նախարարը, յանձնարարելով անոր որ խզէ բանակցութիւնները Անգլեւսաքսոններուն հետ, կամ ջանայ յարաբերութեան մտնել խորհրդային դիւանագիտութեան հետ։

Ճիշդ է որ ցարդ խորհրդարանը մասնակցած չըլլալով կատարուած բանակցութեանց, իր ընդդիմութիւնը կրնայ հասկնալի ըլլալ։ Կը սպասուի սակայն որ Լոնտոնի որոշումները բախին թէ՛ համայնավարներու, թէ Տը Կոլի կուսակիցներուն եւ թէ աջակողմեան կուսակցութեանց ընդդիմութեան։ Խորհրդարանի մեծամասնութիւնը կազմող խմբակցութեանց մէջ ալ քննադատներ չեն պակսիր։ Ընկերվարականները մտահոգ են գլխաւորաբար գերմանական հանքերուն համար որոշուելիք վարչութեան մասին. իսկ բազմաթիւ ժողովրդականներ (M. R .P.) դժգոհ են, Ֆրանսայի ապահովութեան համար եղած կարգադրութեանց անբաւականութեան պատճառով։

Ուրբաթ օր փոթորկալից նիստ մը կը սպասուի Ազգ. Ժողովին մէջ։ Անշուշտ, Ժողովը որոշում մը չի կրնար տալ Լոնտոնի մէջ եղած կարգադրութեանց մասին, սա պարզ պատճառով որ անոնք «համաձայնութիւններ» չեն, այլ՝ պարզ յանձնարարութիւններ։ Անոնց մասին չէ որ կրնայ քուէ տրուիլ, այլ, այն քաղաքականութեան մասին որուն հետեւած է արտաքին նախարարը անգլեւսաքսոն պետութեանց հետ իր յարաբերութեանց մէջ։ Հետեւաբար, Խորհրդարանը շատ շատ կրնայ ստիպել Ժորժ Պիտօն որ նոր բանակցութիւններու սկսի Ամերիկայի եւ Անգլիոյ հետ, Լոնտոնի որոշումներուն կարգ մը կէտերը փոխելու համար։

Նախարարական խորհուրդի վերջին նիստին մէջ, որ տեւեց հինգ ժամ, տաք վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան։ Պիտօյի տեսակէտին հակառակ արտայայտուեցան Ռընէ Մայէր եւ Ժիւլ Մօք. բայց ի վերջոյ Ժողովը միաձայնութեամբ վաւերացուց Լոնտոնի ժողովին մէջ խմբագրուած տեղեկագիրը։

Պաղեստինի զինադադա՞րը

Կոմս Պէրնատոթ հրատարակութեան տուաւ այն ծանուցագիրը՝ զոր ղրկած է Արաբներուն եւ Հրեաներուն։ Այս տողերը գրուած պահուն, երկու հակառակորդները պէտք է տուած ըլլային իրենց պատասխանը, որ եթէ նպաստաւոր ըլլայ, զինադադարը պիտի կրնայ ստորագրուիլ վաղը, ուրբաթ։ Իսկ եթէ պատասխանները ժխտական ըլլան, այն ատեն ՄԱԿի միջնորդը վերջ պիտի տայ իր բանակցութեանց, եւ Պաղեստինի վէճը պիտի գայ նորէն սեղանի վրայ։ Առ այժմ թէ Արաբները եւ թէ Հրեաները շատ հաճոյարար տրամադրութիւններ ցոյց չեն տար։

★ Երէկ, կացութիւնը աւելի հանդարտ էր պատերազմի ճակատներուն վրայ։ Արաբները կը շարունակեն օդային յարձակումներ կատարել Թէլ Ավիվի վրայ։ 10 հոգի մեռած կայ։ Երուսաղէմի մէջ թնդանօթաձգութեան մենամարտը կը շարունակուի։ Հրեաներուն կողմէ արձակուած ռումբ մը Ս. Գերեզմանի եկեղեցիին գմբէթին վրայ ինկաւ, բայց Քրիստոսի Գերեզմանին վնաս չպատ–

«Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ»

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

«ԿԵՆԴԱՆԱԳԻՐ»

Երկու տարիէ ի վեր, ամէն առտու կը հանդիպինք իրարու: Կը դիտենք իրար, մեր հարցական նայուածքները անբաւական կը բաժնուին, յաջորդ օրը դարձեալ խորագնին ու հետաքրքիր դառնալու համար:

Զտարապած մարդու մը նման, թարմ դիմագծերով, ճերմակ ձիւնի նման մազեր միայն իր գլխուն վրայ, երկայն ու ալացիկ հասակով, երիտասարդի կայտառ եւ աշխոյժ շարժումներով, բանուորական կապոյտ հագուստներով ծածկուած անձ մըն է:

Իր հագուստը խոտոր կը համեմատի դիմագիծերուն, նայուածքին եւ ընդհանուր արտայայտութեանց: Խորհրդաւորութիւն մը կը ժայթքի իր աչքերէն եւ կը տարուիս մտածել թէ ծպտուած մըն է:

Երբ առաւօտները իր հնամաշ ու ճոճուան հեծանիւին կծկուած, գործի կ'երթայ, սովորական գործաւոր մըն է, որ կը տուայ, կը շտապէ ի խնդիր պատառ մը հացի:

Հացը, որ երբեմն այնքան առատաձեռն եւ ողորմածօրէն կը բաժնէր ան շատ մը չքաւորներուն, այժմ դիւ՛քը գործիք մը դարձուցած է:

Երէկ հանդիպեցայ իրեն, իր գիշերային սովորական գրօսավայրին մէջ, կայարանի քովընտի մէկ փողոցի փոքրիկ սրճարան՝ «Յառաջ»ը ձեռքը: Կը կարդայ, կը մտմտայ, երբեմն ալ կ'արտասուէ:

Ծանօթ կ'երեւէր եւ Հայ ըլլալն ստուգելէս ետք, մօտենալով, անունը հարցուցի: Բարեւս փնտռեց եւ վայրկեան մը վարանեցաւ պատասխանել:

Յայտնեցի թէ՝ կը ճանչնամ զինք:

«Ի հարկէ կը ճանչնաս, բայց չէիր զիջաներ մօտենալ ինծի», ըսաւ քիչ մը դառնացած եւ յայտնեց ինքնութիւնը:

Ողջագուրուեցանք հարազատներու արցունքով, եւ հանդստանալէ ետք, սկսանք մեր զրոյցը:

Անվերջ պատմութիւններ, յուզիչ յիշատակներ ունին բոլոր նախորդ պատերազմի կամաւորները որոնք չորս տարի, ի գին ծանր զոհողութիւններու, պայքարած են մեր դարաւոր թշնամիին դէմ, յանուն ցեղին փրկութեան:

Ընդհատել այդ պատմութիւնները երբ կը պատմուին, ձանձրոյթի նշաններ ցուցնել երբ հայ կամաւոր մը իր յուշերը կը պատմէ, կը նշանակէ անարգել անոր արժանապատուութիւնը եւ աններելի մ'թացք ցուցնել անոր բոլոր սրբութեանց հանդէպ:

Ուստի, համբերութեամբ լսեցի, լսեցի յաճախ քաղցր վերյիշումներով, հիացումով, որքան ալ ծանօթ էին ինծի դէպքերն ու դէմքերը իրենց մանրամասնութիւններով:

«Աջից Վարդանը, ձախից իշխանը
Գրաւեցին Աղբակ, տարածեցին սարսափ
Փառք Դաշնակցութեան»:

Երբ ժամանակին այդ երգը կը լսուէր ազատատենչ հայ շրջանակներու մէջ, անպակաս էին նաեւ թերահաւատներ ու ստրկամիտներ, որոնք ցնորք կը համարէին երգը եւ ցնդած՝ երգահանը:

Աղբակը գրաւուած եւ սարսափը տարածուած էր: Երէկուան խորհրդաւոր եւ անծանօթ խօսակիցս, հարիւրապետ Ա. Ն. վիրաւորուած, աջ թեւը կոտրած, Ս. Բարթուղիմէոսի վանքին մէջ պառկած էր անզգայ:

Ամիսներ վերջ, առողջացաւ եւ անկէ ետք երկու տարի միասին էինք նոյն գունդին մէջ:

Միշտ համեստ, կարգապահ, անձնուէր, խանդավառ եւ աշխատասէր էր:

1918ի աշնան բաժնուեցանք իրարմէ: Ան Համատանէն Պաղտատ մեկնեցաւ եւ լսեր էի թէ մեռած է չքաւորութեան մէջ:

Տարիներու, երկար տարիներու լռութենէն վերջ, իր կեանքի մանրամասնութիւնները իր բառով՝ «կենդանագիր»ը պահելէն ձանձրացած, կը խօսի արագ ու հմայուած, անգիր սորված սաղմոսերգութեան մը պէս:

Հպարտանք կամ ինքնագովութիւն չէ շարժառիթը, այլ հարազատի մը առջեւ իր ներքին յոյզերն ու ցաւերը բացող վաստակաւորի մը բնական իրաւունքն ու նախասիրութիւնը, վստահ՝ որ սիրտս գերեզման կը շինեմ, իր «կենդանագիր»ը կազմող գաղտնիքները հոն թաղելու համար:

Չուզեր ճանչցուիլ, կը բաւականանայ իմ մտերմութեամբ: Կը խոստանամ եւ մի' պահանջեր որ տամ իր անունն ու մականունը:

Երբ միասին էինք, ճակատին աջ կողմը չունէր խոշոր սպի, որ այժմ կիսալուսնի մը պէս կը կամարէ իր յօնքը, ոչ ալ ճերմակ մազեր: Ասոր համար չէի կարծեր թէ՝ իմ ճանչցած հերոսն է:

Իր «կենդանագիր»ը ճեմարանական մըն է, մեկնեալ ու վաստակաւոր ուսուցիչ մը, գրող մը միաժամանակ, աշխատակից «Հորիզոն»ին, «Աշխատանք»ին, «Առաւօտ»ին եւ ուրիշ Դաշնակցական թերթերու:

Մասնակցած է զէնքերու փոխադրութեանց, ծառայած է կամաւորական բանակներու մէջ, կազմակերպողներէն մէկը եղած է «Անդրպատականի հերոսամարտին», հազարաւոր հայ կեանքեր փրկած է:

Դժբախտ պարագաներու մէջ, կորսնցուցած է իր կինն ու զաւակները, հարստութիւնը որ սովորականէն շատ վեր էր:

Հերոս մը՝ բառին ամենալայն իմաստով, բանաստեղծ մը նուրբ ու թրթռուն զգացումներով, բարեգործ մը առատաձեռն, փրկարար մը, անձնուրաց մը եւ համեստութեան տիպար մը միաժամայն:

Իր ընտանիքին ողջակիզումէն տարիներ վերջ, փորձած է տուն տեղ ըլլալ, բայց ձախողած է եւ սպին զոր կը կրէ իր յօնքին վրայ, ընտանեկան ահաւոր տրամ մը կը վարագուրէ:

Բայց չի տրտնջար, չի խնդրեր, չի զղջար: Ոչ ոք կը մեղադրէ, վասնզի, գիտակցաբար ընտրած է ուղին, որուն տառապանքին ու զրկանքներուն սակաւաթիւ անձեր միայն կրնան տոկալ:

«Կուսակցութիւնը» իր պաշտամունքն է, իր կրօնքը: Շարքերու մէջ չէ, բայց անոնց հետ է:

Չի սիրեր իր ազատ ժամերը միայն զոհել ազգային գործին, «սուրբ գործին»: Չի սիրեր ծերանալ, կը խորշի ցուցամոլութենէ: Կը սպասէ որ մեծ զոհաբերութեան ժամերը վերստին գան, որպէսզի արիւնով պսակուի իր արդէն յոգնատանջ գլուխը:

Վարժուած է «կրակի գծին», պայքարի ահեղ ճակատամարտին:

Կը սիրէ մահը, կը սպասէ ճակատէն կամ կուրծքէն վէրք ստացած մեռնիլ, հայրենի «սուրբ հողին վրայ», «հայրենիքին համար»:

Վաթսուներկու իր տարիքը՝ վաթսուներկու կռիւներու, ընդհարումներու պատմագիրքն է:

— Ժողովի եկուր կ'ըսեմ:

— Ես այլեւս ժողովի յարմար մարդ չեմ: Ուրիշ ցաւեր ունիմ, անդարմանելի ցաւեր, անոնց մասին կը մտածեմ, կը ծրագրեմ, կ'երազեմ ու կը սպասեմ: Երբ առիթը ներկայանայ գիս կը տեսնէք առաջին շարքերու մէջ»:

Այսքանս իբրեւ «կենդանագիր» եւ երախտագիտական արտայայտութիւն իմ կողմէ մեր վաստակաւոր եւ «անծանօթ» ընկերոջ, որուն ներկայութիւնն ու մտերմութիւնը աննման գանձ մըն է ինծի համար:

ԱԶԳԻՆ

ԴՈՒՔ ԴՐԷՔ ԱՆՈՒՆԸ

ՆԻՒ ԵՈՐՔ, 1 Յունիս — Վենետիկի Միաբանութիւնը, 1944ին վերհրատարակեր է Դանիէլ Վարուժանի գործերու մեծագոյն մասը առանց իր կնոջմէն եւ զաւակներէն արտօնութիւն առնալու: Կը ծախէ զանոնք իր հաշւոյն եւ կը գանձէ հասոյթը չորս տարիէ ի վեր, ու երբ կը հարցուի թէ ի՞նչ իրաւունքով եւ հիման վրայ ըրած է այդ, ահա թէ ինչ կը պատասխանէ իր վարդապետներէն մէկը —

«Տիկին Վ.ը լաւ գիտէ թէ իրեն չափ մենք ալ իրաւունք ունինք մեր զաւակին գործերով եւ անունով զբաղելու, հպարտանալու: Մեր հրատարակած «Ցոլքեր»ը (երկու առանձին հատորներ թիւ 5 եւ 6 կը պարունակեն «Սարսուռներ», «Ցեղին Սիրտը», «Հեթանոս երգեր», «Հացին երգը»էն բազմաթիւ կտորներ, դուրս ձգելով կրօնական բարոյականի դէմ եկածները. Ժ. Ա.) ընտիր հատուածներ են դպրոցականներու համար. այդ մասին չեմ կարծեր թէ ազնիւ Տիկինը առարկութիւն մը ունենայ որովհետեւ Դա միջազգային օրէնք եւ իրաւունք է դպրոցները օժտել լաւագոյն ընթերցումներով»:

Խեղճ վարդապետ, լսել կ'ուզէք որ անօթի մարդը քաղցամահ փրկելու համար, մէկը գացեր հաց է գողցեր փուռէն, առանց ըսելու թէ արդեօք փուռապանին հարցուցե՞ր է նախ թէ կ'ուզէ՞ր նուիրել հացը անօթի մարդուն, ի՞նչ ըրեր է այդ հացը, ծախե՞ր թէ տուեր է անօթի մարդուն:

Բայց թողունք կատակը եւ տեսնենք թէ Վենետիկի Միաբանութիւնը այս վերջին հետաքրքրութենէն զատ ուրիշ առեւ ալ հետաքրքրուե՞ր է իր Զաւկին գործերով եւ անունով, զբաղա՞ծ է եւ հպարտացա՞ծ ...:

Պէտք է ետ երթալ 1915 թուականը, երբ Բանկալթիի Մխիթարեան Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ վարժարանի տեսուչ, տաղանդաւոր բանաստեղծ Վարուժանը, Ապրիլ 24ի երեկոյին կը ձերբակալուէր իր տան մէջ եւ կը տարուէր Չանղըրը: Շատ բնական պիտի երեւէր շատերու որ այս տեսակ պարագայի մը դպրոցին եւ համայնքին բարձրագոյն մարմինը դիմում մ'ը՞նէ, բողոք կամ խնդրանք ներկայացնէ կառավարութեան իր դպրոցի տեսուչին ազատման համար: Երբ Զաւէն պատրիարք հակառակ ամէն նուաստացումի կատարած էր այդ դիմումը, (տես իր յուշերը, էջ 100/1), Մխիթարեան ներկայացուցիչը յեցած իր միջազգային դիրքին եւ յարաբերութեանց կրնար շատ աւելին ընել: Եւ սակայն Թէրզեան արք. բազմաթիւ ազդեցիկ ծանօթներ ունենալով հանդերձ օտար եւ թուրք շրջանակներու մէջ, ոչ մէկ ուղղակի կամ անուղղակի դիմում կը կատարէ Վարուժանի համար: Դիմում՝ որ կրնար անշուշտ մերժուիլ, անկատ թողուիլ եւ սակայն հարկ էր որ փորձուէր: Ի՞նչու սակայն այս անտարբերութիւնը եւ թշնամանքը: Որովհետեւ Վարուժան, վերջին տարիներուն Թէրզեան պատրիարքի գործունէութեան դէմ արտայայտուած էր, բանիւ եւ գործով, աջակցութեամբը Արամ Ինճիճեանի եւ ուրիշներու, հետեւաբար շատ ալ դժգոհ չէր այս հեռացումէն: Վարուժանի ձերբակալման յաջորդ օրն իսկ վարդապետներ, իր դպրոցի գրադարակները պարպած եւ բարոյական խզում յայտարարած էին զաւկին հետ:

Երբ Քէչեանի, Խօճասարեանի, Տօքթ. Թորգոմեանի եւ ուրիշ բժիշկներու, Կոմիտասի եւ այլոց վերադարձը կարելի եղած էր այն պատճառով որ աշխատողներ ունեցած էին իրենց ետեւ, հէք Վարուժանի համար ոչ մէկ ջանք, ճիգ եւ բերան բացուած էր Թէրզեան պատրիարքի կողմէ: Մինչ Քէչեան եւ ուրիշներ դարձած էին Մայիսի սկիզբը, Վարուժան ողջ թողուած էր մինչեւ Օգոստոս, եւ ջանքեր կարելի էր գործադրել փրկելու եւ հպարտանալու համար այդ զաւկով:

Բանաստեղծի կեանքի ընկերը շատ երիտասարդ եւ անփորձ էր թուրք պաշտօնատուններու դուռները ափ տալու համար իր երկու ու յետոյ երեք զաւակներով: Միայն Հայոց պատրիարքը կար, համող եւ մխիթարող մնացորդներուն:

Ու յետոյ այսպէս այդ մեծ զաւակը տրորուեցաւ: Վարուժանի փոքրիկները մեծցան: Ի՞նչպէս ...: Այնպէս ինչպէս բախտն ու առիթները տրամադրեցին, նախ մեր ազգային որբանոցներուն մէջ: Յետո՞յ... ի՞նչ հակադրութիւն, բողոքական պատուելիներու ընծայած անպայման եւ անկաշկանդ պատսպարաններուն մէջ, ի Ժընեւ, մեր պատուական հայրերու քիթին տակ, մէկ օր անդին:

1915 Օգոստոսին ծնած էր Վարուժանի երրորդ զաւակը, Հայկակ, ճիշդ այն օրը երբ իր հայրը կը խողխողէին անդին: Մայրը առեւ մը վերջ տարեր էր իր զաւակը Թէրզեանին որ մկրտէ իր հօր դաւանած եկեղեցւոյ աւազանին մէջ: Թէրզեան ըսած էր թէ ժամանակները գէշ էին, մերժած եւ յանձնարարած որ ուրիշ տեղ տանի եւն.:

Հայրերու առաջին հետաքրքրութիւնը իրենց զաւակով սկսած է տարաբախտ բանաստեղծին ձերբակալման վաղորդայնին:

Երկրորդը՝ անոր զաւկին (իրենց թոռան) ուրացումովը:

Երրորդը՝ երեսունըերեք երկար տարիներ իրենց խոր մոռացումով, հակառակ ստեղծուած առիթներու եւ պատեհութեանց:

Իսկ վերջի անման հետաքրքրութիւնը կ'երեւի կը հպարտացնէ զիրենք:

✕

Գոնէ եղածը բանաստեղծի պատուաբեր եւ հայ դպրոցականներու օգտակար գործ մը ըլլա՞ր: Քսաներորդ դարու հայ մեծատաղանդ բանաստեղծին գործը ձգուած է սկսնակ վարդապետի մը տաղանդին որ չորս կամ հինգ տպագրական սխալներ սրբագրած ըլլալը կը յիշէ եւ իբր թէ իր չարաշահութեան նախափորձը կ'ընէ. բացատրական մը դնելով թիւ 5 հատորին սկիզբը: Գոհելի է որ կը խոստովանի թէ Վարուժանի արտադրութիւնը չէ Վենետիկի նեղ եւ ամսեղուկ վանդակին ուր արծուիկներ չեն կրնար թռիչք առնել, այլ անկէ դուրս ճախրող Մխիթարի, Ալիշանի եւ ուրիշ մեծասքանչ հոգիներու ընկերակցող բուսաւուք թիթեռնիկները որ սահմանուած էր իր բնութեան խառնուածքով իսկապէս մեծ դէմք մը ըլլալու ազգային գրականութեան մէջ:

Շարունակելով քննել իւրաքանչիւր գործը բանաստեղծին, իր աշակերտի հետեւողական դիտողութիւնները կը նշանակէ ծիծաղելի ըլլալու չափ աժան:

«Ցեղին սիրտը» — Բանաստեղծը գաղափարային խիստ միութիւն պահած չէ այս հատորին մէջ, դնելով հոն խառն ուրիշ կտորներ ալ: (Կ'ուզէ արդարացնել ինքզինքը դուրս ձգած կտորներուն համար):

«Հեթանոս երգեր» — Առաջին մասը անջատուած միւսներէն, հեթանոս աշխարհի կեանքին պատկերն ըլլալու երեւոյթն ունի, սակայն անկատար իր յղացումի ամբողջութեան մէջ: (Այս ըսողը երիտասարդ վարդապետն է):

Այս հատորին մէջ ալ կը պակսի գաղափարային խիստ միութիւնը, ու նիւթերը աշխատուած չեն (եղեր) ոչ դասաւորումի եւ ոչ ալ յղացումի տեսակէտով:

Տեղը չէ՞ հարցնելու. էհ վարդապետ, ալ ի՞նչը մղեց քեզի օժտելու այս գիրքով դպրոցները, իբրեւ լաւագոյն ընթերցանութիւն:

«Հացին երգը», զոր հայ խաֆիէֆ *մը ձեռքէն փրկելու համար Տիկին Վարուժան իր զաւակներու սնունդէն գողցած եւ բարեկամէ մը փոխ առած դրամ. տրամադրած է, Թէրզեաններու անտարբեր նայուածքին տակ, այնպէս մը կը ներկայացուի որ իբր թէ իրենց կողմէ փրկանաւորուած ըլլայ:*

«Հացին երգը»ի հրատարակութիւնը կատարած են Վարուժան Սանուց Միութեան անդամները

ՔԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ, (Յառաջ) — Ուրբաթ իրիկուն, 28 Մայիս, Հայաստանի անկախութեան հռչակման 30ամեակը տօնուեցաւ քաղաքապետութեան ընդարձակ սրահին մէջ որ ծայրէ ծայր լեցուած էր ազատատենչ եւ հայրենակարօտ բազմութեամբ: Հայրենակիցներ եկած էին նաեւ Ռոմանէն, Փոն Օպենայէն, Ս. Ժիւլիէնէն, Լիոնէն, Վիէնէն եւն:

Ֆրանսացի հիւրերուն շարքին բացի S. F. I. O.ի ներկայացուցիչներէն, ներկայ էին նաեւ Վալանսի քաղաքապետը Տօքթ. Ալպէռ, փոխ նահանգապետը, ապահովութեան պաշտօնատարներ, ոստիկանապետը, թղթակիցներ եւն.:

Բեմին ճակատը զարդարուած էին Արամի եւ Ժոռէսի նկարները, հայկական եւ ֆրանսական դրօշները եւ Հ. Յ. զինանշանը:

Ընկեր Մ. Դաւիթեան հանդէսը բացուած յայտարարելով, օրուան իմաստը բացատրելէ ետք հրաւիրեց ժողովուրդը մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել նահատակներու յիշատակը: Յետոյ Վալանսի եւ Ռոմանի Սան եւ Սանուհիներուն կողմէ երգուեցան «Մարսէյէզ»ը եւ «Յառաջ Նահատակ»ը, որոնց հանդիսականները հետեւեցան յոտնկայս, լուռ եւ երկիւղած:

Ցանուց Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին ուղերձներ բերին պատանիներ Քրիս Տէր Սարգիսեան եւ Հ. Կապուտ Խաչի դպրոցին լաւագոյն աշակերտներէն Ահարոնեան, որոնք արժանացան բուռն ծափերու:

Պահ մը վարագոյրը յամրաբար բարձրացաւ, մեր աչքին առջեւ պարզելով գեղեցիկ տեսարան մը: Դպրոցին աշակերտուհիները կանգնած էին չորս շարքի վրայ: Իւրաքանչիւրը ձեռքին ունէր դոյն մը փոքրիկ եռագոյն: Աղդանշանի մը վրայ աշակերտները բարձրացուցին դրօշակները, երգելով Հայոց ազատագրման մեծ օրը, 28 Մայիս 1918: Երբ անոնք համաչափ քայլերով կը հեռանային, վարագոյրը կը փակուէր «կեցցէ»ներով: Այս բեմ.ելու մեր բարեկամուհին, Տիկին Օտէթ

Պոլսոյ մէջ եւ դրքին կողքին վրայ արձանագրած էն ընթեռնելի Հայկազնեան տառերով — Ամէն իրաւունք վերապահուած է Վարուժանի փոքրիկներուն:

Հարց կը ծագի այժմ — կարելի՞ է հրատարակել եւ վաճառել, այնպէս ինչպէս իրենք ըրած են, Միաբանութեան տեէ մէկ գիրքը — առանց իրենց հաւանութեան — ընթերցող հասարակութեան մը կամ դպրոցներու համար, բսելով՝ թէ կ'ուզուի հպարտանալ Միաբանութեան անունով, Հայ դպականութեամբ եւ արուեստով, անսահեռով եւ հեղինակի իրաւունք եւ գոյութիւն:

Այս տողերը կը գրուին ոչ թէ վրէժխնդրական նպատակով վարկաբեկելու Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութիւնը որ անտարակոյս փառաւոր օգտաշատ անցեալ մը ունի իր ետին, այլ ցոյց տալու մեր ժողովուրդի անտարբերութիւնը առ հասարակ իր մայր հաստատութեանց հանդէպ:

Գրեցի ապաւինելով իմ անձնական յուշերուս, չուզելով Տիկին Վարուժանի պատճառել տխուր անցեալը յիշելու դառն տպաւորութիւնը:

Ժ. ԱԲԻԿԵԱՆ

Միքայէլեան, որ նախ Ֆրանսերէն, յետոյ հայերէն փառաբանեց 30ամեակը: Հիացումով յիշեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան ընկերվարական գործունէութիւնը եւ խօսքը վերջացուց գոչելով «կեցցէ Ֆրանսա, կեցցէ Հայաստան, կեցցէ ազատութիւնը»:

Արտասանութիւն մը (Օր. Գալուստեան) եւ Ֆրանսերէն մեներգէ մը վերջ (Օր. Խաչէրեան), բեմ բարձրացաւ Զօր. Թորգոմ, ու Ֆրանսերէն ճառ մը կարդաց, պարզելով հայ ժողովուրդին կրած անհամար զոհողութիւնները, Էրզրումի մէջ մղուած կռիւները, իր զինքի ընկերները, զօրականներէն մինչեւ հայդուկները: Ապա հրաւիրեց հանդիսականները անգամ մը եւս յոտնկայս յարգել յիշատակը այն հերոսներուն որոնք կեանքերին այսօրուան Հայաստանը: Խօսքը վերջացուց գոչելով «կեցցէ Ֆրանսա, կեցցէ ազատ եւ անկախ Հայաստանը»:

Հանդէսին խանդավառութիւնը կրկնապատկուեցաւ, երբ Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեան բեմ բարձրացաւ, երգելով հայերէն եւ Ֆրանսերէն ընտիր կտորներ: Սրահին մէջ կը սաւառնէր Հայու ռազմական, դեղարուեստական եւ հայրենասիրական ոգին, երբ առանց յաջորդեցին հայկական պարերը, Ռոմանի եւ Փոն տ'Օպենայի սանուհիներուն կողմէ: Բուռն ծափերով բեմ ելաւ քաղաքապետ Dr. Albert, որ շնորհաւորելէ ետք հանդէսին կազմակերպիչները եւ իրեն եղած պատիւը, հիացումով պարզեց Հայաստանի ազատագրութեան յաջորդական շարժումները, զաղութներուն մեծ հայրենասիրութիւնը: Եւ գովեց Հայերը իբրեւ աշխատասէր եւ տիպար քաղաքացիները, իրենց երկրորդ հայրենիքին՝ Ֆրանսայի:

Երեսփոխան ընկեր Cartier բացակայ ըլլալով, յանուն Վալանսի եւ շրջանի S. F. I. O.ի խօսեցաւ երիտասարդ ընկերվարականներու ներկայացուցիչը, որ իր եւ Bureau Fédéralի, ընկերական ողջոյնը հաղորդելէ ետք փառաբանեց Մայիս 28ի տարեդարձը: Յետոյ յոյս յայտնեց թէ շնորհիւ ընկերվարութեան, վերջ պիտի գտնեն մարդկութեան տառապանքները, ապահովելով ժողովուրդներու ազատութիւնը եւ խաղաղութիւնը:

Այս ճառին յաջորդեց արտասանութիւն մը Պ. Պըլըքեանէ «Հայրենիքիս օգտար սօսին», որ ամբողջ քառորդ ժամ տրահը համակեց լուռ երկիւղածութեամբ: Մեներգեց Ռոմանէն ընկեր Պալեան, «Զախորդ օրերը»:

Ժամանակը ուշ ըլլալով, հարկ եղաւ կրճատել յայտագիրը: Եւ նախագահը բեմ հրաւիրեց օրուան գլխաւոր բանախօսը, ընկեր Շ. Միսաքեան, որ քանի մը օր առաջ վերադարձած էր Պէյրութէն: Ընկերը խօսեցաւ մօտ մէկ ժամ, բուռն ծափերու մէջ: Բացատրելէ վերջ Մայիս 28ին իմաստը, — օրհասական պայքար սակաւաթիւ ուժերով — շօշափեց օրուան խնդիրները, — Ա. Հայկ. Դատը: Բ. Ներգաղթ. — Գ. Ներքին սահմաններու խնդիր. — Դ. Հայկական Արտասահմանի պարտքերն ու իրաւունքները: Կ'արժէր ամբողջութեամբ հրատարակել այս փաստացի ճառը: Ամէնէն ետքը բեմ հրաւիրուեցաւ Վալանսի սոխակը, Տիկին Սիրարփի Փիւրգիկեան, իր անուշերգեցողութեամբ անգամ մը եւս արծարծելով հայրենի յիշատակները: Հանդէսը փակուեցաւ Ա. Ահարոնեան դպրոցի աշակերտներուն կողմէ երգուած «Բամ փորոտանով», ղեկավարութեամբ ընկեր Ա. Տէր Սարգիսեանի:— Թղթակից

ԳԱՐԵԳԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ գիշեր վայելուչ հանդիսաւորութեամբ, Սորպոնի մեծ ամֆիթատրոնին մէջ տօնուեցաւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսին, Գարեգին արք. Յովսէփեանի ծննդեան եւ գրական — կրօնական գործունէութեան յոբելեանը:

Հանդէսը կազմակերպած էր Կիլիկեան Միութիւնը, ամէն միջոց ձեռք առնելով, որպէսզի տօնակատարութիւնը ունենայ կրկնակի հանգամանք, ծառայելով միեւնոյն ատեն գործնական նպատակի մը, — Ֆրանսահայութիւնը հետաքրքրել Կիլիկիոյ դպրեվանքին բարգաւաճման ծրագրով:

Կը նախագահէր Արտաւազդ արք. որ իր բացման ճառով տուաւ համառօտ կենսագրականը յոբելեարին: Թուեց անոր գիտական բեղուն աշխատանքին բազմապան արդիւնքները, խօսեցաւ անոր վարչական գործունէութեան մասին Հայաստանէն մինչեւ Ամերիկա եւ պարզեց կաթողիկոսին ծրագիրները Անթիլիասի դպրեվանքը դարձնելու լուսաւոր փարոսան մը մշակոյթի:

Պ. Զօպանեան նոյնպէս իր յարդանքի արտայայտութեան մէջ թուեց Գարեգին կաթողիկոսի բազմակողմանի գործունէութիւնը իբրեւ գիտնական եւ եկեղեցական: Յիշեց մասնաւորաբար անոր պատուաւոր դերը Սարդարապատի կռիւներուն, երբ Հայուն «ըլլալու եւ չըլլալու» այդ օրհասական մաքառումի օրերուն, խաչը ու աւետարանը ձեռքը, յոբելեար կաթողիկոսը, այն ատեն եպիսկոպոս, կռուողները կ'ոգեւորէր իր հրաչունչ խօսքերով:

Կիլիկեան ընդհ. միութեան կողմէ Պ. Մեսրոպ Գույումճեան շեշտեց բացառիկ կարեւորութիւնը Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան, ժառանգութիւն Ներսէս Շնորհալիներու եւ Լամբրոնացիներու, լոյսի եւ մտքի փարոսան մը, որ կարելի է դարձնել երկրորդ Վենետիկ մը, բեղնաւորելով այժմու կաթողիկոսին ծրագիրները: Անթիլիասի վանքը, ոչ շատ հեռու Սիսի մայրավանքէն, Կիլիկեան թագաւորութեան դուռներէն, ներշնչարան մը պէտք է ըլլայ ոչ միայն մեր հին փառքի օրերը վերապրելու, այլեւ վառելու նոր ջահը մեր մշակոյթին ու փառքին: Ինքն ալ յիշեց, հանդիսականներու բուռն ծափերուն մէջ, յոբելեարին գործօն դերը Սարդարապատի դաշտին վրայ, շահելու համար օրհաղան թատերամը

Խօսք տրուեցաւ Մխիթարեան Միաբանութեան ներկայացուցիչ եւ Մուրատեան վարժարանի տնօրէն Հ. Սահակ Վ. Տէր Մովսէսեանի եւ Հայ Աւետարանական Համայնքէն Փրօֆ. Խայիկեանի: Երկուքն ալ փառաբանեցին գիտուն եկեղեցականը, շեշտեցին անոր վիճակուած դերը Անթիլիասը դարձնելու դպրութեան կաճառ մը, հասցնելով պատրաստուած եկեղեցականներ եւ տալու Աթոռին փառքի տարիներ: Պելժիայէն մասնաւորապէս յոբելեանին մասնակցելու համար եկած էր Անթիլիասի միաբանութենէն Շահէ վարդապետ, որ նկարագրեց կաթողիկոսին առօրեայ աշխատանքները, անոր գիտական անխոնջ պրպտումներուն պատկերը տալով: Պարզեց անոր ծրագիրները դպրեվանքին համար եւ հրաւիրեց Ֆրանսահայ գաղութը աջակցիլ ծերունազարդ կաթողիկոսին ճիգերուն:

Գեղարուեստական ժուժկալ եւ գեղեցիկ բաժին մը կ'ընդմիջէր բանախօսութիւնները: Այսպէս, Օր. Ավճեան արտասանեց կաթողիկոսին գրական աշխատանքներէն կտոր մը: Պ. Գմբէթեան՝ Թէքէեանի «Եկեղեցին հայկական»ը եւ Զարենցի «Գովք Հայաստանի»ն: Պ. Աղազարեան իր ջութակով եւ Տիկին Էլիան Փափազեան դաշնակով ստանձնած էին նուագի բաժինը, գնահատելի յաջողութեամբ: Օր. Հ. Թորոսեան երգեց «Ով գարմանալին» եւ «Երբ որ բացուին դռներն յուսոյն». իր տաղանդին լաւագոյն արտայայտութեամբ: Սիփան — Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Նշան Սերգոյեանի կը լրացնէր նուագաշնակութիւնը իր քանի մը գեղեցիկ երգերով:

Նորութիւն էր լսել Պ. Շահմուրատեանը իր «Անտունի»ով եւ «Արօր - տարօրակը»ով, մեր մեծ երգիչին ձայնին հմայքը, դերեզմանէն անդին ալ պահած էր իր սարսուռը որ հարազատօրէն մեզի փոխանցեց երգասանակը:

Վերջին անակնկալն էր Յոբելեարին «Օրհնութեան խօսքը», ալ ձագանգ մը հեռուէն, որ եթէ չունեցաւ բաւական յստակութիւն, գոնէ տպաւորեց հանդիսականները իր հայրապետական հանդիսաւորութեամբ:

Կէս գիշերը անցած էր արդէն, երբ Արտաւազդ արք. փակեց երեկոյթը, կարդալով Անթիլիասէն ղրկուելիք շնորհաւորական հեռագիրը եւ յիշեցնելով բոլորին պարտականութիւնը նիւթական լայն օժանդակութեամբ մը աջակցելու դպրեվանքին պայծառացման եւ արդիւնաւորութեան:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

« ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (21)

ՃՂՈՅՑ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԺԱ.

— Հրաժարէ քու անօրէն հաւատքէդ եւ ընդունէ մեր ճշմարիտ կրօնը, այն ժամանակ մենք աւելի երջանիկ կ'ըլլանք քան Պաղտատի ամիրան, եւ մեր երջանկութիւնը կ'օրհնէ մեծ մարգարէն Մահմէտը: Ով նազելիս, առջեւդ ծունկի եկած՝ կը խնդրեմ ահա քեզմէ. ուրացիր քու պիղծ հաւատքդ եւ սիրէ զիս:

— Հեռացիր ինձմէ. պիղծը ձեր հաւատքն է, կը գոռայ Աստղիկ եւ աչքերը շանթեր կ'արձակեն:

Ահմէտ կը նայի անոր, կը նայի եւ կը մտածէ. իր հոգիին մէջ կը պայքարին Աստղիկի գեղեցկութիւնը եւ կիրքը: Ի՞նչպէս կը հանդուրժէր այն «պիղծ անհաւատ»ի մը այս խօսքերուն, եթէ գրաւուած չըլլար անոր գեղեցկութեամբ: Եւ կրկին ու կրկին կ'աղերսէ սիրել զինք եւ ուրանալ իր հաւատքը, մինչ Աստղիկ կը սկսի աւելի բուռն արհամարհանք ցոյց տալ:

Կը հատնի Ահմէտի համբերութիւնը. տեսնելով որ աղերսանքն ու պաղատանքը ոեւէ ազդեցութիւն չեն ձգեր կամակոր աղջկան վրայ, կը հանէ սուրը եւ չողացնելով զայն անոր կուրծքին մօտ, կը գոռայ.

— Կամակոր աղջիկ, մինչեւ ե՞րբ պիտի տանջես զիս, մինչեւ ե՞րբ պիտի չարչարես զիս. ըսէ, պիտի ուրանա՞ս հաւատքդ եւ պիտի սիրե՞ս զիս թէ կ'ուզես որ այս սուրը մխուի կուրծքիդ մէջ եւ լեարդ ու թոքերդ դուրս թափէ:

Լռութիւն կը տիրէ: Աստղիկ կ'աղօթէ, իսկ Ահմէտ կատաղի աչքերը բացած՝ պատասխանի կը սպասէ: Այդ միջոցին դուրսէն կը լսուի ճիչ ու վայնասուն: Բայց Ահմէտ անուշադիր է, պատասխանի կը սպասէ միայն:

— Կը լսե՞ս ինչ կ'ըսեմ. պատասխան տուր. քու կեանքդ քեզմէ է կախուած. ընտրէ երկուքէն մէկը, կամ մահը, կամ կեանքը:

— Մահը կ'ընտրեմ, անօրէն գազան. շուտ վերջացուր տանջանքս, ալ ինչո՞ւ կ'ուշացնես, կը գոռայ Աստղիկ եւ արցունքները կը սկսին լիառատ գլորուիլ անոր աչքերէն:

— Բայց ես չեմ կրնար սպաննել քեզ, ով անողորմ հրեշտակ:

Սուրը մէկ կողմ կը նետէ Ահմէտ, ապա կ'ուզէ գրկել աղջկան մէջքը. բայց ան ետ կը հրէ զայն եւ ձեռքերով կ'ազատէ ինքզինք անոր գիրկէն: Ահմէտ, բարկութեան փրփուրը բերնին, կայծակի արագութեամբ կրկին կը վերցնէ սուրը եւ կը վազէ անպաշտպան աղջկան վրայ:

Ճիշդ այդ ժամանակ դուռը կը բացուի ճարճատիւնով եւ սեմին վրայ կ'երեւայ Աշոտ Երկաթ:

Կայծակնահարի նման կանգ կ'առնէ Ահմէտ, եւ կը նայի իր դէմը կեցած վիթխարի մարդուն, որուն սուրէն արիւն կը կաթկթէր դեռ:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

ճառեց։ Արաբներն ալ ամրակոծած են Նորէն Մեռեալ Ծովու փոթասի հանքերը ։

Քրիստոնեայ հաստատութեանց հոգեւոր պետերը ժողով գումարելով, բաւն բողոքագիր մը ուղղեցին Ապահովութեան Խորհուրդին եւ Վատիկանի ։

★ Մաքսուգի ճէքտաստ քաղաքին մէջ ալ արիւնալի կռիւներ ծագեցան Արաբներու եւ Հրեաներու միջեւ։ Սպաննուեցան 39 Հրեաներ, որոնց 10ը մանուկներ ։

Իրանի դահլիճը հրաժարած

Իրանի Մաճլիսը, 38ի դէմ 67 ձայնով անվստահութեան քուէ տուաւ վարչապետ Իպրահիմ Հաքիմիի, որ ստիպուեցաւ հրաժարիլ իր դահլիճին հետ։ Հաքիմիի, սա վերջին ամսուան մէջ, տարակարծութեան մէջ էր արդէն Մաճլիսին հետ, ուր նախկին վարչապետ Կավամ էս Սալթանէի կուսակիցները կը նեղէին զինքը չարունակ ։

Ինչպէս յայտնի է, Կավամ հինգ ամիս արտասահման մնաց, իբրեւ տեսակ մը «աքսորական»։ Մայիս 5ին վերադարձաւ Իրան, եւ Թէհրան հասնելուն պէս, սկսաւ ցոյց տալ քաղաքական տենդոտ գործունէութիւն մը։ Հաքիմիի դահլիճը որ 1947 Դեկտեմբեր 22ին կազմուած էր, կը ջանար բարւոքել իրանեւսովետ յարաբերութիւնները. բայց, կ'երեւայ թէ Մայիս 17ին Խ. Միութեան հետ սկսած տնտեսական բանակցութիւնները ձգտում յառաջ բերած են Թէհրանի եւ Մոսկուայի միջեւ ։

Չեխ սահմանադրութիւնը ստորագրուած

Միջազգային մամուլը շատ կը զբաղի տակաւին Պենէշի հրաժարումով ստեղծուած կացութեամբ։ Հեռագրի մը համաձայն, Փրակայի ժողովուրդի մեծամասնութեան դէմքերուն վրայ մտավախութեան նշաններ կ'երեւան որոշապէս ։ Սա տեսակ խօսքեր կը լսուին փողոցներուն մէջ. — « Ի՞նչ պիտի պատահի արդեօք վաղը։ Հիմա է որ սարսափելի պիտի ըլլայ մեր վիճակը »։

Անգլիոյ կէս – պաշտօնական շրջանակներուն մէջ — կ'ըսեն թէ Պէնէշի Չեխոսլովաքիոյ քաղաքական բեմէն հեռանալովը, վերջ գտած կ'ըլլայ — գոնէ առ այժմ — այն երկարամեայ ազատական աւանդապաշտութիւնը՝ որ Չեխոսլովաքիան կապած էր Արեւմուտքի։ Իսկ Ուաշինկթընի պաշտօնական շրջանակներուն համաձայն, Պէնէշի մեկնումը շատ քիչ ազդեցութիւն կրնայ գործել Չեխոսլովաքիոյ արտաքին յարաբերութեանց մէջ ։

★ Համայնավար վարչապետ Կոթվալտ, փոխանորդելով Հանրապետութեան հրաժարեալ Նախագահին, ստորագրեց Նոր Սահմանադրութիւնը, զոր մերժած էր ընդունիլ Պէնէշ։ Այսպէս, Խորհրդարանը պիտի կրնայ գումարուիլ Յունիս 10ին, իբրեւ օրինաւոր ժողով ։

★ Սթոքհոլմի դեսպան Թապորսքի հրաժարեցաւ իր դեսպանի պաշտօնէն, բողոքելով այն «անտանելի պայմաններուն դէմ՝ որոնք այս պահուս կը տիրեն Չեխոսլավքիոյ մէջ եւ պատճառեղած են Տոքթ. Պէնէշի հրաժարման»։ Հրաժարեցան նաեւ Վաքլաւ Պէնէշ, նախագահին եղբօրորդին, խորհրդական Փարիզի դեսպանատան եւ հիւպատոսը, Քարէլ Հանուս։ Երկուքն ալ կը յայտարարեն թէ ամէն յոյս կորսուած է այժմ, Պէնէշին հրաժարումով ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԻԼՐՄՈՆ - ՖԷՐԱՆԻ դատարանը որոշեց գործարաններէն դուրս հանել այն բանուորները՝ որոնք գործադուլ կ'ընեն առենէ մը ի վեր, եւ այս պահուս գրաւած են Պէրկունեան գործարաններուն արհեստանոցները ։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ բրիտանական գրաւման գօտիի իշխանութիւնները պահանջեցին Սովետներէն շուտով պարպել անթեւի այն կայանը՝ որ իրենց տրամադրութեան տակ դրուած է, բայց կը գտնուի անգլիական շրջանին մէջ։ Սովետ Տեղեկատու դիւանը կը յայտարարէ թէ հաւանական է որ սովետներն ալ ուրիշ միջոցներ ձեռք առնեն, իբրեւ փոխարինութիւն ։

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ համագումարը, որ տեղի կ'ունենայ Վիէննայի մէջ, բանաձեւ մը քուէարկեց, բողոքելով Խ. Միութեան կողմէ գործադրուած քաղաքական եւ տնտեսական ճնշումին դէմ, կարգ մը երկիրներու մէջ ։

ՔԱՐԻՒՂԱՃԻՒԹԻ (Ճաւա) առուտուրը կարելի չէ ազատ ձգել այս պահուս, յայտարարեց ելմտական նախարար Մայէր ։

ՄՈՍԿՈՒԱ 50 առ հարիւր զեղչեց Ռումանիայէն եւ Հունգարիայէն պահանջուած հատուցումներուն մնացորդը։ Ռումանիա արդէն վճարած է 190 միլիոն տոլար, 300 միլիոնի վրայ ։

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐՈՒ մասին հասած վերջին տեղեկութեանց համաձայն, 92 հոգի խեղդուած են Ամասիոյ, իսկ աւելի մեծ թիւով Գոյապատի մէջ ։

ՄԱՅԻՍ 28

Հ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ 30ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Յունիս 13ին ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր։ Bourg la Reineի Salle Municipaleի սրահին մէջ (8 rue René Roeckel)։ Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Արծիւ Խ.Թ. եւ մասնակցութեամբ Ֆր. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն ։

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ եւ Ֆրանս. ընկերվարականներու ներկայացուցիչը ։ Գեղարուեստական խնամուած բաժին։ Բեմադրութիւն ՄԱՅՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ (կենդանի պատկեր)։ Արտասանութիւն, երգ, հայկ. եւ կովկասեան պար պատրաստուած «Նոր Սերունդին» կողմէ։ Պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով ։

Ընտիր նուագախումբ ։

Հաղորդակցութեան միջոց.— métro Bourg la Reine, օթոպիւս 188 (Porte d'Orléansէն իջնել Place Condorcet ։

Մեր բաժանորդներուն

Ստիպուած ենք հետզհետէ դադրեցնել չվճարուած բաժանորդագրութիւնները ՅՈՒՆԻՍԻ ԸՆԹԱՑՔԻՆ ։

Կը խնդրուի փակել բոլոր առկախ հաշիւները եւ վճարել նոր բաժնեգինները ։

Շնորհակալիք, փնտռուք, հոգեհանգիստ, զանազան այս կարգի փոքր ծանուցումներ չղրկել առանց փոխարժէքի ։ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Յաւէտ ողբացեալ մեծ Հայուն, ԱԻՎԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ պատարագ հոգեհանգիստ, այս կիրակի առաւօտեան Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, նախաձեռնութեամբ Ֆր. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին եւ մասնակցութեամբ Մարսէյլի շրջանի 7 քոյր մասնաճիւղերուն, ինչպէս եւ Հ.Յ.Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի։ Կը հրաւիրուին բոլոր Հայերը անխտիր ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Լիոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Ֆրանսայի Շրջ. վարչութիւնը կը յայտարարէ որ, Յունիս 13ին կիրակի առաւօտեան Լիոնի Հայոց եկեղեցիին մէջ, պատարագէն յետոյ հոգեհանգստեան արարողութիւնը կը կատարուի մեծ գրագէտ, ազգային եւ քաղաքական գործիչ ողբացեալ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ։

Լիոնի հայութիւնը կը հրաւիրուի այս արարողութեան, իր յարգանքի տուրքը տալու հայ վէպի անզուգական թարգմանին ։

ՅՈՒՆԻՍ 14ին երկուշաբթի ժամը 8.30ին յարգանքի երեկոյթ, Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի մահուան քառասունքի առթիւ, 78bis, rue Rabelais, դպրոցի սրահը ։ Բանախօսութիւն եւ գեղարուեստական բաժին։ Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի Հայութիւնը։

Կը խօսին ընկերներ ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ ։

«Սինէ Ղազօ» կը ներկայացնէ Ահարոնեանի յուղարկաւորութեան ֆիլմը ։

Բազմավէպի հարիւրամեակը

Յունիս 20ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Մարսիլիոյ Սալ Մազընոյի սրահին մէջ կը տօնուի մեծ շուքով «ԲԱԶՄԱՎԷՊԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ»։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել ։

ՄԱՐՍԷՅԼ, Ս. Խ.— Ծրարները ուրիշ տեղ փոխադրուած են անուշադրութեամբ ։

ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵՆԷՆ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, Մոնթումի բերդին մէջ գնդակահարուեցաւ կին մը, Տիկին Ժորժվիլեւ Տանէլ, 34 տարեկան, որ իր սիրականին Ռոժէ Տալամի հետ մահուան դատապարտուած էր, իբրեւ պատասխանատու 100է աւելի Ֆրանսացիներու աքսորին եւ չարչարանքին։— Ազգ. ժողովը մերժեց ջնջել արտակարգ ատեանները, բայց հաւանեցաւ չորսի իջեցնել զանոնք, Օգոստ. 1էն սկսեալ (Քոլմար, Լիոն, Փարիզ, Թուլուզ)։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ ութ ապստամբներ եւս գնդակահարուեցան Յունիս 8ին։ Ձերբակալուեցաւ աջակողմեան խմբապետ մը, Վուրլաքիս, որ կ'ամբաստանուի թէ շարք մը վայրագութիւններ գործած է ։

ԸՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Եդիպտոսցի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը ։

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «Վարդանդեան» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները ։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին Ա. Ահարոնեան խումբին անդամական ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Հայերէնի դասերը կը սկսին ժամը 8ին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտտոյի Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, սովորական տեղը։ Այս ուրբաթ կէսօրէն վերջ ժամը 3ին։ Կարեւոր օրակարգ եւ պատգամաւորական ժողովի զեկուցում ։

ԻՍԻԻ Ֆ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Երիմեան սրահը ։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ճշդապահ ըլլալ ։

ԵՂԱՆԱԿԻ Ա. ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի կողմէ, մասնակցութեամբ Սանուհիներու եւ բարեկամ կազմակերպութեանց, տեղի պիտի ունենայ Յունիս 13ին, կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ «Clos des Fusains» արճարան ճաշարան օդասուն եւ ընդարձակ պարտէզին մէջ, Chemin des Iles, գետեզերքը ։

Մանրամասնութիւնները առանձին ։

ՆԻՍ.— Մեր եղբայրական ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Անտուրեաններուն եւ Տէր եւ Տիկին Սարգիս Զէօրէկճեաններու, ԿԱՐԱՊԵՏ ՇԱՀԻՆԵԱՆի մահուան առթիւ (Պոլիս)։

Շահան Զօտեան եւ Գեղամ Խաչբոյեան

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի ԳՈՒՍԱՆ երգչախումբին, ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԳԱՑԻՇԵԱՆի, հովանաւորութեամբ Ալֆորվիլի Հայ Ռազմիկներու Միութեան, պատուոյ նախագահութեամբ ԱՐՏԱՒԱԶԴ արք.ի։ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Մէզոն Ալֆորի քաղաքապետարանի սրահին մէջ։ Կը մասնակցին Անուշ Ատոմեան, Մառլէն Աճէմեան, Ստեփան Գօզոեան, մեներգ. Մարիվօն Ֆայըր՝ ջութակ, Արման Մանուկեան դաշնակ։ Դաշնակի ընկերակցութիւն Տիկին Նէլլի ։ Մուտք 100, 150, 200 ֆրանք ։

Հաղորդակցութիւն.— Charenton Ecolesէն առնել 181 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Mairie de Maisons Alfort ։

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Լէզ Օլիվի Հ. Յ. Դ. «Իշխան» եւ Նոր Սերունդի «Հ. Օհանջանեան» խումբերը իրենց դպրոցի սրահին բացման առթիւ կազմակերպած են խնջոյք մը Յունիս 13ին, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին իրենց սրահին մէջ։ Կը հրաւիրուին ընկեր - համակիրները ։ Հաճելի անակընկալներ։ Կը խօսի Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Շնորհակալութեամբ ստացած ենք Օր. Անահիտ Արզումանեանէ հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի իր հանգուցեալ մօր տիկին ԵՂՍԱ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆի յիշատակին։ — Ֆ. Կ. Խ. Պոմոնի մասնաճիւղ

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Պ. Հրանտ Զաքարեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կապ. Խաչին, Օր. Մելինէ Արապեանի եւ Պ. Մանուկ Տէրտէրեանի ամուսնութեան առթիւ։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

Château de Fleury

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 11 JUIN 1948 Ուրբաթ 11 ՅՈՒՆԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5364 — Նոր շրջան թիւ 973

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՐՈՅՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Տարօրինակ տրամադրութիւն մը կը նշմարեմ ձեր կուսակցութեան մէջ։ Որեւէ կացութեան չէք համակերպիր։ Անպատճառ բան մը կը գտնէք տրտնջելու, բողոքելու, ի հարկին բացէ ի բաց պայքար մղելու համար։

= Կը նշանակէ թէ հիմնական ծրագիր մը ունինք եւ որոշ տեսակէտներ, առաջադրութիւններ այս կամ այն հարցի մասին։ Այլապէս, Դաշնակցութիւնը ոչ թէ 58 տարի, 58 ամիս անգամ չէր կրնար դիմանալ։ Եւ յետոյ, սխալ է ըսել «որեւէ կացութեան»։ Այո՛, չենք համակերպիր այս կամ այն կացութեան, կարգուսարքին, խմբէութեան կամ բռնութեան։ Վարժուած չենք բազկատարած աղօթելու եւ սողալու, երբ զօրաւորները ցորեն կ'աղան մեր գլխուն վրայ, խստուտիկ, խաբուսիկ նշանախօսքերով։

— Առաջ շատ համեստ էիք։ Պարզապէս բարենորոգումներ կը պահանջէիք, մինչդեռ այսօր ունեցին ունինք, ափ մը հող եւ պետական կորիզ մը ունինք խիտ բնակչութեամբ, եւ գարձեալ գոհ չէք։

= Մի՛ փութաք։ Մօտէն ուսումնասիրած ըլլալով մեր ժողովուրդին կացութիւնը Օսմ. կայսրութեան մէջ, անոր համբերութեան ու հնարաւորութիւնները, Դաշնակցութիւնը չէր կրնար սանձարձակ գլուխը ցատկել մէկ անգամէն եւ բացարձակ անկախութիւն փորձել։ Կը ջանար հիմնական առաջադրութիւնը իրագործել աստիճանաբար, բարենորոգում, ապակեդրոնացում, տեղական ինքնավարութիւն պահանջելով։ Սերտեցէք ժամանակին պատմութիւնը եւ պիտի տեսնէք որ յետ ու ձոր կարուած էր 61րդ յօդուածէն եւ 1895ի մայիսեան ծրագրէն մինչեւ 1913ի բարենորոգման ծրագիրը։ Եթէ առաջին Մեծ Պատերազմը պայթած չըլլար …

— Այն ատեն միայն արեւմտեան Հայաստանով կը զբաղէիք, եւ քաղաքական պահանջներ չունէիք արեւելեան հատուածի մասին (Կովկաս). մինչդեռ այսօր …

= Թիւրիմացութիւն։ Միշտ նկատի առնելով երկու երկրամասերուն պայմանները — քաղաքական, տնտեսական թէ ընկերային — կը պահանջէինք դաշնակցային կարգուսարք՝ փոքրամասնութիւն համար։ Այդ կարգուսարքին շնորհիւ, արեւելեան ու արեւմտեանը աճելով, բարգաւաճելով լայն ինքնավարութեամբ, ի վերջոյ պիտի յանգէին տրամաբանական վախճանին,— միացում եւ անկախութիւն։

— Հիմա այդ կացութիւնը բոլորովին փոխուած է, եւ դաշնակցային կարգուսարք հաստատուած՝ արեւելեան Հայաստանի մէջ, Դաշնակցութիւնը ինչո՞ւ կը շարունակէ պայքարը, փոխանակ ուժ տալու։

= Եթէ ուշադրութեամբ հետեւիք պայքարին ելեւէջներուն, պիտի տեսնէք որ իսկապէս այդ նպատակին կը ձգտին մեր քննադատութիւնները։ Անոնք որ այսօր իրենց միջեւ բաժնած են Խ. Հայաստանի սէրն ու սերը, երէկ պարզապէս կը ծաղրէին այդ «ափ մը հողը», որ չահուեցաւ, պետական կորիզի մը վերածուեցաւ արիւնով եւ քրտինքով։ Արդ, եթէ անոնք հայրենասիրութիւն կը համարին մէկ աչքով դիտել ամէն բան, խեղաթիւրելով, պարտկելով բուն վիրականութիւնը, թող չսպասեն որ մենք ալ մաս կազմենք իրենց կամկար կարաւանին։

— Ինչո՞ւ այս պարագային ալ չէք հետեւիր ձեր իմաստուն քաղաքականութեան,— հիմնական նպատակին հասնիլ աստիճանաբար։

= Ո՞վ ըսաւ թէ չենք հետեւիր։ Ըմբռնելով կացութեան պահանջները, միշտ ալ աշխատած ենք որ նոր ցնցումներ չկրէ Խ. Հայաստանը։ Այս գետնին վրայ մենք բոլորովին կը բաժնուինք մեր հակառակորդներէն։ Երեւանը ինք շատ լաւ գիտէ այս պարագան։ Բայց, հոգեր, վէրքեր, երեւոյթներ եւ իրողութիւններ կան որոնց հանդէպ լռութիւնը պարզապէս մեղսակցութիւն է։ Նոյնիսկ ոճիր։ Շատ խօսած ենք այդ մասին, բայց կ'արժէ միշտ խօսիլ, որքան ալ փրփուր տեղան աս ու ան, դաւաճանող խուժանավարութեամբ։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՆՈՐ ԵՒ ԻՆՔՆԱՏԻՊ ՑԱՑՏԱԳՐՈՒՎ

Ամէն անգամ որ հայկական հանդէս մը դուրս կ'ելլենք, ծրագիր մը կը չարչրկէ միտքս.—

Պէտք է անպայման հանդէս մը սարքել այս եղանակին, համեստ յայտագրով մը, յատկացնելով «իրար տեսնելու եւ սանկ քանի մը ժամ իրարու հետ խօսակցելու» նպատակին։ Այս ալ ազգապահպանման գործ է։

Անշուշտ դիտած էք որ եթէ որեւէ հանդէս երկու կամ երեք ժամ կը տեւէ ներսը, սրահին մէջ, առ նուազն նոյնքան ալ կը տեւէ դուրսը, դաւիթին մէջ։ Եւ կամ, եթէ բանի փողոց քշուելու յանկարծակի մարելու եւ դուռները գոցելու սպառնալիքով, ուղղակի փողոցին մէջ, խափանելով մարդոց եւ կառքերու երթեւեկը։

Կարծեմ ստորիկաններն ալ յուսահատած են հայկական հանդէսներու այս ինքնատիպ «շարունակութիւնէն» եւ զարմացումով կ'ըսեն իրարու,— «Այս բոլոր մարդիկը նոյն տո՞ւնը կը բնակին արդեօք։ Ինչպէս կ'ըլլայ որ իրար կը ճանչնան հազարաւոր անձեր, եւ հոս իրարու այցելութեան կ'երթան ոտքի վրայ»։

Եթէ հասկնային խօսակցութիւնները, անշուշտ իրենց զարմացումը պիտի փոխուէր ապշութեան, ապշութիւնը՝ պապանձումի եւ պապանձումն ալ ի վերջոյ վրդովումի։

Ինչե՛ր, ինչե՛ր չեն ծեծուիր այդ «հանդէսներու շարունակութեան» ընթացքին։

Անշուշտ նաեւ ոտքի վրայ աղջիկտեսներ, նշանախօսութիւններ եւ հարսնիքներ կը կարգադրուին բանակցութիւններով։

Առեւտրական գրասենեակներ քանի մը վայրկեանէն կը փոխադրուին այդ դաւիթին մէջ, դրան առջեւ, կամ մայթին վրայ, բազմութեամբ որոշելու թէ ինչ է օրուան գինը այսինչ կամ այնինչ խանկարին նիւթին։

Այս տեսակ հանդէս մը սարքելով եւ յայտագրին մէջ դնելով միայն «տեսակցութիւններ», սրահը ինքնին կը լեցուի։ Տախք չենք ունենար, սրահին տէրերը եւ պաշտօնեաները մեզ «դուրս քշելու» տաղտուկէն կ'ազատին, ոստիկանները ժամանակին կը հասնին իրենց շոգեկառքին կամ մեթրոյին եւ մանաւանդ հայերէն լեզուի պահպանման մեր ճիգերը որոշ թեթեւացում կը ստանան։

Դիտած չէ՞ք որ հանդէսներէն դուրս եկող այդ բազմութիւնները ինչպէս իրենց խնդիրները կը կարգադրեն հայերէն պօռալով — կանչելով, որպէսզի գոնէ սրահին պաշտօնէութիւնը չհասկնայ թէ «բանը ինչումն է»։

ՍՕՍԻ

ՆԵՐԳԱՂԹԸ ՌՈՒՄԱՆԻԱՅԷՆ

Առջի օր գրած էինք թէ այս տարի հազար Ռումանահայեր պիտի երթան Հայաստան։

Ցունիս 3 թուակիր նամակ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

«Հիմա տեղւոյս գաղութին նորութիւնը ներգաղթն է։ Անցեալ տարի 1500 անձեր արձանագրուած էին։ Տուն տեղ ծախած, իրենց գործերը հաշուեյարդարի ենթարկած կը սպասէին Հայաստան մեկնելու համար։ Շատեր խեղճ վիճակի մէջ»։

Տարի մը այսպիսի յոյսերով օրօրուելէ վերջ, այժմ փոխանակ 1500ի, միայն հազար հոգիի իրաւունք տրուեցաւ մեկնելու Հայաստան։ Այս կարգադրութիւնը շատ դժգոհ ձգեց բոլոր անոնք որ ցանկէն դուրս մնացին։ Երկրին կացութիւնը այնպէս է որ բազմաթիւ Հայեր կը նախընտրէին թող Հայաստան ու եթէ կարելիութիւն մը տրուի, յառաջիկայ մէկ երկու ամիսներու ընթացքին հազարէ աւելի նոր ներգաղթողներ պատրաստ են արձանագրուելու։

Անցեալ ամիս Վազգէն վարդապետ եւ «Հայաստանեան ճակատ» շաբաթաթերթի խմբագիրը օդանաւով Մոսկուա եւ անկէ Երեւան մեկնեցան։ Վարդապետը կաթողիկոսին կողմէ ուղղուած էր, հաւանաբար աստիճանի բարձրացումով, առաջնորդ նշանակուելու համար։

25.000 ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐ պիտի ընդունին ամերիկեան բանակին մէջ, իբրեւ կամաւոր։ Անոնք պիտի կրնան հպատակ դառնալ հինգ տարիէն։

Գերմանիոյ խնդիրը

ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ ԼՈՆՏՈՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐՈՒՆ

Ազգ. ժողովի արտաքին յանձնաժողովը քննեց Լոնտոնի մէջ կնքուած համաձայնութիւնները Գերմանիոյ մասին։ Քսան ձայնի դէմ 21 ձայնով, որոշում մը քուէարկեց եւ փնտռելով հանդերձ թէ Վեցերու «յանձնարարութիւններ» շատ մը կարեւոր կէտերու մէջ, գոհացում չեն տար Ֆրանսայի բաղձանքներուն եւ տեսակէտներուն, կը յայտարարէ թէ այս յանձնարարութիւնները արժանի են նկատի առնուելու եւ փափաքելի յայտնէ որ գերման ճարտարարուեստին վրայ հսկողութեան հակակշռին մէջ Ֆրանսա շատ աւելի կարեւոր դեր ունենայ։

Այս որոշման դէմ քուէարկած են յանձնաժողովի 13 համայնավար եւ 7 P.R.L. անդամները. նպաստաւոր քուէ տուողները եղած են՝ 7 ընկերվարական, 11 M.R.P., 2 արմատական եւ 1 անկախ անդամներ։

Արտաքին նախարար Ժորժ Պիտօ, հարկ եղած բացատրութիւնները տալէ ետք, յայտարարած է. «Ամէն մարդ հիմա հասկցաւ թէ ինչ է խնդիրը. իմ քաղաքականութեան գալով, խիղճս հանդարտ է այս մասին, հիմա ազգ. ժողովին կը յանձնեմ որոշում տալ կատարուած գործին վերաբերմամբ»։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԻՐԱՒ ԲՈՒՆԻ ԿԸՆԴՈՒՆԻՆ

Արտաքին նախարար Պէվին յայտնեց Երեսփ. ժողովին թէ բրիտանական կառավարութիւնը վաւերացուց Լոնտոնի Վեցերու ժողովին յանձնարարութիւնները։ Ընդունելով արեւմտեան Գերմանիոյ տնտեսական եւ քաղաքական կազմակերպութեան մասին ըլլալիք կարգադրութիւնները, Անգլիա միշտ կը յուսայ թէ խնդիրները օր մը կը լուծուին չորս պետութեանց միաձայն հաւանութեամբ։ Գերմանիա հարկ է ունենայ կամ կամուրջ միացեալ պետութիւն մը կազմէ, ուր կարծիքի ազատութիւն տիրէ, քաղաքացիները վայելեն իրենց կատարեալ ազատութիւնը եւ ապրանքները կարենան անարգել փոխադրուիլ երկրին մէկ մասէն միւսը։

Նոյնիմաստ յայտարարութիւններ ըրաւ Թերթերուն Ամերիկայի արտաքին նախարար Մարշըլ։ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը իր հաւանութիւնը յայտնած է Լոնտոնի յանձնարարութիւններուն։ Իրագործելով Գերմանիոյ տնտեսական միութիւնը, իրագործած պիտի ըլլայ այս երկրին քաղաքական միութիւնը։ Թէ քաղաքական եւ թէ տնտեսական միութիւնը պէտք է հիմնուին անհատական ազատութեան, անձերու եւ ապրանքներու ազատ փոխադրութեան վրայ. հարկ է ամբողջ երկրին համար արտադրումներու եւ ներածումներու միաձեւ դրութիւն մը հաստատել. իսկ Սովետները պէտք չէ հանուցում ստանան Գերմանիոյ ընթացիկ արտադրութիւններէն։

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ՉԷ

Զօր. տը Կոլ, գրաւոր յայտարարութեամբ մը, հակառակ արտայայտուեցաւ Լոնտոնի Վեցերու յանձնարարութեանց, «զորս Ֆրանսա չի կրնար ընդունիլ եւ պէտք չէ որ ընդունի։ Անոնք այնպիսի տրամադրութիւններ կը պարունակեն՝ որոնք ծանրապէս վտանգաւոր են թէ Ֆրանսայի եւ թէ Եւրոպայի համար, ինչպէս եւ խաղաղութեան համար։ Անմիջապէս գերմանական պետութիւն մը («Ռայխ») հաստատուած կ'ըլլայ Ֆրանքֆորթի մէջ, արդէն չկայ հիմա որ Խ. Միութիւնն ալ հիմնէ ուրիշ Ռայխ մը Պերլինի կամ Լայփցիկի մէջ, պետութիւն մը՝ որ ենթակայ պիտի ըլլայ Սովետներուն, եւ անոնց պէս համատիրական պետութիւն մը պիտի դառնայ»։

Այս ընդհանուր դիտողութիւններէն ետք, Տը Կոլ մի առ մի կը քննադատէ Գերմանիոյ մասին Լոնտոնի մէջ տրուած որոշումները, եւ կ'աւելցնէ.— «Գալով ինծի, այս ծանրակշիռ կացութեան մէջ, պատրաստ եմ ուղղակի ստանձնելու անհրաժեշտ պատասխանատուութիւնները, բաւական է որ հարկ եղած միջոցները ունենամ այս պատասխանատուութիւնները կրելու»։

Զինադադար կը սկսի այսօր

Արաբները եւ Հրեաները ընդունեցին Ապահովութեան Խորհուրդին կողմէ առաջարկուած չորս շաբաթուան զինադադարը։ ՄԱԿի միջնորդը, Կոմս Պէրնատոթ, պաշտօնապէս հաղորդեց այս լուրը Գահիրէի մէջ։ Զինադադարը պիտի սկսի այս առտու։

Թէ Հրեաները եւ թէ Արաբները առաջարկը ընդունած են առանց պայմանի, թէեւ Սիոնականները, իրենց հաւանութիւնը յայտնելով հանդերձ, ըրած են կարգ մը դիտողութիւններ ներգաղթի մասին, առարկելով թէ՝ արդար չէ որ զինադադարի տեւողութեան արտասահմանի Հրեաները չկարենան Պաղեստին մտնել։

Զինադադարի պայմաններուն գործադրութեան հսկելու համար, կոմս Պէրնատոթ պահանջած է ՄԱԿէն, որ արդէն գործի վրայ եղած զինուորական առաքելութենէն զատ, իր տրամադրութեան տակ դրուին վեց նաւեր, երեք ամերիկեան, եր—

«Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ»

ԿՏՈՐ ՄԸ ՀՈՂԻ ՀԱՄԱՐ

ԽՄԲ.—Հալէպի Հ. Մ. Ը. Մ.ին վերջ, որ ընդարձակ հող մը գնած է արդէն, բաւական ճամբու մը վրայ, իբրեւ մարզադաշտ, նոյն կազմակերպութեան Պէյրութի մասնաճիւղն ալ զբաղած է իր սեփական դաշտը ունենալ: Այս առթիւ, «Ազդակ» շաբաթօրեակի ներկայ խմբագրականը.—

Այս սիւնակներուն մէջ յաճախ խօսած ենք Հ. Մ. Ը. Մ.ի երիտասարդական մեծ կազմակերպութեան մասին: Եւ խօսած ենք գրեթէ միշտ ուրախութեամբ մը, անոր նոր մէկ յաղթանակը ծանուցանելու եւ ձեռք բերած պատուաբեր յաջողութիւնները գրուատելու համար: Անդրադարձած ենք հայեցի այն բարձր ոգիին, որ կենտրոնականութեան աղբիւրը կը հանդիսանայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի դրօշին տակ հաւաք նետող երիտասարդ մեր սերունդին: Սուրիոյ եւ Լիբանանի հայութիւնը արդար հպարտութեամբ եւ սրտագին խանդավառութեամբ ականատես եղած է իր փայփայած այս միութեան յարատեւ վերելքին, որ դադար չունեցաւ, որ նահանջ չճանչցաւ եւ քաջորդ դարձ է ի վեր պարծանքը կը կազմէ մեր գաղութի ազգային կեանքին:

Հ. Մ. Ը. Մ.ը մեր ամէնէն ժողովրդական կազմակերպութիւններէն մէկն է ոչ միայն իր անունով ու համբաւով, այլ նաեւ իր կեանքով, իր բազմաճիւղ գործունէութեամբ: Հայ ընտանիքներու ջախջախիչ մեծամասնութիւնը անոր վստահած է իր նորահաս զաւակները, որոնք Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզարաններէն եւ ակումբներէն ներս կը փոխադրեն ամէն օր ողեւոր ապրումներ՝ ստեղծելով մեծերու եւ փոքրերու ջերմ արտակցութիւն: Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտներուն եւ մարզիկներուն անունները մեր բոլորին շրթներուն վրայ են: Անոր ողիմպիականներուն, մրցումներուն եւ միջմասնաճիւղային հանդիսութիւններուն անմոռանալի յիշատակները հրճուանքով կ'արձագանգեն մեր հոգիներէն ներս: Աւելորդ աշխատանք մը պիտի ըլլայ հետեւաբար, Հ. Մ. Ը. Մ.ի արժէքն ու դերը ծանօթացնելու որեւէ փորձ:

Եթէ այսօր պարտք կը զգանք անգամ մը եւս իր մասին խօսելու, այս անգամ բոլորովին այլ է դրդապատճառը: Նուիրական պարտականութեան մը ձայնը կ'ուզենք հնչեցնել հրապարակով ու թարգմանը հանդիսանալ մտածումի մը, որ շատոնց տեղ գտած է Հ. Մ. Ը. Մ.ը սիրող ու գնահատող մեր զանգուածին մէջ:

Ըսենք անմիջապէս, չեչտակի, առանց բառերը ծամծմելու.— Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը գտնուի վճռական անկիւնադարձի մը առջեւ եւ որոշած է տիրանալ սեփական մարզադաշտի մը:

Տարիներու անխոնջ աշխատանքէն եւ հիացում պատճառող զարգացումէ մը յետոյ, երիտասարդական մեր մեծադղորդ այս շարժումը իրաւունք չունի՞ թէ ոչ իր օճախին ու յարկին մասին մտածելու: Հասա՞ծ է վերջապէս ժամանակը, որ Հ. Մ. Ը. Մ. դադրի վարձակալի անստոյգ կեանք մը քարշ քաշելէ: Բացի անոնցմէ, որոնք երազեցին այս Միութիւնը քանդելով մեր գաղութի գոյութեան եւ տոկունութեան հարուած հասցնել, ո՞վ պիտի համարձակէր ժխտական պատասխան տալ վերի հարցումին:

Երբ ամէն ճիգ կը թափենք, որպէսզի իւրաքանչիւր թաղամաս օժտուի կրթական ազգային շէնքով ու եկեղեցիով, երբ հազարներ կը վատնենք առողջապահական եւ բարեսիրական ձեռնարկներու համար, ինչո՞ւ պիտի չմտածենք նաեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի արմատացման մասին, որ կարելի է ապահովել կտոր մը սեփական հողով:

Ակնարկ մը նետեցէք Հ. Մ. Ը. Մ.ի կտրած ճամբուն ու դիզած վաստակին վրայ, փորձեցէք չափել անոր ազգապահպանման հսկայ գործը, անաչառ գնահատանքի ենթարկեցէք մեր նոր սերունդի ֆիզիքական եւ հոգեկան կրթութեան մէջ խաղացած իր անփոխարինելի դերը, եւ այն ատեն պիտի ստիպուինք խոստովանելու թէ այս միութիւնը մինակը գլուխ կը բերէ այնքան գործ, որքան բազում հաստատութիւններ չեն կրնար միասին առած:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ծոցին մէջ է որ մեր տղաքն ու աղջիկները կը սորվին հաւատարիմ մնալ բարոյական բարձր սկզբունքներու, սիրել ազգն ու հայրենիքը, մարմինը դարձնել մաքրութեան տաճար եւ ընդերքներու խոյանքը միացնել հոգիի թռիչքին: Ֆիզիքական եւ հոգեկան ախտերէ զերծ մնալու լաւագոյն միջավայրը կը ստեղծէ ան, ուր մեծցող սերունդը ապագային տխուր հարկին տակ չի գտնուիր բուժարաններու եւ հիւանդանոցներու դռները բախելու: Իմաստութիւնը կը պահանջէ որ ազգ կամ ծնողք մտածէ կանխարգելիչ միջոցներով առաջքը առնել հետագայ չարիքներուն, որոնք անթիւ եւ անհամար թակարդներ կը լարեն կեանքին մէջ, անտէր ու անկազմակերպ երիտասարդութեան առջեւ:

Մեծ ազգերը, առանց բացառութեան, պետական նախաձեռնութիւններու յենած, հսկայ դրամագլուխներ կը վատնեն մատղաշ սերունդի առողջ դաստիարակութեան համար: Պետութիւնները իրենց պիւտճէին գլխաւոր մէկ տոկոսը կը յատկացնեն սկաուտական շարժումներու, մարզական խաղերու եւ երիտասարդական կազմակերպութիւններու: Որովհետեւ անոնք լաւ ըմբռնած են թէ ազգի մը ապագան եւ յոյսը երիտասարդութիւնն է: Եթէ «առողջ միտք առողջ մարմնի մէջ» նշանաբանը գործնական արտայայտութիւն չստանայ աչալուրջ հսկողութեամբ եւ լիառատ զոհողութիւններով, ժողովուրդները անխուսափելիօրէն կ'ընթանան դէպի քայքայում, դէպի անկում:

Մեր տարագիր կեանքին մէջ ալ Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը հետապնդէ ծլարձակ սերունդի անվթար պահպանման նուիրական գործը: Ու այդ գործը առաջ կը վարէ այնքան արժանաւորութեամբ, որ օտարներուն իսկ նախանձը կը շարժէ: Պետական տարողութեամբ ձեռնարկներ են անոր իրագործած շարժումները, որոնք կ'արդիւնաւորուին առաւելապէս իր անդամներու զոհողութեամբ եւ ջանքերով:

Իրաւամբ չունինք սակայն Հ. Մ. Ը. Մ.էն շարունակ պահանջելու եւ փոխարէնը ոչինչ տալու: Ան այսօր իր հարազատ ծնողքին առջեւ դրած է դաշտի մը պահանջքը, որ ոչ պերճանք է, ոչ ալ անտեղի ձգտում: Կեանքի եւ պայմաններու հրամայական անհրաժեշտութեան արդիւնքն է այդ պահանջքը:

Լիբանանի մէջ իւրաքանչիւր մարզական միութիւն պարտաւոր է յառաջիկայ երկու տարիներու ընթացքին իր մարզադաշտը կառուցանելու: Հ. Մ. Ը. Մ. իր աչքերը յառած է այն ժողովուրդին, որմէ ծնաւ ինք եւ որուն նուիրաբերեց իր բոլոր ուժերը: Ուրիշ յոյս եւ նիւթական ակնկալութեան ուրիշ աղբիւրներ չունի ան: Հայ ժողովուրդի դարաւոր հաւատքին պէս պայծառ է իր հաւատքը եւ անոր առասպելական տոկունութեան չափ անխորտակելի՝ իր կամքը:

Ոչ մէկ կասկած որ Լիբանանի հայ գաղութը, որ միշտ ապացոյցը տուած է ազգային գիտակցութեան եւ տեւական զոհողութիւններու, յուսախաբ պիտի չընէ իր հարազատ զաւակին ակնկալութիւնը:

Այդ համոզումով ալ՝ գործի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի սքանչելի տղաք:

Գիտական աշխարհ

ՀԱՄԲՈՅՐԸ.— Բարեկամութեան, համակրանքի եւ սիրոյ արտայայտութիւնն է: Իրարու երես համբուրելը առողջապահական տեսակէտով որեւէ վնաս չի պատճառեր, սակայն երբ երկու սիրահարներ բերան բերնի շրթունքշրթունքի կը համբուրուին, կրնան լորձունքի միջոցաւ իրարու փոխանցել վտանգաւոր մանրէներ:

Մեր մէջ սովորութիւն է երբ պատարագը աւարտի, պատարագիչ քահանան ձեռքի խաչը ժողովուրդին կը տրամադրէ, որպէսզի փափաքողները գան եւ համբուրեն զայն: Հաւատացեալներուն մէջ անշուշտ կը գտնուին բազմաթիւ առողջ մարդիկ, սակայն, անոնց մէջ կրնան ըլլալ անբուժելի եւ տարափոխիկ հիւանդութեանց ենթակայ անհատներ, ջլախտաւորներ, սիֆիլիսի զոհեր, թոքախտաւորներ, եւն., որոնք բուժուելու յոյսով եռանդով կը համբուրեն խաչը, եւ ատով կրնան ուրիշներու փոխանցել իրենց վնասակար մանրէները:

Այս պարագան մատնանշելով նպատակ չունիմ հակակրօնութիւն քարոզելու, միայն կ'ուզեմ շեշտել այդպիսի սովորութեան պատճառած անպատեհութիւնները: Մանաւանդ որ, խաչահամբոյրը մաս չի կազմեր կրօնքին եւ զուտ ձեւականութիւն մըն է: Այդ անպատեհութեան առաջքն առնելու համար անհրաժեշտ է որ խաչերը յաճախ հականեխուին, կամ մէջտեղէն վերցնել այդ սովորութիւնը:

Ուրիշ պարագայ մը եւս, շատ մը երկիրներու մէջ երբ ընտանիքի մը հայրը կամ մայրը մեռնի, ազգականները զաւակներուն կը թելադրեն իբրեւ վերջին յարգանք իրենց ծնողքին երեսներն ու ձեռքերը համբուրել, ինչ որ կրնայ շատ մը տարափոխիկ հիւանդութիւններու փոխանցման պատճառ ըլլալ: Ֆրանքէլ կը թուէ կեղծմաշկէ մեռնող տղոց բազմաթիւ օրինակներ, որոնք իրենց ծնողքին թելադրութեամբ այդ միեւնոյն հիւանդութենէն մեռնող եղբայր մը կամ ընկեր մը համբուրած ըլլալով, իրենց կարգին այդ հիւանդութենէն վարակուած եւ մեռած են:

ՓՈՂՈՑՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ԹՔՆԵԼԸ թէ քաղաքավարութեան դէմ է եւ թէ վնասակար առողջապահական տեսակէտով, նա մանաւանդ երբ թքնողը յառաջացած ցղատապէ կը տառապի կամ թոքախտաւոր է: Երբ օդը չոր է եւ փողոցները փոշոտ, թուքը չորնալով փոշիներուն հետ կը խառնուի եւ ինքն ալ իր կարգին կը դառնայ փոշի: Թեթեւ հով մը փոշին օդին մէջ տարածելով կրնայ իրեն հետ տանիլ թոքախտաւորի մը թուքին մէջ գտնուած մանրէները եւ զանոնք փոխադրել ուրիշի մը թոքերուն մէջ: Փոշիի վերածուած թուքերը զօրաւոր ու ծաւալուն ազդակներ են թոքախտի տարածումին:

ՆՈՐ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՓԱՅՏԷՆ.— Ներկայիս գիտնականները հետամուտ են փայտէն նոր տեսակ արտադրութիւններ հանելու: Ֆինլանտայի մէջ մասնագէտները փայտէն շաքար հանելու խնայողական նոր եղանակ մը գտած են, սակայն գառ? անոնք կը ջանան, իբր խնայողական միջոց, ճարտարարուեստական արտադրութիւններու մէջ օգտագործել փայտին բաղադրութիւնը կազմող փայտաքարը (lignite) եւ թորշանիւթը (cellulose): Արդարեւ, փայտաքարը փայտին բաղադրութեան մէջ կը մտնէ 28 առ հարիւր համեմատութեամբ, մինչեւ հիմա ան իբր աւելորդ տարր զուտ մարտկոցներու կողմէ կ'արտահանուէր փայտի ոգիի ձեւին տակ:

Փայտի մասնագէտ քիմիաբանները կ'ընդունին թէ փայտին բաղադրութեան մաս կազմող փայտաքարին ձգողական կազմին մէջ փոփոխութիւններ ձեռք բերելու համար անհրաժեշտ են խիստ բարձր ջերմութիւններ եւ ծայրայեղ ճնշումներ: Ինչ կը վերաբերի ջրուտ մասերը հանուած անտառաշաքարին արտադրութեան, որ ալքոլներու, քաղցրանիւթերու եւ ուրիշ նման արտադրութիւններու պատրաստութեան կը ծառայէ, տնտեսական տեսակէտով խիստ սահմանափակ առաւելութիւններ կը ներկայացնէ, սակայն եթէ այդ մեթոտներուն շնորհիւ յաջողին բիւրեղացած շաքար շինել, այն ատեն ձեռք բերուած արդիւնքներէն կարելի պիտի ըլլայ գոհացուցիչ շահագործում մը ստանալ:

Ամերիկայի մէջ ալ կ'աշխատին փայտաքարէն պարարտանիւթ հանել ընդարձակ սահմանի մէջ: Ատով մեծ զարկ մը պիտի տրուի ընդեղէններու, բանջարեղէններու եւ ուրիշ ուտելիքներու արտադրութեան ընդարձակման:

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

Մայիս 28ը Մարսէյլի մէջ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ).— Մայիս 29ի շաբաթը եզակի օր մը եղաւ մեր գաղութին համար: Հակառակ անդիի ճակատէն եղած խաչաձեւումին — թատերական ներկայացում մը ի նպաստ իրենց Փարիզեան օրկանին — հակառակ գրաւոր եւ անգիր վայրահաչութեանց, Շաթօ տէ Ֆլէօրի ընդարձակ սրահը կը յորդէր երեք հազարէ աւելի բազմութեամբ մը:

Բեմը, որուն վրայ զետեղուած էին զոյգ բարձրախօս մը, զարդարուած էր հայկական եւ ֆրանսական դրօշներով: Մէջտեղը մեծ կենդանագիրը ընդհ. ղեկավար Արամ Մանուկեանի, իսկ երկու կողմերը մեծ զօրավարներ՝ Սիլիկեան եւ Նազարբէկեան:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջանային Կոմիտէի կողմէ ընկեր Սերժ Աբրահամեան բեմ հրաւիրեց օրուան տօնին պաշտօնապէս մասնակցող կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները եւ բանախօսները, որուն կարգին նախագահը ընկեր Յ. Պալիկեան, Դաշնակցութեան բանախօսները, Ֆրանսացի ընկերվարական ներկայացուցիչները՝ Boggj *եւ* Ricard *Մարսէյլէն, նաեւ Կարտանի քաղաքապետի խորհրդականը, երիտասարդ* «Lerda»: *Կարդալ հրաւիրուեցան նաեւ Վասպուրականի, Քղիի, Ուրֆայի հայրենակցական միութեանց ներկայացուցիչները, ինչպէս Ռամկավարներու Միութեան պատուոյ նախագահ Գ. Տիրան Թէքէեան իսկ Հայ Մարտիկներու եւ Կամաւորներու կողմէ Մաղաքիա Արսլանեան:*

Բացումը կատարեց Սէնթ Աննի Նոր Սերունդի երկսեռ երգչախումբը «Մարսէյէզ»ով եւ հայկական քայլերգով, որուն մասնակցեցաւ ամբողջ ժողովուրդը յոտնկայս: Ընկեր Յ. Պալիկեան հանդիսականները յոտնկայս յարգանքի հրաւիրեց ի յարգանս նահատակներու, որոնց մաս կը կազմեն նաեւ վերջին տարուան ընթացքին մեռած մեծ հայրենասէրները՝ Հ. Օհանջանեան, Ն. Աղբալեան, Ա. Ահարոնեան եւ Յակոբ Օշական: Ընկերը գրաւոր ճառով մը պատկերացնելէ վերջ 1918ի տնտեսական եւ քաղաքական վիճակը եզրակացուց.— «Մեր ազատ ու անկախ պետականութիւնը տեւեց երեսուն ամիս միայն, բայց պիտի ապրի համայն հայութեան սրտին մէջ երեսուն դար: Ծղճիմ մարդիկ կը փորձեն սպաննել ազգային հպարտութիւնը հայ ժողովուրդին մէջ, բայց պիտի չյաջողին, վասնզի անմահ են ազգութեան եւ ազատութեան գաղափարները»:

Եղան քանի մը հայրենաշունչ արտասանութիւններ եւ խմբերգներ Պոլ. Օտոյի եւ Սէնթ Աննի Նոր սերնդականներու կողմէ:

Օրուան բանախօսներէն Ջօր. Թորգոմ (ֆրանսերէն) պարզաբանելով մեր անկախութեան գլխաւոր անցքերը, եզրակացուց.— «Մենք երախտապարտ ենք հիւրընկալ Ֆրանսայի որ ազատութեան խորհրդանիշն է: Մենք վայելեցինք եւ կը վայելենք այս երկրին բոլոր բարիքները, միւ-

նոյն ատեն հետապնդելով մեր ազգային Դատը»:

Բանախօսը պատրաստուած էր հայերէն ալ խօսելու, ամէնէն վերջը, պարզելով իր տեսակէտները օրուան հոգերու մասին: Ինչպէս Վալանսի եւ Ռոմանի մէջ, այստեղ ալ կ'ուզէր շեշտել թէ աւելի քան երբեք ժամանակն է համախմբուելու Դաշնակցութեան շուրջը: Բայց հանդէսը երկար տեւած ըլլալով, ժամանակ չմնաց :

Կարդացուեցան նաեւ ուղերձներ: Քանի մը հատուածներ —

— «Երէկ ժողովուրդ ունէինք, սակայն այդ ժողովուրդը ազգ չէր, հող ունէինք այդ հողը, հայրենիք չէր: Շնորհիւ ձեզի, ով անմահ հերոսներ, այսօր մենք դարձած ենք քաղաքական ազգ- եւ մեր հողը եղած է հայրենիք: Կեցցէ անկախութիւնը, կեցցէ հայ ժողովուրդը :— Քղիի Հայր. Միութիւն :

— Այսօր Մայիս 28ի վեհապանծ տօնին դըլխարկները վար, ծունկի եկած մեր նահատակ հերոսներու յիշատակին առջեւ, խոր հաւատքով մը կ'ուզենք ապրիլ, Արամներու, Վարդաններու եւ Միկոտիչ Եօթնեղբայրեաններու դիւցազնական ոգիով, հերոսներ որոնք փշրեցին ստրկութեան շղթան: Կեցցէ Միացեալ եւ անկախ Հայաստանը: Կեցցէ ազատատենչ հայութիւնը» :— Ուրֆայի Հայր. Միութեան մասնաճիւղ :

— «Մայիս 28» սեփականութիւնն է համայն հայութեան: 36 հազարնոց կանոնաւոր բանակին դէմ ճակատեցաւ 12 հազարնոց հայկական բանակը: Հոն էին Կովկասահայը, Վասպուրականցին, Տարօնցին, Խարբերդցին, Սեբաստացին, Տրապիզոնցին, Տիգրանակերտցին: Հոն էին Բարձր Հայքը, Կիլիկիան: Փառք ու պատիւ թափուած արիւնին, որ վեց հարիւր տարիներու ստրկութեան վերջ տալով, ծնաւ ազատութեան արշալոյսը, 1918 Մայիս 28 օրուան խորհրդանիշն է մեր նուիրական եռագոյնը »:— Կամաւորներու եւ Մարտիկներու միութեան մասնաճիւղ :

Այս ուղերձներէն վերջ, հաճելի անակնկալ մը եղան Արնուշներու հայկական պարերը իրենց յատուկ տարազներով: Հանդիսականները ծափերով ողջունեցին նաեւ Սէնթ Անդրի Նոր Սերունդի Օր. Նուարդ Տէր Ներսէսեանի մեներգները:

Ֆրանսացի ընկերվարականներէն առաջին խօսողն եղաւ Mr. Lerda, որ ուսումնասիրած ըլլալով Դաշնակցութեան պատմութիւնը, իր խրախուսիչ ճառը վերջացուց մաղթելով անկախ եւ ազատ, ամբողջական Հայաստան մը, ընդհ. հայութեան ապահովութեան եւ պարգացման համար: Երկրորդն էր բոլորին ծանօթ Boggiին, որ մանրամասնօրէն թուելէ վերջ հայ ժողովուրդին Ֆրանսայի հանդէպ բրած զոհողութիւնները երկու մեծ պատերազմներու մէջ, վերջացուց.—«Անկէ քանի մը շաբաթ առաջ ձեզի հետ մենք Ֆրանսացիներս ալ ողբացինք մեծ Հայուն՝ Աւետիս Ահարոնեանի մահը: Այսօր ձեզի հետ կը տօնենք Ահարոնեաններու աշխատանքին արդիւնքը, ձեր անկախութեան հռչակման 30րդ տարեդարձը: Ձեզի նման աշխատասէր, զոհաբերութեան ոգի ունեցող ազգ մը երբեք չի մեռնիր եւ ուշ կամ կանուխ կը տիրանայ իր անկախութեան»: (Ծափեր):

Ընկերվարականներու Մարսէյլի կեդրոնական քարտուղարը, Mr. Ricard եւս իր հիացումը յայտնեց ըսելով.— «Անկախութեան սիրահար մըն է հայ ժողովուրդը որ, հոծ բազմութեամբ կը տօնէ այսօր իր հանրապետութեան հռչակման երեսուներորդ տարեդարձը :

Ոչ միայն Ֆրանսացի, այլ՝ միջազգային ընկերվարութեան բաղձանքն է որ բոլոր ազգերը տիրանան իրենց անկախութեան եւ ապրին խաղաղ կեանք մը, այդ բոլոր ազգերու կարգին է նաեւ հայ ժողովուրդը» :

Կէս գիշեր էր արդէն, երբ նախագահը բեմ հրաւիրեց ընկեր Շ. Միսաքեանը որ բեմ բարձրացաւ որոտընդոստ ծափերու տակ: Չեմ ուզեր վնասել ամբողջութեան, միայն հատուածներ յիշելով այդ քաղաքական բանախօսութենէն, որ, պանծացնելէ վերջ օրուան տօնը, կը պարզէր Դաշնակցութեան տեսակէտները, օրուան հարցերու մասին :

Ընկերը մասնաւորապէս ծանրացաւ հայկական դատի եւ ներգաղթի վրայ, շեշտելով թէ այս երկու հարցերը անբաժան են իրարմէ: «Առանց արեւմտեան Հայաստանի հողերու ազատագրման, ինչպէս եւ ներքին սահմաններու սրբագրութեան կարելի չէ զանգուածային ներգաղթ կատարել ; Խօսեցաւ նաեւ գաղութներու ինքնապաշտպանութեան մասին:

Վերջին խօսողն էր Գ. Տիրան Թէքէեան, որ իր ականատեսի վկայութիւններով պարզեց Մուսա-Տաղի կռիւներու մասնակցող Հայ Ռազմիկներու կորովը, անոնց տարած յաղթանակը եւ ազատ ու անկախ ապրելու տենչը :

Ընկեր Նախագահը այս յաւէտ յիշատակելի տօնակատարութեան առաջին մասը փակեց կէս գիշերէն վերջ, շնորհակալութիւն յայտնելով բոլոր մասնակցողներուն, խօսողներուն , Հայր. Միութիւններուն եւ ներկայ ժողովուրդին:

Երբ եւրոպական պարերը պիտի սկսէին, բարձրախօսը յայտարարեց նախկին նախարար եւ Մարսէյլի երեսփոխան Գ. Gaston Defferèի մուտքը ընկերակցութեամբ քաղաքապետարանի խորհրդական Mme Emma Rephuzyի: Քաղաքացի Տէֆէռ, տեսնելով ներկայ բազմութիւնը, իր հիացումը յայտնեց հայ ազատատենչ ժողովուրդին եւ յանուն ընկերվարութեան պատրաստակամութիւն յայտնեց օգնել հայ ազգին հետեւելով Ժօռէսներու եւ Փրէսանսէներու գեղեցիկ օրինակին :

Այնուհետեւ սկսան պարերն ու խրախճանքները, տեւելով մինչեւ լոյս: Մասնաւոր գինեսեղան մը սարքուած էր Ֆրանսացի հիւրերուն համար:

Դիտողութիւն մը միայն, այս տարի աւելի շատ տեղ տրուած ըլլալով ճառերու, տկար էր գեղարուեստական բաժինը:

Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

«ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐ»Ը ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Առաջին անգամ ըլլալով, այս կիրակի, 13 Յունիս, Ալֆորվիլի մէջ կը տօնուի «Հայ Երգի Օր»ը :

....

Ինչպէս կը տեսնենք «Յառաջ»ի չորրորդ էջի ազդէն, երգահանդէսը կազմակերպուած է Ալֆորվիլի «Գուսան» երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Կարպիս Գայիշեանի :

Միտքս չանցնիր ածականներ շռայլել կամ գովասանական բառերով շփացնել Կ. Գայիշեանը, որ երկու տարիէ ի վեր անաղմուկ, միայն իր սեփական զոհողութեամբ, մէջտեղ բերած է 60 հոգինոց երգչախումբ մը, բոլորն ալ սիրողներ :

Կը յիշեմ մօտաւորապէս 12 տարի առաջ, դեռ պատանի, Ալֆորվիլի Կապոյտ Խաչի սան-սանուհիներու միութեան ընդունակ եւ գործունեայ անդամն էր ան :

Շնորհիւ իր ստացած դաստիարակութեան եւ հայ երգի մասին իր ունեցած բուռն սէրին, տարիներով հետեւեցաւ Ֆրանսացի կարող երաժշտագիտուհի Տիկ. Nellyի երաժշտական դասընթացքներուն եւ իբրեւ յառաջադէմ աշակերտ արժանացաւ անոր մասնաւոր գուրգուրանքին :

Չորս տարի անցած է այդ օրէն ի վեր: Այժմ հասած է կարողութեան մը որուն շնորհիւ իբրեւ խմբավար ասպարէզ կ'իջնէ համերգով մը, սպասելով ժողովուրդի արդար գնահատութեան :

Եթէ դաժան դիպուածով, մէկ մէկ կը հեռանան մեզմէ առ յաւէտ մեծատաղանդ երաժշտագէտներ, ուրախալի է անկասկած երեւումը երիտասարդ ուժերու, որոնք կը ձգտին լեցնել պարապը, եթէ գտնեն պահանջուած քաջալերութիւնը հայ ժողովուրդին կողմէ :

Այս առթիւ ուրախութեամբ կը յայտնենք որ, Ալֆորվիլի մէջ խումբ մը հայրենակիցներ տեղին վրայ գնահատելով մեր երիտասարդ ընկերոջ անխոնջ ջանքերը, իբրեւ հովանաւորող մարմին, թեւ ու թիկունք կանգնած են իրեն եւ գրեթէ ապահոված համերգին յաջողութիւնը :

Երաժշտասէր հասարակութեան կը մնայ խուռներամ ունկնդրել ողբացեալ Կոմիտաս վարդապետէն մինչեւ վաղամեռիկ Գուրգէն Ալէմշահի հոգեպարար եւ սրտապարար երգերն ու պարերգները, համաձայն նոր եւ այլազան յայտագրի մը:

Կը լսենք թէ հայ պաշտօնական անձնաւորութեանց հետ հրաւիրուած են նաեւ Ալֆորվիլի եւ Մէզօն Ալֆորի քաղաքապետները :

Յաջողութիւն Ալֆորվիլի «Գուսան» երգչախումբին եւ անոր ղեկավարին՝ մեր սիրելի Կարպիսին:

ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՏՈՒՆ — ՏԵՂ ՔԱՆԴԵԼԷ ՎԵՐՋ

ԽՄԲ. Բարեգործականի Թեհրանի վարչութիւնը մամուլին յանձնած է հետեւեալ պաշտօնական յայտարարութիւնը («Ալիք», 10 Մայիս).—

Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Իրանի մասնաճիւղի Թէհրանի վարչութիւնը, ինչպէս յայտարարուեց քանիցս, աջակցելու համար 1947ին Իրանից ներգաղթել չյաջողած չքաւոր գիւղացիութեան (մասնաւորապէս Բուրվարիի շրջան) դիմեց իր կենտրոնին եւ յաջողեց նպաստ ստանալ ու 15 Նոյեմբեր 1947ից մինչեւ 30 Ապրիլ 1948 Թէհրանում եւ Բուրվարիում դժուարութեան մէջ գտնուողներին շուրջ 2.150.000 րիալի օգնութիւն ցոյց տուեց սպասելով, որ այս տարուայ ներգաղթի հարցը որոշուէր :

Սակայն նկատի առնելով ներկայիս անորոշ հանգամանքները, այդ չքաւոր գիւղացիութեան տարտամ վիճակի մէջ չթողնելու համար, վերջնականապէս որոշեց լաւ հնարաւորին աջակցել նրանց՝ վերահաստատուելու նոր գիւղերում եւ լծուելու աշխատանքի: Այս նպատակաւ բանակցել են որոշ գիւղատէրերի հետ եւ Հաշտ Գերդի շրջանում ընտրել են 6—7 գիւղեր, ուր փոխադրուելու են բոլոր չքաւոր, անգործ եւ դժուարութեան մէջ գտնուող գիւղացիութիւնը շուրջ 2000 հոգի :

Գնել եւ գնում են տրակտորներ, եզներ, գիւղատէրերը տրամադրում են բնակարան, հող, ապրուստի կանխավճար եւ սերմնցու :

Նոյնպիսի համաձայնութեան եւս եկել ենք Ղարաղանի շրջանում գտնուող մի քանի գիւղերի տէրերի հետ :

Բոլոր այն գիւղացիները, որ նեղութեան մէջ են եւ ցանկանում են գնալ, պէտք է դիմեն Հ. Բ. Ը. Միութեան գրասենեակը, որպէսզի անմիջապէս փոխադրուեն յիշեալ գիւղերը եւ վերջ գտնի ներկայիս կացութիւնը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՆԻՍԻ ՄԷՋ

ՆԻՍ — Մայիս 2ին, Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը բարեկամական մրցումի մը հրաւիրած էր Նիսի Հ. Մ. Մ.ը: Հանդիպումը եղած է եղբայրական, խաղին արդիւնքը հաւասար եւ վստահութիւնը ամրապնդուած :

Յունիս 13ին, փոխադարձ այցելութիւն, Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը հրաւիրուած է այս անգամ Նիսի Հ. Մ. Մ.ի կողմէ, երկրորդ բարեկամական մրցումի մը համար: Այս երկու խումբերը որ տարիներէ ի վեր կը սատարեն նոր սերունդի ազգային եւ ֆիզիքական զարգացման, պիտի մրցին Յունիս 13ին Քալիֆորնիի դաշտին վրայ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին: Թէեւ Մարսէյլը ստորաբաժանով աւելի բարձր, promotion d'Honneur է, բայց Նիսի Հայ Մարզականն ալ աւելի տոկուն է եւ որակը հաւասար կը նկատուի: Այս մրցումը պիտի վճռէ մէկին կամ միւսին առաւելութիւնները: Նիսի հայ գաղութին կը մնայ իր ներկայութեամբ քաջալերել երկու քոյր միութիւնները .

Շ. Սեւան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (22)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԺԱ.

Ո՞վ է այս մարդը, ի՞նչպէս համարձակեցաւ ներս մտնել, ո՞ւր են իր զինուորներն ու պահապանները: Այս մտածումներէն տարուած, յանկարծակի յարձակում կը գործէ Աշոտ Երկաթի վրայ: Այս վերջինը կը ժպտի դառն ժպիտով եւ սուրի մէկ հարուածով արիւնաթաթաւ գետին կը գլորէ իր հակառակորդը :

Ներս կը մտնեն քանի մը հայ զինուորներ : Խօսքը ուղղելով անոնց, Աշոտ Երկաթ կ'ըսէ .

— Բագաւանի մէջ սատկեցաւ վերջին անօրէնը. բայց լաւ ժամանակ հասանք, անմեղ զոհ մը ազատեցինք :

Եւ արիւնաթաթախ սուրը պատեանը կը դնէ :

ԺԲ.

Տխուր է Դաւիթի հոգին:

Ուրախութեան ոչ մէկ ժպիտ կը փայլի անոր երեսին. յոյսի ոչ մէկ նշան կ'ուրախացնէ զայն : Ամէն ինչ տխուր, ամէն ինչ տրտում է անոր համար: Չկայ իր Աստղիկը, չկայ իր անմահ սիրելին :

Նստած իր երիվարին վրայ, կը դիմէր դէպի Վաղարշապատ ու խորունկ կը մտածէր: Այլեւս ոչինչ կ'երեւար աչքին. կարծես զրկուած էր զատելու ընդունակութենէն, այնքան մտածումները խառն ի խուռն էին իր մտքին մէջ:

Անգիտակցօրէն վար իջաւ ձիէն, սանձը ձեռքին առաւ եւ դանդաղ քայլերով սկսաւ առաջ երթալ: Ապա շեղելով ճանապարհէն, մտաւ դաշտի մը մէջ. ծաղիկներ փրցուց, ուշադրութեամբ դիտեց զանոնք, գլուխը շարժեց եւ տարա փունջ մը կազմեց :

Քաշեց հանեց ծաղիկ մը, որ արեան գոյն ունէր, «Եօթն եղբօր կաւն արիւն» կը կոչուէր այդ ծաղիկը, այդպէս ըսած էր իրեն իր Աստղիկը, որ չկար այժմ:

Եօթը եղբայրներ արիւն էին թափեր եւ այդ արիւնէն գոյացեր էր այս ծաղիկը :

Իսկ ի՞նչ եղաւ իր Աստղիկը. արդեօք ան ալ թողուցա՞ծ է յիշատակ մը, ծաղիկ մը, եւ ո՞րն է այդ ծաղիկը: Անշուշտ արեան պէս կարմիր չէր անոր գոյնը, այլ սպիտակ, որ նշան է անմեղութեան: Անհրաժեշտութեամբ երկինք գացած ըլլալու է ան, իբրեւ յիշատակ ձգելով սպիտակ ծաղիկ մը, որպէսզի ինք քաղէ զայն, հոտոտէ եւ իր կարօտը առնէ :

Կը փնտռէ, կը փրցնէ զանազան ծաղիկներ, կը հոտոտէ զանոնք, բայց ոչ մէկը հաճելի կը թուի իրեն, եւ արտնեղած մէկ կողմ կը նետէ ծաղիկները ու յօնքերը կիտած՝ կը շտապեցնէ քայլերը : Մինչեւ անգամ չի նկատեր, թէ ինչպէս հետզհետէ խաւարը կը թանձրանայ իր շուրջ եւ թէ ինչպէս հեռուն, լեռներու ետին կամաց կամաց կը ծածկուի բարակ եղջերաձեւ լուսինը : Օդը քիչ քիչ կը սկսի ցրտել. կը լռէ կենդանական աշխարհը, բոյները հանգիստ քուն կը մտնեն, երկինքը կը վառէ իր ճրագները :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

կուքը՝ Ֆրանսական եւ մէկը՝ պելժիական։ Ասոնք պահակի դեր պիտի կատարեն ծովեզերքներուն վրայ ։

Զինադադարի կնքումը գնահատելի յաջողութիւն մըն է անշուշտ, բայց, խնդիրը անով չի վերջանար։ Կոմս Պեռնատոթ պիտի շարունակէ իր բանակցութիւնները, Պաղեստինի հարցին վերջնական լուծում մը տալու համար։ Ատենօք, պիտի գումարէ հաշտութեան ժողով մը Հռոդոսի մէջ եւ պիտի ջանայ հաշտեցնել հակառակորդ կողմերու տեսակէտները։ Արաբները կողմնակից են միշտ դաշնակցային պետութեան մը կազմութեան, մինչ Հրեաները կը պահանջեն որ Պաղեստին երկու անջատ պետութիւններ կազմէ, մէկը՝ հրէական, միւսը՝ արաբ ։

★ Անգլիոյ արտաքին նախարարը յայտարարեց երեսփ. ժողովին մէջ թէ «ոչ մէկ օրինական տրամադրութիւն կը հարկադրէ Մեծն Բրիտանիան ճանչնալ Իսրայէլի նոր պետութիւնը ։

★ Իսրայէլի Պետութեան նախագահ Տոքթ. Վայցման, որ Փարիզ կը գտնուի, յայտարարեց թէ խիստ հրահանգներ տրուած են՝ որպէսզի չքանդուին սրբատեղիները ։ Իսրայէլի Պետութիւնը, իր այժմու տարածութեամբ, կրնայ ընդունիլ մէկ միլիոն գաղթական, տասը տարուան մէջ։ Արտասահմանէն Պաղեստին գաղթելու փափաքող Հրեաներու թիւը աւելի չէ արդէն ։

★ Արաբները Յունիս 9ին ռմբակոծեցին Հրէական Գործակալութեան կեդրոնատեղին, որուն վրայ ինկան 15 ռումբեր։ Եգիպտական ռմբաձիգներն ալ քանի մը անգամ յարձակեցան Թէլ Ավիվի վրայ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ դահլիճը հրաժարեցաւ, իբրեւ հետեւանք ներքին դժուարութեանց եւ բուռն քննադատութեանց։ Երկիրը կը տառապի ուտեստի, մանաւորապէս ցորենի նուազութենէն եւ ամբողջ գիւղեր անօթի են Սեւ Ծովու ափերուն վրայ։ Դարձեալ Հասան Սաքայի յանձնուեցաւ նոր դահլիճին կազմութիւնը ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծերակոյտի վարկի յանձնաժողովին առջեւ, Վէնտընպէրկ բողոքեց Եւրոպայի օգնութեան համար նախատեսուած գումարին կրճատման դէմ։ Ուրիշներ ալ հակաճառեցին, բայց կը կարծուի թէ կրճատուած գումարը պիտի վերահաստատուի ։

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ Ազգային Ժողովը՝ (համագումար) որոշեց վարչապետ Կոթվալտը նշանակել, իբրեւ միակ թեկնածու Հանրապետութեան նախագահի պաշտօնին։ Զափոթոցքի, որ աշխատաւորական միութիւնները կը վարէ եւ համայնավար կուսակցութեան ամէնէն ազդեցիկ անդամն է, պիտի յաջորդէ Կոթվալտի, իբրեւ վարչապետ ։

ԼՈՐՏԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ մեծամասնութեամբ մերժեց կառավարութեան մէկ օրինագիծը, որ կը ձգտէր կրճատել իրենց իրաւասութիւնները։ Մահապատիժի ջնջումն ալ մերժուած ըլլալով, Անգլիոյ աշխատաւորական կառավարութիւնը հարկադրուեցաւ տեղի տալ ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կառավարական պաշտօնաթերթը, «Իզվեստիա», խմբագրականով մը կը բացատրէ թէ Խ. Միութիւնը պատրաստ է տնտեսապէս օգնելու իր ազդեցութեան ենթակայ երկիրներուն, հետեւողութեամբ Մարշըլի ծրագրին ։

ՀԱՅԻ ՏՈՄՍԵՐԸ ջնջելու եւ բաժնեչափը 350 կրամի բարձրացնելու համար ծրագիր մը կազմած է հացագործներու միութիւնը, նկատելով որ հունձքը առատ է այս տարի։— Ուսանողները 100 կրամ աւելի հաց պիտի ստանան քննութեանց շրջանին, շնորհիւ բացառիկ որոշման մը ։

ԴԻՄԱԿԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի եւ քաղաքի Նոր Սերունդի «Ռոստոմ» խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ ԾՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ։ 27 Յունիս, կիրակի ամբողջ օրը։ Սէնլու-կոմն Փէն, Եօթնեղբայրեաններուն օդասուն պարտէզին մէջ։ Ճոխ յայտագիր։ Բանախօսութիւն, արտասանութիւն, մեներգ, հայկական եւ եւրոպական պարերով, դիւրամատչելի պիւֆէ։ Կարգադիր յանձնախումբը կը սպասարկէ առաւօտ ժամը 9էն սկսեալ ։

ՄԱՅԻՍ 28

Հ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ 30ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՊԱՆԵՃՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Յունիս 13ին ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր։ Bourg la Reineի Salle Municipaleի սրահին մէջ (8 rue René Roeckel)։ Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթ. եւ մասնակցութեամբ Ֆր. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն ։

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ եւ Ֆրանս. ընկերվարականներու ներկայացուցիչը, Պանեճօ՝ Քաշանի փոխ-քաղաքապետ Wuntzinger.

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։ Բեմադրութիւն ՄԱՅՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ (կենդանի պատկեր)։ Արտասանութիւն, երգ, հայկ. եւ կովկասեան պար պատրաստուած «Նոր Սերունդին» կողմէ։ Պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով ։

Ընտիր նուագախումբ ։

Հաղորդակցութեան միջոց.— métro Bourg la Reine, օթոպիւս 188 (Porte d'Orléansէն իջնել Place Condorcet :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Լիոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Ֆրանսայի Շրջ. վարչութիւնը կը յայտարարէ որ, Յունիս 13ին կիրակի առաւօտեան Լիոնի Հայոց եկեղեցիին մէջ, պատարագէն յետոյ հոգեհանգստեան արարողութիւնը կը կատարուի մեծ գրագէտ, ազգային եւ քաղաքական գործիչ ողբացեալ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ։

Լիոնի հայութիւնը կը հրաւիրուի այս արարողութեան, իր յարգանքի տուրքը տալու հայ վշտի անգուգական թարգմանին ։

Բազմավէպի հարիւրամեակ

Յունիս 20ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Մարսիլիոյ Սալ Մազընոյի սրահին մէջ կը տօնուի մեծ շուքով «ԲԱԶՄԱՎԷՊԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ»։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել ։

ԾԱԽՈՒ է Traction avant decapotable, 11 ձի, նոր վիճակի մէջ, 260.000 ֆրանք։ Հեռախօսել Gob. 05-63:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Գ. Ալիքսան Փանոսեան զաւակները Յակոբ, Հայկանուշ, Սիրանուշ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան այս կիրակի յետ պատարագի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, իրենց կնոջ եւ մօր ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ՇՈՂԱԿԱԹ ՓԱՆՈՍԵԱՆի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. Մարսէյլ.— Գ. Խաչիկ Գալեան կը յայտնէ թէ կիրակի, 13 Յունիս, Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ քառասունքի հոգեհանգստեան պաշտօնական պատարագ, իր տիկնոջ հանգուցեալ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ ԳԱԼԵԱՆի յիշատակին համար։

Ներկայս առ ի գիտութիւն բոլոր մեր բարեկամներուն եւ ծանօթներուն ։

ԼԷՅԼԱ ԳԷՏԷՐԽԱՆԻ ՊԱՐԱԽՄԲԻ ՀԱՆԴԷՍԸ
14 Յունիս, երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Salle de la Chimie, 28 Rue St. Dominique, métro Invalides կամ Solférino: Մուտք 150 եւ 100 ֆրանք ։

ՇԻՐՎԱՆԶԱՏԷԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ ծանօթ արուեստագէտ Տիկ. ՍԻՐՈՒՀԻ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ, ԹՐԱԳՕՇԻ եւ «ՇԻՐՎԱՆԶԱՏԷ» ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԻՆ։ 27 Յունիս, Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2.45ին Բազար տ'Իթալիայի թատրոնին մէջ։ Կը ներկայացնեն Շիրվանզատէի գլուխ գործոցը՝

ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ

Ընտանեկան բարոյալից եւ ցնցող թատերախաղ 4 արար։ Մուտք տոմսերու գիները 300, 200, 150 եւ 75 ֆրանք։ Կը ծախուին բոլոր կազմակերպութիւններուն քով անխտիր։ Կեդրոն՝ Տպարան Զաւէն 35 rue Dominicaines, Marseille: Կը խնդրուի չխաչաձեւել ։

ՇՈՒՏՈՎ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ

ՆԿԱՐԵՂԷՆԻ ՆՈՐ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ
Մ Ա Ս Ի Ս
21 rue Saulnier, Paris (9):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Եփրատացի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը ։

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտտոյի Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, տօնական տեղը։ Այս ուրբաթ կէսօրէն վերջ ժամը 3ին։ Կարեւոր օրակարգ եւ պատգամաւորական ժողովի զեկուցում ։

ԻՍԻԻ Ֆ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահը ։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ճշդապահ ըլլալ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Րաֆֆիի մահուան 60ամեակին առթիւ (1888-1948) բացառիկ դասախօսութիւն նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, այսօր ուրբաթ ժամը երեկոյեան 8ին, 53 rue Grignan: Պիտի դասախօսէ Պ. ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ ։

ՎԱԼԱՆՍԻ Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ԵՂԱՆԱԿԻ Ա. ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի կողմէ, մասնակցութեամբ Սանուհիներու եւ բարեկամ կազմակերպութեանց, տեղի պիտի ունենայ Յունիս 20ին, կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ «Clos des Fusains» սրճարան ճաշարան օդասուն եւ ընդարձակ պարտէզին մէջ, Chemin des Illes գետեզերքը ։

Մանրամասնութիւնները առանձին ։

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի ԳՈՒՍԱՆ երգչախումբին, ղեկավարութեամբ ԿԱՐԳԻՍ ԳԱՑԻՇԵԱՆԻ, հովանաւորութեամբ Ալֆորվիլի Հայ Ռազմիկներու Միութեան, պատուոյ նախագահութեամբ ԱՐՏԱՒԱԶԴ արք.ի։ Այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին, Մէզօն Ալֆորի քաղաքապետարանի սրահին մէջ։ Կը մասնակցին Անուշ Ասոմեան, Մարլէն Աճէմեան, Ստեփան Փօղոսեան, մեներգ Մարիվօն Ֆալլը՝ ջութակ, Արման Մանուկեան դաշնակ։ Դաշնակի ընկերակցութիւն Տիկին Նէլլի ։ Մուտք 100, 150, 200 ֆրանք ։

Հաղորդակցութիւն.— Charenton Ecolesէն առնել 181 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Mairie de Maisons Alfort :

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Լէզ Օլիվի Հ. Յ. Դ. «Իշխան» եւ Նոր Սերունդի «Հ. Օհանջանեան» խումբերը իրենց դպրոցի սրահին բացման առթիւ կազմակերպած են խնջոյք մը Յունիս 13ին, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին իրենց սրահին մէջ։ Կը հրաւիրուին ընկեր-համակիրները ։ Հաճելի անակնկալներ։ Կը խօսի Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ ։

ՌՈՄԱՆԻ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կը ներկայացնէ «ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ», այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին «Սէն Պէրնարի» շքեղ սրահին մէջ։ Ճոխ պիւֆէ։ Մուտքը 50 ֆր. մեծերու համար, 25 ֆր. փոքրերու ։

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅԹ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, 40 rue Etienne Dolet : Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ։ Մուտքը ազատ է ։

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ.— Հ. Յ. Դ. Անդրանիկ խումբը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի մահուան առթիւ Կեդր. կոմիտէին եւ Ահարոնեանի պարագաներուն եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ Այնճարի «Յառաջ» դպրոցին։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տարեկ. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 12 JUIN 1948 Շաբաթ 12 ՅՈՒՆԻՍ

Իւ. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5365-Նոր շրջանի թիւ 974 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ա՛ՅՍ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ ՎԱԽՃԱՆԸ

Երէկ հրատարակեր էինք Բարեգործականի Թէհրանի վարչութեան պաշտօնական զեկոյցը, «1947ին Իրանէն ներգաղթել չյաջողած չքաւոր գիւղացիութեան մասին»։

Այդ զեկոյցին համաձայն, 1947 Նոյ. 15էն մինչեւ 1948 Ապրիլ 30 Միութիւնը 1.150.000 րիալ նպաստ բաշխած է, «սպասելով որ այս տարուայ ներգաղթը որոշուէր»։

Անգամ մը եւս կարդացէք զեկոյցին մնացեալ մասը, այնքան զգուշութեամբ շարադրուած.

— «Սակայն նկատի առնելով ներկայիս անորոշ հանգամանքները, այդ չքաւոր գիւղացիութեան տարտամ վիճակի մէջ չթողնելու համար, վերջնականապէս որոշեց ըստ հնարաւորին աջակցել նրանց՝ վերահաստատուելու նոր գիւղերում եւ լծուելու աշխատանքի։ Այս նպատակաւ բանակցութել են որոշ գիւղատէրերի հետ եւ Հաշդ. Գերդի շրջանում ընտրուել են 6—7 գիւղեր, ուր փոխադրուելու են բոլոր չքաւոր, անգործ եւ դժուարութեան մէջ գտնուող գիւղացիութիւնը, շուրջ 2000 հոգի»։

Աւելցնենք մ՛ուած են մեքենաշարժ արօրներ, եզներ։ «Գիւղատէրերը տրամադրում են բնակարան, հող, ապրուստի կամ խավճար եւ սերմնցու»։Ուրիշ գիւղատէրերու հետ ալ բանակցութիւններ կը կատարուին։

Ուրեմն, այս տարի ալ ներգաղթ չկայ Իրանէն, եւ հազարաւոր գիւղացիներ, որոնք ամէն բան ծախած էին 1946ին, դարձեալ պիտի տեղաւորուին ուրիշ գիւղերու մէջ։

Մէկ խօսքով՝ կատարեալ ողբերգութիւն։

Բարեգործականի զեկոյցը ճշմարտութեան մէկ մասը միայն կը յայտնէ։ Իրականին մէջ շատ աւելի ծանր է կացութիւնը։ Եւ քանի մը անգամ ՝իրկու հազար պէտք է հաշուել տասն — տեղ ծախած,մոխիրի վրայ նստած գիւղացիներուն թիւը։

Դեռ անցեալ տարի, ո՛րքան կսկծալի մանրամասնութիւններ հրատարակուեցան արձանագրուած գիւղացիներու մասին, որոնց թիւը կը հասնէր 15—20.000ի։

Արդէն չքաւոր, տեսակ մը ճորտ, կրկնապէս թշուառութեան մատնուեցան անոնք, իրբեւ հետեւանք ներգաղթի առթիւ կատարուած չարաշահութեանց։

Թէհրանի «Ալիք»ը այս անգամ ալ ուղղակի կ'ամբաստանէ Ներգաղթի կոմիտէն, որ վստահութեան մրցանիշը կոտրելով, Բարեգործականին ձգած է յայտարարել թէ հայրենադարձ տեղի պիտի չունենայ, այս տարի եւս։

— «Ամբողջ երկու տարի է, որ այդ մարմնի մէջ սողոսկած անհեկարագիր անձինք, կեղծ ու պատիր խօսքերով, օրօրում են խեղճ ժողովրդին. ամբողջ երկու տարի է որ ուղղակի ողբերգական վիճակ են ստեղծել տասնեակ հազար աղքատներու թեան համար, որ տարուած հայրենադարձութեան վառ զգացումներով, հաւատացել է նրանց, քանդել է տուն ու տեղ, ծախել է ինչք ու ստացուածք, լքել է գործ ու աշխատանք եւ անկոչէտ սպասել է մեկնելու»։ (12 Մայիս 1948)։

Նոյն խմբագրականին համաձայն, արձանագրուած գիւղացիները ոչ միայն շրջանէ շրջան փոխադրուած են, «առանց իմանալու մեկնելու ժամանակը», այլեւ ստիպուեր են ծախել «իրենց վերջին հագուստն ու վերմակը», լրացնելու համար Ներգաղթի կոմիտէին պահանջած 200ական, 400ական րիալ ճանապարհածախսը»։

Անցեալ տարի, երբ ներգաղթը յետաձգուեցաւ, մարդիկ փորձեցին արդարանալ, փքուն պատրուակ ցուցնելով կառավարական դժուարութիւններ։ Իրազեկներ անմիջապէս հերքեցին այս պատրուակը։

Իսկ այս տարի՞։ Մանաւանդ որ, փոխադրութեան դժուարութիւններն ալ շատ մեծ չեն։ (Կարելի է Ատրպատականէն Հայաստան հասնիլ կառքով։ Մինչեւ անգամ քալելով...)։

Միամտութիւն պիտի ըլլար որեւէ լուրջ պատասխան սպասել այս կարգի հարցումներու։

Ինչո՞ւ յոգնիլ, երբ ամէն պատրաստ բանաձեւեր եւ տարազ մը ցեխ,— «Հականերգաղթ», «Հակահայաստանեան», եւայլն։ Եւ այս՝ ամէն տեղ։ Հովանաւորութեամբ Երեւանի։

Դեռ ինչ վրդովիչ, ընդվզեցուցիչ երդումութիւններ, այս հարցին առնչութեամբ։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԻԱՄԻՏ ՀԱՐՑՈՒՄ

Հետեւեալ հատուածը կ'արտատպեմ Փարիզի Հնչակեաններու շաբաթաթերթէն.

— «Երբ Հիթլէրի բանակները Ֆրանսայէն կը փախչէին, հայ «Յառաջդիմականներ» ցանկ մը ներկայացուցին, ուր որ անկ է, կարգ մը Հայեր իբր հիթլէրական ամբաստանելով։ Ընենք անմի֊ջապէս որ Յառաջդիմականները թունդ յեղափոխականներ են եւ դէմ են պուրժուական կառավարութեանց եւ անոնց ոստիկանութեան, բայց իրենց քաղաքական հակառակորդները զգետնելու համար կը գործածէին իրենց արհամարհած զէնքը։ Անոնք նոյնիսկ չէին մտածեր թէ հայ ժողովուրդն է որ կ'ամբաստանեն Ֆրանսական կառավարութեան առջեւ, երբ Հայեր, այնքան շատ, իբր հիթլէրական կ'ամբաստանէին։

Արդ, մատնութի՞ւն է այս»։ («Նոր Աշխարհ», 5 Յունիս)։

Միամիտ հարցում։ Լուսնկայէ՞ն կուգաս թէ ջաղացքէն, ա՛յ մարդ։

Մատնութի՞ւն,— բերանդ կամ գրիչդ սրբէ եւ այնպէս խօսէ։

Ինչ որ ըրին այդ «Յառաջդիմականները» եւ կ'ընեն երեք տարիէ ի վեր, ամէնէն գարշելի եւ զրգռիչ մատնանշումներով, սուտ վերագրումներով եւ քծնաբեր ցնդաբանութիւններով, կը կոչուի «հայրենասիրական ծառայութիւն»։

Այդպէս ալ յայտարարեցին, հրապարակաւ։

Եւ դեռ բոլոր փամփուշտները չեն սպառած։

Իրենց չար բախտէն, կը գտնուին երկրի մը մէջ ուր ազատութիւնը եւ արդարութիւնը պատրաստ են լախտի հարուածը իջեցնելու բոլոր պըրպարտիչներուն։ Այլապէս, ո՛րքան մուխեր մարած պիտի ըլլային։

Այս առթիւ հարցում մը «Նոր Աշխարհին»։—

Հնչակեաններ ալ կայի՞ն — չկայի՞ն — այդ գոմիզպոյն «յառաջդիմականներուն» մէջ, փրբեւ հովանաւոր կամ ուղեկից ծանօթ չքախումբին։

ԱՆՑՈՐԴ

Պաղեստինի խնդիրը

ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԻ ԱՌԱՋԻՆ ՕՐԸ

Պաղեստինի մէջ սկսաւ երէկ չորս շաբաթուան զինադադարը. բայց կռիւները շարունակուեցան մինչեւ վերջին պահը։ Թէ՛ Արաբները եւ թէ Հրեաները յայտնապէս կը ձգտէին իրենց համար ռազմական նպաստաւոր նոր դիրքեր ապահովել երկրին մէջ, «կրակը չդադրած»։ Արաբները շարունակած են ռմբակոծել Երուսաղէմի Նոր քաղաքամասը։ Միւս ճակատներուն վրայ կացութիւնը աւելի հանդարտ է, թէեւ շատ մը գիւղեր եւ վայրեր հակառակորդներէն մէկուն կամ միւսին ձեռքը անցած են։

★ Կոմս Պէրնատոթ Հռոդոս կղզիի իր կեդրոնին մէջ, սկսած է կազմակերպել հաշտութեան բանակցութիւնները, որոնք հաւանաբար պիտի հանդիպին մեծ դժուարութիւններու։ Արաբական Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղար Ազզամ փաշա, ՄԱԿի միջնորդին հետ ժամ մը տեսակցելէ ետք, յայտարարեց կարգ մը անձնաւորութեանց թէ՛ զինադադարը հաշտութիւն չի նշանակեր, եւ թէ՛ կռիւները կրնան վերսկսիլ 28 օրուան պայմանաժամը լրանալէն ետք, եւ նոյնիսկ անկէ առաջ ալ, եթէ Հրեաները չյարգեն զինադադարի պայմանները կամ յայտարարեն Իսրայէլի Պետութիւնը հաստատել։

Միւս կողմէ, ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդի անդամներուն մէջ ալ տարակարծութիւններ կան։ Նոր դժուարութիւններ ծագեցան, երբ սովետ պատուիրակ Գրոմիքօ պահանջեց որ զինադադարին գործադրութեան հսկելու պաշտօն ունեցող ամերիկացի, ֆրանսացի եւ պելժ 63 սպաներուն ընկերանան նաեւ խորհրդային սպաներ։ Խորհուրդը երկու անգամ արդէն մերժած էր սովետ պատուիրակին այս առաջարկը։ Կը կարծուի որ այս անգամ ալ պիտի հակառակի անոր։

★ Իրկուն հրեայ ահաբեկչական կազմակերպութիւնը կը մեղադրէ Իսրայէլի Պետութիւնը որ ընդունած է զինադադարը։ Այս զինադադարը կազմակերպուած է Անգլիոյ գաղտնի ոստիկանութեան կողմէ։ Կոմս Պէրնատոթ, ինք իսկ, բրիտանական ծառայութեան տակ կը գտնուի.— կ'ըսէ Իրկուն որ հակառակ է ուրեմն զինադադարին։

★ Ազատագրութեան Երրայական Կոմիտէին նախագահը, Պէրկսըն, որ Պաղեստինէն կուգայ, յայտարարեց մամուլին թէ Միացեալ Նահանգները կ'երթայ հասկցնելու համար Ամերիկացիներուն որ պատասխանատուութեան տակ կը մտնեն, հրամաններ»։ Պէրկսըն աւելցուց թէ՛ Պաղեստինի մէջ»։ Իրաւ ալ Անգլիոյ կողմէ մղուած պատերազմ մըն է այս։ Ճակատին վրայ չկայ կէտ մը՝ ուր չլսուին Մեծն Բրիտանիոյ կողմէ տրուած հրամաններ»։ Պէրկսըն աւելցուցած է թէ՛ Պաղեստինի հիւսիսային մասին մէջ, երկու արաբ ցեղեր կը կռուին Հրեաներու կողքին՝ իրենց իսկ կրօնակիցներուն դէմ։

Ֆրանսայի խաղաղական կացութիւնը

ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՍԿՍԱՆ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Նախարարական Խորհուրդը, ազգ. ժողովի խմբակցութիւնները եւ զանազան կուսակցութեանց վարիչները անդադրին խորհրդակցութիւններ ունեցան երկու վիճելի խնդիրներու մասին,— Գպրոցներու աշխարհականացման հարցը եւ Լոնտոնի որոշումները Գերմանիոյ վերաբերեալ։

Ազատ դպրոցներու աշակերտներուն նպաստ տալու առաջարկ հրովարտակի մասին ընկերվարականներու եւ ժողովրդականներու միջեւ տեղի ունեցած խորհրդակցութիւնները անելի մէջ մտած էին, այնպէս որ կարծուեցաւ պահ մը թէ խզումը անխուսափելի պիտի ըլլար երկու կուսակցութեանց մէջ եւ պիտի յանգէր կառավարական տագնապի։ Բայց, վերջին պահուն, կազմուեցաւ վեց հոգիէ բաղկացած խառն յանձնախումբ մը որ յաջողեցաւ միջին բանաձեւ մը խմբագրել։ Այս բանաձեւը ներկայացուեցաւ հինգշաբթի օր Ազգ. Ժողովին որ վաւերացուց զայն 192ի դէմ 405 ձայնով։ Հակառակ քուէ տուին համայնավարները եւ վեց ընկերվարական երեսփոխան։ Նոր հրովարտակը՝ որ կը ջնջէ 22 Մայիսինը, Ընտանեկան Ընկերակցութեանց Միութեան եւ Նահանգային Միութեանց կ'արտօնէ օգնել դպրոցներու կարօտ աշակերտներուն նպաստ տալ, կարգ մը պայմաններով։

Գալով Գերմանիոյ հարցին, այս մասին արտաքին նախարարին տուած բացատրութիւններն ու յաւելուածական տեղեկութիւնները ուշքի բերին Գիտոյի վարած քաղաքականութեան հակառակորդները, բացի անշուշտ համայնավարներէն եւ Տը Կոլի կուսակիցներէն։ Զօր Տը Կոլի երէկուան յայտարարութիւնները մանաւանդ գրգռեցին Գիտոյի ընդդիմադիրներուն որ չափաւորեն իրենց հակաճառութեան եռանդը։ Ձախերու Համախմբումը անգամ տրուեն դիրքը դեռ մինչեւ երէկ անորոշ էր, իր նախագահին բերնով յայտարարեց թէ խզումի կողմնակից չէ։ Այսպէս, Տը Կոլ անուղղակի պատճառ եղաւ որ կառավարական երեք կուսակցութիւնները համերաշխաբար — եւ թերեւս ակամայ — ընդունին արտաքին քաղաքականութիւն մը՝ զոր պախարակած էր Զօրավարը։ Սակայն, յայտնի չէ տակաւին թէ ի՞նչ դիրք պիտի բռնէ U. D. S. R. կուսակցութիւնը, որուն R. P. F. ի հետ ունեցած կապերը ծանօթ են. պիտի՞ ուզէ իր հաւանութիւնը տալ այնպիսի քաղաքականութեան մը՝ որուն համար Տը Կոլ կ'ըսէ թէ՝ Ֆրանսա «չի կրնար ընդունիլ եւ պէտք չէ որ ընդունի»։ Այս բոլորը պիտի պարզուին այս պահուն ազգ. ժողովի վիճաբանութեանց ընթացքին։ Հիմակուընէ կը կարծուի որ կառավարութիւնը պիտի կրնայ կարեւոր մեծամասնութիւն մը շահիլ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՏԵՍԱԿԷՏԸ

Մորիս Թորէզ, Պուր Լա Ռէնի մէջ ճառ մը խօսելով, քննադատեց Լոնտոնի մէջ տրուած որոշումները։ «Ամէն ոք կը տեսնէ — ըսաւ— որ կառավարութիւնը զոհած է մեր երկրին իրաւունքները՝ ազգային ապահովութեան եւ հատուցումներու համար։ Արդարեւ, ազգային ժողովին վաւերացնել տալ կ'ուզեն բանաձեւ մը՝ որուն մէջ հատուցումի խօսք չկայ»։ Յետոյ, Թորէզ եզրակացուց, թէ իր կուսակցութիւնը իրաւունք ունէր, երբ անցեալ տարուընէ ի վեր, կը բողոքէ ոչ թէ ամերիկեան օգնութեան դէմ, այլ՝ այն պայմաններուն դէմ՝ զորս Մ. Նահանգները դրած էին Եւրոպայի օժանդակելու համար։

★ Զօր. Քէօնիկ, ինչպէս անգլիական եւ ամերիկեան հրամանատարներուն, նոյնպէս ալ սովետ հրամանատարութեան, հարցուցած էր թէ՝ կ'ուզե՞ն որ Պերլինի Վերատուղիչ Խորհուրդը նիստ մը գումարէ Յունիս 10ին։ Խորհրդային պատուիրակութիւնը,այս նամակին պատասխանելով, կը յայտնէ թէ՝ Խ. Միութիւնը պիտի շարունակէ ուժ տալ Վերատուղիչ Խորհուրդին, ամէն անգամ որ ան գործէ Փոցտամի որոշումներուն համաձայն։ Նամակին վերջաւորութեան, խորհրդային պատուիրակութիւնը, ակնարկելով Լոն-

«Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ»

ՍՏԵՓԱՆ ՈՍԿԱՆ

Ֆրանսայի մէջ կը տօնեն 1848ի յեղափոխութեան հարիւրամեակը: Այդ շարժումին մասնակցած են նաեւ երկու Հայեր՝ Ստեփան Ոսկան եւ Ճանիկ Արամեան:

Հայ միջավայրին համար ժամանակէն առաջ կը ծնի Ոսկան, հայ հրապարակագրութեան համար ժամանակէն առաջ կը դադրի ապրելէ: Անկաշկանդ՝ գաղափարներուն համար, յեղափոխական խառնուածքին պատճառով կը հալածուի, ընթերցող չունենար, «գովէ կամ լռէ», կը գոչէ եւ կը դադրի գրելէ, նախընտրելով լռելը գովելէն:

Ոսկան, համեստ ընտանիքի մը զաւակը, կը ծնի Իզմիր՝ 1825ին: Կ'աշակերտէ Մեսրոպեան վարժարանին Անդրէաս Փափազեանի տեսչութեան օրով: Կանխահաս աշակերտ, ինչպէս բոլոր բացառիկ կարողութեամբ օժտուած անհատները, միշտ յառաջադէմ է եւ հազիւ աւարտած դպրոցին ընթացքը, կը հրաւիրուի օգնական ուսուցչութեան: Միջավայրը բաւարար չէր ուսման ծարաւի երիտասարդին համար: Եւրոպայի լոյս քաղաքը, մտաւոր մեծ կեդրոնը, զինք կ'առինքնէր: Գրպանը մէկ քանի ոսկիով կը մեկնի Փարիզ, ուր կը տառապի. Թշուառութիւնը կը յածի իր շուրջ: Բայց Ոսկան, խրոխտ նկարագրի տէր, չի դիմեր ազդական նուպար պէյին, որ այն ատեն Փարիզ կը գտնուէր: «Աշխատութեան մէջ գտնուեր ենք, բայց ոչ նուաստութեան: Կեանքը մեզի համար այնքան սիրելի չէ որ մահէն առաջ նուաստութիւն ընդգրկենք», կը գրէ:

Փարիզի մէջ Սէնթ Պարպ գոլէժի տնօրէնը կը գնահատէ Ոսկանի խանդը, Ֆրանսագիտութիւնը, դասեր կը յանձնէ, աշակերտներ կը գտնէ: Ոսկան երջանիկ է, կը յաճախէ Սորպոն եւ Գոլէժ տը Ֆրանս, կը հետեւի ընկերային ու քաղաքական շարժումներուն: Կը յարի 48ի միջազգային յեղափոխական շարժման: Կը գրէ ու կը խօսի յեղափոխութեան մասին, կը ծանօթանայ ընկերվարական Լուի Պլանի, հանրապետական Արման Մարասթի: Աղատական է ու ռամկավար՝ կը պահանջէ ազատութիւն՝ ժողովուրդներու, քաղաքական հաւասարութիւն՝ քաղաքացիներու եւ ընդհ. քուէարկութիւն:

Ֆրանսական յեղափոխութեան սկզբունքներու ջերմ ջատագովն է հայ հրապարակագրութեան մէջ, սակայն, ապադային պիտի անդրադառնայ թէ այդ սկզբունքները կանխահաս էին հայ քաղաքական միջավայրին եւ հայ մտքին համար: Պիտի ըմբռնէր Փասքալի խօսքը. «Ճշմարտութիւն՝ Պիրենեաններու այս կողմը, սխալ՝ միւս կողմը»:

Ոսկան Փարիզի մէջ կը հրատարակէ «Արեւելք» (1855ին) եւ ապա «Արեւմուտք» (1866ին) հանդէսները: Ըմբոստ է ընկերային կարգերու դէմ. «Մեզի ըսին թէ ապստամբ ենք: Այո, ապստամբ ենք, այսինքն 1789ի վեհ Թուականը կը սիրենք հոգիով եւ մարմնով, մարդուս խիղճը, միտքը, իրաւունքը ապստամբութիւնով ազատութիւն գտեր են»: Կը խանդավառուի իտալական Վերածնութեամբ եւ կը գոչէ. «Օրհնեալ է յարութիւնը նահատակ ազգերու»:

Քրտական ապստամբութեան մը լուրը ցաւով արձանագրելէ յետոյ՝ կ'աւելցնէ. «Վառօդի աման պէտք է եւ ինկաման կը պատրաստեն»: Վառօդ պէտք է բռնակալութիւններէն ազատագրուելու համար: Այս է գաղափարը Ոսկանի, բայց վառօդ պէտք է ինքնապաշտպանութեան համար եւ ըմբոստութիւն կարելի է օգտագործելով պատեհութիւնները. միջոցները համապատասխան ըլլալու են նպատակին եւ եթէ, ըմբոստութիւնը մեծագոյն չարիքի մը պատճառ պիտի ըլլայ, փոքրագոյն չարիքը նախընտրելու է:

Ոսկանի համար ժողովուրդն է զօրականութեան աղբիւրը եւ ազգային աւանդութիւններէն ներշնչուելու է գրագէտը: Ժողովուրդի փառաբանութեան գրական վարդապետութիւնն է ասիկա, թարգմանուած՝ գերման վիպական դպրոցէն եւ Ֆրանսա ներմուծուած էտկար Քինէի կողմէ: Ոսկան Քինէի աշակերտ է, հետեւած է Գոլէժ տը Ֆրանսի ուսուցչին դասերուն եւ խանդավառուած պերճախօս դասախօսութիւններէն:

Ոսկան Հայուն տեւականութիւնը ընտանեկան առաքինութեան մէջ կը գտնէ, ուստի պահպանել այդ առաքինութիւնը՝ կը նշանակէ ապահովել ազգին ապագան, հայ ընտանիքը պահելու է իր պարզութիւնը եւ հեռու մնալու է եւրոպական բարքերէ: «Հայուն գլխաւոր պարտքն է կադուրել ընտանիքը եւ հոն ուղղել ամէն փոյթ եւ դարման: Ընտանիքը փոքր հայրենիք է եւ եթէ հոնկէ քաղաքացիներ չելլեն, ի զուր մեծ հայրենիքի մը տեսիլը կրնան ունենալ ոմանք...»: Առողջ գաղափար՝ պաշտպանուած ուրիշներու կողմէ ալ, միայն թէ ծաւալած չէ մեծ քաղաքներու մէջ, ուր Հայն ու օտարը իրարու կը հանդիպին:

48ի շարժումը ազգայնական էր Եւրոպայի մէջ: Հայերն ալ դաւանանքներէ վեր բարձրանալով ազգային հիմ կը փափաքին տալ. աշխարհիկ գործունէութեան: Մխիթարեան Պետրոս Վրդ. եւ Պէշիկթաշլեան կը հիմնեն «Համազգայինը», որուն անդամակցութեան կը հրաւիրուին բոլոր Հայերն անխտիր: Պէշիկթաշլեան կ'երգէ «Ի բիւր ձայնից»ը, կը գոչէ «Եղբայր ենք մենք որ մերկաւէինք բաժնուած»: Նոյն գաղափարին պաշտպան պիտի հանդիսանայ Ոսկան՝ Փարիզի մէջ, Սվաճեանի «Մեղու»՝ Պոլսոյ մէջ: Ոսկանի համար «ազգութիւնը դաւանանք չէ, որովհետեւ ազգային լուսաւորութիւնը, յառաջդիմութիւնը եկեղեցիին կապուած չի կրնար ըլլալ, եկեղեցին չի կրնար ազգային միութեան կապ ըլլալ, քանի որ դաւանանքով բաժնուած ենք համայնքներու»: Ուստի բաժնելու է եկեղեցական եւ աշխարհիկ գործերը, հոգեւորականին յանձնելու է եկեղեցին, ազգային գործերն ալ յանձնուելու են աշխարհականներու մատակարարման: Կը հրատարակէ 1859ին կազմուած ընկերութեան մը կանոնագրութիւնը, որուն երրորդ յօդուածը կը տրամադրէ. «Ընկերութիւնը կրօնական նպատակ չունի, կը մնայ ազգային: Ազգ ըսելով Հայերուն ընդհանրութիւնը կը հասկնանք: Այլ է ազգութիւն, այլ է դաւանանք, ազգութիւնը միութիւն սեռի եւ դաւանանքը ներքին համոզում՝ մասնաւոր մարդու եւ բազմութեան»:

Ոսկանի եւ Սվաճեանի գաղափարը իրականանալու համար ապահովելու էր պետութեան չէզոքութիւնը եւ փոխելու էր համայնքներու մտայնութիւնը: Պետութիւնը դաւանական հիմերու վրայ դրած էր ազգութիւնը եւ դաւանական բաժանումներով քաղաքական նպատակներ կը հետապնդէր: Իւրաքանչիւր համայնք դաւանանքը ազգութիւն նկատած էր եւ տարբեր դաւանանքի հետեւող մը ազգութենէն դուրս կը նկատէր: Պոլսոյ երեսփ. ժողովը 1870ին փափաքեցաւ ազգային ժողով մը ըլլալ երեսփոխաններու առաջարկութեամբ: Առաջարկը շուտով մոռցուեցաւ: 1913ին Երեսփ. ժողովը խանդավառութեամբ որոշեց. «Ժողովին դռները բաց են միւս համայնքներուն առջեւ, անոր կրնան անդամակցիլ կաթողիկէ եւ բողոքական Հայերն ալ»: Սակայն նման որոշումի մը համաձայն խմբագրելու էր կանոնագրութիւնը, վաւերացնել տալու էր պետութենէն: Լուսաւորչական մեծամասնութիւնը պիտի ընտրէր Հայ կաթող. Պատրիարքը, Ազգապետը, կաթողիկէ եւ բողոքական անդամներ պիտի մասնակցէին հայ պատրիարքի ընտրութեան:

Ոսկան Հայերու առաջին պարտականութիւնը կը նկատէ, եթէ կ'ուզեն յառաջդիմել, փնտռել եւ քննել ազգերու լուսաւորութեան օրէնքները եւ թէ ինչպէս այս լուսաւորութիւնը կը պահուի անգամ մը ստացուելէ ետք:

Ան Փարիզէն կը հրաւիրուի Թորինօ, ուր կը հրատարակուէր «Իթալի» թերթը, որուն խմբագրութեան կը կոչուի: Թերթին միջոցով կը ծանօթանայ մեծ Իտալացիին, արտաքին նախարար Կոմս Քավուրի, որ Ոսկանի կը յանձնէ իր զաւակներուն Ֆրանսերէն ուսուցանելու հոգը: Քավուրի մահէն յետոյ կը դառնայ Փարիզ, ուրկէ կը մեկնի Իզմիր, ստանձնելու համար Մեսրոպեան Վարժարանի տեսչութիւնը: Ողջերթի կուգան Կանպեթթա եւ Էտմոն Ապու: Երկու տարի պաշտօնավարելէ յետոյ, կը հեռանայ հայ միջավայրէն, կը հիմնէ «Լա Րէֆորմ» թերթը, Ֆրանսերէն առաջին օրագիրը Արեւելքի մէջ:

Ոսկան կը մնայ անկաշառ, միշտ խիզախ, բարձր եւ անհամակերպող նկարագրի տէր: Զքաւորութեան մէջ կը մերժէ բարեկամներու օժանդակութիւնը, կը մեռնի 1901 Փետր. 23ին, պանդոկի մը վերին յարկին մէջ: Աշակերտն ու բարեկամը՝ Գէորգ Պուլլի կը խօսի միակ դամբանականը, վեր հանելով հրապարակագրին մտքի եւ սրտի արժէքները, զոյգն վարձատրութիւն մը՝ բեղուն կեանքի մը, որ յոռետես մնացած էր եւ յոռետեսութեամբ կը փակուէր:

Հեռատես այս Հայուն ձայնը լսելի չեղաւ, որովհետեւ անապատի մը մէջ կը խօսէր: Լաւատես էր երիտասարդ օրերուն՝ Ֆրանսական միջավայրի ազդեցութեան տակ, յոռետես դարձաւ չափահասութեան: Իրեն նման Ծերենց ալ տարիներու ամուլ աշխատանքէ յոգնաբեկ՝ կը գրէր Փեթերսպուրկի «Արաքս» թերթի խմբագիր Գուլամիրեանի. «Քանի քանի տարիներ գրչով եւ մեր կեանքի օրինակով կ'աշխատինք այս ազգը բարոյականացնել, բայց մեր այդչափ տարիներու ջանքը անօգուտ եղաւ: Ոչ քաղաք, ոչ գիւղ ականջ չունեցան մեր անշահասէր ձայնը լսելու»:

Գաղափարները ուռճանալու համար պատրաստ հող գտնելու են. երբ հողը պատրաստ չէ, լաւագոյն գաղափարները ամլութեան կը դատապարտուին:

(Ազգարար) ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔ.— Երկու պետութեանց միջեւ կնքուած դաշինք մը որուն նպատակն է ծուռ ճամբու մէջ գտնել երրորդ մը:

«Գործակցութիւն բոլշեւիկներու եւ հայերու միջեւ»

ԽՄԲ.— Կ'արտատպենք Պոլսոյ Ճիւմհուրիյէթ լրագրէն, պարզապէս ի տեղեկութիւն: Յօդուածագիրն է Միրզա Պալա, որ ծանօթ կ'երեւայ կովկասի դէպքերուն.—

Մայիս 28ը այն պատմական օրն է, ուր Ազրպէյճանի Թուրքերը փրկուեցան ռուսական լուծէն եւ անկախութիւն հռչակեցին: Երեսուն տարի առաջ, 1918ին պատահեցաւ այս պատմական դէպքը եւ զուգադիպեցաւ առաջին աշխարհամարտին վերջին տարիին, Օսմանեան — Թուրք կայսրութիւնն ալ գործնապէս վերջ կը գտնէր այդ տարին. եւ երկու Թուրք երկիրներու միջեւ գոյացած դիւանագիտական եւ զինուորական յարաբերութիւնները ամենափայլուն մէկ էջը կը կազմեն նոր շրջաններու Թուրք պատմութեան:

1917 Մարտին, ռուս ցարականութիւնը տապալած էր, Ապրիլին եւ Մայիսին Ռուսիոյ Թուրքերը պատգամաւորական ժողովներ գումարեցին Մոսկուայի մէջ եւ որոշեցին որ ժողովրդապետական եւ դաշնակցային հանրապետութիւն մը ըլլայ նոր Ռուսիան: Այս որոշումին համաձայն, ազգային միութիւն կազմելու իրաւունք կը ստանային ոչ-ռուս ազգերը, մէջն ըլլալով նաեւ Թուրքերը, որոնք վերի էին Ռուսերուն ձեռքը: Այս Թուրքերը ստիպուած էին քանի մը պետութիւն կազմել, որովհետեւ ցրուած վիճակի մէջ կը գտնուէին: Աւելի վերջը այդ պետութիւնները իրարու պիտի միանային դաշնակցային դրութեամբ: Քէրէնսկիի առժամեայ կառավարութիւնը արդէն հանդուրժեր էր սակայն այդ ծրագրին իրագործման: Բոլշեւիկները վարպետօրէն օգտագործեցին այս պարագան: Աւելի վերջը Սթալին խոստովանեցաւ այս պարագան եւ «Լենինիզմի հիմերը» գրքին մէջ գրեց.— «Ռուսական յեղափոխութիւնը պիտի չյաջողէր առանց ցարական Ռուսիոյ ճնշուած ժողովուրդներու օժանդակութեան:

1917 Հոկտեմբերին, երբ բոլշեւիկները իշխանութեան գլուխ անցան, անոնց առաջին գործը եղաւ ներկայացուցչական ժողովը ցրուել եւ հրատարակել յայտարարութիւն մը, որ անկախութիւն կուտար բոլոր ազգերուն: Միւս կողմէ անոնք հետեւեալը յայտարարեցին Թուրք եւ իսլամ ազգերուն.— Դուք ալ անկախութիւն հռչակեցէք ու եթէ կ'ուզէք, Ռուսիայէն բաժնուելով միացէք ձեր փափաքած պետութեան»:

Այս կերպով Մ. Ռուսիա պաշտօնապէս ընդունած կ'ըլլար նախագահ Ուիլսընի հռչակած այն տեսակէտը թէ «ամէն ազգ իրաւունք ունի իր ճակատագիրը տնօրինելու»: 1918ին կնքուած Պրէսթ Լիթովսքի դաշնագիրը պաշտօնապէս ընդունած եւ հաստատած է այս սկզբունքը:

Ազրպէյճանի անկախութիւնը հռչակուած էր Պրէսթ Լիթովսքի դաշինքէն քանի մը ամիս վերջը: Հաշտութեան բանակցութեանց ընթացքին բոլշեւիկները հայ Դաշնակներուն հետ միանալով Պաքուի մէջ հաւաքուած հայ զինուորներուն գլուխը անցան եւ 14 հազար անզէն Թուրքերը սուրէ անցընելէ վերջ, տիրացան քաղաքին ու սկսան տարածուիլ շրջակաները:

Ազրպէյճանի առժամեայ կառավարութիւնը, որուն կեդրոնը Գանձակ կը գտնուէր, 4 Յունիս 1918ին Օսմանեան պետութեան հետ կնքեց դաշնագիր մը, որուն չորրորդ յօդուածին համաձայն Թուրքիա զինուորական օժանդակութիւն կը խոստանար Ազրպէյճանի: (Այս մասին ընդարձակ մանրամասնութիւններ կան «Ասքէրի Մէճմուաս»ի 1934 տարուան 34րդ թիւին 93րդ էջը, ուր տեղակալ Րիւշտիւ կը նկարագրէ Պաքուի պատերազմը):

Այդ յօդուածին համաձայն, երրորդ բանակի հրամանատար Վէհիպ փաշա, Յունիս 7ին Գանձակ ղրկեց Կովկասեան հետեւակազօրաց հինգերորդ գունդը, մինչ այս բոլշեւիկ — դաշնակ ուժերը ամբողջովին գրաւած էին Արեւելեան Ազրպէյճանը եւ կը քալէին Գանձակի վրայ: Կէնճէի (Գանձակ) մէջ կազմուած էր «Կովկասի իսլամեան բանակ», որուն հրամանատարը Նուրի փաշա հեռագրով Վէհիպ փաշայի դիմած էր խնդրելով որ Գանձակ ղրկուի նաեւ 38րդ գունդը: Օսմանեան զինուորները տեղացի Ազրպէյճանեան ուժերուն միանալով պարտութեան մատնեցին թշնամին եւ յառաջացան մինչեւ Պաքուի պարիսպները: 5 Օգոստ. 1918ին անոնք յարձակեցան Պաքուի վրայ, բայց կարելի չեղաւ արդիւնք մը ձեռք ձգել: Ասոր վրայ դիմում կատարուեցաւ Կովկաս ղրկելու համար 15րդ զօրաբաժինը, որ Կարպաթեան ճակատը կը գտնուէր:

Մինչ այդ Ազրպէյճան — ղրկուեցան Օսմանեան 56րդ եւ 106րդ հետեւակազօրքի գունդերը, որոնք Ղարաքիլիսէ կը գտնուէին:

Այդ միջոցին Մ. Ռուսիա եւ Գերմանիա ստորագրեցին Պաքուի քարիւղ երունվերաբերեալ համաձայնագիր մը՝ որով Գերմանիա յանձն կ'առնէր թոյլ չտալ որ Օսմանեան բանակները Կովկասի մէջ որոշ գիծէ մը աւելի յառաջ երթան, միայն թէ այդ օրերուն Պաքու կը գտնուէին Անգլիացի —

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՃՈՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ ՍԵՎՐԻ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Մայիս 30ին երբ վարժարանիս դահլիճին մէջ Պ. Ա. Ծաճյանոուրեան կը խօսէր բազմութեան մը առջեւ հայկական ճարտարապետութեան շուրջ, ներս մտան Տէր եւ Տիկին Ճօրճ Մարտիկեան: Անոնք նախ մեծ հաճոյքով մտիկ ըրին բանախօսին հմտալից եւ հաճելի բացատրութիւնները հայկական ճարտարապետութեան մասին, յետոյ կարճատեւ ընդմիջումէ մը վերջ՝ մեկնեցան խոստանալով յառաջիկայ շաբթուան մէջ անպայման գալ, անգամ մըն ալ ծանօթանալու համար վարժարանին եւ աշակերտութեան:

Յունիս 2ի չորեքշաբթի օրը, իրենց խոստումին համաձայն ընկերակցութեամբ Պ. Ժիրայր Միսաքեան եւ Յակոբ Էսէֆեանի, որ Լոնտոնէն նոր հասած էին, պատուեցին վարժարանիս տեսչութիւնը եւ աշակերտութիւնը՝ ճաշելով միասին: Ճաշէն ետք, Պ. Ճ. Մարտիկեան, փափաքեցաւ, ինչպէս նախորդ անգամ, այցելել բոլոր շէնքը եւ տեսակցիլ աշակերտներուն հետ: Տեսաւ մեծ հաճոյքով վարժարանին պարտէզները նոյնպէս եւ ամէնէն վերջ աշակերտները հաւաքուած պարտէզին մէջ, ուր շատերու անունը եւ ծննդավայրը հարցնելէ վերջ, ըսաւ, խորապէս յուզուած.—

«Շատ ուրախ եմ այսօր գտնուելուս համար այստեղ՝ Մխիթարեան հաստատութեան եւ ձեր մէջ: Դուք աւելի բախտաւոր էք հոս, այս վարժարանիս մէջ, ուր կը սորվիք մայրենի լեզուն, հայ ազգին պատմութիւնը, անոր անցեալ ու ներկայ փառքերը: Ես որքան ճանչցած եմ Մխիթարեան վարժարանէն ելած աշակերտներ՝ անոնք ունեցած են ոչ միայն բարոյական մեծ անուն եւ յարգանք, այլեւ մտաւորական թէ Ֆիզիքական ասպարէզներու մէջ փառաւոր դիրքեր: Ես կը ճանչնամ Ամերիկայի մէջ երկու երիտասարդներ, որոնք աւարտած են այս վարժարանը եւ այսօր կը վայելեն Ամերիկեան միջավայրին եւ ժողովուրդին ամէն համակրանքը ու յարգանքը: Ուստի դուք պէտք է որ իրական հպարտութեամբ ըսպարծենաք, իբրեւ Հայ: Մենք Ամերիկայի մէջ կը տեսնենք, շատ ու շատեր, որոնք իրարու եւ իրենց զաւակներուն հետ կը խօսին ամերիկեան լեզուն, մինչ դուք պիտի ըլլաք ճիշդ հակառակը, պիտի սորվիք հայերէն եւ զայն պիտի հաղորդէք միրարու, ձեր ընտանիքին, ձեր ընկերոջ եւ ձեր ազգին: Ուրեմն սորվեցէք բոլոր ձեր կարողութեամբ հայ ազգին բարբառն ու պատմութիւնը, իւրացուցէք անոր նախանձաչարժ յատկութիւնները, եւ ապրեցէք միշտ հպարտութեամբ թէ Հայ էք, հայ տոհմին զաւակներ:

Ցետոյ աւելցուց.— Այս իրիկուն ես պիտի մեկնիմ Գերմանիա, Աւստրիա, Զուիցերիա, Հռոմ եւ ապա Թրիէսթէ, ուսկից պիտի անցնիմ 2—3 օր մնալու համար ձեր այս դպրոցին Մայր Տունը՝ Ս. Ղազար ու երբ վերադառնամ Ամերիկա, մեծ ուրախութեամբ պիտի ներկայացնեմ ձեր այս երջանիկ վիճակը եւ ձեզ բոլորդ՝ որ հիմա ժպտուն եւ զուարթ դէմքերով շրջապատած մտիկ կ'ընէք: (Բուռն ծափեր):

Այս խանդավառ խօսակցութենէն վերջ, Պ. Մարտիկեան քաշեց բազմաթիւ լուսանկարներ, նախ աշակերտները առանձին եւ յետոյ անոնց հետ միասին վարժարանի տեսչութիւնը եւ պատուարժան հիւրերը:

Ժամը 2.30ին մեկնեցան մեր սիրելի հիւրերը խոստանալով վերստին հանդիպիլ, երբ Ֆրանսա գան:

ՆՐԲՈՒՆԻ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՄԻԼԱՆՈՅԻ ՄԷՋ

ՄԻԼԱՆՕ (Յառաջ).— Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութիւնը, Մայիս 31ի գիշերը, քաղաքիս Մշակոյթի Տան գեղեցիկ սրահին մէջ տօնեց Մայիս 28ի տարեդարձը: Խօսք առին Արամայիս Սրապեան, Արման Սարեան եւ Եդուարդ Զաքարեան, երեքն ալ առաւելապէս ծանրանալով Մայիս 28ի բարոյական իմաստին վրայ, որուն իրականացման համար համայն հայութիւնը ոտքի կանգնեցաւ իր հայրենի երկիրը գեղազարդելու համար ազատութեան դրօշով: Ու այդ հրաշքը կատարուեցաւ ի գին անհնարին մաքառումներու եւ զոհողութեանց, որոնց շնորհիւ ի յայտ եկաւ Հայուն մարտական ոգին, անոր հայրենասիրութեան յուղիչ եւ ինքնարուխ նուիրումը:

Անհաւասար եւ դերագոյն ռազմաճակատներու վրայ հայ բանակները դիմագրաւեցին թշնամի պետական ուժը, մինչ անցեալի մեր հերոսները կը վերադառնային Արարատեան դաշտին վրայ եւ մեր երկինքին տակ կը հնչէին ազատութեան եւ անկախութեան ոսկեհուռ փողերը: Արեան կարմիր ծովէն կը բարձրանար ազատութեան արշալոյսը, Ա՛հ, ի՜նչ գեղեցիկ էր այս ամէնը:

Ապա բեմ բարձրացաւ Մանուկ Խանդէկեան, արտասանելով Սիամանթոյի «Անդրանիկ»ը, ծանր ու թաւ ձայնով մը որուն մէջ կարծես կը հնչէր սքանչելի հերոսի «Աւլան»ին քառատրոփ սմբակը:

Ներկաները երկիւղածութեամբ հետեւեցան օրուան ճառախօսներուն, իրենց հոգին առլի յուզումով, որովհետեւ շահուած ազատութիւնը տուրքն էր իրենց հօր, եղբօր եւ զաւկին թափած արիւնին: Իրենց փոքր, անմոռնալի եւ հաւատաւոր ազգին:

Ա.

✕

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ, 30 Մայիս, (Յառաջ).— Ընդ առաջ երթալով այս ծովեզերեայ սիրուն քաղաքի փոքրաթիւ գաղութի բաղձանքին Հ. Յ. Դ. «Խաժակ» խումբը կազմակերպած էր գեղեցիկ հանդէս մը: Քաղաքապետարանի սրահը լեցուած էր երկսեռ բազմութեամբ: Ներկայ էին նաեւ զանազան շրջաններէ եկած ընկեր ընկերուհիներ:

Բեմը զարդարուած էր մեր հանրապետութեան հիմնադիր հերոսներու նկարներով, որոնց վերեւ գրուած պաստառի մը վրայ կը կարդացուէր «փառք Մայիս 28ը կերտողներուն»:

Նոր Սերունդը կատարեց բացումը «Մարսէյլէզ»ով եւ «Բամ փորոտան»ով, ղեկավարութեամբ Տիկին Ռ. Միլտոնեանի: Օրուան նախագահ ընկեր Յ. Աճէմեան բացատրելով Մայիս 28ի արժէքը, թելադրեց ծնողներուն որ պատմեն իրենց զաւակներուն թէ հայ ժողովուրդն ալ մեծ ազգ մըն է, ունեցած հերոսամարտներ եւ նուիրական թուականներ, որպիսին է Մայիս 28ը:

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր եւ այնքան որ պատիւ կը բերէ Լա Սիոթայի Նոր Սերունդին եւ իր ղեկավարներուն, մասնաւորապէս ընկեր Գեղամ Փարիսեանի եւ ընկերուհի Եղիսաբեթ Աղամեանի:

Երգերու եւ արտասանութիւններու կարգին կ'արժէ յիշել Դաշնակցութեան զինանշանը ներկայացնող պատկերը որ խոր տպաւորութիւն գործեց: Հաճոյքով լսեցաւ Օր. Սիրանուշ Տօնոյեանի «Միծեռնակ» մեներգը: «Յառաջ»ի սիմակները քիչ կուգան տալու համար ամբողջական պատկերը՝ «Վարդ կօշիկ» եւ «Մշոյ գաւառի հարսանեկան պարերուն, որոնց կ'ընկերանար Համոյի կովկասեան նուագախումբը:

Հանդիսականներուն համար անակնկալ մը եղաւ՝ Լէ զ'Օլիվի Նոր Սերունդին Օր. Ժանէթ Դաւիթեանի մեներգները որոնք քանիցս կրկնուեցան: Օր. Անահիտ Քոլոյեան արտասանեց Սիլվա Կապուտիկեանի «Հայ լեզուն» իսկ Օր. Քնարիկ Զօրպաճեան իր «Ֆանթէզի»ներով, աշուղական երգերով ու կովկասեան պարերով արժանացաւ խանդավառ ծափերու:

Ընկերուհի Եղիսաբեթ Աղամեան յուզումով եւ զգացումով արտասանեց «Հայոց Որբերուն»ը: Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ ընկեր Շաւարշ Միսաքեան, խօսելով խրախուսիչ եւ հրահանգիչ բանախօսութիւն մը: Քանի մը խօսքեր.—«Մեծ ազգերը պէտք չունին ճառեր խօսելու, որովհետեւ յիշատակարաններ, պատմութիւն եւ թանգարաններն եւ յետին գիւղացին անգամ գիտէ՝ իրենց

ները: 25 Յուլիսին տապալած էր Պաքուի խորհրդային կառավարութիւնը, որուն գլուխը կը գտնուէր Հայ մը, Ստեփան Շահումեան: Տապալած կառավարութեան տեղ իշխանութեան գլուխ անցած էին ռուս ընկերվարականները եւ հայ Դաշնակները: Նոր կառավարութիւնը օգնութիւն խնդրած էր Անգլիացիներէն, որոնք 4 Օգոստոսին ուժ ղրկած էին Պարսկաստանէն: Մինչ այդ 15 Սեպտեմբեր 1915ին օսմանցի — Ազրպէյճանցի ուժերը Պաքու կը մտնէին:

Այդ օրերուն, Օսմանեան պետութեան մեծ Եպարքոս Թալէաթ փաշա 23 Սեպտեմբեր 1918ին Գերմանիոյ հետ կը կնքէր գաղտնի դաշնագիր մը, որով Օսմ. պետութիւնը յանձն կ'առնէր պարպել Ազրպէյճանը, իսկ Գերմանիա կը ստանձնէր ապահովել Ազրպէյճանի անկախութեան ճանաչումը Ռուսիոյ կողմէ:

Այդ դաշնագրին գործադրութենէն առաջ պարտուեցան սակայն Օսմ. պետութիւնն ու Գերմանիա: Մունտրոսի դաշնագրով Թուրքիա Անգլիացիներուն յանձնեց Ազրպէյճանը եւ Անգլիացիները գրաւեցին Պաքուն:

Յիշատակարան մը կառուցուեցաւ գերեզմանին բայ Անատոլուցի Մէհմէտճիքներուն, որոնք 15 Սեպտեմբեր 1919ին զոհ գացին Պաքուի ազատագրութեան կռիւին:

Նոյն տարին Անգլիացիները պարպեցին Ազրպէյճանը եւ 12 Դեկտ. 1920ին մեծ պետութիւնները պաշտօնապէս ճանչցան Ազրպէյճանի անկախութիւնը: Այս պարագան մեծ ցնծութեամբ տօնուեցաւ Ազրպէյճանի եւ Թուրքիոյ մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (23)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ
(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԺԲ.

Ցանկարծ կանգ առաւ Դաւիթ. իր առջեւէն խախոջելով կ'անցնէր լեռնային վտակ մը, ուժգնութեամբ կը զարնուէր ժայռերու կուրծքին եւ փրփրալից կը վազէր առաջ: Դաւիթ բարձրացուց գլուխը եւ տեսակ մը դող անցաւ իր մարմնէն. ո՞ւր էր հասեր ինք եւ ո՞ւր էր Աշոտ Երկաթը իր խումբով, որուն հետ ինք եւս կ'երթար տակն ու վրայ ընելու Վաղարշակերտը:

— Էհէ... ահա թէ ինչ կը նշանակէ մտքերու դերին դառնալ, մրմռաց ինքն իրեն. նորէն ձին հեծաւ եւ դէպի գետին հակառակ ուղղութիւնը քշեց զայն, առանց գիտնալու թէ ո՞ւր պիտի դուրս գար:

— Էհ, հոգ չէ որ ետ մնացի ես. ինչի՞ն եմ պէտք Աշոտ Երկաթին: Աստուած Հայաստանին այնպիսի առիւծ մըն է շնորհած, որուն առջեւ ոչ մէկ արգելք կը դիմանայ: Խեղճ Եուսուֆ, Սմբատ թագաւորը նահատակեց եւ կարծեց, թէ տէր դարձաւ Հայաստանի, մոռցաւ որ անոր կորիւնը կրնայ վրէժ լուծել իրմէ:

Մինչեւ ե՞րբ այդ անիծուածները մեր արիւնը պիտի խմեն. վերջապէս մեզ ալ հանգստութիւն պէտք է: Այս ի՞նչ է մեր բախտը. որդին հայրը չի գտներ, ամուսինը իր կինը, երէկուան շէն գիւղերը աւերակ են դարձած, վանքերը քանդուած եկեղեցիները պղծուած, խաչերը անպատուուած: Հայաստանի մէջ ալ չմնացին սիրուն հարսներ ու աղջիկներ, ամէնքը գերի տարուեցան, ամէնքը. Աստղիկն ալ...:

Այս մտածումներէն տարուած էր ան, երբ հեռուն՝ թուփերու եւ մացառներու մէջէն երեւցող կրակի բոցը իր ուշքը գրաւեց:

Բոցը երբեմն կ'երեւար, երբեմն կը մարէր: Դաւիթ կեցուց ձին. ուշադրութեամբ սկսաւ դէպի լոյսը նայիլ: Ի՞նչ լոյս էր այդ, ովքե՞րն էին վառեր զայն թէ մարդիկ. եթէ մարդիկ էին, ի՞նչ գործ ունէին հոն գիշերուան այս պահուն. վերջապէս ով էին այդ մարդիկը: Այս տեսակ հարցումներ անցան իր մտքէն:

Նախ վախցաւ ողիներէն ու խաչ հանեց. բայց լոյսը կրկին կ'երեւար: Զգուշութեամբ ձին առաջ քշեց եւ քանի մը վայրկեան յետոյ մօտեցաւ լոյսին: Տեսաւ հոն կրակին շուրջը բոլորուած ամբողջ ընտանիք մը, բաղկացած կիներէ, աղջիկներէ եւ մանուկներէ, որոնք ի տես այս գրահաւորուած ձիաւորին, սարսափահար ետ ետ գացին:

— Մի վախնաք, յարեց Դաւիթ վար իջնելով ձիէն. ես թշնամի չեմ, այլ բարեկամ:

Հաւաքուածները դեռ զարմացած կը դիտէին Դաւիթը, որ դառնալով իրենց՝ ըսաւ.

— Ինչպէս կ'երեւայ, դուք փախուստ կուտաք Եուսուֆի զինուորներէն. էհ, վնաս չունի, շուտով կ'անցնին այս ժամանակներն ալ եւ դուք հանգիստ կը վերադառնաք ձեր տեղերը:

— Հա, դուրպան ըլլանք քեզի. այդ անօրէնները տակն ու վրայ ըրին մեր գիւղերը եւ մենք լեռները ապաստանեցանք, ըսաւ ընտանիքին ամէնէն հասակաւորը, որ վաթսուն տարեկան առոյգ ողամարդ մըն էր:

— Ո՞ր գիւղէն էք դուք:

— Բերդկունք գիւղէն:

— Բերդկո՞ւնք, հարցուց Դաւիթ եւ սիրտը սկսաւ տրոփել. այդ գիւղը մօտ էր իր Աստղիկի գիւղին՝ Արծակին:

— Իսկ ի՞նչ տեղեկութիւններ ունիք Արծակի մասին. կը ճանչնա՞ք ծերունի Մաթոսը, իր աղջիկը Աստղիկը, շտապով հարցուց Դաւիթ:

— Է, բարեկամ, ինչպէս չեմ ճանչնար. երկու գիւղերն ալ քանի մը ամիս առաջ քանդուեցան. խեղճ Մաթոսը աչքերուս առջեւ արիւնլուայ գետին փռեցին իսկ թէ յետոյ ո՞ւր փախան անոնք չգիտեմ: Մենք իրարմէ բաժնուեցանք լեռներուն մէջ, եւ Մաթոսը իր աղջկան հետ ուրիշ կողմ գնաց...

— Վայ անօրէններ, ուրեմն ան դեռ կենդանի է եւ այդ անօրէններու ձեռքը կը գտնուի, խօսքը կտրեց Դաւիթը եւ վեր թռաւ տեղէն:

Խօսակիցը վախէն կծկուեցաւ, չհասկնալով Դաւիթի բարկութեան պատճառը:

— Ո՞ր կողմ՝ տարին եւ ո՞ւր է Աստղիկը, ի սէր Աստուծոյ, ըսէք ինծի, ես անոր նշանածն եմ, Դաւիթ Գնունի, Աշոտ Երկաթի զինուորը:

— Իմ քեռորդին, գոչեց յանկարծ ծերունին եւ փաթթուեցաւ Դաւիթի վիզը:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

տոմսերուն արժէքն ու իմաստը։ Բանաստեղծը բացած է «Ո՜հ, եթէ մէկ անձնուէր մարդ ունենայինք...» Մենք ունեցանք հազարաւոր անձնուէրներ, որոնք մեզի տուին Մայիս 28ը եւ զոր չնորհաւորեց նոյնիսկ Թուրք հրամանատարը։

Արաբները 200 տարի Հայերը հալածելէ վերջ՝ երբ զգացին որ պիտի չկարենան բնաջնջել, ստեղծեցին Բագրատունեաց հարստութիւնը։ Ո՞ճիր է ազգը երկուքի բաժնել։ Մենք աւելորդ արիւն չունինք տալու՝ ուրիշներուն համար» ։ (Նափիր) ։

Իրիկուան դէմ վերջ գտաւ հանդէսին պաշտօնական մասը եւ հանդիսականները սկսան զուարճանալ իրենց առհմիկ պարերով ու երգերով ։

Ս. Մ.

տանի մէջ Վեցերու կողմէ տրուած որոշումներուն, կ'ըսէ թէ՝ Ամերիկա, Անգլիա եւ Ֆրանսա այս կերպով շատ աւելի յառաջ գացած են Գերմանիան երկուքի բաժնելու ճամբուն մէջ, այս երկրին արեւմտեան մասին մէջ հաստատել ուզելով խամաճիկներէ կազմուած անջատողական պետութիւն մը։ Այսպէսով, վերոյիշեալ կառավարութիւնները իրենց իսկ ձեռքով քանդած կ'ըլլան Գերլինի Վերստուգիչ Դաշնակից Խորհուրդին գործունէութիւնը ։

Պայքար Մարշըլի ծրագրին դէմ

Այն տպաւորութիւնը կը տիրէ թէ՝ Մարշըլի ծրագրի գումարին կրճատման խնդիրը պատրուակ կը ծառայէ ամերիկացի կարգ մը քաղաքագէտներուն, ուժեղացնելու համար իրենց դիրքը խորհրդարանական յառաջիկայ ընտրութեանց մէջ։Մըղուած ընտրական պայքարին առթիւ, նոյնին խնդիրներէն աւելի առաջին հարցերն են որ կը գրաւեն թեկնածուները։ Վէնտըմպէրկէն եւք, հանրապետական երեք թեկնածուներ ալ — Քալիֆորնիոյ կառավարիչ Ուորըն, ուրիշ կառավարիչ մը՝ Տիուի եւ հանրածանօթ նախագահական թեկնածու Սթէսըն — դէմ արտայայտուեցան նախատեսուած գումարին կրճատման ։

Սթէյըն Ծերակոյտի վարկի յանձնաժողովին առջեւ յայտարարեց թէ անհրաժեշտ է պահել որոշուած գումարը, այլապէս պիտի վտանգուի Մ. Նահանգներուն պատիւը ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդային շրջանէն փախչելով Աւստրիա ապաստանող բազմաթիւ փախստականներ յայտարարած են թէ՝ խորհրդային իշխանութիւնները, մասնաւորաբար Լայփցիկի մէջ կը հաւաքեն գերման բանուորները, Ռուսիա ղրկելու համար ։

ՍՈՎԵՏՆԵՐԸ նոր խստութիւններ ձեռք առին Գերլինի ամերիկեան եւ խորհրդային գօտիներու միջեւ երթեւեկող անձերուն դէմ ։ Սովորական անցագիրէն զատ, կը պահանջեն որ իրենց շրջանը մտնել ուզողները ցոյց տան նաեւ խորհրդ. իշխանութեանց կողմէ տրուած մասնաւոր արտօնագիր մը ։

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ ԿԸ ՎԵՐՍԿՍԻՆ.— Պէլճիքայի հանքերու կարգ մը փոսերուն բանուորները գործադուլ ըրին, պահանջելով 20 առ հարիւր յաւելում։Իտալիոյ պողպատի գործարանի գործադուլն ալ կը շարունակուի։ Շառլըրուայի շրջանին մէջ ալ, երեք գործարաններու բանուորները, անտեսելով Աշխատանքի Դաշնակցութեան (C. G. T.) հրաւէրին գործադուլ յայտարարեցին ։

ՄԱԿի ընդհ. քարտուղար Թրիկվ Լի, Հարվըրտ համալսարանի տարեկան ժողովին մէջ ճառ մը խօսելով, անհրաժեշտ դատած է որ Ապահովութեան Խորհուրդը իր տրամադրութեան տակ ունենայ փոքրիկ բանակ մը, որպէսզի կարենայ գործադրել իր որոշումները։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Ծերակոյտը ընդունեց զինուորական պարտաւորիչ ծառայութեան օրինագիծը, 19էն 25 տարեկան երիտասարդներու համար։ Օրինագիծը պէտք է քուէարկուի նաեւ Երեսփ. Ժողովին կողմէ ։

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ Ափրիկէի նախորդ վարչապետ մարաջախտ Սմուց Քէմպրիճի մէջ ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ՝ խորհրդային համախմբավարութիւնը, իր յաջողութիւններէն գինովցած, անողորմ եւ յարատեւ յարձակումներ կը գործէ աշխարհի մէկ կողմը, Արեւմուտքի մը դէմ՝ որ պատերազմէն ուժաթափ եւ խաղաղութենէն յուսախաբ եղած է։ «Անտեղի եկած է «կանգ առ» գոչելու այս հինգերորդ զօրագունդին որ դէպի արեւմուտք կը յառաջանայ »։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ նոր դահլիճը կազմուեցաւ Հասան Սաքայի վարչապետութեամբ։ Դահլիճին մէջ առնուած են քանի մը նոր նախարարներ, որոնք ծանօթ են իբրեւ կուսակից ժողովրդապետութեան ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Dameme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28

Հ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ 30րդ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ԳԱՆԵՅՕ ՔԱՂԱՔԻ մէջ, Յունիս 13ին ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր։ Bourg la Reineի Salle Municipaleի սրահին մէջ (8 rue René Roeckel)։ Նախագահութեամբ Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթ. եւ մասնակցութեամբ Ֆր. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն ։

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ եւ Ֆրանս. ընկերվարականներու ներկայացուցիչը, Գանեյօ Քաղաքի փոխ – քաղաքապետ Wuntzinger.

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։ Բեմադրութիւն ՄԱՅՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ (կենդանի պատկեր)։ Արտասանութիւն, երգ, հայկ. եւ կովկասեան պար պատրաստուած «Նոր Սերունդին» կողմէ։ Պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով ։

Ընտիր նուագախումբ ։

Հաղորդակցութեան միջոց.— métro Bourg la Reine, օթոպիւս 188 (Porte d'Orléansէն իջնել Place Condorcet :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի եւ քաղաքի Նոր Սերունդի «Ռոստոմ» խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ։ 27 Յունիս, կիրակի ամբողջ օրը։ Սէնլուի Լրան Փէն, Եօթնեղբայրեաններուն օդասուն պարտէզին մէջ։ Ճոխ յայտագիր։ Բանախօսութիւն, արտասանութիւն, մեներգ, հայկական եւ եւրոպական պարերով, դիւրամատչելի պիւֆէ։ Կարգադիր յանձնախումբը կը սպասարկէ առաւօտ ժամը 9էն սկսեալ ։

ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Յաւէտ ողբացեալ մեծ Հայուն, ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ պատարագ հոգեհանգիստ, այս կիրակի առաւօտեան Գոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, նախաձեռնութեամբ Ֆր. Կ. Խաչի Գոմոնի մասնաճիւղին եւ մասնակցութեամբ Մարսէյլի շրջանի 7 քոյր մասնաճիւղերուն, ինչպէս եւ Հ.Յ.Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի։ Կը հրաւիրուին բոլոր Հայերը անխտիր ։

×

ՅՈՒՆԻՍ 14ին երկուշաբթի ժամը 8.30ին յարգանքի երեկոյթ, Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ մահուան քառասունքի առթիւ, 78bis, rue Rabelais, դպրոցի սրահը ։ Բանախօսութիւն եւ գեղարուեստական բաժին։ Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի Հայութիւնը։

Կը խօսին ընկերներ ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ ։

«Մինչ Ղազօ» կը ներկայացնէ Ահարոնեանի յուղարկաւորութեան ֆիլմը ։

ԾԱԽՈՒ Է Traction avant decapotable, 11 ձի, նոր վիճակի մէջ, 260.000 Ֆրանք։ Հեռախօսել Gob. 05-63:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.—Գ. Ալիքսան Փանոսեան եւ զաւակները Յակոբ, Հայկանուշ, Սիրանուշ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան այս կիրակի յետ պատարագի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, իրենց կնոջ եւ մօր ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ՇՈՂԱԿԱԹ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ ։

ԼԷՅԼԱ ԳԷՏԷՐԽԱՆԻ ԳԱՐԱԽՄԲԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

14 Յունիս, երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Salle de la Chimie, 28 Rue St. Dominique, métro Invalides կամ Solférino: Մուտք 150 եւ 100 Ֆրանք ։

ՄՔԵՂ ԹԱՏԵՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան կողմէ, 13 Յունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30էն 11, Pré St. Gervaisի թաղապետական սրահին մէջ, métro Pré St. Gervais: Պիտի ներկայացուի անմահն Յակոբ Պարոնեանի՝

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ

Պոլսահայ կեանքէ խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ 3 արար ։ Մասնակցութեամբ եւ ղեկավարութեամբ դերասան ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ ։

Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով, օրքէստր Weisse ։ Մուտքը 100 Ֆրանք ։

ՇՈՒՏՈՎ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ

ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՆՈՐ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ

Մ Ա Ս Ի Ս

21 rue Saulnier, Paris (9):

ԾՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Եզնիկեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը ։

ԻՍԻԻ Ֆ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Երիմեան սրահը ։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ճշդապահ ըլլալ ։

ՎԱԼԱՆՍԻ Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի շրջանային վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու Նոր Սերունդի վարչութիւնները, շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին ծանօթ հասցէին ։

ԵՂԱՆԱԿԻ Ա. ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի կողմէ, մասնակցութեամբ Սանուհիներու եւ բարեկամ կազմակերպութեանց, տեղի պիտի ունենայ Յունիս 20ին, կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ «Clos des Fusains» արճարան ճաշարան օդասուն եւ ընդարձակ պարտէզին մէջ, Chemin des Illes գետեզերքը ։

Մանրամասնութիւնները առանձին ։

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի ԳՈՒՍԱՆ երգչախումբին, ղեկավարութեամբ ԿԱՐԳԻՍ ԳԱՅԻՇԵԱՆԻ, հովանաւորութեամբ Ալֆորվիլի Հայ Ռազմիկներու Միութեան, պատուոյ նախագահութեամբ ԱՐՏԱՒԱԶԴ արք.ի։ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Մէզօն Ալֆորի քաղաքապետարանի սրահին մէջ։ Կը մասնակցին Անուշ Ատոմեան, Մատլէն Աճէմեան, Ստեփան Գօզոս–եան, մեներգ Մարիվօն Ֆաւըր՝ ջութակ, Արման Մանուկեան դաշնակ։ Դաշնակի ընկերակցութիւն Տիկին Նէլլի ։ Մուտք 100, 150, 200 Ֆրանք ։

Հաղորդակցութիւն.— Charenton Ecolesէն առնել 181 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Mairie de Maisons Alfort :

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Լէգ Օլիվի Հ. Յ. Դ. «Իշխան» եւ Նոր Սերունդի «Հ. Օհանջանեան» խումբերը իրենց դպրոցի սրահին բացման առթիւ կազմակերպած են խնջոյք մը Յունիս 13ին, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին իրենց սրահին մէջ։ Կը հրաւիրուին ընկեր – համակիրները ։ Հաճելի անակընկալներ։ Կը խօսի Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ ։

ՀԱՐԱԶԱՏ և ԹԱՐՄ ՍՈՒՐՃԻ ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐՈՒՆ

Մէկ հասցէ միայն Պ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

23 եւ 26 rue d'Enghien բակին մէջ, Paris (10)

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅԹ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, 40 rue Etienne Dolet ։ Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ։ Մուտքը ազատ է ։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Սալէն տը Ժիրոյէն Պ. Եղիազար Սուրտուրեցի, Տիկին ԵՂԻՍԱԲԵԹ ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 500 Ֆրանք կը նուիրէ Վեթ. Ֆոնտին եւ 500 Ֆրանք Այնճարի վարժարանին,«Յառաջ»ի միջոցով ։

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Պ. Արամ Թէրզիպաշեան 2000 Ֆր. «Յառաջ»ի միջոցով կը նուիրէ Պէյրութի Ճեմարանին, Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տիկին Փայլուն Սարիկեան 600 Ֆրանք կը նուիրէ Գուլվար Օտտոյի Կապոյտ Խաչին, Թոռանը ծննդեան առթիւ։ Պ. Խաչիկ Արզումանեան հազար Ֆր. կը նուիրէ իր մօր մահուան առթիւ ։

ՃՇԴՈՒՄ ՄԸ.—Մարսէյլի Նոր Սերունդի մարզահանդէսի թղթակցութեան մէջ, որ հրատարակուած է «Յառաջ»ի մայիս 29 թիւով, թիւրիմացութեամբ մը օրուան կոչնակ ուրիշ մը տրուած էր իրաւարար Պ. Խորոզեանի ։

Խնդրեմ ճշդել թէ կոչնակը նուիրած էր Պ. Տիգրան Քիլիճեան նուիրելով 11.000 Ֆր.։

Ռ. Մ.

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տող. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 13 JUIN 1948 — Կիրակի 13 ՅՈՒՆԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année № 5366 — Նոր շրջան թիւ 975 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵԿԸ ՄԻՒՍՈՎ ՊԻՏԻ ՇՆՉԷ

Հայաստան եւ Հայկական Արտասահման երկու թեւերն են միեւնոյն ամբողջութեան: Երկու զանգուածներ, որոնք իրար պիտի լրացնեն հայրենի հողին վրայ: Միացեալ եւ ազատ :

Սովորական իմաստով գաղութներ չեն ինչ որ Հայկական Արտասահման կը կոչենք :

Ուրեմն, թերխաշ, անհարթ քաղաքագէտներ իրաւունք չունին կամակատար հպատակի կամ կթան կովու տեղ դնելու զանոնք :

Թուրքիոյ հայ ժողովուրդին վերջին մնացորդը կը ներկայացնեն այդ գաղութները: Բազմութիւններ խորապէս հայրենասէր, թէեւ հեռու հայրենիքէն :

Կը ճանչնանք թէ ոեւէ իշխանութիւն պարտաւոր է նկատի առնել անոնց բաղձանքները, տեսակէտներն ու տրամադրութիւնները, այս կամ այն կարգադրութեան առթիւ:

Ամէն պարագայի մէջ, իրաւունք չունին արհամարհելու, նսեմացնելու կամ իր կամքը պարտադրելու, պղտորելով մթնոլորտը, հայրենիքին մէջ թէ դուրսը:

Այս տարրական գիտակցութեան — պարտականութեան — հետքն իսկ չենք տեսներ, տարիներէ ի վեր: Մանաւանդ այժմ:

Ընդհակառակն, ահա ռատիօ — Երեւանն ալ «մոբիլիզացուել է» — ո՛վ բարբարոսութիւն — լրացնելու համար բանաւոր եւ գրաւոր բանսարկութեանց պակասը: Տեսակ մը ջլատում, որ պարզապէս տկարութիւն, հոգեկան թշուառութիւն կ'արտացոլացնէ :

Կը թուի թէ թէ այս պարոնները չեն գիտեր որ Արտասահմանի ողջամիտ մեծամասնութիւնը շատոնց փակած է իր աչքերն ու ականջները ինչպէս թիւածոյ եւ զարշահոտ հրատարակութեանց, նոյնպէս այդ անթել կամ թելաւոր վայրահաչութեանց առջեւ :

Եւ կը մոռնան թէ այդ մեծամասնութիւնը երէկուան բարեպաշտ համբակը չէ, որեւէ եղանակի վրայ պարելու համար :

Ան գիտէ Ս. Հայաստանի սեւն ու ճերմակը: Եւ չափած է անոր վարիչներուն կամ ուղեկիցներուն քաղաքական իմաստութեան, կարողութեան աստիճանը :

Այդ մեծամասնութիւնը չան — քարոզ չէ որ կը սպասէ ռատիօ — Երեւանէն, այլ քաղաքական աշխատանք: Հոգ չէ թէ համեստ չափով:

Հո՛ղ, ափ մը հող եւս Ներսէն կամ դուրսէն:

Ան կը պահանջէ որ Երեւանցիները լայն բանան դուռներն ու պատուհանները: Գոնէ մշակոյթի ճակատին վրայ, որպէսզի Հայրենիքն ու Արտասահմանը մօտէն ճանչնան իրար, փոխանակ այս կամ այն «չինովնիկ»ին, մունետիկին բարեհաճութեան սպասելու կամ թերթ եւ գիրք ճարելու սեւ շուկայէն :

Ան կ'ուզէ բաց աչքերով տեսնել հայրենիքին չարն ու բարին, եւ ոչ թէ հանելուկ լուծել «կ'ուտենք - կը խմենք» նամակներով կամ փախստականներու լեզապատառ պատմութիւններով:

Ան հայրենիքին զօրացումը եւ ցիրուցան բազմութեանց ինքնապաշտպանութիւնը կը փնտռէ ուղղակի եւ սերտ, անվերապահ յարաբերութեանց մէջ :

Ան չի հանդուրժեր որ տգէտ եւ անտաշ մարդիկ աղճատեն հայերէնը, կամ ուրանան իրենց մայրենի լեզուն, հաճոյք պատճառելու համար օրուան իշխանութեան :

Ան պատրաստ է իր բոլորանուէր աջակցութեամբ զարկ տալու հայրենիքի մշակոյթին, արժէքներով հայ ժողովուրդի արեւմտեան ճակատին դարաւոր վաստակը :

Մէկ խօսքով,— այդ ջախջախիչ մեծամասնութիւնը, կը հաւատայ թէ Հայրենիք եւ Հայկական Արտասահման իրարմով պիտի շնչեն: Առանց կասկածելի միջնորդներու: Մինչեւ մեր բաղձանքներուն վերջնական, ամբողջական իրականացումը :

Ո՛վ որ քարեր կը շարէ այս ճամբուն վրայ, տհաս գիտելիքներով եւ ամբոխավարական մարզանքներով, չի կրնար բարեկամ դառնալ ոչ Երեւանի, ոչ ալ տարագիր բազմութեանց :

Հայկական Արտասահմանը «շրջանաւարտ» է ոչ միայն մշակոյթի ճակատին վրայ, այլեւ իբրեւ քաղաքական միտք, իր կաթը ծծած ըլլալով տառապանքէն եւ աշխատանքէն : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՇՔԵՂ ԵՒ ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ»

Մեր հագուելու ճաշակը զարգացած է սա վերջին տարուան ընթացքին: Տուն զարդարելու համար ալ բաւական բան սորված ենք մեր շրջապատէն :

Տակաւին շատ բարեմասնութիւններ ? որդեգրած ենք, «գիշերային ռուփեր»ու այցելութիւններու ընթացքին: Սրճարաններու մէջ ախորժաբերներ կոնծելու ձեւեր, «ռիւիրիզ փարթիներ», կազմակերպելու ժամանցի ընդունակութիւն կը ցուցնենք: Բայց մեր հանդէսներու գեղարուեստական բաժիններուն «շքեղ եւ աննախընթաց» պատրաստութեան համար յատկապէս կառչած ենք հին աւանդութեանց:

Կարծեմ թէ այսպէս կը կազմակերպուին այդ «Աննախընթաց»ները:

Նախ որոշումը կը տրուի, այսինքն առաջին առթիւ կը ճշդուին հանդէսին օրը եւ տեղը: Երկրորդ կարեւոր կարգադրութիւնը կ'ըլլայ ազդ մը տալ թերթին մէջ: «Շքեղ» եւ «աննախընթաց»ը պատրաստ կեցած են, իրենց սովորական տեղը գրաւելու համար ծանուցման մէջ :

«Ձրի» բառ մըն ալ ունինք որ կ'երթայ զարդարել պիւֆէն: Կազմակերպիչները ամէնէն շատ կը սիրեն այս ճոխը: Եւ կը սկսին ոգի ի բռին աշխատիլ, իրապէս ճոխ ուտելիքներ եւ ըմպելիներ սարքելու համար: Հոս ալ ըսելիք չունինք :

Բայց գեղարուեստական բաժինն «շքեղ»ը եւ «աննախընթաց»ը գլխիկոր կը սպասեն հանդէսին օրուան, յաճախ կորսնցնելով բոլոր իսկ կազմակերպիչներուն սիրտը :

Երբ այսպէս կ'արտայայտուէի ծանօթ խմբագրի մը, առոյգեան ժպիտով մը պատասխանեց .

— Իրաւունք ունիք, այդ բառերը իմաստ չունին այլեւս, քանի որ մեր բոլոր հանդէսներուն գեղարուեստական բաժինները շքեղ են եւ աննախընթաց : ՍՕՍԻ

Թուրքիոյ նոր դահլիճը

Հասան Սաքայի կազմած դահլիճին մէջ հրաժարեալ նախարարներէն հինգ հոգի միայն մնացած են, այնպէս որ կառավարութիւնը հիմա գրեթէ հիմնապէս վերակազմուած կ'ըլլայ: Բազմաթիւ երիտասարդ նախարարներ պաշտօնի կոչուած են, մեծ մասամբ քառասուն տարեկանէն պակաս: Այս նորերը ամէնքն ալ, ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, ծանօթ են իբրեւ ջերմ կողմնակից արեւմտեան ըմբռնումով իսկական ժողովրդապետութիւն հաստատելու :

Նոր դահլիճին գլխաւոր անդամներն են՝ Նիհատ Էրիմ (Հանր. շինութեանց նախարար), որ Թուրք պատուիրակութեան նախագահն էր Ժընեւի Տեղեկատու միջազգային համաժողովին մէջ. Թահսին Պանկուօղլը (կրթական):

Նոր դահլիճին կազմութեամբ, պարտուած կ'ըլլան այն քաղաքական անձերը՝ որոնք հակառակ եղած են միշտ իրական ժողովրդապետութեան մը հաստատման: Միւս կողմէ, տնտեսական գործերով զբաղելու կոչուած նոր նախարարներու անձնական ուղղութիւնը ապացոյց կը նկատուի թէ վարչապետ Սաքաք պիտի փոխէ Թուրքիոյ տնտեսական քաղաքականութիւնը, որ մինչեւհիմա չէ կրցած տալ սպասուած արդիւնքը: Դիտելի է նաեւ որ Սաքաք, մնալով արտաքին նախարար ինչպէս առաջ, Թուրքիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը որեւէ փոփոխութիւն պիտի չկրէ :

★ Մ. Նահանգները Թուրքիոյ ծովային նախարարութեան ներկայացուցիչներուն յանձնեցին 11 նաւեր, ի հաշիւ Մարշըլի օգնութեան ծրագրին: Թուրք նաւաստիներ յատկապէս Ամերիկա գացած էին, այդ նաւերը Թուրքիա առաջնորդելու համար :

ԱԿԱՆԻ ՄԸ ԶԱՐՆՈՒԵԼՈՎ ընկղմեցաւ Քոփէնհակէն Սալպուրկ երթեւեկող «Քէօպէնհաֆն» դանիական նաւը, որ 450 ճամբորդներ կը փոխադրէր Քաթէկաթ նեղուցին հիւսիսային կողմը: Կը կարծուի թէ կորսուած են 200—300 ճամբորդներ :

Բուռն վիճաբանութիւններ Ազգ. Ժողովին մէջ

ՊԻՏՕՅԻ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ազգ. ժողովին մէջ, վիճաբանութիւններ տեղի կ'ունենան Լոնտոնի յանձնարարութեանց մասին, Ուրբաթ օրուընէ ի վեր: Առաջին անգամ խօսք առաւ արտաքին նախարար Պիտօ, որ, երկար եւ փաստացի ճառով մը, պարզեց գերմանական խնդրին զանազան փուլերը: Խօսեցաւ ոչ միայն Լոնտոնի ժողովի մասին, այլ եւ բացատրեց այն բոլոր պայմանները՝ որոնք երկար ատենէ ի վեր անհրաժեշտ դարձուցած էին Ֆրանսայի համար, ընդունիլ, ֆրանսական շահերու տեսակէտով, բաղդատաբար նպաստաւոր արդիւնքներ : Երկու տարի առաջ, յոյս չկար բնաւ որ Ֆրանսա կրնար ձեռք բերել այսպիսի արդիւնքներ :

Արդարեւ, երկու տարի առաջ, Մոլոթով կ'ուզէր Ռուրը վերադարձնել միացեալ Գերմանիոյ մը: Պէվին ալ կը մերժէր որեւէ հակակշիռ հաստատել գրաւման տեւողութեան : Հակակշիռը գործադրուելու էր գերման տնտեսական միութեան կազմութենէն ետքը միայն: Իսկ Մարշըլ այն կարծիքէն էր թէ՝ հարկ է Գերմանիոյ թողուլ Ռուրի ածուխներուն վարչութեան, արտադրութեան եւ բաշխումին պատասխանատուութիւնը : «Արդ, Լոնտոնի «յանձնարարութիւններուն» բնագիրը ցոյց կու տայ թէ՝ Ֆրանսա յաջողած է այս բոլոր խնդիրներուն մէջ զիջումներ կորզել իր դաշնակիցներէն: Ֆրանսա վստահ է հիմա որ ինք ալ ներկայ պիտի ըլլայ միշտ Ռուրի մէջ, եւ ստացած է երաշխաւորութիւններ՝ որոնք արհամարհելի չեն: Ընդունիլ տուած է Միացեալ Նահանգներուն որ Գերմանիոյ կարեւոր վայրերուն մէջ զինուոր պահեն, նոյնիսկ եթէ օր մը վերջ տրուի գրաւման ներկայ ձեւին :

Գերմանիոյ քաղաքական կազմակերպութեան մէջ ալ նպաստաւոր արդիւնքներ ձեռք բերուած են, բաղդատելով հինին հետ: Արդարեւ, Եալթայի մէջ, թէեւ անդամատութեան խօսք եղած էր, բայց, յետոյ, Փոցտամի ժողովին մէջ, ընդունուած էր կեդրոնական կառավարութիւն մը հաստատելու սկզբունքը: Քիչ ետք, սովետները միացեալ Գերմանիոյ մը ախոյեանը հանդիսացան, եւ Անգլեւսաքսոնները հարկադրուեցան իրենք ալ նոյն սկզբունքը պաշտպանել, աւելի եռանդով քան Խ. Ռուսիա: Ֆրանսա միշտ ջանաց դաշնակիցներու այս ձգտումները զսպել, եւ եթէ անցեալ գարունին գերման կառավարութիւն մը չկազմուեցաւ, ատիկա Ֆրանսայի ջանքերուն շնորհիւ եղաւ միայն: Ֆրանսա ապահով է հիմա որ Գերմանիոյ մէջ դաշնակցային պետութիւն մը պիտի կազմուի, եւ ոչ թէ «Րայխ» մը իր նախկին ձեւով :

Գալով ապահովութեան հարցին, արտաքին նախարարը յիշեց նախագահ Թրումընի ճառը անցեալ Մարտ 17ին, ինչպէս նաեւ ծերակուտական Վէնտընպէրկի առաջարկը՝ որուն համաձայն, ամերիկեան քաղաքականութեան նպատակակէտը պէտք է ըլլայ շրջանային համաձայնութիւններ կնքել: Լոնտոնի յանձնարարութիւններուն արժէքը այս հիմա վրայ հարկ է գնահատել: «Ճիշդ է որ ձեռք բերուած յանձնառութիւնները բաւական տարտամ են. բայց, պէտք չէ մոռնալ թէ առաջին մեծ պատերազմէն առաջ կազմուած Սիրալիր Համաձայնութիւնը եւ Ֆրանքեւռուս զինակցութիւնը ազատ չէին այս անորոշութենէն: Առարկողներ կան թէ՝ Լոնտոնի համաձայնութեամբ Գերմանիա երկուքի բաժնուած կ'ըլլայ: Այս վիճակը իրականին մէջ գոյութիւն ունի արդէն մօտ երկու տարիէ ի վեր: Ինք ամէն գինով չի պաշտպաներ Լոնտոնի համաձայնութիւնը, բայց կը կարծէ թէ անհրաժեշտ է ընդունիլ զանոնք, որպէսզի կարելի ըլլայ բարեփոխել: Մանաւանդ պէտք պիտի ըլլայ որ Խ. Միութիւնն ալ յառաջիկային մասնակցի Գերմանիոյ կազմակերպութեան, Ֆրանսայի եւ Անգլեւսաքսոններուն հետ :

Արտաքին նախարարէն ետք խօսք առին ընդդիմադիրները: Մութէ (P.R.L.) ըսաւ թէ՝ ներկայ կացութիւնը արդիւնքն է չորս տարի տեւող անկապակից եւ աննախատես արտաքին քաղաքականութեան մը, եւ մեղադրեց Պիտօն որ, Ֆրանքեւսովետ դաշնագրին ստորագրութեան ատեն, մերժած է Չըրչիլի առաջարկը՝ Խ. Միութեան, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ եռեակ ուխտ մը կնքելու մասին: Պիտօ ըսաւ թէ այդ պատասխանատուն միայն ինք չէ, քանի որ մինակ չէր Մոսկուայի մէջ :

Համայնավարներու կողմէ խօսք առնելով Գիյյօ ըսաւ թէ Ֆրանսայի քաղաքականութիւնը ամբողջովին ենթարկուած է Մարշըլի ծրագրին, որ, եթէ ոչ Գերմանիոյ, գոնէ՝ Ֆրանսայի համար խարկանք մըն է: Համայնավար երեսփոխանը յետոյ յարձակեցաւ զօր. Տը Կոլի վրայ, դիտել տալով թէ ան պատերազմ կ'ուզէ: (Բացի համայնավարներէն, բոլոր երեսփոխանները բուռն կերպով բողոքեցին այս յայտարարութեան դէմ) :

Հարցապնդումները եւ վիճաբանութիւնները կը շարունակուին եւ պիտի վերջանան երեքշաբթի,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՋԱՅԼԱՄԸ

Դժբախտութիւններու հանդիպած, միշտ չարչարուած, խաբուած ու շուրջիններէն հալածուած մէկը կը սկսի ի վերջոյ աւելի կեղտ եւ չարութիւն տեսնել աշխարհի վրայ քան մաքրութիւն։ Խաբուած սիրտը կը տեսնէ նաեւ ամէն խեղճութիւնը, երբ անգթութիւն մը կը գտնէ դիմացի սրտին մէջ։

Մտածումը տարբեր լուսարձակ մըն է, որուն տակ՝ բոլոր գեղեցկութիւնները կ'երեւան իրենց կմախքով եւ վէրքերով։ Մտածողը վար կը նետէ մէկ առ մէկ այդ աշխարհին բոլոր պատրանքները եւ երբ Հայ մըն է ան, շատ աւելի արագ կը հասնի ժխտումներու վիհին առջեւ։ Կ'ըմբռնէ վերջալոյսը քաղաքակրթութեան մը եւ այլանդակութիւնը՝ ուրուագծուող նոր քաղաքակրթութեան որուն երկու թեւերն են Ամերիկան եւ Ռուսիան։ Կը տեսնէ հակասութիւններ եւ անհեթեթութիւններ մէկ ծայրէն միւսը, նենգութիւններ եւ խաթարումներ։ Մեր դարը բոլոր դարերէն աւելի ցայտուն կը դարձնէ նաեւ մեր ազգային դժբախտութիւնը։ Կորսուած ենք համաշխարհային քաոսին մէջ։

Այս բոլորը տեսնողը կը հակի դէպի յոռետեսութիւն։ Ու կը զարմանայ տառապած, ջարդուած, եւ խաբուած ժողովուրդի մը լաւատեսութեան վրայ։ Իր մէջ տեղի կ'ունենայ այն ատեն բաղդատութիւն մը յոռետեսութեան եւ լաւատեսութեան միջեւ։ Կը կշռուին մէկուն եւ միւսին առաւելութիւնները։ Այդ լաւատեսութիւնը արբեցութիւն մըն է մերթ, անհրաժեշտ ապրելու համար փոքր ազգ, եւ սակայն անկէ կը բխին զանազան թշուառութիւններ — տգիտութիւն, անզգայութիւն, թուլամորթութիւն, յիմար մոլեռանդութիւն, ուրացում եւ մոռացում անցեալի։ Գեղեցիկ բաներ են յոյսն ու լաւատեսութիւնը, բայց կը խրտչինք անոնցմէ երբ առատ ու թեթեւ կը տեսնենք զանոնք սերունդներու բերնին մէջ։ Գիտենք թէ դրօշը լաւ բան մը կ'ընէ հաւատք եւ խանդ տալով ժողովուրդին։ Բայց գիտենք նաեւ թէ շատ անգամ անպարկեշտ ու շահախնդիր են այդ հաւատքն ու յոյսը տուողները։ Կ'օրօրեն ժողովուրդը, երբ ան պէտք ունի ճանչնալու աշխարհը եւ իր ճակատագիրը։

Այսպէս, պատահած է որ գրչեղբայրներէն ոմանք մեղադրեն զիս իմ սեւ մտածումներուս համար։ Բայց իրենց լրջութիւնը ունին այդ սեւ մտածումները եւ անոնք հարազատ արտայայտութիւններն են խառնուածքի մը, զոր կրնամ ամփոփել հետեւեալ պատկերով։

Տարի մը՝ օդափոխութեան, կը բնակէի Մանշի ափին վրայ բարձրացած պանդոկներէն մէկուն մէջ։ Գիշերները՝ փարոսի մը լոյսը կը մտնէր պատուհանէս ներս եւ դուրս կը սահէր։ Խաւար եւ լոյս կը յաջորդէին իրարու։ Կը քակուէին եւ կը հիւսուէին սենեակիս պատերը։ Նկարները կը գաղթէին հեռաւոր աշխարհ մը եւ կը վերադառնային կրկին։ Կային նաեւ ծովուն ալիքները։ Ժխոր մը կը յաջորդէր լռութեան։ Տխրութենէն կը ծնէր ուրախութիւն մը։ Ասիկա կը թուալէր դահավէժ հրեշտակի մը պէս։ Սենեակս կը հասնէր խորվիրապի մը խորը՝ մինչեւ երախը հրէշի մը որ կը ծիծաղէր եւ մաղձ մը կը թափէր։ Պահ մը վերջ, կը բարձրանար դարձեալ սենեակս, կ'աճէր յանկարծ մինչեւ երկինք։ Կը տարածուէր այն ատեն արծաթային ու արդար տարածութիւն մը պատուհանէս անդին։

Պայքար մը չարին ու բարիին միջեւ։ Կարեւոր՝ երկուքն ալ։ Այդ կռիւով է որ կը քաղուին արուեստին ծաղիկները։ Անով է որ Նարեկացիները կը մօտենան արարչութեան։ Անոր շնորհիւ է վերջապէս, որ կարելի կ'ըլլայ տեսնել աւելի մեծ չափով իրականութիւնը։ Ուստի հետեւ կոյր է լաւատեսութիւնը առանց յոռետեսութեան, ինչպէս եւ կոյր է միայն յոռետեսութիւնը, երբ անոր չընկերանար յոյսը։

Անշուշտ կարելի չէ հոգեկան նման վիճակ մը պահանջել բոլորէն։ Անշուշտ ներքին այս տառապանքը, մեծութեան, քաջութեան եւ յստակատեսութեան աղբիւր ոմանց համար, կ'ընկրկէ ուրիշները, տկարները, կը վերածէ զանոնք աջ ու ձախ դարձող հողմացոյցներու, լալախաղացներու, լալկաններու եւ կամակորներու։ Բայց ցեղին մեծութեան խորհուրդը կը փափաքի տալ իր հայրենակիցներուն այդ տառապանքը տանելու, անով մեծնալու եւ գիտակցութեան հասնելու կորովը։

Տառապանքը կը խաթարէ յաճախ հոգիները։ Դարաւոր դժբախտութիւն մը կը յուսալքէ եւ դէպի մահ կ'առաջնորդէ երբեմն ցեղ մը։ Բայց բարիք մըն է նաեւ այդ տառապանքը անոնց համար որ գիտեն ու կրնան օգտուիլ անկէ։ Մեր ժողովուրդը անշուշտ չէ ճզմուած անոր տակ, բայց ո՞վ կրնայ հաւատացնել ինծի թէ օգտուած է անկէ։ Մեծութեան պատկեր մը չենք տեսներ գաղութներուն մէջ եւ անոնցմէ անդին։ Ու կը զարմանանք այն ատեն անոնց տարօրինակ կենսունակութեան վրայ, ճակատագրին վրայ՝ որ կը մղէ զանոնք միշտ ձգտիլ մեծութեան եւ մնալ միշտ անչափահաս, հակառակ դարաւոր փորձառութեան։

Պատճառը այն է թերեւս որ շատ դիւրութեամբ կ'ենթարկուինք յոյսին։ Ցանձնուելով քրիստոնէական հաւատքին դարերով անտեսած ենք մնացեալը։ Այսօր, յանձնուելով տարբեր վարդապետութեան մը, չենք փորձեր նայիլ աւելի անդին, հոն ուր տագնապի մատնուած է ամբողջ քաղաքակրթութիւն մը որ հիմնուած էր անհատականութեան վրայ եւ ուր կ'ուրուագծուի ուրիշ մը՝ անհատը ճզմող։ Ինչպէս եւ պզտիկ ժողովուրդները խեղդող վիթխարի ճարտարարուեստով, մեքենապաշտութեամբ եւ բռնակալութեամբ։ Կը ծածկենք մեր գլուխը ջայլամի պէս։ Ի՞նչ կ'արժէ նման լաւատեսութիւն մը այս քաոսին առջեւ։ Ի՞նչ կ'արժեն նաեւ մեր հայրենասիրութիւնն ու խանդավառութիւնը, երբ անոնք արդիւնք են կամաւոր կամ ակամայ կուրութեան մը։ Չենք կրնար չխղճալ անոնց որ վսեմութենէ եւ գեղեցկութենէ կը ճառեն տակաւին, երբ գիտենք գաղութներուն բարոյական անկումը՝ այդ հայրենասիրութեան եւ խանդավառութեան ետին։ Յոյս, հաւատք եւ լաւատեսութիւն չեն կրնար մաքրել թարախը որ կը հոսի մեր բոլոր վէրքերէն, մաղձը որ կը յորդի բերաններէն, երկպառակութիւնը, անմաքրութիւնը, սնափառութիւնը եւ մտաւոր թշուառութիւնը՝ զորս կը տեսնենք վարի խաւէն մինչեւ վերը։ Ու չենք կրնար չափել տղէտ լաւատեսութեան եւ խանդավառութեան այս վիճակներուն համար։ Սարկացումներ են անոնք այս պայմաններուն մէջ։ Տգիտութեամբ՝ է որ մարդիկ կը խաթարեն իրենց ճակատագիրը, կ'իյնան դժբախտութիւններու մէջ, միշտ փակ պահելով իրենց աչքերը կեանքին տուեալներուն եւ հոգեբանական իրողութիւններուն վրայ։ Տգիտութեամբ է, նաեւ որ ժողովուրդները կը տառապին։ Կան անշուշտ տարազային եւ աշխարհագրական պատճառներ։ Բայց կան նոյնպէս ցեղին նկարագրէն եկող յանցանքներ։ Ըմբռնելի կը դառնան այն ատեն ազգային դժբախտութիւնները եւ կը տխրինք անգամ մըն ալ դառնալով դար երկարած ողբերուն, լացերուն, խաբուած լաւատեսութիւններուն եւ հիասթափութիւններուն վրայ, որ անցան աղաղակին...

Այսպէս՝ բնական կը գտնենք քիչ մը յոռետեսութիւն տալ այդ ժողովուրդին։ Կը թուենք ախտերը, ցոյց կու տանք վէրքերէն կրծուած ոգին ցեղին, որպէսզի գիտակցութեան եւ քաջութեան հասնի այդ ժողովուրդը։ Ու բարիք մըն է նման յոռետեսութիւն մը, որովհետեւ ան չի ձգտիր յուսալքել եւ բարոյալքել տկարները եւ ոչ ալ առաքինի պահել զանոնք, սարսափ ու խորշանք նետելով անոնց հոգիին մէջ, այնպէս ինչպէս հայր մը կ'ընէ առաջնորդելով իր զաւակը վէրքերէն ու ախտերէն կրծուած ու թշուառ էակներու առջեւ՝ որ զոհերը մարդկութեան՝ են նաեւ զոհերը իրենց երազին, լաւատեսութեան, անփութութեան եւ տգիտութեան։ Այլ ընդհակառակն, ան կ'ուզէ զրահել այդ տկարները, տալ անոնց յստակատեսութեան եւ բարձրացման միջոցներ։

Գիտենք թէ գիտակցութիւնը կը դառնայ քայքայիչ որոշ սահմանէ մը անդին, ինչպէս ցոյց կու տայ եւրոպական քաղաքակրթութիւնը։ Իմացականութիւնը ճզմեց հոգիները իր ստեղծած մեքենաներուն տակ։ Քարոզուած ազատամտութիւնը գերութիւն տուաւ մարդուն։ Ու կը խորհինք զերծ պահել մեր ցեղը այդ վտանգէն։ Կը խօսինք իր առաքինութենէն եւ յոյսէն։ Բայց կ'երազենք միշտ ու կը փափաքինք որ ջայլամը դուրս բերէ իր գլուխը գեղեցիկ բառերուն փետուրներուն եւ փրփուրներուն մէջէն եւ սեւեռէ աչքերը ընկող վըտանգին։ Վասնզի այս եղաւ մեր անձնական տառապանքը տարիներու ընթացքին՝ կեանքին առջեւ, վատութիւններէն վեր մնալու տառապանքին ճիգ մը՝ եւ անոնց մասին կը խորհինք միշտ՝ երբ գրելու կը նստինք տալու համար մեր եղբայրներուն ցաւով ու պայքարով ձեռք ձգած մեր քանի մը բիւրեղները, ամէնէն անկեղծ մասը մեր հոգիին։

Յուսալ, հաւատալ, խանդավառուիլ՝ բայց պահել հակակշռող բեռը յոռետեսութեան։ Տեսնել այն բոլորը որ կը խաբէ մեզ՝ մեղմ տալով խանդավառութիւն, հաւատք եւ զուարճութիւն, բայց բարձրանալ նաեւ այդ բոլորէն վեր, հոն ուր կը տարածուի արծաթային ու արդար տարածութիւն մը պատուհանէն անդին։

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Մասնաւոր դպրոցներու խնդիրը

Վաթսուն տարուան խնդիր մըն է, որ նորէն կը զբաղեցնէ Ֆրանսայի հանրային կարծիքը եւ կառավարութիւնը։

Ժողովրդական Հանրապետական Կուսակցութեան (M. R. P.) վարչապետ Ռոպէր Շուման եւ իր գաղափարակիցը, առողջապահական նախարար Տիկին Փուէնսօ Շափիւի վերջերս հրամանագիր մը ստորագրեցին, որուն համաձայն կարօտ ուսանողներուն պէտք է նպաստ տրուէր հանրային գանձէն։ Ասիկա համարուեցաւ տեսակ մը անուղղակի օժանդակութիւն կաթոլիկ անհատական դպրոցներու, ինչ որ զայրացուց հակակղերականները (ընկերվարական եւ որոշ արմատականներ)։

Հրամանագիրը օրինաւոր կը նկատուի պետական խորհուրդին կողմէ, բայց անոր գործադրութեան համար պէտք էր որ ստորագրուէր կրթական նախարարին կողմէ (ընկերվարական)։

Բացի վարդապետական տարակարծութենէն որ գոյութիւն ունի ընկերվարութեան եւ ժողովրդականներուն միջեւ այս հարցին մասին, կայ գործնական խնդիր մը,— բաւական թիւով պետական դպրոցներ չկան Ֆրանսայի մէջ ներս առնելու համար բոլոր Ֆրանսացի աշակերտները, փակ շատ մը մասնաւոր դպրոցներ նիւթական անձուկ վիճակի մէջ են։

Բոլոր մասնաւոր դպրոցները կաթոլիկ չեն, բայց որ եւ է օժանդակութիւն անհատական դպրոցներուն կ'երթայ, հետեւաբար եւ կաթոլիկ դպրոցներուն։

Վիշիի կառավարութեան օրով, կաթոլիկ դըպրոցները պետական օժանդակութիւն ստացան։ Ասիկա վերջ գտաւ, եւ տարակուսելի է թէ շատ մը մասնաւոր դպրոցներ պիտի կրնան բացուիլ աշնան։ Անոր համար է որ ճնշում կը բանեցնեն ժողովրդական կուսակցութեան վրայ։ Քաղաքական նկատումներ ալ կան, քանի որ ընտրութիւններ պիտի կատարուին չորս ամիսէն։

Աւելի քան ընկերվարութեան Փարիզի պետերը, գաւառի քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ շատ խիստ են ընկերվարականները այս հարցի մասին։

Կրթական նախարար, Էտուար Տէփրէօ (ընկերվարական) գիտել կու տայ որ եթէ բոլոր մասնաւոր դպրոցները ազդարարէին անմիջապէս, բաւարար թիւով պետական ուսուցիչներ պիտի չգտնուէին։ Եթէ նոյնիսկ դրամ ճարուի, նորէն չորս-հինգ տարի պէտք է պետական դպրոցներ կառուցանելու համար ամբողջ Ֆրանսայի մէջ։

Ուստի շատեր գործնական կը նկատեն միջոցներ գտնել մասնաւոր դպրոցներու համար, գոնէ քանի մը տարի։

Անոր համար է որ նորէն միջին ճամբայ մը գտան։

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՐՑԸ

«Տէյլի Մէյլ»ի մէջ հրատարակուած թղթակցութենէ մը կը տեղեկանանք թէ տակաւին 650.000 տարագիրներ կան Գերմանիոյ, Աւստրիոյ, Իտալիոյ եւ Միջին Արեւելքի մէջ, վերջին մասը այն ութ միլիոն անձերուն՝ որոնք մնացած էին Գերմանիոյ մէջ, պատերազմէն վերջ։

Անոնք կորսնցուցած են իրենց բնակարանները եւ գործը, իսկ քանի տարիները կ'անցնին, անոնք կը կորսնցնեն նաեւ իրենց յոյսը, եւ անցնող տարիներու հետ ալ կը պակսի մարդոց հետաքրքրութիւնը դէպի այս տեղափոխուած անձերը։

Անոնց տեղաւորման պատասխանատու մարմինը Միջազգային գաղթականներու կազմակերպութիւնն է, թէեւ տակաւին պաշտօնապէս գոյութիւն չունի ան։ ՄԱԿը չքաջալերեց անոր կազմութիւնը։ Իր 54 անդամներէն 14ը միայն ուզեցին ստորագրել, իսկ կէսը միայն վճարեցին իրենց բաժինը։

Ներկայիս, սակայն, 14 ազգեր վաւերացուցած են գաղթականներու միջազգային կազմակերպութիւնը եւ մէկ ստորագրութիւն եւս պէտք է, որպէսզի կեանքի կոչուի։ Մինչ այդ անոր պարտիները կը գրաւէ Նախապատրաստական Յանձնախումբով որ կը կոչուի P. C. I. R. O. (Նախապատրաստական Յանձնախումբ Գաղթականներու Միջազգային Կազմակերպութիւն)։

Անցեալ շաբաթ միայն ամերիկեան ծերակոյտը քուէարկեց օրինագիծ մը որուն համաձայն 200.000 գաղթականներ պիտի ընդունուին գալիք երկու տարուան ընթացքին։ Թէեւ հոն ալ դանդաղներ կան թէ ուրիշ ազգեր տեղափոխուած ազգերուն «սերը» առին իրենց ձգելով տականքը։

Պատերազմի սկիզբէն ի վեր Անգլիա անոնցմէ ընդունած է 200.000 հոգի։ Ասոնց 110 հազարը նախկին անդամներն էին լեհական բանակին, 20 հազար հոգին անոնց պարագաները, 55.000 եւրոպական կամաւոր բանուորներ, քանի մը հազարի ներգաղթի վիզա տրուած էր որոշ պատճառներով, եւ 800 հրեայ որբեր որոնք գտնուեցան նացի կեդրոնացեալ կայաններուն մէջ։ Մինչեւ հիմա Անգլիա ծախսած է անոնց համար 130 միլիոն սթեռլին։

Այս անձերէն 15 հազարը երկրագործութեան մէջ կ'աշխատին, 4000ը հանքերու, 7 հազարը հիւսուածեղէնի ճարտարարուեստի, 6 հազարը իբրեւ ծառայ ընտանիքի, ագարակի, եւ զանազան հաստատութեանց մէջ։

Արհեստակցական Միութիւնները սկիզբէն ալ հակառակեցան այդ տեղափոխուած անձերու ընդգործածութեան բրիտանական ճարտարարուեստին

մէջ: Հանքագործները հաւանեցան որոշ թիւով եւրոպացի կամաւորներ գործածել :

Թէեւ երկրագործական քննութիւններու արդիւնքը – թեան վերջին ժողովին մէջ պատգամաւորները որոշեցին պահանջել որ անմիջապէս հանեն օտար աշխատաւորները, արտահանելով թէ բժշկական ճարտարարուեստ եւ թէ երկրագործութիւնը կ'օգտուին այս անձերէն :

Քանատա, Պելժիա, Պրազիլիա եւ քանի մը ուրիշ երկիրներ նմանապէս ընդունեցին հազարաւոր գաղթականներ :

Ըստ տեղեկագիրներու փորձը յաջողած է եւ գաղթականները նոյնացած են այդ երկիրներուն կեանքին եւ գործին մէջ: Թէեւ տակաւին մէկ միլիոն, այր թէ կին կեդրոնացման կայաններու մէջ են եւ աշխարհ չի կրնար ուրանալ թէ ինչ պէտք է ընէ :

Միանալէ անձերու վարժիչին համաձայն, անհատ ազգերու գործ չէ ասիկա, այլ հաւաքական միջազգային գործ մը: Շատ դրամ կը ծախսուի զանոնք հոգալու եւ պահելու, եւ բաւարար դրամ չկայ զանոնք տեղաւորելու համար :

Շոգենաւ ալ չկայ եւ անոնց ալ վարձքը տոլարով պիտի վճարուի: Այս տարուան նիւթացոյցը 150 միլիոն տոլար էր (37 միլիոն սթերլին), բայց միայն 115 միլիոն (28.750.000 սթերլին) պիտի ծախսուի Միացեալ Նահանգները տալու: Այս գումարին 60 առ հարիւրը Միացեալ Նահանգները եւ 20 առ հարիւր Բրիտանիան կը ծախսեն :

Նախապատրաստական Յանձնախումբը միջազգային երեք գործի միանգամայն ձեռնարկած է. ա) Գտնել երկիրներ պատրաստ ընդունելու գաղթականները եւ չպահանջել որ անոնք ըլլան անպայման փորձառու եւ ճարպիկ: բ) Ընտրել թեկնածուներ ղրկելու համար յարմար գործերու: գ) Փոխադրական միջոցներ ճարել, երբ վերջնապէս պատրաստ ըլլան մեկնելու կայաններէն :

Վերջին ժողովի մը մէջ պատգամաւորները աւելի խրախուսուեցան եւ բացէ ի բաց յայտարարեցին թէ ի զուր ժամանակ կը վատնեն, խնդիրը ուսումնասիրելու համար :

Յօրէն աւելի գործն է որ պիտի լուծէ հարցը, վերջ դնելու համար այս մարդկային ողբերգութեան :

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ ՎԱԼԱՆՍԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՐՍԻԼԻԱ.— Թիւրիմացութի՞ւն թէ սեւձեռքերու արդիւնք, Մարզակա՞ն թէ կուսակցական կիրքեր, ամէն պարագայի մէջ, Պարոն Նախագահ, երբ դուք, Մուշեղի եւ Թարիքճանի հետ Մայիս 31ի Բշ օրը քովս եկաք, կ'ուզէիք խօսիլ Վալանսի եւ Մարսիլիոյ միջեւ ծագած կարգ մը անկանոնութիւններու մասին: Համաձայնեցանք Յունիս 7ին Վալանսի ընդհ. անդամական ժողովին մէջ քննել խնդիրը :

Կը ցաւիմ որ, հակառակ մեր ներկայութեան եւ հեռուէն մանաւորապէս եկած ըլլալուն, ուրիշ հարցերով զբաղեցաք, չուզեցիք լուսաբանել եւ մոռցաք ձեր խոստումը :

Ես անոնցմէ չեմ որ իրենց ստորագրութիւնը դնելու քաջութիւն իսկ չունին այս կամ այնթերթին մէջ:

Ինդիրը համբուրթեան յանձնելէ կամ վճիռ մը արձակելէ առաջ, կը փափաքէի որ լուսաբանուէր ընդհ. ժողովի մը առջեւ :

Ես կրնամ իմ ստորագրութեան տակ պատասխանել, սակայն Վալանսի Մարզականին շահը կը պահանջէ որ դուք պաշտօնապէս պատասխանէք նոյն թերթի մէջ եւ այլուր :

Գիտէք թէ Վալանսի Մարզական Միութեան յաջողութեան ջատագովը եղած եմ միշտ: Ուրեմն կը սպասեմ ձեր պատասխանին, Միութեան շահերուն համար փակ: Անշուշտ դուք ալ կը խորհիք անոնցմէ որ մութին մէջ կը գործեն :

Ինծի հետ, ձեր պատասխանին կը սպասեն բոլոր անկեղծ մարզիկներն ու մարզասէրները, որոնք 1935էն ի վեր իրենց նիւթականը, բարոյականը եւ ֆիզիքականը զոհած են որպէսզի Վալանսի Մարզականը ապրի:

Մարզական բարեւներով Վ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ՊՈՒՏՄ ՏԻՍԱՂ

Գիր. «Յառաջապետ»ին

Լսեցինք: Հիւթաքաղէ վերադարձած է Արեւելքէն :

"Գրեթէ, տարի մը բոլորեց մեզմէ մէջ Եգիպտոս – Սուրիա – Լիբանան: Շրջեցաւ գիւղ ու քաղաք: Դիտեց ու լսեց բոլորը :

Ի՞նչ այլազանութիւն կեանքի, կենցաղի ու ըմբռնումի :

Մենք Արմէնիէն՝ անոնք Հայ :

Մենք ջրախառն «գինի», անոնք խաղողի զուտ հիւթ :

Մենք հայակերպը հայացնելու, անոնք հայ ոգին աւելի թանձրացնելու ճիգով տարուած:

Այս բոլորը փաստօրէն տեսաւ ու չօշափեց «Յառաջ»ի խմբագիրը, Շ.:

Եւ երջանկաբեր տխրութիւնով մը վերադարձաւ լուսաքաղաքն Փարիզ: Կ'ենթադրեմ :

Կեղծ – խմածները անշուշտ անարատ եւ առանց չափաւորմոյ — չեն հետաքրքրեր մեզ: Անուշ ըլլայ :

Տեսածնե՞րը: Ահա հետաքրքրականը :

Վստահ եմ: Երբ տունէն դուրս կուգար առտուն, պօռ ծուխի տեղ «բարի լոյս» կը մաղթէր համբերած ծանօթին: Ի՜նչ յետադիմութիւն:

Սորված չէր, Հայ հոսուրդները համար տարեդարձիկ ճամբորդութիւնով, Հայոց ժամուն դուռը ափ առնելու եւ ժամերով անոր պատին տակ դիրք բռնելու ...

Տեսաւ հայ նոր սերունդը որ դաստիարակութեան սրահին մէկ աթոռը երկու անկողինի յատկացնելու չափ խիտ էին:

«Հրաժարած» Հ. Մ. Ը. Մ.ականներու շքերթը իրենց դրօշին տակ :

Տեսաւ, տեսաւ անշուշտ հայ դպրատունները, ուր շաբթուան վեց օրերը, հայ մանկութիւն մեսրոպեանն կը սերտէ ու կրճռուտէ :

Փակեգակիր հայ ուէրտէրը, որ «ողջոյն զաւակաց» կը բարեւէ հայ քրիստոնեան :

Անշուշտ, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսին անցն ալ համբուրեց եւ հայրապետական օրհնութիւնը զանձեց:

Դիտեց հեռուէն, Կիլիկեան Մասիս՝ Տաւրոսի գագաթը եւ հաղորդուեցաւ անոր պատգամովը :

Վերջապէս, «Յառաջ»ի դրսպետը, հոգիով ճոխացած, սրտով յագեցած, կազդուրուած դուրս ելաւ այդ հայաշունչ միթոլորտէն՝ գալ նստելու համար Փարիզի օտար փողոցի մը վրայ թառած իմ խմբագրատունը: Օրական տասը – տասնեւերկու ժամ թղթակցութիւն, եւ յոգնած կարդալու, փորձ սրբագրելու եւ տպարանին հետ խօլա գնալու պատիւին ենթարկուելու համար...

Եւ այս բոլո՞րը: Որպէսզի հայ հօտին գառները օտար փարախէն հեռու պահէ եւ անոնց սրտերը՝ հայ արիւնի եռանդով պարուրէ ու ոգեւորէ :

Եւ սակայն «Յառաջ»ի խմբագիրը, իր վայելած հիւրընկալութիւնը ինքն ալ արմատով մը փոխադարձած պէտք է ըլլայ՝ մեր այստեղի հայ կեանքին անուշիկ եւ շլացուցիչ բաներ պատմելով Սուրիահայ եղբայրութեան :

Թէ՝ մենք հոս, ամէն օր ժամը կը խաղանք Վ. Հիւկոյի թոռան հետ: Թէ՝ Վոլթէրին քեռայրը յաճախ կը տեսնենք եւ սրճց կ'անենք անոր հետ: Թէ՝ Անաթոլ Ֆրանսի, քենեկալը, գոնէ շաբաթը անգամ մը կը դատախօսէ մեզի: Թէ՝ Փարիզի Սորպոնի դռան կամակի վրայ բաց են մեզի համար եւ ամէն կիրակի, հոն կը հաւաքուինք Ռիշլիէօի, Տէքարթի, Տիտրոյի, Օկիւստ Գոնթի հետ տեսակցելու համար: Թէ՝ Ֆրանսացի բոլոր մեծ. դէմքերը, իրենց այցետոմսով կը նախադահեն մեր հանդէսներուն ...

Ասոնցմէ դուրս: Անխտիր բոլոր օտար մատմաքինները խելք կը թողնեն մեր տղոց համար, եւ անոնց քաղին ու խելապտուկը պարպելէ վերջ, կ'անհետին՝ փետտելիք բան չգտնելով հոն: Թէ՝ մենք հոս ազատութիւն ունինք մեր ուզածին չափ կնիկ պահելու կամ աղջիկ արածելու :

Կը յուսամ, Յառաջապետը չէ մոռցած մեր «անձնախնդիր-ացաններով եւ «շէնդ սրահ»ներով ոգեւորել ու շլացնել սուրիահայ եղբայրութիւնը ...

Այո՛, իրաւ եւ ճշմարիտ է: Մենք այս բոլորը կը վայելենք Փարիզի մէջ, շաբաթը մէկ հեղ «գիտաւորումի» ենթարկուող եւ օտար դրականութիւնը գոց ընելով գրաղած հայ մտաւորականներով շրջապատուած: Կ'ապրինք գեղարուեստական մթնոլորտը անյագօրէն ծծելով ...

Ով Եգիպտոսի, Սուրիա – Լիբանանի հայ եղբայրութիւն, կը մաղթեմ որ դուք ալ արժանանաք այս դրախտային կեանքին :

Եկէք հոս եկէք այս Լոյս Քաղաքը :

Միայն մի մոռնաք հետերնիդ բերել յուսախաբութեան դէմ սրուակ մը զօրաւոր դեղ եւ առա՛տ դրամ, աս բոլորին գոնէ մէկ փոքր մասին կարենալ հասնելու համար...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ նախկին թագաւոր Միհալի իշխանուհի Աննա տը Պուրպոն – Փարմի հետ ամուսնութիւնը կատարուեցաւ ուրբաթ օր Աթէնքի մէջ, օրթոտոքս ծէսով: Այս պարագան, մեծ դժգոհութիւն պատճառեց Վատիկանի, ուր կ'ըսեն թէ՝ իշխանուհին կրնայ բանադրուիլ ոչ-կաթոլիկ կրօնաւորի մը կողմէ պսակուած ըլլալուն համար:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (24)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԺԲ.

— Ի՞նչպէս, միթէ դուն կարօ՞ն ես: Օ՜, ըսէ, Կարօ ճան, ո՞ւր է Աստղիկս:

— Ի՞նչ ըսեմ որդիս: Հաւանական է որ արաբ իշխանի մը ատրկուհին դարձած է, եւ կամ սպաննուած է :

— Ոչ, ես պիտի փնտռեմ զայն, պիտի գտնեմ. իսկ եթէ չգտայ, վայ Եուսուֆին, կատաղաբար գոչեց Դաւիթ, նորէն ձին հեծաւ, մտրակեց եւ անյայտացաւ գիշերային մթութեան մէջ :

ԺԳ.

Անօթի ու ծարաւ ուրուրի նման կը սլանար Աշոտ Երկաթը իր խումբով դէպի առաջ եւ որս կը փնտռէր: Ան ծարաւի էր արեան. կ'ուզէր վրէժ լուծել անհաւատներէն :

Սոսկալի էր անոր վրէժխնդրութիւնը. կը նմանէր ահեղ մրրիկի: Կը սլանար միշտ առաջ եւ իր ձիու սմբակներուն տակէն ամպի նման երկինք կը բարձրանար փոշին :

Ձիերը կը քաջալերէր իր հօր սուսերը. ան իր հետն էր միշտ, գիշեր թէ ցերեկ: Կը նայէր առաջ, օդին մէջ, եւ կը տեսնէր զայն. Ամբառ արքան, իր թալկացած աչքերով, դէպի վրէժ կը մղէր զինք :

Կը մօտենար Երկաթը առիւծի մռնչիւնով, եւ սար ու ձոր կը դողային, քարերը լեզու կ'ելլէին եւ կը գոռային. «Եկաւ, Աշոտ Երկաթը եկաւ»: Կը լսէին կարծես այս կանչը Եուսուֆի իշխաններն ու զինուորները, եւ մահուան տենդը կը պատէր զիրենք :

Իր քաջերով կը մտնէ Աշոտը Վաղարշակերտ. Արաբները վախէն փախուստի կը դիմեն, մէկ քանիները կը վազեն դէպի իրենց զէնքերը: Կը ժպտի Աշոտը դառն ժպիտով. անհաւատները կը սկսին դողալ, սուրերը կը նետեն քաղին ոտքերուն տակ եւ գթութիւն կը հայցեն: Բայց չկայ գթութիւն, չկայ թողութիւն :

Աշոտի սիրտը ժայռի պէս կարծր է ու ամուր. աղերսանքի ու լացի ոչ մէկ ձայն կը հասնի իրեն: Անգգայ է ան. արիւն կ'ուզէ. անհաւատներու արիւն, այդ միայն կրնայ սփոփել իր հոգին ու ամոքել իր վիշտը: Կը հրամայէ տանջել իր թշնամիները ճիշդ այն տանջանքներով, որով անոնք տանջած էին Հայերը. բայց չի բաւականանար այդ չափով ալ, ու կը հրամայէ տիկեր շինել անոնց կաշիներէն ու կախել պարիսպներուն վրայ:

Բագրեւանդի գաւառը կը մաքրուի անօրէններէն. ապա կը թռչի Աշոտը դէպի Շիրակ: Հոն հուր ու մոխիր կը սփռէ, կը կոտորէ, կը ջարդէ Եուսուֆի հրոսակները: Յետոյ կը սլանայ ուրիշ կողմ, իր աշխարհի ամէն կողմը: Աջ ու ձախ մահ կը սերմանէ: Կը հալածէ թշնամիները իրենց թաքստոցներէն: Կարճ ժամանակ ետք, տէր կը դառնայ իր երկրի բոլոր բերդերուն ու քաղաքներուն :

Ազատ շունչ կը քաշեն Հայերը եւ կ'օրհնեն զինուորը: Եկեղեցիներու եւ վանքերու մէջ կը սկսին ժամերգութիւններն ու պատարագը, սրբոց պատկերներու խնկարկութիւնն ու շարականներու անուշ եղգեցողութիւնը :

Բայց Աշոտ դեռ ծարաւի է արեան, դեռ չէ յագեցած վրէժխնդրութեան հուրը: Կը սլանայ իր երկրի սահմաններէն դուրս, դէպի Գուգարացաշխարհը, կը վտարէ թշնամին անկէ ալ, եւ կառավարիչ կը կարգէ Գնթունեաց երկու եղբայրները՝ Վասակ եւ Աշոտ :

Ապա կ'արշաւէ Տփխիս, ուր զինուորներու մեծ բազմութիւններ, նախարարներու հետ միասին, հանդիսաւ կեանք կը վարէին: Շղթայի կը զարնէ նախարարները ու կը բանտարկէ, որպէսզի կարենայ փոխանակել հայ գերիներու հետ: Ապա կը դիմէ Ուտի, վերակացու կը կարգէ հոն քաջ ու վիթխարի Մովսէսը, եւ կը դառնայ Տաշրաց գաւառը :

ԺԴ.

Տաշիր կամ Տաշրաց գաւառ ուրիշ անուամբ կը կոչուի նաեւ Լոռի. հոն կանգ առաւ Աշոտ Երկաթ :

Բնութենէն հրաշալիօրէն օժտուած երկիր է Լոռին իր կանաչապատ լեռներով, ծաղկազարդ դաշտերով ու մարգագետիններով եւ պաղպաջուն աղբիւրներով: Մէկ կողմը կը բարձրանան վիթխարի լեռներու շարքեր, որոնց փէշերուն տակ կը տարածուի ընդարձակ դաշտավայրը: Այս ընդարձակ դաշտավայրին մէջէն կ'անցնի Լոռիի մէկ գետակը եւ երկու մասերու կը բաժնէ զայն :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

երկու օրուան դադարէ ետք։ Կը կարծուի թէ Պիտօ պիտի ընդունի Վեցերուն առաջարկել որ փոխուին Լոնտոնի յանձնարարութեանց կարգ մը կէտերը։ Հաւանական կը նկատուի նաեւ որ, եթէ ազգային ժողովը այնպիսի փոփոխութիւններ առաջարկէ՝ որոնք անհաշտ ըլլան Ֆրանսայի ընդհանուր քաղաքականութեան հետ, վարչապետ Շումանի վստահութեան քուէ պիտի պահանջէ։

Պաղեստինի զինադադարը

ՄԱԿի միջնորդը, Կոմս Պեռնատոթ յայտարարեց Գահիրէի մէջ.— «Այս առաւօտէ (Ուրբաթ) զինադադարը սկսաւ Պաղեստինի մէջ. պէտք չէ չափազանց կարեւորութիւն տալ տեղ տեղ պատահած միջադէպերուն»։

Հրեաները եւ Արաբները փոխադարձաբար կը գանգատին թէ չեն յարգեր զինադադարի պայմանները։ Իսրայէլի Պետութիւնը պաշտօնական զեկոյցով մը կը հաղորդէ թէ Արաբները կը շարունակեն կռակել հրէական դիրքերը։ Եգիպտական աղբիւրն ալ կ'ըսէ թէ Հրեաները կռիւը սկսած են Պիրշապայի շրջանին մէջ, Ամմանը ռմբակոծած են, եւ կը շարունակեն պատերազմը սուրիական ճակատին վրայ։ Կոմս Պեռնատոթ հրամայած է քննութիւն կատարել։

ՄԱԿի նշանակած դիտողներէն առաջին խումբ մը հասաւ Հայֆա։

Բրիտանական կառավարութիւնը կը յայտնէ թէ պատրաստ է միջնորդ յանձնաժողովին տրամադրութեան տակ դնել անգլիական նաւեր եւ օդանաւեր։ Բայց, Իսրայէլի Պետութիւնը չուզեր որ դեր ունենայ հակակշիռի գործողութեան մէջ։

★ Հարիւրաւոր հրեայ երիտասարդներ առջի օր փանամական շոգենաւ մը մտան Փոռ տը Պուքի նաւահանգիստին մէջ, Պաղեստին երթալու համար։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը խորհրդարանին վաւերացնել տուաւ օրէնք մը, որով կ'ազգայնացուին ճարտարարուեստական բոլոր ձեռնարկները, մէջն ըլլալով քարիւղի եւ հանքի օտար ընկերութիւնները։

ԲԵՐԼԻՆԸ ամբողջովին խորհրդային իշխանութեան ենթարկելու տրամադրութիւնները կը շեշտուին Մոսկուայի մէջ։ Վերստուգիչ խորհուրդի խորհրդային անդամներուն ամբողջական մեկնումէն ի վեր, այս ժողովին գործունէութիւնը դադրած է։ Միջդաշնակցային միակ մարմինը որ կայ հիմա, Քոմանտանթուրան է, որուն, սակայն, քանի մը յանձնաժողովներն ալ անկատար կերպով կը գործեն։ Խորհրդային պաշտօնական թերթը, «Թէկլիչէ Ռունտշաու» կը գրէ թէ՝ Սովետները ուզած են հիմա հետեւեալ երկու ձեւերէն մէկն ընտրել.— փորձել որ Պերլինը կառավարուի չորս պետութեանց (Ֆրանսա, Անգլիա, Ամերիկա եւ Խ. Միութիւն) գործակցութեամբ, կամ ուղղակի բանակցութեան մտնել Գերմանիոյ հետ։

ԿԵԴՐ. ԵՒՐՈՊԱՅԷՆ 200.000 ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐ ընդունելու օրինագիծը վաւերացուեցաւ Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովին կողմէ։ Ծերակոյտն ալ ընդունած ըլլալով, կը մնան միայն կարգ մը ձեւակերպութիւններ։

846 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔԻ վարկ մը քուէարկուեցաւ Միացեալ Ազգերու Գ. Նստաշրջանին համար, որ պիտի գումարուի Փարիզի մէջ, յառաջիկայ Սեպտեմբերին։

ՄՈՍԿՈՒԱ բողոքագիր մը ուղղեց ամերիկեան կառավարութեան, գանգատելով թէ կարգ մը թերթեր կը շարունակեն ռազմաշունչ քարոզութիւններ կատարել Խ. Միութեան դէմ.— Նոյնիմաստ բողոքագիր մըն ալ ուղղուեցաւ կարգ մը աւստրիական թերթերու դէմ որոնք կը հրատարակուին անգլեւսաքսոն շրջանին մէջ։

ՄԱՐՈՔԻ Ուճտա եւ Ճէրատա քաղաքներուն մէջ անդորրութիւնը վերահաստատուած է։ Ոստիկան զինուորներ կը հսկեն քաղաքին արաբ եւ հրեայ թաղերուն մէջ։ Ուճտայի մէջ ձերբակալուած են բազմաթիւ խռովարարներ։ Վկաներու յայտարարութեանց համաձայն, դէպքերէն օրեր առաջ, պատերուն վրայ տեսնուած են սպառնական գրութիւններ Հրեաներուն դէմ, որոնք դեռ վախի մէջ են եւ կը հեռանան իրենց թաղերէն, եւրոպական թաղերը ապաստանելու համար։

ՓՈԹՈՐԻԿՆԵՐԸ մեծ վնասներ պատճառեցին մանաւանդ հիւսիսային եւ կեդրոնական Ֆրանսայի մէջ։ Լիոնի եւ Սէն Էթիէնի մէջ կարգ մը փողոցներ ողողուեցան եւ երթեւեկը դադրեցաւ։ Սէնթ Էթիէնի մէջ հրդեհներ ալ ծագեցան։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ քիմիական հոյակապ հաստատութեանց՝ Ֆարպէնի 14 վարիչներուն համար շատ ծանր պատիժներ պահանջեց ամերիկեան ընդհ. դատախազը, Նիւրնպէրկի մէջ, իբրեւ կազմակերպիչ պատերազմի։ Ամբաստանեալները մերժելով այս մեղադրանքը, յայտարարեցին թէ իրենք մարդկութեան համար կ'աշխատէին, իբրեւ գիտնականներ եւ գործի մարդիկ, թէ պատասխանատու չեն հազարաւոր օտար բանուորներու մահուան համար եւն.։

ՄԱՅԻՍ 28

Հ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ 30ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Յունիս 13ին ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր։ Bourg la Reineի Salle Municipaleի սրահին մէջ (8 rue René Roeckel)։ Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթ. եւ մասնակցութեամբ Տր. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն։

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ եւ ֆրանս. ընկերվարականներու ներկայացուցիչը, Պանեէօ Քաշանի փոխ-քաղաքապետ Wuntzinger.

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։ Բեմադրութիւն ՄԱՅՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ (կենդանի պատկեր)։ Արտասանութիւն, երգ, հայկ. եւ կովկասեան պար պատրաստուած «Նոր Սերունդին» կողմէ։ Պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով։

Մասնակցութեամբ Թարիսթ ԳԱՐԵԳԻՆԻ ԱԲԵՆՕԻ

Ընտիր նուագախումբ։

Հաղորդակցութեան միջոց.— métro Bourg la Reine, օթոպիւս 188 (Porte d'Orléansէն իջնել Place Condorcet։

×

ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ.— 20 Յունիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։ Ֆրանսացի երիտասարդ ընկերվարականներու սրահը, Սլիօն։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պուտոյի Մուրատ խումբի։

Կը նախագահէ Ընկ. Գ. ՀԱԼԱՃԵԱՆ, կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

ԼԻՈՆ.— Յունիս 14ին երկուշաբթի ժամը 8.30ին յարգանքի երեկոյթ, Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի մահուան քառասունքի առթիւ, 78bis, rue Rabelais, դպրոցի սրահը։ Բանախօսութիւն եւ գեղարուեստական բաժին։ Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի Հայութիւնը։

Կը խօսին ընկերներ ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ։

«Սինէ Ղազօ» կը ներկայացնէ Ահարոնեանի յուղարկաւորութեան ֆիլմը։

ԼԷՅԼԱ ՊԷՏԻՐԽԱՆԻ ՊԱՐԱԽՄԲԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

14 Յունիս, երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Salle de la Chimie, 28 Rue St. Dominique, métro Invalides կամ Solférino։ Մուտք 150 եւ 100 ֆրանք։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՍԷՆԹ ԱՆՆԻ ՔԵՌԻ ԽՈՒՄԲԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 19, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, բացօթեայ դպրոցի հրապարակին վրայ։

Կը նախագահէ Պ. Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ, կը խօսի Պ. Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ։ Կը մասնակցին Ս. Լուի «Սիամանթօ» խումբին նուագախումբը եւ Ս. Աննի Սիփան երգչախումբը։

ՇՔԵՂ ԹԱՏԵՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան կողմէ, 13 Յունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30էն 11, Pré St. Gervaisի Թաղապետական սրահին մէջ, métro Pré St. Gervais։ Պիտի ներկայացուի անմահն Յակոբ Պարոնեանի՝

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ

Պոլսահայ կեանքէ խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ 3 արար։ Մասնակցութեամբ եւ ղեկավարութեամբ դերասան ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆի։

Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով, որքէստր Weisse։ Մուտքը 100 ֆրանք։

Ձեր շահուն համար

Ձեռնհաս մասնագէտներու կողմէ պատրաստել տուէք՝

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐԸ

Ինչպէս առեւտրական արտօնագիրերու, Արհեստաւորներու, շրջուն առեւտրականներու, փոխադրական միջոցներու, ճարտարարուեստի վերաբերեալ ամէն կարգի գործերու համար։

ՃՇԴՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՐԱԳՈՒԹԻՒՆ

Վստահութեամբ դիմեցէք ինծի, եւ յանձնեցէք ձեր մասնաւոր պարագան։

M. RENÉ BELLATON

Ժամադրութեամբ հեռ. Did. 89-46։

25 Rue Marsoulan, Parir (12)

Առաջին տեսակցութիւն մը ձրի եւ առանց ոեւէ յանձնառութեան։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Տէր եւ Տիկին Ա. Գաբիկեան հազար ֆրանք կը նուիրեն Տր. Կարմիր Խաչին Պ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎԱՆԼԵԱՆի մահուան առթիւ։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի ԳՈՒՍԱՆ երգչախումբին, ղեկավարութեամբ ԿԱՐԳԻՍ ԳԱՅԻՇԵԱՆԻ, հովանաւորութեամբ Ալֆորվիլի Հայ Ռազմիկներու Միութեան, պատուոյ Նախագահութեամբ ԱՐՏԱՒԱԶԴ արք.ի։ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Մէզօն Ալֆորի քաղաքապետարանի սրահին մէջ։ Կը մասնակցին Անուշ Առաքելեան, Մարլէն Աճէմեան, Ստեփան Պօղոսեան, մեներգ Մարիվօն Ֆապըր՝ ջութակ, Արման Մանուկեան դաշնակ։ Դաշնակի ընկերակցութիւն Տիկին Նէլլի։ Մուտք 100, 150, 200 ֆրանք։

Հաղորդակցութիւն.— Charenton Ecolesէն առնել 181 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Mairie de Maisons Alfort։

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅԹ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, 40 rue Etienne Dolet։ Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ։ Մուտքը ազատ է։

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուի Պ. Խորէն Եադուպեան, որ նախապէս կը բնակէր Romainville։

ԿՐԿԻՆ ԵՒ ԿՐԿԻՆ կը յանձնարարենք որեւէ գումար ղրկած ատեն որոշապէս նշանակել կտրօնին վրայ.— Բաժնեգի՞ն է, նուէ՞ր թէ փոխան ծաղկեպսակի եւ որո՛ւ յիշատակին։

ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԸ ԼՍԵՑԷՔ.— Այս Չորեքշաբթի 16 Յունիս ժամը 21.15ին, Chaine Nationaleի վրայ ԳՕԳՕ ԱԱԼԱՆ իր émissionը յատկացուցած է հայկական երաժշտութեան, ուր պիտի լսուին նաեւ ողբ. Գուրգէն Ալեմշահի հեղինակած երգերը։

ՏԷՍԻՆ.— Տէր Պօղոսեան ընտանիքը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ ամէն անոնց, որոնք անձամբ, նամակով կամ հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին, վերաթաղման ԿԱՐԱՊԵՏ ՏԷՐ ՊՕՂՈՍԵԱՆի (վարձատրուած պատերազմական խաչով), մեռած պատերազմի դաշտը 1940, Յունիս 16ին)։ Շնորհակալութիւններ նաեւ ամէն անոնց, որոնք ծաղկեպսակներ բերած էին, կամ փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւն ըրին։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՎԵՐԱՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

Կազմակերպուած Սէն Մօռ – Ժուանվիլի հայ գաղութին կողմէ, Մառն գետի գեղածիծաղ ափերուն վրայ, այսօր կիրակի 13 Յունիս, կէս օրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ 11 Լա Ռիվ Ֆլէօրի զբօսավայրը, 24 Քէ Ֆօլյու Ժուանվիլ։ Օրքէսթրը, ժազ-թանկօ, սուինկ։ Բազմաթիւ զուարթ անակնկալներ։ Ճաթօ տը Վէնսէնէն առնել 106, 108, 110, 112 թիւ օթօպիւսներէն մէկը եւ իջնել Ժուանվիլի կայանը։

ԾԱԽԱՒԷՏ ԳՈՐԾ ՄԸ

Դերձակի խանութ մը որ ունի յարակից ութ սենեակոց բնակարան մը, ծախու է Orange (Vaucluse) քաղաքի կեդրոնը։

Ուրիշ որեւէ առեւտուրի եւս կարելի է յատկացնել խանութը։ Գրել Պ. ԹԷՐՁԵԱՆի, Tailleur Orange (Vaucluse)։

M. NOUBAR

Licencié en Droit-Conseil-Juridique
27 Rue des Petites Ecuries, Paris (10)

Ընկերակցութեանց կազմութիւն, ամէն տեսակ ձեւակերպութիւններ, առեւտրական արտօնագիր, հաշուական գործեր եւ fiscalité. բնակարանի կամ առեւտրական հաստատութեանց վարձքերու յաւելման խնդիրներ։

Դիմել ժամը 10—12 եւ ժամադրութեամբ։

Հեռաձայն Pro. 24-87։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐՈՒ
ԾԱՆՕԹ ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

Փոխադրուած է Գ. Աճէմեանի ճաշարանը
12 Rue Cadet, Paris (9)

Ուր միշտ պատրաստ կրնաք գտնել բաքլավա, պէօրէք, քուրապիէ, լահմաճուն եւն.

ԾԱԽՈՒ ԴԱՇՆԱԿ.— Ծախու է լաւ դաշնակ մը, մատչելի գինով։ Դիմել ամէն օր ժամը 12էն 2, երեկոները 7—9, չորեքշաբթի ամբողջ օրը, Տիկին ԿԻՒԼԻՍՏԱՆԻ, 12 Place d'Anvers, Paris (9)։ métro Anvers։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, Վեցամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 15 JUIN 1948 Երեքշաբթի 14 ՅՈՒՆԻՍ
Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année № 5367–Նոր շրջանի թիւ 976
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԸ ՄՕՏԵՆԱ՞Ն ԹԷ ԿԸ ՀԵՌԱՆԱՆ

Բովանդակ աշխարհ անձկութեամբ կը սպասէ որ յաղթականները գերագոյն ճիգ մը փորձեն, փոխադարձ ջլատարար դադրեցնելու եւ նոր փոթորիկի մը մղձաւանջը փարատելու համար։

Դժբախտաբար նշանները բարենշան չեն երեւոյթները։ Եւ նոր ճեղքեր, վէրքեր կը բացուին մէկ օրէն միւսը, աւելի մթագնելով քաղաքական հորիզոնը։

Քիչ անդին պիտի կարդաք Պ. Թրումընի ճառը,— հրապարակային ամբաստանագիր մը Խ. Միութեան դէմ։

Մ. Նահանգներու Նախագահը բացէ ի բաց կը պահանջէ որ Մոսկուան ապացուցանէ թէ իրապէս խաղաղութիւն կ'ուզէ։

Այդ ճառին հետ միաժամանակ՝ տեղեկագիր մը, որ նոյնքան վրդովիչ յայտնութիւններ կ'ընէ Խ. Միութեան զինուորական պատրաստութեանց եւ գաղտնի ծրագիրներու մասին — արշաւանք դէպ ի արեւմտեան Եւրոպա։ Առ նուազն ճնշում ուրիշ պետութեանց վրայ, որպէսզի կարենայ ամրապնդել իր քաղաքական եւ ռազմական դիրքերը։

Անշուշտ Մոսկուան պիտի չանճրկէ, պատասխանելու համար Թրումընի մեղադրանքներուն եւ երեւութապէս անկախ յանձնախումբի մը շինծու յայտնութեանց։

Այսպիսի պարագաներու մէջ, խորհրդային իշխանութիւնը շատ աւելի յարձակողական է, եւ անմիջապէս մէջտեղ կը նետէ ամէնէն սուր, գրգռիչ բառերը, պաշտպանելու համար իր քաղաքականութիւնը։

Դեռ վերջերս էր որ, ի պատասխան Ամերիկայի մէջ հրատարակուած գաղտնի փաստաթուղթերու, ինքն ալ հրատարակութեան յանձնեց նոյնքան «զզուեցուցիչ» գաղտնիքներ։

Եւ ջլատարար կը շարունակուի անվերջ, երբեմն թուլնալով, երբեմն սաստկանալով։

Եթէ վիճելի բոլոր նիւթերը սպառեն, միայն գերմանական թնճուկը բաւական է, միջադէպ մը՝ ստեղծելու, արիւն պղտորելու, նոյնիսկ ընդհարումներ պատճառելու համար։

Կը թուի թէ դիրքերը ճշդուած են այս ճակատին վրայ։ Մանաւանդ հիմա որ արեւմտեան պետութիւնները կ'ուզեն փութացնել Գերմանիոյ վերակազմութիւնը։

Այս հարցին մէջ ալ, երկու կողմերը անհաշտ կ'երեւան ինչպէս քաղաքական, նոյնպէս գաղափարական գետնի վրայ։ Եւ կը փորձեն սիրաշահիլ գերման ժողովուրդը, անցուկը մոռցուկ հռչակելով։ Միեւնոյն ատեն փոխադարձ մեղադրանքներ սահեցնելով։

Այսպէս, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Պէվին, շաբաթ օր ճառ մը խօսելով Շէֆիլտի մէջ ըսաւ թէ «Խ. Միութեան քաղաքականութիւնը կը ձգտի Գերմանիան ենթարկել նոյն վիճակին ուր բերին Լեհաստանը եւ Չեխոսլովաքիան»։ Եւ պաշտպանելով Լոնտոնի ծրագիրը, աւելցուց.—

«Եթէ Գերմանիան կարենայ խաղաղասէր ազգ մը դառնալ, մենք առաջինը պիտի ըլլանք ներելու համար, մոռնալով ինչ որ կրեցինք պատերազմի ընթացքին»։

Դեռ աւելի յատկանշական պարագայ մը,— Պ. Պէվին բացատրեց թէ Մեծն Բրիտանիա չի կրնար ընդունիլ Խ. Միութեան դիրքը Գերմանիոյ հանդէպ։ «Կարելի չէ այդ երկրին հետ վարուիլ այնպէս իբրեւ թէ Հիթլէր տակաւին ողջ ըլլար»։

Նոյն օրը, Զօր. Քլէյ, Պերլինի ամերիկեան հրամանատարը, ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ Գերմանները կրնան մերժել Լոնտոնի որոշումները, եթէ յարմար չգտնեն։ «Մենք պիտի չփորձենք պարտադրել այդ որոշումները»։

Դեռ անցեալ շաբթու բրիտանական հրամանատարն ալ ջերմապէս կը գովէր գերման ժողովուրդը, իբրեւ «քրիստոնեայ եւ քաղաքակիրթ ժողովուրդ մը որուն շահերը կը համապատասխանեն մեր շահերուն»։

Գալով Ռուսերուն, անոնք տիրաբար կը վարեն իրենց գրաւած շրջանը, որ կը մնայ նոյնքան անմատչելի որքան որեւէ խորհրդային երկիր։ Եւ իրենց կարգին կը շոյեն պարտեալ ժողովուրդը։ Վերջերս կ'ըսէին թէ պիտի կրճատեն հատուցումները, նոր գործարաններ պիտի չքանդեն ալ։

Ուրեմն կրկին մրցակցութիւն՝ գետին շահելու, դիմացինը սահեցնելու համար։ Զարաշուք պայքար մը, որուն ելքը դժուար է նախատեսել։

Շ.

Ի՞նչ ծրագիրներ կը վերագրեն Խ. Միութեան

Եւրոպական խնդիրներու Ուսումնասիրութեան միջազգային յանձնախումբը տեղեկագիր մը հրատարակեց որուն համաձայն Խ. Միութիւնը իր տրամադրութեան տակ ունի համադումար 3.800.000 զինուոր եւ հաւանաբար ծանր ճնշում պիտի գործադրէ միւս պետութեանց վրայ, յառաջիկայ քանի մը ամիսներու ընթացքին։ Արեւմտեան կառավարութիւնները եւ սպայակոյտները վերջին երեք ամիսներու ընթացքին տեղեկագիրներ ստացած են որոնց համաձայն Խ. Միութիւնը ծրագիրներ պատրաստած է Ֆրանսա, Իտալիա եւ Սքանտինաւիա արշաւելու։ Միայն Խ. Միութիւնը ունի 190 զօրաբաժին, մօտ 3 միլիոն զինուոր, որոնց կէսը կը գտնուին արեւելեան Եւրոպա,— բուն Ռուսաստան, Գերմանիա եւ Դանուբեան դաշտերը։ «Ռուսիոյ եւ իր արբանեակներուն միացեալ բանակները ունին մօտաւորապէս 2 միլիոն զինուոր։ Ոչ արեւմտեան, ոչ ալ հարաւային արեւմտեան Եւրոպայի մէջ այսօր չկայ բանակ մը որ կարենայ ընդդիմանալ անոնց։ Հետեւաբար, կը թուի թէ՝ գործերու ներկայ իճակին մէջ, եթէ Ռուսիա որոշէ, իր արբանեակներուն աջակցութեամբ, յանկարծ արշաւել դէպի արեւմտեան, հարաւային կամ հիւսիսային Եւրոպա, կրնայ դիւրաւ կատարել այդ գործը եւ Ատլանտեան ու Միջերկրական հասնիլ շատ կարճ ժամանակէն»։

Բայց եւ այնպէս, յանձնախումբը դիտել կու տայ թէ Խ. Միութիւնը կ'ըմբռնէ որ արեւմտեան (անգլեւսաքսոն) փոքր բանակներուն դէմ որեւէ ձեռնարկ եւ կամ արշաւանք մը դէպի Սքանտինաւիա, Իտալիա կամ Թուրքիա պատերազմի պատճառ պիտի ըլլայ։ «Բայց եւ այնպէս, հաւանական է որ յառաջիկայ ամիսներու ընթացքին Խ. Միութիւնը փորձէ օգտուիլ իր ունեցած զինուորական դիրքէն եւ ծանր ճնշում մը ի գործ դնել ուրիշ պետութեանց վրայ, քաղաքական ամենամեծ առաւելութիւնները շահելու համար, երբ հինգ արեւմտեան պետութեանց ընդհ. սպայակոյտները դեռ չեն ներդաշնակած իրենց պաշտպանութեան ծրագիրները եւ յառաջ տարուած չէ Ամերիկայի վերազինումը»։

Այս յանձնախումբը մասնաւոր խմբակցութիւն մըն է եւ կը բաղկանայ անգլիացի, ֆրանսացի, պելժիացի եւ նորվեկիացի երեսփոխաններէ եւ քաղաքագէտներէ, որոնց մէջ են լորտ Վէնսիթարթ, Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան երբեմնի մնայուն խորհրդականը եւ Անտրէ Թրոքէր, Ֆրանսայի ազգ. պաշտպանութեան նախկին նախարարը (ընկերվարական)։

Ծանր ողողումներ Թուրքիոյ մէջ

Թուրք թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդեն վերջին ողողումներու մասին.

ԱՄԱՍԻԱ, 4 Յունիս.— Երէկ գիշեր ժամը 21ին հեղեղանման անձրեւ տեղաց եւ ջուրերը ողողեցին բովանդակ քաղաքը։ Լեռներէն հեղեղը արշաւեց քաղաքին թաղերը եւ լեռներու կողերէն հսկայական ժայռեր թաւալեցան՝ ամբողջովին քանդելով քաղաքին թաղերէն մէկը։ Այդ թաղամասին մէջ 149 տուներ հիմնայատակ կործանուած են, իսկ 500 ուրիշ տուներ զանազան վնասներ կրած են։

Ընտանիքի մը բոլոր անդամները մեռած էին եւ ողջ մնացած էր միայն կին մը, որ խելակորոյս վիճակի մէջ կը փնտռէր իր սիրելիները։

Կարելի չէ նկարագրել աղէտին պարզած ընդհ. տեսարանը։ Ցեխապատ փողոցներուն մէջ մանուկներ կը փնտռեն իրենց ծնողները, մինչ կիները ու այրերը կ'աշխատին քանդուած տուներու կարասիները փրկել փլատակներուն տակէն։

Հեղեղները քշած տարած են բազմաթիւ Ամասիացիներ։ Մասնաւորաբար Եշիլ Ըրմաք թաղի բնակիչները մեծ թիւով զոհեր տուած են հեղեղին։ Ողբ ու կոծի ձայներ կը բարձրանան ամէն կողմէ եւ խելակորոյս վիճակի մատնուած է բովանդակ բնակչութիւնը։

Կ'ենթադրուի թէ աւելի քան 150 Ամասիացիներ մնացած են փլատակներուն տակ։ Անհաշուելի են նիւթական վնասները, սուգի մէջ է քաղաքը։

Զօրում մէջ ալ ողողում տեղի ունեցած է, մեծ վնասներ պատճառելով։ Բազմաթիւ տուներ պարպուած են։

Հեղեղանման անձրեւները ողողում յառաջ բերած են նաեւ Սամսոնի մէջ։ Բայց վնասները թեթեւ են։

Նախագահ Թրումըն կ'ամբաստանէ Խ. Միութիւնը

Մ. Նահանգներու նախագահը, որ այս միջոցին պտոյտ մը կը կատարէ Քալիֆորնիոյ մէջ, շաբաթ օր քաղաքական բանախօսութեամբ մը բացէ ի բաց պահանջեց Խ. Միութենէն ապացուցանել իր խաղաղասիրութիւնը, վերջ տալով «ճնշումի եւ անձերեւ նախայարձակման»։ Եւ բացատրեց որ եթէ խաղաղութիւնը վերջնապէս չէ հաստատուած, բուն պատճառը պէտք է փնտռել Խ. Միութեան բռնած դիրքին մէջ։ «Մենք միշտ պատրաստ ենք բանակցելու, բայց կարելի չէ բանակցիլ, երբ ազգ մը կ'անտեսէ միջազգային սկզբունքները եւ սովորաբար ճնշում կամ բացորոշ նախայարձակում կը գործադրէ։ Աշխարհը իր ապահովութիւնը վերագտնելու համար կ'ուզէ որ դադրին խորհրդային խափանարարութիւնը եւ նախայարձակումը։ Մենք պայքար չունինք Խ. Միութեան հետ որեւէ հողային կամ տնտեսական շահու համար։ Մենք թշնամական կամ յարձակողական դիտումներ չունինք Խ. Միութեան կամ ուրիշ ոեւէ երկրի դէմ։ Մենք «պաղ» (անարիւն) պատերազմ» չենք մղեր։ Մենք վճռապէս կը մերժենք որեւէ անջատ խորհրդակցութիւն Ռուսիոյ հետ՝ ուրիշ երկիրներու վերաբերեալ վէճերու մասին։ Ոչ մէկ ազգ իրաւունք ունի գին մը կորզելու բարի վարուց համար։ Դուռը միշտ բաց է պարկեշտ բանակցութեանց համար։ Աշխարհի մեծ հարցերը միայն Խ. Միութիւնը եւ Մ. Նահանգները չեն շահագրգռեր, այլ բոլոր ազգերը։ Հիւլէական ուժի հսկողութեան, փոքր ազգերու դէմ գործուած նախայարձակումներու, Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրներու եւ ուրիշ հարցերու մէջ, շահակից ազգերը մեծ մասով համաձայնած էին, բայց, ամէն անգամ այդ համաձայնութիւնը մերժուեցաւ, դատապարտուեցաւ, բացէ ի բաց յարձակման ենթարկուեցաւ Խ. Միութեան եւ իր արբանեակներուն կողմէ»։

Պ. Թրումըն այս առթիւ իբրեւ օրինակ յիշեց Յունաստանի եւ Քորէայի խնդիրները եւ հրաւիրեց Խ. Միութիւնը դադրեցնել իր օժանդակութիւնը Զօր. Մարկոսի, ինչպէս եւ թոյլ տալ որ միանան հիւսիսային եւ հարաւային Քորէան։ Ցետոյ ամփոփեց Մ. Նահանգներուն կատարած գործերը պատերազմէն վերջը։ Մասնաւորապէս շեշտեց թէ իրական խաղաղութիւն հաստատելու համար, Մ. Նահանգները.—

1.— Քանդեցին աշխարհի ամենամեծ զինուորական մեքենան։ 2.— Ցրուեցին այն բանակները որ Եւրոպա եւ մինչեւ Խաղաղականի կղզիները արշաւած էին։ 3.— Առաջարկեցին յայտնել հիւլէական գաղտնիքները, եթէ երաշխիքներ տրուէին թէ միայն խաղաղասիրական նպատակներու պիտի գործածուին։ 4.— Մօտ 20 միլիառ տոլար (5000 միլիոն ոսկի) տրամադրեցին ուրիշ ազգերու, իբրեւ փոխ եւ պարգեւ։

Իսկ Խ. Միութի՞ւնը,— 1. Մերժեց միանալ Եւրոպայի վերակազմութեան ծրագրին։ 2.— Օգտուեցաւ ամէն միջազգային խորհրդաժողովէ, քարոզութիւններ կատարելու համար։ 3.— Չափազանցօրէն եւ առանց բաւարար պատճառի գործածեց վեթոյի իրաւունքը Միացեալ Ազգերուն մէջ։ 4.— Անուղղակի նախայարձակում գործեց արեւելեան Եւրոպայի մէջ եւ ծայրայեղ ճնշում բանեցուց Միջին Ասիոյ մէջ։ 5.— Մոսկուայէն ղեկավարուած համաշխարհային կուսակցութեանց միջոցաւ միջամտեց ուրիշ երկիրներու ներքին գործերուն։

Եզրակացնելով, նախագահը յայտարարեց.— Մ. Նահանգները խաղաղութեամբ կը շահագրգռուին, աչ թէ քարոզութեամբ։ Մենք վճռած ենք զօրաւոր մնալ, ի սէր խաղաղութեան։ Մեր դիրքը անփոփոխ պիտի մնայ»։

Այս առթիւ անհեթեթ հռչակեց այն ըմբռնումը թէ «դրամատիրական ազգերը պիտի փլին եւ միջազգային գործերու երերուն վիճակը պիտի փութացնէ անոնց փլուզումը, աշխարհը առաջնորդելով համայնավարութեան։ Տարբեր դրութիւններ կրնան քով քովի ապրիլ խաղաղութեամբ, պայմանաւ որ անոնց մէկն ու մէկը չփորձէ բռնութեամբ կործանել ուրիշ մը»։

Նոր վիճաբանութիւններ Ազգ. Ժողովին մէջ

Ազգ. Ժողովը շաբաթ օր ալ շարունակեց վիճաբանութիւնները՝ Լոնտոնի մէջ մշակուած յանձնարարութեանց մասին, որոնց հիման վրայ պիտի կազմակերպուի վաղուան Գերմանիան։

Նախկին նախարար մը, Փիէռ Քոթ խստօրէն քննադատեց Լոնտոնի համաձայնութիւնը, դիտել տալով թէ մշակուած յանձնարարութիւնները կը պարունակեն բոլոր նպաստաւոր պայմանները՝ գերմանական ուժին կատարեալ եւ արագ վերակազմութեան համար։ «Գերմանիոյ պիտի տանք պետական ուժ մը, առանց աւարտած ըլլալու հականացիական մաքրագործումը։ Ռուրի հսկողու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

ՍՓԻՒՌՔԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐԸ

Ապրիլեան եղեռնէն շատ քիչ տարիներ վերջ, ու օտար երկինքներու տակ, իմացական եռուզեռումի այնպիսի կենսունակութիւն մը ցոյց տուինք որ, ցեղին մշակութային վաստակի շարունակութիւնը պահելու՝ մեր կարողութիւնը եւ քաղաքակրթութեանց շարժումներուն հետեւելու ու յարմարելու մեր ընդունակութիւնը, ալ ամէն կասկածանքէ վեր կը մնան։

Ասիկա ոչ միայն զարմանալի եւ հիանալի երեւոյթ մըն է, այլ միեւնոյն ատեն ապացոյց մը մեր թաքուն ուժերուն վաւերականութեան, որով մենք վերստին կարողացանք, անտէր ու յանկարծական ցնցումով մը քայքայուած ու ցրուած ցեղին հաւաքականութիւնը ամփոփել եւ բարձրացնել զայն իր նախկին պատուանդանին վրայ, նորէն ի յայտ բերելով մեր գոյութեան ինքնատիպութիւնը, այս անգամ աւելի վստահելի կեցուածքով մը զօրացնելով զայն։

Մեծ մասամբ, իր մայրենի հողէն յանկարծական կերպով հեռացած ժողովուրդի մը նոյնքան արագ վերակազմութիւնը, հիացումի շատ բնական զգացում մը կ'արթնցնէ մեր մէջ եւ ոչ ալ նուազ հպարտութիւն։

Կենսունակութեան անուրանալի այս յայտնութեան՝ լաւագոյն ապացոյցն է Սփիւռքի բանաստեղծութեան տուած վաստակը, զոր շատեր պիտի ուզէին անտեսել, սակայն որ անուրանալի խաչակրութեան մը եւ թարգմանն էին։

Ժողովուրդները, ուր որ ըլլան, աշխարհագրական որ սահմաններու մէջ ալ գտնուին, ինքնապաշտպանութեան եւ ինքնաբաւութեան ինչ պատուարներ ալ կանգնած ըլլան իրենց շուրջը, ճակատագրուած են անցնիլ որոշ ձեւափոխութիւններու մէջէն։ Այս ձեւափոխութիւնները կրնան ըլլալ հիմնային, կրնան ըլլալ նաեւ ներքին կամ արտաքին անսպասելի ցնցումներու արդիւնք։ Պարզամտութիւն պիտի ըլլայ փաստերու պէտքը զգալ այս ըմբռնելու համար։

Հայ ժողովուրդը բացառութիւն չէր կրնար կազմել։ Ան ալ ունեցած է եւ դեռ պիտի ունենայ իր ձեւափոխութիւնները։ Ճիշդ է որ, բաղդատմամբ ուրիշ ժողովուրդներու, մենք աւելի յաճախ ենթակայ եղած ենք անողոքագնացներու եւ ցնցումներու, սակայն, հարկ չկայ անոնց շուրջ տեւական ողբերգութիւն հիւսելու երբ արդէն վերապրելու փաստը տուած ենք մեր պատմութեան ամէն մէկ դժուարին կացութեան միջոցին։

Այո, կային ժամանակներ ուր ժողովուրդները կը թօթափէին իրենք իրենց եւ իրենց մշակոյթին, տկարանալու, նոյնիսկ փճանալու։ Սակայն քաղաքակրթութիւններու յառաջումները արագացուցին այդ ձգտումները։ Այսօր ժողովուրդները իրենց հոգեկան եւ իմացական ուժերուն չնորհիւ, անոնց ճակատագրուած վիճակէն շատ աւելի վեր բարձրութեան մը հասած են եւ գիտակից վերանցականութեան մը կապած իրենց ապագան։

Հայ ժողովուրդը զուրկ չէ այդ գիտակցութենէ եւ Սփիւռքը իր կենսունակ երեւոյթով, լայնութեան ու երկայնութեան բոլոր ատիճաններուն վրայ, ճշդած է իր դիրքը։ Գահած է իր մշակոյթին ինքնածին յատկանիշները ու իր իմացականութեան ամբողջ բարեշրջումովը, կը սպասէ հաւատքով, օր մը միանալու մայրենի հողին վրայ աճող ու հին սաղմը պահող այն ծառին, որ նոր պատուաստումներու միջոցաւ պիտի ծաղկի ու բարձրանայ, այս անգամ, կազմ ու պատրաստ, ամէնէն սաստիկ ու անողորմ փոթորիկներու դիմադրելու եւ հպարտութեամբ գագաթը նորէն օրօրելու բացուող լոյսերու ողողումին մէջ։

Սփիւռքի մշակոյթին այս կենսահողերանական կացութենէն, դառնանք հիմա անոր շրջանային կացութեան եւ անոր հոլովոյթին։

Մեր ակնարկումը կեդրոնացնելով մասնաւորապէս գրականութեան վրայ, նախ պէտք է ընդունինք որ, գրականութիւնը կը հպատակի յաջորդութեան ու վերակրկնութեան որոշ սկզբունքներուն։ Դէպի փոփոխութեան այսմխումը, մէջտեղ կուգայ ժամանակէ ժամանակ որոշ կշռոյթով մը՝ կամ ինքզինք պարպելու եւ տկարանալու, եւ կամ մօտենալու ու հասնելու մինչեւ յաղթանակ, այսինքն մինչեւ կատարելութեան կորագիծը, կայունութիւն ստացած ըլլալու տպաւորութիւնը տալով։

Կայունութեան այս փոխաբերաբար ըմբռնուած գաղափարը, անշուշտ սխալ է, որովհետեւ այդ տեսակ վիճակ մը ստեղծել գրականութեան մէջ, անկարելի է։ Մշակոյթը՝ դէպի լաւ կամ դէպի վատթարացում, կարգապահ ճօճումի մը կը հպատակի ու միջին առումով, այդ միտումը, աւելի, դէպի լաւն է։ Որովհետեւ, ատթարացումի շրջանները երկար չեն տեւած ու երիտասարդ ուժերու յանկարծական պոռթկումները, միշտ անհերքելի ապացոյցներ եղած են, մօտեցող անկումի մը մասին եղած մարգարէութիւնները հերքելու համար։

Օրինակի համար, առնենք նախապատերազմեան (1914) գրական շրջանը։

1908ի սահմանադրութեան բերած ժամանակաւոր ու խաբուսիկ ազատութիւնը տուաւ մեր գրականութեան՝ եռունութեան փայլուն զարկ մը։ Աւելորդ չէ հոս կրկնել թէ, մշակոյթներու զարգացման համար, գլխաւոր պայմաններէն մէկն է ազատութիւնը, առանց անոր, միւս պարագաներն ու պայմանները, ինչ որ ալ ըլլան, կարող չեն մշակոյթի կառուցուածքը անխախտ պահել։ Եւ ունեցանք շրջան մը գրական լուրջ վերազարթումի, որմէ տակաւ կ'արտացոլար Արեւմտահայ համայնքին բնատոհմիկ եւ յատկանշական ստեղծիչ ուժը, կորովամտութիւնը եւ գեղարուեստական ճաշակը։ Գրական անժխտելի տաղանդներու ու արժէքներու հոյլ մը, մեր մշակոյթին տուաւ գեղապաշտ մտաւորականութեան մը այն արգաւանդ գետինը, ուր պիտի կրնային ծիլ մտքի ու զգացումի բոլոր չքնաղ ծաղիկները։ Եւ ունեցանք կարճ բայց բարդաւաճ գրական շրջան մը։

Սակայն շուտով, գրականութիւնը իջաւ երկրորդական աստիճանի մը վրայ։ Կարմրերես խնձորի մը պէս, առողջութեան հմայքին տակ, իր մէջ արդէն ծլած էր երերալ, անտես բայց իրական քայքայում մը պատրաստող որդերու աշխատանքը։ Ողբալին հոն էր որ, գրագէտներն ու արուեստագէտները եղան այս անգամ որդերու դերը ստանձնողները։

Սուրէն Պարթեւեան, պատկերալից կերպով մատնանշած է մօտեցող այդ վտանգը.—

«Քաղաքականութիւնը մեր համայնքին կեանքին բոլոր քառուղիներուն վրայ հաստատեց իր ամէկող ու խափանիչ թէզկէահները։ Անոր օրէն ցամքեցան մեր ներսիդին գեղեցկատենչ խանդավառութեան բոլոր աղբիւրները։ Գաղափարին ու արուեստին մաքուր ու ազնուական վայելքներէն հրաժարեցանք, պոռոտ խօսքին ու ամբոխային շարժումներու տօնաճառներու վազելու համար։ Շքեղ ու հոյակապ մատեաններ ծալլեցինք, մէկդի դրինք, դպրեբանեդուն վրայ իյնալու համար հեւասպառ»։

Եւ այսպէս, քաղաքականութեան կոյր ու անողոք պահանջներու սիրոյն, ինքնապաշտութիւն փորձեցին եւ յաջողեցան անոնք որ դեռ արուեստի պանծալի կերտումներու տեսիլքովը գինով էին։ Ու գոհուեցան, Զարդարեաններ, Թէքէեաններ, Միքայէլ Կիւրճեաններ օրուան բռնաւորին։ Այս անուններուն վրայ կրնաք աւելցնել դեռ, Պարթեւեանները, Անտոնեանները, Միսաքեանները, Ե. Տէր-Յակոբեանները, եթէ անոնք արդարացուցած ըլլային լրագրական սպասարկութիւններով հայ հրապարակագրութիւնը նորանոր բաժնութիւններու հասցնելու բաղձանքին՝ իրենց նուիրումովը։

Պատերազմի հաւանականութիւնը դեռ չէր ճնշեր հայ մտաւորականութեան վրայ։ Գրական թերթերու եւ գիրքերու հրատարակութիւնները արժանաւոր ճիգեր էին վկայելու թէ, հայ գիրը սպառած չէր տակաւին իր կամքն ու կարողութիւնը իր գոյութեան լաւագոյն յիշատակարաններ կանգնելու համար։ Սակայն մօտալուտ տագնապի մը նշանները օրէ օր աւելի նշմարելի կը դառնային անոնց համար, որոնք մօտէն կը հսկէին անոր մշակութային ձեւափոխութիւններ։

Գրական թերթերու գլուխները, յաճախ, ապագայ տաղանդներու առաջին փորձերուն դաշտնապահները եղած են։ Այդ օրերուն, գրական հանդէսի մը իբրեւ խմբագիրը՝ ես չեմ յիշեր ստացած ըլլալ խոստմնալից բանաստեղծի մը որ եւ է մէկ կտոր որուն հեղինակը այսօր հասած ըլլայ անհերքելի բանաստեղծի մը համբաւին։ Ոչ ալ ուրիշ գրական հանդէսներու խմբագիրները ինծմէ աւելի բախտաւոր եղած կրնան ըլլալ այդ ապասումին մէջ։

Ուրեմն, ըսել կ'ուզեմ, հաստատել կ'ուզեմ թէ, արդէն շրջանային գրական անկում մը ձեւ կ'առնէր եւ ոչ թէ անսպասելի ցնցումի մը՝ Ապրիլեան եղեռնին արդիւնքն էր ան։

Տարիներ վերջ, դժբախտաբար շատեր, այս անհերքելի երեւոյթը, անգիտակցաբար կամ չարամտութեամբ, Սփիւռքին մէջ արմատ ուռճացող ու ծլարձակող նոր ուժերու վերագրեցին,— այս վերջիններումը ու հատորակ գրական ամէն ճիգի համար,— ընչացնելով միեւնոյն ատեն անոնց ունայն ճիգերուն դառնապարտութիւնը։

Բայց գիտենք թէ ժողովուրդի մը ստեղծագործական կարողութիւնը՝ ինքնաբերաբար, տեղափոխութիւններով եւ կամ ցնցումներով չի փոճանար։ Գրականութեան մը գոյութիւնը ինքնատիպ չէ, ոչ ալ անոր շրջանային կշռոյթը նախախնամային տիեզերական օրէնքի մը հպատակ։ Այլ, անիկա հաւաքականութեան մը արդիւնքն է։ Հետեւաբար անոր հէքքին հիւսուածքը կը տկարանայ կամ կ'ամրանայ իր մտաւորականութեան բերած նպաստով ու վաստակով։

Ընդհատապաշտութիւնը, մանաւանդ գրականութեան մէջ, կ'առաջնորդէ միշտ դէպի անկա–

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

Աւելորդ գլխացաւէ փրկուելու միջոցը

Համայի մօտերը, Մշեցիները Մուշաշէն անուն գիւղ մը հիմնած էին, Ազգերու Դաշնակցութեան աջակցութեամբ։ Օր մը, Ազգերու Դաշնակցութեան հայ քննիչներէն մէկը գիւղ կ'երթայ։

Գիւղացիները կը հաւաքուին եւ քննիչը կը հարցնէ.

— Ինչպէ՞ս էք. լա՞ւ էք։ Հիւանդութիւն կա՞յ։ Ցանքերը ինչպէ՞ս են։

Գիւղացիներէն մէկը կ'ըսէ.

— Վալլահ, ըլմէն բան լաւ է, հիւանդութիւն ալ չկայ։ Միայն, գկիտուր եկաւ, աւրեց ըմեր տուն, ու գնաց։

Քննիչը, որ Արաբէն Կիտուրը կը ճանչնար, կապ մը չգտնելով Կիտուրի եւ գիւղացիներուն միջեւ, բարկութեամբ կը հարցնէ.

— Ի՞նչ կ'ըսէք, բարեկամներս։ Կիտուրը ինչո՞ւ պիտի գայ հոս։ Ի՞նչ կ'ուզէր ձեզմէ։

— Խա, վալլահ։ Մենք ալ չենք գիտեր։ Եկաւ, վնաս ալ շատ տուաւ ու գնաց, կ'ըսեն գիւղացիները միաբերան

— Ինչո՞ւ ձգեցիք։ Չկրցա՞ք վռնտել զինքը։

— Պարոն, հուքումաթ ալ չկրցաւ բան մը ընել. մենք ի՞նչ կարայինք ընել։

— Ծօ ի՞նչ կ'ըսէք, եթէ իմ գիտցած Կիտուրն է, քէլ ու քէօռ, չէքիրկէի պէս բան մըն էր։ Ինչպէ՞ս չկրցաք լաւ մը ծեծել եւ վռնտել, կ'ըսէ քննիչը բարկացած։

Գիւղացիները շուարած իրարու երես կը նային եւ կ'ըսեն.

— Պարոն, պարոն, կիտուրը hայվան է, hայվան։

— Ծօ ինչպէ՞ս թէ hայվան է....

— Վալլահ hայվան է, հէմ ալ խաբիր խազարով (հարիւր հազարով) եկան, ի՞նչպէս կրնայինք ծեծել։ Ուր ըլ որ նստէին, ըլմէն կ'ուտէին, կ'երթային։

Քննիչը կ'անդրադառնայ, որ գիւղացիներու «կիտուրը» ուրիշ բան մըն է։ Կը հարցնէ մեղմութեամբ.

Բարեկամներ, չըլլայ որ ձեր ըսածը մարախը ըլլայ, որ կը թռչի....

— Խա, խա. էն ա, էն։ Ճզրու Թարաֆտաքը կ'ըլլայ. արտերը ըլմէն կ'ուտէ։

Խնդիրը պարզուած էր։ Քննիչը այդ «կիտուրին» հասցուցած վնասները դարմանել խոստանալով, կը մեկնի։

★

«Առաւօտ» թերթի ապրիլ 29ի թիւին մէջ՝ կարդացի Կիտուրին «դիտումներ ու դատումներ», եւ այս իրական պատմութիւնը միտքս եկաւ։ Գրի առի առանց զինքը վիրաւորելու դիտում եւ դատում ունենալու։ Ըսել է այս կիտուրները ամէն տեղ ալ կրնան... թիւրիմացութիւններ ստեղծել։

Իր յօդուածին մէջ թելադրած էր, որ ուշի ուշով կարդանք Աստղիկեանի փոխ նախարար Հաշուութիւն ու լճացում։ Այս կամ այն դպրոցի նշանաբաններով, տուռուցիկ գրական հանդանակներով, — ակտի ունիմ Մեհեանէ մը արձակուածը,— գեղեցկութեան հնարաւոր կերտումները չեն իրագործուիր։

Գրականութեան մէջ, կենսունակ բեղնաւորութիւն մը բերելու միակ պայմանն է գրողին անհատական ազատագրութիւնը։ Արդէն ամէն տաղանդաւոր գրող այս փաստը զօրացուցած է, իր ժամանակակից պայմաններուն վրայ տիրող բարքերու մտայնութիւններէն ինքզինք վեր բռնելով։

Սփիւռքի բանաստեղծներուն վրայ կը տեսնուի ինքնադիտակցութեան այդ ճառագայթը։ Բաւական է որ անոնց ազատատենչ քայլերուն եւ համաշխարհային եւ ընդհանրական մշակոյթին հաղորդակից ըլլալու ծարաւին դէմ պատուարներ չկառուցուին, նեղմիտ ըմբռնումներու տեղաններ սարքելով անոնց առջեւ։

Ու պիտի համոզուինք այն ատեն թէ, մեր մշակոյթը արդէն նոր շրջան մը սկսած է, առոյգ եւ խոստմնալից եւ ուրախութեամբ մոռցնել կուտայ երէկուան վաղահաս ծերութիւնը յանկարծ իր երիտասարդութեան հուրը տեսնելով իր կողքին նեցած երիտասարդ ուժերու աչքերուն մէջ։

Սփիւռքի բանաստեղծութիւնը իր՝ շողշողուն աստղերու բոյլքովը՝ կոչուին անոնք Սարաֆեան, Թօփալեան, Սիւրմէլեան, Ծառուկեան, Վ. Վահեան, Մ. Իշխան եւ ուրիշներ, իբրեւ արժանաւոր ժառանգորդ շատոնց արդարացուցած է իր գոյութիւնը եւ իրմով հպարտացուցած մեր մշակոյթը։

Բիւզանդ Թօփալեան մեծ դէմք մըն է մեր բանաստեղծութեան մէջ, յաջորդ յօդուածներս կը նուիրեմ իր գործերուն։

ԶԱՐԵՀ ՎԱՋԱՋԵԱՆ

մօ Ամիրխանեանի լուսաբանիչ մէկ յօդուածը, որ անշուշտ, իր գրած յօդուածին մօտերը անմին: Հետեւեցայ իր խորհուրդին եւ երկու երեք անգամ կարդացի իր յօդուածը: Հիմա ես ալ իմ կողմէ ոչ թէ կը թելադրեմ, այլ շատ կը խնդրեմ բոլոր Հայերէն, որ իրենք ալ կարդան Կիտուրի յօդուածը եւ... լուսաբանուին, ինծի պէս:

Ես, շնորհակալս, ամէն կերպով համաձայն եմ Կիտուրին: Մարդիկ միշտ ալ կ'աշխատին՝ որ իրենց վրայ եղած ծանրութիւններէն ազատուին: Օրինակ, ես, վերարկուս ծանր ըլլալուն՝ վրայէս նետած եմ՝ վարն ալ ելէկս ու փուլովրս պիտի նետեմ: Ինքն ալ արդէն... գլխարկին տակինը — խնդրեմ, գլուխը չկարծէք — շատոնց նետած է: Վաղը կրնայ ժաքէթն ալ նետել եւ...թեթեւնայ:

Մարդ որքան բեռ եւ հոգ չունենայ վրան, այնքան... անհոգ կ'ըլլայ: Ուստի, ըստ Կիտուրին, Մոսկուան եւ Երեւանը այդ սկզբունքին կը հետեւին: Հայաստանը աւելորդ հոգերէ ազատելու եւ բեռը թեթեւցնելու համար, Մոսկուան՝ Ղարաբաղը Ախալքալաքը եւ Նախիջեւանը առած եւ ուրիշին տուած է: Ասոր մէջ ինչ վնաս կայ, որ այսքան աղմուկ կը հանեն... Հայաստանի թշնամիները. մանաւանդ որ այդ տեղերը շատ քիչ Հայ կայ, ու եղածներն ալ շատ հանգիստ են եւ օրը օրին յառաջդիմելու վրայ: Եթէ «ազգային չիլ հաշիւներով» տրուած ըլլային այդ տեղերը, մասամբ իրաւունք կ'ունենային խօսելու անգէտները: Բայց այդ տեսակ բան չկայ: «Սթալինեան արդար լուծումով, բոլոր ազգային հարցերը լուծուած են» հոն, ... ազգերով միասին:

Ես վստահ եմ, որ Կարսի հարցն ալ եթէ Մոսկուան ձեռք չառաւ, Հայաստանի խաթերը համար էր: Ինչ պէտք աւելորդ հոգերու: Հայաստան խեղճ երկիր է, պիւտճէ չունի, «ի վիճակի չէ բեցնելու այն բացերը, որ կ'ունենան ինքնավար այդ շրջանները»: Անշուշտ Մոսկուան բան մը գիտէ, որ այդպէս ըրած է: Այդ տեղերը, աւելորդ հոգ ու բեռ պիտի ըլլային Հայաստանի, եւ Հայաստանն ալ ... բաց դոցող չէ, էֆէնտիմ:

Ղարապաղ.— Հիչ ալ պէտքը չէ, կոշտ ու կոպիտ անուն մը, որ չի ալ յարմարիր Հայաստանի ազուորիկ, Վաղարշապատ, Էջմիածին, Սարդարապատ եւ Երեւանի նման անուններու հետ: Ալ ձգենք իր անպիտան լեռներն ու ձորերը, ուր միայն քար կը բուսնի: Զէ, չենք ուզեր: Իրենց թող ըլլայ:

Ախալքալաք.— Գիչիմսիզ բան մըն ալ այդ: Ուզելը չարժեր: Հող մը պակաս թող ըլլայ: Իսկ Նախիջեւանի մէջ՝ Հայ չկայ: «Տհաս եւ անմիտ» հարց է այդ. Տեղ մը, ուր Հայ չկայ, ձգել ուզելը... ծակաչքութիւն է պարզապէս, եւ կատարեալ ... ագահութիւն:

Ինծի մնայ նէ (եւ եթէ ընկ. Կիտուրին ալ համաձայն գտնուի) ես Հայաստանի բեռը քիչ մը աւելի թեթեւցնելու համար՝ Լենինականի շրջանն ալ Վրացիներուն կը ձգեմ, որովհետեւ ան ալ, աշխարհագրականօրէն, քիչ մը դէպի Կարս կը հակի, զոր արդէն Վրացիները կ'ուզեն: Յետոյ. Հայաստանը իր դրացի Պարսկաստանին ալ բաժին մը հանելու է: Ան ալ Ռուսերուն չափ Հայերուն լաւ կը նայի եւ վստահ եմ որ սիրով պիտի ուզէ Հայաստանի հոգերը թեթեւցնել: Արաքսի եզերքը, Մեղրիի եւ Ագուլիսի շրջանը կայ, որ պուճր պէս երկարած է. անպէտ տեղ մըն է, ձգելու է անոնց:

Նասրէտտին Հօճան, օր մը, արագիլ մը կը բռնէ: Զարմանքով կը նայի, որ ոչ ոտքերը թռչունի ոտքերուն կը նմանին, ոչ ալ կտուցը: Շատ երկար են եւ այլանդակ: Կը բռնէ թէ ոտքերը կը կտրէ, թէ կտուցը: Գետին կը դնէ, վրան քիչ մը նայելէ վերջ, կ'ըսէ. «Տեսա՞ր մի: Իշտէ հիմա թռչունի նմանեցար»:

Հայաստան ալ Հայաստանի նմանեցաւ այն ատեն միայն, երբ Մոսկուան անոր ոտքերն ու թեւերը կտրեց ....:

ԹՈՒՐԻԿ

ՁԱՅՆԻՐ ԳԱՒԱՌԻՆ

ՍՈՒԳ ՄԸ ԵՒ ՄԱՅԻՍ 28

ՏԷՍԻՆ, 8 Յունիս.— Յունիս 5ի չարաթ օրը սուգի եւ ուրախութեան օր մը եղաւ մեր գաղութին համար: Սուգի՝ այն պատճառաւ որ թաղումը կատարուեցաւ ողբացեալ Կարապետ Տէր Գողոսեանի, սպաննուած 1940 Յունիս 16ին Լուարէ նահանգին մէջ, օդային ռմբակոծութեան մը հետեւանքով: Ահա ութ տարի վերջ կառավարութեան կողմէ իր մնակաւայրը փոխադրող տաշջին դիակն էր որ արժանացաւ վեհաշուք թաղումի:

Երկու հազարի մօտ բազմութիւն մը հայ թէ Ֆրանսացի հետեւեցաւ դագաղին, իր յարգանքի տուրքը մատուցանելու այդ համեստ զինուորին որ իր յանդգնութեամբ ու մեր ցեղային յատկանիշներով օժտուած՝ իսկապէս արժանի էր այս ժողովրդային ցոյցին: Դագաղը նախապէս զետեղուած էր Տէսինի Հայոց եկեղեցին, ուրկէ իր զինակից ընկերներուն կողմէ ուսամբարձ փոխադրուեցաւ մեռելակառքին մէջ: Տեղւոյս նուագախումբը կ'ընթանար թափօրին առջեւէն, մերթ ընդ մերթ հնչեցնելով տխուր եղանակներ, որոնց կը հետեւէին Ֆախկին ռազմիկներու զանազան միութեանց դրօշակիրները, որոնց կարգին նաեւ մեր տարագիր եռագոյնը՝ Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու միութեան կողմէ: Յետոյ կուգային զանազան միութեանց պսակակիրները, ապա տակ թարմ ծաղիկներով բեռնաւոր՝ ինչպէս մեռելակարքը:

Հողակոյտին առջեւ դամբանականներ կարդացուեցան իր ընկերներու կողմէ, ինչպէս նաեւ Ֆրանս. բանակի հայ ռազմիկներու եւ Ֆրանսական նախկին ռազմիկներու միութեանց ու քաղաքապետութեան ներկայացուցիչներուն կողմէ: Պէտք է խոստովանիլ որ քաղաքապետութիւնը ջանք չէր խնայած այս տխուր արարողութեան արտակարգ հանդամանք մը տալու, որ ոտքի հանեց ամբողջ Տէսինը: Լիոնի «Փրոկրէ» թերթը արձանագրած էր այս թաղումը:

★ Նոյն իրիկունը տօնուեցաւ Հայաստանի անկախութեան երեսնամեակը: Սրահը լեցուած էր հոծ ու հաւատաւոր բազմութեամբ: Նախագահը Պ. Արամ Միքայէլեանի հրաւէրով Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երիտասարդներու խումբը հանդէսը բացաւ «Մարսէյէզով» եւ «Մեր հայրենիքով», որոնք ունկնդրուեցան յոտնկայս: Յետոյ նախագահը ամփոփ գծերով վեր հանեց «Մայիս 28»ի նշանակութիւնը Հայաստանի ազատագրական պատմութեան մէջ եւ հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան երկիւղած լռութեամբ յարգել յիշատակը ընկեր Ա. Ահարոնեանի եւ բոլոր անոնց, որոնք իրենց կեանքին գնով կերտեցին այդ ոսկեղօծ թուականը:

Ուղերձներ եղան Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու, Սեբաստիոյ Վերաշինաց եւ Ֆր. Կ. Խաչի Միութեանց կողմէ: Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցիչ Ա. Փափազեան գեղեցիկ բառերով պարզեց Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի իղձերը, հետապնդած նպատակը եւ անկախութեան տօնի հանդէպ իրենց ունեցած պաշտամունքը:

Գեղարուեստական բաժնին մէջ, մեներգեց Տիկին Գօյաճեան, յաջող արտասանութիւններ ըրին Օրիորդներ Խորանեան, Առաքելեան, Աստուրեան ինչպէս նաեւ Պ. Պ. Միքայէլեան, Ա. Գրիգորեան, Խոստիկեան, Մուրատեան, Տէր Ղազարեան որոնք արժանացան ջերմ ծափերու: Մէջ ընդ մէջ նուագեց Ազգ. վարժարանի աշակերտուհիներու խումբը՝ ղեկավարութեամբ Տիկին Փափազեանի, նոյնպէս խլելով ծափեր:

«Սինէ Ղազօ» ցուցադրեց տարաբախտ ընկեր Ա. Ահարոնեանի թաղումը Փարիզի մէջ: Հրապարակաւ շնորհակալութիւն իրեն որ նիւթական զոհողութիւն երբեւիցէ կանգ չառներ նմանպարագաներու մէջ:

Յայտարարութեան համաձայն ունէինք երկու բանախօս: Սակայն վերջին պահուն ընկեր Ազգին Մարտիրոսեան չկրցաւ ներկայ ըլլալ, արկածութեան պատճառաւ: Բանախօսը՝ ընկեր Ա. Իսահակեան, յանխօրէն պարզեց այն բոլոր դէպքերն ու յեղաշրջումները որոնց ենթարկուած է մեր ազատագրութեան պայքարը Հայաստանի անկախութեան կորուստէն վերջ, Իսրայէլ օրինակէն, Դաւիթ Բէկերէն մինչեւ Մայիս 28, ազգային յարութեան թուականը:

Հանդէսէն վերջ սարքուեցաւ ընկերահամակրական խնջոյք մը, սակայն ժամանակը ուշ ըլլալով չունեցանք սպասուած արդիւնքը: Տեւեց մինչեւ լոյս: Մենակ դեց Մարսէյլէն Տիկին Վարժապետեան:

Ուրիշ տեղեկութիւններ՝ յաջորդով: — Գ.Պ.

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԱՎԻՆԵՈՆԻ ՄԷՋ

ԱՎԻՆԵՈՆ, (Յառաջ).— Հոս ալ տօնեցինք Մայիս 28ի 30րդ տարեդարձը, Յունիս 6ին, կիրակի ամբողջ օրը, ձաշտադնացութեամբ մը զոր կազմակերպած էր Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբը:

Հակառակ Ավինեօնի «Գեղուհի»ին ցուցադրութեան, զոր ծովածաւալ բազմութիւն մը իրեն քաշած էր շրջանի գիւղաքաղաքներէն, մեր ազատատենչ հայրենակիցներէն կոկիկ ու համեստ բազմութիւն մը եկած՝ հաւաքուած էր հեծանիւներով, Ավինեօնէն, Փոնթէէն, Մոնքավէէն, Ս. Սաթուռնէէն եւն., իրենց ճաշերով ու ճժերովը.. միասին:

Ժամը 5ին, Մուրատ խումբի կողմէ ընկեր Ն. քանի մը խօսքով բացումը կատարեց հանդէսի մասին.— Այսօր, հոս հաւաքուած ենք, Հայաստանի Անկախութեան հռչակման 30րդ տարեդարձը տօնելու: Ինչ փոյթ թէ՝ քանակով քիչ ենք: Մեզի համար որակն է կարեւոր: Մայիսեան կռիւներուն ալ մենք քանակով շատ նուազ էինք թշնամիէն սակայն, որակով բարձր՝ եւ ճանչցանք ազատ ապրելու իրաւունքը:

Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի կողմէ իբրեւ բանախօս ղրկուած էր ընկեր Ս. Միլտոնեան, որ համերաշխական ճառ մը արտասանեց, ջերմապէս գնահատելով: Ընկերը համառօտակի նկարագրեց նախ՝ Մայիս 28ի գործը, տուաւ գեղեցիկ պատկերներ յուզիչ ու յուսադրիչ, Թիֆլիսի աշխատանքներու մասին, որոնք կատարուած էին ծերերու, պատանիներու ու կիներու կողմէ, եւ յոյս յայտնեց թէ օր մը Մայիս 28ը պիտի տօնեն նաեւ Հայաստանի մէջ:

Գեղարուեստական մասնաւոր բաժին մը չէր պատրաստուած, բայց, ընկեր Մկրտիչ Նորէն փայլեցաւ երկու հայրենաշունչ արտասանութիւններով,— Ե. Զարենցի «Գովք Հայաստանի» եւ Ա. Ահարոնեանի «Մասիս»ը:

Իրիկուան ժամը 8ը կ'անցնէր երբ հանդիսականները տուն կը վերադառնային, վերջալոյսի ցոլքերուն տակ, հայրենիքի եւ ազատութեան կրակը իրենց հոգիներուն մէջ:— Շրջիկ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ ... (25)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԺԴ.

Այժմեան Ջալալօղլուէն ցած, դէպի հիւսիսարեւելք, խորունկ ձորի գլխին կ'երեւան դեռ կիսաքանդ պարիսպներու բեկորներ, որոնք կը յիշեցնեն հին, անցած գացած ժամանակներու բերդերը:

Դաշտի կողմը կ'երկարին հաստ ու ամուր պարիսպները, իսկ միւս երեք կողմերէն անոր սահմանները կը կազմեն խոր ու անդնդային ձորերը, որոնց մէջէն, շեղ պտոյտներ ընելով կը սահի կերթայ գետակը:

Դարեր անցած են հիմա. գետակը կը շարունակէ իր խելագար վազքը, բայց առաջուան պէս կատաղի յորձանքներ չունի այլեւս: Ժամանակը իր աւերիչ դրոշմը դրած է նաեւ այս յորձանուտ ու արագավազ գետակին վրայ:

Այդտեղ ահա, այդ բերդին մէջ կանգնած էր Աշոտ Երկաթը իր վեց հարիւր քաջերով, որպէսզի քիչ մը հանգիստ առնէ եւ մտածէ իր ընելիքի մասին: Բայց ինչ հանգիստ. անոր համար հանգիստ չկար: Ամբողջ գիշերը անքուն մնացած էր ան, եւ այժմ դուրս եկած էր իր օթեւանէն, թարմ օդ շնչելու համար: Տխուր ու լուռ կը նստի քարի մը վրայ, եւ մտածումները կը պաշարեն իր միտքը:

Ամբողջ տարի մը անցած էր իր հօր մահէն յետոյ. որքան փոփոխութիւններ կրած էր իր հայրենի աշխարհը, այդ կարճ ժամանակի ընթացքին: Տարի մը առաջ, բազմաթիւ Եուսուֆի զինուորները տանն ու վրայ կ'ինէին իր երկիրը, մոխիր դարձնելին ամէն ինչ. իսկ հիմա, տարի մը ետք, անոնց հետքն իսկ չէր մնացած:

Սուգն ու շիւանը կրկին ուրախութեան փոխուեցաւ երկիրը խաղաղեցաւ. լսուեցան դարձեալ հօտաղին ուրախ երգը երկրագործին օրհնէնքը, Բայց արդեօք երկար պիտի տեւէ՞ր այս ուրախ կեանքը թէ նորէն սեւ սուգը պիտի տարածուէր Հայոց աշխարհին մէջ:

Այս հարցն էր որ շփոթութեան մէջ կը ձգէր Աշոտ Երկաթը եւ կը ստիպէր զայն մտածելու: Ի՞նչ պիտի ընէր ինք առանց օգնականի. ապա որ է, Եուսուֆը նորէն պիտի գայ իր հրոսակներով ողողելու Հայաստանը. այն ատեն՝ ինք անզօր պիտի ըլլայ միայնակ դիմադրելու անոր անթիւ զօրքերուն:

Իսկ ի՞նչ կ'ընէին հայ նախարարները, որոնք կրնային օգնութեան ձեռք կարկառել իրեն՝ ընդդէմ Եուսուֆի:

Անոնցմէ ամէն մէկը, մինչեւ Աշոտ Երկաթի ելեւալը փակուած իրենց բերդերուն մէջ, քիչ քիչ սկսած էին նեղել Եուսուֆի զինուորները մանր յարձակումներով, բայց միայն իրենց երկիրը մաքրելու համար թշնամիներէն. ապա սրտապնդուած կ'ամրացնէին իրենց բերդերը եւ զէնքերնին կը դարձնէին Աշոտ Երկաթի դէմ:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՑՎԱԶԵԱՆՑ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Ծերակոյտը ընդունեց Վէնտընպէրկի առաջարկը՝ «Միացեալ Ազգերու կանոնագրի սահմանին մէջ հաստատուելիք հաւաքական ապահովութեան ծրագրին» մասին: Այս որոշումը օրէնքի ոյժ չունի: Սակայն, յոյս կը նորշնչէ թէ Մարշըլի ծրագրին մէջ նախապէս նշանակուած օգնութեան գումարը պիտի չկրճատուի: Մարշըլ Ծերակոյտին փակի յանձնաժողովին առջեւ պաշտպանեց Եւրոպայի օգնութեան հանրաճանօթ ծրագիրը: Այս ծրագրին վարիչ Հօֆման ալ, իր կողմէ, անոր անխափան եւ առանց կրճատման գործադրելու պէտքը շեշտեց նոյն յանձնաժողովին առջեւ:

թիւնը պիտի յանձնենք Անգլօսաքսոններուն ո– րոնք միեւնոյն պատճառները չունին վախնալու գերմանական ուժին վերածնունդէն։ Պիտի ստեղծենք երկգլուխ Գերմանիա մը։ Նոր կռուախնձոր մը պիտի նետենք Դաշնակիցներու անհամաձայ– նութեան մէջ, մինչդեռ մեր խաղաղութեան միակ յոյսը կը կայանայ անոնց ներդաշնակութեանմէջ։

Ընդդիմադիր երեսփոխանը մերժելով Լոնտո– նի համաձայնութիւնը, «ժամանակակից շրջանի մեծ խաչեցեալներէն մէկը» կոչեց Ֆրանսան։

Դարձեալ նախկին նախարար մը, Անտրէ Ֆի– լիփ (ընկերվարական), նոյնպէս քննադատեց Լոն– տոնի համաձայնութիւնը, սակայն բաց դուռ մը ձգեց, յայտարարելով թէ իր կուսակցութիւնը պիտի սպասէ նոր հաւաստիքներու, համաձայ– նութիւնը քուէարկելէ առաջ։

Լոտոնի համաձայնութեան դէմ խօսեցաւ եր– րորդ նախկին նախարար մը, Փիէռ Քոււտան, կեղծ հռչակելով Ռուրի հսկողութիւնըեւ զանգա– տելով թէ զինուորական տեսակէտով իրական ա– պահովութիւն մը չկայ տեղեկագրին մէջ։

Վիճաբանութիւնները պիտի շարունակուին այսօր, երեքշաբթի։ Թերթերը կը գրեն թէ Պ. Պիտօ, արտաքին նախարարը, որ ուժգնօրէն կը քննադատուի, ամէն գաղտնիք յայտնած չէ տա– կաւին։

Կացութիւնը Պաղեստինի մէջ

Միացեալ Ազգերու պատուիրակը, կոմս Պէրնա– դոթ, որ Գահիրէ կը գտնուէր, օդանաւովԵրուսա– ղէմ գնաց շաբաթ օր, զինադուլի պաշտօնէու– թեան հետ։ Կոմսը առանձին խօսակցութիւններ ունեցաւ Արաբներու եւ Հրեաներու զինուորական հրամանատարներուն հետ, եւ լսեց փոխադարձ մեղադրանքները։ Յետոյ գնաց Դամասկոս։

Վերջին լուրերու համաձայն, մանր մունր ընդհարումներ կը շարունակուին զանազան վայ– րերու մէջ։

Անդրյորդանանի Թագաւորը, Ապտուլլահ, յայ– տարարեց թէ պիտի բանակցին Հրեաներուն հետ, լուծելու համար Պաղեստինի հարցը։ «Եթէ Հրեա– ները հաւանին արաբական ազգին մաս կազմել Պաղեստինի մէջ, մենք պատրաստ ենք կատարեալ իրաւունքներ, նոյնիսկ ինքնավարութիւն տալու իրենց սեփական վայրերուն մէջ։ Մենք պատրաստ ենք ներելու այն չարիքները զոր պատճառեցին ա– րաբ կիներու եւ մանուկներու»։

★ Թերթերը կը գրեն թէ Հրեաները գաղտնի ճամբայ մը շինած են ժայռերու մէջէն, Ապտուլ– լահ Թագաւորի թնդանօթներուն կրակին տակ, մեծ քանակութեամբ ուտեստ, զէնք եւ ռազմա– նիւթ հասցնելով Երուսաղէմի հարիւր հազար Հրե– աներուն։

★ Ռումանիան ալ ճանչցաւ Իսրայէլի պե– տութիւնը։

★ Դամասկոսէն կը հեռագրեն թէ հրէական օդանաւ մը ռմբակոծած է սուրիական քաղաք մը, Ցէք, Պաղեստինի սահմանագլուխին վրայ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ նախորդ վարչապետը, Չըրչիլ, կը շարունակէ խստօրէն քննադատել աշխատաւորա– կան կառավարութիւնը։ Շաբաթ ճառ մը խօսե– լով, յայտարարեց թէ ամբողջովին անանկացած է ազգայնացումներու ծրագիրը, թէ աշխատաւորա– կան կառավարութիւնը այլեւս ի վիճակի չէ բարե– ւոքելու կացութիւնը ու անհրաժեշտ է անմիջա– պէս ձեռնարկել նոր ընտրութեանց։

ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ մասին լաւատես յայտարարութիւններ ըրաւ Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանին հրամանատարը, Զօր. Քլէյ։ Ըսաւ թէ խնդիրը լայնօրէն, եթէ ոչ ամբողջովին պիտի լուծուի, քանի որ Մ. Նահանգներու խոր– հրդարանը կ'արտօնէ 200.000 տարագիրներու ներ– գաղթը եւ պիտի բացուին Պաղեստինի դռները։

7000 ԼԻԴՐ ՔԱՐԻՒՂ ԲԵՌՑԱԾ կառք մը շա– բաթ օր Սէնթ Ուէնի մէկ փողոցին մէջ ուրիշ կառ– քի մը զարնուելով, բռնկեցաւ։ Բոցերը անմիջա– պէս տարածուեցան մօտակայ տուներուն վրայ։ Հինգ հոգի վիրաւորուեցան, երեք խանութներ քանդուեցան, երկու տուներու ներքին մասերը վառեցան, մեծ շէնք մը անբնակելի դարձաւ։ Հա– րիւր հոգի անպատսպար կը մնան։

ԱՊՐՈՒՍՏԻ ՍՂՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ պայքար մը բացուեցաւ կիրակի օր, նախաձեռնութեամբ աշ– խատաւորական կազմակերպութեանց։ Այս առ– թիւ կոչ մը ուղղուած է արտադրիչներուն, առեւ– տրականներուն եւ սպառողներուն։ Շատ մը տան– տիրուհիներ կը մեղադրուին թէ ո՛րեւէ բան գնե– լով որեւէ գնով կը քաջալերեն չարաշահութիւնը։

ՊԵՐԼԻՆԻ ռուսական իշխանութիւնները 24 ժամ արգիլեցին գերմանական եւ դաշնակից կառա– խումբերու երթեւեկը Գերմանիոյ արեւմտեան շր– ջանէն։ Արգելքը կարճ տեւեց, բայց Անգլօսաք– սոնները կը կասկածին թէ նոր դժուարութիւններ պիտի յարուցուին։

ՄԱՅԻՍ 28

ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ.— 20 Յունիս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին։ Ֆրանսացի երիտասարդ ըն– կերվարականներու սրահը, Սըմօն։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պոտոյի Մու– րատ խումբի։

Կը նախագահէ ընկ. Գ. ՀԱԼԱՃԵԱՆ, կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՅԻՍ 28Ի ԱՌԹԻՒ

Շավիլի Սալ տէ Ֆէթին մէջ, այս կիրակի օր, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արզութեան» խումբին։

Գեղարուեստական բաժինը կը կատարէ Նոր Սերունդի «Րաֆֆի» երգչախումբը ղեկավարու– թեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆԻ։

Նոր Սերունդի կողմէ կը ներկայացուի դըր– ուագ մը մերմօտաւոր անցեալի հերոսականպատ– մութենէն եւ «Փրկութիւն»ը 2 պատկերով։

Նիւթը առնուած է անմահն Յովհաննէս Թու– մանեանի «Երկրում» բանաստեղծութենէն։

Ուրիշ անակնկալներ եւ ժամը 8էն յետոյ պա– րահանդէս։ Ճոխ պիւֆէ։ Մուտքը 50 ֆրանք

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՍԷՆԹ ԱՆՆԻ ՔԵՌԻ ԽՈՒՄԲԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 19, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, բացօթեայ դպրոցի հրապարակին վրայ։

Կը նախագահէ Պ. Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ, կը խօսի Պ. Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ։ Կը մասնակցին Ս. Լուի «Սիամանթօ» խումբին նուագախումբը եւ Ս. Աննի Սիփան երգչախումբը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Մար– սէյլ քաղաքի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Մարգարիտ Փափազեանէ 2000 Ֆր. ի նպաստ իր թոքախտաւոր հիւանդներուն։

ԳՈՀԱՑՈՒՄ ՏԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐԻՆ ՓԱՓԱՔԻՆ Ղ. ՄԵԼՈՅԵԱՆ

Կը պատրաստէ, առաջին անգամ ըլլալով՝ հայե– րէն ամբողջական ներկայացումը՝

«Ա Ր Մ Ե Ն Ո Ւ Շ Ի»

Մարսէյլ, Վալանս, Լիոն, Վիէն, Տէսին, Ժընեւ, Փարիզ, Պրիւքսէլ։

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային։

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Շնորհակալութեամբ ստացանք.— Տէր եւ Տի– կին Զաթիկեանէ 3000 ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Թէլ– եանէ 2000, Փարիզի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղ, հազար, Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղ հազար, Մարսէյլի Կապ. Խաչի մասնաճիւղ 1000, Գոմոնի, Վալանսի, Սէն Լուի, Պորտոյի Կապ. Խաչի մասնաճիւղերէն 1000ական ֆրանք, Պուլվար Օտտոյի Կապ. Խաչի մասնաճիւղ 500, Լիոնի Հ. Յ. Դ. «Սիամանթօ» խումբէն 500, Տիկին Աղաւնի Խաչիկեանէ 500, Խ. Խրայեանէ 500, Ս. Էթիէնէն Քղիի Հայր. Մի– ութենէն 2000 ֆրանք։ — Վարչութիւն

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի «Ա. Ահա– րոնեան» խումբին դասախօսութիւնը՝ այս հինգ– շաբթի, ժամը 9ին Sociétés Savantesին մէջ։ Դա– սախօս՝ ընկեր ՀՐԱՆԴ ՍԱՄՈՒԷԼ։Նիւթը՝ «Հայկ. Դատը պատմութեան մէջ»։ Հայերէնի դասը ժա– մը 8էն 9։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ֆ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը Յունիս 21ին ժամը3ին Bar duGlobeի սրահը։ Օրակարգ՝ ընտրութիւն նոր վարչու– թեան։

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅԹ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻ– ՇԱՏԱԿԻՆ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին այս երեք– շաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, 40 rue Etienne Dolet : Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ։ Մուտքը ա– զատ է։

ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԸ ԼՍԵՑԷՔ.— Այս Չորեք– շաբթի 16 Յունիս ժամը 21.15ին, Chaine Nationaleի վրայ ԳՕԳՕ ԱՍԼԱՆ իր émissionը յատկացուցած է հայկական երաժշտութեան, ուր պիտի լսուին նաեւ ողբ. Գուրգէն Ալէմշահի հեղինակած եր– գերը։

ԲԱՐՍԵՂ ԿԱՆԱՉԵԱՆԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐՈՒ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԷՅՐՈՒԹ.— Բ. Կանաչեանի Յոբ. Կեդր. Յանձնախումբս հաճոյքն ունի յայտարարելու, թէ աւարտած է տաղանդաւոր երաժշտագէտին ամբողջական երկերուն տպագրութիւնը (սահմա– նափակ թուով, 250 օրինակ միայն), ամփոփ– ուած՝ տասը պրակներու մէջ, որոնք կը կազմեն 185 էջնոց գեղարուեստական մեծադիր եւ արժէ– քաւոր հատոր մը։ Այժմէն կարելի է ապահովել այն հատորէն եւ կամ պրակներէն ընտրովի, ըստ կամս, դիմելով Պ. Մելքոն Տէր Մելքոնեանի վա– ճառատունը.— Maison «Star» Rue Weygand, Bey– routh: Յանձնախումբս յոբելինական տարին փակեց Մայիս 26ին «Գուսան»ի տարեկան համեր– գո, եւ իր գործունէութեան հաշուետուութեամբ։ (Կռիւ)

Ուշադրութի՛ւն, ուշադրութի՛ւն Մեծ դաշտահանդէս

Կազմակերպուած Փարիզի շրջանի Հայ Արփ– ներու եւ Արփնուշներու կողմէ, կիրակի 27 Յու– նիս Շավիլի անտառներուն մէջ։ Իջնել Մոնփառ– նասի Շավիլի կայարանը եւ հետեւիլ առաջնորդ Արփներուն։

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ Կ. Խաչի Դպրոց. Ամավերջի ՀԱՆԴԷՍԸ։ Յունիս 20ին, ժամը 2.30ին։ Մանրա– մասնութիւնը տեղին վրայ։

ՕՐԱԹԵՐԹ ՀԱՅ ԱԶԳ.

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, Վեցամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 16 JUIN 1948 Չորեքշաբթի 16 ՅՈՒՆԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5368-Նոր շրջան թիւ 977

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԵԿ ՄԵՆՔ, ԱՅՍՕՐ ԻՐԵՆՔ

Թուրք թերթերը կը շարունակեն քրքրել իրենց ներքին վէրքերն ու փտութիւնները, հակառակ մամուլի օրէնքին խստութեան: Ազգ. Ժողովին մէջ ալ, ընդդիմադիրներ կը լրացնեն պակասը, թէեւ կառավարութեան թամբը երբեմն իրենց գըլխուն կ'իջնէ, լախտի մը ծանրութեամբ :

Հրատարակուած կամ խօսուած յայտնութեանց հետեւանքով, արդէն իսկ դատական թղթածրարներ կազմուած են այս կամ այն գործավարին (Նախարար), բարձր պաշտօնատարին կամ վերատեսուչին դէմ :

Ինչ պատկերազարդ պատմութիւններ՝ վարչական զեղծումներու, կաշառակերութեան, գողութեանց եւ չարաշահութեանց մասին: Դժբախտաբար թերթին ծաւալը թոյլ չի տար լայնօրէն արտատպել ամէն բան :

Կ'արժէ երբեմն կանգ առնել կարգ մը իրողութեանց վրայ, հասկնալու համար թէ շատ բան փոխուած չէ Նոր Թուրքիոյ պետական – վարչական բարքերուն մէջ, հակառակ հանրապետական պիտակին: Գլուխները կը մնան անուղղայ, ֆէս դրած ըլլան թէ գլխարկ :

Անշուշտ շատ մեծ է տարբերութիւնը երէկուան խժդժութեանց եւ այսօրուան ապիկարութեանց միջեւ :

Երէկ՝ Օսմ. կայսրութիւնը, Իթթիհատը եւ անոր ժառանգորդը՝ քէմալական Թուրքիան մասնաւոր ծրագիրներ մշակած էին, արմատախիլ ոչնչացնելու համար փոքրամասնութիւնները, մասնաւորապէս հայ ժողովուրդը, անիւր բռնութիւններով, աւարառութեամբ եւ ջարդերով :

Այսօր, իբրեւ թէ միատարր Թուրքիա մը կազմած ըլլալով, Անգարան իր դիմացն ունի առաւելապէս Թուրք ժողովուրդը: Բայց անհասանելի ան է որ կը սրտնջայ, կը պոռթկայ պարբերաբար: Եւ եթէ չվախնայ՝ պիտի ապստամբի, անտանելի գտնելով իր կեանքը, իբրեւ հետեւանք վարչական կեղեքումներու :

Վերջին վկայութիւնը Թուրք թերթերն է որ կը բերեն, բնական աղէտի մը՝ Ամասիոյ ողողումներուն առթիւ :

Նկատի առնելով աղէտին ծանրութիւնը, կառավարութիւնը Ամասիա կը ղրկէ Հանրօգուտ շինութեանց Նախարարը, Քասըմ Գիւլէք :

Օդանաւէն հազիւ իջած, Նախարարը իր դիմացը կը գտնէ աղէտեալները, որոնք արտասուալից՝ կը յայտնեն թէ ոչ մէկ օգնութիւն ստացած են մինչեւ հիմա (7 Յունիս):

Կին մը, Լութֆիէ Ըըլմազ, կը յայտարարէ.

— « Կորսնցուցի ամուսինս եւ զաւակներս : Երեք օրէ ի վեր անօթի եմ: Կ'երեւի ես ալ անօթութենէ պիտի մեռնիմ : Ոչ ոք կը մտածէ աղքատները »:

Ուրիշ կին մը, լսելով Նախարարին խոստումները,— «Հոգ մի ընէք, ձեր ցաւերով պիտի զբաղինք » .

— « Փաշաս, միշտ խոստումներ կ'ընէք:Մենք հաց եւ վրան կ'ուզենք անյապաղ: Մեր մեռելներուն վրայ իսկ մտածելու ի վիճակի չենք: Եթէ ձեր խօսքերը տարբերութիւն պիտի չունենան Երզնկայի աղէտին առթիւ տրուած խոստումներէն, լաւ կ'ընէք մինչեւ հոս գալու նեղութիւն չկրելով: (ԽՄԲ — Կ'ակնարկէ պատերազմէն առաջ պատահած երկրաշարժին):

Երրորդ կին մը, Զէքիէ Տօղան .

— « Պիտի խօսիմ առանց ոչ ոքէ վախնալու: Ութ հոգի էր մեր ընտանիքը, հիմա երկու հոգի մնացինք: Այս փորձանքը Աստուծմէ չեկաւ մեր գլխուն, այլ ձեր մարդոց «տալավէրա»ներէն : Մեր տունէն դիտեցինք ամբարտակներուն շինութիւնը: Աստուած վկայ, բնաւ կրաղիւս (չիմէնթօ) չգործածեցին եւ ձեզ տուած բոլոր շինանիւթերը գողցան »:

Հանր. շինութեանց նախարարը նոր խոստումներ շռայլելով, ամբոխավարութիւն մըն ալ կը փորձէ.—

« Բոլորդ գիտէք որ մեծ թշնամի մը կայ մեր գլխուն վերեւ: Ինչ կ'ուզէք, ցրուե՞նք մեր բանակը զոր կը պահենք անոր դէմ » :

Նոյնիմաստ պատասխաններ, պատրուակներ չէի՞նք լսեր երէկ, աւելի ծանրակշիռ, արիւնալի պարագաներու մէջ, երբ ապահովութիւն, բարենորոգում, տարրական արդարութիւն կը պահանջէինք ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ԲԱԴԱՄ » Կ'ՈՒՏԵ՞Ս

Յաճախ կը հարցնեմ ես ինծի եւ ուրիշներու,— դեռ քանի՞ տարի պիտի շարունակենք թարգմանել Խ. Հայաստանի թերթերը: Լուրերէն մինչեւ յօդուածները: Նոյն իսկ բառերը:

Կը կարծէք թէ հաճո՞յք մըն է այդ գործը :

Եթէ միայն բարբառի տարբերութիւնն ըլլար, ոչինչ:

Որքա՜ն արեւելահայ գրական ձեւեր կան որ նոյնութեամբ կ'արտատպուին, եւ հաճոյքով կը կարդացուին: Մանաւանդ ռուսանուններըը:

Իբրեւ ընդհանուր կանոն, ստիպուած ես բարդ հանգոյցներ լուծել, բառերու կեղեւը քակել:Ամբողջ բոլշեւիկաբանութիւններ եւ թաթարաբանութիւններ հայերէնի թարգմանել: Նոյնիսկ ի պէտս զարգացելոց :

Անցեալ օր, Աշտարակի շրջանին վերաբերեալ գրութեան մը մէջ, որ պիտի արտատպուէր «Սովետ. Հայաստան» ամսագրէն, փուշի պէս կը ցցուէր տարօրինակ բառ մը, — «բադամ» :

Այցելուներ ալ կը մասնակցին միճաքանութեան եւ ի վերջոյ կը լուծուի հանելուկը — Մեր գիտցած «պառէժ»ն է, ՆՈՒՇ:

Եւ երեւակայել որ ամբողջ բանաստեղծութիւններ գրուած են այդ ազնիւ բառով, — Թուշ աչքեր»էն մինչեւ ...

Երբ « Նուշ »ը «բադամ» կը դառնայ, «նշենին» ալ անշուշտ կը տաճկնայ :

Ուրեմն վաղը հրամեցէք մեր «բաղ»ը, «բադամ» ուտելու եւ «ջան գիւլում» երգելու համար:

Մեր «ջան ու ջիգեար»ը «դուրբան» «ռեվոլիւցիոն ռեֆորմ»ների եւ նրանց «լաուրիատ» հեղինակներին :

ՎԱՀԷ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Ծերակոյտը մասամբ վերահաստատեց Եւրոպայի եւ Թուրքիոյ օգնութեան համար նախատեսուած գումարը, 6 միլիառ 125.700.000 տոլարի վարկ մը քուէարկելով :

ՊԵՐԼԻՆԻ Ֆրանսական գրաւման շրջանի հրամանատար զօր. Կանըմալէ համաձայն, այս շրջանին համար Ֆրանսա կը ծախսէ 15 միլիոն տոլար, զոր Ֆրանսայի Գետական Գանձը հարկադրուած է վճարել :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ աշխատաւորներու կուսակցութիւնը՝ որուն մէջ ձուլուած են համայնավարները եւ ընկերվարականները, կիրակի օր կազմուեցաւ վերջնապէս : Համայնավար կուսակցութեան պետ Մաթիաս Ռաքոզի այս առթիւ բուռն կերպով յարձակեցաւ Մ. Նահանգներուն վրայ, որոնք «պաշտօնապէս ուժ կուտան հունգար ժողովրդապետութեան յետադիմական եւ ֆաշական թշնամիներուն»: Յետոյ, ֆաշական անուանեց կարտինալ Մինցէնդին, որ կը յորդորէ ժողովուրդը դիմադրել ժողովրդապետութեան: Կարտինալը առանց նկատի առնելու այս սպառնալիքը, եկեղեցիներուն մէջ նորէն կարդացնել տուաւ հովուական թուղթ մը, որով կը յիշեցնէ կաթոլիկներուն թէ՝ Ազովքի պիտի ենթարկուին ամէն անոնք որ կ'աշխատին սահմանափակել Եկեղեցիին արտաքին կամ ներքին իրաւունքները : Միեւնոյնատեն հրամայեց որ բոլոր եկեղեցիներու զանգակները ուրբաթ օր քառորդ ժամ անընդհատ հնչեն, իբրեւ բողոքի ցոյց՝ ազատ դպրոցներու ազգայնացման օրէնքին դէմ:

ՊԵՐԼԻՆԻ անգլեւսուս գրաւման գծին մասին կատարուած բանակցութիւններու հետեւանքով, խորհրդային իշխանութիւնները որոշեցին վերցնել այն արգելքը՝ զոր դրած էին սովետ գօտիէն անցնող զաշնակից եւ գերման վաճառքի չոգեկառքերուն վրայ: Այս որոշման շնորհիւ Հէլմշտէթի եւ ուրիշ տեղերու մէջ անշարժութեան դատապարտուած 30 շոգեկառքեր կրցած են Պերլին մեկնիլ :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ Եաշ քաղաքին մէջ երկուշաբթի օր սկսաւ դատավարութիւնը 31 քաղաքացիներու որոնք ամբաստանուած են թէ սպաննած են տասը հազար Հրեաներ: Ամբաստանեալներուն մէջ կան ռումանացի զօրավար մը եւ հինգ գնդապետներ :

ԳԼԽԱՏՈՒԱԾ ԵՒ ՅՈՇՏՈՏՈՒԱԾ կնոջ մը դիակը գտնուեցաւ Կաստըլ'ըն Թի կայարանին մէջ: Իբրեւ ... ձգուած էր անծանօթի մը կողմէ, մասնաւոր սնտուկի մը մէջ, եւ երեւան հանուեցաւ գարշահոտութեան հետեւանքով :

Լոնտոնի որոշումները պէտք գործադրուին

Պէնէլիւքսի երեք պետութիւնները (Հոլանտա, Պելժիա եւ Լիւքսէմպուրկ) պաշտօնապէս հաղորդեցին Անգլիոյ թէ՝ ամբողջովին կ'ընդունին Լոնտոնի համաժողովին «յանձնարարութիւնները», Գերմանիոյ մասին:

Իրազեկներ համոզուած են որ, հիմա, թէ Լոնտոնի եւ թէ Ուաշինկթընի մէջ տիրող հանրային կարծիքին համաձայն, այս յանձնարարութիւնները պէտք է գործադրուին անգլեւամերիկեան շրջանին մէջ, ինչ որ ալ ըլլայ Ֆրանսական Խորհրդարանին տալիք որոշումը: Արտաքին նախարար Պիտօ այս պարագան որոշապէս պիտի յայտնէ այն երեսփոխաններուն՝ որոնք տակաւին կը յուսան թէ մերժելով Լոնտոնի որոշումները, կրնան նոր բանակցութիւններ սկսիլ Վեցերու միջեւ, աւելի նպաստաւոր պայմաններ ձեռք բերելու համար :

Միւս կողմէ, Լոնտոնի խորհրդարանական շրջանակները կը կարծեն թէ՝ Պեւին կողմնակից է Վեցերու նոր խորհրդաժողովի մը, որպէսզի կարելիութեան սահմանին մէջ գոհացում տրուի Ֆրանսայի բաղձանքներուն: Կ'ըսուի սակայն թէ՝ Ամերիկա միտք չունի շեղելու վերոյիշեալ տեսակէտէն :

Ուրիշ աղբիւրներէ կը հաւաստեն թէ ճնշում պիտի գործադրուի Ֆրանսայի վրայ, որպէսզի խորհրդարանը վաւերացնէ Լոնտոնի համաձայնութիւնը :

Ազգ. Ժողովին մէջ երէկ ալ շարունակուեցան վիճաբանութիւնները, այս հարցի մասին :

Տը Գոլի նոր ճառը

Կիրակի օր Զօր. Տը Կոլ Նըվէրի մէջ խանդավառ բազմութեան մը առջեւ ճառ մը խօսեցաւ, մասնաւորապէս երկրագործական խնդիրներու մասին: Այս առթիւ նորէն խստիւ քննադատեց « վարչաձեւ մը՝ որ անկարող է լուծելու Ֆրանսան յաւաջդրող ծանրակշիռ խնդիրները»:

Շնորհիւ ոստիկանական աչալուրջ հսկողութեան, կարգն ու կանոնը պահպանուեցան մինչեւ ճառին վերջաւորութիւնը: Բայց, յետոյ, ժամ նոչէ, «հիւլէական» ռմբաստացը, յանկարծ ձայնասփիւռով յայտարարեց ժողովուրդին թէ ոստիկանութիւնը արգիլած էր որ ուրիշ վայրերէ եկող շատ մը պատուիրակութիւններ Նըվէր մտնեն, ու սկսաւ խստիւ մեղադրել նահանգապետը : Ժողովուրդը դիմեց նահանգապետարան «հրաժարական» գոչելով. շատ մը տաք գլուխներ փորձեցին վանդակորմէն ներս մտնել: Կրկնակին ցաւալի դէպքերը պատահի, եթէ պատուիրակութիւն մը, քաղաքապետին գլխաւորութեամբ, չդիմէր նահանգապետին, եւ ժողովուրդը հանդարտութեան չհրաւիրուէր R.P.F.ի կողմէ, որուն պետերէն Սուսթէլ յայտարարեց բարձրաղաղակ մը թէ ցոյցը կատարողները իրենք չեն, այլ՝ դժգոհ նախկին ռազմիկներ :

Քննութիւն բացուած է այս միջադէպին պատասխանատուները գտնելու համար :

Պաղեստինի ճակատը

Վերջին 48 ժամուան ընթացքին, Հրեաներն ու Արաբները շարունակեցին իրար խախտել ամբաստանել թէ՝ զինադադարը չեն յարգեր :

Արաբները վերջնագիր մը ներկայացուցին կոմս Պէրնատոթի, որով կը սպառնան կռիւը սկսիլ բոլոր ճակատներուն վրայ, եթէ Հրեաները կէտ առ կէտ չգործադրեն զինադադարին պայմանները: Հրեայ կառավարութիւնն ալ, իր կողմէ, կը հաղորդէ թէ՝ զինադադարը նորէն բռնաբարուած է Արաբներուն կողմէ, եւ կը խնդրէ ՄԱԿէն որ դիտողներ ղրկէ տեղին վրայ :

★ Երուսաղէմի 100.000 Հրեաները դարձեալ ունեցան առաջին կարաւանը, եօթը շաբաթէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, հասաւ քաղաք: Արաբական Դաշնակցութեան պետերը բողոքեցին: Երուսաղէմի շրջանի հրամանատար անգլիացի տղան լաւ տուած է հակակշռի յանձնաժողովին որ, եթէ կարաւանը իր ճամբան շարունակէ, պիտի հրամայէ վերսկսիլ կռիւը: Իրաւ ալ, Արաբական Լեգէոնին պատկանող զինուորներ կրակեցին, բայց, առանց արդիւնքի:

★ Այն երեք օդանաւերը՝ զորս կոմս Պէրնատոթ ուղած էր Միաց. Նահանգներէն, Պաղեստին հասած են արդէն:

★ Սուրիա մերժեց Ամերիկայի առաջարկը, որով Ուաշինկթընի կառավարութիւնը կը պահանջէր որ սուրիական եւ եգիպտական կառավարութեանց կողմէ Պաղեստինի ծովեզերքներուն վրայ հաստատուած պաշարումը վերցուի :

★ Փակուեցաւ Հայֆայի քարիւղի զտարանը՝ որ « Իրաք Փէթրոլէում» ընկերութեան կը պատկանի եւ որ 1947ին 4 միլիոն թոն քարիւղ արտա-

«Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՓԱՐԻԶԻ «ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆ»Ը

Andilly, անծանօթ անկիւն մը Անկիէնի բարձունքին վրայ, անուն մը որ պիտի դառնայ հետզհետէ ընտանի եւ նոյնիսկ սիրելի:

Ժամերու ընթացքին, դէպի այդ ծառախիտ եւ գեղատեսիլ գիւղը, ինչ հակասական խորհրդածութիւններու կը մղուի մարդ: Դժգոհ ենք անշուշտ որ ակամայ տուն — տեղ կ'ըլլանք օտար երկինքի տակ, գոհ ենք սակայն որ գաղութը կը հոգայ իր բոլոր պէտքերը աստիճանաբար, դպրոցներէն մինչեւ ծերանոցները եւ կ'աշխատի պահել իր հաւաքական արժէքը եւ դառնալ կազմակերպուած գաղութ մը իր բուն իմաստով:

Ահա այդ «տուն»ը զոր Փարիզի Աղքատախնամը գներ է մէկ տարի առաջ, գրեթէ կիսաքանդ ու գիշերը ցորեկին խառնած գայն դարձուցեր է գեղեցիկ, վերաշինուած եւ բոլոր յարմարութիւններով օժտուած հաստատութիւն մը: Այս արդիւնքին համար իրաւամբ կրնան պարծենալ ափ մը ժրաջան հայրենակիցներ:

Ընդարձակ հողամաս մը 7000 քառ. մեթր տարածութեամբ, որուն մէկ մասը արդէն իսկ վերածուած բանջարանոցի, մշակուած եւ արդիւնաբեր:

Մէկ մասը հովանոտ ծառաստան մըն է, իսկ մնացեալը տրամադրելի է ընդարձակ դարաստանի մը համար: Ու ծրագիրներ իրար կը հրմշտկեն, օգտագործելու այս ամէնը, Փարիզի Հայ գաղութին այս կամ այն անհրաժեշտ պէտքերը գոհացնելու մտահոգութեամբ:

Աւարտած կարելի է նկատել բուն շէնքը որ անհրաժեշտ բոլոր յարմարութիւնները, պիտի ունենայ, լայնօրէն պատսպարելու համար 25—30 կարօտ ծերունիներ, այր թէ կին:

Օդասուն, արեւոտ, պայծառ եւ ընդարձակ համայնապատկերի մը առջեւ կանգնած պատշգամբ մը, երբ կը դիտես այս ամէնը, կը տարուիս մտածելու ոչ միայն անպատսպար ծերունիներու հանգիստին, այլ մանաւանդ մանուկներու հրճուանքին ծիծաղուն ու շարքաչ փաղփուքին մասին, երբ բախտը տրուի իրենց ունենալու նման շէնք մը իբրեւ օդափոխութեան կայան:

Կը մտնենք մանրամասնութիւններու մէջ: Շէնքը քայլ առ քայլ պտտած ատեն:

Առաջին յարկի, տաս երկու ընդարձակ սենեակները, որ ամբողջ ճակատը կը գրաւեն, հիւրանոցն է, հարսանիքի մը կամ համեստ հանդէսի մը, բազմութիւն պարունակելու չափ մեծ: Դէմը, աջին, ճաշարանը, գետնայարկի խոհանոցին հետ կապուած վերելակով մը, ձախին առնչութեան յատկացուած սենեակը: Բ. յարկը չորս ննջարան, հիւանդարան մը, բաղնիք եւ հանգերձարան: Գ. յարկը եօթը սենեակ, ննջարանի կամ կարգ մը ուրիշ անհրաժեշտ գործածութեանց յատկացուած: Ամէն կողմ ի նորոյ շինուած լուացարաններ, զետեղուած, ինչպէս եւ կեդր. ջերմութիւն ամբողջ շէնքին համար:

Նոյնպէս խնամքով շինուած է գետնայարկը, ընդարձակ մաքուր խոհանոցով, ուր, փառաւորը, արդէն զետեղուած, կրնայ գաղափարը տալ հոն կերակրուելիք բերաններու մասին:

Անմիջապէս քովն է լուացարանը: Յետոյ կեդր. ջեռուցման մեքենաներու խուցը, մառան, փայտանոց եւն. եւն.: Կը զգաք որ ոչ մէկ բան ձգուած է պատահականութեան, ոչ իսկ հեռաձայնը:

Ամէն ինչ շատ կանոնաւոր, համաձայն մանաւանդ ծրագրի մը:

Պ. Պ. Ա. Աճէմեան, Ե. Սարաֆեան եւ Մ. Գազանճեան որոնք մօտէն հետեւած են աշխատանքներուն մեզի կուտան թիւեր, հաշիւներ դասաւորուած տոմարներու մէջ, ընդհ. գաղափար մը կազմելու համար մինչեւ այժմ ծախսուած գումարներուն եւ տակաւին անհրաժեշտ պէտքերու մասին:

Շէնքը գնուած է 901.000 ֆրանքի որ փոխանցման ծախքերով արժած է 1.150.000 ֆրանք, նորոգութեան ծախսուած է մօտ 900 հազար ֆր., 563 հազարը արդէն իսկ վճարուած, 440 հազարի չափ վճարելիները նախատեսուի դարձեալ 450 հազարի ծախք մը ամբողջապէս ունենալու համար շէնքը, կահ եւ պատրաստ, առանց կահաւորման անշուշտ:

Այս գումարը, աւելի քան երկու միլիոն ու... ռեժին, ձեռք բերուած է Նաճարեան Նպաստամատոյցին տրամադրած մասնաւոր վարկերէն, (մէկ միլիոնէն աւելի) իսկ մնացածը Աղքատախնամը ճարած է իր գանձէն ու մանաւանդ մասնաւոր նուիրատուութիւններէ, մեծ մասը իր անդամներուն կողմէ եղած:

Կը հաւատանք թէ կարելի պիտի ըլլայ «Հիւրանոց»ը շահագործել 1948ի վերջերը, երբ Սեպտ.ին բացումը կատարուի. եւ մանաւանդ կարենան կահաւորել սենեակները:

Բարերարներ չեն յուսահատած այս դժուարին եւ պատասխանատու գործին մէջ իրենց ամբողջ եռանդը եւ ժամանակը տրամադրած խումբ մը հայրենակիցներ: Կը հաշուեն, կը հաշուեն շարունակ, 30 անկողին, իւրաքանչիւրը 25 հազար ֆրանք: Բայց դժուար չէ կ'ըսեն, գտնել Ֆրանսահայ գաղութին մէջ 30 բարերարներ, որոնք ուզեն թերեւս յաւերժացնել սիրելի մը յիշատակը, «անկողին» մը նուիրելով անոր անունին:

Պոլսոյ մէջ տասնոցներով հիւանդանոց է պահեր մեր ժողովուրդը 115 տարի: Հոն ալ այժմ հազիւ 60 հազարնոց գաղութ մը կայ, բայց կանգուն են եւ հիւանդանոց եւ որբանոց: Նուէրներ, կտակներ կը հասնին անկասկած, երբ ձեռնարկը դրուի ամուր հիմերու վրայ, արդիւնաւոր կերպով գործածուին տրամադրուած գումարները եւ վստահութիւն ներշնչեն ժողովուրդին:

Հետաքրքրուեցանք նոյնպէս Աղքատախնամին կազմով որ իր աշխատակցութեան գործնական բաժինը բերած է այս գործին: Վերը յիշուած երեք գլխաւոր անձերուն հետ են Պ. Պ. Եր. Գաղըկիրճեան, Վահէ Ձիլինկիրեան, Կ. Յակոբեան, Գ. Պախթիարեան, Մ. Փամպուքճեան, Հայրթաեան, Ջաքըրեան, Փաթթուկեան և Զօպանեան:

Յաջողութիւն եւ լայն աջակցութիւն գաղութէն:

Ա. Տ. Մ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

Հայ տարագիրներու տեղափոխութեան խնդիրը

ՄԻՒՆԻԽ, 6 Յունիս (Յառաջ).— Յունիս 4ին, շաբաթ գիշեր, Միւնիխի Ազգ. կոմիտէի նախագահը, երկրաչափ Տիգրան Կիրակոսեան, իր պաշտօնավարած Ամերիկեան մթերանոց «Indiana»ի գնդապետին միջոցաւ իմացած էր «Անչաւ»ի հիմնադիր — նախագահ Պ. Ճ. Մարտիկեանի եւ Ջօր. Շէքէրճեանի ժամանումը: Եւ լուրը հաղորդելով ամէն կողմ, ժողովի հրաւիրած Միւնիխի եւ շրջաններու (Քէմփթըն, Լանտցութ, Աուգսպուրկ, Նիւրնպէրկ) Հայերը:

Յունիս 5ին, Շաբաթ օր կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Փասինկի «Ինս»ի շէնքի գեղեցիկ սրահներէն մէկուն մէջ, տեղի ունեցաւ հաւաքոյթը, ի ներկայութեան բաւականաչափ Հայերու:

Երկու հիւրերը, ժամանակին հասան, իրենց տիկիններուն ընկերակցութեամբ եւ շէնքին առջեւ նկարահանուեցան մասնագէտ լուսանկարիչ Պ. Գօրիս Վարդապետեանի կողմէ:

Հաւաքոյթին բացումը կատարեց, կոմիտէին քարտուղարը ինքնագիր գեղեցիկ ուղերձով մը ի պատիւ երկու հիւրերուն, որով սրտագին երախտիք կը յայտնէր յանուն Պաւարիոյ եւ համայն գերման գաղութին Ամերիկայի, մարդասիրական հայրենակիցներուն, ազն. կոմիտէներուն, նորակազմ «Անչաւ»ի մեծ կազմակերպութեան, ժրաջան Տիկ. միութիւններուն եւ անոնց արդիւնաշատ գործունէութեան աւետաբեր պատգամաբերներուն, յանձինս Ճ. Մարտիկեանի եւ Ջօր. Շէքէրճեանի:

Վերջացնելով իր ուղերձը գոչեց.— Կեցցեն Մարտիկեան եւ Ջօր. Շէքէրճեան, որոնք նուիրուած են տարագիր Հայերուն անմիջական օգնութեան եւ ազատ երկիրներ փոխադրութեան նուիրական գործը: (Ծափեր): Քարտուղարը շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ կոմիտէի անխոնջ նախագահ Կիրակոսեանին, որ հակառակ իր ֆիզիքական տկարութեան կորովի կերպով կը կատարէր իր պարտականութիւնները, նոյնպէս Պ. Պ. Հայկազ Կոչեանին, Մաքս. Գարոնեանին, Եղբարք Վարդապետեաններուն, որոնք կոմիտէին ներս կամ դուրս, իրենց գործօն մասնակցութիւնը չէին զլանար հայօգուտ ձեռնարկներու:

Հուսկ ուրեմն բեմ հրաւիրուեցաւ Պ. Ճ. Մարտիկեան, որ աւելի քան մէկ ժամ խօսեցաւ, հանդարտ, անոյշ եւ սահուն հայերէնով մը, մանրամասնօրէն պարզելով «Անչաւ»ի ծագումը եւ առաջ գործունէութիւնը, մասնակցութեամբ Հիւս. եւ Հարաւ. Ամերիկայի Հայերու, Հայր. ու Տիկ. Միութիւններու, կազմակերպութիւններու, մասնաւորապէս Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Շեշտեց թէ «Անչաւ»ը չունի ոչ մէկ քաղաքական եւ կուսակցական հանգամանք, կը ջանայ.—

Ա.— Անմիջական օգնութիւն, տարագիր հայութեան, նիւթապէս, բարոյապէս, մանաւանդ ֆիզիքական տեսակէտով (սնունդ, հանդերձեղէն եւ դեղօրայք):

Բ.— Փութացնել, Գերմանիոյ, Աւստրիոյ եւ Իտալիոյ տարագիր ցեղակիցներու դէպի ազատ երկիրներ փոխադրումը, (Քանատա, Արժանթին, Պրազիլիա եւն.):

«Ուրախ եմ որ, ցարդ մեզ մտատանջող դժուարութիւնը վերջ գտաւ եւ Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը հաւանեցաւ ընդունիլ երկու հարիւր հազար տարագիրներ Պալթիկեան երկիրներէն, «Անչաւ»ի հայ և ամերիկացի ականաւոր անձնաւորութեանց ջանքերուն շնորհիւ գրեթէ ապահով ենք առաջին առթիւ Հայերը տեղաւորելու: Իտալիայէն արդէն մաս մը Հայեր տեղաւորած ենք Պրազիլիա: Առաջին քայլը առնուած է եւ պիտի չյապաղի բոլոր տարագիրներու փոխադրութիւնը: Ամերիկայի համաշխարհային եկեղեց. միութեան հետ ալ շփում հաստատած եւ անոնց օժանդակութիւնը ապահոված ենք: Սիրելի եղբայրներ, քոյրեր, վերջ գտած են ձեր տանջանքներն ու մտավախութիւնը, ունիք պաշտպաններ եւ հոգածուներ, մօտ է փրկութեան ժամը (Ծափեր):

Յետոյ շեշտեց իր գործակից Ջօր. Շէքէրճեանի դերը Գերմանիոյ մէջ, իբրեւ «Անչաւ»ի ազդեցիկ ներկայացուցիչ: Ըսաւ թէ անոր առջեւ ամէն դուռ բաց է, թէ անոր ամէն մէկ խօսքը կշիռ ունի, պատկ. իշխանութեանց մօտ: Ուրախ եմ որ ըսաւ ծպտելով, սիրելի զօրավարը հայերէնը գրեթէ մոռցած դուրս ելաւ Ամերիկայէն, եւ այսօր շրջապատուած տարագիր Հայերէն, հայերէն սորված է եւ առանց թարգմանի կը խօսի անոնց հետ (ծափեր):

Հակիրճ կերպով, խօսեցաւ նաեւ զօրավարը, շեշտեց Պ. Մարտիկեանի զեկուցումներուն ճշդութիւնը, ըսաւ թէ դժուարութիւնները հարթուած եւ յաջողութիւնը ապահովուած է: Յորդորեց, ինչպէս յաճախ, պաղարիւն ըլլալ եւ մինչեւ վերջ չձգել առօրեայ պարտականութիւնները: «Ամերիկան կ'ուզէ աշխատասէր եւ մաքուր քաղաքացիներ, մի մոռնաք այս պարագան»:

Ժողովուրդին կողմէ եղած բոլոր հարցումներուն, անոնք տուին որոշ լուսաբանութիւններ եւ կատարեալ գոհացում: Հաւաքոյթէն վերջ, կրկին խմբանկարներ առնուեցան եւ հայրենակիցները հեռացան, մեծ յոյսեր ներշնչելով:

Յարգելի հիւրերը իրենց տիկիններով հիւրասիրուեցան համեստ թէյասեղանով մը, Պ. Գէորգ Եսայեանի բնակարանը, կոմիտէի քանի մը անդամներուն հետ: Տիկին Շէքէրճեան համակրելի եւ հայասէր Ամերիկուհի մըն է, իսկ Տիկին Մարտիկեան ամուսինին պէս մայրենի լեզուին ծանօթ, ազգասէր Հայուհի մը, գործօն անդամ Տիկնանց Միութեան: Տիկին Եսայեան, իր պարտէզին թարմ վարդի փնջիկներով պատուեց երկու Տիկինները: Պ. Մարտիկեան անմիջապէս մեկնեցաւ Իտալիա հայկ. գործերու համար:

Կ'իմանանք թէ Շթութկարտի մէջ «Անչաւ»ի մասնաճիւղ գրասենեակ մը հիմնած է զօրավարը եւ Միւնիխի մէջ ալ պիտի հիմնէ մօտերս:

ԹՂԹԱԿԻՑ

★

Սգահանդէս Ա. Ահարոնեանի յիշատակին

ՇՏՈՒՏԿԱՐՏ (Յառաջ).— Յունիս 6ին, կիրակի Ա. Ահարոնեանի մահուան քառասունքի առթիւ գաղթակայանի հայկական եկեղեցում կատարուեցաւ հոգեհանգիստ, խուռն բազմութեամբ:

Պատարագիչ էր Գրիգոր վրդ. Շահլամեան, որ հակիրճ քարոզով մը դրուատեց հանգուցեալ Ահարոնեանի գործունէութիւնը: Հ. Յ. Դ. կողմից դրուած էին խոշոր ծաղկեպսակներ, հիւսուած թարմ ծաղիկներից, որոնք ցոյց էին տալիս Հ. Յ. Դ. տառերը, նուիրուած Մեծ Հայուն:

Հոգեհանգիստը վերջանալուց յետոյ հասարակութիւնը դիմեց թատրոնի շէնքը, ուր բեմին վրայ դրուած էր Ահարոնեանի նկարը, շրջապատուած պսակներով ու ծաղիկներով...

Պ. Յովակիմեան բանալով սգահանդէսը, հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել Ա. Ահարոնեանի յիշատակը: Օրուան բանախօսն էր Փրոֆ. Ա. Աբեղեան, որ մէկուկէս ժամ խօսելով, նախ տուաւ Ա. Ահարոնեանի կենսագրութիւնը, յետոյ անցաւ նրա քաղաքական եւ գրական գործունէութեան վրայ: «Ահարոնեանը եղաւ Հայկական Դատի հզօր պաշտպանը եւ ամենուրեք ներշնչում էր յոյս, հաւատ եւ այդ մեծ հաւատով հասաւ մինչեւ Սեւր, ուր որպէս Հայաստանի Հանրապետութեան ներկայացուցիչ ոսկէ գրչով ստորագրեց Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի դաշնագիրը, 1920 Օգոստոս 10ին: Այնուհետեւ վրայ են հասնում թուրք բոլշեւիկ դաւերի օրերը եւ մեծ պայքարի առաքեալը, միշտ պատնէշին վրայ էր, Լոզան, Փարիզ, Լոնտոն եւ ամենուրեք:

Մինչեւ 1934 այդ մեծ Հայը, սրտի անհուն ցանկութեամբ պայքարեց հայ ազատագրման ճանապարհին եւ ընկաւ որպէս դարեւոր կաղնի, մի ճակատագրական օր, երբ հայ մշակոյթի մասին տալիս էր իր իմաստալից վերլուծումը:

«Հայ բանակը» բառը բերանին, կաթուածահար է լինում եւ 14 տարի շարունակ գամուեց անկողնին մինչեւ իր մահը, որ տեղի ունեցաւ այս տարի, Ապրիլի 20ին:

Ահարոնեանը եղաւ հայ իրականութեան մէջ, մի հզօր գրագէտ, որ իր գեղարուեստական լեզուով եղաւ առաջինը եւ չունէր իր մրցակիցը:

Մեր այդ ազատութեան երգիչը միեւնոյն ժա-

մանակ մի պերճախօս հռետոր էր, որ յուզում էր իր ունկնդիրներին ։

Նրա գրական գործունէութիւնը սկսւում է տատասկի, ցասումի, ըմբոստացումի եւ բողոքի միջավայրից։ Նա միշտ հայ թշուառ ժողովրդի սրտից է խօսում, գրում, ոգեւորում եւ նրա հետ միասին վերապրում ։ Ազգագրական եւ իրական կեանքի իսկական արտացոլումն է յայտնաբերում այդ մեծ հեղինակի փայլուն գրիչը։ Թէպէտ մարեց Հայութեան լուսատիրւ ջահը, բայց այնքան մեծ է այդ լուսատու ջահը որ կը շարունակէ նաեւ լուսաւորելու, հայ կեանքի ապագան, որպէս լուսաւորչի կանթեղ »։

Այնուհետեւ խօսեցաւ երիտասարդ Խօսրով Ներսէսեանը, որ հմայեց հասարակութեանը իր գեղեցիկ բանախօսութեամբ ։

Յետոյ տեղի ունեցան արտասանութիւններ, խոր տպաւորութիւն ձգելով։ Ճշմարիտ բանաստեղծ Մ. Գուրգէնը, կարդաց իր բանաստեղծութիւնը նուիրուած Ա. Ահարոնեանին, որպէս դամբանական ։

Սգահանդէսը անցաւ բաւական յաջող ու վերջացաւ երաժշտական խմբի նուագած « Մեր հայրենիք«ով ։

ՍՏԵՄԵԼ

«Նայիրի»

Անցեալ անգամ փորձեցի ներկայացնել շատ սիրուած ամսաթերթ մը « Հայ - Բոյժ », Շ. Նարդունիի ։ Այսօր ալ կ'ուզեմ ծանօթացնել ուրիշ ամսաթերթ մը « Նայիրի » , որուն ձայնը Միջին Արեւելքէն կուգայ։ Հալէպ ։

Անոր երիտասարդ խմբագիրը՝ Անդրանիկ Ծառուկեան, իբրեւ բծախնդիր արուեստագէտ, իր ամսագրին տուեր է այնպիսի անուն մը, որ ամբողջութեամբ հայրենիք կը բուրէ։ « Նայիրի»։ Ո՞վ չէ լսեր այս անունը։ Դարերու փոթորկալից, անապատ պատմութիւն մը կայ անոր մէջ։ Սիրտն ու հոգին մեր փառապանծ Ցեղին, որ հետզհետէ ձեւափոխուելով կրեց Հայաստան անունը ։

Այն օրուընէ ի վեր Հայը, ամբողջութեամբ ուժ եւ միտք, քաղաքակրթութեան դրօշը պարզած՝ ճակատը բարձր կը քալէ դէպի լուսաւոր ապագան ։

« Նայիրի »ի երրորդ տարին լրացաւ մեծ յաջողութեամբ։ Հիմա չորրորդ տարին է որ գրկեր է կ'երթայ նոյն եռանդովն ու ոգեւորութեամբը ։ Այս արտակարգ յաջողութիւնը, ցոյց կուտայ թէ, « Նայիրի» արժանացած է հայ ժողովուրդի գնահատութեան ։

....

Ո՞վ պիտի չուզէր ունենալ այսպիսի զուտ գրական հանդէս մը իր սեղանին վրայ։ Բացէք անոր որեւէ մէկ թիւը, դուք հոն ուրիշ բան պիտի չգտնէք եթէ ոչ խղճամիտ աշխատանք։ Միտք եւ արուեստ ։

Հոն են Հայաստանի եւ արտասահմանի մեր կարող ուժերը։ Անոնց սուր գրչին տակ է որ ձեւ ու մարմին կ'առնեն մեր բարքերն ու սովորութիւնները։ Կը վերակենդանան հէքեաթներն ու աւանդութիւնները։ Կը ծաղկին գիրն ու գրականութիւնը։ Կը մեղմանան ցաւերն ու տառապանքները։ Կը պատկերացուին քաջութիւններն ու փառքերը։ Ու վերջապէս, ամէն ինչ որ հայկական դրոշմ կը կրէ ։

Այս գրական, գիտական, բանասիրական եւ պատմական էջերէն զատ, « Նայիրի » ունի քննադատական էջ մը «Հաշուեյարդար» , ուր խմբագիրը ուշի ուշով կը հետեւի հեղինակներու քայլերուն ։ Եւ նշդրակը կը զարնէ հոն ուր որ պէտք է ։

« Նայիրի » իր այս բազմակողմանի առաւելութիւններով կը գտնուի մեր գրականութեան առաջին դիրքերուն վրայ։ Արթուն եւ ուշադիր, միշտ պատնէշին վրայ ։

Կը մաղթեմ որ շատ ապրի, որպէսզի աւելի ընդլայնէ իր ծրագիրը մեր մշակոյթի զարգացման համար ։

Յառաջ, Սահակ — Մեսրոպի օրհնութիւնը քեզի հետ ։

ԾԱՏՈՒՐ ԳԷՐԳԷՐԵԱՆ

ՀԱՅՆ ՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԹՐՔԱԿԱՆ ԱԿՆՈՑՈՎ

Թուրքիոյ «Րէսիմլի Եէնի Լուկաթ վէ Անսիգլոփէտի» համայնագիտարանի վերջին համարին մէջ, հետեւեալ ծանօթութիւնները կան հայ ժողովուրդի մասին.

Հայ.— Անունն է ազգի մը, որ շատ հին ժամանակներու մէջ Կովկասեան ու հարաւային եւ արեւելեան կողմերը, Թուրքիոյ, Ռուսիոյ եւ Իրանի միջեւ պետութիւն հիմնած է, բայց ցրուած է հոս ու հոն , Գարաէկներու եւ Հռովմայեցիներու կողմէ։ Հայերը քրիստոնեայ են 4րդ դարէն ի վեր, շատերը ունին իւրայատուկ դաւանանք մը , մէկ մասը կաթոլիկ է եւ չնչին փոքրամասնութեամբ բողոքական ։

Հայերը Փիզիքական կազմով, գոյնով եւ դիմագծութեամբ շատ կը նմանին Գարաէկներու եւ Քիւրտերու։ Իրենց լեզուն, որ Հնդեւրոպական խումբէն կը սերի, քերականական սկզբունքներու տեսակէտով թէեւ կը յիշեցնէ պարսկերէնը, բայց ներդաշնակ եւ ախորժալուր չէ ։

Այսուհանդերձ հայերէնը ունի շատ հարուստ գրականութիւն մը, իսկ ժողովրդային հայերէնը իր խօսակցութեան լեզու բազմաթիւ լեզուներէ բառեր առած է։ Չորրորդ դարու վերջերը, հնարուած է հայկական այբուբենը, որ կը բաղկանայ 38 տառերէ եւ դիւրաւ կարելի է սորվիլ, բոլոր լեզուներու ձայները կը պարունակէ իր մէջ ։ Այս այբուբենով հրատարակուած են շատ մը Թուրքերէն գիրքեր եւ թերթեր։ Հայ գրականութիւնը հարուստ է նաեւ օտար գործերէ կատարուած թարգմանութիւններով ։

Հայերը որ կ'ապրին զանազան երկիրներու մէջ, երկու միլիոնի մօտ են։ Հայերը խելացի ժողովուրդ են, մանաւանդ ընդունակ նուրբ ձեռարուեստներու եւ գեղարուեստներու։ Թուրքիոյ մէջ, արժէքաւոր հայ հայրենակիցներ կան, որոնք ծառայած են երաժշտական, նկարչական, թատերական կեանքին, փորագրութեան արուեստին եւ գիտական զանազան ճիւղերու ։

Հայաստան.— Մաս կը կազմէ ռուս սովետ հանրապետութեանց միութեան, ունի 30.000 քառ. քիլ. տարածութիւն։ Ընկերվարական հանրապետութիւն մըն է, մայրաքաղաքն է Երեւան ,231.000 բնակչութիւնով։

Թուրքերը զայն կը կոչէին Րէվան, երբ Օսմ. տիրապետութեան տակ էր։ Հայաստան կը գտնուի Անդրկովկասի հարաւ –արեւմուտքը, լեռնոտ երկրամասի մը մէջ։ Իր ամենաբարձր լեռն է Ալագեազ, 4539 մեթր, իսկ իր մեծագոյն գետն է Արաքս, որ Թուրքիայէն կուգայ ։

Կլիման խիստ է եւ չոր, բայց իր ձորերուն մէջ կը հասնին ամէն տեսակ արմտիք, բրինձ, ծխախոտ, բամպակ, բանջարեղէն եւ պտուղներ ։ Անտառները քիչ են. սարալանջերուն վրայ կենդանիներ կը բուծանին, մասնաւորաբար խոզ ։ Քանիցս գրաւուած է Օսմանեան բանակներէ եւ երկար ատեն մնացած Պարսկաստանի մէկ նահանգը, Երեւանի եւ Լէնինականի մէջ, գեղարուեստական բազմաթիւ հիմնարկութիւններ կան ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՎԻԷՆ, (յապաղած).— Այս տարի եւս տօնեցին Վասպուրականցիները (4 ընտանիք) Վասպուրականի Հերոսամարտը, Գաղութի մեծամասնութիւնը ներկայ էր, Հ. Օհանջանեան ակումբին մէջ ։

Ճիշդ ժամանակին վարագոյրը բացուեցաւ «Ի զէն Հայեր» խմբերգով։ Օրուան նախագահը, Գ. Հիւսեան, կարգադիր յանձնախումբի կողմէ շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր այն միութիւններուն որոնք գրաւոր պատասխանած էին իրենց հրաւէրին։ Յետոյ բացատրեց թէ ինչո՞ւ կը տօնուի այս տարեդարձը ։

Գեղարուեստական բաժնին փայլ տուին պատանի Կ. Պէպիրեան, Մալաթիոյ Կ. Միութեան կողմէ, Օր. Ա. Ուզունեան Կ. Խաչի կողմէ, Օր. Ս. Քոչէրեան պետական Կարմիր Խաչի կողմէ ։ Բուռն ծափերու արժանացան քոյր Մուրատեաններ եւ Գ. Յ. Մաթոսեան։ Խօսք առին Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէն, Ազգ. Ընդհ. Միութիւնը եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ը։ Առաջին մասը վերջացուց Օր. Ղազարեան իր մեներգով ։

Բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, Գ. Ս. Տէր Թոմասեան որ, պարզեց հերոսամարտին գլխաւոր դրուագները։ Յետոյ մաղթեց որ հայութիւնը մնայ միշտ համերաշխ այդպիսի օրերու մէջ, ուր կը կռուէին միայն մէկ նպատակի համար, ազատութիւն »։

Հինգ վայրկեան դադարէ վերջ բեմադրուեցան Գ. Ղ. Մելոյեանի «Վասպուրականի հերոսամարտ»էն երեք տեսարաններ, շատ յաջող ։

Ծաղկաստանցի

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ քաղաքային օդատորմիղին վարիչը, Զօր. Ավսեյեվիչ, յայտարարեց թէ խորհրդային օդանաւերու գիշերային երթեւեկ մը հաստատուած է, ժամանակ խնայելու համար։ Գիշերային թռիչքը մօտերս պիտի սկսի Մոսկուայէն։ Այժմ 500 օդանաւային գիծեր կը բանին Խ. Միութեան մէջ։ Տասնըվեց հանրապետութեանց մայրաքաղաքները իրարու միացնող գիծերէն զատ, նոյն մայրաքաղաքները եւ ճարտարարուեստական մեծ կեդրոնները ուղղակի հաղորդակցութիւններ ունին հարաւային շրջաններու հետ։ Մեծապէս կրճատուած է ճամբան՝ Ծայր. Արեւելքէն Կովկաս։ Վլատիվոստոքէն Մոսկուա (7600 քիլոմեթր) գիծին վրայ որ բացուեցաւ 1 ամիս առաջ, կը բանին ամսական տասը օդանաւեր ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (26)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԺԴ.

Լուռ կը հետեւէր Աշոտ անոնց եւ կը սպասէր հետեւանքին. խորին թախիծով համակուած էր անոր սիրտը, բայց չէր ուզեր զէնքով հնազանդեցնել զանոնք եւ ճանչցնել իր գերիշխանութիւնը ։ Կը մտածէր միացնել հայ նախարարները իր հետ եւ այդպիսով վերջնական հարուածը տալ Եուսուֆին։ Բայց առ այժմ անկարելի էր ատիկա ։

Այս մտածումներուն մէջ՝ կամաց կամաց քունը տարաւ. վրդովալից էր իր քունը. սոսկալի եւ զառն երազները կը խռովէին զինք,մինչ ձորին մէջէն վազող գետակը իր օրօրը կ'ըսէր։ Կը տեսնէր Աշոտ հեռաւոր ապագան, որ պատած էր ծանր խաւարով։

Ճիչի, վայնասունի եւ հեծկլտանքի ձայներ կը լսուէին խաւարին մէջէն. իրեն այնպէս կը թուէր, թէ կմախացած մարդեր, ուրուականներու նման առաջ վազելով, ձեռքերնին վեր բարձրացուցած, գթութիւն կը հայցէին. բայց աներեւոյթ ձեռք մը սուր մանգաղով յանկարծ կը հնձէր զանոնք եւ դիաթաւալ կը փռէր գետին ։

Համատարած մթութեան մէջ, հեռուն, երբեմն երբեմն կ'երեւան կրակի լեզուներ, որոնք կը լափեն հսկայ շէնքերը, մէկը միւսին ետեւէն ։

Պահ մը կը լուսաւորուի հորիզոնը վայրկենական լոյսով, կը տեսնուին փլած աշտարակներու եւ քանդուած բուրգերու մնացորդներ, ապա դարձեալ կը տիրէ խորին խաւարը ։

Սարսափած վեր կը թռչի Աշոտ Երկաթ եւ չորս կողմը կը դիտէ։ Լոյսը բացուած էր ։ Հեռաւոր հորիզոնին վրայ կը կուտակուէին սեւ մութ ամպերը ։ Կը լսուէր խուլ որոտ, եւ փայլակները կը յաջորդէին իրարու։ Փոթորիկը մօտալուտ կը թուէր ։

Աշոտ Երկաթ կ'ուզէր իր սենեակը երթալ, երբ տեսաւ իր առջեւ զրահաւորուած զինուոր մը ։

— Դուն լաւ պահպանութիւն կ'ընես ինծի, Դաւիթ, ըսաւ Աշոտ ժպտելով ։

— Իմ պարտականութիւնս կը կատարեմ միայն ։

....

— Ապրիս, այդպէս ալ պէտք է, երանի թէ ամէնքը քեզ նման պարտաճանաչ ըլլային ։

ԺԵ.

....

Կարճ ժամանակ մը ետք, Աշոտ Երկաթ իր խումբերով ճամբայ ինկաւ դէպի Աղստաւայի Խորաձոր ամրոցը, ուր կեդրոնացած էր թշնամի բանակը ։

..

Ամպերը հետզհետէ կը ծածկէին Լօռիի կապոյտ երկինքը. աւելի լսելի կը դառնային խուլ որոտները եւ տեսակ մը ծանր, բայց խաղաղ օդ կը տիրէր։ Բնութիւնը լուռ էր, դադրած էր ամէն շարժում ։

Աշոտ Երկաթ կը սպասէր Լօռիի ահեղ փոթորիկին, բայց չէր վախնար անկէ. գիտէր, կը ճանչնար անոր արհաւիրքները , ու հակառակ ատոր՝ կրկին առաջ կը սլանար։ Միտքը պաշարուած էր ուրիշ բանով, ամբողջ էութիւնը գրաւուած էր ուրիշ հոգերով։ Փոթորիկը կուգայ ու կ'անցնի. բայց դժբախտութիւն է,երբ այդ փոթորիկը կուգայ Եուսուֆի հրոսակներէն։

Յանկարծ , ճամբուն ճիշդ մէջտեղը, փոշիի ամպ մը բարձրացաւ։ Աշոտ Երկաթ լայն բացաւ աչքերը եւ ուշադրութեամբ նայեցաւ փոշիի ամպին։ Կարծես ան կ'ուզէր ծածկել զինք ու իր խումբը։ Յօնքերը կիտեց Աշոտ եւ ձին քշեց առաջ։ Յանկարծ, խորին լռութեան մէջ, լսուեցաւ որոտման ահռելի ձայնը. ու վայրկեան մը յետոյ սկսաւ Լօռիի հեղեղը։ Ինչ հեղեղ, կարծես ծովը բացեր էր իր բերանը, կամ երկինքն էր պատռեր։

Ամբողջ բնութիւնը իրար էր խառնուեր. այլ ոչինչ չէր երեւար, ոչ ծառ, ոչ թուփ, ոչ լեռ, ոչ ձոր, ամէն ինչ ձուլուեր էր իրարու հետ եւ դարձեր ջրային հսկայ զանգուած մը ։

— Տղաք կանգ առէք. քայլ մը անգամ անկարելի է առաջ երթալ, կանչեց Աշոտ Երկաթ եւ իսկոյն ցած իջաւ ձիէն ։

Իրեն հետեւեցան իր ձիաւորներն ալ, շրջանակ մը կազմեցին եւ սպասեցին փոթորիկի դադրելուն ։ Մինչեւ ոսկորները թրջուած էին ամէնքն ալ եւ ցուրտէն կը դողդղային ։

— Այ քեզ հեղեղ, ըսաւ զինուորներէն մէկը , որուն մօրուքէն եւ գլխէն աղբիւրի պէս կը հոսէր ջուրը ։

......

— Ի՞նչ կայ որ. մենք վաղուց է չէինք լոգցած եւ Աստուած կը լոգցնէ մեզ, պատասխանեց մէկ ուրիշը, որ պատսպարուած էր իր ահագին վահանին տակ ։

ԲԱԳՐԱՏ ՅԵՎԱՋԵԱՆՑ

ՄՆՔԵՆԱՅԻ ԽԱՆԳԱՐՄԱՆ հետեւանքով թերթին հրատարակութիւնը ուշացաւ այսօր ։

դրած է ։ Զօտարմէր Քէրքուքի (Իրաք) գործարանը պիտի փոխադրուի ։

★ ՄԱԿի միջնորդ կոմս Պէրնատոթ կը պատրաստուի հաշտութեան բանակցութիւնները կազմակերպել Արաբներու եւ Հրեաներու միջեւ։ Անկարելի չի նկատուիր որ Անդրյորդանանի Աբտուլլահ Թագաւորը եւ Իսրայէլի պետութեան նախագահ Տոքթ. Վայցման անձամբ մասնակցին այս բանակցութիւններուն ։

Ինչպէս ծանօթ է, կոմս Պէրնատոթ իրեն համար կեդրոնատեղի ընտրած է Հռոդոսը։ Այս կղզիին երկու ամէնէն մեծ պանդոկները տրամադրուած են իրեն եւ իր 72 աշխատակիցներուն ։ Քասթէլլօ պալատին մէջ ալ ժողովասրահ մը պատրաստուած է ։

ՓԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ նախարարական խորհուրդը Ուրբաթ օր վաւերացուց դպրոցներու ազգայնացման ծրագիրը, որ կ'ընդգրկէ բոլոր կրթարաններ-ը, բաց ի դպրանոցներէն։ Ազգայնացուած հաստատութեանց բոլոր պաշտօնեաները կ'անցնին պետութեան ։ Այս կերպով անջատումը վերջնական կը դառնայ կառավարութեան եւ կաթոլիկ եկեղեցւոյ միջեւ ։

ՅՈՒՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը պատասխանեց պուլկար կառավարութեան 8 Յունիս թուակիր ծանուցագրին, որով Սոֆիա պատրաստակամութիւն կը յայտնէր դիւանագիտական յարաբերութիւնները վերսկսելու Աթէնքի հետ։ Այս պատասխանով, որ ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարին միջոցաւ հաղորդուած է պուլկար արտաքին նախարարին, հելլէնական կառավարութիւնը կ'ըսէ թէ՝ պատրաստ է Ուաշինկթընի իր դեսպանին հրահանգ տալ որ պուլկար դեսպանին հետ յարաբերութեան մէջ մտնէ, այս խնդիրը ուսումնասիրելու համար։

ԱՓՐԻԿԵԱՆ ՏՐԻՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ ալ հակահրէական դէպքեր պատահեցան շաբաթ օր։ Թունուզցի Արաբներու եւ Հրէայի մը միջեւ ծագած վէճի մը առթիւ, խուժ ամբոխներ յարձակեցան հրէական թաղին վրայ եւ կրակի տուին տուներն ու խանութները։ Հրեաներէն սպաննուեցան 12 հոգի, վիրաւորուեցան 30 հոգի։ Անգլիացի զինուորները միջամտեցին կարգը վերահաստատելու համար, սպաննուեցան 5 Արաբներ եւ ձերբակալուեցան 46 աւարառուներ ։ Արգիլուած է տուներէն դուրս ելլել կէս օրէն մինչեւ արշալոյս ։

ԻՐԱՆԻ խորհրդարանը 117 քուէարկողներու վրայ 66 ձայնով, յանձնարարեց Շահին որ Հաքիմիի հրաժարեալ դահլիճի անպաշտօն նախարարներէն Ապտ էլ Հուսէյին Հաժիրի յանձնէ նոր դահլիճին կազմութիւնը ։

ՓԼԱՍ ՏԸ ԼԱ ՌԷՓԻՒՊԼԻՔԻ եւ Փոռթ տը Վանվի միջեւ երթեւեկող հանրակառքի 58 թիւը պիտի բանի Յունիս 28էն սկսեալ ։

ԳԱՐԵՆԱՒՈՐՄԱՆ փոխ – նախարարը յայտարարեց թէ՝ մսավաճառները շաբաթը հինգ օր բաց պիտի ըլլան, յառաջիկայ շաբթուընէ սկսեալ ։

ՓԷԹԷՆԻ մասին զրոյց կը շրջէր թէ ծանրապէս հիւանդ է։ Դատական նախարարը հերքեց այս զրոյցը։ Նախկին մարէչալը 92 տարեկան է այժմ ։

ՇԻՐՎԱՆԶԱՏԷԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախագահութեամբ եւ մասնակցութեամբ ծանօթ արուեստագէտ Տիկ. ՍԻՐՈՒՀԻ ՏՐԴԱՏ ՆԸՇԱՆԵԱՆԻ, ԹՐԱԳՕՇԻ եւ «ՇԻՐՎԱՆԶԱՏԷ» ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԻՆ։ 27 Յունիս, Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2.45ին Քաղա տ'Իթալիայի թատրոնին մէջ։ Կը ներկայացնեն Շիրվանզատէի գլուխ գործոցը՝

ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ

Ընտանեկան բարոյալից եւ ցնցող տրամա 4 արար ։ Մուտք տոմսերու գիները 300, 200, 150 եւ 75 Ֆրանք։ Կը ծախուին բոլոր կազմակերպութիւններուն քով անխտիր։ Կեդրոն՝ Տպարան Զաւէն 35 rue Dominicaines, Marseille: Կը խնդրուի չխաչաձեւել ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Պ. Բիւզանդ Փիլավեան, գծագրիչ – նկարիչ։ Իր հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իսկոյն իմացնել.— Anleyan, 31 rue Aumaire, Paris (3) ։

ՇՈՒՏՈՎ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ

ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՆՈՐ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ
Մ Ա Ս Ի Ս
21 rue Saulnier, Paris (9):

ՄԱՅԻՍ 28

ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ.— 20 Յունիս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին։ Ֆրանսացի երխտաւորդ ընկերվարականներու սրահը, Սընօ ։

Նախագահութեամբ Հ. Յ. Դ. Պոռտոյի Մուրատ խումբի ։

Կը նախագահէ ընկ. Գ. ՀԱԼԱՃԵԱՆ, կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ ։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՅԻՍ 28Ի ԱՌԹԻւ

Շավիլի Սալ տէ Ֆէթին մէջ, այս կիրակի օր, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, նախագահութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբին։

Կը խօսի ընկեր Ս. Տ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինը կը կատարէ Նոր Սերունդի «Րաֆֆի» երգչախումբը ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի ։

Նոր Սերունդի կողմէ կը ներկայացուի դըրուագ մը մերմօտաւոր անցեալի հերոսականպատմութենէն եւ «Փլ կուֆիւն»ը 2 պատկերով ։

Նիւթը առնուած է անմահն Յովհաննէս Թումանեանի «Երկրում» քանաստեղծութենէն։

Ուրիշ անակնկալներ եւ ժամը 8էն յետոյ պարահանդէս։ Ճոխ պիւֆէ։ Մուտքը 50 ֆրանք

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՍԷՆԹ ԱՆՆԻ ՔԵՌԻ ԽՈՒՄԲԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 19, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, բացօթեայ դպրոցի հրապարակին վրայ։

Կը նախագահէ Պ. Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ, կը խօսի Պ. Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ։ Կը մասնակցին Ս. Լուի «Սիամանթօ» խումբին նուագախումբը եւ Ս. Աննի Սիփան երգչախումբը ։

ԳՈՀԱՑՈՒՄ ՏԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐԻՆ ՓԱՓԱՔԻՆ Ղ. ՄԵԼՈՅԵԱՆ

Կը պատրաստէ, առաջին անգամ ըլլալով՝ հայերէն ամբողջական ներկայացումը՝

«Ա Ր Մ Ե Ն Ո Ւ Շ Ի»

Մարսէյլ, Վալանս, Լիոն, Վիէն, Տէսին, Ժընեւ, Փարիզ, Պրիւքսէլ։
Մանրամասնութիւնները յառաջիկային ։

ՍԷՆ ՏԸՆԻԻ մէջ Լեւոն Թագաւորի յիշատակին մատաղ հայածէս պատարագ պիտի մատուցուի այս կիրակի, ժամը 9.45ին։ Կը խնդրուի Ալէմշահի խումբին անդամներէն որ դան մասնակցին երգեցողութեան ։

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ մօրաքրոջս աղջիկը՝ Զապէլ (ծնեալ Գօյաճեան) Պրուսացի։ Ներկայիս կը գտնուի Փարիզ։ Իմացնել իր մօրաքրոջ աղջկան Տիկին Գէաթրիս Սըվազլեանին, 13 Plateau de la Sartanne: La Rose, Marseille :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ Սէվրի Մ. Թ. վարժարանի Պէշիկթաշլեան թատերասրահի վերաշինութեան ։

Այս կիրակի, ժամը 15էն մինչեւ 22, վարժարանի պարտէզներուն մէջ, 26 rue Troyon, Sevres, métro Pont de Sevres :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին հայ եւ օտար արուեստագէտներու մասնակցութեամբ ։ Վարժարանի ներքին կեանքէն ժապաւէնի ցուցադրութիւն եւ զանազան հաճելի անակնկալներ։

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։ Յճողումի տեղի չտալու համար նախապէս ապահովել սեղաններ հեռաձայնով, վարժարանին տեսչութենէն, Obs. 18–28։ Հրաւիրատոմսեր՝ վարժարանի, հայ նպարավաճառներու եւ գրատուններուն մօտ ։

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԴԻՒԱՆ

ՀԱՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆԻ

Հայ Տնտեսական Կեդրոնի Տեղեկատու Դիւանը — դիւրութիւն մը տալու համար հասարակութեան — որոշած է չահագրգռուողները ընդունիլ, փոխանակ շաբաթը մէկօրուան, ամէն օր, ժամը 10էն 12, իր կեդրոնատեղին, 7 rue de Phalsbourg, Paris 17): ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԵՒ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ համար դիմել՝ ընդհանուր քարտուղար Պր. ՀՐ. ԹՈՐՈՍԵԱՆի, իսկ ԴԱՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ԵՒ ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ վերաբերեալ խնդիրներու համար, Վարչութեան մասնագէտ խորհրդական Պ. Գէորգ ՓԱՐՄԱԳի ։ Բոլոր տեղեկութիւնները կը տրուին ՁՐԻՕՐԷՆ ։

ՇՈՒՇԱՆՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը ։

Հ. Յ. Դ. Ռոթնեղրայրեան խումբի, ինչպէս նաեւ նախկին Աղբիւր Սերոբ խումբի ընկերները խառն ժողովի կը հրաւիրուին այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ընկեր Սիրականի աշխատանոցը։ 12 rue de Paris, Gentilly (Seine):

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Palais de la Chope, 18 Bld. Garibaldi: Կարեւոր օրակարգ ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի «Ա. Ահարոնեան» խումբին դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի, ժամը 9ին Sociétés Savantesին մէջ։ Դասախօս՝ ընկեր ՀՐԱՆԴ ՍԱՄՈՒԷԼ։Նիւթը՝ «Հայկ. Դատը պատմութեան մէջ»։ Հայերէնի դասը ժամը 8էն 9:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ֆ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը Յունիս 21ին ժամը 3ին Bar duGlobeի սրահը։ Օրակարգ՝ ընտրութիւն նոր վարչութեան։

Մեր բաժանորդներուն

Ստիպուած ենք հետզհետէ դադրեցնել չվըճարուած բաժանորդագրութիւնները ՅՈՒՆԻՍԻ ԸՆԹԱՑՔԻՆ ։

Կը խնդրուի փակել բոլոր առկախ հաշիւները եւ վճարել նոր բաժնեգիները ։

Շնորհակալիք, փնտռուք, հոգեհանգիստ, զանազան այս կարգի փոքր ծանուցումներ չղրկել առանց փոխարժէքի ։ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿՐԿԻՆ ԵՒ ԿՐԿԻՆ կը յանձնարարենք որեւէ գումար ղրկած ատեն որոշապէս նշանակել կտրօնին վրայ.— Բաժնեգի՞ն է, նուէ՞ր թէ փոխան ծաղկեպսակի եւ որո՛ւ յիշատակին ։

ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԸ ԼՍԵՑԷՔ.— Այսօր Չորեքշաբթի 16 Յունիս ժամը 23.15ին, Chaine Nationaleի վրայ ԳՕԳՕ ԱՍԼԱՆ իր émissionը յատկացուցած է հայկական երաժշտութեան, ուր պիտի լսուին նաեւ ողբ. Գուրգէն Ալէմշահի հեղինակած երգերը ։

ԾԱԽՈՒԵՏ ԳՈՐԾ ՄԸ

Դերձակի խանութ մը որ ունի յարակից ութ սենեակնոց բնակարան մը, ծախու է Orange (Vaucluse) քաղաքի կեդրոնը ։

Ուրիշ որեւէ առեւտուրի եւս կարելի է յատկացնել խանութը։ Գրել Պ. ԹԷՐՋԵԱՆի, Tailleur Orange (Vaucluse):

Ուշադրութի՛ւն, ուշադրութի՛ւն մեծ դաշտահանդէս

Կազմակերպուած Փարիզի շրջանի Հայ Արիներու եւ Արենուշներու կողմէ, կիրակի 27 Յունիս Շավիլի անտառներուն մէջ։ Իջնել Մօնփառնասի Շավիլի կայարանը եւ հետեւիլ առաջնորդ Արիներուն ։

ՊՈՐՏՈՅԷՆ Քէնտիրեան եղբայրներ 500ական Ֆր. կը նուիրեն Վեթ. Ֆոնտին, ընկ. Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆին մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի։ Ստանալ «Յառաջ»էն ։

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ Կ. Խաչի Դպրոց. Ամավերջի ՀԱՆԴԷՍԸ։ Յունիս 20ին, ժամը 2.30ին։ Մանրամասնութիւնը տեղին վրայ ։

ԾԱԽՈՒ ԴԱՇՆԱԿ.— Ծախու է լաւ դաշնակ մը, մատչելի գինով։ Դիմել ամէն օր ժամը 12էն 2, երեկոները 7—9, չորեքշաբթի ամբողջ օրը, Տիկին ԿԻՒԼԻՍՏԱՆԻ, 12 Place d'Anvers, Paris (9): métro Anvers:

ԾԱԽՈՒ ՄԵՔԵՆԱՅ.— Սինկէր 103 K քոնֆէքսիոնի համար մօթէօրով միասին լաւ վիճակիմէջ, մեքենայ մը ծախու է։ Դիմել 76 rue de la Mare, Paris (20), métro Pyrénées, Թովմասեանի ։

ԾԱԽՈՒ է Traction avant decapotable, 11 ձի, նոր վիճակի մէջ, 260.000 Փրանք։ Հեռախօսել Gob. 05-63:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, Վեցամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 17 JUIN [redacted] Հինգշաբթի 17 ՅՈՒՆԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5369-Նոր շրջանի թիւ 978 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ո՞ՒՐ ՄՆԱՑ «ԱՆՁԵՌՆՄԽԵԼԻՆ»

Պատերազմի դաղադումէն անմիջապէս վերջը, յետին անտարբերն ալ միացաւ ընդհանուր հոսանքին, արծարծելու համար Հայկ. Դատը։

Բոլոր գաղութներուն մէջ միեւնոյն պահանջները կը դնէին սրտառուչ միաբանութեամբ, — Սեվրի Դաշնագիր, Ուիլսընեան սահմաններ։ Արդարութիւն։ Մանաւանդ որ, հայկական արիւնն ալ առատօրէն հոսած էր բոլոր ռազմադաշտերուն վրայ։ Արեւելքէն արեւմուտք։

Ոչ թէ ողորմութիւն կը խնդրուէր, այլ պարզապէս դործադրութիւն հանդիսաւոր յանձնառութեանց։ Ուրիշ խօսքով՝ տարրական հատուցում՝ անհամեմատ, անփոխարինելի զոհողութեանց։

Եղան ձեռնարկներ, ամէն տեղ։ Յուշագիրներ՝ ռուսերէն, ֆրանսերէն, անգլիերէն։ Դիմում՝ բոլոր յաղթականներուն, որոնց կարգին նաեւ Զինադադարի ներկայացուցիչներուն։ Ուղերձներ, ճառեր, հայանպաստ յայտարարութիւններ։

Հայկական Արտասահմանը երբեք այսքան խրար անցած չէր, քաղաքական գետնի վրայ։ Ամէնէն սկեպտիկն ալ կը հաւատար թէ յաղթականները այս անգամ պիտի բարեհաճին որոշ զոհացում տալ։ Գոնէ Կարս Արտահանը..

Մնացեալը գիտէք։ Երեք տարի վերջը, կը դառնուէինք հոն ուր էինք երկրորդ Աշխարհամարտէն առաջ։

Ձայները շատոնց մարած են։ «Միակ իրատեսութիւն» անգամ, որ այնքան վարդավառ յոյսեր ներշնչած էր, իր կարմիր ջաղացքով դրաղած է։ Իսկ բուն հայկական ճակատին վրայ, երբեմնի միաբանութեան յաջորդած է խուժանային ժխոր մը, ճեղք ճեղքի վրայ բարդելու համար։

Դժբախտաբար, կարճ տեւեց երեք-չորս Մեծերուն մեղրալուսինը։ Մէկը միւսին լեզուն չի հասկնար։ Թանձր ամպեր կուտակուած են հորիզոնին վրայ։ Անստուգութիւն ամէն կողմ։

Այս չի նշանակեր թէ ամէն ինչ կորսուած, Հայկական Դատն ալ թաղուած է։

Ընդհակառակն։ Մինչեւ այս պատճառով ալ, Հայկական Արտասահմանը հարկադրուած է աւելի ամուր կառչիլ իր պահանջներուն։ Հետապնդել զանոնք բոլոր կարելի միջոցներով։

Ո՛ր եւ է վարանում, ընկրկում, թուլացում այս ճամբուն վրայ՝ պիտի նշանակէր տապալումը մը դնել մեր ձեռքով։

Աւելի քան մէկ միլիոն զոհեր չկորսնցուցին իրենց հաւատքը, ամէնէն դժոխային պայմաններուն մէջ։ Անոնց անէծքը մեր գլխուն, եթէ կէս ճամբուն պիտի մնանք, վհատելով զանազան յուսախաբութեանց առջեւ։

Ուրեմն, ծրագրեալ եւ յարատեւ աշխատանք շարժման մէջ դնելով բոլոր տրամադրելի ուժերը։

Անշուշտ այսպիսի գործունէութիւն մը կը պահանջէ նիւթական միջոցներ։ Բուն բառով՝ մեծադումար դրամ։

Տարիներու քաղաքական գործունէութեան ընթացքին, շատ մը թանկագին պատեհութիւններ կորսուած են երբեմն ապիկարութեամբ, երբեմն ալ նիւթական միջոցներու անբաւականութեամբ։

Քաղաքական կեանքը, ամէն առնէ աւելի յարափոփոխ, միշտ լեցուն է անակնկալներով։ Եթէ այսօր սպասողական վիճակի մը մատնուած ենք, այդ չի նշանակեր թէ վաղն ալ այդպէս պիտի ըլլայ։

Արդ, մինչեւ անցեալ տարի, երբ զանազան յանձնախումբեր ձեռնթափ չէին եղած, շօշափելի գումարներ հանգանակուեցան այս դաղութին մէջ ալ, ի նպաստ Հայկական Դատին։

Առաջին օրէն յայտարարուեցաւ եւ այս թերթը եւս պարտք սեպեց պարբերաբար յիշեցնել թէ ԲԱՑԱՐՁԱԿԱՊԷՍ ԱՆՁԵՌՆՄԽԵԼԻ պէտք է մնան այդ գումարները։

Կը մնա՞ն։ — Ստիպուած ենք հրապարակաւ ուղղել այս հարցումը, լուսաբանելու համար հանրային կարծիքը։

Հարցումը կը պահանջէ բացորոշ եւ փաստացի պատասխան մը, յանուն Հայկ. Դատի յանձնախումբին։ Իր իսկ վարկին համար։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳՈՐՏԵՐՈՒՆ ԼԵԶՈՒՆ

Գօմօնի բարձունքին վրայ (Մարսէյլ), ընկերոջ մը այգիին մէջ, դէմ յանդիման Վալպարէլի լեռներուն։ Գեղեցիկ է գիշերը, այստեղ։

Երբ կը վառին լոյսերը, ելակի պէս մանր-տիկ, հանդիպակաց բլուրը կը նմանի հսկայ ջահի մը։ Իսկ ցերեկին, երաժշտական էջ մըն է կարծես ամբողջ այս համայնապատկերը, — գոյներու աղուոր երաժշտութիւն մը, ուր կանաչը կը դաշնակահարէ, դեղինը կը սրնգահարէ, կարմիրը կը թմբկահարէ։

— Օ՛, հրաշալի՛ է, հրաշալի այս համայնապատկերը, կ'ըսեմ ընկերոջս։

— Իր նեղացուցիչ կողմերն ալ ունի, մէջեղ շատ կայ, նաեւ առատ բամբասա՜նք...

— Ի՞նչ բամբասանք, կը հարցնեմ զարմացած։

— Սպասէ, կը տեսնես։

Մոռցած այս խօսակցութիւնը, մտայ այգիին մէջ եւ դրկեցի կենասնիներն, ճիշդ ինչպէս նոր փեսան կը դրկէ իր հարսը, — արդարեւ հարս մըն էր կենասնին, իր ոսկի օղերը կախած, կրակէ աչքերը բացած, աղուոր թեւերը երկարած։ Յետոյ ողջոյն-տուք մը կատարեցի տանձենիներուն հետ, «նոր-աշխարհ» կոչուած պտուղի ծառին հետ, Հայաստանցի ծիրանիներուն հետ, երբ յանկարծ աղտոտ ձայն մը ընդմիջեց իմ պաղպաշտիկ գինովութեանս ներշնչումները։

Մտիկ ըրի։

Թզենիներուն տակ՝ աւազան մը ժանգոտած ջուրով։ Եւ աւազանէն՝ ձայն մը աղօթի երգով։

Ընկերս հարցուց.

— Կը հասկնա՞ս։ Բամբասանքը սկսա՛ւ։ Եւ ամբողջ գիշերը այս բամբասանքն է որ կը խանգարէ այգիին խաղաղութիւնը։ Կը հասկնա՞ս։

Ահա թէ ինչ կ'ըսեն—

ՎԵՐԻ ԱՒԱԶԱՆԷՆ — Մէջ քէուին մէռէր է..

ՎԱՐԻ ԱՒԱԶԱՆԷՆ — Ե՞րբ - ե՞րբ - ե՞րբ...

ՎԵՐԻ ԱՒԱԶԱՆԷՆ — Մէ - կա - կալ - օր, մէ - կա - կալ օր ...

Հաճելի՞ է, ամբողջ գիշերը, լսել գորտերուն այս անտանելի բամբասանքը, — կը կռկռան ու կը կռկռան, աղացելով քունդ։

— Օ՛, պատասխանեցի ընկերոջս, այդ անմեղ բամբասանքն ալ բա՞ն է։ Մենք Փարիզի մէջ ունինք ճահիճ մը, ուր դասակարգ մը գորտեր, պղծարերան եւ ձառաղէմ, ժանգոտ գոյն եւ աղբասուն, ամէն օր կը կրկնեն բամբասանք մը զզուելի եւ ընդվզեցուցիչ.

— Դրօն Անգարա գացեր է...

— Ե՞րբ, ե՞րբ, ե՞րբ ...

— Դաշնակցականները դաշինք կնքեր են Անգարայի մէջ...

— Իրա՞ւ, իրա՞ւ, փիրա՞ւ ...

Սիրելի ընկեր, դուն կրնաս մխիթարուիլ որ քու գորտերդ կը լռեն՝ երբ թքնես աւազանիդ մէջ, — Փարիզի գորտերը ամչկոտ չեն այդքան, անոնք կը շարունակեն բամբասել՝ եթէ ամբողջ հայութիւնն ալ թքնէ իրենց ժահահոտ աւազանին մէջ։

ԱՐԱՉ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԼԵՐՄՈՆ ՖԵՐԱՆԻ Պէրկոմեան գործարանի բանթողներուն պահանջները անընդունելի նկատուելով կառավարութեան ներկայացուցիչներուն կողմէ, բանակցութիւնները խզուեցան։ Ոստիկանները գրաւեցին գործարանի նոր շէնքերը, բայց, գլխաւոր շէնքը մնաց բանուորներուն ձեռքը։ Քաղաքին մէջ ու շրջականները զանուող ուրիշ բանուորներ հետզհետէ եկան աւելցնել բանթողներու բազմութիւնը։ Ոչ եւ է ծանր միջադէպ չպատահեցաւ։ Բայց, երբ գիշերը ժամը 11ի ատեններ, ինքնաշարժ կառք մը անցաւ գործարանին առջեւէն, բանուորները կարծելով թէ նոր ոստիկաններ են եկողները, յարձակեցան կառքին վրայ։ Կռիւը սկսաւ ոստիկաններուն եւ բանուորներուն միջեւ։ Երկու կողմէն կան հարիւր վիրաւորներ, որոնցմէ շատերը ծանր։ Յուզումը կը շարունակուի տակաւին։

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ կառավարութեան խնդրանքին վրայ, անգլեւխորհրդային առեւտրական բանակցութիւնները պիտի վերսկսին մօտերս։

Գերմանական խնդիր Ազգ. Ժողովին մէջ

Լոնտոնի համաձայնութիւններուն մասին ազգ. ժողովի մէջ ուրբաթ օր սկսած վիճաբանութիւնները շարունակուեցան հերեքշաբթի օր։ Խօսք առնող երեսփոխանները գրեթէ ամէնքն ալ դէմ արտայայտուեցան Գերմանիոյ տորբադրած յանձնարարութիւններուն։ Միւթէր, Փոլ Գաս-թիա (արմատական), Լուի Մառէն (ազգայնական), Քափիթան (U. D. S. R.) քննադատեցին արտաքին նախարարը որ չէ յաջողած Ֆրանսայի շահերը պաշտպանել Լոնտոնի մէջ։ Ըսին թէ Գերմանիա միշտ վտանգ մը կը կազմէ Ֆրանսայի համար, սակայն վտանգը պէտք չէ մոռցնել տալ գերմանական վտանգը։ Ընկերվարական երեսփոխան Ժէրօ Ժուվ միայն խօսք չըրաւ իր քննադատութեանց մէջ. յայտարարեց թէ Լոնտոնի համաձայնութիւններով յառաջդիմական իրական քայլեր առնուած են. բայց, պէտք է բարեփոխել այս համաձայնութիւնները։ Վիճաբանութիւնները շարունակուեցան երէկ, չորեքշաբթի։

★ Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան ընդհանուր քարտուղար Շովէլ առիթողաբար մեկնեցաւ Լոնտոն, ուր տեսակցութիւններ ունեցաւ Պէվինի, ինչպէս նաեւ անգլիացի եւ ամերիկացի ուրիշ անձնաւորութեանց հետ, կարգ մը լուսաբանութիւններ ստանալու համար։

Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Մորկըն Ֆիլիփս, Փարիզ եկած է նորէն, զանազան խորհրդակցութիւններ կատարելու համար Ֆրանսայի ընկերվարականներուն հետ։ Կ'ըսուի թէ Պ. Լէոն Պլում Լոնտոն պիտի երթայ մօտաւոր հրաւէրով։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Լոնտոնի լաւատեղեակ շրջանակներուն մէջ կը պնդեն թէ՝ շատ քիչ հաւանականութիւն կայ որ Վեցերը նոր խորհրդակցութիւններ կատարեն Գերմանիոյ կազմակերպութեան մասին։ Թերթերու դիւանագիտական թղթակիցները՝ բացորոշապէս կը պարզեն Անգլիոյ դիրքը։ Այսպէս, «Թայմզ»ի եւ «Մանչէսթըր Կարտիըն»ի աշխատակիցները կը գրեն թէ Լոնտոնի բանակցութիւնները շատ երկար եւ դժնդակ փուլերէ անցած ըլլալով, կարելի չի նկատուիր որ փոփոխութեան ենթարկուի հոն ընդունուած սկզբունքը։ «Տէյլի Թէլէկրաֆ» ալ կը դրէ թէ «Լոնտոնի յանձնարարութեանց մերժումը ամէն տեսակէտով ցաւալի պիտի ըլլայ, որովհետեւ պիտի ապացուցանէ թէ Ֆրանսա քաղաքական կայուն վիճակ չունի դարձեալ։ Միացեալ Նահանգները եւ Անգլիա շատ լաւ կ'ըմբռնեն Ֆրանսայի մտավախութիւնները՝ իր ապահովութեան համար, բայց իրենց համար դժուար է նոր զիջումներ ընել, ի նպաստ Ֆրանսայի»։

Պատասխանելով ֆրանսական քննադատութեանց, Լոնտոնի մէջ դիտել կուտան թէ՝ Անգլիոյ մայրաքաղաքին մէջ կնքուած համաձայնութիւնները ոչ մէկ բացորոշ տրամադրութիւն կը պարունակեն որ արդելք ըլլայ անոնց վերաքննութեան կամ Խ. Միութեան մասնակցութեան։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ամերիկայի արտաքին նախարարութիւնը ջերմապէս կը բաղձայ որ Ֆրանսայի ազգ. ժողովը վաւերացնէ Լոնտոնի յանձնարարութիւնները։ Այս բաղձանքը ունի նաեւ ներքին պատճառներ։ Հակառակ Ջօր. Մարշըլի ներշնչած յարգանքին, Ամերիկայի արտաքին քաղաքականութիւնը խստօրէն կը քննադատուի երկրին մէջ եւ կառավարական կուսակցութիւնը կ'ուզէ որ յաղթանակէ իր վարած արտաքին քաղաքականութիւնը։ Լոնտոնի յանձնարարութիւնները պիտի գործադրուին, Ֆրանսա ընդունի թէ ոչ։

Թէեւ Ամերիկացիները լրջօրէն չեն կարծեր որ Խ. Միութիւնը բռնի ուժով դիմադրէ արեւմտեան Գերմանիայի մը կազմութեան, եւ սակայն, շատեր այն կարծիքին են թէ՝ Մոսկուա պիտի ջանայ միացնել ամբողջ Գերմանիան մուրճ-մանգաղի դրօշին տակ։

Այս առթիւ ուշադրութիւն գրաւած է խորհրդային չորս զօրաբանակներու ռազմավարական դիրքը։ Առաջին զօրաբանակին հրամանատարն է Վորոշիլով, որ իր սպայակոյտին կեդրոն ընտրած է Լէնինկրատը եւ դէպի սքանտինաւեան երկիրները «կը նայի»։ Երկրորդին կեդրոնն է Մինսքը, յենարան Գերմանիոյ խորհրդային զօրաբաժիններուն։ Երրորդը կեդրոն ունենալով Օտէսան, եւ չորրորդը՝ Թիֆլիսը, Միջին Արեւելք ուղղած են իրենց ուշադրութիւնը։ Այս չորս բանակախումբերը կը ներկայացնեն համագումար 120 զօրաբաժին, փաղանքաւոր 12.000 զինուորէ բաղկացած։ Եւրոպայի մէջ եւս կան 30 դրահապատ զօրաբաժիններ։

Ուաշինկթընի մէջ կ'ուզեն հաւատալ թէ ի՞նչ է ուժերու այս ցուցադրութեան պատճառը։ Հակառակ շատերու լաւատեսութեան, կասկածողներ կան թէ Մոսկուան աւելի անհաշտ ընթացք մը պիտի բռնէ յառաջիկայ ամիսներուն ընթաց-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԵՂԾ ՀԱՅԱՍՏԱՆԱՍԷՐՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ԱՐՇԱՒԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կար ատեն մը, երբ Երեւանը եւ արտասահմանի մեր հակառակորդները խաչ դրած էին մեր վրայ՝ մեզ հռչակելով մեռածներ։ «Մեռելը» սակայն, չուզեց արթննալ՝ սարսափի մատնելով իր մեռելաթաղները։ Հիմա, Երեւանէն մինչեւ Փարիզ ու Նիւ Եորք, մեր մահը աւետողները մեզ կը հռչակեն հայութեան ցնցին մէկ տարրը։ Այդքան անյաջող ուժ մը պէտք է չատ մոռցուեր, արհամարհուէր։ Բայց կը տեսնենք ատոր ճիշդ հակառակը. իրենց հանդիսաւոր կործանուած մարդիկ, հիմա ալ օրն ի բուն կը շարունակեն գրադել հայութեան «չնչին տարրով»՝ իրենց անզօր կատաղութեան թոյնը թափելով անոր վրայ։ Եւ անոնք վերջերս, դիւրութեամբ քշուող ապրանքի մը նման, կը կրկնեն իրենց հին ամբաստանութիւնը — Դաշնակցութիւնը հակա – Հայաստանեան է, Դաշնակցութիւնը հականերգաղթ է։

Մեր հակառակորդներու աչքին Դաշնակցութիւնը «Հակա – Հայաստանեան է», որովհետեւ ան դէմ է խորհրդային րեժիմի գործելու վայրագ մեթոտներուն։ 1921 թուէն ի վեր, մենք մեր թերթերու մէջ արձանագրած ենք ինչ որ կատարուած է մեր հայրենիքին մէջ իբրեւ շինարարութիւն եւ մշակութային աշխատանք։ Մենք նաեւ, ուրիշներէն շատ աւելի կանուխ, նոյն հայրենիքին համար նիւթական զոհաբերութիւն ալ ըրած ենք, որ հետզհետէ պիտի հասնէր աւելի մեծ չափերու, եթէ Երեւանը բրտօրէն չմերժէր իրեն ընծայուած օգնութիւնը։ Այդպէս քլլալով հանդերձ, մեր մամուլի միջոցաւ մենք շարունակած ենք արձագանգը ըլլալ մեր հայրենիքին մէջ տեղի ունեցած ամէն լուսաւոր երեւոյթի ու գործունէութեան՝ գիտնալով հանդերձ որ անոնք յաճախ խոշորացոյցով կը ներկայացուէին մեզի։ Մենք այդ ըրած ենք Սփիւռքի եւ հայրենիքի կապը զօրացնելու համար։ Բայց նաեւ մենք քննադատած ենք ինչ որ տեսած ենք սեւ ու խոտելի՝ այդ նոյն հայրենիքին մէջ։

Եւ ճիշդ ատոր համար ալ մենք դարձած ենք «հակա – Հայաստանեան», դարձած ենք թշնամի մեր երկրին ու ժողովուրդին, դարձած՝ հայրենիքի հիմերը փորողները։

Երեւանի վարիչները աղճատեցին հայ լեզուն, ամէն օտար բառ պարտադրեցին անոր, արգիլեցին մեր լեզուի մէջ հանրապետութիւն բառի գործածութիւնն իսկ, մեր ուղղագրութիւնն ալ չարափոխեցին անոնք։ Մենք քննադատեցինք կատարուած այս բարբարոսութիւնները եւ դարձանք ... «հակա – հայաստանեան»։

Երեւանի վարիչները կրօնը թոյն հռչակեցին, անխնայ կոտորեցին եւ աքսորեցին հայհոգեւորականութիւնը, անոնք մեր եկեղեցիները ախոռներու վերածեցին, անոնք «Անաստուած» թերթերով ու խմբակներով ամէն սրբութիւն անարգանքի սիւնին գամեցին։ Մեր հակառակորդները լուռ մնացին այս բոլորի դէմ։ Սակայն մենք խղճի ու հայրենասիրութեան դէմ համարեցինք լռութիւնը։ Մենք արձանագրեցինք այս փաստերը։ Կրօնի ու եկեղեցիի կեղծ պաշտպանները չհանդուրժեցին ատոր եւ, մենք նորէն դարձանք «հակա–հայաստանեան» ...։

Դաշնակցական բազմաթիւ գործիչներ ձերբակալելէ, աքսորելէ կամ գնդակահարելէ վերջ, Երեւանի վարիչները նոյն անոնք վերաբերումը ցոյց տուին Զարենցներուն, Ալազաններուն, Նորենցներուն, կամ խաղաղաւորէն իրենց ձեռք մեկնած եւ իրենց դիրքը նետուած Զապէլ Եսայեաններուն, Վահան Թոթովենցներուն, Կավուշներուն ու բազմաթիւ ուրիշներու հանդէպ։ Մեր մամուլը չէր կրնար լուռ մնալ, ան ձայն բարձրացուց կատարուած նոր կոտորածին հանդէպ, բողոքեց, ճչաց, խարանեց տեղի ունեցող բարբարոսութիւնները։ Այդպէս պէտք չէր ընէինք, բայց այդպէս ըրինք ու, դարձանք «Հակա–հայաստանեան»։

Ոչ միայն Թիֆլիսեան մեր հայրենիքէն բոլշեւիկներ ափ մը հող չաւելցուցին այսօրուան Հայաստանին վրայ, այլեւ անոնք նուիրագործեցին յափշտակութիւնը, Ատրպէյճանի կողմէ, Շարուր-Նախիջեւանի, Ղարաբաղի, կամ Վրաստանի կողմէ Ախալքալաքի, Ախալցխայի, Լոռիի մէկ կարեւոր մասին, անոնք նոյնիսկ հայկական Զանգեզուրի մէջ քրտական ինքնավարութիւն մը ստեղծեցին։ Այս կերպով ալ, հողատուրկ հայ գիւղացին տարրեցին անոնք որ դառնայ տարագիր եւ երթայ Բագու, Հիւս. Կովկաս եւ աւելի հեռուները։ Մենք բողոքեցինք։ Հակառակորդները կ'ուզէին որ չբողոքէինք։ Լուռ համակերպողները դարձանՀայաստանասէրներ, իսկ մենք՝ հակա–Հայաստանեան։

Պատերազմը հազիւ վերջացած, Երեւան, Մոսկուայի հրահանգի համաձայն, ներգաղթի հրաման տուաւ։ Մենք կը սպասէինք որ նախ մեր հայրենիքի սահմանները լայննային եւ ապա տեղի ունենայ ներգաղթ։ Այդպէս չեղաւ։ Բայց եւ այնպէս մենք ամէն տեղ օգնեցինք ներգաղթի շարժման՝ նիւթական կարեւոր օժանդակութեամբ։ Բայց ի՞նչ արժեց այդ օժանդակութիւնը մեզի համար։ Բացարձակապէս ոչինչ։ Մեր ընկերները զոհաբերեցին, բայց եւ այնպէս մենք ու մեր ընկերներն ալ հռչակուեցանք ներգաղթի թշնամիներ։

Ներգաղթին ու մեր հայրենիքին օգնելու համար միայն այս երկրին մէջ, Հայ Օգն. Միութիւնը, աւելի քան 40.000 տոլարի օգնութիւն ըրաւ մեր հայրենիքին. եւ այդ օգնութեան կարեւոր մէկ մասը Հայաստան ղրկուեցաւ՝ խորհրդային դեսպանատան միջոցաւ։ Ատոր համար չէինք սպասեր երախտագիտութիւն եւ շնորհակալութեան խօսք, բայց ատոր համար չէինք սպասեր նաեւ որ Հայ Օգն. Միութեան եւ Դաշնակցութեան դէմ նոր արշաւանքներ տեղի ունենային։ Մեր հակառակորդները ստացան մեր ընծայած օգնութիւնը եւ, փոխարէն, լիուլի մեզ վարձատրեցին իրենց սրտի ու հոգիի մէջ ամբարած թոյնով ու մաղձով։

Ամէն տեղ Դաշնակցութիւնը ուզեց որ Ներգաղթի կազմակերպման գործին ինք ալ բերէ իր մասնակցութիւնը։ Հակառակորդներ մերժեցին մեր մասնակցութիւնը։ Սուրիա Լիբանանի մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի հազարաւոր երիտասարդներ ուզեցին Հայաստան երթալ. մերժուեցան՝ այն ամբաստանութեամբ որ Դաշնակցական ու ազգայնական են։ Քար դրած մեր սրտին, մենք նորէն լռեցինք։ Ու բոլշեւիկ – ռամկավար–հնչակեան խմբակը տարաւ ներգաղթի գործը այնպէս ինչպէս ինք կը կամենար, տարաւ՝ գործը դարձնելով իր պատկերը։

Եւ չուշացաւ աղէտը։ Հազարաւոր Հայեր՝ Եգիպտոսի, Յունաստանի, Ֆրանսայի, Սուրիա-Լիբանանի, Իրաքի, Իրանի մէջ եւ այլուր, որոնց ստիպած էին ծախել իրենց ունեցածը եւ պատրաստ ըլլալ մեկնելու, մնացին իրենց տեղերը՝ ենթարկուելով ահաւոր թշուառութեան։ Բարեգործականը հարկադրուեցաւ ներգաղթի անունով իր հանգանակած գումարներու մէկ կարեւոր մասը ծախսել այս թշուառներուն վրայ։ Մենք քննադատեցինք տեղի ունեցած աղէտի պատասխանատուները եւ նորէն արժանացանք «ներգաղթի թշնամի» տիտղոսին։

Հայաստանը մեր հայրենիքն է, բայց ընդունինք որ ան դրախտ չէ, կատարեալ չէ այն, ինչ որ անոնք կ'աշխատին ներկայացնել. այդպէս ըլլալով հանդերձ մենք պիտի ուզենք որ ան լեցուի հայութեամբ որովհետեւ մեր ազգային շահը այդ կը պահանջէ։ Բայց մենք միաժամանակ չենք կրնար վրդովիչ երեւոյթներու առջեւ աչք փակել. եթէ թշուառութիւն, քմահաճութիւն սուր տագնապ կայ մեր հայրենիքին մէջ, եթէ խտրութիւններ ի գործ կը դրուին հոն, եթէ դաժան րեժիմ մը կը գործէ այնտեղ, —եւ անշուշտ ատոնք իրողութիւններ են, մենք պէտք է արձանագրենք զանոնք, որպէսզի գաղթողները գիտակցաբար երթան հոն եւ հիասթափութիւններ չունենան։ Ճշմարտութիւններ եւ իրողութիւններ ծածկելու մէջ շահ չկայ, ընդհակառակն վնաս կայ։ Այսօր ալ կան մարդիկ, որոնք կը ձգեն Հայաստանը եւ կը փախին. պէտք է այդ եւս արձանագրուի։ Եւ անոնք որ կ'արձանագրեն նման իրողութիւններ, անոնք դէմ չեն ներգաղթի, ընդհակառակն ներգաղթին դէմ են անոնք, որոնք կ'ուզեն ամէն բան ծածկել, կ'ուզեն սեւը ճերմակ կամ փուշը վարդ ներկայացնել։

Ահա է մեր գիծը ամէն բանէ առաջ ճշմարտութիւնը։ Եւ ատոր համար ալ մենք դարձեր ենք հակահայաստանեան եւ դարձեր՝ հականերգաղթ։ Թող այդպէս ըլլայ։ Բոլշեւիկներու կառքին լծուած ու խիղճ եւ անպարկեշտ մարդոց դատումները չեն որ մեզ պիտի շեղեն մեր գծէն։ Ու մանաւանդ արտասահմանի լէփանտէններ չեն որ մեզ Հայաստանասէր պիտի դարձնեն։

(Խմբագրական «ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ»)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Նոր հատուածներ Գերմանիոյ մէջ

Գերմանիոյ յետ–պատերազմեան կուսակցութեանց մէջ ամէնէն բազմանդամը «Քրիստոնեայ ժողովրդավար» կուսակցութիւնն է, թէեւ ներքին կազմութեամբ ամէնէն տկարը կը համարուի։

Այս կուսակցութիւնը վերակազմուած է նախահիթլերեան Կաթոլիկ կեդրոնի եւ զանազան ուրիշ կուսակցութեանց անդամներէն եւ կը ներկայացնէ կաթոլիկ եւ բողոքական քուէարկողները։ Ան աւելի աջ հակում ունի եւ իր կարեւոր առաջնորդները ծայրայեղ աջեր են։

Այս կուսակցութեան նեցուկ կանգնած են փոքր հողատէրերը, պետական պաշտօնեաները եւ նախկին աջ թեւ կուսակցութեան անդամները։

Կաթոլիկ եւ բողոքական եկեղեցիի առաջնորդներուն կարեւոր օժանդակութեան շնորհիւ Քրիստոնեայ Ժողովրդավար կուսակցութիւնը՝ ապահովեց ագարակատէրերու եւ մասամբ Ռուրի բանուորներուն քուէն եւ կը կարծուէր որ, եթէ Գերմանիոյ մէջ ազատ ընտրութիւններ տեղի ունենային, այս կուսակցութիւնը 40 % քուէ պիտի ստանար։

Կուսակցութեան հիմնադիրն է Եողէֆ Միւլլեր որ մասնակցած է 1944ի ռումբի դաւադրութեան, տապալելու համար նացի կառավարութիւնը, ինչպէս եւ Քոնրատ Ատէնաուըր, որ կաթոլիկ պետ մըն է, Ռուրի շրջանէն։ Կուսակցութեան կեդրոնը կը գտնուի Ֆրանքֆորթի մէջ։

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Վերջերս Մոսկուայի երաժշտասէր շրջանակներուն մէջ մեծ հետաքրքրութիւն կար գիտնալու համար թէ ով էր որ պիտի շահէր Սովետ համանուագի (symphony) մրցանակը։ Սերգէյ Վասիլէնքոն եղաւ շահողը, 70 տարեկան երաժշտագէտ մը որուն առաջին գործերը ներկայացուած են 1902ին, յեղափոխութենէն 15 տարի առաջ։ Մոսկուայի երաժշտանոցին ուսուցիչն է 40 տարիէ ի վեր։ Կ'ըսուի թէ կենդանի կապ մըն է նախա – յեղափոխական դասական Ռուսաստանի եւ ներկայ ժամանակներու երաժշտութեան միջեւ։

Համայնավար կուսակցութեան մէկ որոշումը վերջերս ջնջեց «արդիական» արտադրութիւնները, իբրեւ «ձեւապաշտ» եւ անժողովրդական։ Եւ առաջարկեց մշակել ռուս ժողովուրդի դասական մեղեդիները։

Վասիլէնքոյի հեղինակութիւնը նուագուեցաւ երկու դաշնակի վրայ, մէկը ինք, միւսը Ֆոէլման, արհեստով դաշնակահար մը։ Այս համանուագը մեծ յաջողութիւն ունեցաւ երաժշտագէտներու առջեւ, եւ յաջորդ եղանակին պիտի կրկնուի։ Անոնք գովեցին «առողջ ոգին», թարմ գաղափարները եւ ինքնատիպ ոճը։ Քեմիքով ըսաւ թէ «իսկական ռուսական համանուագ մըն է եւ թանկագին նպաստ մը կը բերէ ժամանակակից Սովետ երաժշտութեան, գրուած հին ռուսերգի վարպետի մը կողմէ»։

Առաջին նուագին տիրական նիւթը «ձիչն է հէքեաթային թռչունի մը, որ չարիք մը կ'ազդարարէ». երկրորդով Ռուսիոյ բնութեան գեղեցկութիւնը կ'արտացոլայ, իսկ վերջինը օրհներգ մըն է նուիրուած Ռուսաստանի ազատագրութեան։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ ԱԼ «ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄ»

Հունգարիոյ Համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը՝ Մաթիաս Ռաքոզ կ'ազդարարէ թէ անհրաժեշտ է մաքրագործել համայնավար կուսակցութիւնը ոչ միայն Հունգարիոյ, այլ եւ բոլոր երկիրներու մէջ։ Ռուսական համայնավարութիւնը այդպիսի տագնապ անցուց 1930ին եւ 1933ին։ Ռաքոզի կ'առաջարկէ փութացնել մաքրագործումը, առ այժմ նոր անդամներ չընդունիլ եւ բարձրացնել կուսակցութեան կրթական մակարդակը։

Ռաքոզի կ'ըսէ թէ համայնավար կուսակցութեան յարելու համար թեկնածու մը պէտք է երկու յանձնարարութիւն ունենայ. նախ՝ պէտք է պատասխանէ մանրամասն հարցարանի մը, երկրորդ գրաւոր ինքնակենսագրութիւն մը ներկայացնէ։ Կ'առաջարկէ նաեւ փորձի շրջանէ մը անցընել նոր անդամները։ Ընդունիլ միայն անոնք որ տեսականօրէն ծանօթ են մարքսիզմ – լենինիզմի եւ գործքով ցոյց կուտան թէ ոչ միայն համայնավարութեան կը համակրին, այլեւ կրնան պատասխանել որոշ պահանջներու։ Կ'ըսէ թէ շատ մը բանուորներ եւ գիւղացիներ կուսակցութեան մէջ մտած են քաղքենի ըմբռնումներով եւ դժուար է վերադաստիարակել։

Վերջերս կարգ մը նշաններ ցոյց կուտան թէ տագնապալի շրջաններու միջոցին որոշ անդամներ կ'ազդուին այն տարրերէն որոնք դասակարգային գիտակցութիւն չունին եւ թշնամի են ժողովրդապետութեան։ Այսպէս, վերջերս կուսակցութեան անդամներուն մէկ մասը ազդուեցաւ հակասեմական եւ նոյնիսկ հակաժողովրդական գրգռիչներէ։ Շատ անդամ մեր անդամները վարանումի մէջ են եւն.։

Ռաքոզի կը պահանջէ կուսակցութեան գաղափարական մակարդակը բարձրացնել դասընթացքներով։ Այս առթիւ կ'ըսէ թէ պատերազմէն առաջ Հունգարիոյ համայնավար կազմակերպութիւնը խիստ քննութեան կ'ենթարկէր նոր դիմումները, բայց յետոյ քաղաքական պատճառներ թուլցուցած էին այդ սովորութիւնը։ Այն համակիրները որոնք մերժուած էին համայնավար կուսակցութենէն դարձան Սոցիալ դեմոկրատներուն կողմը։ Հիմա այս երկու կուսակցութեանց միացումով, մրցակցութիւնը վերջ գտած է եւ բազմացած են կուսակցութեան շարքերը, ինչ որ «վտանգաւոր երեւոյթ» է։

Ֆ. Հ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ «ՕՐ»Ը ԱՆԿԷՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 6 Յունիս, ցերեկէ վերջ, Անկէնի Սալ տէ Ֆէթին մէջ տեղի ունեցաւ Ֆ. Հ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին հանդէսը:

Հաղուադէպ պարագաներու մէջ է որ կը խօսուի Անկէնի հայութեան մասին. հակառակ իր մօտիկ դրացնութեան Հ. Ց. Դ. Թանգարանին:

Անկէնի գաղութին մէջ, ինչ որ կը պակսի, փնտռուած հայկական ջիղն է, բայց անգամ մը որ երեւան եկաւ՝ կրնայ մրցիլ ուրիշ վայրերու մէջ սարքուած ձեռնարկներու հետ:

Ասկէ՝ Կապոյտ Խաչի օրուան հանդէսը:

Ինչպէս չպարծենալ մեր այս կանացիաքանչելի կազմակերպութեամբ, ուր կայ մէկ նպատակ.— ծառայել ժողովուրդին, օգնել, դարմանել անօթութիւնը, զարկ տալ հայ կնոջ ինքնազարգացման:

Այս առթիւ կ'արժէ մասնաւորապէս շնորհաւորել ամ[բ]ողջ Կապոյտ Խաչուհին՝ Օր. Ֆլօրա Ճէօհլաեանը, որ կրցաւ նոյնիսկ պատերազմի ընթացքին վառ պահել այս կազմակերպութեան ոգին Անկէնի եւ շրջանի հայութեան մէջ: Անոր կը պարտինք նաեւ Կիրակի օրուան հանդէսին յաջողութիւնը:

Օր. Ֆլօրա բացման խօսքին մէջ պարզելով Անկէնի մասնաճիւղին գործունէութիւնը իր հաստատումէն ի վեր (1932), մասնաւորապէս շեշտեց թէ, բացի հիւանդներու եւ կարօտեալներու խնամատարութենէն, բացած է հայերէնի դասընթացք մը: Ամէն հինգշաբթի կէս օրերէն վերջ, Տիկին Հ. Բաբերդեանի հետ կը կատարեն այս գեղեցիկ պարտականութիւնը: Տիկին Բ. Ֆէրհատեան, կարդացիր[?]ուեցաւ ճառ մը ուղղուած օրուան հիւրերուն, Անկէնի, Մոնմօրանսիի եւ Տէօյի քաղաքապետներուն եւ պատրիկանապետներուն, Ֆրանսական Կարմիր Խաչի եւ «La Santé c'est le Bonheur» նախագահուհի Mme Benouf[?] եւն.: Շնորհակալութիւն յայտնելով Կապոյտ Խաչի եւ Անկէնի Հայութեան կողմէ, քիչեց թէ անոնք միշտ[?] պարբերաբար կամ գտնուած են հայ գաղութին եւ մեր գործին հանդէպ:

Օրուան բանախօսը, Գ. Խ. Մկրտիչեան իր գեղեցիկ ճառով հայ պատմութենէն բերելով օրինակներ, պանծացուց հայ կնոջ գործունէութիւնը: Եւ հրաւիրեց նոր սերունդի աղջիկները դառնալ կապոյտ խաչուհիներ եւ իսկական հայ մայրեր:

Գեղարուեստական բնոյթ եւ խնամեալ բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էին՝ Տիկին Զ. Տէր Թովմասեան որ դաշնակի ընկերակցութեամբ երգեց հայերէն եւ ֆրանսերէն երգեր, իր այնքան ղգայուն եւ գրաւիչ ձայնով: Օր. Մ. Մարգարեան, դաշնակահարուհի, մեծ յաջողութեամբ նուագեց երկու գեղեցիկ եւ դժուարին կտորներ: Օր. Ա. Հանէսեան, խոստմնալից երիտասարդուհի մը, առանձին նուագեց եւ երգեց: Փոքրիկն Լեւոնիկ Գալէնտէրեան, 7 տարեկան, բոլորին հիացումը գրաւեց, գոց նուագելով դաշնակի վրայ լուրջ կտորներ:

Եղան նոյնպէս արտասանութիւններ՝ Օր Ներիմա Պագիկեանի եւ Մ. Մկրտիչեանի կողմէ:

Տեղական այս ուժերէն զատ Փարիզէն հրաւիրուած էին, Օր. Ա. Զահրէճեան (Նախկին Կ. Խ. Սամուէլ) որ ֆրանսերէն երկարաշունչ եւ գեղեցիկ արտասանութիւն մը ըրաւ:

Անակնկալ մը եղաւ, փոքրիկ Լիւսի Յակոբեանի հայրենաշունչ արտասանութիւնը: Գ. Գարեգին, իր աւանդական թառովը, ունկնդիրները յուզեց հայրենիքի կարօտովը:

Երաժշտական վերջին վայելքը պարգեւեց ծանօթ ջութակահարը, Գ. Ֆ. Աղազարեան, կրկին ու կրկին բեմ հրաւիրուելով:

Ժամը 6էն սկսան եւրոպական պարերը տեւելով մինչեւ կէս գիշեր: Մէջ ընդ մէջ եղան հայկական պարեր, ընկերակցութեամբ ջութակի եւ սրինգի:

Դադարի ժամանակ բեմ հրաւիրուեցաւ Տիկ. Ա. Գույումճեան որ շատ անուշ ձայնով երգեց հայերէն երգ մը:

Հանդէսը բարոյական կատարեալ յաջողութիւն մըն էր իր սանձած խանդավառ եւ ընտանեկան շատ հաճելի մթնոլորտովը, նոյնպէս հասոյթի տեսակէտով: Տարբեր չէր կրնար ըլլալ, քանի որ ոչ միայն Անկէնի եւ շրջանէն, այլեւ Փարիզէն եւ քանի մը արուարձաններէ հայրենակիցներ փութացած էին քաջալերել սոյն ազգանուէր ձեռնարկը:

Կեցցէ Կապոյտ Խաչը:— Վահէ Մանուկեան

Ի ՊԱՏԻՒ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

ԼՈՆՏՈՆ, 29 Մայիս.— Երէկ, Մայիս 28, Հայաստանի հանրապետութեան 30րդ տարեդարձի զուգադիպութեամբ, ընկեր Ժիրայր Միսաքեանի բարեկամները ճաշասեղան մը սարքած էին Bedford Hotel restaurantի մէջ, իր Ամերիկա մեկնելուն առթիւ:

Իրիկուան ժամը 7.30ին Գ. Եդուարդ Ամատունին, իբրեւ սեղանապետ հրաւիրեց Լոնտոնի Հայոց հոգեւոր հովիւ Շնորհք վարդապետը որ օրհնէ սեղանը: Յետոյ հրաւիրեց գաղութին երեց անդամներէն Մ.ը որ առաջին բաժակաճառը արտասանէ: Սեղանակիցը ջերմապէս գնահատելով Ժիրայրի հանրային գործունէութիւնը, մաղթեց որ նոյն յարատեւութեամբ գործէ Ամերիկայի մէջ:

Յետոյ կարգով խօսեցան Գ. Յակոբ Նէվշէհիր, վաճառական, ընկեր Ժիրայրի 26 տարուան բարեկամը, գորգավաճառ Գ. Յակոբ Քէչէճեան, Գ. Արտաշէս Յարութիւնեան, Բարեգործականի Լոնտոնի քարտուղարը, որ ըսաւ.— «Ժիրայրը իմ հին բարեկամս է եւ առաջին զաւկիս կնքահայրը, թէեւ բարեկամ չեմ Դաշնակցութեան, բայց ջերմապէս կը գնահատեմ Ժիրայրին երկարատեւ ծառայութիւնները Լոնտոնի մէջ:

Խօսք առաւ նաեւ Շնորհք վարդապետ որ ըսաւ.— Երբ 1945ին Երուսաղէմէն Լիվրփուլ հասայ, առաջին Հայը որ տեսայ Ժիրայրն էր, որ մասնաւորապէս եկած էր Լոնտոնէն զիս դիմաւորելու: Ես միայն մէկ փափաք ունիմ. երբ Ամերիկա երթայ, ամուսնանայ եւ ընտանիք կազմէ որպէսզի իր տեղը բոնող մը ըլլայ»: Ծանօթ հայ երգիչ Գ. Սագըզլեան որ նոյնպէս ներկայ էր, իր անուշ ձայնով «Սիրուհիս» երգեց, ջերմ ծափերու մէջ:

Խօսեցան նաեւ դրօշմավաճառ Գ. Կիւլպէնկեան եւ Գ. Արթին Գալայճեան: Սեղանապետին առաջարկով բոլորս միաբերան երգեցինք «Ինչոր բացուին դռներ յուսոյ»:

Այս տողերը գրողն ալ, նախկին զինուոր, խօսք առնելով, բացատրեց Ժիրայրին գոհողութեան ոգին եւ բարի ճանապարհ մաղթեց:

Վերջին խօսքը վերապահուած էր Ժիրայրին.—

«Լոնտոնի մէջ առաջին անգամ է որ այսպիսի սեղան մը կը սարքուի: Ես արժանի չեմ ձեր գովասանքներուն: Ինչ որ բրած եմ կը պարտիմ կուսակցութեանս, ուրեմն այդ փառաբանութիւններ կ'երթան Հ. Յ. Դաշնակցութեան»:

Յետոյ համառօտակի ներկայացուց Հայկական Դատին վիճակը եւ յայտարարեց թէ պիտի պայքարին մինչեւ որ յաղթանակէ արդարութիւնը»: (Ծափեր):

Գ. Մ.կրկին խօսք առնելով, այս անգամ փառաբանեց Մայիս 28ը, Հայաստանի Հանրապետութեան 30րդ տարեդարձը, յիշեց Արամը, Զաւարեանը, Ա. Ահարոնեանը, Համազասպը, Քեռին. «Ափսոս, անոնք տարբեր Հայեր էին»: Խօսքը յուզուած էր Սարտարապատը եւ Ղարաքիլիսէն յիշած ատեն:

Ամէնէն վերջը խօսեցաւ Գրիգոր աբեղայ Ոսկանեան, որ իբրեւ նորեկ, իր շնորհաւորութիւնները յայտնեց եւ պահպանիչով փակեց երեկոյթը:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՁԱԼԸԳԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած խորհրդային թերթերէ)

ԱՐՏԱՇԱՏԻ նորակառոյց շարժանկար թատրոնը կոլխոզնիկներու համար կանոնաւորապէս ներկայացումներ կուտայ: Ամսական 12—15 ժապաւէն կը ցուցադրուի: Վերջերս ներկայացուած է «Պատմուածք Սիպերիական հողի մասին» շարժանկարը:

ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁ Հայերուն այս տարի պիտի տրուի 700.000 րուբլի փոխառութիւն: Հայրենադարձներու նորակառոյց թաղամասին մէջ կը շինուի նոր ջրմուղ ու կը զետեղուին ելեկտրական գիծեր:

ԵՐԵՒԱՆԻ ելեկտրական գործիքներու գործարանը այս տարի պիտի արտադրէ 500 ելեկտրական ուժանիւ (մօթէօր):

ՂԱՓԱՆԻ շրջանի առաջին ռատիօ-հանգոյցը, 1931ին ունէր 5 քիլովաթ ուժ: Այժմ Ղափանը ունի իր ռատիօ-կայանը 500քիլովաթուժով որ լոյս կը մատակարարէ շրջանի աւելի քան 1000 տուներուն:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴԵՐԱՍԱՆ Վահրամ Փափազեան վերջերս տուած է վեց ներկայացումներ Երեւանի մէջ: Իրեն կ'ընկերանային ռուս յայտնի դերասան դերասանուհիներ: Փափազեան տուած է վեց ներկայացումներ բեմադրելով Շէյքսփիրի «Օթէլլօ»ն եւ Շիլլերի «Ոճրագործին քմահաճոյքը» (Քորրատո):

Բեմադրութիւնները տեղի ունեցած են ռուսերէն: Միայն վերջին երկու ներկայացումներուն մէջ Փափազեան իր դերը կատարած է հայերէն լեզուով, իսկ միւս դերակատարները ռուսերէնով: Փափազեան մնայուն կերպով հաստատուած է Մոսկուա եւ Լենինկրատ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (27)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԺԶ.

Այդ միջոցին հեռուէն լսուեցաւ խուլ եւ անորոշ տրոփ մը. կարծես լերան ետեւ պարիսպներ կը փլչէին: Աշոտ Երկաթ, որ ամէն բանի կը հետեւէր, ամէն բան կը տեսնէր ու կը լսէր, իսկոյն հասկցաւ թէ ինչ վտանգ կը սպառնար իրենց, եւ դառնալով իր զինուորներուն, բարձրաձայն կանչեց.

— Հեծնել ձիերը, բարձրանալ աջ, դէպի բլուրը: Զօրքը իսկոյն կատարեց հրամանը եւ քաշուեցաւ վեր, դէպի բլուրը:

Այդ ատեն տեսան թէ ինչպէս հեղեղատը եկաւ ողողեց այն տեղը, ուր կանգնած էին իրենք:

Անցաւ կարճ ժամանակ. ամպի որոտումը հետզհետէ դադրեցաւ: Դադրեցաւ նաեւ հեղեղը եւ կապտորակ երկինքը ցոյց տուաւ իր ուրախ դէմքը: Տղաքը արագ շուրջ քաշեցին եւ ամէն մէկը սկսաւ իր թաց հագուստները քամել: Յետոյ վառեցին ահագին խարոյկ մը, չորցնելու համար թրջուած հագուստները:

Աշոտ Երկաթ նայեցաւ իր կորիճներուն եւ գոհունակութեամբ լեցուեցաւ հոգին: Վեց հարիւր մարդոցմէն ոչ մէկը տրտունջ կը յայտնէր. ամէնուն դէմքին վրայ կը փայլէր ուրախութեան ժպիտը: Ամէնքն ալ պատրաստ էին զոհել իրենց կեանքը Աշոտ Երկաթի համար:

Քիչ մը հանգստանալէ ետք, կրկին շարունակեցին ճամբան, եւ մութը դեռ նոր էր իջեր, երբ զգուշութեամբ կանգ առին Խորաձոր ամրոցի պարիսպներուն տակ:

Աշոտ Երկաթ հրամայեց իր քաջերուն հանգստանալ քանի մը ժամ, եւ կէս գիշերուան մօտ անակնկալ կերպով յարձակում գործել բերդին վրայ:

ԺԷ.

Թողունք Աշոտ Երկաթը Խորաձոր ամրոցի պարիսպներուն տակ, թողունք Դաւիթը իր Սատղիկը որոնելու ճամբուն մէջ, եւ մենք դառնանք Վասպուրական երկիրը, դաւաճան Գագիկի աշխարհը:

Գագիկ Արծրունի, Սմբատ արքայի դէմ իր լարած սոսր դաւադրութենէն խղճահար, բայց մանաւանդ վախնալով Եուսուֆէն՝ իր կեանքին համար, խոյս տուաւ իր երկիրը եւ առաջին գործը եղաւ քաշուիլ ամուր տեղերը ու պատսպարուիլ պատնէշներուն, մինչեւ որ կարենար իրագործել իր մտադրութիւնները:

Մինչեւ Աշոտ Երկաթի երեւումը, ան դեռ կը վախնար Եուսուֆէն եւ չէր համարձակեր դուրս գալ բերդերէն, թէեւ կը տեսնէր իր ժողովուրդին հալածանքը, տառապանքն ու թշուառութիւնը: Բայց երբ լսեց Աշոտ Երկաթի քաջագործութիւնները, երբ իմացաւ Եուսուֆի զօրքերու նպարտութիւնը, սիրտ առաւ եւ ինքն ալ հետեւելով Աշոտի օրինակին, սկսաւ նեղել Եուսուֆի հրոսակները եւ քշել զանոնք իր երկրի սահմաններէն դուրս:

Հեռատես եւ խելացի մարդ էր Գագիկը. ան հասկցաւ որ նախ իր երկիրը պէտք է մաքրէր արտաքին թշնամիներէն, ամուր յենարան մը պատրաստէր հոն իրեն համար, եւ յետոյ միայն ձգտէր իրագործելու իր թագուն դիտումները:

Արդէն Վասպուրականի տէրն էր, թագաւորն էր. բայց այդչափով չէր գոհանար իր փառասիրութիւնը. գոհ չէր ատկէ: Կ'ուզէր թագաւորաց թագաւոր ըլլալ եւ, յափշտակելով օրինական գահը, դառնալ միահեծան տէր: Այս էր անոր ձգտումը: Եուսուֆի օգնութեամբ կ'ուզէր հասնիլ իր այս փափաքին, բայց շուտով ըմբռնեց իր սխալը, եւ ինք միայնակ ձեռնարկեց հասնելու այդ նպատակին:

Աշոտ Երկաթի քաջագործութիւնները չփոթեցին զինք. ընդհակառակն, ուրախացաւ որ առիթ տուաւ Եուսուֆի ուժերը դուրս քշել իր երկրի սահմաններէն: Եղբօրը՝ Գուրգէնի հետ միասին յարձակեցաւ անոր հրոսակներուն վրայ, հալածեց զանոնք մինչեւ Ատրպատական եւ ապա, իջնելով ամուր բերդերէն, սկսաւ կարգի դնել իր երկիրը:

Միւս հայ իշխաններն ու նախարարներն ալ, հոգի առած այդ յաղթութիւններէն, սկսան իրենց երկիրներէն հալածել թշնամին: Բայց ընդհանուր կապ չկար իրենց մէջ, չէին ճանչնար վերին ղեկավար մը, չունէին որոշ ծրագիր:

ԲԱԳՐԱՏ ՃԵՎԱՀԵԱՆՑ

քին։ Այս է պատճառը որ ամերիկացի սպաներ առաջարկած են արտաքին նախարարութեան երեք պետութեանց միջեւ համաձայնութիւններ կնքել Գերմանիոյ մասին ։

«Ֆրանսայի կը սպառնայ»

« Ֆրանսայի կը սպառնայ խորագրով խմբագրականի մը մէջ, « Նիւ Եորք Թայմզ» խստօրէն կը քննադատէ Ֆրանսայի բռնած դիրքը։ «Բաւական անտեղի է — կ'ըսէ ամերիկեան թերթը — Ֆրանսայի խուսափողական ընթացքը, երբ նկատի առնենք որ Պէնէլիւքսի փոքր երկիրները չվարանեցան ընդունիլ Լոնտոնի յանձնարարութիւնները, եւ քննական համարեցին իրենց երաշխաւորութիւն։ Եւ սակայն, ժամանակը կ'անցնի։ Շատ հասկնալի կրնան ըլլալ Ֆրանսայի վախերն ու տենչերը, բայց, այդ վախերն ու տենչերը պէտք չէ ունէ դեր խաղան այնպիսի առեն մը, երբ Խ. Ռուսիա, պատերազմէն ի վեր դարձած ըլլալով Եւրոպայի ցամաքին ամէնէն մեծ պետութիւնը, միտքը դրած է հաստատ մնալ իր գրաւած դիրքերուն վրայ։ Պէտք չէ մոռնալ նաեւ որ Եւրոպայի մէջ Ռուսիոյ դիմադրելու կարող պետութիւն մնացած չէ այլեւս, եւ թէ՝ արեւմտեան Եւրոպա մէկ միջոց միայն ունի ուժերու հաւասարակշռութիւնը պահպանելու, ռուս տիրապետութենէն ազատելու եւ Ամերիկայէ կախում ունենալէ դադրելու համար։ Այս միջոցն է միանալ տնտեսապէս, քաղաքականապէս եւ զինուորապէս ։ Այս վիճակին ապացոյց են Եւրոպայի վերակառուցման ծրագիրը, արեւմտ. Եւրոպայի երկիրներուն միացումը, Լոնտոնի համաձայնութիւնը, եւ մանաւանդ միացեալ Եւրոպա մը կազմելու համար սկսած շարժումը։ Արդ, արեւմտեան Եւրոպայի այս ուղղութեամբ թափած ջանքերը կը վտանգուին Ֆրանսայի կողմէ, որ, հակառակ իր ողջմտութեան եւ հակառակ իր իսկ կառավարութեան, ուրիշ բան նկատի չառներ, այլ միայն՝ իր իսկ տկարութիւնը, եւ կարեւորութիւն չի տար Եւրոպայի ուժին։ Յուսանք թէ ողջմտութիւնը պիտի յաղթէ եւ Ֆրանսայի ժողովուրդը անսայ Պիտոյի ազդարարութեանց , որովհետեւ , եթէ արեւմտեան Եւրոպան չի կրնար վերակառուցուիլ առանց Ֆրանսայի, չի կրնար վերակազմուիլ նաեւ առանց Գերմանիոյ »։

Համաձայնութիւն Պաղեստինի մէջ

Զինադուլի հրամանը գործադրուելէն ի վեր, առաջին անգամն է որ կատարեալ հանդարտութիւն տիրեց անցնող օր Պաղեստինի մէջ։ Ոչ Արաբները, ոչ ալ Հրեաները բողոքեցին կոմս Պէռնատոթի թէ զինադուլի պայմանները բռնաբարուած են։ Կոմսը վերջնապէս Հոռոսի մէջ հաստատուելէ առաջ, նոր տեսակցութիւններ պիտի ունենայ Գահիրէի եւ Թէլ Ավիվի մէջ։ Արաբ վարիչները, այս տեսակցութեան մասին խորհրդակցելու համար, ժողով մը գումարեցին։ Յայտնի չէ դեռ թէ ի՞նչ որոշումներ տուած են։ Կը կարծուի թէ հաստատ կը մնան իրենց տեսակէտին վրայ, այսինքն կը պնդեն միշտ որ Պաղեստինը ամբողջովին Արաբներուն յանձնուի. արաբ գերակշռութեամբ կեդրոնական կառավարութիւն մը հաստատուի, որուն մէջ երկրին արտաքին քաղաքականութիւն վարելու բացարձակ իրաւունքը իրենց տրուի։ Իբրեւ առաւելագոյն զիջողութիւն, կը յօժարին միայն որ հրէական շրջաններուն մէջ տեղական ինքնավարութիւն հաստատուի։ Սակայն, Հրեաներն ալ, իրենց կողմէ, չեն փոխած տակաւին իրենց տեսակէտը, որ է՝ Պաղեստինը բաժնել երկու պետութեանց, որոնց մէկուն մէջ Հրեաները ունենան վեհապետական բացարձակ իրաւունքներ։

★ Ապահովութեան Խորհուրդը 2ի դէմ (Խ.Ռուսիա եւ Ուկրայնա) 9 ձայնով մերժեց սովետ պատուիրակ Կրոմիքոյի առաջարկը, որուն համաձայն Պաղեստին պէտք է ղրկուին Ապահովութեան Խորհուրդին անդամ պետութիւններու ներկայացուցիչներէն ընտրուած դիտողներ, մօտ 50 հոգի ։

Այս առաջարկով Ռուսիա կ'ուզէր խորհրդային պատուիրակներ ալ ղրկել Պաղեստին, իբրեւ դիտող։ Սակայն, տրուած որոշումով, Ապահովութեան Խորհուրդը հաստատ կը մնայ իր նախկին տեսակէտին վրայ։ Պաղեստին դիտող ղրկելու իրաւունք պիտի ունենան զինադուլի առաջին յանձնաժողովին մէջ ներկայացուցիչ ունեցող պետութիւններ միայն (Ֆրանսա, Պելճիքա, Մ. Նահանգներ եւ Շուէտ) ։

ՊԵՐԼԻՆԻ անգլիացի, ֆրանսացի եւ ամերիկացի զինուորական կառավարիչները գաղտնի ժողով մը գումարեցին Ֆրանքֆորթի մէջ։ Ժողովը տեւեց հինգ ժամ ։

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ նախագահ ընտրուեցաւ համայնավար վարչապետը, Կոթվալտ։ Ընտրութիւնը կատարուեցաւ ձեռամբարձ քուէով եւ միաձայնութեամբ, խորհրդարանի 300 անդամնե–

ՄԱՅԻՍ 28

ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ.— 20 Յունիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն։ Ֆրանսացի երիտասարդ ընկերվարականներու սրահը, Սըմօն ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պուտոյի Մուրատ խումբի ։

Կը նախագահէ ընկ. Գ. ՀԱԼԱՃԵԱՆ, կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ ։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՅԻՍ 28Ի ՍՈՒԹԻՒ

Շավիլի Սալ տէ Ֆէթին մէջ, այս կիրակի օր, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբին։

Կը խօսի ընկեր Ս. Տ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինը կը կատարէ Նոր Սերունդի «Րաֆֆի» երգչախումբը ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ ։

Նոր Սերունդի կողմէ կը ներկայացուի դրուագ մը մերմօտաւոր անցեալի հերոսական պատմութենէն եւ «Փրկութիւն»ը 2 պատկերով ։

Նիւթը առնուած է անմահն Յովհաննէս Թումանեանի «Երկրում» բանաստեղծութենէն։

Ուրիշ անակնկալներ եւ ժամը 8էն յետոյ պարահանդէս։ Ճոխ պիւֆէ։ Մուտքը 50 ֆրանք

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՍԷՆԹ ԱՆՆԻ ՔԵՌՒ ԽՈՒՄԲԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 19, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, բացօթեայ դպրոցի հրապարակին վրայ։

Կը նախագահէ Պ. Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ, կը խօսի Պ. Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ։ Կը մասնակցին Ս. Լուի «Սիամանթօ» խումբին նուագախումբը եւ Ս. Աննի Սիփան երգչախումբը ։

ԳՈՀԱՑՈՒՄ ՏԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐԻՆ ՓԱՓԱՔԻՆ Ղ. ՄԵԼՈՅԵԱՆ

Կը պատրաստէ, առաջին անգամ ըլլալով՝ հայերէն ամբողջական ներկայացումը՝

« Ա Ր Մ Ե Ն Ո Ւ Շ Ի »

Մարսէյլ, Վալանս, Լիոն, Վիէն, Տէսին, Ժընեւ, Փարիզ, Պրիւքսէլ։

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային ։

ՍԷՆ ՏԸՆԻԻ մէջ Լեւոն Թագաւորի յիշատակին մատաղ հայածէս պատարագ պիտի մատուցուի այս կիրակի, ժամը 9.45ին։ Կը խնդրուի Ալէմշահի խումբին անդամներէն որ գան մասնակցին երգեցողութեան ։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ Սէվրի Մ. Ռ. վարժարանի Պէշիկթաշլեան թատերասրահի վերաշինութեան ։

Այս կիրակի, ժամը 15էն մինչեւ 22, վարժարանի պարտէզներուն մէջ, 26 rue Troyon, Sevres, métro Pont de Sevres :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին հայ եւ օտար արուեստագէտներու մասնակցութեամբ ։ Վարժարանի ներքին կեանքէն ժապաւէնի ցուցադրութիւն եւ զանազան հաճելի անակնկալներ։

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։ Նեղութեան տեղի չտալու համար նախապէս ապահովել սեղանները հեռաձայնով, վարժարանին տեսչութենէն, Obs. 18–28։ Հրաւիրատոմսեր՝ վարժարանի, հայ նպարավաճառներու եւ գրատուններուն մօտ ։

րուն կողմէ, որոնց 214ը՝ համայնավար։ Նոր նախագահը կատարեց օրինական երդումը, յարգելու համար նոր սահմանադրութիւնը՝ որ քուէարկուած էր Մայիս 9ին եւ զոր Տօքթ. Պէնէշ մերժեց ստորագրել։ Կոթվալտ 52 տարեկան է եւ ծագումով գիւղացի. համայնավար կուսակցութեան անդամ է 1918էն։ Միւնիխի համաձայնութենէն ետք (1938) Մոսկուա գնաց ուր մնաց մինչեւ 1945։

ՍԱՍՏԻԿ ՓՈԹՈՐԻԿՆԵՐԸ, որ պայթեցան կիրակի եւ երկուշաբթի, ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, մեծ վնասներ պատճառեցին ամէն տեղ։ Կարկուտը մեծապէս վնասեց պտուղներուն եւ հունձքերուն։ Եօթը հոգի մեռան կայծակահար։ Կը վախցուի որ աւերը չարունակուի ։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ նոր մարքերը Համպուրկ հասան երկուշաբթի օր, զօրաւոր պաշտպանութեան տակ։— Ռուսերը փակեցին Էլպայի կամուրջը, նորոգութեան պատրուակով, ինչ որ կը խանգարէ հաղորդակցութիւնները արեւմտեան եւ արեւելեան շրջաններուն միջեւ ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եդիպտացի կոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը ։

Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան խումբի, ինչպէս նաեւ նախկին Աղբիւր Սերոբ խումբի ընկերները խառն ժողովի կը հրաւիրուին այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ընկեր Սիրականի աշխատանոցը։ 12 rue de Paris, Gentilly (Seine) :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Palais de la Chope, 18 Bld. Garibaldi: Կարեւոր օրակարգ ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի «Ա. Ահարոնեան» խումբին դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի, ժամը 9ին Sociétés Savantesի մէջ։ Դասախօս՝ ընկեր ՀՐԱՆԴ ՍԱՄՈՒԷԼ։ Նիւթը՝ «Հայկ. Դատը պատմութեան մէջ»։ Հայերէնի դասը ժամը 8էն 9։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ֆ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը Յունիս 21ին ժամը 3ին Bar du Globeի սրահը։ Օրակարգ՝ ընտրութիւն նոր վարչութեան։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին ընկերա – համակրական դասախօսութիւնը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին դպրոցին սրահը, (78 rue Rabelais)։ Նիւթ՝ «Հայկական Դատը»։ Դասախօս՝ ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ ։

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆԻ երգի ունկնդրութիւնը, Նոյեմբեր 6ին կը խնդրուի նկատի ունենալ ։

Մեր բաժանորդներուն

Ստիպուած ենք հետզհետէ դադրեցնել չվճարուած բաժանորդագրութիւնները ՅՈՒՆԻՍԻ ԸՆԹԱՑՔԻՆ ։

Կը խնդրուի փակել բոլոր առկախ հաշիւները եւ վճարել նոր բաժնեգինները ։

Շնորհակալիք, փնտռտուք, հոգեհանգիստ, զանազան այս կարգի փոքր ծանուցումներ չղրկել առանց փոխարժէքի ։ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ուշադրութի՛ւն, ուշադրութի՛ւն մեծ դաշտահանդէս

Կազմակերպուած Փարիզի շրջանի Հայ Արիներու եւ Արենուշներու կողմէ, կիրակի 27 Յունիս Շավիլի անտառներուն մէջ։ Իջնել Մօնփառնասի Շավիլի կայարանը եւ հետեւիլ առաջնորդ Արիներուն ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի եւ քաղաքի Նոր Սերունդի «Ռոստոմ» խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ։ 27 Յունիս, կիրակի ամբողջ օրը։ Սէնլուի Կրան Փէն, Եօթնեղբայրեաններուն օդասուն պարտէզին մէջ։ Ճոխ յայտագիր։ Բանախօսութիւն, արտասանութիւն, մեներգ, հայկական եւ եւրոպական պարերով, դիւրամատչելի պիւֆէ։ Կարգադիր յանձնախումբը կը սպասարկէ առաւօտ ժամը 9էն սկսեալ ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Պ. Բիւզանդ Փիլավեան, գծագրիչ – նկարիչ։ Իր հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իսկոյն իմացնել.— Anleyan, 31 rue Aumaire, Paris (3) :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 ոսկի.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 18 JUIN 1948 Ուրբաթ 18 ՅՈՒՆԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année Nº 5370—Նոր շրջան թիւ 979 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅԱՂԱԳՍ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ

Այս իրիկուն (ուրբաթ, 18 Յունիս), հրապարակային մեծ ժողով մը պիտի գումարուի Սալ Փլէյէլի մէջ, նախաձեռնութեամբ «Եւրոպայի ընկերվարական Միացեալ Նահանգներու կոմիտէին»:

Այս կազմակերպութիւնը քսանօրեայ համագումարի մը հրաւիրած է Եւրոպայի, Ասիոյ եւ Ափրիկէի ժողովուրդները, Յունիս 18էն 22, Փիւթոյի քաղաքապետարանին մէջ: Հրապարակային ժողովն ալ սարքուած է այդ առթիւ: Ճառեր պիտի խօսին Լէոն Պլում, ուրիշ ականաւոր դէմքեր՝ Եւրոպայէն, ինչպէս եւ Ափրիկէի ու Ասիոյ ընկերվարական հոսանքներուն ներկայացուցիչները:

Ուրեմն եղբայրակցութիւն՝ բազմազան ժողովուրդներու: Միջազգային ամենամեծ դէպքը՝ վերջին պատերազմէն ի վեր: Փորձ մը՝ աշխարհի խաղաղութիւնը ապահովելու, ամրապնդելու, ազատութեամբ եւ ընկերվարութեամբ:

Համագումարին հրաւիրուած է նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որ 1907էն ի վեր անդամ է ընկերվարական ընտանիքին:

Ձեռնարկին համաշխարհային հանգամանքն իսկ չմ՞ապացուցաներ թէ մարդկութիւնը իսկապէս կը տառապի համատարած անստուգութեան, անապահովութեան մղձաւանջէն:

Արդարեւ, հիմքէն խախտած են շարք մը հիմնական օրէնքներ, որոնք իբրեւ ուղեցոյց կը ծառայէին պետութեանց վարիչներուն: Իբրեւ թէ յեղափոխական տեսակէտներ ամէն օր բան մը կը քակեն ընդունուած կարգուսարքէն, անճանաչելի դարձնելով ամբողջ երկիրներ:

Եւ, «ամբոխները խելագարուած» կը թուին մը տակ որ ոչ անուն ունի, ոչ ալ իր նմանը ժամանակակից պատմութեան մէջ:

Ընկերային յեղաշրջո՞ւմ: Աշխատաւոր դասակարգերու պաշտպանութի՞ւն: Ժողովրդապետութի՞ւն, բառին արդիական իմաստով: Պայքա՞ր դաղթային աշխարհակալութեան դէմ: Ինքնորոշման իրաւո՞ւնք ամէնէն համեստ, յետամնաց ժողովուրդին համար:

Մէկը միւսէն գեղեցիկ նշանախօսքեր, որոնք եթէ գործադրուէին, մարդկութիւնը երկար ատեն փրկուած պիտի ըլլար նոր արիւնահեղութեանց մղձաւանջէն:

Դժբախտաբար լեռ ու ձոր, անդնդախոր ծովեր կը բաժնեն այդ սկզբունքները՝ բուն իրականութենէն: Հակառակ անոր որ, տակաւին չեն դարմանուած երկու մեծ պատերազմներու առաջ բերած վէրքերն ու աւերները:

Ահա թէ ինչու միջազգային ընկերվարութիւնը նոր ճիգ մը կը փորձէ, ապարէզ կանչելով Եւրոպայի, Ափրիկէի եւ Ասիոյ իսկապէս յառաջդէմ հոսանքները:

Ձենք ուզեր կանխել օրուան ճառախօսները, կամ թարգմանել համագումարին կազմակերպիչներուն առաջադրութիւնները, որոնք շատ հեռուները պիտի տանէին մեզ:

Էականը այն է որ, երեք քսանամեայ ցամաքամասերու լուսաւոր դէմքերը, գործօն տարրերը ազատութեան եւ իրական ժողովրդապետութեան, կ՚ըմբռնեն իրենց պատասխանատուութիւնը՝ աշխարհի այս քաոսային վիճակին մէջ, եւ կ՚ուզեն որոշ պարտականութիւններ ստանձնել, հաւաքաբար:

Անշուշտ շատ երկար է ճամբան՝ ազատութեան եւ խաղաղութեան ապահովումէն մինչեւ «Եւրոպայի ընկերվարական Միացեալ Նահանգներու» հաստատումը:

Բայց, միջազգային ընկերվարութիւնը նոր չէ որ պիտի սորվի ըմբռնել բուն իրականութիւնը եւ ձգտիլ դէպի հիմնական նպատակը:

Ուրեմն, պիտի գործեն աստիճանաբար, ամէն բանէ առաջ ձգտելով ապահովել խաղաղութիւնը, փարատել նոր պատերազմի մը մղձաւանջը:

Իբրեւ ժողովուրդ մը որ ամէնէն աւելի տառապած է արիւնազանգ բռնութեանց տակ, զրկուելով իր տարրական իրաւունքներէն, մեզի կը մնայ սրտանց յաջողութիւն մաղթել այս միջազգային ձեռնարկին:

Ազատութի՛ւն, խաղաղութի՛ւն: Ահա մեր հողիւրաքանչիւրին, իր հայրենի ժառանգութեան վրայ եւ իրաւունք՝ իր ճակատագիրը վարելու:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԻՒԱՆԱԳԷՏ ԵՂԱՆՔ ՎԵՐՋԱՊԷՍ

Ժամանակ մը մեզի կ՚ըսէին թէ անհեռատես եւ անքաղաքագէտ ժողովուրդ ենք: Դիւանագիտութեան Դ. գիրը անգամ չգիտենք եւ այդ պատճառով ալ «այսպէս, այնպէս... ջարդ աքսոր, կոտորած, եւայլն, եւայլն»:

Այն օրէն ի վեր որ մեծաւոր եւ ամենակալ պետութեան մը հովանին կը վայելենք եւ այլեւս պէտք չունինք ոչ հեռատեսութեան, ոչ դիւանագիտութեան, ոչ իսկ լրջութեան եւ խոհեմութեան, սկսայ հետաքրքրութեամբ մը դիտել եւ փնտռել այդ չքնաղ յատկութիւնները զանազան երկիրներու եւ այլազան ազգերու մէջ:

Սկսինք Ծայրագոյն Արեւելքէն:

Չորս հարիւր միլիոն Չինացիներ, տասը տարի է իրար կը ջարդեն, յանուն հեռատես քաղաքականութեան: Բարեբախտաբար մեզի նման չորս միլիոն չեն, այլապէս շատոնց պատմութեան անցած կ՚ըլլային:

Հնդկաչինացիները կամ բուն իսկ Հնդիկները չեմ հաւատար թէ որքա՞ն զոհ տուած են, յանուն այս կամ այն մեծ պետութեան ճարպիկ դիւանագիտութեան:

Քիչ մը տարին, Պարսիկները, հին ու վարպետ աղուէսներ են, կ՚ըսուի, նոյնիսկ Թուրքերուն վարժապետները: Ո՞վ կրցաւ նկարագրել սա վերջին տարիներուն իրենց քաշածը, իբրեւ հետեւանք նոյն վարպետ եւ ճկուն քաղաքականութեան:

Ահա Պաղեստինը, հրեայ խելացի ժողովուրդին առաջին փորձը խաղալու տառ — անոր նուաստ եղանակով:

Ասոնք մեզի պէս ոչ նոր են դիւանագիտական ասպարէզին մէջ, ոչ ալ մինակ մինուճար Հայաստանի նման: Փառք Աստուծոյ, Աջէն ալ կը տեսնան, Ձախէն ալ:

Արդի՞ւնքը... «ճանաչուած» այս կամ այն Մեծին եւ անոնց շուքին տակ կծկուած փոքրերուն կողմէ:

Եկէք ինծի հետ Եւրոպա, ծ՚ուզէք սկսինք Յունաստանէն, Պուլկարիայէն, Ռումանիայէն կամ Ալպանիայէն: Իրենց բարձր դիւանագիտութեան երեսէն չէ՞ր որ նախ տասն հարիւր հազարաւոր մարդկային զոհեր, իբրեւ մնացու ոչխար ու յետոյ իրենց վերջին շապիկը:

Հիմա եթէ բսեմ որ ամենամեծ եւ ամենահին դիւանագէտը Հայն է, յաւակնութիւն մի նկատէք: Գոնէ այդ արհեստին մէջ սորվեցանք ոչ ոքի եւ ոչ մէկ բանի հաւատալ...

ՍՕՍԻ

Մեծ ձեռնարկ Ռուսիոյ դէմ(?)

Սթիւըրդ Ալսըփ, «Նիւ Եորք Հէրըլտ Թրիպիւն»ի մէջ հրատարակուած յօդուածով մը կը գրէ թէ՝ Ֆրանսայի վարչապետ Շումանի նախաձեռնութեան վրայ, Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները նոր դիմում պիտի ընեն Խ. Միութեան, առաջարկելով որ Գերմանիոյ իրենց շրջանը միացնեն արեւմտեան շրջաններուն: Այս առթիւ հանդիսաւորապէս պիտի յայտարարեն նաեւ թէ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ կառավարութեան մը կազմութիւնը վտանգ չպատճառեր Խ. Միութեան:

Ամերիկեան թերթը կ՚աւելցնէ սակայն թէ՝ Ուաշինկթըն եւ Լոնտոն Ֆրանսայի վարչապետին առաջարկը պիտի ընդունին կարգ մը պայմաններով միայն: Մոսկուա ծանուցագիր մը պիտի ղրկեն, ըսելու համար թէ Դաշնակիցները այլեւս միտք չունին վերսկսելու անցեալ վիճաբանութիւնները, ոչ ալ Խ. Միութիւնը դուրս ձգելու Ռուրի համար որոշուելիք միջազգային վարչութենէն:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԵՐԵՔ ԹՌՉՈՒՆ ԲԵՐԴԵՐ կը ղրկուած են Միջերկրականի մէջ: Օդանաւեր եւ մարտանաւեր ղրկուեցան, անոնց հետքը գտնելու համար:

ԳԵԼԺԻՈՅ մետաղագործական բանուորները, 250.000 հոգի, գործադուլ հռչակեցին, 25% յաւելում պահանջելով:

21 ՑԵԽ ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐ Անգլիա հասան մասնաւոր օդանաւով մը: Անունները գաղտնի կը պահուին:

Լոնտոնի համաձայնութիւնը ընդունուեցաւ

ԲՈՒՌՆ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Լոնտոնի համաձայնութեան մասին ազգ. ժողովին վիճաբանութիւնները շարունակուեցան Եռեքշաբթի օր, եւ գիշերը ուշ ատեն: Խօսք առնող երեսփոխաններ ամէնքն ալ քննադատեցին այս համաձայնութիւնը. ոչ ոք ուժ տուաւ արտաքին նախարարութեան քաղաքականութեան, բացի Մառք Շէռէռ (ժողովրդական) որ ըսաւ թէ Ֆրանսա պէտք չէ մեկուսացած մնայ. հեռանալով դաշնակիցներէն:

Ներկայացուեցան երեք բանաձեւեր, մէկը՝ համայնավար, որ բացարձակապէս կը մերժէ Լոնտոնի համաձայնութիւնը. երկրորդը՝ Քափիթանի կողմէ, ստորագրուած աջակողմեան եւ կեդրոնական — ձախակողմեան 12 երեսփոխաններէ, որոնք, ընդունելով հանդերձ կնքուած համաձայնութիւնը, կ՚առաջարկեն որ դիւանագիտական բանակցութիւններ կատարուին Դաշնակիցներուն հետ, ճշդելու համար Գերմանիոյ ապագայ կազմակերպութիւնը: Երրորդ օրակարգը ներկայացուցած Շէռէռի (ժողովրդ.), Լափէի (ընկերվարական), Քիւոընէի (Ձախերու համախմբում) եւ Փ. Ռէյնոյի (անկախ) կողմէ, որոնք կարգ մը վերապահումներ ընելէ ետք, կ՚առաջարկեն որ կառավարութիւնը մասնակցի Լոնտոնի յանձնարարութեանց գործադրութեան, միեւնոյն ատեն ջանալով բանակցիլ այս յանձնարարութեանց զանազան կէտերը բարեփոխելու համար:

Այս երրորդ օրակարգը քուէարկուեցաւ 287 ձայնի դէմ 296 ձայնով:

★ Թուելէ ետք այն պատճառները՝ որոնցմով կ՚արդարանայ Ֆրանսայի ցոյց տուած վարանումը Գերմանիոյ մասին Լոնտոնի մէջ ընդունուած կարգադրութիւններուն առթիւ, «Նիւ Եորք Հէրըլտ» կը գրէ — «Եթէ Ֆրանսացիները չեն կրնար չվաւերացնել Լոնտոնի յանձնարարութիւնները, Դաշնակիցներն ալ չեն կրնար գործել՝ առանց Ֆրանսայի»:

★ Վիճաբանութեանց ընթացքին բուռն միջադէպեր պատահեցան: Համայնավար երեսփոխանները ուզեցին ժողովին ուշադրութեան յանձնել Քլէրմոն Ֆեռանի արիւնալի դէպքերը: Նախագահը մերժեց: Համայնավար երեսփոխան մը սկսաւ եւ իր ընկերները անկարագրելի ժխոր մը յարուցին, զարնելով գրասեղաններուն, ժողովը 182ի դէմ 411 ձայնով մերժեց վերադիլ առաջարկուած հարցով: Համայնավարները շարունակեցին աղմկել, «Մարդասպան Ժիւլ Մոք» աղաղակելով ներքին նախարարին դէմ: Վարչապետը պաշտպանեց իր պաշտօնակիցը: Նախագահը հարկադրուեցաւ կէս ժամ ընդհատել նիստը:

Արիւնալի դէպքեր Քլէրմոն Ֆեռանի մէջ

5 — 600 ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐ

ՈՐՈՆՑ 200Ը ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐ

Քլէրմոն Ֆեռանի ընդհարումները բանթողներուն եւ ոստիկաններուն միջեւ, վերսկսան Չորեքշաբթի օր, կարճատեւ դադարէ մը ետք: Գիշերը, բանթողները շէնքերուն տանիքներուն վրայ տեղաւորուեցան եւ, մութէն օգտուելով, ոստիկաններուն վրայ նետեցին ամէն տեսակ առարկաներ, մասնաւորաբար կղմինտրներ: Ոստիկաններէն շատեր ծանրապէս վիրաւորուեցան: Փողոցներու մէջ, բանուորները սալայատակի քարերը հանեցին, խրամներ փորեցին: Ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ սակայն գործարանին բոլոր դուռները փակել: Առտուան ժամը հինգին, վիրաւորեալներու թիւը հարիւրը անցած էր արդէն: Ժամը 6ին, Սէն Թ՚էլուայի երկու հանքերու բոլոր գործաւորները դադրեցուցին իրենց աշխատութիւնները: Ժամը 7ին, Աշխատանքի Դաշնակցութեան տեղական մասնաճիւղը ընդհանուր գործադուլի հրաման արձակեց: Միշըլէն հաստատութեան Քաթառու, Էսթէն եւ Լըքառն գործարանները, հանրակառքերը եւ ուրիշ նուազ կարեւոր գործարաններ գործադուլ հռչակեցին:

Ժամը 9ին, ոստիկան զինուորները յաջողեցան դուրս հանել Միշըլէնի գործարանը գրաւող 180 բանթողները: Քսան միլիոն ֆրանքի վնաս կայ: Ժամը 10ին, հազարի չափ բանթողներ, որոնց մօտ կէսը կիներէ եւ աղջիկներէ կը բաղկանար, պտտեցան քաղաքին մէջ գործադուլի հրաւէր կարդալով: Գանք որ Ֆրանսի մասնաճիւղին առջեւ ցոյց մը կատարուեցաւ: Որեւէ միջադէպ չյարուցանելու համար, դրամատան պաշտօնեաները իրենց գործը դադրեցուցին: Կուիմերին ու խանութները տակաւին կը շարունակուէին կէս օրին: Թաղերուն մէջ պատնէշներ բարձրացան: Վիրաւորեալներու թիւը 400ի հասաւ:

Քաղաքին մէջ, ուր կարծես պաշարման վի —

«Լոյսերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ»

ԽՈՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Արտասահմանի հաւատացեալներու համախմբում մը ունի, որ այսօր՝ գրեթէ ամէն քաղաքի եկեղեցիի մէջ, կը տօնէ Մայիս 28ը:

Ամբողջ վեց տարիներու տառապանքը՝ փըշրուեցաւ այդ օրը: Հայ ժողովուրդը, մէկ մարդու պէս, առանց կրօնական, կուսակցական եւ հասարակական խտրութեան, նժարին մէջ նետեց իր ուժերը, գրոհ տուաւ եւ մահուան թանակներով ճակատեցաւ՝ թիւով և միջոցներով գերազանց թըշնամիին դէմ:

Մեր ժողովուրդի կէսը՝ ջարդուած եւ կոտորուած, կ'ապրէր իր միւս կէսն ալ կորսնցնելու վտանգին մէջ: Առանց այդ հերոսաչունչ կռուին, պիտի տեսնէր իր ամբողջական փլուզումը, կծկըւելով յաւիտենական մահացուցիչ հարուածին տակ:

Գերման զինապաշտ հոմնեարը, Թուրք ջարդարար զօրավարներու ճանկերուն յանձնած էր մեր անզէն ժողովուրդը: Անոնք յօշոտեր էին զայն եւ կը պատրաստուէին հրէայ ժողովուրդին բախտը պարտադրել մեզի, ձգելով մեր ձեռքերուն մէջ միայն մեր քնարները, կախելու համար Աբաքսի ափի ծառերէն, եւ լալու հոն, յիշելով մեր անցեալ փառքերը ինչպէս անոնք ըրին՝ Բաբելոնի գետերուն քով; միտք բերելով Սիոնը: Ու երբ կողոպտիչները անոնցմէ խնդրեցին որպէսզի Սիոնի երգերէն երգեն, անոնք լալով կ'անցընէին իրենց օրերը: Զերդեցին անոնք օտար երկրի մէջ, եւ ըսին — «Ո՛վ Երուսաղէմ, եթէ քեզ մոռնամ, թող իմ աջ ձեռքս իր պաշտօնը մոռնայ, թող իմ լեզուս իմ քիմքիս փակչի՝ եթէ քեզ չյիշեմ, եթէ Երուսաղէմը իմ գլխաւոր ուրախութիւնը աւելի մեծ չհամարիմ»:

Դարեր անցան, եւ Հրէայ ցեղը հաւատարիմ իր երդումին, չմոռցաւ ուխտը, եւ ահա կը կռուի, յանուն ազատութեան:

Մենք ալ ստացանք նուիրական կտակ մը մեր յաւերժական նախահայրերէն, մեր զաւակներէն, նախորդներէն, վիպագիրներէն եւ հերոսներէն:

Տառապանքի մէջ թրծուած զգացումը, անթեղուած կրակ մըն է, որ երբեք չի մարիր: Ազատութեան թթխմորը, միւռոնի նման կը բաժնուի հայ հաւատացեալներուն, ուր որ խմբուած մը կայ, եւ անով կը հաղորդուին բոլորը:

Միայն թերահաւատները կրնան դիտուիլ եւ անոնց քայլերը կը դառնան անհաստատ, կը կթոտին անոնց ծունկերը, եւ կը մնան կէս ճամբան, թմբրաբկուռ ամպ մը նետելով իրենց մաքին եւ սրտին վրայ:

Եթէ ոեւէ Հայու մէջ բոյն դրած է ազատութեան դաղափարը, եթէ անոր մէջ սաղմնաւորուած է հայ երկունքի տառապանքի դալարումը, ան չի կրնար չխանդավառուիլ այդ երկունքով եւ յեղափոխող ծնունդի մը կը սպասէ՝ յոյսով եւ հաւատքով:

Այդ էր միտքը եւ հաւատքը բոլոր անոնց՝ որոնք դարերու երկունքին սպասեցին, ամուր բռնելով դարաւոր երազը, ու օր մըն ալ ռազմադաշտ նետուեցան, ոգորումի, պայքարի, անբեկանելի ուժերով, հաստատ Խորենացիի վկայութեան — «Բազում գործք արութեան գտանին գործեալ եւ ի մերում աշխարհիս»:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որ մեր ժողովրդի ազատագրական եւ ռազմական ոյժի մարմնացումն էր, հազիւ քանի մը տարի հայ-թրքական մերձեցումէն կարճ շրջան մը ապրած, միջամտութեամբ եւ կաշառքով կը նայէր Թուրքին: Եւ յուր չէր, երբ իր Ը. ընդհ. ժողովը կուտար տրամադրական զեկուցում, բանաձեւ եւ ծրագրակացութիւններ, նկատի առնելով հայ ժողովուրդի ֆիզիքական, տնտեսական եւ բարոյական պահանջքները, առհասարակ:

Հոս; անդին է կը կարծեմ՝ յիշել այն թիւր եւ նպատակաւոր բնդդատութիւնները՝ որոնք եղան յետադային, կարգ մը գրիչներու կողմէ, մեր շարք մը անյաջողութեանց եւ Թուրքերու թաքուն աշխատանքներուն առթիւ, որոնց մասին այդ Ը. ընդհ. ժողովը ունէր իր հիմնաւորուած տեսակէտը եւ արձանագրութիւնները:

Իրաւաբանութեան մէջ յանցանքը երկու տեսակ է. բուն յանցանք եւ հետեւանք յանցանք: Ես չեմ գիտեր թէ մեր դէմ ցցուած քննադատները ինչպէս պիտի մոռնային 1914ի պատերազմէն առաջ տեղի ունեցող դէպքերուն, եթէ առաջին մեծ պատերազմը չսարսէր աշխարհը, ամէնէն մեծ դերերէն մէկը դարձնելով հայ ժողովուրդը, երբ Թուրք կառավարութիւնը եւ Իթթիհատը կը նետուէին Գերմանիոյ գիրկը: Անոնք կը սրէին մինչեւ ետին գիւղացիին դանակը, անոնց տալով գերմանական յեռաններ:

Բարենորոգումներու շրջանը եւ միջազգային խոստումները եւ յանձնառութիւնները իսկոյն մոռցուեցան եւ հայ ժողովուրդը՝ համաձայնականներու համակիր կատուեցաւ երրեակ դաշնակցութեան կողմէ, որոնց կարքին ընտուած էր Թուրքիա եւս:

Ը. ընդհ. ժողովը հազիւ փակած իր նիստերը, կարճ կապելով իր օրակարգի նիւթերը, կը հրահանգէր որ իր անդամները ոչ միայն օրինապահ ըլլան իրենց ապրած երկիրներու հանդէպ, այլեւ չխուսափին իրենց ինկած պարտականութիւններէն: Այս հրահանգը Թուրք կառավարութեան հաշուոյն չեկաւ, քանի որ ան կ'առաջարկէր Հ. Յ. Դաշնակցութեան այդ ընդհ. ժողովին, միասին քալել Կովկասի վրայ:

Եթէ այս ըլլար մեր դիրքը այդ շրջանին, ինչ պիտի ըլլար այսօրուայ քննադատներու վերաբերումը...

Իթթիհատի, հետեւաբար կառավարութեան լիազօր բանբերները՝ Պէհաէտտին Շաքիր եւ Նաճի պէյը, այդ ընդհ. ժողովի փակուած օրերուն, երբ հասան Էրզրում, Կովկասեան Թուրքերու հետ, ըրին աղմկալի խոստումներ եւ յանձնառութիւններ, որոնք յարակից մանրամասնութիւններով, ինչպէս Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատասխանները, անցած են պատմութեան:

Թուրքահայերու հակաթուրք զգացումները կասկածի տակ չէին եւ չէին կրնար ըլլալ, եւ դեռ Թուրքիա պատերազմի չմտած, ռուս կառավարութեան անպաշտօն գիտակցութեամբ եւ քաջալերութեամբ, Կովկասի մէջ ծնունդ առաւ կամաւորական տարերային շարժում մը, որուն պատասխանեցին բոլոր խաւերը եւ կազմակերպութիւնները, մէկ նշանաբանով — «Ազատագրութիւն վեց վիլայէթներու եւ անոնց անբաժան մաս կազմող Կիլիկիային, հզօր Ռուսիոյ հովանաւորութեան տակ»:

Կ'ուշանայ ակնկալուած արդիւնքը: Ոչ միայն հայկական նահանգները չէին ազատագրուէր, այլեւ 1914ի վերջերը, Էնվէրի բանակները կը հասնէին Սարըղամիշի բարձունքները, եւ վախ կար Ռուսահայաստանի մասին: Կովկասի փոխարքան կը պատրաստուէր լեռները կտրել, կասկածներ ունենալով այդ շրջանի թրքութեան մասին:

Վանը եւ Էրզրումը քանի մը շաբաթէն Ռուսներու կողմէ գրաւուելու երազը եւս օդը կը ցնդէր, մանաւանդ երբ Ռուսներու կողմէ գրաւուած գաւառները եւս կը պարպէին անոնք, երբ հայկական ինքնավարութեան խոստումները ոչ միայն չէին լսուէր, այլեւ կը լուծուէին կամաւորական խումբերը:

Զ. ՎԱՐԴԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ուսանող Գերմանիան

Փարիզեան թերթէ մը կ'առնենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները:—

Կօթինկըն եւ Հայտըլպէրկ գերմանական այն գեղատեսիլ եւ հնաւանդ քաղաքներն են ուր միշտ դրուած են միջնադարեան շուքը եւ աւանդութիւնը, եւ ուր, ի յառաջագունէ կը դադրի ամէն տեսակի թշնամութիւն:

Համալսարան յաճախող աղջիկներ հագուած են ծաղկաւոր հագուստներ, մէջքէն վեր սեւ թաւիշէ բաճկոնակով մը, պճնասիրութիւն մը որ ազգայնականութիւն կը բուրէ: Իսկ երիտասարդ տղաք փոռացած գլխարկով, ուժեղ են, եւ յաղթութիւն ի յայտ կը բերեն:

Գրաւեալ երեք շրջաններու ուսանողութիւնը 25էն 30 տարեկան է: 1929ին 80 առ հարիւր 18էն 25 տարեկան էր: Հինգէն մէկը ամուսնացած է, եւ ատոնցմէ իւրաքանչիւր մէկէն մինչեւ հինգ տարի բանակին մէջ անցուցած է, իբրեւ [illegible]: Անոնց հարիւրին 5 առ հարիւր կամ 10 առ հարիւրը նացի եղած չեն:

Ըստ տօտար ուսուցիչներու կարծիքին՝ անոնք հակառակ են ընդհանուր զարգացման: Ոչ գիրքը եւ ոչ ալ վերացական գաղափարները կը հետաքրքրեն զիրենք: «Ժամանակ չունինք», ահա ինչ որ կը կրկնեն:

Անոնց մէկ երրորդը չես գիտեր թէ ինչպէս կ'ապրի, մէկ երրորդը թոշակ ունի, թէեւ անբաւարար, եւ դասեր կուտայ, ուրիշներ իրենց պատերազմի խնայութիւնը կը գործածեն:

Ուսանողներուն 30 առ հարիւրը վիրաւորուած է: Նոյնքան մը հիւծախտի ախտանիշներ ունին: Եռամսեակի մը համար 200 մարքի դպրոցական ծախք ունի աշակերտ մը, իսկ միջին պաշտօնեայ մը ամիսը 250 մարք կը շահի: Կան ուսանողներ որոնք իրենց ծխախոտի բաժնեչափը կը ծախեն դպրոցին ծախքերը դոցելու եւ կամ կարգ կը ծախեն կէս գինով 200 մարքի:

Համալսարանին աշակերտներէն մեծ մասը գաղթական կամ տեղափոխուած անձեր են: Խորհրդաւոր կրօնական դաւանանքներ ալ կը զարգանան անոնց մէջ որ հաւատացած էին Հիթլէրի կողմէ: Անոնք կը յիշեցնեն «փրկութեան բանակի» անդամները:

Պերլինի Համալսարանը որ տոհմական իշխանութեան տակ է, սկսած է վերաշինուիլ:

Թիւպինկէնի փրոֆէսորներէն 92 առ հարիւրըլ նացի եղած են: Վայմարի մէջ բոլորն ալ նացի էին: Թէեւ Գերմանիոյ մեծ համալսարաններուն 10 առ հարիւրը անուանական նացիներ եղած են: Պերլինի մէջ գործօն նացիները դուրս հանած են իրաւաբանութեան, պատմութեան եւ փիլիսոփայութեան դասերէն: Բայց գիտութեան եւ բժշկութեան մէջ պահած են ամէնէն նշանաւորները: Ընկերային գիտութիւնները կ'աւանդուին ժողովրդավար տարրերու կողմէ:

«Գուսան»ի երգահանդէսը

Անցեալ կիրակի, Մէզօն Ալֆօրի քաղաքապետարանի սրահին մէջ, տօնուեցաւ «Հայ Երգի օր»ը, նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի «Գուսան» երգչախումբին:

Սրահը, որ կը պարունակէր 600—650 աթոռ, ամբողջութեամբ լեցուած էր հայ եւ օտար երաժշտասէր բազմութեամբ: Ունկնդիրներ եկած էին նաեւ Փարիզէն եւ արուարձաններէն:

Ժամը ճիշդ 3.30ին սրահին կողմնակի դուռնէն վայելուչ համազգեստով դուրս ելան երգչախումբին անդամ — անդամուհիները եւ ժողովուրդի ծափերուն տակ շարուեցան բեմին վրայ:

Նախ քան յայտագրին անցնիլը, ի պատիւ Մէզօն Ալֆօրի եւ Ալֆորվիլի քաղաքապետներուն, որոնք անձամբ ներկայ էին, երգուեցաւ Ֆրանսայի ազգային քայլերգը, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս:

Անմիջապէս Պ. Գ. Մոմճեան, նախկին Ռազմիկներու Միութեան Փարիզի կեդր. վարչութեան նախագահը, քանի մը խօսքով (ֆրանսերէն) շնորհակալութիւն յայտնեց երկու քաղաքապետներուն եւ Ֆրանսացի ժողովուրդին, իրենց ներկայութեան եւ բարեացակամութեան համար: Յետոյ Պ. Ա. Զօպանեան Ֆրանսացի հիւրերուն ներկայացուց յայտագրին մաս կազմող հայ երաժշտագէտները, իւրաքանչիւրի մասին տալով համառօտ տեղեկութիւններ:

Այնուհետեւ սկսաւ համերգը: Առաջին մասին մէջ երկու անգամով երգուեցան վեց խմբերգներ, «Հայաստան», «Սարերի վրով գնաց», «Միրանի ծառի տակին», «Սարերի հովին մեռնեմ», «Գիւղացի գեղեցկուհին», «Դէ քէլէ եւ Երեւան բաղ եմ արել» բոլորն ալ յաջող, մանաւանդ որ շատերը առաջին անգամ բեմ կ'ելլէին:

Առաջին մասին մէջ յաջորդաբար մեներգեցին Օր. Մարլէն Աճէմեան «Նազեր»ը, «Մի լար» եւ «Սիրուհիս»: Օր. Անուշ Աղամեան «Անուշ գարուն»ը, «Մի խօսք ունեմ», «Իմ երգը» եւ ժողովուրդին խնդրանքին վրայ Ֆրանսերէն երգ մը: Պ. Ստեփան Պօղոսեան «Հով արէք»ը, «Կռունկ»ը

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ ՏԱԳՆԱՊԸ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

Բնակարանի անհախընթաց տագնապը որ կը տիրէ Իտալիոյ մէջ, պատճառ եղաւ նոր յարձակումի մը, խորհրդարանին մէջ վարչապետ Տը Կասփերիի դէմ: Իտալական Նոր Ընկերային Շարժման երեսփոխանը բողոքեց որ մինչեւ իսկ Հռոմի մէջ կան ընտանիքներ որ քարանձաւներու մէջ կը բնակին: Հռոմէացի ընտանիք մը բնակարան հաստատած է 2000 տարուան գեղեցիկ դամբանի մը մէջ: Տասնեակ մը ընտանիքներ ալ կը բնակին քարանձաւներու մէջ:

Վտանգները անպակաս են այս ընտանիքներուն համար, երբեմն քարեր կը գլորին, վնասելով պզտիկներուն:

Այս քարայրներուն մէկ մասին մեծութիւնը տասնի մէկ սենեակի չափ է: Պանիր շինող մը, որուն ընտանիքը հինգ հոգիէ կը բաղկանայ, իբրեւ քարայր — բնակարան ունի «երկու սենեակ»: Ուրիշ ընտանիք մը որ երկու մանուկներէ եւ երկու ամուսնացած զոյգերէ կը բաղկանայ, նմանապէս պզտիկ քարայր մը ունի:

Քարանձաւի բնակիչները ոչ մաքրութեան յարմարութիւն ունին, ոչ ելեկտրականութիւն, ոչ եփելու դիւրութիւն, ոչ ալ ջուր: Կ'ըսեն թէ իրենց ոսկորները կը սառին, բայց ուրիշ ճար չունին:

Իսկ այն ընտանիքը որ քանի դարու հնութիւն ունեցող դամբանին մէջ կը բնակի իր 7 զաւակներով, աւելի բախտաւոր է որովհետեւ դամբանը մեծ է 15 ոտք բարձրութեամբ, անոր հին պատերը լաւ կը պաշտպանեն ցուրտին դէմ: Միայն թէ ջուր գտնելու համար պէտք է որ մէկ մղոն ճամբայ քալեն: Այս ընտանիքին բնակարանը քանդուած էր Հռոմի ռմբակոծութեան միջոցին:

Վարչապետին կողմնակիցները դիտել տուին խորհրդարանին մէջ թէ 4 միլիոն տոլար կը ծախսուի Հռոմի աղքատ բնակիչներուն համար տուն շինելու:

Թէեւ բազմաթիւ բնակարաններ կը շինուին Հռոմի մէջ, բայց մեծ մասը հարուստներու համար է եւ կամ միջին խաւին համար: Իսկ Իտալիոյ դանդաղ ճիգերը, պատերազմի պատճառով քանդուած տուներու վերաշինութեան, հազիւ կը բաւեն աղքատ անօթ ժողովուրդի մը:

եւ «Անտունի»ն։ Բոլոր երգիչներն ալ ջերմօրէն ծափահարուեցան ։

Կարճ դադարէ մը վերջ, սկսաւ համերգին երկրորդ մասը Եկմալեանի «Հայր մեր»ով։ Պիտի երգուէին նաեւ եկեղեցական երգերէն «Սուրբ սուրբ»ը եւ «Քրիստոսի մէջ մեր յայտնեցաւ»ը, բայց վերջին պահուն Արտաւազդ Արք. պնդեց թէ անյարմար է զանոնք երգել եկեղեցիէն դուրս, ուստի զանց առնուեցան ։

Կոմիտաս վարդապետի հարսանեկան երգերը՝ «Աղօթք», «Փեսին պալքը», եւ «Շուրջպարը», մեծ խանդավառութիւն պատճառեցին ։

Նորութիւն մը եղաւ Արման Մանուկեանի երեւումը իբրեւ դաշնակահար։ Այս՝ հազիւ 18 տարեկան պատանին, դաշնակի վրայ խաղաց մեր հոգիները, Սպենդիարեանի «Հիճազ»ով եւ Խաչատուրեանի «Թօքատա»ով։ Բուռն ծափերու մէջ, ճկուն խաղարկութեամբ նուագեց նաեւ իր մէկ հեղինակութիւնը, նոյնքան կենդանի եւ չէնշող ։

Մեծ սիրահար մը արուեստի կը յուսանք զինքը տեսնել հետզհետէ աւելի կատարելագործուած ։

Օր. Մարիվօն Ֆայլը ջութակի վրայ նուագեց Մեսումենցի «Նայիրեան էսքիզներ»ը (առաջին ունկնդրութիւն), բաղկացած հինգ մասէ. երաժշտական ներդաշնակ համադրութիւն մը, որ հովուականէն մինչեւ ցայգայինն ու պարը, օրօրեց ու կախարդեց մեր հոգիները ։

Երգչախումբը երգեց նաեւ նոյն հեղինակին արժէքաւոր մէկ խմբերգը, «Աշուն ուէր» զուգերգով համեմուած (նոյնպէս առաջին ունկնդրութիւն) որ ծափահարուեցաւ երկարօրէն ։

Յաջող էր վարդապետին «Կալի երգը», կրճատուած ձեւին մէջ իսկ։ Բայց երգահանդէսին մեծագոյն խանդավառութիւնը եղաւ ողբացեալ Գուրգէն Ալէմշահի իմ «Հեռաւոր հայրենիք» քայլերգը, զոր երգեց երգչախումբը, ելեկտրականացնելով մթնոլորտը ։

Երգահանդէսը փակելէ առաջ, կարգադիր յանձնախումբին կողմէ խօսք առաւ Արտաւազդ Արք.ին, որ դրուատեց հայ գեղարուեստը եւ անոր մայրը՝ հայ ժողովուրդը ։ Գնահատեց «Գուսան» երգչախումբին այս առաջին ձեռնարկը, ինչպէս եւ համեստ արժանիքները երիտասարդ ղեկավարին։ Թելադրեց սիրել մեր հեռաւոր հայրենիքը եւ ապրիլ միշտ համերաշխ իրարու հետ։ Այս պահպանիչով եւ «Հայր մեր»ով վերջ գտաւ երգահանդէսը ։

Քանի մը խորհրդածութիւն այս առթիւ ։

Ինչպէս ըսինք վերը, բոլոր խմբերգներն ալ յաջող էին եւ աչքի կը զարնէին բծախնդիր ղեկավարի մը ջանքերը, այդ արդիւնքին հասնելու համար ։ Յաջող էին նոյնպէս մեներգողները երիտասարդներ Ս. Անտրէասեան ու Ա. Քիւփէլեան։

Միայն թէ, անտեղի էր մանաւանդ «Հայ երգի օր» ուան հանդէսին, ուր ներկայ էին օտար հիւրեր, ճառեր խօսիլ երաժշտութենէ դուրս, քաղաքականութիւն խաղալով։

ԳՈՒՍԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Etudes Soviétiques, Revue Mensuelle, Թիւ 1 եւ 2 (1948 Մայիս եւ Յունիս)։ Գին 20 Ֆր.։ Rédaction et administration 81 rue de la Faisanderie, Paris (6)։

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓՈՆ. Տ'ՕԳՆԱ (յապաղած).— Մենք ալ տօնեցինք Կապոյտ Խաչի օրը։

Հանդէսը բացուեցաւ Կապոյտ Խաչի քայլերգով, յետոյ Սանուհիները երգեցին եւ արտասանեցին յաջողապէս, եղան հայկական պարեր ղեկավարութեամբ Տիկին Թէրզեանի։

Օրուան բանախօսն էր Հայր Տէրմոյեանը (Վիէնն) որ բացատրեց Կապոյտ Խաչի գործունէութիւնը եւ իրենց պարտականութիւնները։ Խօսեցաւ նաեւ ուրիշ նիւթերու վրայ։

Բանախօսութենէն վերջը աճուրդի դրուեցաւ ուլիկ մը եւ կարճ ժամանակէն հաւաքուեցաւ 7300 ֆր.։ Ամէնքն ալ մասնակցեցան առատաձեռնութեամբ, մանաւանդ Վալանսցիները որ ամէն տարի կուգան կը քաջալերեն մեզ թէ իրենց ներկայութեամբ եւ թէ նիւթական օժանդակութեամբ ։ Այդ միջոցին եղան նուէրներ.— Գ. Խաչատուրեան 500 ֆր. Կապոյտ Խաչին։ Ուլիկը շահած էր Գ. Թէրզեան որ նուիրեց Կապոյտ Խաչին եւ բաժնուեցաւ ծերերուն։ Յետոյ Սանուհիները ներկայացուցին թատերախաղ մը ղեկավարութեամբ վարժուհի Տիկին Ջէքէմեանի։ Ամէնէն վերջը արտասանութիւն մը Գ. Սարգիսեանի կողմէ, Շաւարշ Միսաքեանի «Եփրատ»ը որ խորապէս յուզեց ներկաները։ Հանդէսը վերջացաւ խմբերգով մը։— Խաչուհի մը

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ.— Մայիս 30ին Օթէլ Ֆըրանսի սրահին մէջ տօնուեցաւ Հայաստանի Անկախութեան 30րդ տարեդարձը։ Սրահը լեցուած էր հոծ բազմութեամբ։ Հայրենակիցներ եկած էին մինչեւ 30 քիլոմեթր հեռուէն, հեծանիւներով։ Բեմը զարդարուած էր գեղեցիկ վարդերով, մէջտեղը խոշոր տառերով գրուած «կեցցէ Մայիս 28ը», երկու կողմերը կը ծածանէին հայկական եւ ֆրանսական դրօշները։

Օրուան նախագահը ընկեր Թ. Այվազեան բացման խօսքով գնահատեց Փոն տը Շէրիւի հայ գաղութին, Հ.Յ.Դ. «Անդրանիկ» խումբին աշխատանքները եւ Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէին աջակցութիւնը։ Այդ, կոմիտէն եւ Նոր Սեբաստիոյ անդամները եւ սանուհիները որոնք եկած էին մասնաւոր կառքերով, բերին իրենց գործօն բաժինը, որ բոլորին համար անմոռանալի յիշատակ մը եղաւ ։

Հանդէսը բացուեցաւ երգչախումբին «Բամ փորոտան»ով, Գ. Մ. Տէր Ղազարեան արտասանեց «Խաղաղութիւն ձեզ», Լիոնի Նոր Սեբաստիոյին կողմէ լաւ պատրաստուած ուղերձ մը կարդաց ընկեր Գալուստեան։ Օր. Հարէլեան երգեց «Աղջի անաստուած»։ Փոքրիկներ Սիմոնեանները արտասանեցին «Հայ լեզուն» եւ «Հայդուկ մըն եմ Դաշնակցական»։ Օր. Ալթունեան, Օր. Տէրմանեան եւ ընկեր Թաթուլեան արտասանեցին «Հէյ ջան Երեւան»ը ։ Երգչախումբը երգեց «Հայ դրօշին»։ Տիկին Արմենուհի Սիմոնեան երգեց «Բարձր սարերը»։

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Ս. Թորոսեան, հաճելի կերպով բացատրեց օրուան տօնին իմաստը եւ յորդորեց ամէն միջոց փորձել, նոր սերունդը այլասերումէ փրկելու համար ։ Օր. Առաքելեան գեղեցիկ կերպով երգեց «Քէլէ քէլէ», Տիկին Եղիսաբեթ Քոթուկեավուրեան յաջողապէս արտասանեց «Արարատի ողբերգութիւնը»։ Օր. Անժէլ Մուրատեան երգեց «Բարձր սարերը», փոքրիկ Հայկ Պիչաքճեան արտասանեց «Նուիրական է հայրենիք»։ Փակման խօսքն ըրաւ ընկեր Թ. Այվազեան եւ հանդէսը վերջացաւ երգչախումբի «Յառաջ ընթանանք»ով։ Յետոյ ներկաները երկու մասի բաժնուեցան, մէկ մասը սկսաւ պարել, միւսներն ալ փոքր խնջոյք մը սարքեցին սեղաններու շուրջ, երգելով եւ արտասանութիւններով, սեղանապետութեամբ ընկեր Արմենակ Մարտիրոսեանի։— Յ. Մ. Պիչաքճեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կիրակի 20 Յունիս, ֆութպոլի եղբայրական մրցում մը տեղի պիտի ունենայ Մարսէյլի մէջ։ Հ.Մ.Ը.Մ.ի վեթերանները ընդդէմ Հ.Մ.Ը.Մ.ի «սէլէքսիոն»ին, իր սեփական դաշտին վրայ, Սթատ Աթլանթիք, Սէն Լու, ժամը 4ին կէս օրէ ետք, ի նպաստ Վալանսի Մարզականի կողմէ վիրաւորուած վեց մարզիկներու։ Կը յուսանք որ մարզասէրները պիտի բերեն իրենց աջակցութիւնը, միեւնոյն ատեն վայելելով հետաքրքրական խաղարկութիւն մը։ Բացումին կը խաղան կրտսերները պատանիներուն դէմ ։

ՑՈՐԵՆԻ արտադրիչներու ընկերակցութեան կողմէ պատուիրակութիւն մը ներկայանալով ելմտական նախարարին, առաջարկեց բարձրացնել արմտիքին գինը եւ աւելցնել հացի բաժնեչափը ։ Այդ պարագային հացին գինը 40 ֆրանքի պիտի բարձրանայ։ Որ եւ որոշում պիտի չտրուի մինչեւ Յուլիս ։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ փոխ-նախարարը յայտարարեց թէ՝ կառավարութիւնը որոշած է զեղչել հետեւեալ ապրանքներու գիները.— երկաթեղէն՝ 2էն 10 առ հարիւր, կարգ մը տնական առարկաներ՝ 2էն 6 առ հարիւր, պահածոյի տուփեր, պայտ, եւն., ինքնաշարժ կառքեր՝ 4 առ հարիւր, մեքենաշարժ արօր՝ 3ուկէս առ հարիւր, հեծանիւ՝ 5 առ հարիւր։ Որոշուած է նաեւ, օրինական գինէն 5 առ հարիւր պակասով, ծախու հանել 20 միլիոն մեթր բամպակէ հիւսուածեղէն, ամփոփական գործածութեան սահմանուած ապրանքներու շինութեան համար ։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ընդունեց այն առաջարկը՝ որով Ամերիկա կը թելադրէր Յուլիս 30ին ժողովի հրաւիրել տասը պետութիւններ, միջազգային նաւարկութեան ազատութիւնը վերահաստատելու համար Դանուբի վրայ։ Մոսկուա կը հաւանի այժմ որ Աւստրիան ալ ներկայ ըլլայ այս ժողովին, բայց իրաւունք չունենայ քուէարկութեան մասնակցելու ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (28)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԺԶ.

Եուսուֆ սպասումի մէջ էր. ան կը ճանչնար Հայերը, գիտէր անոնց անմիաբանութիւնը. կը հաւատար, թէ ուշ կամ կանուխ նախարարները իրարու դէմ կը դարձնեն իրենց զէնքերը. այն ժամանակ ահա արիւնով պիտի ողողէր Հայոց երկիրը եւ տասնապատիկ պիտի լուծէր իր վրէժը Հայերէն ։

Բայց Գագիկի փոյթը չէր թէ կը կործանէին փոքրիկ նախարարութիւնները, թէ կը տառապէր ժողովուրդը ու կը թափուէր հայ արիւնը. ան ամէն միջոց ի գործ կը դնէր, իր փառքն ու նպատակը իրագործելու համար ։

Նստած Վան քաղաքը, Շամիրամի հիմնած ամուր բերդին մէջ, ձեռնարկած էր զանազան նորոգութիւններ ընելու եւ ամրացնելու բերդը ։

Բզնունեաց ծովին նայող կողմը շինեց գեղեցիկ պալատ մը, ուրկէ դիտողին առջեւ կը պարզուէին Վանայ լճին կապուտակ ջուրերը. հոն երբեմն երբեմն կը լողային փոքրիկ մակոյկները՝ իրենց սպիտակ առագաստներով, որոնք նման էին վայրի կարապներու ։

Գագիկ գոհունակութեամբ կը նայէր այս հրաշալի տեսարանին, եւ կը մտածէր աւելի ճոխացնել քաղաքը նորանոր շինութիւններով։ Բայց խաղաղ չէր անոր հոգին։ Տխուր էր ան, մտադիր էր շուտով բաժնուելու իր ընտանիքէն եւ իր սիրուն աղջիկէն, զոր հոգիէն կը սիրէր ։

Հազիւ քիչ մը խաղաղած էր Հայոց երկիրը, հազիւ սկսած էր ազատ շունչ քաշել հայ ժողովուրդը, եւ ահա կը մտածէր վրդովել այդ խաղաղութիւնը եւ սուրը ինք բարձրացնել իր ազգակիցներուն դէմ ։

Չէր կրցած մոռնալ Նախիջեւան քաղաքը, զոր Սմբատ արքան իրմէ յափշտակելով յանձնած էր Սիւնեաց իշխանին եւ որ այնքան դժուարութիւններու առիթ էր տուած։ Գագիկ կը պատրաստուէր յարձակում գործելու այդ քաղաքին վրայ ու ետ առնելու զայն Սիւնեան իշխանէն ։

Դառն յիշատակներ գրաւած էին իր միտքը. լուռ կը նայէր հեռաւոր հորիզոնին եւ թաքնուող արեւուն, երբ անակնկալ կերպով դուրս եկաւ իր աղջիկը՝ Հեղինէն, երկու նաժիշտներու հետ, եւ առանց նկատելու հօր ներկայութիւնը՝ կռթնեցաւ պարիսպի պատին եւ իր հայեացքը ուղղեց դէպի Բզնունեաց ծովի ջուրերը, որոնք մեղմօրէն կը ծփային, բերելով ժայռերու փէշերը։

Հեղինէն տասնեւվեց տարին չէր լրացուցած դեռ։ Սեւ սաթի նմանող յօնքերը բարակ աղեղի պէս կամար էին կապած անոր փայլուն, բայց թախիծով լի աչքերուն վերեւ։ Մտախոհ կը դիտէր ալիքներու ծփանքը, անոնց պարը արեւի վերջին ճառագայթներուն տակ։ Անթարթ աչքերով կը նայէր Հեղինէն հեռուն, ալիքներէն անդին, դէպի հորիզոնը, որուն ետեւ կը պահուէր Այրարատեան աշխարհը, Մասիսը իր ալեւոր գագաթով, եւ դիւցազն Աշոտ Երկաթը, Հայոց օրհնաւոր արքան ։

Պահ մը լուռ դիտեց իր աղջիկը Գագիկ, ապա մօտեցաւ անոր եւ քաղցր ձայնով մրմնջեց.

— Աղջիկս ։

Հեղինէի մարմինէն տեսակ մը սարսուռ անցաւ լսելով հօր ձայնը. բայց երբ նայեցաւ անոր կարմրոլ լեցուն աչքերուն, փաթթուեցաւ վզին ։ Գագիկ համբուրեց իր աղջկան մարմարի պէս ողորկ ճակատը, եւ ափին մէջ առնելով անոր ձեռքերը՝ ըսաւ.

— Տխուր ես դուն, Հեղինէ. ի՞նչ բան արդեօք կը տխրեցնէ քեզ. միթէ գոհ չե՞ս այն բոլոր ազնուականներէն, որոնցմով շրջապատուած ես ։ Ըսէ, հոգիս. ի՞նչ բան կը խռովէ քեզ, եւ ես իսկոյն կը կատարեմ քու բոլոր փափաքներդ ։

— Ոչ, հայրիկ, երջանիկ եւ բախտաւոր եմ ես։ Իմ միակ փափաքս է որ դուն մնաս մեզ հետ։ Վասպուրականը ընդարձակ երկիր է, բաւականացիր անով եւ մենք երջանիկ կ'ըլլանք ։

Գագիկի դէմքը մռայլեցաւ, լսելով այս խօսքերը, իսկոյն հասկցաւ, թէ ի՞նչ կ'ուզէր ըսել Հեղինէն։ Միեւնոյն բանը միշտ կը կրկնէր նաեւ անոր մայրը ։

— Չէ, աղջիկս, ես շուտով պիտի արշաւեմ Նախիջեւանի վրայ։ Տղամարդու գործ չէ տունը նստիլ, իսկ կանանց գործը չէ խառնուիլ էրիկ մարդոց գործերուն. զուր տեղը կ'ուզէք, դուն եւ մայրդ, ետ կեցնել զիս իմ նպատակէս ։

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

ճակ կայ, բանթողները խումբ խումբ կը պտտին գործադուլի հրաւիրելով բանուորները: Տպարանի գործաւորները գործադուլ ըրին, այնպէս որ տեղական թերթերը լոյս չկրցան տեսնել: Ոստիկան զինուորներ բերուեցան զանազան կողմերէ, նոյնիսկ օդանաւերով: Նոր ընդհարումներ պատահեցան, որոնց մէջէն վիրաւորուեցան քաղ – մաթիւ անձեր եւ 14 տարեկան պատանի մը:

Ոստիկանութեան քննութիւնը կը հաստատէ թէ բանթողներու յարձակումները տեղի ունեցած են նախօրօք պատրաստուած յատակագծի մը համաձայն: Ցուցարարներուն մէջ տեսնուած են նահանգին միւս մասերէն եկած մեծ թիւով բանուորներ:

Մինչեւ երէկ իրիկուն, առնուազն 600 վիրաւոր համրուած է. ոստիկաններէն վիրաւորուած են 200 հոգի: Ձերբակալուած են 200—300 ցուցարարներ, որոնց մէջ կան գերմանացի բանուորներ ալ, եւ 15էն 19 տարեկան պատանիներ: Ձերբակալուած բոլոր կիները ազատ ձգուած են: Դոր – ծարաններու մէջ գտնուած են կացի դիմակներ, ռուսական արտադրութիւն, «Զգուշացնող», «Վո – ժէնսքի», «Քիմիքի», «Իրսթար» անուններով:

Կը վախցուի որ շատ մը ոստիկաններ կորսնցնեն իրենց աչքերը, որովհետեւ բանուորները վտանգաւոր հեղուկ մը նետած են անոնց երեսին:

★ Վերջին լուրերու համաձայն, զինադուլ մը կնքուած է բանթողներուն եւ կառավարութեան մասնաւոր ներկայացուցիչ Դէրթոյի միջեւ: Որոշուած է որ ոստիկան զինուորները քաշուին իրենց գրաւած նախկին դիրքերը: Եթէ նոր միջադէպեր չպատահին, բանակցութիւնները պիտի սկսին շուտով:

★ Փարիզի աշխատաւորական շրջաններուն մէջ ալ յուզումի նշաններ կ'երեւան: C. G. T.ի կեդր. գրասենեակը արտակարգ ժողովի հրաւիրուեցաւ: Այս դէպքերուն առթիւ գործադուլներ սարքուեցան Մարսէյլի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ, իբրեւ համերաշխութեան ցոյց:

Ռուսերը առին խաղերը

Պերլինի դաշնակից հրամանատարութեան չորեքշաբթի գումարուած նիստին մէջ անգլիացի, ֆրանսացի եւ ամերիկացի պատուիրակները ամբաստանեցին Խ. Միութիւնը թէ չարունակ կը բռնաբարէ քառեակ համաձայնութիւնները, վար դնելով Պերլինի արեւմտեան մասը զրկուած գերմանական ծրագրերը: Մասնաւորապէս խիստ խօսքեր ըրաւ անգլիական պատուիրակ զօր. Պէյսըն, մերժելով այն ամբաստանութիւնները թէ Անգլեւսաքսոնները կը ջանան միշտ Պերլինը կտրել իրենց շրջանէն: «Ընդհակառակն, Ռուսերն է որ կը մեկուսացնեն Պերլինը եւ կը կալտեն այս քաղաքին տնտեսական ազատութիւնը, խանգարելով անոր հաղորդակցութեան գիծերը արեւմտեան շրջաններուն հետ: Անոնք անդադար միակողմանի կարգադրութիւններ կ'ընեն որոնք կը հակասեն Թութակի իրենց կանչերուն գերմանական միութեան մասին»: Պէյսըն եզրակացուց թէ Անգլիա հաստատապէս որոշած է իրաւունքները պաշտպանել Պերլինի մէջ, իբրեւ գրաւող պետութիւն:

Ամերիկեան պատուիրակը, գնդապետ, հերքեց Սովետներու այն պնդումը թէ գերման միութեան եւ Պերլինի տնտեսական վիճակին բարելաւման ի նպաստ կարգադրութիւններ ըրած են, եւ իր այս հերքումը հաստատեց թիւերով:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, խորհրդային պատուիրակ Ելիզարով պնդեց թէ Անգլեւսաքսոնները կը փորձեն Պերլինի տնտեսութիւնը մտցնել Գերմանիոյ արեւմտեան շրջաններուն մէջ: Ետքը, պահանջեց որ արեւմտեան շրջաններու պաշտօնատուներուն մէջ գործող Պերլինի վստահելի անձերը քաշուին:

Թերթերը կը գրեն թէ ամերիկեան 13 ժամ տեւող նիստէն յոգնած մեկնեցաւ պատուիրակը: Գնդ. Ելիզարով այս մեկնումը պատրուակ բռնելով եւ զայն անարգական նկատելով խորհրդային պատուիրակութեան համար, յայտնեց թէ ներկայ պիտի չըլլայ նիստերուն, մինչեւ որ ամերիկացի գնդապետը ներողութիւն չխնդրէ:

Անգլեւսաքսոն թերթերը աւելի ծանր կը ներկայացնեն այս միջադէպը, մեղադրելով թէ խորհրդային պատուիրակութիւնն էր որ առաւ քայլեց: Յայտնի չէ թէ երբ կարելի պիտի ըլլայ վերսկսիլ ժողովները:

★ Իրազեկ աղբիւրէ տրուած լուրերու համաձայն, Խ. Միութիւնը յայտնած է թէ չի կրնար ընդունիլ վեց պետութեանց համաձայնութիւնը, Գերմանիոյ մասին, զայն բռնաբարում համարելով Փոցտամի դաշինքին:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ գումարին կրճատումը կէս առ կէս զեղչելու, միայն 500.000.000 տոլարի վերածելու համար, միջին ճամբայ մը պիտի գտնեն Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովը եւ ծերակոյտը: Այդ պարագային օգնութեան գումարը պիտի ըլլայ 5.300.000.000 տոլար, 12, եւ ոչ թէ 15 ամսուան համար:

ՄԱՅԻՍ 28

ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ.— 20 Յունիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Ֆրանսացի երիտասարդ ընկերվարականներու սրահը, Սընօն:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պուտոյի Մուշ խումբի:

Կը նախագահէ ընկ. Գ. ՀԱԼԱՃԵԱՆ, կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՅԻՍ 28Ի ԱՌԹԻՒ

Շավիլի Սալ տէ Ֆէթին մէջ, այս կիրակի օր, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբին:

Կը խօսի ընկեր Ս. Տ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինը կը կատարէ Նոր Սերունդի «Րաֆֆի» երգչախումբը ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ:

Նոր Սերունդի կողմէ կը ներկայացուի դըրուագ մը մերմօտաւոր անցեալի հերոսականպատմութենէն եւ «Փրկութիւն»ը 2 պատկերով:

Նիւթը առնուած է ամմահն Յովհաննէս Թումանեանի «Երկրում» բանաստեղծութենէն:

Ուրիշ անակնկալներ եւ ժամը 8էն յետոյ պարահանդէս: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը 50 Ֆրանք

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՍԷՆԹ ԱՆՆԻ ՔԵՌԻ ԽՈՒՄԲԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 19, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, բացօթեայ դպրոցի հրապարակին վրայ:

Կը նախագահէ Պ. Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ, կը խօսի Պ. Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ: Կը մասնակցին Ս. Լուի «Սիամանթօ» խումբին նուագախումբը եւ Ս. Աննի Սիփան երգչախումբը:

ՍԷՆ ՏԸՆԻԻ մէջ Լեւոն Թագաւորի յիշատակին մասնաւոր հայածէս պատարագ պիտի մատուցուի այս կիրակի, ժամը 9.45ին: Կը խնդրուի Ալէմշահի խումբին անդամներէն որ գան մասնակցին երգեցողութեան:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այս կիրակի Ս. Յովհ. եկեղեցիին մէջ մասնայատուկ Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն տեղի պիտի ունենայ ի յարգանս յիշատակին Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնադիր նախագահ եւ Ազգ. բարերար ողբ. Պօղոս Նուպար փաշայի, իր մահուան 17րդ տարելիցին առթիւ: Յարգոյ հայ հասարակութենէն եւ անխտիր բոլոր ազգային մարմիններէն եւ կազմակերպութիւններէն կը խնդրուի մասնակցիլ ողբ. մեծ հայրենասէրին յիշատակին ընծայուելիք այսհանդիսաւոր մեծարանքին:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ Սէվրի Մ. Ռ. վարժարանի Պէշիկթաշլեան թատերապահի վերաշինութեան:

Այս կիրակի, ժամը 15էն մինչեւ 22, վարժարանի պարտէզներուն մէջ, 26 rue Troyon, Sevres, métro Pont de Sevres:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին հայ եւ օտար արուեստագէտներու մասնակցութեամբ: Վարժարանի ներքին կեանքէն ժապաւէնի ցուցադրութիւն եւ զանազան հաճելի անակնկալներ:

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով: Խճողումի տեղի չտալու համար նախապէս ապահովել տոմսերը հեռաձայնով, վարժարանին տեսչութենէն, Obs. 18-28: Հրաւիրատոմսեր՝ վարժարանի, հայ նպարավաճառներու եւ գրատուններուն մօտ:

Սրտանց Ա. դաշտահանդէսը

Ֆր. Կ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղին կողմէ, մասնակցութեամբ սանուհիներու, այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Clos des Fusains արճարան ճաշարանի ընդարձակ եւ օդասուն պարտէզին մէջ, Ռօն գետի եզերքը:

Կը նախագահէ՝ ՏԻԿ. Ծ. ՏԷՐ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Կը խօսի՝ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, երգի եւ արտասանութեան մրցումներ, անակնկալներ:

Կարելի է ճաշը միասին բերել:

Մուտքը ազատ է: Անձրեւ եւ հանգանակութիւն չկայ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՍԷՆ ԼՈՒԻ Եօթնեղբայրեանի ագարակին մէջ, այս կիրակի ամբողջ օրը:

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէնթ Մարկրիտի Համազասպ խումբի, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Ակնունի խումբի եւ Ֆր. Կ. Խաչի: Կը խօսի ընկեր Մ. ԹԱՇՃԵԱՆ:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը:

Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան խումբի, ինչպէս նաեւ նախկին Աղբիւր Սերոբ խումբի ընկերները խառն ժողովի կը հրաւիրուին այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ընկեր Սիրականի աշխատանոցը: 12 rue de Paris, Gentilly (Seine):

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Palais de la Chope, 18 Bld. Garibaldi: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ֆ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը Յունիս 21ին ժամը 3ին Bar du Globeի սրահը: Օրակարգ՝ ընտրութիւն նոր վարչութեան:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդանեան» կոմիտէին ընկերա – համակրական դասախօսութիւնը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին դպրոցին սրահը, (78 rue Rabelais): Նիւթ՝ «Հայկական Դատը»: Դասախօս՝ ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

ՎԻԷՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, «Համօ Օհանջան» ակումբը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳՅՈՒՆԵԱՆԻ երգի ունկնդրութիւնը, Նոյեմբեր 6ին կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ, ժամը 16.30ին Cercle Militaireի (8 Place St. Augustin) սրահներուն մէջ տեղի կ'ունենայ պարի եւ երաժշտութեան հանդէս մը, ի նպաստ Վրացի թոքախտաւորներու: Հանդէսին կը մասնակցին Փարիզի եւ Մոնթէ Քարլոյի պալէներու արուեստագէտներ, ինչպէս նաեւ Փարիզի Օփերայի եւ ռուսական Օփերայի երգիչ – երգչուհիները: Կը ցուցադրուի ՇՈԹԱ – ՌՈՒՍԹԱՎԷԼԻԻ ՊԱԼԷՆ: Ժամը 8էն վերջ եւրոպական պարեր:

Ուշադրութի՛ւն, ուշադրութի՛ւն Մեծ դաշտահանդէս

Կազմակերպուած Փարիզի շրջանի Հայ Արիներու եւ Արենուշներու կողմէ, կիրակի 27 Յունիս Շավիլի անտառներուն մէջ: Իջնել Մօնփառնասի Շավիլի կայարանը եւ հետեւիլ առաջնորդ Արիներուն:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի եւ քաղաքի Նոր Սերունդի «Ռոստոմ» խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ: 27 Յունիս, կիրակի ամբողջ օրը: Սէնլուկրան Փէն, Եօթնեղբայրեաններուն օդասուն պարտէզին մէջ: Ճոխ յայտագիր: Բանախօսութիւն, արտասանութիւն, մեներգ, հայկական եւ եւրոպական պարերով, դիւրամատչելի պիւֆէ: Կարգադիր յանձնախումբը կը սպասարկէ առաւօտ ժամը 9էն սկսեալ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Պ. Բիւզանդ Փիլավեան, գծագրիչ – նկարիչ: Իր հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իսկոյն իմացնել.— Anleyan, 31 rue Aumaire, Paris (3):

ԾԱԽՈՒ է Traction avant decapotable, 11 ձի, նոր վիճակի մէջ, 260.000 Ֆրանք: Հեռախօսել Gob. 05-63:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 19 JUIN 1948 Շաբաթ 19 ՅՈՒՆԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5371–Նոր շրջան թիւ 980 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՀՈԳԵՐ

Երկրորդ Աշխարհամարտէն երեք տարի վերջը, Ֆրանսա տակաւին մատնուած է ծանր մտահոգութեանց, ներքին թէ արտաքին ճակատի վրայ :

Օրուան վարիչները հարկադրուած են ամուր պահել իրենց ջիղերը, կանխելու համար զանազան ցնցումներ: Մանաւանդ որ, տնտեսական տագնապը եւ ապրուստի յարաճուն սղութիւնը զուգընթաց կ'երթան ընկերային եւ քաղաքական խլրտումներուն հետ :

Օտարներ անգամ կը գնահատեն վերաշինութեան ճիգը, որուն յաջողութենէն կախում ունի տնտեսական տագնապին մեղմացումը :

Եւ սակայն, արտադրութեան աճումը զգալի չէ տակաւին: Սովորական եւ բացառիկ տուրքերու ծանրութիւնը կը կաշկանդէ շատ մը ձեռնարկներու ազատ, աւելի լայն գործունէութիւնը: Սնանկութիւնները իրարու կը յաջորդեն: Թղթադրամի շրջաբերութիւնը փոխանակ նուազելու, կ'աճի շաբաթէ շաբաթ, յեղանակաւոր դէպքեր կազմելով :

Միւս կողմէ, ազգայնացուած հաստատութիւնները իրենց կարգին բեռ մը դարձեր են պետութեան վրայ: Կան որ աշխատավարձ անգամ չեն կրնար վճարել: Կառավարութիւնը ծրագիրներ կ'որոճայ, ազգայնացումը սահմանափակելու եւ կարգ մը հաստատութեանց վարչութիւնը անհատական ձեռնարկութեան յանձնելու համար :

Իսկ բանուորական խլրտումները երբեք չեն դադրած, թէեւ չունին անցեալ տարուան համատարած եւ սպառնալից հանգամանքը:

Անշուշտ անոր համար որ, Աշխատանքի Դաշնակցութենէն անջատուեցաւ բուն արհեստակցական թեւը՝ ղեկավարութեամբ Լէոն Ժուհոյի, հիմնելով նոր կազմակերպութիւն մը,«Բանուորական Ուժ»: Միւս չափաւոր տարրերն ալ, Քրիստոնեայ բանուորներու Միութիւնը և անկախները կ'օգնեն, կը յոգնին, որոշ հաւասարակշռութիւն պահելու համար :

Քլէրմոն Ֆէռանի կսկծալի դէպքերը կ'ապացուցանեն թէ կառավարութիւնը վճռած է ի հարկին բռնութեան դիմել, յարգել տալու համար աշխատանքի ազատութիւնը եւ ուրիշ սահմանադրական իրաւունքներ :

Դժբախտաբար առաջին եւ վերջին միջադէպը չէ այս եւ կը վախցուի ուրիշ անախորժութիւններէ, իբրեւ հետեւանք նոր պահանջներու :

Նոյնքան վրդովիչ կացութիւն մը՝ արտաքին ճակատին վրայ: Սուր տագնապ մը որ պարբերաբար կը նորոգուի :

Հակառակ Դաշնակիցներու ջախջախիչ յաղթանակին եւ Գերմանիոյ խորտակման, Ֆրանսա միշտ կասկածոտ է վաղուան համար, եւ հաստատուն երաշխիքներ կը պահանջէ :

Ինչպէս 1914 — 18ին, Անգլեւսաքսոնները, հասկնալով հանդերձ Ֆրանսայի մտահոգութիւնները, չեն ուզեր բոլորովին ջախջախել, փոշիացնել Գերմանիան :

Արդէն ձեռնարկած են վերակազմելու, գոնէ մէկ ոտքի վրայ պահելու զայն, իրենց գրաւած շրջաններուն մէջ: Իբրեւ պատուար մը վաղուան համար :

Այդ քաղաքականութեան վրայ հիմնուած է Լոնտոնի համաձայնութիւնը, որուն դէմ այնքան բուռն քննադատութիւններ եղան Ազգ. Ժողովին մէջ, այս շաբթու :

Ճիշդ է որ Ժողովը ի վերջոյ քուէարկեց այդ «յանձնարարութիւնները», բայց ո՛րքան վերապահումներով, որոնք անգամ մը եւս կը հաստատեն Ֆրանսայի լուրջ մտահոգութիւնները :

Կառավարութիւնը կը յուսայ որոշ բարեփոխութիւններ, զիջումներ ձեռք բերել, կրկնելով իր տեսակէտները :

Եթէ բոլորովին մերժէին, վախ կար որ խախտէին անգլեւսաքսոն պետութեանց հետ հաստատուած կապերը, մեկուսացնելով այս երկիրը : Նոյնիսկ վնասելով Մարշըլի ծրագրին: Այս իմաստով ազդարարութիւններ ալ պակաս չեղան :

Դեռ աւելի խոր ծալքեր եւ գաղտնիքներ ունի ներկայ տագնապը :

Ինչ որ Եւրոպայի վերակազմութիւն կը կոչեն, սերտօրէն կապուած է Ֆրանսայի ճակատագրին հետ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՍԻԱՑԻ՞ ԹԷ ԵՒՐՈՊԱՑԻ

Չեմ յիշեր, ո՞վ պատմեց թէ, որպէսզի կարենանք լայն տեղ գրաւել ամերիկեան ասպարէզին մէջ, պէտք է որ Հայը արեւելքէն արեւմուտք անցնի եւ ըլլայ ոչ թէ Ասիացի ժողովուրդ, այլ Եւրոպացի :

Այս փոփոխութիւնը ի՞նչպէս պիտի կատարուի ցեղագրական կամ քաղաքական գետնի վրայ, չեմ գիտեր: Բայց գիտեմ որ քօթա ըսուածէն ներս մտնելու համար, նախ պէտք է անգամ մը երկաթէ վարագոյրէն անցնիլ երթուդարձի տոմսակով, եւ յետոյ փորձել, գոնէ արձանագրուիլ, «արքայութեան ցանկին» վրայ :

Եւ տակաւին մարդիկ կան որ կը զարմանան, կը վրդովուին երբ կը լսեն երբեմնի ճիզուիթներու տուտուքը Արքայութեան զանազան յարկերը ծախելու կամ վարձու տալու համար :

Իմ ըսելիքս այդ չէր:

Կ'ուզէի կարգ մը դիտողութիւններ ցոյց տալ հայրենակիցներուս, «Եւրոպացի» տիտղոսին արժանանալու համար :

Նախ պէտք է գոնէ yes մը. O. K. մը կամ օլրայթ մը սորվիլ եւ հասած տեղդ կրկնել: Երկու տարի ամէն օր հիւպատոսարանի մը դրան առջեւ պոչ ընելու համբերատար առաքինութիւնը ունենալ :

Ծննդավայրդ եթէ Կարին է կամացուկ մը վերջին երկու գիրերը Ս ի վերածել: Թէեւ ատոր համար ալ պէտք է սպասել, որպէսզի Կարսը Արտահանին ձեռքէն բռնած դէպի արեւելք քայլ մը նետէ :

Ամերիկայի մէջ փնտռել հօրեղբօրթոռ մը, կամ թոռան թոռ մը, որ առնուազն կէս միլիոն ունենայ դրամատան մէջ :

Տակաւին կան կարգ մը մանր մունր պայմաններ, Ասիացիէն Եւրոպացիի վերածուելու համար :

Անոնք ալ ըստ կարգի կը սորվիմ եւ կը խոստանամ տեղեկացնել թեկնածուներուն : ՍՕՍԻ

Նոր ծրագիր Պաղեստինի մասին

Արաբական Դաշնակցութեան քաղաքական յանձնաժողովը կոմս Պերնատոթի հաղորդեց այն պայմանները՝ որոնցմով Արաբները կը յօժարին իրենց զէնքերը վար դնել վերջնապէս: Դեռ յայտնի չէ թէ ի՞նչ առաջարկներ ըրած է Լիկան :

Միւս կողմէ, Պէյրութի մէջ լուր կը շրջի թէ՝ կոմս Պերնատոթ անգլիական գաղթապետութեան ձեւով կարգադրութիւն մը պիտի ընէ Պաղեստինի համար: Այս երկիրը պիտի կազմէ միացեալ պետութիւն մը, արաբական վարչութեան տակ, որ կրնայ յանձնուիլ Արաբական Դաշնակցութեան կամ արաբ երկիրներէն մէկուն, իսկ Իսրայէլի Պետութիւնը ինքնավար «տոմինիոն» մը (գաղթապետութիւն) պիտի ըլլայ, արաբական վերահսկողութեան տակ: Այս կերպով, հակառակորդ երկու կողմերն ալ գոհացում գտած պիտի ըլլան. — Արաբները իրենց վերահսկողութիւնը տարածած պիտի ըլլան ամբողջ երկրին վրայ. իսկ Հրեաները ունեցած պիտի ըլլան իրենց ուզած Իսրայէլի Պետութիւնը, ինքնավարութեամբ :

Պատասխանելով իրեն եղած գանգատներուն թէ Հրեաները չարաչար կը բռնաբարեն զինադադարի պայմանները, կոմս Պէրնատոթ նամակ մը ուղղեց Եգիպտոսի վարչապետ Նոքրաշի փաշայի, որով կը յայտնէ թէ հարկ եղած միջոցները ձեռք պիտի առնուին, որ Հրեայ եւ արաբ բանակները քաշուին 11 Յունիս 1948ին իրենց գրաւման տակ եղած դիրքերուն վրայ :

★ Անգլիա ազդարարած է Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ թէ ապօրինի կը նկատէ այս երկու պետութեանց կողմէ Պաղեստինի ծովեզերքներուն վրայ հաստատուած պաշարումը :

★ Պաշտօնապէս կը ծանուցուի թէ Հրեաները Եշ. օր խզեցին զինադադարը, քանդելով արաբական գիւղ մը Կափառնաումի հիւսիսակողմը :

★ Միացեալ Ազգերու վարչութիւնը որոշեց 50 համազգեստաւոր պահակներ ղրկել, օգնելու համար զինադադարի գործադրութեան :

Ընդհ. գործադուլ այսօր ժամը 11—12

ՔԼԵՐՄՈՆ ՖԵՌԱՆԻ ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ

Թէեւ պաշտօնապէս զինադադար չէ կնքուած բանթողներուն եւ կառավարութեան ներկայացուցիչներուն միջեւ, սակայն առ այժմ անդորրութիւն կը տիրէ Քլերմոն Ֆէռանի մէջ :

Տըլիլի ելեկտրական կայանին մէջ միայն պատահեցաւ փոքր միջադէպ մը, որուն հետեւանքով հեռաձայնի հաղորդակցութիւնները երկու ժամու չափ ընդհատուեցան, եւ տասնի չափ ցուցարարներ աքացիի հարուածներ տուին ոստիկան զինուորներուն :

Բանթողը ընդհանուր չէ հիմա, ինչպէս՝ էր առաջին օրը: Բանակցութիւնները վերսկսան արտակարգ ընդհանուր քննիչ Պէրթոյի եւ Աշխատանքի Դաշնակցութեան ներկայացուցիչներուն միջեւ: Պէյկոնեան գործարաններուն ընդհանուր տնօրէն Անտրէ Պէյկոնեան յայտարարեց թէ սենտիքաներու պատուիրակներուն տրամադրութեան տակ է, եւ ամենամեծ հասկացողութիւն ցոյց պիտի տայ անոնց բաղձանքներուն համար : Գալով աշխատաւորական երկու սենտիքաներուն (C. G. T. եւ C. F. T. C.), անոնք համաձայն են բանակցութիւն վարելու Օլիէ եւ Պէյկոնեան հաստատութեանց տնօրէններուն հետ :

★ Միշըլէնի գործարաններուն մէջ, 11.000 բանթողներ զօրեղացուցին գործադուլին հսկող բանուորական պահակներուն թիւը: Ոստիկան զինուորներ եկած չըլլալով այդ տեղ, ոեւէ միջադէպ չպատահեցաւ :

Ձերբակալուած են ընդամէնը 63 հոգի, որոնց 14ը օտարական, մէջն ալ գերման գերի մը: Վիրաւորուածներուն թիւն է 450, համաձայն պաշտօնական տեղեկագրին: Ամէնէն աւելի ծանրապէս վիրաւորուածը գործաւոր մըն է, որուն արմունկը կտրած է, սանդուղքէն վար իյնալուն հետեւանքով: Կը վախցուի որ շատ մը ոստիկաններ եւ պահակներ կուրնան :

Քլերմոն Ֆէռան գրեթէ գտած է իր սովորական երեւոյթը: Քաղաքին կեդրոնին մէջ սրճարաններուն եւ խանութներուն մեծ մասը բաց են. բայց, գործարաններու շրջակայ թաղերուն մէջ, ուր դեռ պատնէշները կանգուն կը մնան, բոլոր վաճառատուները գոց են: Տպարանի բանուորները կ'աշխատին, որով տեղական թերթերը վերսկսան իրենց հրատարակութիւնը :

Պէրթօ ընդունեցաւ C. G. T.ի պատուիրակները, որոնք պահանջեցին որ ոստիկան զինուորները ետ քաշուին եւ բանտարկուած բանթողները ազատ արձակուին : Կառավարութեան ներկայացուցիչը յայտնեց թէ միջադէպերու առթիւ, հրազէն արձակուած չէ եւ ոչ ոք մեռած է: Մերժեց պատուիրակներուն պահանջները: Ոստիկանները պիտի շարունակեն կատարել իրենց պարտականութիւնը: Գալով ձերբակալուածներուն՝ անոնց մասին որոշում տալ իրեն չի վերաբերիր, այլ՝ դատարանին :

★ Միշըլէնի գործարանները եւ քաղաքին կայարանը գրաւուած են տակաւին բանթողներուն կողմէ: Յայտնի չէ թէ միջոցներ ձեռք պիտի առնուի՞ն զանոնք պարպելու համար :

ԶԱՆԱԶԱՆ ՑՈՅՑԵՐ ԵՒ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐ

Սենտիքաներու Նահանգային Միութեան գրասենեակը զեկոյց մը հրատարակեց, որով փափաք կը յայտնէ վերջ դնելու վէճին՝ որ իբր թէ ոստիկաններու ներկայութեան եւ միջամտութեան պատճառով ծագած է: Զեկոյցը կասկածելի տարրերու գործունէութեանց կը վերագրէ միջադէպերը, եւ կը յանձնարարէ բանթողներուն գործարաններուն մէջ մնալ եւ իրենք զիրենք պաշտպանել, ոստիկանութեան կողմէ կատարուելիք հաւանական յարձակումներու դէմ :

★ Փարիզի եւ շրջականներու կարգ մը հաստատութեանց մէջ տեղի ունեցան գործադուլներ, իբրեւ համակրանքի ցոյց Քլերմոնի աշխատաւորներուն հանդէպ: Հինգշաբթի կէսօրէ ետք, Փիւթոյի շրջանէն 2000 բանուորներ փորձեցին Ազգ. Ժողովի պալատը մտնել: Յետոյ ներքին նախարարութեան պաշտօնատունը գացին: Երկու շէնքերուն առջեւ ալ բազմաթիւ ոստիկաններ կարգապահական գօտի մը կազմած էին, եւ ցուցարարները ետ մղուեցան:

Մարսէյլի մէջ, Չորեքշաբթիէն ի վեր գործադուլները աւելի տարածուած են: Աշխատութիւնները դադրած են նաեւ Հիւսիսի եւ Փա տը Քալէի հանքերէն ոմանց մէջ:

★ Աշխատանքի Դաշնակցութեան վարչական յանձնաժողովի որոշման համաձայն, այսօր ժամը 11էն 12 ընդհանուր գործադուլ տեղի պիտի ունենայ: Քրիստոնեայ բանուորներու կազմակերպութիւնը գոհունակութիւն յայտնելով հանդերձ Սենտիքաներու Նահանգային Միութեան հրատարակած զեկոյցին համար (տես վերը), կը յորդորէ անդամներուն չմասնակցիլ այն ցոյցերուն որ կը կատարուին գործադուլ ընելու նպատակով :

Ընդհ. գործադուլի առթիւ, աւելի քան 3 միլիոն բանուորներ պիտի դադրեցնեն աշխատանքը:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բ.

Այսպէս կ'ընթանային, 1916ի ամրան, մեր ճակատագրի հետ կապուած դէպքերը եւ, Անգլիա, Ֆրանսա եւ Ռուսաստան իրենց մէջ կը բաժնէին հայկական նահանգներու ապագան, մեզի վերապահելով միայն եկեղեցական եւ դպրոցական իրաւասութիւններ :

Ընդհ. հիասթափումը աւելի չեշտուեցաւ, երբ Վրացիները եւ Իսլամ ու Թուրք կազմակերպութիւնները կը դաշնակցէին Հայերու դէմ, ներքին հարցերու շուրջ, շուարման մատնելով հայ զանգուածը, ազգ. մարմինները եւ կուսակցութիւնները :

Բացուած էր խրամատ մը, զոր կարելի էր լեցնել գործօն աշխատանքով եւ փոխադարձ հարուածի քաղաքականութեամբ, ինչպէս կը պահանջէր նաեւ հայ ժողովուրդին շահը :

Այդ էր Կովկասահայերու տեսակէտը : Այդ էր աւելի քան 250.000 գաղթականներու պահանջը :

Իրաւ է, Պօղոս Նուպար փաշայի գործակցող Ազգ. պատուիրակութիւնը, կը հաւատար աւելի դիւանագիտական աշխատանքներու, որոնց արդիւնքը, տարաբախտաբար, նպաստաւոր չէր ո՛չ մեր դատին, ո՛չ ալ մեր երազներուն : Մօտ 300.000 հայ զինուորներ կը կռուէին պատերազմի բոլոր ճակատներուն վրայ, Կովկասէն մինչեւ Պաղեստին եւ Կիլիկիա, բայց ի վերջոյ քամեցին դառնութեան բաժակը, ինչպէս ամբողջ ժողովուրդը :

Երկար պիտի ըլլար կանգ առնել 1917ի ռուսական յեղափոխութեան վրայ, որ նոր նշանախօսքով հրապարակ կուգար, լայնածաւալ Ռուսաստանի, հետեւաբար եւ Կովկասի մէջ, ուր հակամարտ ուժերու համախմբումներ կային, իւրաքանչիւրը իր ազգային տեսակէտներով եւ պահանջներով :

Զառանցանք էր սպասել՝ որ այդ իրերամերժ ուժերը միայն Անդրկովկասի ծրագրային գեղեցիկ բանաձեւերու մոգական գաւազանին տակ : Գործելու կոչուած առժամեայ մարմինները, կըստակօրէն կը տեսնէին թէ Թուրքերը կ'ուզէին խուժել Ռուսահայաստան, մանաւանդ երբ Էնվէրի բանակը Սարըղամիշի բարձունքներուն վրայ պարտութեան կը մատնէր եւ ինք Պոլիս կուգար, Հայերու ընդհ. տեղահանութեան ծրագիրով :

Էնվէր, Թալէաթ եւ իրենց գործակից ու կամակատար Իթթիհատը, Թուրքիոյ ձախողութեան գլխաւոր պատճառ կը նկատէին 250.000 հայ զինուորներու ներկայութիւնը ռուսական բանակին մէջ : Եւ կը նախատեսէին այն փլուզումը զոր պիտի ունենար Թուրքիան, եթէ ներքին գաւառներու հայ բնակչութիւնը մնար իր տեղը :

Եւ այսօր իսկ, ինչ հեգնանք, կոյրեր եւ բթամիտներ կան՝ որոնք տեղահանութեան աղէտը կ'ուզեն վերագրել ամբաստանութեանց վարժ կուսակցութիւններու, մանաւանդ դաշնակցութեան :

Պիտի գայ անշուշտ օրը, երբ անկողմնակալ, իրատես եւ արդարադատ պատմիչը հիմնուած կուռ եւ անժխտելի փաստերու վրայ, պիտի գրէ պատմութիւնը ինչպէս որ է, եւ սեւ գիծով մը արատաւորուած գրիչները պիտի մնան սեւերես :

Բարեբախտաբար խնամով գրի առնուած են այդ շրջանի պատմութիւնը եւ յուշերը եւ իբրեւ ստուգ կրնան ծառայել, անաչառ ուսումնասիրութեան համար :

Անշուշտ երբ գործողութեան ասմէջ անդարձ կը հեռանան բուն դերակատարները, առանց գրի առնելու դէպքերն ու եղելութիւնները, պատմութիւնը եթէ ոչ անկարելի, գոնէ խնդրական կը մնայ՝ իրատես պատմիչին համար եւս :

Վարդանանց պատմութիւնը գրած են Եղիշէ եւ Ղազար Փարպեցի, եւ եթէ կարգ մը կէտերու շուրջ հակասական գրութիւններ կան, պատճառն այն է որ՝ Եղիշէ իբրեւ Մամիկոնեան տան քարտուղար՝ ինկած է աւելի խանդավառութեան մէջ ու անաչառ ընթերցողն իսկ կը մնայ տատամսումներու առջեւ, երբ կը կարդայ Փարպեցին :

Ձեմ կարծեր որ հայեւթուրք պատերազմի ծնունդը եւ Մայիս 28ի երկրորդ Վարդանանցի դրուագները, չփոթութեան մատնեն ապագայ պատմիչը, որ աչքի առջեւ պիտի ունենայ թեր ու դէմ տեսակէտները, որոնց համար քիչ մելան չէ թափուած մինչեւ հիմակ :

Թողունք ապագայ պատմիչի դերը իրեն, որ կարգով վերլուծման պիտի ենթարկէ՝ դէպքերը՝ առաջին համաշխարհային պատերազմի ընթացքին : Այդ պատերազմին հետ կապուած են ընդհանրապէս Անդրկովկասի եւ մասնաւորապէս Կովկասահայաստանի բոլոր անցքերը՝ մինչեւ Մայիս 28ի փառահեղ ազատագրութիւնը, Ղարաքիլիսէի, Սարտարապատի եւ Պաշապարանի հերոսական կռիւներով եւ յաղթանակի դրուագներով :

Հոն պիտի լայնօրէն յիշատակուին Ռուսաստանի հոկտեմբերեան յեղափոխութեան բոլոր ծալքերը, Պրէստ Լիթովսկի, Տրապիզոնի, Պաթումի հաշտութեան փորձերը ու աշխատանքները, Կովկասեան Սէյմի մուտք եւ ծածուկ անցքերը, Վրացիներու, Թաթարներու եւ Հայերու իսկական դիմագիծերը, Թուրքիոյ ցոյց տուած կախարդանքները եւ անոնց ետեւ թագնուած կործանարար ծրագիրը :

Ռաւլիլ պէյի եւ Վէհիպ փաշայի քօղարկուած գործառնութիւնները, միայն մէկ նպատակ ունէին,— Շզոտել Անդրկովկասեան ժողովուրդները, քաշել զանոնք համիսլամական ցանցին մէջ եւ Թուրքիոյ, գերիշխանութեան ենթարկել Անդրկովկասը, իրենց հեռապնդած համաթուրանական խուժանին առջեւ բաց պահելու համար Կովկասեան դռները :

Եւ անպակաս եղան՝ այդ աշխարհամասին մէջ՝ խռովութիւնները, սարքուած Թուրք կառավարութեան եւ անոնց ենթակայ ու հպատակ իսլամ ու քիւրտ ցեղախումբերու կողմէ :

Այդպէս էր որ՝ Անդրկովկասի ժամանակաւոր կառավարութեան թուլութենէն եւ ներքին պայքարներէն օգտուելով, Սուրմալուէն մինչեւ Հայոց ձոր եւ Մամախաթուն, կը ջարդուէին խաղաղ բնակչութիւնները, խախտելով համաձայնութիւնները, Քիւրտերու եւ պաշբպօզուքներու վերապրելով իրենց իսկ սադրանքներով պատրաստուած անհաջեկումները, որոնց բուն նպատակն էր ձեռք ձգել ռազմագիտական դիրքերը, իբրեւ խարիսխ իրենց մօտաւոր կռիւներու :

Թուրքերը գլխալապէս տկարացած էին 1917ին, բայց կ'աշխատէին կրկին ձեռք ձգել իրենց ռազմական ուժը : Այդ օրերուն էր որ Վէհիպ փաշան կը հեռագրէր, թէ Հայերը բռնութիւններ կը գործեն, եւ թէ ինք ստիպուած էր Մահմէտական բնակչութիւնը պաշտպանել : Շատ չանցած, շարժման մէջ կը դնէր իր զօրքը :

Անշուշտ յօդուածի մը մէջ կարելի չէ այդ դէպքերու ո՛չ պատմութիւնը եւ ո՛չ ալ վերլուծումը ընել, կ'արձանագրեմ միայն գլխաւոր դէպքերը եւ շարժառիթները որոնք հայ ժողովուրդը դրին մահու եւ կենաց պայքարի մը առջեւ, ո՛չ միայն ինքզինքը պաշտպանելու այլ իր անտեսուած իրաւունքները ձեռք բերելու համար :

Զ. ՎԱՐԴԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Զօր. Շէքէրճեանի կարծիքը համայնավարութեան մասին

ՆՄԲ.— Զօր. Հայկ Շէքէրճեան, որ Գերմանիա գացած է հայ տարագիրներու տեղափոխութեան հարցին առթիւ, ապրիլ 19 թուակիր նամակով մը կը գրէ փաստաբան Սուրէն Սարոյեանի (Անդամ ԱՆԶԱՑԻ) :—

« Գերմանիոյ, Աւստրիոյ եւ Իտալիոյ մէջ կատարած ճամբորդութիւններէս վերջ եկած եմ եզրակացութեան մը, որ ստորեւ ամփոփած կը գտնէք բիւրեղացած իմ մէջ : Ասկէ առաջ իմ այս մտածումի մասին յիշատակութիւն չեմ ըրած, բայց ես կը տեսնեմ մեծ տարբերութիւն Ռուսիոյ մէջ ապրած Հայերու եւ Թուրքիոյ, Ռումանիոյ կամ Արեւելքի այլ երկիրներէ եկած Հայերու միջեւ :

« Եթէ Միացեալ Նահանգներու բոլոր Հայերը կարենային տեսնել այս մարդիկը, լսէին անոնց պատմութիւնները եւ տեսնէին նկարագրի այն փոփոխութիւնը, որ ունեցած են ռուսական տիրապետութեան տակ գտնուածները, Միացեալ Նահանգներու մէջ չէր գտնուեր մէկ Հայ իսկ, որ նուազագոյն հակում ունենար դէպի կոմունիզմը :

«Բոլշեւիկ կառավարութիւնը իր կրունկը դրած է ամէն մէկ անհատի վզին, այնպէս որ անոնք բոլորը տեւական վախի մէջ գտնուած են : Բոլշեւիկներու լրտեսական դրութիւնը եղած է այնպէս որ՝ ո՛չ մէկը վստահած է ուրիշի մը, ըլլայ այդ ուրիշը Հայր, եղբայր կամ ուրիշ ազգական ու բարեկամ : Մայրերը չէին կրնար վստահիլ իրենց զաւակներուն, զաւակները՝ իրենց ծնողներուն : Ո՛չ ոք կը համարձակէր բացէն խօսիլ ուրիշի մը հետ, որովհետեւ ատոր հետեւանքը կ'ըլլար խոշոր պատիժ մը յայտնագործում :

« Բացառութեամբ Էջմիածնի, բոլոր ծանօթ եկեղեցիները գոցուած են, վերածուելով շարժապատկերի թատրոնի կամ այլ բանի մը : Էջմիածինը, կ'ըսեն անոնք, բաց է ձգուած՝ պարզապէս ցոյց տալու համար, որ բոլշեւիկները կրօնին դէմ չեն : Եկեղեցին ամբողջովին ենթակայ է բոլշեւիզմին եւ եկեղեցական պետերը պէտք է հետեւին կոմունիստ քաղաքականութեան թելադրանքներուն :

« Երբ վարչութիւն մը կամ ընդհանուր ժողով մը նիստի կը կանչուի, ընդունելի բանաձեւերը նիստի բացուելուն պէս կը դրուին սեղանի վրայ, այնպէս որ, առանց նկատի առնելու ներկաներու մտածումը կամ յայտնած կարծիքները, ամէն մարդ գիտէ, թէ ինչ պիտի ստորագրուի, երբ այդ նիստի արձանագրութիւնը :

« Այս դրութիւնը, որ կը հարկադրէ իւրաքանչիւր մարդ՝ ապրիլ տեւական վախի մէջ, յառաջ բերած է մարդոց նկարագրի այն փոփոխութիւնը, որ յիշատակեցի վերը : Իմ ճանչցած չիտակ, անկախ Հայուն փոխարէն, հիմա կը տեսնեմ շատերը, որոնք իրենց աչքերուն եւ ընդհանուր կեցուածքին մէջ կը ցուցնեն այն, ինչ որ ապրած են, —անոնց աչքերը եւ խօսակցութիւնը կը մատնեն այն վախը, որուն ազդեցութեան տակ անոնք ապրած են եւ մինչեւ այժմ ալ չեն վստահիր շատերու, թերեւս ոեւէ մէկու :

« Անոնք բոլորը կ'ատեն բոլշեւիկ Ռուսիան առանց բացառութեան, ինչ որ ակիզբը զիս անակնկալի բերաւ : Այժմ ես ալ կրնամ տեսնել, թէ ինչու ընդհանուր է այդ ատելութիւնը : Ու ես կրնամ հասկնալ, թէ կոմունիզմը կամ բոլշեւիկեան ոգին ինչեր կրնայ ընել :

«Եւ բոլշեւիզմի գործած չարիքներէն վերջինը չէ այն փաստը, որ այդ դրութիւնը կ'ոչնչացնէ ժողովուրդի մը նուրբ նկարագիրը կամ դէթ ան կը կործանէ անհատ :

« Թուրքիոյ մէջ տեղի ունեցած ջարդերը չոչնչացուցին Հայուն ապրելու կամքը, ո՛չ ալ ոչնչացուցին անոր ազնականութիւնը, բայց կոմունիզմը պիտի ընէ երկուքն ալ :

«Այս մտածումները միայն կը զբաղեցնեն միտս, որովհետեւ ես շատ բան տեսայ բոլշեւիզմի գործէն :

« Այս նիւթը կը թողում ներկայիս, կրկին ըսելով ձեզի.— Մենք արագօրէն պէտք է գտնենք տեղ մը՝ այս տարագիր Հայերը վերահաստատելու համար, որովհետեւ այն տարիները, որ անոնք անցուցած են աքսորի կամ տարագիրներու ճամբաներու մէջ, անոնց մեծ օգնութիւն մը չեն բերած, այլ աւելի զօրացուցած են ասկէ հեռանալու անոնց փափաքը » :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԵԼԺԻՈՅ ԳԱՂԹ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

ՊՐՈՒՍԷԼ, 14 Յունիս.— Պելժիոյ գաղութին ընդհ. ժողովը իր Յունիս 13ի նիստին մէջ, լսելով Գաղթ. վարչութեան բարոյական ու նիւթական հաշուետուութիւնը եւ լիովին գնահատելով զայն, նոյնութեամբ վերընտրեց նախկին վարչութիւնը, որուն անդամներն են.— Վ. Մուրատեան, նախագահ, Յ. Գալանթարեան, դեր նախագահ, Ա. Արեւեան, քարտուղար, Տ. Քարաքէհեան, գանձապահ Ա. Էմիրզէեան, հաշուակալ, Լ. Սէյճիքեան եւ Ս. Սարգիսեան խորհրդականներ :

Վարչութեան վերընտրութենէն վերջ, ձեռնարկուեցաւ գաղութիս կանոնագրին վերաքննութեան, զայն օրուան պայմաններուն պատշաճեցնելու համար : Վերաքննիչ յանձնախումբի ատենապետ, Գ. Մ. Միհրդատեանց յօդուած առ յօդուած ժողովին քննութեան ենթարկեց բարեփոխեալ կանոնագիրը, որ աննշան փոփոխութեամբ վաւերացուեցաւ ընդհ. ժողովին կողմէ :

Ջերմապէս կը շնորհաւորենք վարչութեան անդամները իրենց բարւոք գործունէութեան համար եւ կարողութիւն կը մաղթենք :

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

×

ԱՒՍՏՐԱԼԻՈՅ ՀԱՅԵՐԸ գրկուած ըլլալով հայկ. եկեղեցիէ, հիւսիսային Ամերիկայի Հայոց առաջնորդ Տիրան եպիսկ. դրկած է քառաձայն պատարագի երգապնակներ, յատկացուելու համար քաղաքին հայութեան :

Ապրիլի սկիզբը Աւստրալիա գնաց Եթովպահայ հարուստ Ռուբէն Պօղոսեան որ յանուն կայսեր Աւստրալիայէն պիտի գնէ 200 ազնիւ ցեղէ ձիեր, 20 հազար անգլ. ոսկիի արժողութեամբ :

Մելպուռնի համալսարանի Ֆրանսերէնի դասախօս Գ. Ն. Գարակէօզեան, քաղաքիս «Ալեանս Ֆրանսէզի» սրահին մէջ բանախօսած է Եւրոպա կատարած իր ճամբորդութեան եւ քաղաքական կարեւոր հարցերու շուրջ : Ներկայ հոծ բազմութեան մէջ գտնուած են Ֆրանսայի դեր հիւպատոսը եւ զինուորական կցորդը :

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Յ. ՄԵՀՐՈՊԻ երգահանդէսին առթիւ (Նիւ Եորք), Սաքօ Յակոբեան կը գրէ «Հայրենիք»ի մէջ.—

Այդ երգահանդէսը զուգադիպած է Մեհրապի քառորդ դարու Ամերիկայի մէջ եւ իր 40ամեայ երաժշտ. գործունէութեան : Մեհրապ երաժշտ. կրթութիւնը ստացած է Ռուսաստանի երկրորդական եւ բարձրագոյն երաժշտանոցներու մէջ, եւ նուիրած է իր բոլոր ուժերը հայ երգիչ-երգչուհիներ պատրաստելու, թէ դասատուութեամբ դպրոցներու մէջ եւ թէ համերգներով : Ամերիկայի գրեթէ բոլոր քաղաքներուն մէջ ուր հոծ թիւով հայութիւն կայ, ան կազմած է երգչախումբեր եւ տուած համերգներ : 1933ին Շիքակոյի ցուցահանդէսին տուած իր երգահանդէսը 12 մրցումներուն մէջ յաղթանակը տարած է եւ առաջնութիւն շահած : Անոր կատարած դերը եղած է լաւագոյն փրոպականտ մը հայութեան : Անոր համերգներէն ոմանք հեռարձակուած են ռատիոկայաններէն :

Մեհրապ ժողովրդականացուցած է նոյնպէս հայ

ազգային տարազը։ Հանդէպ է նաեւ երգարմանակներ որոնք ամէն կողմ կը հնչեցնեն հայ երգը ։

Մեհրապ ծանօթ է նաեւ իբրեւ երգահան։ Ան յօրինած է սիրուն մեներգներ ու խմբերգներ «Ծնձորի ծառի տակին», «Գնչուհի երգը», «Դուն նստեր ես աղբրակին», «Սարերի աղջիկը», «Արեւի պէս սիրուն Զարօն»։

Մեհրապի յատկանիշն է — Ուսումնական դիւրին ձեւ մը տուեալներու։ Կ՚ուզէ հանդիսականի ճաշակը հասցնել արուեստի բարձունքներուն։ Ան կը ձգտի հայ երգն ու երաժշտութիւնը օտարներուն ցոյց տալ իրենց իսկական բարձր որակով ։ Եւ իր այդ ձգտումին մէջ կանգ չառներ ոչ մէկ դժուարութեան առջեւ, նոյնիսկ զրկելով ինքզինքը ապրուստի տարրական միջոցներէ ։

ՊՈԼՍՈՅ մէջ մեռած է Տոքթ. Մ. Չիլեան ։ Համալսարանը Փարիզի բժշկական համալսարանէն վկայուած, երկար տարիներէ ի վեր իր ասպարէզը կը կիրարկէր Պաղըրգիւղի մէջ, ուրախօրէն կը գործէր, պաշտպան կանգնելով մանաւանդ աղքատներուն ։

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ Զ. ՍԻՐԱՆՕ (Տիգրան Կորկոտեան) յանկարծամահ եղած է Լոս Անճէլոսի մէջ (Քալիֆորնիա)։ Ծնած էր Սեբաստիա, 1892ին ։ Կանուխէն գացած է Ամերիկա։ Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին եղած է աշխատակից Սեբաստիոյ «Հողդար» թերթին։ Գրած է բազմաթիւ գողտրիկ կտորներ։ Կ՚աշխատակցէր «Մշակ»ի, «Կոչնակ»ի, «Հայրենիք»ի, «Հայաստանի Կոչնակ»ին եւ Պոլսոյ թերթերուն։

ԳԷՈՐԳ ՔԱՀԱՆԱՅ ԳԱՄԱՐՃԵԱՆ 250.000 տոլարի դատ մը բացած է իր փիլոնազրկութեան եւ անուանարկութեան պատասխանատուներուն դէմ։ Ամբաստանեալներն են Ֆրէզնոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ երկու եպիսկոպոսները եւ հոգաբարձութիւնը, որոնց համար կ՚ըսէ թէ արտասանած են իր անունը իբրեւ անբարոյական, անհաւատ եւ բոլշեւիկ ։

ՄԱՅԻՍ 28

ՔԱՇԱՆ. — Հայաստանի Հանրապետութեան հռչակման 30րդ տարեդարձը տեղի ունեցաւ Յունիս 13ին, կիրակի կէսօրէ վերջ մինչեւ կէս գիշեր, նախաձեռնութեամբ Պանեօ Քաշանի Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի, Պուր լա Ռէնի քաղաքապետութեան սրահը որ լեցուած էր գիտակից եւ հայրենասէր բազմութեամբ։ Կային նաեւ Ֆրանսացի բարեկամներ ...

Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ով, Նոր Սերունդի կողմէ եւ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս։ Հանդէսին նախագահը, ընկեր Հրանտ Ակոնայեան քանի մը խօսքով բացատրեց օրուան նշանակութիւնը ու ոգեկոչեց Սարդարապատի, Ղարաքիլիսէի, Բաշապարանի կռիւները որոնց մասնակցեցան հայ ժողովուրդի բոլոր դասակարգերն խտիր։ Հայութեան լինել – չլինելու պայքարն էր որ կը մղուէր 1918 Մայիսին, պայքար մը որ պսակուեցաւ յաղթանակով ։

Երգեց Օր. Մուրատեան (Պանեօէն), երկու հայերէն երգեր, ջերմապէս ծափահարուելով։ Պ. Գարեգին Թառի վրայ նուագեց, արթնցնելով հայրենի յիշատակներ ։

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Հայկ Սէրէնկիւլեան որ խանդավառ բանախօսութեամբ մը նկարագրեց Հայաստանի հանրապետութեան ըստեղծումը։ Մանաւորապէս յիշեց Մայիսեան ճակատամարտները, ղեկավարութեամբ հրամանատարութեամբ Արամի, զօրավարներ Սիլիկեանի, Փիրումեանի եւ մեր անմահ Դրոյի, որուն դէմ մեր անարժան հակառակորդները բան չմնաց որ չգրեն։ Բանախօսը յիշեց մեր դաշնակից բարեկամները, Ժօրէս, Փրէսանսէ, Քլէմանսօ եւ ուրիշներ որոնք ֆրանսական խորհրդարանի բեմէն պաշտպանեցին մեր արդար դատը։ Ոգեկոչեց Սեվրի դաշնագիրը որ ստորագրուեցաւ ողբացեալ մեծ Հայուն՝ ընկեր Ա. Ահարոնեանի կողմէ ։ Ի տես այդ մեծ օրուան, Յունաստանի պատուիրակը Պ. Վենիզէլոս կ՚ողջագուրէ ընկեր Ահարոնեանը գոչելով — «Վերջապէս, յարգելի նախագահ»։ Եզրակացնելով, ընկերը բացատրեց թէ ինչու կը տօնենք Մայիս 28ը, թէ այսօրուան Հայաստանը մեր ջերմ գուրգուրանքին առարկայ է, եւ անշուշտ պակասը պիտի ամբողջանայ օր մը, բովանդակ հայ ժողովուրդի միութեամբ ու միացեալ, ազատ հայրենիքով ։

Երգեց Օր. Աստղիկ Քէօսէեան (Շավիլէն) խլելով ջերմ ծափեր։ Ընկեր նախագահը Ֆրանսերէնով յայտնեց թէ մեր մէջ կը գտնուի Պանեօյի փոխ քաղաքապետը, քաղաքացի Wüntzinger եւ բեմ հրաւիրեց։ (ԽՄԲ. — Ճառը պիտի տանք առանձին)։

Տասը վայրկեան դադարէ վերջ ներկայացուեցաւ «Նոր Սերունդ»ի կողմէ «Մայր Հայաստան» կենդանի պատկերը ղեկավարութեամբ Տէր եւ Տիկին Ս. Թորոսեանի, ինչ որ անակնկալ մը եղաւ մեր շրջանին համար։ Յետոյ սկսան եւրոպական պարերը։ Մինչ երիտասարդ զոյգեր կը պարէին անդին, սեղաններու շուրջ հաւաքուածները կ՚երգէին ու կը պարէին հայկական եւ կովկասեան պարեր Գարեգինի եւ Բենոյի նուագածութեամբ։

Այսպէս մինչեւ կէս գիշեր խանդավառ մթնոլորտի մէջ դուրս գացին բոլորը, տանելով իրենց հետ քաղցր յիշատակներ ։

Ամէն տեսակէտով շատ յաջող անցաւ տօնակատարութիւնը։ Պիւֆէն խնամուած ու ճոխ էր, եւ ընկերները իրենց պարտականութիւնը լիուլի կատարեցին, իսկ ժողովուրդն ալ չզլացաւ իր աջակցութիւնը սպառելով պիւֆէին խոշոր մասը։ Շնորհակալութիւն բոլորին ։

ՕՆՆԻԿ ԹՈՒՖԱՆԵԱՆ

ԲԱԶՄԱԹԻՒ սեղանատէրներ եւ փաստաբաններ ձերբակալուեցան Ցուրիխոյ մէջ, ոսկիի մաքսանենգութեան պատճառով։ Կ՚ըսուի թէ կեդրոնը Լոզան կը գտնուի եւ շատ մը մեղսակիցներ կան Փարիզի մէջ ։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ Յունաստանի օդանաւային ուժերը ընդհանուր յարձակողականի մը ձեռնարկեցին, քանդելու համար ապստամբներուն դիրքերը Կրամոս լերան մէջ։ Զօր. Մարկոսի անթելը կը խոստովանի թէ ծանր վնասներ կրած են ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԼՈՒՐԵՐ ՏԷՍԻՆԷՆ

ՏԷՍԻՆ, 8 Յունիս. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրը մեծ յաջողութեամբ տօնէէ վերջ, Մարտ 20ին մասնաճիւղը տուաւ նաեւ թատերական ներկայացում մը՝ Մօլիէրի «Երկու խուլերը» բաւական լաւ խաղարկութեամբ։ Դերակատարները՝ բոլորը Նոր Սերունդի անդամներ, լաւ ներկայացուցին Մօլիէրի տիպարները եւ առիթ ընծայեցին երկանեւոն, զուարթ ու քաջալեր մթնոլորտի մը մէջ պահ մը թաղելու իրենց առօրեայ հոգերը։

Գաղութին երկրորդ ձեռնարկը Ապրիլեան եղեռնի համազգային սուգի արտայայտութիւնն էր, կազմակերպուած Ֆրանս.Բանակի Հայ Թազմիկներու Միութեան կողմէ եւ մասնակցութեամբ զանազան կազմակերպութեանց ։ Այս մասին գրուած է ժամանակին ։

Մայիս 16ին կարգը մեր Տիկիններուն ու Օրիորդներունն էր։ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած էր ընտանեկան պարահանդէս մը ։ Քանի մը ձեռագիր յայտարարութիւններ բաւական եղած էին սրահը բերնէ բերան լեցնելու, շնորհիւ մասնելով կազմակերպողները։ Այս ձեռնարկը պէտք է նկատել եղանակի ամէնէն յաջողը։ Ժողովուրդը կարծէք ազգային բնազդէ մղուած ինքնաբերաբար կը քաջալերէ մեր քոյրերը, որոնց հոգածութեան յանձնուած է մեր մատաղ սերունդի հայեցի դաստիարակութեան պարտականութիւնը ։

Բայց պէտք էր տեսնել ու գնահատել մեր քոյրերուն աշխատանքն ու թափած ջանքերը։ Մեր օրիորդները թիթեռնիկներու նման պճնուած կ՚ոստոստեն մէկ սեղանէն միւսը՝ սպասարկելով։ Այս առթիւ անոնք բաւական նուէրներ հաւաքած էին, բայց նուիրատուները համեստօրէն չէին ուզած հրապարակելու իրենց անունները։ Մասնաճիւղին՝ կողմէ ընկերուհի Փափազեան շնորհակալութիւն յայտնեց բոլորին։ Նուէրները բաժնուեցան վիճակախաղի տոմսերու միջոցաւ։Երեկոյթը թէ հաճելի ժամանց մը եղաւ ներկաներուն եւ թէ փոքր հասոյթ մը ապահովեց մասնաճիւղին ։

Թղթակից

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Ստացանք տեղեկատուն «Հայ Բժիշկներու Միութիւն», ուր ցաւով յայտնելէ վերջ մահը իր պատուոյ նախագահ Տոքթ. Եր. Մանուէլեանի, կը խոստանայ յաջորդ թիւ մը ամբողջովին նուիրել անոր յիշատակին։

1947ի հաշուեկշիռէն կը տեղեկանանք թէ մուտքին մէջ ունեցած են 9300 ֆրանք որ կը ներկայացնէ 2000 ֆրանք դանձարկղին մէջեւ 7300 ֆրանք դանձուած անդամավճարներէ։ Ծախքը եղած է 5620 ֆրանք։ Սնտուկը պատրաստ ունին 3680 ֆրանք։

Առաջարկուած է որ 16—20 էջերէ բաղկացած տեղեկատու մը ունենան, բայց նակտելով նիւթական ծանր բեռը. այժմ յետաձգած են։ Դիւանը կը բաղկանայ հինգ անդամներէ, ընտրուած երկու տարուան համար ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (29)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԺԶ.

— Իսկ Աշոտ Երկաթը թո՞յլ կուտայ քեզի վրաւելու այդ քաղաքը ։

— Աշոտ Երկա՞թը... հըմ, անիկա արդէն իմ դործս է։ Բայց դուն գնա քու սենեակդ. սկսաւ արդէն փչել երեկոյեան պաղ քամին, եւ դուն կրնաս մսիլ, ըսաւ Գագիկ եւ առանց սպասելու պատասխանի՝ մտաւ պալատէն ներս, թողլով Հեղինէն միայնակ իր նաժիշտներուն հետ ։

Հեղինէ նայեցաւ հօրը ետեւէն եւ դառն ժպիտ մը պծուեցաւ իր դէմքին վրայ ։

— Ոչ, ըսաւ ան ինքն իրեն. ամէն բան կը զոհեմ, կը մոռնամ որդիական պարտականութիւնս, եւ այն սեւ կնիքը, զոր հայրս կ՚ուզէ դնել իր անուան վրայ, ես կը քաւեմ իմ թոյլ վիճակովս ։ Թոյլ չեմ տար որ Աշոտ Երկաթէն յափշտակուի օրինական գահը ։

Քեզի հետ եմ ես, ով քաջ դիւցազն, քեզի համար միայն կ՚աղօթեմ, քու յաջողութեանդ վրայ կը մտածեմ միայն։ Անզօր բազուկներովս կը խորտակեմ նոյնիսկ հօրս բոլոր ծրագիրները, եւ ի դերեւ կը հանեմ անոր ամբողջ դիտումները։ Շուտով, շատ շուտով կ՚իմանաս որ աներեւոյթ ձեռք մը կը պաշտպանէ քեզ ամէն դաւադրութեան դէմ ։

Այս կարճ մենախօսութենէն ետք, Հեղինէ կ՚ուզէր ներս երթալ, երբ իրեն ներկայացաւ Տէր Սահակը, իրենց ընտանիքի քահանան ։

— Ի՞նչ լուր, Տէր Սահակ հայր, հարցուց Հեղինէ հեռացնելով իր մօտէն նաժիշտները ։

— Այո, իշխանուհի, ուղարկուած մարդը վերադարձաւ. Աշոտ Երկաթը ողջ առողջ է։ Ամբողջ երկիրը մաքրած է անօրէններէն եւ այժմ բանակած Ազատափա ամրոցին դէմ։Կասկած չկայ,հիմա գրաւած պէտք է ըլլայ նաեւ այդ ամրոցը ։

— Գոհութիւն Աստուծոյ, լաւ լուրեր ես բերիր, տէր Հայր. բայց անհրաժեշտ է մէկ բանէ զգուշացնել զայն։ Այս իրիկուն նամակ մը պիտի գրեմ, զոր պէտք է անյապաղ հասցնել Աշոտին ։

— Պատրաստ եմ կատարելու ձեր հրամանը, իշխանուհի, ըսաւ տէրտէրը եւ խոնարհելով տալով հեռացաւ Արծրունեաց օրիորդին մօտէն։

Միւս օրը, առտուն կանուխ, ձիաւոր մը սրբարշաւ կը դիմէր դէպի Աշոտ Երկաթի բանակատեղին, հետը տանելով Հեղինէի նամակը ։

ԺԷ.

Գիշերը իր սեւաթոյր թեւերը տարածեր էր ամէն կողմ եւ խորին մթութեան մէջ ընկղմեր Ազատափա կամ Խորաձոր ամրոցը, որ ահագին դազանի նման դուրս էր ցցուած ժայռի գլխին, եւ հպարտութեամբ կը նայէր դէպի վար, իր ոտքերուն տակ, ուր, անդընդախոր ձորին մէջ, լռիկ մնջիկ կը հոսէր Ազատափայի գետակը ։

Խորին լռութիւն կը տիրէր չորս կողմը. երբեմն երբեմն միայն կը լսուէր քամիին խուլ հառաչը։ Կէս գիշերը անցած էր արդէն. բերդին մէջ լուռ էր ամէն ինչ. խոր քուն էին մտած ամէնքը. սկսած պահակներէն մինչեւ յետին զինուորը ։ Պահապաններն անգամ, ձանձրացած քամիի սուլումներէն, կծկուեր էին անկիւն մը եւ ինկեր տեսակ մը մրափի մէջ։ Երբեմն միայն, երբ հեռուն՝ ձորին մէջէն կը լսուէր վայրենի բուենիի մը կամ գայլերու ոռնոցը, անոնցմէ մէկ քանին կը բարձրացնէին իրենց ձանձրացած գլուխները եւ կ՚անիծէին այդ անտանելի գազանները, որոնք կուգային իրենց քունը խանգարելու ։

Բայց քամին կը շարունակէր իր ողբագին նուագը եւ բուռն զօրութեամբ առաջ կը քշէր երկինքին վրայ մոխրագոյն ամպեր, որոնք արագութեամբ կը հեռանային հորիզոնէն, մէկը միւսին հետեւելով ։

Ճիշդ այդ միջոցին՝ Աշոտ Երկաթն ու իր երկու հարիւր կտրիճները զգուշութեամբ կը մագլցէին ժայռէ ժայռ, եւ կը մօտենային բերդին։ Ձորի կողմէն բաց էր բերդին մուտքը. Արաբները ապահով կը կարծէին այդ կողմը, եւատոր համար ալ երկու պահապաններ միայն նշանակած էին հոն, որոնք արդէն խոր քունի մէջ էին եւ յանձնուած դիւթական երազներու գրկին ։

Հայ կտրիճները վեր կը բարձրանային. ոչ մէկ շշուկ, ոչ մէկ ձայն կը լսուէր. դեւերու նման անտեսանելի կը շարունակէին բարձրանալ վեր, իրենց ոտքերուն տակ թողլով ահռելի ձորը, ուր ինկողը կտոր կտոր կ՚ըլլար ։

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

★ Քլերմոն Ֆէռանի ոստիկանութեան պաշտօնեաներէն մէկը յայտարարեց թէ բազմաթիւ օտարականներ կը գտնուէին ցուցարարներուն մէջ եւ թէ համայնավարները միշտ նոր օտարականներ կ'արձանագրեն, բուռն ցոյցեր սարքելու համար:

★ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, որ համայնավարներուն տիրապետութեան տակ է, այսօրուան ընդհ. գործադուլին առթիւ կը թելադրէ պազարիւնութեամբ եւ վճռականօրէն հետապնդել իրենց պահանջները, աշխատավարձքի յաւելման համար: Յետոյ կը պահանջէ անմիջապէս ազատ արձակել Քլերմոն Ֆէռանի կալանաւորները, արգիլել ոստիկաններու եւ զինուորներու միջամտութիւնը եւ պաշտօնանկ ընել ներքին նախարարը, Ժիւլ Մոգ, «իբրեւ մարդասպան»:

Գերմանական խնդիրը

Լեհական կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղելով Ֆրանսայի, Լոնտոնի համաձայնութեանց առթիւ, կ'ըսէ թէ անոնք հիմնովին կը քանդեն գերման խնդիրին տեւական լուծման համար կատարուելիք ձեռնարկները: Յետոյ գիտել կու տայ թէ Ռուրի մասին տրուած որոշումները ուղղակի կը վտանգեն թէ Ֆրանսան եւ թէ Լեհաստանը: «Այսպիսի վտանգի մը առջեւ պէտք է որ երկու պետութիւնները համերաշխ մնան միշտ»:

Լեհաստան ծանուցագիր մըն ալ ղրկած է Պերլինի Հակակշռի Խորհուրդին որ գումարուելու համար Վարշաւիայի դիտողութիւնները՝ Լոնտոնի համաձայնութեանց մասին:

Ինչպէս յայտնի է այս Խորհուրդը Մարտ 20-էն ի վեր տրեւէ նիստ գումարած չէր, խորհրդային պատուիրակներու բռնած դիրքին պատճառով, եւ անոնց իսկ ուզերով: Կ'երեւայ թէ Մոսկուա փոխած է իր տեսակէտը-պաշտօնապէս լուռ մնալով հանդերձ Լոնտոնի համաձայնութեանց հանդէպ, Լեհաստանը յառաջ կը քշէ, որպէսզի Զօրավարներու միջեւ նոր բանակցութիւններ սկսին Գերմանիոյ մասին:

★ Փարիզի պաշտօնական շրջանակները կը հերքեն այն գրոյցները՝ թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը առաջարկած է Մ. Նահանգներու որ Չորս Մեծերը նոր դիմում մը կատարեն Մոսկուայի միացեալ քաղաքականութիւն մը վարելու համար Գերմանիոյ հանդէպ:

Զօր. Մարշըլ ալ, իր կողմէ, յայտարարեց թէ տրեւէ թելադրութիւն կամ պահանջ ստացած չէ Ֆրանսայէն, Լոնտոնի համաձայնութիւնները փոփոխութեան ենթարկելու համար:

ՆՈՐ ԴՐԱՄ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՀԱՄԱՐ

Գերմանիոյ անգլիական, ամերիկեան եւ ֆրանսական շրջաններուն մէջ նոր դրամ մը շրջաբերութեան պիտի հանուի վաղը, կիրակի: Ամէն Գերմանացի այդ օրը 40 մարք պիտի վճարէ պարենաւորման պաշտօնատուներուն, 20 մարք ալ շաբաթ մը ետքը: Այս 60 մարքին փոխարէն պիտի տրուի 60 նոր մարք: Միւս հին մարքերը պիտի փոխանակուին 10 հինի դէմ մէկ նոր մարքի հիման վրայ:

★ Մարաջախտ Սոքոլովսքի, Գերմանիոյ ընկերվարական եւ համայնավար միացեալ կուսակցութեան պետերուն հետ ունեցած խօսակցութեան մէջ բացայայտ, հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է.— Ինչպէս առաջ, նոյնպէս ալ հիմա, խորհրդային զինուորական վարչութիւնը անհրաժեշտ կը գտնէ դրամական փոփոխութիւնը այնպիսի հիման մը վրայ կատարել որ գործադրելի ըլլայ ամբողջ Գերմանիոյ մէջ»: Սոքոլովսքի համոզուած է որ տակաւին կարելի է միշտ այս գործը գլուխ հանել Չորս Մեծերու միջեւ կնքուելիք համաձայնութեամբ մը:

Միւս կողմէ, իրազեկներ կը կարծեն թէ Խորհրդային շրջանէն արեւմտեան սահմանները մէկ ծայրէն միւսը ամբողջապէս պիտի փակուին, երբ դրամական առանձին դրութիւն մը հաստատուի արեւմտեան շրջանին մէջ:

ՓԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԿՈՒ ԼԵԶՈՒՆԵՐՈՎ գրուած յիշատակարաններ չեն գտնուած մինչեւ հիմա: Այս պատճառով հիթեթ նշանագիրները միայն մասնակի կերպով կարելի եղած էր կարդալ: Արժէ նոր յառաջդիմութիւն կատարուած է շնորհիւ Քրիստոսէ առաջ 8 դարէն հասած եւ վերջերս Քարաթէփէի մէջ (արեւելեան Կիլիկիա) գտնուած հիթիթերէն եւ փիւնիկերէն արձանագրութեանց: Այս լուրը Ֆրանսայի Արձանագրութեանց Ակադեմիային հաղորդեց Տիփոն Ռոմէր, ներկայացնելով Պոլսոյ համալսարանի ուսուցչապետներէն Պոսէրի մէկ աշխատութիւնը: Այս գիւտը յաջողած է կարդալ վերոյիշեալ հիթեթ արձանագրութիւնները:

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ բազմաթիւ քաղաքացիներ վիրաւորուեցան հինգշաբթի օր, երբ ոստիկանութիւնը կրակ բացաւ, նոր վարչապետին դէմ կատարուած ցոյցի մը առթիւ, որուն կը մասնակցէին 1500 հոգի: Շուկան եւ խորհրդարանը փակուեցան:

ՄԱՅԻՍ 28

ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ.— 20 Յունիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Ֆրանսացի երիտասարդ ընկերվարականներու սրահը, Սընօն:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պուտոյի Մուրատ խումբի:

Կը նախագահէ ընկ. Գ. ՀԱԼԱՃԵԱՆ, կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՅԻՍ 28Ի ԱՌԹԻՒ

Շավիլի Սալ տէ Ֆէթին մէջ, այս կիրակի օր, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբին:

Կը խօսի ընկեր Ս. Տ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինը կը կատարէ Նոր Սերունդի «Րաֆֆի» երգչախումբը ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ:

Նոր Սերունդի կողմէ կը ներկայացուի դրուագ մը մերմօտաւոր անցեալի հերոսականպատմութեններ եւ «Փրկութիւն»ը 2 պատկերով:

Նիւթը առնուած է անմահն Յովհաննէս Թումանեանի «Երկրում» բանաստեղծութենէն:

Ուրիշ անակնկալներ եւ ժամը 8էն յետոյ պարահանդէս: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը 50 ֆրանք

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այս կիրակի Ս. Յովհ. եկեղեցիին մէջ մատնայատուկ Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն տեղի պիտի ունենայ ի յարգանս յիշատակին Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնադիր նախագահ եւ Ազգ. բարերար ողբ. Պօղոս Նուպար փաշայի, իր մահուան 17րդ տարելիցին առթիւ: Յարգոյ հայ հասարակութենէն եւ անխտիր բոլոր ազգային մարմիններէն եւ կազմակերպութիւններէն կը խնդրուի մասնակցիլ ողբ. մեծ հայրենասէրին յիշատակին ընծայուելիք այսհանդիսաւոր մեծարանքին:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ Սէվրի Մ. Ռ. վարժարանի Պէշիկթաշլեան Թատերասրահի վերաշինութեան:

Այս կիրակի, ժամը 15էն մինչեւ 22, վարժարանի պարտէզներուն մէջ, 26 rue Troyon, Sevres, métro Pont de Sevres:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին հայ եւ օտար արուեստագէտներու մասնակցութեամբ: Վարժարանի ներքին կեանքէն ժապաւէնի ցուցադրութիւն եւ զանազան հաճելի անակնկալներ:

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով: Խճողումի տեղի չտալու համար նախապէս ապահովել սեղանները հեռաձայնով, վարժարանին տեսչութենէն, Obs. 18-28: Հրաւիրատոմսեր՝ վարժարանի, հայ նպարավաճառներու եւ գրատուններուն մօտ:

Օդանակը Ա. դաշտահանդէսը

Ֆր. Կ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղին կողմէ, մասնակցութեամբ սանուհիներու, այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Clos des Fusains արճարան ճաշարանի ընդարձակ եւ օդասուն պարտէզին մէջ, Ռօն գետի եզերքը:

Կը նախագահէ՝ Տիկ. Շ. ՏԷՐ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Կը խօսի՝ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, երգի եւ արտասանութեան մրցումներ, անակնկալներ:

Կարելի է ճաշը միասին բերել:

Մուտքը ազատ է: Աճուրդ եւ հանգանակութիւն չկայ:

ՓՐԱՏՈՅԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՄԷՋ

Կիրակի, 20 Յունիս, Ս. Սահակ Մեսրոպի տօնին առիթով, Մարսէյլ - Փրատոյի Մայր եկեղեցիին մէջ, հանդիսաւոր Ս. պատարագի պահուն մատնաւոր Հոգեհանգիստ կը կատարուի եկեղեցիին հիմնադիր բարերար հանգուցեալ Ասպետ ՎԱՀԱՆ ԽՕՐԱՍԱՆՃԵԱՆԻ եւ իր ննջեցեալներուն, ինչպէս նաեւ եկեղեցիի դպրաց դասին հին եւ նոր բոլոր երգիչներու ննջեցեալներուն յիշատակին: Երգեցողութիւններուն կը մասնակցի «Արմենիա» երգչախումբը իր ամբողջ կազմով:—(Կնք.)

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՍԷՆ ԼՈՒԻ Եօթնեղբայրեանի ագարակին մէջ, այս կիրակի ամբողջ օրը:

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէնթ Մարկրիտի Համազասպ խումբի, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Ակնունի խումբի եւ Ֆր. Կ. Խաչի: Կը խօսի ընկեր Մ. ԹԱՇՃԵԱՆ:

Mlle JACQUELINE ISORÉ

Պ. ՆՈՒՊԱՐ ՉԻԼՃԵԱՆ

Ամուսնացած

Մարսէյլի մէջ, կնքահայրութեամբ Պ. Արամ Պուլղուրճեանի: Այս առթիւ փեսին ծնողքը Տէր եւ Տիկին Բարունակ Չիլճեան հետեւեալ նուիրատուութիւնները կ'ընեն «Յառաջ»ի միջոցով.— 2000 ֆրանք Պէյրութի ճեմարանին, հազար ֆր. Ալֆորվիլի «Յառաջ» վարժարանին, հազար ֆրանք Վեթ. Ֆոնտին եւ հազար ֆր. ալ Հ. Յ. Դ. Թանգարանին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ֆ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը Յունիս 21ին ժամը 3ին Bar duGlobeի սրահը: Օրակարգ՝ ընտրութիւն նոր վարչութեան:

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, 78 rueRabelais, դպրոցին սրահը: Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴՊՐՈՑ. ՀԱՆԴԷՍԸ ՍԵՎՐԱՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 11 Յուլիս կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel de Franceի (Maison Sion) սրահներուն մէջ, 23 Place de la Libération, Livry - Gargan: Կը մասնակցին տեղւոյն երիտասարդ երիտասարդուհիները իրենց ներկայացումներով:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ, ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ:

Դիւրամատչելի գիներով: Մուտք 50 ֆրանք:

Հաղորդակց. միջոց.— Eglise Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս, իջնել Place de la Libération:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆԻ երգի ունկնդրութիւնը, Նոյեմբեր 6ին կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ, ժամը 16.30ին Cercle Militaireի (8 Place St. Augustin) սրահներուն մէջ տեղի կ'ունենայ պարի եւ երաժշտութեան հանդէս մը, ի նպաստ Վրացի Թոքախտաւորներու: Հանդէսին կը մասնակցին Փարիզի եւ Մոնթէ Քարլոյի պալէներու արուեստագէտներ, ինչպէս նաեւ Փարիզի Օփերայի եւ ռուսական Օփերայի երգիչ - երգչուհիները: Կը ցուցադրուի ՇՈԹԱ - ՌՈՒՍԹԱՎԷԼԻԻ ՊԱԼԷՆ: Ժամը 8էն վերջ եւրոպական պարեր:

ՀԱՅ ԱՒԵՏ. ԵԿԵՂԵՑԻ.— Ֆրանսահայ եկեղեցիներու նախագահ վերապատուելի փրոֆ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ կը խօսի այս կիրակի առաւօտ ժամը 10.45ին, 58 rue Madame ժողովասրահին մէջ: Նիւթ՝ — «Ոչ թէ «հին աստուածները», հապա Քրիստոս է յաղթականը»:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կիրակի 20 Յունիս, ֆութպոլի եղբայրական մրցում մը տեղի պիտի ունենայ Մարսէյլի մէջ: Հ. Մ. Ը. Մ.ի վեթերանները ընդդէմ Հ. Մ. Ը. Մ.ի «աէլէքթիոն»ին, իր սեփական դաշտին վրայ, Սթատ Աթլանթիք, Սէն Լու, ժամը 4ին կէս օրէ ետք, ի նպաստ Վալանսի Մարզականի կողմէ վիրաւորուած վեց մարզիկներու: Կը յուսանք որ մարզասէրները պիտի բերեն իրենց աջակցութիւնը, միեւնոյն ատեն վայելելով հետաքրքրական խաղարկութիւն մը: Բացումին կը խաղան կրտսերները պատանիներուն դէմ:

ՇԻՐՎԱՆԶԱՏԷԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ ծանօթ արուեստագէտ Տիկ. ՍԻՐՈՒՀԻ ՏՐԴԱՏ ՆԸԾԱՆԵԱՆԻ, ԹՐԱԳՕՇԻ եւ «ՇԻՐՎԱՆԶԱՏԷ» ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԻՆ: 27 Յունիս, Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2.45ին Քազա տ'Իթալիայի թատրոնին մէջ: Կը ներկայացնեն Շիրվանզատէի գլուխ գործոցը՝

ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ

Ընտանեկան բարոյալից եւ ցնցող տուամբ 4 արար: Մուտք տոմսերու գիները 300, 200, 150 եւ 75 ֆրանք: Կը ծախուին բոլոր կազմակերպութիւններուն քով անխտիր: Կեդրոն՝ Տպարան Զաւէն 35 rue Dominicaines, Marseille: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 20 JUIN 1948 Կիրակի 20 ՅՈՒՆԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5372–Նոր շրջանի թիւ 981 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԵՒԵ՛ԼՔ, ԱՐԵՒԵ՛ԼՔ

Աւելի ուշադիր նայուածք մը դէպի Արեւելք։ Դէպի այն ճամբաները որ Հայաստան կը տանին եւ այն բազմութեանց վրայ որ կը տոչորին ամբողջական եւ ազատ հայրենիքի մը կարօտէն։

Նայուածք մը, հոգածութիւն մը եղբայրական, որ միեւնոյն ատեն պիտի ամրապնդէր մեր ղիմադրական կորովը, թեթեւցնելով օտարութեան կսկիծը, այս ափերէն մինչեւ Ամերիկա։

Արդարեւ, ո՞վ պիտի կրնար ժխտել թէ այդ կսկիծը շատ աւելի խոր է անծայրածիր, չորչորուն, համայնակուլ պողոտաներուն վրայ, քան Միջին Արեւելքի մէջ,— Եգիպտոս, Կիպրոս, Լիբանան, Սուրիա, Իրաք եւ Իրան։

Օտարացման, կազմալուծման յորձանքը շատ աւելի դժբաղդ է այստեղ եւ աւելի սրընթաց։ Միջավայրը լայնծուն, մշակոյթը փրփրադանց, իսկ մենք տարուբեր՝ հազարումէկ ելեւէջներու եւ փորձութեանց միջեւ։

Մեր ինքնապաշտպանութեան ճիգերը հազիւ թէ պիտի փրկելու նոր սերունդին 25 առ հարիւրը։ Ձնտանկարը շատ աւելի մութ է Ամերիկայի մէջ, ուր հայ գաղութը արդէն իր ետին ունի 60—65 տարիներու յոգնութիւն մը։

Իսկ այնտեղ, Միջին Արեւելքի մէջ, կը փրկուի 90—95 առ հարիւրը, եթէ միջավայրին ընծայած դիւրութիւնները բազմապատկուին եղբայրական հոգածութեամբ եւ յարատեւ աջակցութեամբ։

Դժբախտաբար «ուսումնական» Փարիզը տակաւին կը գոհանայ շատ հեռուէն, երբեմն ալ հեղինակաւո՛ր ակնարկ մը նետելով այդ բազմահայ ափերուն վրայ։

Շատ բան չէ իր գիտցածը՝ այնտեղ կատարուած նուաճումներու մասին,— տնտեսական, ընկերային, մտաւոր։ Իրական երկունք եւ ստեղծագործ աշխատանք, ուր մշակոյթի ճիգն ալ ճակատաբաց ասպարէզ կը կարդայ, իր բազմակողմանի եւ թանկագին վաստակով։

Այնտեղ երիտասարդութիւնը —ներկայ միջին սերունդը— հասակ նետած ըլլալով արիմնի եւ տառապանքի ճամբաներուն վրայ, վարժուած չէ չանդալից, սնամէջ կանչեր արձակելու։

Իրենց տիրական գիծն է՝ գործել յարատեւութեամբ եւ խանդավառութեամբ։ Միշտ այն գիտակցութիւնն ունենալով թէ կը ծառայեն ժողովուրդի մը որ արժանի է ամէն զոհողութեան։ Մանաւանդ որ կը վայելէ ամէն պատեհութիւն, ազատօրէն զարգացնելու համար իր ազգային մշակոյթը։

Այդպէս է որ այսօր ունինք լայն ցանց մը դպրոցներու, տարրականէն մինչեւ բարձրագոյնը, Սուրիա – Լիբանանի եղբայրական ափերուն վրայ։ (Միայն Հալէպի շրջանին մէջ՝ աւելի քան քառ.)։ Եւ մշակներ մեծ մասով երիտասարդ, սրտանց կապուած իրենց գործին։

Իրենց վաստա՞կը։ Բայց հարցուցէք թէ ի՛նչ կը վճարէիք երէկ, երբ ցիրուցան փռուած չէինք աշխարհի բոլոր ցամաքներուն վրայ։

Եւ հարցուցէք թէ իբրեւ կրթարան ի՛նչ կը ներկայացնէին այն շէնքերը, ուր դաս կ՚առնեն հազարաւոր մանչեր ու աղջիկներ։

Յաճախ անոնց պճլտուն աչքերուն չողերն են որ կը լուսաւորեն այս կամ այն դասարանը։ Եւ անոնց սիրտերուն տաքութիւնն է որ կը չորցնէ ծեփերը թափած պատերուն խոնաւութիւնը։

Դեռ չխօսինք խարխուլ սանդուխներու, կոտրած –թափած գրասեղաններու կամ երերուն տախտակամածներու մասին։

Կը բաւէ ըսել թէ՝ մատի վրայ կը համրուին քիչ – շատ յարմար շէնքերը։ (Այս տեսակէտէն բախտաւոր է Եգիպտոսի գաղութը, Գահիրէի թէ Աղեքսանդրիոյ մէջ)։

Եւ ըսել թէ՝ բոլոր գաղութներուն մէջ ալ կան մարմիններ, մանաւանդ անհատներ, որոնք ի վիճակի են տասը տիպար նախակրթարաններ մէկ անգամէն շինելու ...

Լո՞ւր չունին թէ ջուրի ճամբան չեն գտած։

Թուրքիոյ հայ ժողովուրդին ամէնէն հօծ զանգուածն է որ կը ծաղկի այնտեղ, ա՛յ բախտաւորներ։ Չէի՞ք ուզեր տեւական յիշատակ մը ձգել,— կրթարան, ճեմարան, մարզարան։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ՑԱՆԿԱՊԱՏԷՆ ՆԵՐՍ

« Մէճէլլէ»ին մէջ օրէնք մը կայ, եթէ չեմ սխալիր, որ կը թելադրէ ցանկապատ բարձրացնել արգիլուած բաներու չուրջ։—Այդ օրէնքով՝ գողութիւն չէ ողկոյզ մը խաղող փրցնել, եթէ որթատունկը առնուած չէ ցանկապատի մէջ։ Ատոր համար է, որ գիւղացին խրամ կը բանայ այգիներու չուրջ, փշապատով մը կը ծածկէ կեռասի եւ խնձորի ծառերուն բունը։

Գրականութիւնն ալ ունի իր ցանկապատերը, որպէսզի չզրկուին կարգ մը մեղքեր, անտէր այգիներու մէջ կատարուած ձեւով։

Երկու երիտասարդ աշխատակիցներ, Մինաս Թէօլէօլեան եւ Հրանդ Բալուեան, դժբախտաբար անտեսեցին իրենց պարտէզներուն ցանկապատը, մէկը՝ 1947 Սեպտ. 28ին «Արեւելք»ի մէջ, միւսը՝ դեռ քանի մը շաբաթ առաջ, «Զուարթնոց»ի կողքին վրայ։ Թերեւս շատ բարձր չգտնելով զայն։

« Յառաջ » իր դատապարտութեան խօսքը ըսաւ անցեալ աշնան, արդէն ներողամտութեամբ։ Այժմ, նոյն մեղքին կրկնութենէն ետքը, երբ Բալուեան կուգայ «Յառաջ»ի չուքին, հարկ է յիշեցնել։

Օրէնք է ների՛լ առաջին անգամ։ Ցանկապատը բարձրացնել՝ երկրորդ անգամ։ Չեմ ուզեր ըսել թէ ի՛նչ է օրէնքը՝ երրորդ անգամ։

Երկուքն ալ լածեցին երախայի իրենց վրէժը, վիրաւորելով... իրենքզիրենք։ Երկուքն ալ, մանաւանդ վերջինը, թափեցին իրենց... gourmet։ Այժմ ժամ է զգաստութեան։

« Զուարթնոց»ի խմբագիրը, այսօր կը մտնէ մեր ցանկապատէն ներս, ուրկէ դժուար է դուրս ցատկել... առանց ոտքերը կոտրելու։ Շա՛տ բարձր «Յառաջ»ի ցանկապատը։ Այստեղ արգիլուած են կարգ մը մեղքեր, սահմանափակուած՝ կարգ մը ազատութիւններ։ Այս ընտանիքը ունի իր աւանդութիւնները, մասնաւոր պաշտամունք մը՝ մաքուր գրականութեան։

Աշխատելով այս ընտանիքէն ներս, «Զուարթնոց»ի խմբագիրը անշուշտ հետզհետէ կը մոռնայ անառակ որդիին պատմութիւնը, կը վարժուի կարգապահութեան, կը հրաժարի ցանկապատ ցատկելու փորձութիւններէն, կ՚ամփոփէ ուժերը ի շահ իր պատւոյն եւ հայ գրականութեան։

ԱՐԱՋ

Հայեր ալ ձերբակալուած Պէյրութի մէջ

Մայիս 15էն ի վեր պաշարման վիճակ յայտարարուած ըլլալով նաեւ Սուրիա – Լիբանանի մէջ, Պաղեստինի դէպքերուն հետեւանքով, շատ մը կասկածելիներ ձերբակալուած են անմիջապէս։ Կալանաւորներուն մէջ կան Հայեր ալ։

Այս առթիւ Պէյրութի «Ազդակ»էն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (խմբագրական, 23 Մայիս) .—

« Այն օրէն, որ մեր քաղաքի վաստակաւոր հայ բոլշեւիկները վեհանձնօրէն հրաժարեցան իրենց փառքէն եւ վաստակէն, ապաստանելու համար «Հայրենասէրներու Միութիւն» համեստ անուան տակ, ազգին ու հայրենիքին բարեկամութեան ծառայելու նոր միջոց մը հնարեցին — թռուցիկներով պայքար ամերիկեան աշխարհակալութեան եւ Արաբական Լիկայի անդամակցող երկիրներու իշխանութիւններուն դէմ։

Բոլշեւիկեան վերջին թռուցիկը, լոյս տեսած քանի մը օր առաջ, կը յայտնէ հետեւեալը .—

«Իշխանութիւնները՝ «զինուորական շարժումներու գաղտնապահութիւնը ապահովելու» պատրուակին տակ, կապանքի տակ առնելէ յետոյ մամուլը, սկսած են նաեւ զանգուածային ձերբակալութիւններու։ Բազմաթիւ ձերբակալուած արաբ դեմոկրատներուն մէջ կը գտնուին նաեւ ծանօթ հայ դեմոկրատներ — Եփրեմ Էլլէզեան (Ազգային Կեդրոնական վարչութեան ենթերգաղթի կեդրոնական կոմիտէի անդամ), Կարապետ Երէցեան (Ազգային Գաւառական Ժողովի անդամ), Սեդրակ Ապաճեան (Ուսումնական Խորհուրդի անդամ եւ «Ժող. Ձայն»ի նախկին խմբագիր)։ Կը փնտռուին նաեւ ուրիշներ »։

Բուռն վէճաբանութիւններ

Ազգ. Ժողովին մէջ

ՔԻՉ ՄՆԱՑ ՊԻՏԻ ԾԵԾԿՈՒԷԻՆ

Քլէրմոն Ֆէռանի դէպքերը տխուր եւ բուռն միջադէպերու տեղի տուին Ազգ. Ժողովի ուրբաթ օրուան նիստին մէջ։ Այս քաղաքին համայնավար երեսփոխանը, Պէսէ, իր եւ 50 ընկերներու կողմէ ստորագրուած գիրով մը, պահանջեց որ խկոյն վիճաբանութիւն կատարուի։ Այդ միջոցին համայնավար երեսփոխանները գրեթէ ամէնքն ալ ներկայ էին, մինչ միւս կուսակցութեանց աթոռները մեծ մասով պարապ էին, այնպէս որ համայնավար երեսփոխանին առաջարկը ներկաներու մեծամասնութեամբ ընդունուեցաւ։ Այն ատեն, Պէսէ բեմ ելլալով, եւ պահանջեց որ ոստիկան զինուորները հեռանան գործարաններուն շրջականերէն, դատապարտուած ցուցարարները ազատ արձակուին եւ վիրաւորներուն օգնութիւն տրուի։

Ներքին նախարար Ժիւլ Մոք, (ընկերվարական), պատասխանելով ըսաւ թէ համայնավարները ուզած են Քլէրմոն Ֆէռանի մէջ գրգռութիւն յարուցանել եւ խափանել արտադրութիւնը, շահագործելով ներկայ տնտեսական վիճակը։ Իրենց գրգռիչ ծրագիրներուն համաձայն, խռովութիւններ կ՚ունենային ուրիշ քաղաքներու մէջ ալ պատահիլ։

Համայնավար երեսփոխանները, իրենց ոտքի ելած այս ուղղակի հարուածէն կատղած՝ մեծ աղմուկ յարուցին եւ « մարդասպան, ոստիկան, փտած մարդ, աւազակ» գոչեցին։ «Կ՚ուզեմ որ, ըսաւ Մոք, բոլոր այս անպարգական բառերը նորութեամբ արձանագրուէին պաշտօնաթերթին մէջ, որպէսզի ժողովուրդը իմանայ »։ « Անհրաժեշտ հրամանները տուած եմ», պատասխանեց նախագահը, Էռիօն։ Ասոր վրայ, համայնավարները նորէն աղմկեցին։ Հանդարտութիւնը վերահաստատուելէ ետք, Մոք տեղեկութիւններ տուաւ դէպքերու ծագման մասին։ Բանթողները — ըսաւ — Յունիս 9էն ի վեր սկսած էին արդէն պատրաստութիւններ տեսնել, մինչ Պէրկոնեանի գործարանը պարպելու մասին դատարանին տուած վճիռը Յունիս 14ին միայն գործադրուեցաւ։ Վէճը կրնար կարգադրուիլ տեղական սէնտիքաներուն հետ համաձայնելով. բայց, C. G .T.ի վարիչները մասնաւոր գործակալներ ղրկած էին, որպէսզի ամէն ինչ խանգարեն։ Այս պայմաններուն տակ, հարկ էր որ վերջին խօսքը օրէնքին մնար։ Ահա թէ ինչու աւելցուցած էին ոստիկաններու թիւը եւ ուրիշ քաղաքներէ ոստիկան զինուորներ (C. R .S.) բերել տուած էին օգնելու՝ Բանակցութեանց ընթացքին, C. G. T.ի պատուիրակները պահանջած էին որ գործադուլի պահակներն ալ ներկայ ըլլան ժողովին եւ Պէրկոնեանի գործարանը փակուի։ Այս պահանջը ընդունելի չէր, որովհետեւ, եթէ պէտք է յարգել գործադուլի իրաւունքը, պէտք է յարգել նաեւ աշխատելու իրաւունքը։ Գործաւորներէն վիրաւորուած են 70 հոգի, որոնց տասը տակաւին հիւանդանոցն են. իսկ ոստիկաններէն վիրաւորուած են 275 հոգի, որոնց 104ը քարերու ծանր կերպով։ 113 հոգիի աչքերը վնասուած են քիմիական վտանգաւոր հեղուկով մը, որ արտասուաբեր կազ չէ եւ այս պահուս քիմիական վերլուծումի կ՚ենթարկուի, հասկնալու համար թէ ինչ նիւթ է։

Այս յայտարարութիւնը զայրոյթ պատճառեց համայնավար երեսփոխաններուն, իսկ Մարսէլ Քաշէն գոռաց.— «Սուտ կը խօսիք...»։

Նախարարը պատասխանեց.— Դիւրին է այդպիսի խօսքեր արտասանել երբ ձեր խիղճը հանգիստ չէ։

Երկու կողմէն, լուտանքներ սկսան տեղալ։ Համայնավարներն ու ընկերվարականները յարձակողական դիրք բռնեցին իրարու հանդէպ, ու յանկարծ, ընկերվարական Շառլո համայնավար Լոթի վրայ վազեց ու հարուածեց զայն։ Բռունցքները բարձրացան եւ երեսփոխաններէն ոմանք իրար ապտակեցին։ Պահ մը ետք հանդարտութիւնը վերահաստատուեցաւ։ Նախարարը շարունակեց.— Ըսուեցաւ թէ կռիւներու միջոցին երեք հոգի մեռած են։ Սխալ է այս։ Ձերբակալուած կը մնան միայն 59 հոգի, որոնց մէջ կան օտարներ, 3 Լեհ, 2 Իտալացի, մէկ Փորթուկալցի, 4 Սպանիացի, մէկ Մարոքցի, 3 Հնդկաչինցի եւ գերման նախկին գերի մը։ «Յարգելով հանդերձ ասպնջականութեան օրէնքը, անհրաժեշտ է յիշեցնել թէ այն օտարականները՝ որ կը գործադրեն Ֆրանսացի գրգռիչներու հրահանգները, պիտի արտաքսուին»։

Ասոր վրայ, համայնավարները նորէն կանչեր արձակեցին, մինչ Մոք շարունակեց իր ճառը. «Բանակցութիւնները վերսկսան — յայտարարեց։ Նահանգապետը գիտէ թէ ի՛նչ պիտի ընէ։ Ամէն պարագայի մէջ, վերջին խօսքը օրէնքին մնաց »։ Համայնավար Սըրվէն դարձեալ կոշտ բառ մը արտասանեց ներքին նախարարին հասցէին, բայց, երբ դրուատեց Մոքի քաջարութիւնը եւ զոհո–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳԻՐՔԵՐ ԵՒ ԴԷՄՔԵՐ

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱԲՈՎԵԱՆ

(ՄԱՀՈՒԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Վա՛յ էն ազգին՝ որ աշխարհում անտէր ա,
Վայ էն երկրին՝ որ թշնամու գերի ա,
Վա՛յ էն խաղխին՝ որ իր կեանքը, աշխարհը
Չի՛ պաշտպանիլ ու հարամու ձեռն կ'ռայ։

Շէյքսփիր Համլէթի բերնով տեղ մը կ'ըսէ—« Իցիւ թէ բնակարանս ըլլար ընկոյզի կեղեւ մը եւ բնակէի հոն. քան թէ ունենայի այս տառապանքաբեր երազները»։

Աբովեանի կեանքը մանրամասն ուսումնասիրելէ, այդ անհուն յուսախաբութեանց շղթան մի առ մի քրքրելէ վերջ, նկած ենք այն եզրակացութեան թէ, Աբովեանն ալ 1848 Ապրիլ 2ի առաւօտը երբ դուրս ելաւ իր խեղճուկ բնակարանէն այլեւս չվերադարձաւ, իր տան ամբողջութիւնը վերջին նայուածքով մը դիտելէ առաջ անպայման շրթներուն ունեցաւ Շէյքսփիրեան այդ նախադասութիւնը եւ ինքն ալ իբրեւ մրմունջ փափաղ.— Իցիւ ես ալ բնակած ըլլայի ընկոյզի կեղեւի մը մէջ, սակայն ունենայի չըլլայի այս մահաբեր եւ տանջահար երազները։

Այո, անպայման այդպէս մրմնջեց մեր հէք Աբովեանն ալ ու այդ ապրիլ 2ի առաւօտեան, առնելով արահետ մը որ գիծ կ'առաջնորդէր դէպ ի կողերը Մասիսին, գնաց ու այլեւս անգամ մըն ալ չվերադարձաւ տուն։ Ո՞ւր կորսուեցաւ, ինչպէս մահացաւ, այս բոլորը հարիւր տարիէ ի վեր թաղուած կը մնան խոր անստուգութեան եւ խորհուրդի մը մէջ։ Ճիշդ է, իր անյայտ բացակայութիւնը լուսաբանելու համար հրատարակուած են շատ գիրքեր, ոստիկանական տեղեկագիրներ եւ յուշագրութիւններ, բայց այդ բոլորը ենթադրութիւններէ անդին չեն անցած ու պիտի չանցնին։ Իսկ անոնց մանրամասնութիւնները չեն մտներ մեր այսօրուան յօդուածին մէջ։ Ներկայով կ'ուզենք Աբովեանին մնայուն արժէքները մատնանշել ու այդքան։

Ուրեմն, հարիւր տարի առաջ, 1840ի սկիզբները Արարատեան դաշտի համեստ գիւղերէն մէկուն մէջ ողբալին ձայն մը բարձրացաւ, հեծեծանքներ լսուեցան, սիրտ մը բոցավառեցաւ, ու հակառակ այն երեւոյթին որ այդ օրերէն աղբին ճիշդ դար մըն է սահեր, ոչ այդ բոցն է մարեր, ոչ ձայնն է նուաղեր եւ ոչ ալ գունատեր այդ Աբովեանակերտ գաղափարները։ Ընդհակառակն, քանի հայ կեանքը իր հոլովոյթն է հիւսեր, իրբեւ ողեղէն սրին եկեր եւ փարեր ենք այդ ազգակերտ առանցքին։ Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի»ին եւ անոր կեդրոնական տիպար Աղասին եղան առաջնորդը մեր քայլերուն եւ 1858 թուականէն ի վեր (երկը գրուեցաւ 1844ին, սակայն երկար տարին անտիպ մնաց. առաջին տպագրութիւնը տեղի ունեցաւ ուրեմն 1858ին) կը քալենք այդ բացուած գաղափարական ակօսին մէջէն։ Դիւցազնավէպին էջերէն յորդող ազգանուէր շունչէն, ջերմութենէն, տենչապաշտութենէն սերունդներ ոգեւորուեցան, տաղանդներ ուռճացան եւ եթէ ուզենք պրպտել Րաֆֆիի, Ահարոնեանի, Ծերենցի եւ ուրիշներու գրականութեան ներքին գաղափարական վարդապետութիւնը, այս բոլորը ան-ուղղակի կը կապուին Աբովեանի Աղասիին պարզած թուրի փայլատակման։

Խ. Աբովեանի մուտքը մեր գրականութենէն ներս ոսկեղէն դարագլուխ մը կը ձեւացնէ։ Ինք եղաւ հիմնադիրը ռուսահայ վիպագրութեան, կարելի էր ըսել մեր գրականութեան, քանի որ Աբովեանով կը սկսի բուն վիպագրութիւնը մեր մէջ։ Նոյնպէս Ս. Նազարեանէն եւ Մ. Նալբանդեանէն շատ առաջ, իրմով սկսաւ աշխարհաբար լեզուին գործածութիւնը արեւելահայ հատուածին մէջ։ Ու դարձեալ Աբովեանն էր որ առաջին անգամ իր երկովը հնչեցուց ազգայնական լարը Հայոց գրականութենէն ներս։ Իբրեւ միտք եւ արտայայտութիւն (իր տալու ձեւն ու լեզուն) ինչ որ գրեց ու տարփողեց, առաւել կամ նուազ տարբերութիւններով ընդունուեցան յաջորդական սերունդներուն կողմէ, ու այսպէսով հայ կեանքը կաղապարուեցաւ աբովեանականութեան վրայ։

Զանազան մէջբերումները (հատուածաբար) ինքնին ցոյց կուտան թէ, Աբովեան ինչքան տիրական տեղ գրաւեց ժամանակակից հայ մտածողութեան մէջ։

Այսպէս, երբ «Վէրք Հայաստանի»ին լոյս տեսաւ, ուրեմն ճիշդ երկու տարի վերջ, 1860էն սկսեալ արդէն ծնունդ կ'առնէ այս Աբովեան սեփականացնելու մարմաջը մեր մէջ։ Պահպանողական «Կռունկ»ը, Մ. Աղաբէկեանի ստորագրութեամբ կը գրէր. «Կարող ենք եւ մենք արդեան Հայքս պարծենալով ասել, թէ մենք նոր ժամանակաց, նոր գաղափարաց հետ մի նոր գրականութիւն ունինք»։ (Կռունկ, 1860 *Թուակ. էջ* 773) :

Անկէ վերջ մասամբ կրօնա-գաղափարականութեան դրօշակիր «Փարոս»ը, հրատարակելով Աբովեանի երբեմնի ընկերոջ Մսերեանի նամակները, տեղ կուտար յատկանշական տողերու,— « Սիրտ մեր մի, հոգի մեր մի, կամք մեր մի, նպատակ դիտման մերոյ մի, եւ զի՞նչ քան զայս գերազանցագոյն միաւորութեան եղանաք.։ Ես Խաչատուրայ եւ Խաչատուր ինք»։ (Փարոս, 1876, *Թիւ* 5, *էջ* 24) ։

Դարձեալ, զուտ պահպանողական «Նոր Դար»ը կ'առաջարկէ կանգնեցնել Աբովեանին արձանը Երեւանի սալոդ եկեղեցին գաւիթին մէջ, ճիշդ դիմացը Մասիս լերան։ Այդ առթիւ կը կարդանք նոյն թերթին մէջ.— « Ոչ մէկ հայ գործիչ այնքան մօտիկ չէ մեր սրտին եւ մտքին, որքան Խ. Աբովեան»։ (Նոր Դար, 1893, *Թիւ* 30)։ *Համարձակ հմուտ եւ մեծ տեսաբան Աշոտ Յովհաննիսեան «Աբովեան» խորագրով հատորի մը մէջ կը գրէ — « Հայաստանի աննախընթաց ծաւալով ու թափով զարգացող պրոլետարական լեզուն հիմնականում խմորւում է այսօր Աբովեանի յառաջ մղած արարատեան բարբառի շաղախից»։*

Այս պահպանողական, կրօնական կամ համայնավար ուղղութիւններէն անցնինք քիչ մըն ալ մեր ազգայնական հոսանքներուն։ Րաֆֆին, «Սալբի»ի Ա. տպագր. յառաջաբանին մէջ կ'ըսէ —

« Անմահ Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի»ն ամէն մի հայ մարդ, որքան անգգայ լինէ նաեւ սառնասիրտ, դարձեալ սիրում է այդ հրաշալի գիրքը։ Ունեցնում է նոցա կուրծքերը մի վսեմ ազգասիրական ոգեւորութեամբ»։

Իսկ Դաշնակցական մամուլին, Դաշնակցական գրիչներուն մօտ չկայ մէկ թերթ կամ հատոր որոնց մէջ տարփողը հիւսուած չըլլայ Աբովեանին։ Վարանդեանն է որ իր հուժկու, գեղեցիկ տողերովը կ'ըսէ.—

«Մի ձայն միայն հնչում էր՝ բարձր ու խրոխտ այդ մեհեանում, մեղմացուցիչ լռութեան մէջ. հնչում էր մարդկային արժանապատուութեան լիակատար գիտակցութեամբ, առանց ճնշու սողալու, չոյելու, երկրպագելու։ Առիկա մեր Խ. Աբովեանն էր՝ իր « Վէրք Հայաստանի»ով»։

Այսքան մը քաղ բացատրիչ է արդէն եւ հաստատող թէ մէկ դար վերջ Աբովեան հասած է այն տեսակ բարձրութեան մը, դարձած այն աստիճանի համահայկական տիրապետող դէմք որուն տաղանդին առջեւ բոլորը կը խոնարհին։

×

Աբովեան ծնած էր Երեւան նահանգի Քանաքեռ գիւղին մէջ 1804ին։ Իր կրթութիւնը ստացաւ նախ Էջմիածին, յետոյ Թիֆլիս, Ներսէսեան վարժարանի մէջ եւ ապա Դորպատ։ Համալսարանական այդ ստանալէն վերադարձաւ 1836 թուականին եւ միայն 12 տարի կրցաւ աշխատիլ հայ միջավայրին մէջ, քանի որ անհետացաւ 1848ին։ Ինչպէս ներկայիս՝ երբ՝ հանրային եւ գրական ասպարէզներու մէջ պզտիկ խմբակ մը ցոյց տուողները կը հալածուին, դաւեր կը լարեն որպէսզի դուրս անէն բանէ եւ քաշուին հայկ. կեանքէն, նոյնն էր կացութիւնը այդ օրերուն ալ։ Աբովեան բացառիկ տաղանդ մը իրենց շրջապատին մէջ՝ հալածեցին, դաւեցին, բամբասեցին իրեն-դէմ, մոլուցքը հասցնելով այն աստիճանի՝ որ վերջին տարին արդէն մնաց բոլորովին անգործ, ծանրաբեռնուած ընտանեկան հոգերով եւս (ունէր կին մը եւ երկու զաւակներ)։ Անհետանալէն քանի մը տարի առաջ դիմեց կաթողիկոսին եւ հոգեկան ծանր նօպայի մը մէջ խոստացաւ լքել իր ընտանիքն ալ, միայն թէ տրուէր իրեն ասպարէզ՝ հայ կեանքին ծառայելու համար։ Մերժուեցաւ։ Լեցուած էր Մխիթար Աբբահօր խոէսաբներովը, բայց դատապարտեցին զինք, ու այլեւս բոլորովին լքուած ու դառնացած կեանքէն՝ հեռացաւ տունէն՝ այլեւս անգամ մըն ալ չվերադառնալու մտադրութեամբ։

Ներկայիս Աբովեանի արձանը Երեւանի Աբովեան-պողոտային վրայ որպէս խոշոր ամօթ մը ցցուած կը մնայ հայ կեանքին դիմաց։ Իր ողջութեան նոյնիսկ իր գործերը լոյս չտեսան։ Գրած է «Պարապ վախտի խաղալիք, պարապ մարդու տանու միրգ» (վերնագիրը անգամ ինչ հեգնանք հասկցողներուն համար.), «Հազարափեշէն», (չափածոյ), «Ամերիկու լուս ցցիլը», «Դորպատեան «Յիշատակարան», «Առաջին սէր»(վէպիկ), «Ցէոգարար» (երգախաղ), «Ոմաննա», «Թուրքի Աղջիկը», «Նախաշաւիղ», «Աղասու խաղը» (չափածոյ(, մօտաւորապէս 7000 տող, անտիպ է եւ կը գտնուի Երեւանի ձեռագրեած մատենադարանը. ու վերջապէս իր գլուխ գործոցը՝ «Վէրք Հայաստանի»ն։

Հանդիստութեան զարմանալի եզրեր կան Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի»ին եւ Գ. Նարեկացիի միջեւ։ «Վէրք»էն կարգ մը էջեր, իրբեւ պատկերներու եւ ածականներու շարայարում, ճիշդ ու ճիշդ Նարեկացին կը յիշեցնեն։ Մին Աստուածը տեսաւ ու տարփողեց, իսկ միւսն ալ՝ Հայաստանը։ Մին կ'ըսէ.— «Կենարին յիշատակաց ճենճերիմ», իսկ միւսը՝ «Լիսից համար զուրպան ըլլիմ»։ Մէկուն մօտ երկրայինը, իսկ Աբովեանին համար ալ երկրայինը ու երկրայինին մէջէն ալ միայն մեր հայրենիքը։

« Վէրք. Հայաստանի»ը խոկական-դիւցազներ—

Սովետական գրականութեան հայրենասիրական ոգին

ԽՄԲ.— Ամփոփուած «*Սովետական Հայաստան*» ամսագիր 1947 Դեկտ.ի թիւէն.— Ձօր երկու օր առաջ ստացանք.—

Գեղարուեստական գրականութեան առանձնայատուկ նշանակութիւն է տրւում մեր երկրում։ Գիրքը դարձել է ժողովրդական լայն զանգուած — ների սեփականութիւնը, դարձել է նրանց խոր — հրդատու, նրանց դաստիարակողը։

Ինչ բնագաւառում էլ աշխատի սովետական մարդը, տնտեսական, գիտական, թէ արուեստի, նրա հիմնական նպատակն է իր աշխատանքով օգտակար լինել իր սովետական հայրենիքին։ Հայ — րենասիրական զգացումը վսեմ զգացում է։

Եւ բնականաբար չկայ մի գրող, որ իր երկրում չարծարծի այդ մեծ գաղափարը։ Անցեալում էլ հայ գրողները, նրանց առաջաւոր մասը հանդէս եւ եկել իբրեւ վառվռուն հայրենասէրներ։ Սակայն այսօր մենք ունենք նոր, աւելի բարձր աստիճանի հասցրած հայրենասիրութիւն։ Սովետական հայրենասիրութիւնը հանդիսանում է մեր հասարակութեան շարժիչ ուժերից մէկը։

Սովետական գրողի սրբազան պարտքն է լրջօրէն ուսումնասիրել այն նորը, ինչ մենք ունենք մեր իրականութեան մէջ, տեսնել այն ամուր ու հաստատ կապը, որ այսօր միաւորում է ՍՍՌՄ. ժողով ուրդներին։

Րաֆֆին նոյնպէս իր երկերում արծարծել է հայրենասիրութեան գաղափարը։ Րաֆֆին իր « Խենթը » առանձին սիրով է նկարագրում հայրենասէր Վարդանի կերպարը։ Հերոսն իրեն մատչելի բոլոր միջոցներով պայքարում է հայ ժողովրդի բարօրութեան համար։Սակայն Վարդանն իրական կեանքից ելք չի գտնում եւ երազում է ազատ Հայաստանի մասին, այդ երազով էլ աւարտւում է նրա կեանքը։ Վարդանն իր ժամանակի ծնունդն էր, եւ ինչպէս իր նման շատ հերոսներ, խորտակւում է ժամանակի դաժան իրականութեան հարուածների տակ։

Այսօր այլ է կեանքը, ոչ միայն հայ ժողովուրդն իր բախտի տէրն է դարձել, այլեւ մեր բազմազգի մեծ սովետական բոլոր ժողովուրդները եղբայրական կապերով կապուած են միմիանց եւ խոր ակնածանքով են արտայայտւում այս կամ այն ժողովրդի մշակոյթի, նրա ազգային առանձնայատկութիւնների մասին եւ փոխադարձօրէն ոգեւորւում միմիանց յաջողութիւններով։

Եւ բնականաբար ինչ նիւթի մասին էլ գրելիս լինի սովետական գրողը՝ բանւորի թէ գիւղացու, մտաւորականի թէ ռազմիկի, գրողի հիմնական ելակէտն այն է, թէ ինչքան է իր հերոսն իր ձգտումներով, իր գործողութիւններով օժանդակում հայրենիքի բարգաւաճման գործին։

Հայրենիքի ջերմ շնչի տակ են կազմաւորւում մեր մարդու գաղափարները, աճում նրա բնորոշ յատկութիւնները։ Հայրենիքի սիրոյ գաղափարը գողտրիկ տողերով արտայայտել է բանաստեղծ Յովհ. Շիրազը։

Իմ սուրբ հայրենիք, դու սրտիս մէջ ես,
Դու սրտիս մէջ ես, ոչ լեզւիս վրայ,
Իմ սրտիս միջից՝ թէ սիրտս ճեղքիս՝
Դրօշիդ բոցը պիտի հուրհրայ։

Սովետահայ գրականութիւն զարգացման հէնց սկզբնական շրջանում մեր նշանաւոր գրողները այդ բանը արտայայտեցին։ Դերենիկ Դեմիրճեան մէկն է դրանցից, եթէ առաջներում կեանքի դժբախտութիւն մըն է, տեսակ մը տարերային պոռթկում որուն հանդարտութիւնը կոնդայ սեղմուելի հայրենասիրութիւն կոչուած բառին մէջ։ 1840 թուականներու «Գովք Հայաստանի»մը եթէ կ'ուզէք։ Գործին արժանիքներն են, նախ արուեստագէտին սիրտը որ էջ առ էջ կը քակուի, կը բզկտուի մեր առջեւ եւ կը խլէ արցունքներ մեր աչքերէն։ Յետոյ հոդ ցուցադրուած հայ ժողովուրդին տառապանքը, իղձերը, յոյսերը, նահապետական նիստ ու կացը, ձգտումները ու վերջապէս իտէալը։ Իտէալը՝ կտոր մը հող, մեր սեփական երդիքը ունենալու։ Եթէ նալպանտեան ազատութեան զգացումը բերաւ մեր մէջ, Րաֆֆին հայրենիքի եւ Ահարոնեան խորխտութեան, Աբովեանն ալ տուաւ Ազգութեան, ազգ դառնալու ձգտումը եւ Շէյքսփիրեան ողբերգակ պոռչաքի մը շրթներուն մէկնեցաւ այս աշխարհէն՝ իբրեւ կտակ մեզ ձգելով իր անմահակերտ, չքնաղ երկը, « Վէրք Հայաստանի»ն։

Ինչ յատկանշական բառ՝ «վէրք»ը այսինքն աղաղակին արտինահտում, ու երբ գայ օրը, երբ իրականանայ մեր բաղձանքներուն ատաղձացումը, անշուշտ Աբովեանի ոգին պիտի փոխէ գիրքին խորագիրը ու պիտի ըսէ.— « Փառք Հայաստանի »։

ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

դակ պայմաններն տակ ընտանիքի սիրած անդամներից մէկը աւելորդ բեռ էր դառնում ընտանիքի համար (տես 1916ին գրած «Աւելորդ» պատմուածքը)· ապա Սովետ. Հայաստանում այլեւս աւելորդ մարդ չկայ, ամէնքը իրենց տեղն ունին կեանքում եւ ամէնքի համար ապրելու եւ գործելու հնարաւորութիւն կայ: Նոր մարդու կերպարի փայլուն նմուշ է «Սաթօն» պատմուածքը: Սաթոն գիւղից քաղաք եկած մի համեստ աղջիկ է սպասաւոր, բայց այդ սպասաւորը մարդկային որպիսի արժանապատուութիւն ունի: Հին հասարակակարգի մարդկանց դուր չի գալիս, որ գիւղական աղջիկը խօսում է «աշխատանքի կոլեկտիւի», «պրոֆէսիոնալ շահերի» բանուորական ուժի կոմպլեկտաւորման» եւ նման հարցերի մասին: Սակայն Սաթոն աշխատանքի մարդ է, եւ քանի որ նա համոզուած է որ աշխատանքն է Թագաւորում, Նորոգ երկրում, ապա նա կարող է ինքնավստահ լինել եւ յաղթանակով դուրս գալ դժուարութիւններից:

Դեմիրճեանի հերոսները, լինեն դրանք քաղաքացիական կռիւներում, Հայրենական Մեծ Պատերազմում, գործարանում թէ գիւղում, նրանք հայրենասէրներ են, որոնց համար ամենանուիրական բանը իրենց հայրենիքին օգտակար լինելն է:

Հայրենասիրութեան գաղափարը տիրապետող է նաեւ Ստեփան Զորեանի ստեղծագործութիւնների մէջ: Հայրենական ջերմ շնչով են գրուած «Նաիրի Զարեան»ի երկերը: Հայրենական պատերազմի ընթացքում առանձնապէս բեղնաւոր դարձաւ նրա գրիչը: Նրա ոճը առնական էր ու խրոխտ:

Նորոգուել է ժողովուրդը մեր,
Ինչպէս երկրաշարժից յետոյ վերակառուցուած մի տուն,
Ինչպէս մոխրած քարից ի լոյս վերածնուած Մհեր,
Ինչպէս վերադարձած պատմութիւն:

Ի՞նչ արբեցական թռիչ շնչով է Գեղամ Սարեանը խօսում Սովետական Հայաստանի մասին:

Ով է ծնել
Շողշողուն այս պատանին
Լուսագէս ու Հրաչեայ
Շողշողուն այս պատանին
Խարտեաշ վարսերը փռել,
Լոյս է տուել խաւարին,
Ցոյս է տուել սրտերին
Շողշողուն այս պատանին:

Հայրենական Մեծ պատերազմի ժամանակաշրջանում մեր ռազմիկ գրողները Հրաչեայ Քոչարը, Գուրգէն Բորեանը, Թաթուլ Հուրեանը եւ ուրիշներ առանձին հաճոյքով եւ գեղարուեստականութեամբ նկարագրում էին հայ եւ ռուս ժողովրդի եղբայրական միւս ժողովուրդների բարեկամութիւնը յանուն հայրենասիրական մեծ գաղափարի:

Մեր երկրին ամէն մի թուփը, քարը, ամէն մի նոր շէնք ու ջրանցք սիրելի է մեր ժողովուրդին. այդ ամէնի մէջ մեր ժողովուրդը գտնում է իր լաւագոյն մասնիկը եւ դա սիրելի ու նուիրական է դառնում բոլորի համար:

Սովետական գրականութեան բնորոշ գիծն այն է, որ հայրենասիրութիւն քարոզելով, նա չի սահմանափակւում ազգային նեղ պատեանում, նրա հորիզոնները լայն են, նրա հայրենասիրութիւնը խարսխուած է ժողովուրդների եղբայրութեան վրայ: Սովետական հայրենիքում վերացած լինելով դասակարգերը, վերացուած է մարդը մարդուն շահագործելու գայլ սկզբունքը: Մեր երկրում հայրենիքը բոլորի համար հարազատ մայր է եւ մեր դիրկն են ձգտում նրա բոլոր զաւակները: Հայ ժողովրդի մեծանուն բանաստեղծ Աւետիք Իսահակեանը ասել է.

Դու նորից ծաղկել ցնծում ես նորից
Ելնում է ծուխը խրճիթներից հին,
Ուր մայրս՝ անուշ օրօրել է ինձ,
Իմաստաւորել մանուկ իմ հոգին
Քո հզօր լեզուով, երկիր կաթոգին:

ՀՄԱՅԵԱԿ ՍԻՐԱՍ

ՊՈՒՏ'Մ ՏԻՏԱՂ

«Կրթիչ ժամացոյց»...

Սրահ կը վարձենք: Լաւ: Ցանկադրեր կը թխենք: Շատ բարի: Նախագահներ կը ճարենք՝ իրականը գտա եւ անուանականը — «պատուոյ» անդամ: Պէտքականութիւն մըն ալ այս: Ազգասիրականութեան պահանջ ...

Բայց սա յայտագրի գործադրութիւնը, ամս ինչ օյիններ կը բանայ մեր գլխուն:

«Բացում: Ժամը ՃԻՇԴ Ցին:

Մի աճապարէք: Խնդրուէկուին՝ նախագահին եւ միւս գերակատարներուն հետ կրնաք սրահ մտնել ...

«Տիկիններ եւ պարոններ: Բացուած կը յայտարարեմ հանդէսը ... »: Նախագահը, այս յայտարարութենէն վերջ, խօսք տալով յաջորդ բանախօսին տե՞ղը պիտի նստի կը կարծէք... հրամմեր էք բարեկամ ...

Իբրեւ նախագահ, առաջին մը ձեռք ձգելէ ետքը, պէտք է բռնել օրուան նիւթին կոտոշէն: Հա քաշելէն — քաշքշելէն եւ յաջորդելիք բոլոր բանախօսներուն նիւթերը սպառելէն վերջ պէտք է փակցնել «շուղելով երկարել՝ կը վերջացնեմ»ը:

Ունկնդիրները կարծելով որ վերջակէտին հասած են, լայն շունչ մը կ'առնեն, բայց իրենց չար բախտէն, բանագործը նոր ներշնչում մը կը ստանայ եւ կը սկսի շարունակել իր չինարար խօսքը..

«Պիտի խօսիմ»ներու տողանցքը որ սկսի, ՝այ համբերութեան օշարակին սրուակը բանալու է: Մտիկ ընել նոյն միտքերը տարբեր շարադասութիւնով եւ քանի մը ածականներու յաւելումով:

Ջամհրոյթը, քոմը արճիճի պէս կը նստին վրադ:

Երգողներուն, արտասանողներուն է հերթը:

— Պիտի երգէ Պ. Ջէմպիլեան ...

Ամէնքը աչք ու ականջ լարած, կը սպասեն ու կը սպասեն:

«Դժբախտաբար, Պ. Ջէմպիլեան, «կամքէ անկախ» պատճառներով կը բացակայի»ն կը տեկուի բեմին վրայ ...

— Պիտի արտասանէ Օր. Կիւլիւմշահ:

— «Դարեր, դարեր առաջ...» սկիզբը կայ, վերջը չկայ նիւթով մը քրտինք կը կաթէ օրիորդը:

— Պիտի երգէ Իգնատիոս Սալունծի:

Ծափ, ծափ, ծափ: Հա՜, հուռռա՜: Վայրկեանները Թիք — Թաք, Թաք — Թիք ... երգիչը չերեւար: Բեմին քուլիսի ծակէն մէկը կ'ելլէ աճապարանքով, եւ շուրջը դիտելէն ետքը ներս կը մտնէ կրկին: Երկրորդ մըն ալ ելլելու պէս բան մը կ'ըսէ ներս կը քաշուի ծակէն: Խլրտումներ մըն է կը սկսի:

Նախագահը, աչքերը տնկած կը նայի դէպի ծակը:

Վերջապէս: «ա ա ա ի ի ի» երգը կ'արտասանուի երգիչին հագագէն ...

— Վայ, ... Ծօ ժամը տասն երկուքին տասը կ'ուզէ վերջին գնացքը պիտի փախցնեմ ...

Արշակ Էլի, գոնէ վերջին թիւերը առնենք: Ախ ինչ խենդ բան ըրի հոս գալով: Ականջս բան չի մտներ: Ինչ անխիղճ մարդ են սա բեմը երգողները:

— Կեցի կնիկ, սա երգն ալ մտիկ ընենք:

— Մարդ, տղաքը դրացիին մօտ ձգեցի, հապա արթննան եւ սկսին ճչալ: Խիղճ չունի՞ս:

— Գետնուղին փակուած է: Երթանք սրճարան մը նստինք մինչեւ լուսնայ:

— Ախ, պանդոկը սենեակ չգտանք, Տիկին Սուրբիկ, քալելով նկրոջս տունը պիտի երթանք:

— Մենք ալ Մարտիկին հետ, հոս իր մէկ ընկերոջը սենեակը կ'երթանք, գոնէ մինչեւ մեթրոյին բացուիլը կը պպզինք հոն: Ինչ ընենք ալ եղաւ ...

×

Քանի այս է մեր «ամենախնթացք»ներուն նկարագիրը, կը վախնամ, օր մը սրահներուն տէրերը, ոստիկաններով դուրս քշեն մեզ: Եւ իրաւունքով: Պէտք է ճար մը գտնել:

Կ'առաջարկեմ: Օր առաջ կազմել «կրթիչ ժամացոյցի համազանակի Մարմին» գնելու համար ազդկարար զանգով հսկայ ժամացոյց մը:

Սոյն ազգապատկան գործիքը պարտաւորիչ դարձնել բոլոր հանդէսներուն եւ դասախօսութիւններուն՝ զետեղելու համար նախագահին ճիշդ դիմացը:

Բանախօս, երգիչ, արտասանող, հանդէսի սկզբնաւորութեանը բոլորը բազմեցնել նախագահին եւեւ աթոռները եւ անկաշառ հսկիչով մը ապահովել զանոնք:

Նշանակել խօսողներու վայրկեանները եւ ժամացոյցը լարել ըստ այնմ:

Բացարձակապէս արգիլել «պիտի», «պիտի»ները եւ երկարելովները:

Երբ ժամանակը լրանայ եւ բանախօս ու երգիչ չկարենան զսպել իրենց լեզուն, անմիջապէս կախել «կրթիչ»ին կոճակին վրայ եւ անոր զանգին հուժկու ձայնովութեամբ դատապարտել զիրենք:

Խոստմնադրուածներու ցանկը անցընել եւ արգիլել տարի մը բեմերու վրայ ցուցադրուելէ այն դերակատարները որ գոքանչին ակռայի ցաւը կամ քիթին գլխարկը նորոյթի չյարմարելու պէս «կամքէ անկախ» պատճառներով կը բացակայէին բեմէն:

Եթէ, այս բոլորը չկարենան ուղղել եւ խիղճը արթնցնել մեր հանդիսադրօններուն՝ կ'առաջարկեմ մեր «ազգասէր» հասարակութեան որ իրենց պզտիկները միասին բերեն սրահ եւ նախօրօքէն մը ապահովեն սրահին մօտիկ հիւրանոցի մը մէջ:

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (30)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԺԷ.

Խումբին առջեւէն կ'երթար Աշոտ Երկաթը, ինչպէս հասարակ զինուոր մը: Ան կեցաւ պահ մը եւ սրբեց ճակատի քրտինքը: Ձնկատեց մինչեւ անգամ որ ճիշդ իր ոտքին տակ կը տարածուէր քնացած պահապանը: Ցանկարծ լսեց խուլ տմուկ մը: Հեռուէն ձայն մը կ'ըսէր կարծես.

— Կուգան, կուգան ... շահնշահը:

Աշոտ Երկաթ մերկացուց սուրը, բայց նայելով իր ոտքերուն տակ փռուած պահապանին, սուրը կրկին պատեանը դրաւ եւ մրմռաց ինքն իրեն.

— Էհ, ասոր համար չարժեր սուր հանել:

Բոլոր զինուորները արդէն հաւաքուած էին իր շուրջը, եւ հրամանիկը սպասէին: Ցանկարծ լսուեցաւ անկումի մը խուլ ձայնը, մէկը կարծես գլորուեցաւ ձորէն վար:

— Ո՞վ ինկաւ, հարցուց Աշոտ Երկաթ:

— Ոչ ոք, պատասխանեց զինուոր մը. պահապաններէն մէկը Մահմէտի գոգն ուղարկեցինք:

— Շատ լաւ ըրիք: Այժմ պէտք է զգուշութեամբ առաջանալ եւ սկսիլ կոտորածը. բայց երբ տեսնէք որ իմացան մեր բերդ մտնելը, ամէն կողմէ ահագին աղմուկ բարձրացուցէք եւ շփոթութիւն ձգեցէք բերդականներուն մէջ:

Մի խնայէք ոչ ոքի, մինչեւ որ վար չդնեն զէնքերը: Դէհ, կտրիճներս, սկսեցէք գործի, ժամանակ պէտք չէ կորսնցնել:

Անմիջապէս քանի մը խումբերու բաժնուեցան հայ կտրիճները, եւ ամէն կողմէ սկսաւ կոտորածը:

Քնացած զինուորները չգիտէին մարդի՞կ են իրենց գլուխները կտրողը թէ դեւեր, անոնք մինչեւ անգամ ժամանակ չունեցան զէնքի դիմելու:

Դեռ արշալոյսը նոր կը բացուէր, երբ ամբողջ բերդին մէջ գտնուած արաբ զօրքին կէսը ջարդուած էր, միւս կէսն ալ գերի բռնուած:

Աշոտ Երկաթ ազատ շունչ քաշեց, երբ զգաց որ վերջին հարուածը տուաւ Եուսուֆի զինուորներուն: Անոնք այլեւս պիտի չհամարձակէին անհանգիստ ընել զինքը:

Այսպէս, ջախջախելով Եուսուֆի զօրութիւնը, Աշոտ Երկաթ փութաց դառնալ Արշարունեաց երկիրը:

915 Թուականին՝ հայ իշխանները, ականջելով Աշոտի քաջագործութիւններէն եւ կարճ ատենուան մէջ ձեռք բերած յաղթութիւններէն, ժողովի նստեցան ախոյեաններու Գուրգէն Թագաւորին եւ վրաց Ատրներսեհ արքային հետ, եւ Թագաւորեցուցին զայն իր հօրը փոխարէն:

Այնուհետեւ ան սկսաւ բարեկարգել իր երկիրը եւ խնամել իր ժողովուրդը՝ հօր մը պէս: Փառքի համար չէր մտածեր ան, իր միակ փափաքըն էր տեսնել ժողովուրդին բարօրութիւնը:

Սակայն այս խաղաղութիւնը երկար չտեւեց. նորէն արեան եւ կոտորածի ասպարէզ դարձաւ երկիրը:

Այս անգամ վէճը շատ ծանր էր:

ԺԸ.

Իբրեւ հայր իր ժողովրդեան, իբրեւ պարզ քաղաքացի, Աշոտ Երկաթ՝ մէկ կողմ թողած իր սուրը՝ կը շրջէր ժողովուրդին մէջ, անոր վէրքերը բուժելու, անոր կարիքներուն դարմանատանելու համար:

Քաղաքէ քաղաք, գիւղէ գիւղ կ'երթար այսպէս, ծանօթանալու ժողովուրդի դրութեան հետ, երբ անակնկալ դիպուածը ստիպեց զինք նորէն զէնքի դիմել, նորէն արեան ասպարէզ իջնել:

Իրիկուն մը, երբ նոր վերադարձեր էր ժողովուրդին մէջէն շրջագայութենէն, իրեն յանձնեցին փոքրիկ նամակ մը, որ գրուած էր մանր բայց գեղեցիկ գիրերով:

— Ո՞վ բերաւ այս նամակը, հարցուց Աշոտ Երկաթ իր ծառաներուն, շարունակելով ափին մէջ դարձնել նամակը:

— Գիւղացի մը, որ իր անունը եւ ուրտեղացի ըլլալը չուզեց յայտնել, պատասխանեց ծառան:

Աշոտ Երկաթ շտապով բացաւ նամակը եւ սկսաւ կարդալ.

«Քաջդ Աշոտ շահնշահ,— գրուած էր նամակին մէջ,— մի կարծեր, թէ միայն անոնք են քու բարեկամներդ, որոնք անձամբ կը ճանչնան քեզ:

ԲԱԳՐԱՏ ՅԵՎԱՃԵԱՆՑ

դութիւնները։ Դէսէ շատ թոյլ կերպով պաշտպանուեց, եւ իր հարցաքննութիւնը մերժուեցաւ 186 ձայնի դէմ 404 ձայնով ։

ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒԻ

Քլերմոն Ֆէռանի մէջ աւելի հանդարտ է կացութիւնը։ Կեանքը վերսկսած է կիսովին։ Քանի մը կառքեր սկսան երթեւեկել, եւ խանութներէն շատերը բացին իրենց դուռները. սրճարանները նմանապէս։ Տեղական թերթերն ալ հրատարակուեցան։ Փողոցներու մէջ այլեւս ոստիկան զինուոր մնացած չէ. բայց, Պէրկունեանի գործարանը գրաւուած է դեռ ոստիկաններուն կողմէ։ Շոգեկառքի պաշտօնեաները վերսկսան աշխատիլ։ Աշխատաւորական երեք սէնտիքաները միասին ժողով մը գումարեցին։ Կ՚ըսուի թէ կ՚ուզեն որ իրենց որոշ խոստումներ ըլլան, գործադուլը դադրեցնելու հրաման տալէ առաջ։

Նոր դրամ Գերմանիոյ մէջ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ

Ամերիկեան, անգլիական եւ ֆրանսական գրաւման գօտիներու իշխանութիւնները ուրբաթ օր հրատարակեցին զեկոյց մը, ծանուցանելով թէ դրամական նոր օրէնքը պիտի կիրարկուի Յունիս 20էն սկսեալ։ Այս օրէնքին գլխաւոր տրամադրութիւնները տուած էինք մեր նախորդ թիւով ։

Պերլինի դաշնակից հրամանատարութեան խորհրդային պատուիրակ զնդապետ Ցէլիզարով յայտարարեց թէ այս որոշումը հակառակ է Փոցտամի համաձայնութիւններուն։ Մարաջախտ Սոքոլովսքի ալ իր կողմէ յայտարարութիւն մը ուղղեց գերման ժողովուրդին։ Բողոքեց Դաշնակիցներուն կողմէ կատարուած դրամական փոփոխութեան դէմ, եւ արգիլեց Անգլեւսաքսոններու կողմէ շրջաբերութեան հանուած նոր մարքերուն մուտքը՝ խորհրդային շրջանին մէջ ։

Պերլինի սովետ իշխանութիւնները որոշեցին երթեւեկը դադրեցնել իրենց գրաւման շրջանին եւ արեւմտեան Գերմանիոյ միւս շրջաններուն հետ ։ Միայն վաճառաբարձ կառախումբերը պիտի կըրնան բանիլ ։

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ԳՈՐԾԻ ԿԸ ՍԿՍԻՆ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը եւ ամերիկեան բանակը միասնաբար զեկոյց մը հրատարակեցին, որով կը յայտնեն թէ՝ Մ. Նահանգները երկար ատենէ ի վեր արդէն անհրաժեշտ նկատած էին փոխել գերման դրամական դրութիւնը, եւ նախաձեռնարկ եղած էին որ այս փոփոխութիւնը կատարուի Չորս Մեծերու գործակցութեամբ։ Բայց, Սովետները, քաշուելով Պերլինի Հակակշռի Խորհուրդէն, վերջ դրին կատարուած բանակցութեանց։ Նկատի առնելով առկէ յառաջ եկած յապաղումը եւ գերմանական դրամը շուտով փոխելու առիպողականութիւնը, Ամերիկա, Անգլիա եւ Ֆրանսա որոշեցին գործի սկսիլ իրենց գրաւման շրջաններուն մէջ ։

ՊԻՏԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ՕԳՆԵԼ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

Մ. Նահանգներու նախագահը նոր տեղեկագիր մը ուղղելով խորհրդարանին, կը բացատրէ թէ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ ընծայուած օգնութիւնը արդիւնքներ ցոյց կուտայ, բայց «կացութիւնը տագնապալի է տակաւին»։ Տեղեկագիրը կ՚ըսէ թէ «Թուրքիոյ մէջ օգնութեան ծրագիրը կը գործադրուի անընդհատ։ «Թուրքիոյ զինուորական իշխանութեանց հանդարտ ինքնավստահութիւնը եւ ձեռնհասութիւնը ամրապնդիչ ազդեցութիւն մը կը գործեն աշխարհի այս խռովեալ շրջանին մէջ»։

Յունաստանի մասին ալ նոյն լաւատես յայտարարութիւններն ըրաւ Պ. Թրումըն, յոյս յայտնելով թէ կացութիւնը զգալապէս պիտի բարուոքի, շնորհիւ ձեռք առնուած զին. միջոցներու։ Եզրակացութիւնը,— շարունակել ծրագրուած օգնութիւնը ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

1940 ՅՈՒՆԻՍ 18Ի տարեդարձը — զօր. տը Կոլի մարտակոչը — ուրբաթ օր տօնուեցաւ պարզ, բայց յուզիչ արարողութիւններով, Յաղթութեան կամարին, ծովծ Քլէմանսոյի արձանին առջեւ եւ ուրիշ տեղեր։ Զօր. տը Կոլ Մոն Վալէրի գնաց աղօթելու Ֆրանսայի համար գնդակահարուած Ֆրանսացիներու յիշատակը յարգելու համար ։

ՔԼԷՐՄՈՆ ՖԷՌԱՆԻ դէպքերուն առթիւ որոշուած գործադուլին մէկ մասը տեղի ունեցաւ ուրբաթ իրիկուն, մասնակցութեամբ 300.000 մետաղագործական բանուորներու, միւսը, երէկ, շաբաթ, ժամը 11—12:

ՏԱՍՆԵՐԵՔ նաւերէ բաղկացած ամերիկեան տորմիղ մը երկուշաբթի Լիզպոնէն պիտի մեկնի, մարզանքի փորձեր կատարելու համար Միջերկրական ծովուն մէջ, մինչեւ Յունիս 30։ Օդանաւակիր մը եւ ուրիշ նաւեր ալ հասած են արդէն Աուկուստա (Սիկիլիա), ուր պիտի մնան քանի մը օր ։

ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԸ ընդունեցաւ իր յանձնաժողովին առաջարկը վարձքերու յաւելման մասին։ Այսպէս, շէնքերու նոր յաւելեալ վարձքերը պիտի գործադրուին 1949 յունուար 1էն սկսեալ եւ պիտի շարունակուին մինչեւ 1954, կրկնապատկուելով կէս առ կէս ։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՅԻՍ 28Ի ԱՌԹԻՒ

Շավիլի Սալ տէ Ֆէթին մէջ, այս կիրակի օր, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արզումեան» խումբին ։

Կը խօսի ընկեր Ս. Տ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինը կը կատարէ Նոր Սերունդի «Րաֆֆի» երգչախումբը ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ ։

Նոր Սերունդի կողմէ կը ներկայացուի դըրուագ մը մերձօտաւոր անցեալի հերոսականապատմութենէն եւ «Փրկութիւն»ը 2 պատկերով ։

Նիւթը առնուած է անմահն Յովհաննէս Թումանեանի «Երկրում» բանաստեղծութենէն։

Ուրիշ անակնկալներ եւ ժամը 8էն յետոյ պարահանդէս։ Ճոխ պիւֆէ։ Մուտքը 50 ֆրանք

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ Սէվրի Մ. Ռ. վարժարանի Պէշիկթաշլեան թատերասրահի վերաշինութեան ։

Այս կիրակի, ժամը 15էն մինչեւ 22, վարժարանի պարտէզներուն մէջ, 26 rue Troyon, Sevres, métro Pont de Sevres :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին հայ եւ օտար արուեստագէտներու մասնակցութեամբ ։ Վարժարանի ներքին կեանքէն ժապաւէնի ցուցադրութիւն եւ զանազան հաճելի անակնկալներ։

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։ Ձեռքամի տեղի չտալու համար նախապէս ապահովել սեղանները հեռաձայնով, վարժարանին տնօրէնութենէն, Obs. 18–28։ Հրաւիրատոմսեր՝ վարժարանի, հայ նպարավաճառներու եւ գրատուններուն մօտ ։

Հ. Մ. Ը. Մ.— Եզանակի ամենամեծ բարեկամական մըցումը տեղի կ՚ունենայ S. O. Charentonի մարզադաշտին վրայ, կիրակի 27 Յունիս, Մարսէյլ ընդդէմ Ալֆորվիլի, առաջին մըցում՝ ժամը 13.30ին։ Տոմսեր՝ Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամներու մօտ։ Հաղորդակցութեան միջոց.— métro Charenton –'Ecoles, առնել 104 autobus իջնել Ave. Gambetta :

Աշխարհութիւն, ուրախութիւն Մեծ դաշտահանդէս

Կազմակերպուած Փարիզի շրջանի Հայ Արիներու եւ Արենուշներու կողմէ, կիրակի 27 Յունիս Շավիլի անտառներուն մէջ։ Իջնել Մոնփառնասի Շավիլի կայարանը եւ հետեւիլ առաջնորդ Արիներուն ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ ԿԱՐԴԱՑԷՔ

Լիոնի Պահատուրեան նպարեղէնի հանրածանօթ տունը, 20 RUE VILLEROY, 19 rue Juliette Recamier) կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն որ ունի նոր մթերք մը փետուտուած հետեւեալ ապրանքներուն, պղպեղ (ձաւար), կորկոտ, համեմ, պամեա, Շիրակ օղին, պուխտ, երշիկ, կարմիր աղ, սուրճի ջաղացք եւ սրճաման(ճեզվէ)։ ինչպէս նաեւ լոխում, հելվա, խաւիար, մատչելի գիներով մեծաքանակ թէ փոքրաքանակ ։

Ձիթապտուղին լաւագոյն տեսակները 150էն 240 ֆրանք քիլօն ։

Ֆրանսայի որեւէ մէկ անկիւնէն ստացուած ապսպրանքները խղճմտութեամբ եւ արագ կը կատարուին ։

ԳԻՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ 15 — 20 % ԶԵՂՉ։

Գրել՝ Epicerie STAMBOUL, (Dj. Bahadourian), 13 rue Marignan, Lyon :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Բացուած է, Ե. ԹՈՒԼՈՒՄՃԵԱՆԻ

« CRÉMERIE D'AIX», 22 rue d'Aix, Marseille

Զափաւոր գին, մաքուր սպասարկութիւն։

Մէկ անգամ այցելել բաւական է համոզուելու համար ։

ԲՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ֆ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը Յունիս 21ին ժամը 3ին Bar du Globeի սրահը։ Օրակարգ՝ ընտրութիւն նոր վարչութեան ։

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը։ Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ճշդապահ ըլլալ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ-ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէին ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր խումբերը ծանօթ հաւաքատեղին այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 7ին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ «Անտօք» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ վաղը, երկուշաբթի, ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը, 14 rue Brassard։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴՊՐՈՑ. ՀԱՆԴԷՍԸ ՍԵՎՐԱՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 11 Յուլիս կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel de Franceի (Maison Sion) սրահներուն մէջ, 23 Place de la Libération, Livry-Gargan։ Կը մասնակցին տեղւոյն երիտասարդ եւ երիտասարդուհիները իրենց ներկայացումներով ։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ, ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ ։

Դիւրամատչելի գիներով։ Մուտք 50 ֆրանք ։

Հաղորդակց. միջոց.— Eglise Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս, իջնել Place de la Libération :

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԷ Մարսէյլէն Պ. Աշճեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ եղբօրը Պ. Զաւէն Աշճեանի, Hte. Garonne:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Պ. Բիւզանդ Փիլավեան, գծագրիչ–նկարիչ։ Իր հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իսկոյն իմացնել.— Anleyan, 31 rue Au-maire, Paris (3) :

ԲԱՑՈՒԱԾ Է « Մ Ա Ս Ի Ս »

Նպարեղէնի նոր վաճառատունը, մաքուր եւ անմրցելի ապրանքներով։ Այցելեցէք անգամ մը եւ պիտի համոզուիք ։

ՍԱՊՈՆՃԵԱՆ, 21 rue Saulnier, Paris (9):

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

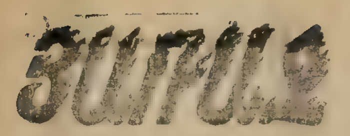

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Dameme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 22 JUIN 1948 Երեքշաբթի 22 ՅՈՒՆԻՍ
Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année № 5373–Նոր շրջան թիւ 982 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍՊԱՌԱԶԷՆ ԹՈՒՐՔԻԱՆ

Հաղուադէպ է որ Թուրքիոյ վարիչները ու ընդդիմադիրները միաժամանակ խոստովանին թէ երկիրը մատնուած է շատ ծանր դժուարութեանց, զինուորական, քաղաքական թէ տնտեսական գետնի վրայ :

Այդպիսի խոստովանութեան մը առջեւ կը գտնուինք այսօր, Հասան Սաքայի նոր դահլիճին կազմութեան առթիւ :

Բաւական լայն բացուած են թէ՛ պաշտօնական եւ թէ՛ ընդդիմադիր բերանները: Իսկ թերթերը աւելի կը սաստկացնեն ժխորը :

Հասան Սաքա Ազգ. Ժողովին առջեւ պարզելով իր ծրագիրը, բարձրաձայն յայտարարեց թէ ութ տարիէ ի վեր երկիրը իր եկամուտքին կէսը կը յատկացնէ ազգ. պաշտպանութեան: Եւ այսպէս ալ պիտի շարունակուի :

— «Զինուորական պէտքերը նախապատուութիւն պիտի վայելեն, նոյնիսկ եթէ շատ աւելի ծանր զոհողութիւններ պահանջեն, որովհետեւ անոնց վրայ հիմնուած են երկրին հողային ամբողջութիւնը եւ ազգին գերիշխանութիւնը »:

Զմոռնանք որ, բուն թրքականէն զատ, ամերիկեան աղբիւրէ ալ հոսող գումարներ կը հոսին դէպի Թուրքիա, դարձ տալու համար անոր սպառազինութեան :

Դեռ անցեալ շաբթու էր որ, նախագահ Թրումըն գոհունակութեամբ կ'ողջունէր ձեռք բերուած արդիւնքը, Յունաստանի եւ մանաւանդ Թուրքիոյ մէջ: Եւ կը պահանջէր Քոնկրէսէն շարունակել նիւթական աջակցութիւնը, համաձայն 1947 մարտի ծրագրին :

Աւելցնելով եւ հետզհետէ բազմապատկելով իր սպառազինութիւնները, վերջին պատերազմէն ի վեր զէնքի տակ պահելով մօտ մէկ միլիոն զինուոր, Թուրքիա արդէն հասած է սնանկութեան սեմը :

Վարչապետը դիւանագիտական բառեր կը գործածէ, «տնտեսական ծանր դժուարութիւններ» կոչելով սնանկութեան տագնապը, «իբրեւ հետեւանք ամէն տեսակ ծախքերու յաւելման»: Ընդդիմադիրներն են որ կը պարզեն մնացեալը, պատկերազարդ բացատրութիւններով:

Այսպէս, դեմոկրատ կուսակցութեան վարիչը, Ճէլալ Պայար, կ'աղաղակէր յունիս 12ին, հրապարակային ժողովի մը մէջ (Պոլիս).

— «Երկիրը մատնուած է ցաւալի կացութեան մը: Մեր ելմտացոյցը սնանկացած է, մեր տնտեսական մեքենան քայքայուած... Կ'ուզենք այնպիսի կառավարութիւն մը որ սեւ շուկայէն չնարէ մեր պատառը, եւ անասուններուն կերը մեզի չտայ իբրեւ ուտելիք:... Այս ազգը չի կրնար երկու միլիառ պարտք վճարել մէկ միլիառի հասոյթով »:

Միւս կողմէ, Թուրք թերթերը կը շարունակեն մանրամասնութիւններ հրատարակել գիւղացիներու անօթութեան մասին, որ կը ճարակէ Սեւ Ծովու ափերէն մինչեւ Անատոլուի խորերը :

Ընդդիմադիրները այս անօթութեան պատճառներն ալ բացատրեցին, երեւան հանելով չնախադէպ զեղծումներ եւ չարաշահութիւններ, որոնց աղբիւրը չէ ցամքած տակաւին :

Վերջին աղետալի ողողումներուն մէջ անգամ, կառավարութեան ապիկարութիւնն է որ կը ձաղկուի: Իսմէթ Ինէօնիւ երբ Ամասիա այցելեց, աղէտեալները հատուցում պահանջեցին կառավարութեան յանձնառուէն, ինչ որ պարզ մեղադրանքէ մը տարբերութիւն չունի :

Դեռ ուրիշ նշանակալից իրողութիւններ ալ կը հաստատեն թէ սպառազէն Թուրքիան արագօրէն կը ծիւրի, տնտեսական ճակատին վրայ: Միեւնոյն ատեն կորսնցնելով իր անկախութիւնը, այդ գետնին վրայ:

Ինչպէս ամէն տեղ, Թուրքիոյ ընդդիմադիրներն ալ կաթ ու մեղր կը խոստանան, իշխանութիւնը գրաւելու համար :

Իրականին մէջ, դժուար թէ կարենան կատարել իրենց խոստումները, քանի որ երկիրը մատնուած է կատարեալ անտանելիութեան մը, ներքին թէ արտաքին տեսակէտով :

Ներքին խլրտումները դադրին իսկ, արտաքին վտանգներու մղձաւանջը պիտի շարունակէ հալածել Անգարան :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի ՊԷՏՍ ԶԱՐԳԱՑԵԼՈՑ

Ճամբան քալած ատեն մէկուն ոտքին վրայ կը կոխէք. Ներողութի՛ւն:

Ձեզ կը հրեն, դուք ալ կը հրէք, մէկուն թեւին զարնուելով,— Ներողութիւն :

Նամակի մը պատասխանը կամ պարտքի մը վճարումը կ'ուշացնէք,— Ներողութիւն :

Իսկ երբ մէկը վիրաւորէք հրապարակաւ, կամ սրբութիւն մը նախատէք, առելով, զրպարտելով, խեղաթիւրելով, ուրանալով, սուտ ճերմակ ներկելով, ձեր մտքէն կ'անցնի՞ բառն իսկ — Ներողութիւն ...

Ընդհակառակն, կը դառնաք հպարտ: Եւ կամ կարմիր աքլոր:

Ուրիշնե՞ր ալ այսպէս են:

Բրիտանական սահմանադրութեամբ, տարեթոշակ մը կը վճարուի Խորհրդարանի ընդդիմադիր առաջնորդին, որպէսզի կառավարութեան դէմ խօսի:

Վերջերս ընկերվարական նախարար մը, Մորիսըն, յայտարարած էր թէ երեսփ. Ժողովի ընդդիմադիր պետը, Չըրչիլ, տարեկան երկու հազար սթերլինը կը գանձէ նիստերէն բացակայած ատեն ալ :

Շատ չանցած, հաստատուեցաւ թէ նախորդ վարչապետը երբեք չի գանձեր սահմանուած թոշակը, ներկայ ըլլայ թէ բացակայ :

Եւ Մորիսըն անմիջապէս նամակ մը գրելով «Սիրելի Չըրչիլին», խոնարհաբար ներողութիւն խնդրեց: Նամակն ալ հրատարակուեցաւ աշխարհի բոլոր թերթերուն մէջ :

Կարդացէք եւ իրարու պատմեցէք :

ՎԱՀԷ

Թուրքիոյ նոր դահլիճը

Հասան Սաքայի նոր դահլիճը վստահութեան քուէ ստացաւ 40ի դէմ 308 ձայնով: Նախարարական յայտարարութեան մէջ, վարչապետը շեշտեց թէ երկիրը շատ ծանր դժուարութեանց մատնուած է տնտեսական տեսակէտով, իբրեւ հետեւանք ամէն տեսակ ծախքերու յաւելման եւ իր արտաքին առեւտուրի կացութեան: Ստիպուած են կրճատել ծախքերը: Միեւնոյն ատեն բարեկարգումներ պիտի կատարուին, ժողովրդապետութեան հիմերը զօրացնելու համար :

★ Վարչապետը Ազգային Ժողովին առջեւ յայտարարեց թէ ազգ. պաշտպանութիւնը կառավարութեան գլխաւոր հոգը պիտի ըլլայ եւ թէ միջազգային կացութիւնը բարւոքած չըլլալով, արտաքին քաղաքականութիւնը անփոփոխ պիտի մնայ: Վերջին ութ տարիներու ընթացքին երկրին եկամուտներուն կէսը յատկացուած էր ազգ. պաշտպանութեան:- Թուրքիոյ սպարապետը Գերմանիա հրաւիրուեցաւ ամերիկեան իշխանութեանց կողմէ :

★ Ճէլալ Պայար, դեմոկրատ կուսակցութեան վարիչը, ճառ մը խօսելով Պոլսոյ մէջ, յայտարարեց թէ «երկրին ելեւմուտքը սնանկացած է, տնտեսական մեքենան քայքայուած: Այս ազգը չի կրնար տոկալ ելմտացոյցի բեռին, երկու միլիառ պարտք վճարել մէկ միլիառ հասոյթով» :

Թերթերը կը գրեն թէ Ժողովը յուզումնալից հանգամանք մը ունէր եւ թէ ճառախօսներէն մէկը կուլար :

★ Կառավարութիւնը օրինագիծ մը պատրաստած է, որուն համաձայն պատերազմական ճարտարարուեստ պիտի հիմնուի Թուրքիոյ մէջ, ձուլելով զանազան կազմակերպութիւններ: Հաշուեուած է թէ աւելի քան մէկ միլիառ ոսկիի դրամագլուխի մը պէտք պիտի ունենայ այս կազմակերպութիւնը, որ պիտի ընդգրկէ ցամաքային, ծովային եւ օդանաւային սպառազինութեան ճիւղերը :

ՔԱՆԱՏԱՑԻ պետական պաշտօնեաները պարտաւոր են այսուհետեւ գիր մը ստորագրելու թէ համայնավար կամ ուղեկից որեւէ կազմակերպութեան չեն պատկանիր: Ինչպէս ծանօթ է, Միացեալ Նահանգներու եւ Անգլիոյ մէջ ալ հաստատուած է այսպիսի օրէնք մը :

Ֆրանսա միշտ մտահոգ

Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի ֆրանսական դեսպանները հաղորդեցին Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն թէ իրենց կառավարութիւնը կ'ընդունի վեց պետութեանց համաձայնութիւնը, Գերմանիոյ մասին: Բայց միեւնոյն ատեն հասկցուցին թէ Ֆրանսա պիտի շարունակէ իր ջանքերը, որպէսզի միջազգային հսկողութեան տակ առնուին Ռուրի գլխաւոր ճարտարարուեստները :

Ինչպէս յայտնի է, Ազգ. Ժողովը անցեալ շաբթու հաւանութիւն յայտնեց միայն 14 ձայնի մեծամասնութեամբ եւ վեց վերապահումներով, որոնց մէկը Ռուրի կը վերաբերի: Ֆրանսա մտահոգ է անոր համար որ Լոնտոնի համաձայնութիւնը միջազգային հսկողութիւնը սահմանափակած է Ռուրի հանքածուխի, քոքի եւ պողպատի արտադրութեան եւ բաշխումին վրայ: Ուստի, Ազգ. Ժողովի որոշման համաձայն, Ֆրանսա պիտի փորձէ նոր բանակցութիւններ կատարել, Ռուրի գլխաւոր ճարտարարուեստներն ալ միջազգային հսկողութեան տակ առնելու համար: Միեւ այդ, պիտի գործակցի միւս պետութեանց հետ, փութացնելով Գերմանիոյ պետական վերակազմութիւնը. Թէեւ այս մասին ալ որոշ վերապահումներ ունի: Այս առթիւ անհրաժեշտ հրահանգները տրուած են Ֆրանսական շրջանի հրամանատարին՝ զօր. Քէօնիկի :

Գերմանիոյ նոր դրամը եւ Մոսկուա

ԻՐԱՐԱՆՑՈՒՄ ԵՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գերմանիոյ նոր դրամը, «Տէօյչմարք», շրջաբերութեան հանուեցաւ կիրակի օր, 20 Յունիս, մեծ իրարանցում մատնելով անգլիական, ամերիկեան եւ ֆրանսական շրջաններու 36 միլիոն Գերմանները: Խորհրդային իշխանութիւնները արգիլած ըլլալով երթեւեկը՝ Գերմանիոյ արեւմտեան մասէն դէպի Պերլին, մասնաւոր օդանաւեր ղրկուեցան Անգլիայէն, որպէսզի բրիտանացի պաշտօնեաները դժուարութեան չմատնուին: Անգլեւսաքսոնները վճռած են չհեռանալ Պերլինէն, հակառակ Մոսկուայի խափանարար ընթացքին :

Թերթերը կը գրեն թէ աւելի քան 5000 մաքսանենգներ ձերբակալուեցան շաբաթ օր, գերմանական եւ խորհրդային իշխանութեանց կողմէ, երբ կը փորձէին հին մարքեր փախցնել: Անգլիական զրահապատ կառքեր կը հսկեն Հէլմշթէդի կայարանին վրայ, ուր կը գտնուին հարիւրաւոր ճամբորդներ, ետ մղուած՝ Ռուսերուն կողմէ : Կ'ըսուի թէ խորհրդային հրասայլեր տեղաւորուած են սահմանագլուխին վրայ, իսկ զինուորները խրամներ կը փորեն: Գերմանական իշխանութիւններն ալ մասնաւոր ոստիկաններ ղրկած են սահմանագլուխ, մաքսանենգութիւնը արգիլելու համար :

Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ Խ. Միութիւնն ալ նոր մարք մը հրապարակ պիտի հանէ իր գրաւած շրջանին մէջ: Այդ պարագային երկու կողմերն ալ իրենց պիտի ըլլան Փոցտամի համաձայնութիւնը :

Խորհրդային իշխանութիւնը կը մեղադրէ թէ երեք արեւմտեան պետութիւնները իրենց բռնած ընթացքով եւ նոր դրամ հաստատելով պատճառ կ'ըլլան որ բազմաթիւ շահագէտներ եւ ոճրագործներ խորհրդային շրջանը խուժեն: Նոյն աղբիւրին համաձայն, այդ պետութեանց տուած անցագիրներուն եւ արտօնագիրներուն 40 առ հարիւրը՝ ապօրէն են կամ կեղծ: Միեւնոյն ատեն կը զարգանայ սեւ շուկան : Ուրիշ մեղադրանքներ ալ շարելով, Մոսկուայի թերթերը կ'ըսեն թէ «Խորհրդային զինուորական իշխանութիւնը հարկադրուեցաւ կարգ մը միջոցներ ձեռք առնել, հսկողութեան տակ առնելու համար երթեւեկը Գերմանիոյ արեւմտեան եւ արեւելեան շրջաններուն միջեւ»: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն մեծ իրարանցում կը տիրէ Գերմանիոյ արեւմտեան շրջաններուն մէջ իբրեւ հետեւանք դրամական փոփոխութեան: Գերմանները խուճապի մատնուած են մանաւանդ անոր համար որ առհաւական կորուստներ պիտի կրեն, քանի որ նոր մարքին փոխանակութեան սակը շատ բարձր է: Միաժամանակ ապրուստի սղութիւնն ալ պիտի սաստկանայ:

20.000 ՖՐ. ՏՈՒԳԱՆՔԻ դատապարտուեցաւ Իվրիի համայնավար թերթը, Le Travailleur, անուանարկիչ խօսքեր հրատարակած ըլլալով վարչապետին՝ Ռ. Շումանի դէմ, 1947 Դեկտ. 6ին :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կուսակցական պաշտօնաթերթը՝ «Փրավտա» խստիւ կը քննադատէ գործակցական ընկերութիւնները որոնք վարչաց անդամներ կը ծախեն: Այս առթիւ պատասխանատու կը նկատէ «քաղաքականապէս կասկածելի կարգ մը տարրեր, որոնք յաջողած են սպրդիլ այդ միութեանց մէջ» եւ կը պահանջէ մաքրագործում կատարել:

«Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ»

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՀԱՅՏԸԼՊԷՐԿ, 12 Յունիս.— Ամբողջ Գերմանիան ջղագրգռութեան մատնուած է երկու շաբաթէ ի վեր։ Շատոնց որոշուած դրամական աբժեզրկումին կը սպասուէր օրէ օր։ (ԽՄԲ.— Արդէն յայտարարուեցաւ)։ Մարքը, որուն արժէքը արուեստական օրէնքներով պահուած է նախապատերազմեան համեմատական առաջնական վրայ (2.40 = 1 տոլար), իրականին մէջ կորսնցուցած է իր ամենատարրական հիմքը։

Հիթլէրի օրով իսկ, մարքին հիմ. չէր ծառայեր մետաղ, ոսկին, այլ աշխատանքը, որով միջազգային տնտեսական տեսակէտներով՝ մարքը միայն ներքին դրամ մըն էր, որ նկատի չէր առնուեր սեզամնուորական հրապարակին վրայ։ Գերմանիան ստիպուած է իր արտաքին առեւտուրին մէջ կամ ապրանքի փոխանակութիւն կատարել, կամ տոլար եւ սթերլին ճարել Նիւ Եորքի եւ Լոնտոնի մէջ՝ հում նիւթեր եւ մնդեղէն ներածելու համար։

Պատերազմի ընթացքին, Հիթլէրի տնտեսական գործակիցները հաւաքած էին փրաւեալ երկիրներու ոսկիի պահեստները եւ թանկարժէք ակնեղէններ, ինչպէս նաեւ զոհուած Հրեաներու զարդեղէնները, որոնցմով կը յուսային հիմնաւորել մարքին արժէքը։ Բայց, պատերազմը որքան երկարեցաւ, այնքան սկսաւ գործել Գերմանիոյ դրամական մամուլը ու պատերազմի վերջին մօտաւորապէս 65 միլիառ մարք հրապարակ հանուած էր, առանց մետաղ ոսկիի ապահովութեան։

Դաշնակիցներու դրաւման բանակները 1945ին իրենց հետ բերին «դրաւման մարքը», որուն հաշիւը չկայ։ 1947ի ընթացքին յայտնի եղաւ որ ռուսական դրաւման շրջանին մէջ կը շարունակեն տպել դրաւման մարքեր մեծ քանակութեամբ։ Դաշնակիցներու Հակակշռի Խորհուրդը զբաղեցաւ այս հարցով, սահմանափակելու համար տպագրութիւնը։ Այսպէս թէ այնպէս, հրապարակը ողողուեցաւ նաեւ այս «մարքով», որ նոյնպէս միլիառներու կը հասնի։

Այս բոլորին դէմ Գերմանիոյ հարստութիւնը կը հաշուուի 6—7 միլիառ ոսկի մարք։ Այս հիմանց վրայ ծրագրուած է ցարդ գործածուող թղթադրամները փոխել նոր թղթադրամներու հետ 10ի դէմ 1 համեմատութեամբ։ Նոր մարքին անունը պիտի ըլլայ D. Marc։

Այս փոփոխութիւնը ծանր հարուած մըն է Գերմանիոյ խնայասէր ժողովուրդին համար։ Կան մարդիկ, որոնք իրենց կեանքին ընթացքին 3 կամ 5 հազար մարք խնայած են, երբ 2.40ը մէկ տոլար կ՚արժէր, ու հիմա պիտի ստանան միայն 300 կամ 500 մարք։ Նկատի առնելով ծագելիք ծանր դժգոհութիւնները, ամերիկեան բանակի վերին հրամանատար Clay յայտնեց թէ «դրամական բարենորոգման օրէնքը» զինուորական կառավարութեան կողմէ պիտի յայտարարուի, քանի որ այս կէտին մէջ ոչ մէկ գերման կառավարութիւն պիտի կրնայ ստանձնել պատասխանատուութիւնը հանդէպ գերման ժողովուրդին։

Լոնտոնի մէջ Ռուրի ածխահանքային շրջանին միջազգայնացման եւ սահմանային փոփոխութիւն — ներու որոշումներուն հետ, Միացեալ Նահանգները, Անգլիա եւ Ֆրանսա համաձայնեցան որ դրամական բարեփոխութիւնը կատարուի դրաւեալ արեւմտեան շրջաններուն մէջ հաւասարապէս։ Ռուսերը իրենց զայրոյթը յայտնեցին եւ բողոքեցին այս անզիջում որոշումներուն դէմ ու վերականգնութեանները՝ միասին գործելու համար, թէ ինչ ճգնաժամութեան կը յանգին, յայտնի չէ։

Ամէնուրեք չխուր դրամի մասին, զանգուածները կը մղէ չարաչարման։ Դրամատուններուն մէջ հարիւրաւորներ կարգի կը սպասեն։ Մէկը դրամները կը քաշէ, ուրիշ մը դրամը կը վճարէ։ Ո՞վ ճիշդ կը գործէ, մարդ չի գիտեր։ Խանութներն ալ ապրանք չեն ծախեր, նոյնպէս գործարանները։ Ամէն ոք կը սպասէ զարկին։ «Դրամին փոփոխութենէն յետոյ» դարձած է կարգախօս մը։

Մարդիկ կը փութան կարգադրել միայն այն բաները որ կապ ունին ծախքի հետ, բաւին իսկ կարկամ առումով «ժամ. ապրելու» համար։ Պաշտօնական գործեր, ճամբորդութիւններ, բժշկական դարմանումներ, նոյնիսկ հարսնիքներ տեղի կ՚ունենան տարօրինակ արագութեամբ ....

Ու ժողովուրդը կը սպասէ հեւ ի հեւ։

ՏԻՐԱՅՐ ՓՈՒՌՆԵԱՆ

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ՎԻՃԱԿ.— Փորձ մը որ կը կատարուի պատերազմէ մը ետք՝ պատերազմի տեղի տուող կացութիւնը վերահաստատելու համար։

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Դ. եւ վերջին մաս)

Մեր գլխուն կախուած էր կրթական վտանգը։ Թուրքերու յառաջխաղացումը կանգնեցնելը կը պահանջէր դերբնական զոհողութիւն, եւ անձնուրաց կռիւ։

Պաթումի ժողովին մէջ գծուած եւ հաղորդուած պայմանները, Վրացիներու եւ Հայերու համար, ոչ միայն անպատուաբեր էին, այլեւ կը կտրէին անոնց ողնայարը, մէկ կողմէ Պաթումի Թուրքիոյ թողլու, միւս կողմէ Կարսի բերդերը եւ Ղարաքիլիսէն՝ առանց կռուի անոնց յանձնելու կրկնակ առաջարկներով եւ տեսակ մը վերջնագիր հրամաններով։

Մեր զօրքը կը նահանջէր, թրքական գերադաս ուժերուն առջեւ եւ երեւան ենթակայ հողերու առջեւ բացուելու վախը ահաբեկած էր բոլորը, երբ Դրոյի ղեկավարութեամբ Բաշ-Ապարան զրկուեցաւ հայկական զօրամաս մը եւ Զօր. Նազարբէկեան եւ դերմարդկային ճիգերով անցաւ Ղարաքիլիսէի ճակատը, ուր հայ զինուորի հայրենասիրութիւնը եւ ռազմական ուժը գործեց մեծագոյն հրաշքը։

Այս վճռական օրերուն Հայերու յաղթանակները, Սարդարապատ — Բաշապարանի եւ Ղարաքիլիսէի առջեւ, ոչ միայն յարդանք պարտադրեցին Թուրքին Պաթումի մէջ, այլեւ Վէհիպ փաշա, հեռագրով Հայերու առաջարկեց զինադադար, զոր մերժեցին հայ պատգամաւորները։

Յուսահատական օրեր ապրեցաւ այդ օրերուն, հայ ժողովուրդը։

Հակառակ ներքին փոխադարձ համաձայնութեան, որ Անդրկովկասեան Սէյմը միանշանակ պիտի գործէր վճռական հարցերու մէջ, 1918 Մայիս 26ին Վրաստան ինքզինքը կը յայտարարէր անկախ, ինչ որ գերմանք եւ զայրոյթ պատճառեց հայ բոլոր շրջանակներուն՝ յաջորդ օրը Ազրբէջան եւս յայտարարեց անկախութիւն։

Այս գործողութեամբ Սէյմը կը լուծուէր։

Հայերուն կը մնար, առնել պատասխանատու եւ վճռական քայլ։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Արեւելեան եւ Արեւմտեան Բիւրոներու, Թիֆլիզի Կեդր. Կոմիտէի եւ Սէյմի ու Ազգ. Խորհուրդի Դաշնակցական հատուածի խառն ժողով մը գումարուեցաւ Մայիս 29ի իրիկունը եւ յաջորդ օրն իսկ, առանձին յայտարարութիւնով մը, Հայոց Ազգ. Խորհուրդը, իւրքինքը հռչակեց հայկական գաւառներու քաղաքական եւ վարչական գործերու ղեկավար մարմին, տեսակ մը առժամեայ կառավարութիւն, եւ Մայիս 28 ընդունեց իբրեւ անկախութեան օր։ Եւ Յունիս 4ին Պաթումի մէջ կը ստորագրուէր հաշտութիւն, Թուրքիոյ եւ Հայաստանի Հանրապետութեան միջեւ։

Այդ վճռական եւ հանդիսաւոր օրը, սկիզբը դրաւ հայ ազատագրութեան, որ վեց դարերու ոսկեդնիկ երազը եղած էր։

★

Վահանդնի սերունդը կը ծնէր Տիրանի ծովէն, փշրելով Աղաստաւազի շղթաները, որոնց միջոցաւ դրացի երկու գիշատիչ ուժեր, Դաշնակցած, պիտի յօշոտէին հայ ժողովուրդը, զինքը կրկին նետելու համար, երկուքուկէս դարի վերջ, Մասիսի փէշերուն մէջ։

Այդ չարաշուք օրերէն ի վեր, հայ ժողովուրդը, բաժնուած է երկուհակամարտ ուժերու մէկ կողմը կ՚ողբայ իր մարտնչումներու զինով շահուած յաղթանակը, միւս կողմէ կը խլրտի համաշխարհային յեղափոխութեան երազներով։

Իսկ հայ ժողովուրդի այս զանգուածը, որ իր եռեւէն կը քաշէ եւ ունի հաւատացեալներու փաղանգ մը, այսօրուան Հայաստանը կ՚ընդունի, իբրեւ Մայիս 28ի աճիւնէն դուրս եկող իրականութիւն մը, առանց մտնելու վարդապետական կրճիններուն մէջ։ Միշտ այն, ակնկալութեամբ թէ թափուած հայ արիւնը եւ ջուր չէ եղած եւ իրեն պարտադրուած նոր կարգուսարքը յաւիտենական չի կրնար ըլլալ։

Անոր համար, նոր կարգուսարքին պարտադրութիւնը չէ մտահոգութեան առարկան, այլ այն ուրացումը զոր որդեգրեց այսօրուան իշխանութիւնը, մոռացութեան տալու համար հայ ժողովուրդին անձնազոհութիւնը, մարտնչումներով գնուած յաղթանակը։

Ան պիտի չմոռնանար, եթէ չըլլար այդ ուրացումը եւ չմոռցուէին Մայիս 28ի ոգորումները, եթէ անոնց խանդով հպարտանալու իրաւունք ունեցող ժողովուրդը պատուաստել չուզէին թիւր եւ սխալ տեղեկութիւններով, եթէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը հալածելու իրենց մոլուցքին մէջ, չհարուածէին անթիւ հերոսներու եւ նահատակներու յիշատակը, ուրանալով անոնց կատարած դերը՝ յանուն հայ ազատագրութեան։

Իսկ դուն, վերապրող հայ ժողովուրդ, ին — չո՞ւ կ՚ընդունիս եւ կը պանծացնես ասկից տասն — եւ հինգ դարեր առաջ տեղի ունեցած Վարդանանց պատերազմը, կը խանդավառուիս անով, երգեր

30ամեակին յիշատակին

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ, (Յապաղած).— Յունիս 6ի կիրակի կէս օրէ վերջ տեղի ունեցաւ Հայաստանի Հանրապետութեան հռչակման 30ամեակի տօնակատարութիւնը, Խրիմեան սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ տեղական քոյր կազմակերպութեանց։ Ներկայ էր խուռն բազմութիւն մը, խանդավառ մթնոլորտի մէջ։

Հեռաւոր արուարձաններէն եկած ընկեր մըն է որ, առտուն կանուխ դուռը կը զարնէ։ Շատոնց է չէի տեսեր զինքը։ Եկած էր որ միասին երթայինք, անկախութեան տարեդարձին։ «Շատոնց է հայկական շրջապատի մէջ մտած չեմ, դիմամբ ընտրեցի այս օրը, որպէսզի երակներուս մէջ քիչ մը նոր աւիշ ներարկուի, պէտք ունիմ կազդուրուելու, պէտքը հայ խօսքին, հայ երգին, հայկական զգացումին։ Ահ ինչքան եմ կարօտցեր»։

Այո, մենք բոլորս ալ անգուսպ կարօտ ունինք մեր երգերուն որոնք բնական պոռթկումով մը կը ժայթքէին մեր սրտէն ու աղջիկներու կուրծքերէն, ինչպէս ժայռի մը խոռոչէն ժայթքած ջուրերը ականակիտ որոնք տակաւ կը տարածուին ու կը վերածուին գլգլուն վճիտ առուակներու։

Սրահին առջեւ, աղջիկները մեր, սիրուն ու կայտառ տօնական զգեստներով, կը դիմաւորեն մեզ։ Ինչքան հպարտ են երբ կը զետեղեն եռագոյն զարդանիշերը, մեր լանջակին վրայ։

Իսկ տղաքը խռովխ, տեղ կը փնտռեն լեցուն սրահին մէջ տեղաւորելու համար նորեկները։

Բեմը զարդարուած է հայկական ու ֆրանսական դրօշներով։ Բազմաթիւ նկարներ հերոսներու շրջապատած են անմահն Արամը, հիմնադիր Հ. Հանրապետութեան։ Երգչախումբը բեմ կուգայ, վարագոյր կը բացուի, բոլորին ուշադրութիւնը հոն է։ Ղեկավարի ցուցմունքին վրայ բոլորին կուրծքերը կ՚ուռին, ժպիտ մը կը խայտայ անոնց աչքերէն ներս, բերանները կը բացուին ու իրենց շրթները կը թոթովեն.— «Մեր Հայրենիք»...

Քանի մը երգեր եւս ու բոլորը մէկ կը հեռանան գոհունակութեան ժպիտով մը։

Ընկեր Գոմտիլեան օրուան նախագահը, ամփոփ բանախօսութեամբ մը պարզելով Մայիս 28ի իմաստը, մէկ վայրկեան ոտքի կը հրաւիրէ ներկաները, յարգելու համար յիշատակը հայրենիքի ազատագրութեան զոհերուն։

Օրուան բանախօսը՝ ջերմ ծափերու մէջ, իր հնչեղ բայց հանդարտ խօսքերով կը սկսի պատմել 1918 Մայիսի գլխաւոր դէպքերը։ Մենք բոլորս ալ պահ մը կը մոռնանք թէ բեմին վրայ մէկը կայ որ կը խօսի, մենք փոխադրուած ենք ուրիշ աշխարհ մը, հեռուն շատ հեռուն, այն որ հայրենիք

կը յօրինես, ազգային տօն կ՚ընդունիս անոնց կռիւը, կը բեմադրես անոր կատուցուածքը եւ չես ուզեր մոռնալ անոր դրուագները, մինչ այսօր կուրօրէն, եւ շատերն ալ՝ չահախնդրաբար՝ գոցեր են իրենց մտքի եւ սրտի դռները, տապանաքար մը դնելով իրականութեան վրայ։

Ինչո՞ւ կը չփոթես ազգային յաղթանակը, կուսակցութեան մը դէմ սաերծուած խաչակրութեան հետ եւ ինչո՞ւ համար ամբողջ հայութեան շահած յաղթանակը չես ուզեր տօնել, միանաբար։ Ինչո՞ւ թող կուտաս որ այդ յաղթանակին անուշ բեռը, միայն Դաշնակցութեան ուսերուն բեռցնեն, երբ բոլորը մասնակցեցան այդ մարտին, եւ անոր փառքին կը վերաբերի բոլորեդ, քանի որ այդ նահատակուողները ժողովրդի զաւակներն էին անխտիր։

Չէ եղած ոչ մէկ հերոսամարտ, որուն մասնակցած չըլլայ հայ ժողովուրդը, երբ պայքարը իր ազատագրութեան համար է։ Բայց այսօրուան հաւատուրացները, հայ ժողովուրդի բեռնակիրի դերին մէջ դրին Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որ անտրտունջ եւ անվկանդ, կը տանի այդ քաղցր բեռան ծանրութիւնը։

Երէկ պատնէշին վրայ էիք դուք եւ ձեր սիրելիները, երբ կը մղուէին հերոսական կռիւները, այսօր, այս կամ այն պատճառով ձեր մեկուսացումը, ժխտումն է ձեր զոհողութիւններուն եւ յաղթանակներուն։

Անջատ մասնակի եւ տեղական հերոսամարտերէ, երկու օր ունինք, երկու տօն, որոնք են Ապրիլ 11—24ը եւ Մայիս 28ը։

Բոլոր հայ ժողովուրդը այդ երկու օրերուն պէտք է նայի, ինչպէս կը նայի արեւի յորդ ճառագայթներուն՝ որ Մայիս 28ն է, եւ լուսինին որ մեր ողբակոծ տխրութեան ցոլացում խորհրդանիշն է։ Երկուքն ալ փակած հայկական երկնակամարին, որուն բիւրաւոր աստղերն են մեր նահատակները, զինուորները եւ վերապրողները։

Ան որ կ՚ուրանայ կամ չուզեր տօնել այդ երկու օրերը, կը հարուածէ հայկական ազատութիւնը եւ Հայկ. Դատը, առանց որոնց չկայ հայ ժողովուրդ։

Զ. ՎԱՐԴԱՆ

է, Հայաստանը: Երեսուն տարիներ վերջ, դեռ այսօրուան պէս մեր աչքերով կը տեսնենք թէ ինչպէս թշնամի տուապարթիւ բանակ մը կը յառաջանայ մեր երկիրը, վերջին հաշուեյարդարը կատարելու, թէ ինչպէս իրենց կեանքը զոհաբերելու պատրաստ անձնուէր հայ մարդիկ, հայ դէ-կավարներ տենդոտ աշխատանքի են լծուած՝ ճակատագրական գրոհը ետ մղելու համար: Տեղի չի տար հայ զինուորը, եւ ի վերջոյ զոհողութեան ոգին եւ քաջութիւնը կը յաղթանակեն:

Անջնջելի ժամն է, ոչ ոք չուզեր հեռանալ, բոլորուած են սեղաններու շուրջ: Ամէն մէկը բան մը ունի ըսելու: Ինչքան ինքնաբուխ են մեր սրտաքըն ու աղջիկները: Արտասանութեանց շարան մըն է որ կը սկսի: Ընկերներ Եափուճեան, Սերոբեան, Հապէշեան, Գարաբեան կ'արտասանեն Սիամանթօյէն, Ահարոնեանէն, Վարուժանէն եւ ուրիշներէ, բոլորն ալ իրենց ամբողջ զգացումն ու հոգին կը դնեն, ինչպէս տարաբախտ գրողները դրած են իրենց սիրտը:

Երգերու իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Տիկին Պէնկեան, Օրդ. Քէօսէեան, Մուրատեան: Մէջ ընդ մէջ խօսք առնեցան ընկերներ Հինայեանի, Լօրիսի եւ Հրանդ Սամուէլի որ իր լաւագոյն ճառերէն մէկը խօսեցաւ ոգեւորելով ներկաները: Ընկեր Բալաեան մնայուն սեղանապետի տիտղոսին արժանացաւ: Մեր բոլոր խմբական երգերուն իրենց մասնակցութիւնը բերին եւ ոգեւորեցին մեզ Նոր Սեբաստի անդամները: Տիրող մթնոլորտէն խանդավառ, ներկաներէն պարոններ, Ուզունեան, Խօքուզեան եւ Խաչիկեան իրենց անդամակցութիւնը խոստացան Հ. Յ. Դ. շարքերուն, լաւագոյն կերպով ծառայելու համար հայ ժողովուրդին:

Այս բոլորէն վերջ, ծերունազարդ Խանասորցին արցունքոտ աչքերով խօսք առաւ, ոգեկոչելու համար յիշատակը կարգ մը ընկերներու որոնք զոհուեցան յանուն հայրենիքի փրկութեան:

Ուրախութիւնը տեւեց մինչեւ կէս գիշեր: Նեղութիւն, եթէ կարգ մը անուններ յիշելու հնարաւորութիւն չեմ ունեցած:

Հ. ՀԱՆՏԱՅԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՆԻՍԻ ՄԷՋ

ՆԻՍ, (Յառաջ) — Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիկները Նիս հասան, 12 Յունիս, շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 4.14ին: Աւելի քան 35 հոգի: Դիմաւորելու եկած էին Մարզական Միութեան վարիչ մարմինը բազմաթիւ մարզիկներ եւ բարեկամներ:

Եղբայրական ողջագուրումներէ վերջ, Մարսէյլի հիւրերը առաջնորդուեցան իրենց յատկացուած պանդոկը «Սիպիլ» եւ ապա Նիսի Հ. Մ. Մ.ի կեդրոնատեղին, Café Univers:

Վեց տասնեակ մը մարզիկներ եւ վարիչներէն տեղաւորուեցան նախապէս պատրաստուած սեղաններու շուրջ: Նիսի Հայ Մարզականի ընդհ. վարիչ եւ նախկին Հ. Մ. Ը. Մ.ական Պ. Շապուհ քանի մը ջերմ խօսքերով բարեգալուստ մաղթեց հիւրերուն: Նոյն քան տաք՝ պատասխանեց Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի զանձապահը: Երկուքն ալ շեշտեցին Հ. Մ. Ը. Մ.ի միակ Հայ Մարզական Միութեան կատարած ազգօգուտ դերը:

Յետոյ խօսեցաւ «Յառաջ»ի թղթակիցը, որ ողջունեց երկու քոյր միութեանց ջերմ եղբայրակցութիւնն ու նուիրումը:

Երկու խումբերը իրենց վարիչներով եւ բարեկամներով առաջնորդուեցան Արամ Պէրպէրեանի ճաշարանը, միասին ճաշելու, եղբայրակցութիւնն ու մտերմութիւնը աւելի զօտեպնդելու համար:

Յաջորդ օրը՝ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին «Քալիֆորնիա» մարզադաշտն ենք: Հոն են Նիսի հայ գաղութին մեծամասնութիւնն ու ընտրանին: Նոր հիւրեր եկած են նաեւ Մարսէյլէն:

Բարե՛ւ Վահրամ Պապիկեան, բարեւ ընկեր Փիլիկեան, բարեւ Ժեռոմ, բարեւ գերութեան ընկեր ռաֆի Տիգ՝... Ժամը 4.30ին միջազգայնական դատաւոր Պ. Պարոյր Յովհաննեանի սուլիչի հրաւէրին պատասխանելով առաջին անգամ դաշտ կ'իջնէ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին խումբը, անմիջապէս վերջ Նիսի հայկական խումբը՝ երկուքն ալ բուռն եւ երկար ծափերու տարափով:

Մարսէյլը՝ Նիսի խումբին կը նուիրէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի իր դրօշը: Իսկ Նիսը խոշոր գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը:

Խաղը կը սկսի երկու խումբերու յարձակողականով: Բոլոր յարձակումները ետ կը մղուին երկուստեք. Հաւասար խաղարկութիւնդաշտին վրայ կատարեալ լռութիւն, ժողովուրդը կը քաջալերէ եւ կը ծափահարէ առաւելութիւնը մէկին եւ միւսին: Առաջին կիսախաղի վերջաւորութեան Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը զգալապէս կը սկսի տիրապետել խաղին: Նիսը սակայն, թուլութեան նշան ցոյց չիտար: Առաջին կիսախաղը կը վերջանայ 0—0:

Երրկրորդ կիսախաղը կրկին կը սկսի թափով: Մարսէյլ կը փախցնէ երկու առիթներ, Նիսի մէջ: Մարսէյլը աւելի զգալի կերպով կը տիրապետէ խաղին: Նիսի վերջապահները կը ցուցաբերեն աւելի կորով: Խաղը կը վերջանայ 0—0: Հակառակ Հ. Մ. Ը. Մ.ի զգալի առաւելութեանց երկու խումբերու խաղարկութիւնն ու կարգապահութիւնը, բարեկրթութիւնն ու օրինաւոր խաղարկութիւնը հիացում պատճառեց ներկաներուն: Գոհ էին նաեւ երկու խումբերը իրենց այդքան գեղեցիկ խաղարկութեան եւ հաւասար արդիւնքին համար:

Պէտք է գնահատել նաեւ օրուան դատաւորը, իր անաչառութեան համար:

Իրիկունը Սալ Ֆլօրիի մէջ խուռն ժողովուրդի մը ներկայութեան զոյգերը կը դառնային նուագախումբի մը ընկերակցութեամբ:

Նիսի Հայ Մարզականը ի պատիւ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ին սարքած էր պարահանդէս մը: Այս առթիւ խօսք առնելով, Պ. Յովհաննեան գոհունակութիւն յայտնեց Հ. Մ. Ը. Մ.ի փոխ այցելութեան, երկու խումբերու եղբայրակցութեան եւ ձեռքբերուած գեղեցիկ արդիւնքին համար: Յետոյ պարզելով մարզական միութիւններուն, գլխաւորաբար Հ. Մ. Ը. Մ.ի ազգօգուտ գործունէութիւնը, կոչ ուղղեց ներկաներուն որ օգնեն Մարզականին թէ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս: Մէջ ընդ մէջ եղան երգեր եւ կատակերգութիւններ: Ապա խօսքը տրուեցաւ Պ. Վահրամ Պապիկեանին, որ հիմնադիրներէն մին է Վալանսի Հայ Մարզականին եւ պատւոյ նախագահը, ինչպէս նաեւ նախագահը Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ին եւ ծանօթ իր նիւթական եւ բարոյական զոհողութեամբ: Բանախօսը Ֆրանսերէնի թարգմանելէ վերջ Պարոյր Յովհաննեանի ճառը, Հայերուն ուղղելով իր խօսքը, թելադրեց ներկաներուն որ զօրավիգ հանդիսանան մարզական միութիւններուն, որովհետեւ մինչեւ մեր հայրենիք վերադառնալը մեզի կ'իյնայ ապահովել նոր սերունդի ֆիզիքական կրթութիւնը: «Այն ազգերը՝ որոնք չունին առողջ մարմնի մէջ առողջ միտքով երիտասարդութիւն մը, դատապարտուած են մեռնելու, իսկ մենք կ'ուզենք ապրիլ, պէտք է որ ապրինք: Մեր ապրելու այդ կրակը մենք ժառանգ ստացած ենք մեր հայրենիքի ազատութեան համար արիւն թափող մեր ծնողներէն»: (Ծափեր):

Գիշերուան ժամը մէկն էր, նոր բարձրախօսը կը զետեղեն հայկական բաժինն ալ յարգելու համար: Ու Ռաֆայէլ Շահինեանին ձայնն էօրականջիս կը հասնի դուրսը.— «Էս գիշեր գով գիշեր»:

Շահան Սեւան

ՈՐԲՈՒՀԻԻՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ստացած եմ հետեւեալ գումարները.—

Վիէնէն՝ Կիւլպէնկ Սուքիասեանի ձեռքով 5250 ֆրանք, որուն մասնակցած են՝ Սարգիս Պալըրեան եւ Կիրակոս Պէճըրեան 1000ական, Մալտիրոս Զորոյեան, Պօղոս Խօքուզեան եւ Կ. Սուքիասեան 500ական, Հ. Զաքարեան 400, Ս. Խօքուզեան 300, Հ. Թորոսեան եւ Յ. Զատիկեան 200ական, Ա. Պալեան եւ Գ. Ալոյեան 100ական, Կ. Արզարեան 50 ֆրանք:

Լիոնէն՝ Ղազար Ահարոնեանի ձեռքով (չորրորդ անգամ) 3150 ֆրանք, նախորդ գումարն էր 9150 ֆրանք (տես «Յառաջ», 26 Մայիս),— այս երկու գումարներուն մասնակցած են՝ երեք Զօմակեաններ, (որոնք կ'ըսեն՝ «աչքը ծակի Զօմի մասին դէշ խօսողին»), 2000ական ֆրանք, Մ. Աղաճանեան եւ Ն. Փափազեան հազարական, Ս. Մանուկեան, Վ. Շահպայեան, Միսաք Միլդէ, Յովհ. Զօլաքեան 500ական, Մ. Ոսկերիչեան 300, Ա. Օհրգեան 2500, Յովհ. Տօնոյեան, Ա. Աւետեան, Կ. Զօլաքեան, Յովհ. Չէքեան, Յ. Սօֆեան, Տ. Պէճիտեան, Լ. Կիւլէզեան 200ական, ոմն 150 ֆրանք:

Մարսէյլէն՝ Կ. Փօլատեան հազար ֆրանք, Բ. Միլտոնեան եւ Թ. Պապանեան 500ական ֆր.: Գումար 10.900 ֆրանք: Նախորդ գումար 72.650 ֆրանք: Ընդհ. գումար 83.550 ֆրանք:

★ Շաբաթաթերթի մը մէջ վերջերս հրատարակուեցաւ յօդուած մը, որ կը փորձէր պզտիկցնել որբուհիի մը պաշտպանութեան համար կատարուած աշխատանքներս, անշուշտ թելադրանքովը անոնց, որոնք տեսան թէ որքան ժողովրդական հեասքրքրութիւն եւ համակրանք արթնցուց բարեկամներուս ուղղուած իմ կոչս,—հրատարակուած այս ցանկերը ապացոյց:

Բայց այդ յօդուածին մասին... առանձին: Այստեղ ստորագրողը մասնագէտ է չտկրտելու ամէն սյաք, խայթոց կամ նիզակ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (31)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԺԸ.

Ես քեզ չեմ տեսած, բայց լսելով քու քաջագործութիւններդ, կը սիրեմ քեզ. կը սիրեմ իմ հարազատ ծնողքէս աւելի, ինչպէս եղբայր մը: Իմ մտածումներուս միակ առարկան այն է որ քեզ, թագաւորդ թագաւորաց, միշտ յաջողութեան մէջ տեսնեմ. կ'աղօթեմ Աստուծոյ, որ կեանքդ երկար պահէ այն ժողովրդի համար, որուն տառապանքը սոսկալի էր մինչեւ քու երեւալդ:

Զիս չես տեսած դուն, չես ճանչնար զիս, բայց ես միշտ քու վրադ պիտի մտածեմ եւ քու բարիքդ պիտի ուզեմ: Ուրախացաւ սիրտս, երբ լսեցի քաջագործութիւններդ, իսկ այժմ հոգիս կը կսկծայ, որովհետեւ տխուր լուրեր պիտի հաղորդեմ, դուն չես վհատիր, վհատութիւնըդ ինացաղնի տեմ, դուն չես վհատիր, վհատութիւնը դիւցազնի գործ չէ: Հայաստանը դարձեալ աւերումներու թատր պիտի դառնայ, եւ այդ աւերումներուն պատճառը պիտի ըլլայ Գագիկ Արծրունին, որ մօտերս արշաւանք մը պիտի կազմակերպէ, Սիւնեաց իշխանէն գրաւելու համար Նախիջեւան քաղաքը:

Կը զգուշացնեմ քեզ, ան իր զէնքը պիտի դարձնէ նաեւ քու դէմ. արդէն որոգայթներ կը պատրաստէ քեզ մէջը ձգելու համար, բայց անոր բոլոր որոգայթները զուր պիտի անցնին, քանի որ ես ամէն անգամ տեղեկութիւն պիտի տամ քեզի անոր մտադրութիւններու մասին: Առ այժմ այսքան: Քեզ սիրող իշխանուհի »:

Աշոտ Երկաթ երազի մէջ կը կարծէր ինքզինք, այնքան անակնկալ էր իրեն համար այդ նամակը: Ո՞վ կրնար ըլլալ այդ իշխանուհին, որ կը զգուշացնէր զինք Գագիկ Արծրունիի դաւադրութենէն. եւ ինչո՞ւ Գագիկը կրկին կը վրդովէր Հայոց աշխարհի խաղաղութիւնը:

Երկար մտածեց Աշոտ, բայց չկրցաւ գուշակել նամակը գրող իշխանուհիին ինքնութիւնը: Արդեօք Գարդմանայ Սեւադայի աղջի՞կն էր, որուն աչքերէն հմայուած էր շատ անգամ: Եթէ ան էր իրաւամբ, ինչո՞ւ ստորագրութիւն չկար, կամ ինչո՞ւ ինքը՝ Գարդմանայ իշխանը անձամբ չէր հաղորդեր իրեն պէտք եղածը, քանի որ ծանօթ էր Գագիկի սոր մտադրութիւններուն: Ինչ ալ ըլլար, պէտք էր սպասել եւ տեսնել, թէ որքան ստոյգ էին իշխանուհիին ցուցմունքները:

Աշոտ Երկաթ ծալլեց նամակը եւ մէկ կողմ դրաւ: Զանցաւ մէկ քանի օր եւ ահա լուր հասաւ որ Գագիկը յիրաւի պաշարած է Նախիջեւան քաղաքը. Աշոտ տեղէն չշարժեցաւ, սպասելով դէպքերու զարգացման: Գագիկ առաւ Նախիջեւանը. Սիւնեաց իշխանը, որ տէրն էր այդ քաղաքին, զայրոյթով լեցուած յարձակեցաւ Վասպուրականի վրայ եւ սկսաւ հուր ու աւեր սփռել հոն:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

Կարծիք մը Ֆրանսայի կացութեան մասին

Ֆրանսայի կացութեան նուիրած իր խմբագրականին մէջ, «Նիւ Եորք Թայմզ» կը գրէ.—

« Ռըերմոն Փլէօանի գործադուլները ցոյց կուտան թէ աշխատաւորական շարքերուն մէջ համայնավարներու ուժը պակսած է, բայց տակաւին ջնջուած չէ: Գալով Լոնտոնի համաձայնութեան, թէեւ ընդունուեցաւ Ազգ. Ժողովին կողմէ, բայց կատարուած վիճաբանութիւններէն յայտնի եղաւ որ Ֆրանսացիներու մէջ խորունկ տարակարծութիւններ կան անոր մասին: Խ. Միութիւն իր ուժերը կը հաւաքէ այս անմիաբանութիւնը շահագործելու համար, եւ համայնավարներու կողմէ գործադրուած ճնշումը ցոյց կուտայ Մոսկուայի որ Ֆրանսա կը մնայ միշտ յարձակման կէտ »: Ամերիկեան թերթը կ'եզրակացնէ.— «Ֆրանսայի մէջ տիրող անապահովութեան զգացումը՝ զոր կը շահագործեն ընդդիմադիր կուսակցութիւնները, պարարտ հող մըն է Սովետներուն համար որ վերսկսին ջլամարտը»:

ՕՐՈՒԱՆ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻԶԷՄ ԳԵՏԸ ԲԱՆԴԵՑ իր թումբերը Կըրմաղլը մօտ։ Տասը գիւղեր, ինչպէս եւ ճամբաներ եւ երկաթուղիներ ջուրերու տակ մնացած են։ Մարդկային զոհեր ալ կան։

ՉՈՒՔՐԼՃՃԷՆ կը հեռագրեն թէ բազմաթիւ մարդիկ մեռան, ռազմանիւթ պայթած ըլլալով Ուրբաթ գիշեր։ Բոցերը տարածուեցան փամփուշտի եւ վառօդի մթերանոցներուն վրայ։ Դեռ դիակներ կը փնտռուին փլատակներուն տակ։

ՎԱՆԻ մէջ հակայական գնդծումներ գործուած են։ Նաեւ մնասակար մրս ծախուած ըլլալով, գիւղացիներ հիւանդացած եւ մեռած են։ Այս առթիւ հարցաքննութիւն ուղղուած է կառավարութեան։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Ծերակոյտը, Նաւատորմիղին յատկացուելու համար, մօտ 3 միլիառ 700 միլիոն տոլարի վարկ մը քուէարկեց, որ 125 միլիոն տոլար աւելի է Երեսփ. Ժողովին կողմէ արդէն ընդունուած գումարէն։ Նաւային շինութեանց ծրագրին մաս կը կազմէ աշխարհի մեծագոյն օդանաւակիր նաւին շինութիւնը, որուն համար միայն պիտի ծախսուի 6 միլիոն տոլար։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ապստամբութիւնը խորտակելու համար, բանակը վճռական գործողութեան ձեռնարկած է Մակեդոնիոյ լեռներուն մէջ։ Յունիս 19ին կատաղի ճակատամարտ մը տեղի ունեցաւ, տեւելով հինգ ժամ։ Ցարձակողականին կը մասնակցին բազմաթիւ ռմբաձիգ օդանաւեր։ Աթէնքի թերթերը կը գրեն թէ զինուորները կատաղօրէն կը կռուին, հայրենասիրական երգեր երգելով։ Շատ քիչ ապստամբներ գերի բռնուած են, իսկ սպաննուածները մեծ թիւ մը կը կազմեն։— Կ՚ըսուի թէ Ցալտարիս ամերիկեան զինուոր պահանջած է, վերջնական հարուած մը տալու համար։

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան պետը, Թոլլիաթթի եւ իր օգնականը, Սէքքիա, խորհրդաւոր ճամբորդութիւն մը կը կատարեն այս միջոցին, անցնելով Փրակայէն։ Ենթադրել պէտք է որ ա(յ)տեղէն պիտի անցնին նաեւ Մոսկուա։ Կը կարծուի թէ նոր ծրագիրներ պիտի մշակեն, սաստկացնելու համար իրենց պայքարը Իտալիոյ մէջ։ Կառավարութիւնը մեծամասնութիւն շահած ըլլալով վերջին ընտրութեանց մէջ, շատ հոգ չըներ առ այժմ։ Իտալիոյ համայնավարները 2.100.000 կը հաշուեն իրենց թիւը։ Թոլլիաթթիի ծրագիրն է համայնավարական ակումբ մը հաստատել ամէն գաւառակաւան տեղ։

205.000 ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ Ամերիկա փոխադրութեան օրինագիծը վաւերացուեցաւ Մ. Նահանգներու Ծերակոյտին կողմէ։ Այս օրէնքին տրամադրութեամբ, տարագիրներուն կէսը պէտք է ըլլան Լիթուանիոյ, Լեթոնիոյ, Էսթոնիոյ եւ հիւսիսային Լեհաստանի բնակիչներէն։ — Գրասիրա հաւանութիւն յայտնած է 5500 տարագիրներ (հողագործներ) եւս ընդունելու Աւստրիոյ գաղթակայաններէն։

ՄԻՋԱԴԷՊ մը ծագեցաւ Թուրքեւպուլկարական սահմանագլուխին վրայ։ Հեռագիրը կ՚ըսէ թէ պուլկար զինեալ խումբ մը (50— 60 հոգի) յարձակեցաւ թրքական գիւղի մը վրայ, Էտիրնէի մօտ։ Սպաննուեցան մէկ թուրք եւ մէկ պուլկար զինուորներ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Երեսփ. Ժողովին եւ Ծերակոյտին ներկայացուցիչները խորհրդակցելով նախագահին հետ, համաձայնեցան 6,030,711.228 տոլար սահմանել Եւրոպայի օգնութեան վարկը։ Նախագահը կրնայ 12 կամ 15 ամսուան վրայ բաժնել այս գումարը։

ԸՆԴՀ. ՆԵՐՄԱՆ հրամանագիր մը հրատարակուեցաւ Չեխոսլովաքիոյ մէջ, նոր նախագահին ընտրութեանց առթիւ։ Մէկ տարիէն պակաս եղած պատիժները պիտի ներուին, իսկ անոնք որ աւելի են, մէկ տարի պիտի կրճատուին։ Ներումէն չեն կրնար օգտուիլ սեւ շուկայինները եւ դաւաճանները։

ԱՊՐՈՒՍՏԻ ՍՂՈՒԹԻՒՆԸ Ֆրանսայի մէջ լրջօրէն կը զբաղեցնէ կառավարութիւնը։ Աշխատանքի նախարարը (ընկերվարական) առաջարկած է նպաստ յատկացնել կարգ մը նիւթերու համար, բայց ելմտական նախարարը կ՚ընդդիմանայ։ Ուրիշներ կը պահանջեն 10 առ հարիւր զեղչել ապրանքներու գինը, Յուլիս 1էն սկսեալ, կառավարական հրամանագրով մը։

ՊԱՐՏԱԻՈՐԻՉ ԶԻՆՈՒՈՐՈՒԹԵԱՆ օրէնքը, որ բուռն վիճաբանութեանց դուռ բացած էր Մ. Նահանգներուն մէջ, քուէարկուեցաւ Ծերակոյտին կողմէ, գիշերային նիստէ մը վերջ։ Ընդդիմադիր մը ճառ խօսեցաւ լման վեց ժամ։ Տրուած որոշման համաձայն, զինուորութեան ենթակայ են 19—25 տարեկանները, 21 ամսուան համար։ Օրէնքը ի զօրու է հրատարակութենէն 90 օր վերջը։ Քսանեւհինգ հազար օտար կամաւորներ ալ պիտի առնուին։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի եւ քաղաքի Նոր Սերունդի «Ռոստոմ» խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷի՝ 27 Յունիս, կիրակի ամբողջ օրը։ Սէնլուկրուա Փէն, Եօթնեղբայրեաններու օդասուն պարտէզին մէջ։ Ճոխ յայտագիր։ Բանախօսութիւն, արտասանութիւն, մեներգ, հայկական եւ եւրոպական պարերով, դիւրամատչելի պիւֆէ։ Կարգադիր յանձնախումբը կը սպասարկէ առաւօտ ժամը 9էն սկսեալ։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Գ. ՕՏՏՈՅԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

27 Յունիս կիրակի օր Սէնթ Անտրէի օդասուն պարտէզին մէջ։

Բանախօսութիւն Ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին։ Կը ներկայացուի Սիպիլի ՀԱՐՍԸ, պար արտասանութիւն, երգ։

Մուտքը ազատ է։

Հաղորդակց. միջոց — թիւ 25 հանրակառքը։

Աշխատութեան, ուշադրութեան

Մեծ դաշտահանդէս

Կազմակերպուած Փարիզի շրջանի Հայ Արիներու եւ Արենուշներու կողմէ, կիրակի 27 Յունիս Շավիլի անտառներուն մէջ։ Իջնել Մօնփառնասի Շավիլի կայարանը եւ հետեւիլ առաջնորդ Արիներուն։

Հ. Մ. Ը. Մ — Եղանակի ամենամեծ բարեկամական մրցումը տեղի կ՚ունենայ S. O. Charentonի մարզադաշտին վրայ, կիրակի 27 Յունիս, Մարսէյլ ընդդէմ Ալֆորվիլի, առաջին մրցում՝ ժամը 13.30ին։ Տոմսեր՝ Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամներու մօտ։ Հաղորդակցութեան միջոց — métro Charenton – Ecoles, առնել 104 autobus իջնել Ave. Gambetta։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Փոն տը Շէրիի «Անդրանիկ» խումբի կողմէ, 25 Յուլիս կիրակի առտու ժամը 9էն մինչեւ իրիկուն A la Plaine, Պ. Տէփէկօսի դեղեցիկ ծառաստանին մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼ-ՍԷՆ ԺԷՐՈՄ — Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յուլիս 18ին, նուիրուած հերոսներու յիշատակին։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ ԿԱՐԴԱՑԷՔ

Լիոնի Գահատուրեան նպարեղէնի հանրածանօթ տունը, 20 RUE VILLEROY, 19 rue Juliette Recamier) կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն որ ունի ճոխ մթերք մը փառաւոր հետեւեալ ներմուծումներէն, պլղուր (ձաւար), կորկոտ, համեմ, պամիա, Շիրակ օղին, ապուխտ, երշիկ, կարմիրապղպեղ, սուրճի ջաղացք և սրճաման (ճեզվէ)։ Ինչպէս նաեւ լոխում, հելվա, խաւիար, մառչելի դինիներով մեծաքանակ թէ փոքրաքանակ։

Չիթապտուղին լաւագոյն տեսակները 150էն 240 Ֆրանք քիլօն։

Ֆրանսայի որեւէ մէկ անկիւնէն ստացուած ապսպրանքները խղճմտութեամբ եւ արագ կը կատարուին։

ԳԻՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ 15 — 20 % ԶԵՂՉ։

Գրել՝ Epicerie STAMBOUL, (Dj. Bahadourian), 13 rue Marignan, Lyon։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Բացուած է, Ե. ԹՈՒԼՈՒՄՃԵԱՆԻ

« CRÉMERIE D'AIX», 22 rue d'Aix, Marseille

Զափաւոր գին, մաքուր սպասարկութիւն։

Մէկ անգամ այցելել բաւական է համոզուելու համար։

M. NOUBAR

Licencié en Droit-Conseil-Juridique

27 Rue des Petites Ecuries, Paris (10)

Ընկերակցութեանց կազմութիւն, ամէն տեսակ ձեւակերպութիւններ, առեւտրական արտօնագիր, հաշուական գործեր եւ fiscalité. բնակարանի կամ առեւտրական հաստատութեանց վարձքերու յաւելման խնդիրներ։

Դիմել ժամը 10—12 եւ ժամադրութեամբ։

Հեռաձայն Pro. 24-87։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբին ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին, որոշուած հաւաքատեղին։

ՄԱՐՍԷՅԼ-ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէին ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր խումբերը ծանօթ հաւաքատեղին այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 7ին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ — Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երեկոյ ժամը 9ին մատուռի սրահը, բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է, ընտրութիւն նոր վարչութեան։

Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴՊՐՈՑ. ՀԱՆԴԷՍԸ ՍԵՎՐԱՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 11 Յուլիս կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel de Franceի (Maison Sion) սրահներուն մէջ, 23 Place de la Libération, Livry – Gargan։ Կը մասնակցին տեղւոյն երիտասարդ եւ երիտասարդուհիները իրենց ներկայացումներով։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ, ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ։

Դիւրամատչելի գիներով։ Մուտք 50 ֆրանք։

Հաղորդակց. միջոց — Eglise Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս, իջնել Place de la Libération։

ԲԱՑՈՒԱԾ Է «ՄԱՍԻՍ»

Նպարեղէնի նոր վաճառատունը, մաքուր եւ անմրցելի ապրանքներով։ Այցելեցէք անգամ մը եւ պիտի համոզուիք։

ՍԱՊՈՆՃԵԱՆ, 21 rue Saulnier, Paris (9)։

CABINET PLAISANCE

Պաշտպանելու համար ձեր շահերը բոլոր տեսակի գնումի եւ վաճառումի համար.— Կալուած, խանութ, fonds de commerce, յարկաբաժին, տուն, սափրիչի սալոն, նպարավաճառի խանութ, եւ ամէն տեսակ առեւտուրի համար դիմել՝

Cabinet Plaisanceի որ ունի հայ ներկայացուցիչ մը։ Հեռաձայն Lecourbe 91-94։

Հասցէ՝ 150 rue d'Alesia, Paris (14)

Métro Plaisance։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Շավիլի Կապ. Խաչի մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը 4 Յուլիս, կիրակի օրը Շավիլի Մօնբարնաս կայարանին մօտիկ անտառը, մասնակցութեամբ Րաֆֆի երգչախումբին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին։ Ճոխ պիւֆէ, ճաշը կարելի է միասին բերել։ Հաղորդ. — Pont de Sèvresէն 271 թիւ օթօպ. իջնել Puits sans Vin։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղին կողմէ կիրակի 11 Յուլիս Մէօտոնի անտառներուն մէջ (Гapıs Vert)ի պաղ ջուրին մօտ։ Նկատի ունենալ այս թուականը։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ԼԻԼԱՅԻ ՄԷՋ

Կիրակի 11 Յուլիս ժամը 3ին, Փաթրոնաժի սրահը, 7 rue Henri Barbus, métro Les Lilas։

Երգ, պար, արտասանութիւն, կը ներկայացուի Յ. Թումանեանի ԿԿՈՒՆ ԵՒ ԱՂԹԱՄԱՐԸ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՏԻԿԻՆ ՏԻՐՈՒՀԻ Թորոսեան ծնեալ պատուզեան Կէլիպօլուցի, կը փնտռէ զաւակները Թորոս եւ Մարի, (տղաքը երկաթագործ Ղազարոսի որ մեռած է աքսորի մէջ) երկուքն ալ կորսնցուցած, մէկը Եփրատի եզերքը եւ միւսը Տէր Զօրի մէջ։ Տեղեկացնել Տիկին Թորոսեանի, 15 Portinscale, Rd. London S. W. 15։

ԿԱՐԵՒՈՐ ՀԱՍՑԷ

Քան (A. M.) այցելող օթօմօպիլիսթներու համար

Ets. C. A. VAHANIAN

Վարիչ՝ Յ. ՆՇԱՆԵԱՆ

8, Place Vauban, Cannes (A. M.) Tél. 916-58

Էսանս, իւղ, բնէօ, պաթըրի եւ ամէն կարգի նորոգութիւններ։ Սոյն ծանուցումով ներկայացող յաճախորդներուն մասնաւոր զեղչ։

ՃԱՇԱՐԱՆ

AU CHAPON FIN ՍԱՐԵԱՆ

Արեւելեան եւ ֆրանսական ընտիր կերակուրներ, Ամերիկա պար, Մարսէյլի նշանաւոր Քանըպիէրէն 50 մեթր հեռու միայն։

Հեռ. C. 02.43 15 Marché des Capusins

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տող. կամ 3 անգ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 23 JUIN 1948 Չորեքշաբթի 23 ՅՈՒՆԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5374 — Նոր շրջանի թիւ 983 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՊԵՐԷՆ ՄԷԿՆ ԱԼ...

Միջպատերազմեան յարաբերութեանց վերահաստատումէն անմիջապէս վերջը, բնականաբար մարդիկ այն համոզումն ունէին թէ աւելի սերտ կապեր պիտի հաստատուին նաեւ Ս. Հայաստանի եւ Հայկական Արտասահմանի միջեւ :

Ի՞նչ աւելի բնական, քանի որ ջախջախիչ յաղթանակ մըն ալ շահած էին, պատերազմի դաշտին վրայ :

Դժբախտաբար, ինչպէս Մոսկուան, Երեւան ալ քաշուած տեսակէտներ ունի, որոնք չեն ազդուիր ոչ անձրեւէն, ոչ ալ արեւէն : Թթու աղանդաւորութիւն մը թոյլ չի տար աւելի պայծառօրէն դատել բուն իրականութիւնը :

Եւ դտան դաւեչտական բանաձեւ մը, — «Ցատկոտականը», իբրեւ խուղակ յարաբերութեանց : Բառն անգամ թարգմանութիւնն էր Ամերիկայի եւ ուրիշ երկիրներու համար ստեղծուած կեղծիքի մը :

Ուրեմն, հայրենիքէն թերթ, գիրք, յղուած եւ ուրիշ մասնաւոր շնորհներ ստանալու իրաւունքը վերապահուած էր այն տարրերուն որոնք ապաստանած էին «յառաջդիմականներու» հովանիին տակ :

Վերջերս մինչեւ հանրածանօթ սեւ ցուցակին վրայ տեղ ունէին այդ «յառաջդիմականներէն» մէջ, կը բաւէր որ ընդունուած ըլլային Երեւանէն թելադրուած «դիրքաւորում»ը :

Հայրենիքի լուրերն ու թղթակցութիւնները, բարեւներն ու երգերը կարդալու, լսելու համար, ստիպուած էիք «յառաջդիմական» բարեկամ եւ թելթ փնտռել :

Հարկ եղաւ այս «ռեվոլիւցիոն» խեղկատակութեան ալ համ դուրժել, մնոր անօրինութիւն :

Մինչդեռ, պատերազմէն առաջ, կարելի էր դիւրին քանի մը թերթ ստանալ ուղղակի Երեւանէն, նախ բաժնեգրութեամբ, յետոյ սովորական փոխանակութեամբ :

Ի՞նչ կը տեսնենք, երեք տարի վերջը : Մանաւանդ 86.000 հայրենակիցներու ներգաղթէն ի վեր :

Ոչ քան կրցանք ստուգել, այս երեւոյն կարն ալ թուլցած, եթէ ոչ փրթած է :

Երեւանի օրաթերթը, «Սով. Հայաստան» չի գար ամիսներէ ի վեր, կամ կուգայ շատ անկանոն : Քանի մը պարբերականներ կը ճարուին պատահաբար, այս կամ այն ճամբով : «Մասնաւոր» թղթակցութիւններն ալ նօսրացած են, եթէ ոչ դադրած :

Պատահմո՞ւնք թէ նոր քաղաքականութիւն :

Առ այժմ կ'արձանագրենք երեւոյթը միայն, սպասելով լրիւ լուսաբանութեանց : Մանաւանդ որ, Մոսկուայի թերթերը կանոնաւորապէս կը հասնին, եւ յաճախ անոնց միջոցաւ կարելի կ'ըլլայ հետեւիլ Հայաստանի եւ Կովկասի անցուդարձին :

Թերեւս առարկողներ ըլլան թէ Երեւանի անթելը անընդհատ կը բանի, տեղեկութիւններ հաղորդելով օրը օրին, ժամը ժամին :

Միեւնոյն բանը չէ : Անթելը հաղորդակցութեան մէկ միջոցն է միայն, եւ ամէն բանէ առաջ, կը ծառայէ քարոզչական նպատակներու :

Բոլորովին ուրիշ բան է Հայկական Արտասահմանի սպասածը, — ուղղակի եւ սերտ յարաբերութիւններ հայրենիքին հետ, ինչպէս ամէն երկրի հետ :

Գիտենք որ հակայեղափոխական — իրենց բառով՝ «կոնտրռեվոլիւցիոն»— պահանջ է այս :

Գիտենք, նաեւ, որ ինքնակոչ «Հայաստանասէրներ» անմիջապէս պիտի սօթթեն իրենց թեւերը, արդարացնելու համար խորհրդային իշխանութիւնը : Անոր «դոց դուռ»ի քաղաքականութիւնը, ինչպէս ուրիշ անպաշտպանելի դատեր :

Ոչինչ : Մենք տարրական պարտականութիւն մըն է որ կը յիշեցնենք : Եւ պիտի յիշեցնենք անընդհատ : Բուն իսկ հայրենիքի հիմնական շահերուն համար :

Ի վերջոյ անհանդուրժելի է արհեստական պատուարներ շարել երկրի եւ տարագիր բազմութեանց միջեւ, պատահականութեան ձգելով նոյն իսկ մտաւոր հաղորդակցութեան կապերը :

Ազգականէ ազգական գրուած բարեւագիրները, կամ վարձու դպիրներու շռայլաբանութիւնները չեն որ պիտի տաքցնեն սիրտերը :

Աւելի քան երբեք բաց՝ դուռ եւ պատուհան, որպէսզի օդ բանի : Փոխադարձաբար :

Շ.

Հպատակութեան զրկուած հայեր Իրաքի մէջ

ԽՄԲ. — Թերթերը գրեցին թէ Իրաքի ոստիկանութիւնը ձերբակալած եւ աքսորած է Ներգաղթի Կոմիտէին գլխաւոր անդամները : Պաղտատի «Քարանթալ» թերթը կը գրէ այս ձերբակալութեանց առթիւ. —

Ասոնք հայ գաղթականներ են, որոնք Թուրքիայէն փախչելով ապաստանած էին եւ հիւրընկալուած Իրաքի պետութեան կողմէ : Գոլչեւիկեան գործունէութիւնը հետապնդող կառավարական հետախուզական բաժինը լուրջ եւ խիստ հետապնդումներով հաստատած է, որ կարգ մը Հայեր, որոնք այս երկրի եւ կառավարութեան առատաձեռնութեան եւ հպատակութեան արժանացած են, նուիրուած են համայնավար գործունէութեան : Ասոնք ամէն նպաստաւոր պատեհութեամբ արտայայտած են ջերմ համակրանք համայնավարութեան եւ հետեւաբար սերտ յարաբերութիւն մշակած՝ Պաղտատի խորհրդային դեսպանատան հետ :

Ասոնց առաջինը կը կոչուի Խորայէլ Զոդեան, որ տէրն է Պաղտատի «Տիգրիս» դեղարանին : Այս ա՛ն է Պաղտատ գաղթած է քանի տարի առաջ, մերկ, ակլոր ու չքաւոր վիճակի մէջ, առանց ունէ ստացուածքի եւ դրամի : Պաղտատ հաստատուելէն ետք, գործը յառաջ տարած է, վիճակը մեծապէս բարւոքած է եւ այնպիսի նախանձելի բարգաւաճում ունեցած է, որ կ'ապրէր ապահով եւ բարեկեցիկ կեանք մը, եւ սակայն սկսած էր դաւադրել եւ դաւաճանել այս երկրին՝ Իրաքի դէմ, որ իրեն առիթ շնորհած էր փառքի եւ հարստութեան հասնելու :

Անիկա նախագահն է Հայոց Ներգաղթի Կոմիտէին, որ կը վարէ Իրաքի հայ գաղթականներու վերադարձը Հայաստան : Այս հանգամանքը լիապէս օգտագործելով ան իր կապերը այնքան կը լայնցնէ եւ կը զօրացնէ, որ յենլով դեսպանատան պաշտօնեաներու քաջալերանքին վրայ, կ'աշխուժացնէ իր համայնավար գործունէութիւնը եւ կը սկսի բացարձակապէս անվախ աշխատանքի լծուիլ : Շնորհիւ կորովի փրոփականտի մը՝ կը քաջալերէ եւ կը համոզէ շատ մը ընտանիքներ, որ Հայաստան ներգաղթեն, իսկ ինքը, առանց իսկ մտածելու կարաւաններու միանալ, կը յամառի մնալ Պաղտատի մէջ, որպէսզի իբրեւ ճարտար գործիչ մը՝ իր լրումին հասցնէ համայնավար գործունէութիւնը, օժանդակութեամբ խորհրդային դեսպանատան պաշտօնատարներուն :

(Մնացեալը յաջորդով)

ԻՐԱՔԻ նոր խորհրդարանը գումարուած ըլլալով, Սայէտ Մոհամմէտ Սատրի դահլիճը հրաժարեցաւ, ըստ օրինի : Երեսփ. ընտրութիւնները մեծ փոփոխութիւն յառաջ չբերին. Նոր երեսփ. ժողովը կազմուած է հետեւեալ կերպով.— անկախութեան ծայրայեղ ազգայնական կուսակցութիւնը (Րաշիտ Ալիի համախոհներ), 4 երեսփոխան. ազգ. դեմոկրատ կուսակցութիւն (չափաւոր ազգայնական), 2 երեսփոխան, ազատականներ, մէկ երեսփոխան, անկուսակցականներ, 131 երեսփոխան :

ԻՐԿՈՒՆ հրեայ գաղտնի կազմակերպութեան հրամանատարը անթելով հաղորդեց թէ «Պաղեստինի մէկ վայրին մէջ» Հականայի զինուորները յարձակած են Իրկունի զինուորներուն վրայ, բազմաթիւ մեռածներ եւ վիրաւորներ կան : «Ամբողջ հրէական Պետութիւնը վտանգի մէջ է. եղբայրասպան կռիւ մը կրնայ ծագիլ, եթէ Հականա անմիջապէս վերջ չտայ կռիւներուն» :

ԳՈՐԾԱՏԷՐԵՐՈՒ միութիւնը հաւանեցաւ ընդունիլ գիներու վեղչը, պայմանաւ որ ազգայնացուած ձեռնարկները իրենց գիները չբարձրացնեն եւ երկրագործներն ալ հաւանին կրճատել իրենց գիները :

«ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՈՒԺ» եւ քրիստոնեայ սէնտիքաներու միացեալ յանձնախումբը զեկոյցի մը մէջ հանդիսաւորապէս կը յայտնէ թէ կառավարութենէն վերջին տեսակցութիւն մը պիտի խնդրէ, որպէսզի որոշում մը տրուի անյապաղ գիներու կրճատման մասին, աշխատաւորներու շահերը պաշտպանելու համար : Այս զեկոյցը կը նկատուի տեսակ մը վերջնագիր :

Գերմանիոյ դրամական խնդիրը

ՉՈՐՍԵՐԸ ԺՈՂՈՎ ՊԻՏԻ ԳՈՒՄԱՐԵՆ

Խորհրդային շրջանի մամուլի գերման դործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ՝ Ռուսերը ընդունած են Անգլիոյ մէկ առաջարկը՝ Չորս Մեծերու ժողով մը գումարելու եւ դրամական ընդհանուր համաձայնութիւն մը գոյացնելու համար : Այս ժողովին մէջ պիտի քննուին նախապայմանական դօտիներու, գերման մայրաքաղաքին եւ խորհրդային առեւտրական յարաբերութիւնները : Մարաջախտ Սոքոլովսքի նշանակած է արդէն իր փորձագէտները, որոնք այսօր պիտի հաւաքուին Պերլինի Հակակշռի Խորհուրդին կեդրոնը :

Խորհրդային վարչութեան թերթը «Թէկլիշէ Ռունտշաու» այսպիսի ժողովի մը անհրաժեշտութիւնը շեշտած էր արդէն կիրակի օր, շատ չափաւոր լեզուով մը : Գերմանիոյ արեւմտեան մասին մէջ նոր դրամ մը հաստատող պետութիւնները — կը գրէ այս թերթը — մեծ դժուարութիւններու պիտի հանդիպին, այդ դրամը Պերլինի մէջ ալ շրջաբերութեան հանելով : Համոզուած ենք որ այս դժուարութիւնները դիւրութեամբ կը լուծուին, եթէ դրամական խնդրին յարակից հարցերու մասին պարկեշտ եւ անկեղծ բանակցութիւններ կատարուին Ամերիկացիներու, Ֆրանսացիներու, Անգլիացիներու եւ Ս. Միութեան միջեւ :

Միւս կողմէ, այն բողոքի ծանուցագիրը՝ զոր մարաջախտ Սոքոլովսքի ուղղած էր երեք Դաշնակիցներուն, չափաւոր ոճով խմբագրուած էր, որպէսզի Չորսերու միջեւ կատարուելիք բանակցութեանց համար դուռը բաց մնայ : Եւ սակայն, այս ծանուցագրին ընդհանուր իմաստին նայելով, Պերլին խորհրդային գրաւման շրջանին մաս կը կազմէ, եւ, հետեւաբար, Դաշնակիցները պէտք չէ որ փորձեն հոն մտցնել նոր դրամը :

Պատասխանելով խորհրդային ծանուցագրին անգլիացի զինուորական կառավարիչ Րոպըրթսըն կը յիշեցնէ Ռուսերուն թէ՝ Պերլինի մէջ արեւմտեան պետութիւններէն աւելի իրաւունքներ չունին, ոչ տնտեսական, ոչ ալ ուրիշ մարզերու մէջ : Այս է գրաւման բոլոր շրջաններուն ինչպէս նաեւ Պերլինի մասին կնքուած համաձայնութեանց տառն ու ոգին : Այս պարագան ճշդելէ ետք, զօր. Րոպըրթսըն կ'առաջարկէ քառեակ ժողով մը գումարել, լուծելու համար նոր դրամին շրջաբերութեան խնդիրը՝ Պերլինի մէջ. հակառակ պարագային, այս քաղաքին մէջ երկու տարբեր արժէքով դրամներ գոյութիւն ունեցած պիտի ըլլան :

★ Խորհրդային փորձագէտները հաւաքուեցան երկուշաբթի օր, խորհրդակցելու համար արեւելեան Գերմանիոյ մէջ մտցուելիք դրամական փոփոխութեան մասին : Հաւանական է որ կարգադրութիւններ ըլլան մէկ օրէն միւսը : Նոր թղթադրամներու տպագրութիւնը երկար ժամանակի կը կարօտի : Այս պատճառով, Սովետները որոշած են — մասնաւոր դրոշմաթուղթեր փակցնել 100, 50 եւ 20 մարքնոցներուն վրայ, որոնք շրջաբերութեան պիտի հանուին ոչ միայն արեւելեան Գերմանիոյ, այլ նաեւ՝ Պերլինի մէջ :

Ամերիկեան օգնութիւնը Եւրոպայի

Լոնտոնէն կը հեռագրեն թէ՝ Եւրոպայի օգնութեան մասին Մ. Նահանգներու խորհրդարանին տուած որոշումը մեծ գոհունակութիւն պատճառած է Անգլիոյ մէջ : Ճիշդ է որ սկզբնական գումարէն 400 միլիոն տոլարի չափ կրճատուեցաւ. բայց Անգլիոյ մէջ գոհացուցիչ կը նկատեն ստացուած արդիւնքը, մանաւանդ որ խնդիրը կրնար շատ աւելի աննպաստ ձեւ մը առնել :

Սակայն, նոր դժուարութիւններ կրնան ծագիլ տակաւին, երբ կարգը գայ, Մարշըլի ծրագրին համաձայն, զատ զատ բանակցութիւններ կատարելու եւրոպական 16 երկիրներուն հետ : Մեծ յոյս կայ թէ ամէն ինչ գոհացուցիչ կերպով կարգադրուի : Ուաշինկթընի այն որոշումը թէ պիտի հարկադրէ եւրոպական պետութիւնները որ իրենց դրամը արժեզրկեն, յուսադրիչ նշան մը կը նկատուի : Ամերիկա կ'ուզէ ընդունիլ տալ կարգ մը ուրիշ պայմաններ՝ զորս եւրոպական պետութիւնները հաշտ չեն նկատեր իրենց ազգային վեհապետական իրաւունքներուն հետ : Կը պահանջէ նաեւ որ առանձնաշնորհեալ իրաւունքներ ունենան ամերիկեան այն առեւտրական եւ ճարտարարուեստական հաստատութիւնները՝ որոնք նոր ձեռնարկներ պիտի հիմնեն Մարշըլի ծրագրէն օգտուող երկիրներուն մէջ :

★ Ամերիկեան կառավարութեան մէկ բանբերը յայտարարեց կիրակի օր թէ՝ Մ. Նահանգները ցաւ կը յայտնեն որ շատ քիչ քանակութեամբ զէնք եւ ռազմանիւթ պիտի տան այս տարի Արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներուն : Այս պարագան մեծ յուսախաբութիւն պիտի պատճառէ բարեկամ կառավարութեանց. բայց, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը համոզուած է թէ Ս.

(Վերջերս շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱՒՍՏՐԻԱՅԷՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

ՇԱՐՔ ՄԸ ՅԱՋՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

Ապրիլ 25ին, նահատակներու յիշատակը տեղի ունեցաւ հայկական մատուռին մէջ, հոծ. բազմութեամբ: Հոգեւոր հովիւին քարոզէն վերջ, Տքթ. Ա. Քարամանլեան բաղդատելով անցեալն ու ներկան եւ Հայաստանի ծաղկեալ վիճակը, յուսալից խօսքերով քաջալերեց վշտակիր ժողովուրդը: Եղան նաեւ յուզիչ արտասանութիւններ երկու կամաւոր դպիրներու՝ Գ. Գ. Կ. Տօնիկեանէ եւ Յ. Մոմճեանի կողմէ որոնց շնորհիւ, նոյնպէս զոյգ մը յօժարակամ օրիորդներու ամէն կիրակի կ'ունենանք ձայնաւոր պատարագ:

«Աւստրիոյ Հայկ. Միութիւնը» չմոռցաւ նաեւ Մայրերու Օրը: Իբրեւ յարգանք հայ մայրերու, իր հաւաքատեղին հրաւիրած էր գաղութը եւ մայրերը այդ երեկոյթին: Առանձին սեղանի մը շուրջ տեղ գրաւած էին ծերունազարդ եւ երիտասարդ մայրեր, որոնց մէջ Տիկին մայր Վարդեան կը յիշեցնէր Հայաստանի նահապետական տան, բազմանդամ մէկ ընտանիքին նահապետուհին: Ան իր 5—6 հասած զաւակներով եւ բազմաթիւ թոռներով հոս եկած հաստատուած է, պահելով իր տան մէջ հայկական սովորութիւններ:

Տոքթ. Նարկիզեան՝ երբեմն վարդապետ եւ անդամ Մխիթարեան միաբանութեան, իր Ամերիկա մեկնելուն առթիւ, կարճ բանախօսութեամբ մը դրուատեց գործունէութիւնը հայ մայրերուն եւ թուեց անոնց պարտաւորութիւնները: Կարգ մը մենիրգներէ վերջ, ներկաները խմբովին երգեցին մայրերուն երգը, «Ես լսեցի մի անուշ ձայնը»: Ցետոյ հիւրասիրուեցան տուներու մէջ պատրաստուած հայկական խմորեղէններով եւ մայրերը ստացան գեղեցիկ ծաղկեփունջեր: Կէս գիշերին վերջացաւ այս հաճելի երեկոյթը:

★ Փարիզաբնակ Վարդանեան ընտանիքին փափաքով, վերջերս պատարագ եւ հոգեհանգիստ կատարուեցաւ ի յիշատակ վաղամեռիկ դերասանուհի Կենիա Վարդանեանի եւ իր հանգուցեալ եղբօր Գուրգէնի համար: Քահանան վաղամեռիկ Կենիայի նուիրուած «Ատրուշան» գրքէն կարդաց իր կենսագրականը եւ կարգ մը կտորներ:

Տեղն է յիշել անունը — հօրեղբայր Կենիայի — Վ. Վարդանեան, երբեմն անդամ Վարշաւայի փոքրաթիւ հայ գաղութին: Պատերազմի շրջանին հոն ընցուած հայ գերիներու եւ գաղթականներու; եղբայրական օգնութեան նուիրական գործին մէջ իր գործօն մասնակցութեամբ եւ օժանդակութեամբ ամէնէն մեծ բաժինը բերաւ ամբողջ ընտանիքով:

★ Վիէննայի մէջ հաստատուած բոլոր եկեղեցիներու, Տէսերու, աղանդներու, եկեղեցական պետերը, Թիւով քսաներկու, անցեալները որոշեր էին միասին հաւաքուիլ, խորհրդակցիլ եւ փոխադարձ եղբայրութիւն եւ համերաշխութիւն հաստատել: Ժողովին հրաւիրուած էր նաեւ մեր գաղութի հոգեւոր հովիւը, Եղիշէ քահանայ Իւթիւճեան որ ընդունակ է, փորձառու եւ ներկայանալի: Ժողովին նախագահը, արքեպիսկոպոս X գովեստով խօսած է Հայ եկեղեցւոյ մասին: «Մենք չատ բան ունինք սորվելիք Արեւելքի այդ հին քրիստոնէական եկեղեցիէն»: Այս առթիւ ուզած են խումբ մը կրօնաւորներու եւ աշխարհականներու հետ այցելել եւ ժամերգութեանց ներկայ ըլլալ:

Արդարեւ, անցեալները եկած էին քանի մը երիտասարդ կրօնաւորներ դասանաւորներու հետ եւ ջերմեռանդութեամբ հետեւեցան ժամերգութեան եւ պատարագի արարողութեանց: Փափաքեր են փոխովին Ս. Հաղորդութիւն առնել, բայց չէին գիտցած սովորութիւնը, թէ որ պահէն պէտք էր ծոմ պահել... Քահանան գերմաներէն կարդաց յայտնի... Աւետարանը եւ բացատրեց պատարագի մասերը:

★ Վերջերս հայ գաղթականներու տեղաւորման գործով, քաղաքս եկած էին ամերիկեան - հայկական նորակազմ «Անչաւ» ընկերութեան ներկայացուցիչները Գ. Գ. ՃորճՄարտիկեան եւ զօր. Շէքէրճեան: Այս առթիւ յանձնարարեցին արձանագրել անոնք որ կարօտ են կամ կ'ուզեն տեղափոխուիլ: Գատասխանելով հարցումի մը, երկու պատուիրակները յայտարարեցին թէ Հայաստան գացողները պիտի առանձին լման հանդերձեղէն եւ երեք ամսուան ուտելիք:

Գ. Մարտիկեան յորդորեց համերաշխօրէն գործակցիլ յօգուտ գաղութի բարօրութեան: Այս առթիւ սրամտութեամբ գիտել տուաւ — Երբ չորս Հայեր միասին ըլլան, նախ կը բանան հաւաքատեղի մը, ակումբ մը, երբ տասը ըլլան՝ եկեղեցի կը հիմնեն, երբ 12ի բարձրանայ թիւը, թերթ կը հրատարակեն, իսկ երբ 20 ըլլայ, չորս կուսակցութիւն կը կազմեն...

★ Վերջերս մեռաւ պաշտօնաթող ամենահին անդամներէն Գ. Գեղամ Ամատունին, բնիկ Երեւանցի, 71 տարեկան: Հանգուցեալը եղած է Վիէննայի գաղութի գործօն անդամներէն, հիմնադիրներէն մէկը մատուռին: Հ.Բ.Ը.Միութեան Վիէննայի երբեմնի մասնաճիւղէն միշտ ընտրուած վարչութեան անդամ:

Իր տկարութեան վերջին օրերը իր քով կանչելով Մխիթարեան վանքին Աբբահայրը, Հայօղեան արք., կը փափաքի որ Մխիթարեանները կատարեն իր թաղումը: Իր կենդանութեան երկար տարիներ վանքին մտերիմ բարեկամ էր եւ ըրբտանց համակիր այդ հաստատութեան: Հոգեվարքին Ս. Հաղորդութիւն կ'ընդունի Մխիթարեան հայրերէն: Մայիս 24ին յուղարկաւորութեան կը նախագահէր Հայօղեան արք. շրջապատուած Մխիթարեան վարդապետներէն: Ներկայ էր գաղութի ստուար մեծամասնութիւնը: Ծաղկեպսակներ ղրկած էին Մխիթարեան միաբանութիւնը, Գաղթ. վարչութիւնը եւ Աւստրիահայ Միութիւնը եւ անհատներ: Դամբանականներ խօսեցան աբբահայրը, Եղիշէ քահանայ Իւթիւճեան եւ Տքթ. Ա. Քարամանլեան, յանուն երկու վարչութեանց:

★ «Աւստրիոյ Հայկ. Միութեան» անհրաժեշտ պէտքերուն համար հանդանակութիւն մը կատարուեցաւ, նախաձեռնութեամբ Գ. Գ. Ն. Զօհրապի եւ Ն. Վարդեանի: (Առաջինը Գ. Զօհրապի եղբօր որդին է): Կարելի եղաւ, այս խիստ տագնապալի օրերուն կլորիկ գումար մը հաւաքել: Գ. Ն. Զօհրապը մասնաւոր ընդունակութիւն կը ցուցնէ այս կարգի գործերու մէջ: Տեղին համաձայն կը խնդրէ, կը շոյէ կամ բռնի կ'առնէ Պոլսէն սորված պատկերազարդ բառեր գործածելով: Դժբախտաբար քիչ մը շատ կը սիրէ աշխարհիկ կեանքը: Իր մեծ եղբայրը, Նուպար Զօհրապ կրցածը կ'ընէ Միւնիխի գաղութին եւ գաղթականութեան օգտակար ըլլալու համար: Կը յուսանք թէ ինքն ալ այսուհետեւ աւելի եռանդով պիտի մասնակցի գաղութի գործերուն.

★ Քաղաքիս «Սովետ-Աւստրիական բարեկամական Միութիւնը» վերջերս հայկական երեկոյթ մը սարքած էր, հայութիւնը եւ հայկ. մշակոյթը ծանօթացնելու համար Աւստրիացիներուն: Մայիս 24ին տեղի ունեցաւ հանդէսը, ճոխ բովանդակութեամբ: Հանդէսին իր մեծ մասնակցութիւնը բերած էր «Աւստրիոյ Հայկ. Միութիւն»ը: Խօսեցան համալսարանի փրոֆէսէօր, յայտնի կովկասագէտ Պալատանչտէյն «Հայոց պատմութեան, ազգագրական եւ հայկ. մշակոյթի մեծ դերը Կովկասի մէջ» նիւթին շուրջ:

Հանդէսին մասնակցելու հրաւիրուած էր Վիէննայի Ազգային թատրոնի երկարամեայ անդամ, հայազգի հռչակաւոր դերասան, Ռաուլ Ասլան (Ռուբէն Ասլանեան), որ Ֆրանց Վէրֆէլի «Մուսա Տաղի 40 օրեր» գրքէն յուզումով արտասանեց հերոսամարտին դրուագները, խոր տպաւորութիւն ձգելով ներկաներուն վրայ: «Ա. Հ. Միութիւն» նախագահը, տոքթ. Զօփուրեան, որ կը նախագահէր նաեւ հանդէսին՝ յուզումով մօտեցաւ մեծ ծերունազարդ արուեստագէտին, շնորհակալութիւն յայտնեց եւ «Ա.Հ. Միութեան» կողմէ իրեն նուիրեց գեղեցիկ ալպօմ մը, զարդարուած Աւստրիացի նշանաւոր դերասան դերասանուհիներու պատկերներով: Այս առթիւ համառօտակի պարզեց Հայոց վիճակը առաջին համաշխարհային պատերազմի մէջ, ազգասպանութեան շրջանէն մինչեւ Հայաստանի սովետական դառնալը: Տոքթ. Ա. Քարամանլեան կարդաց ուսումնասիրութիւն մը Ներկայ Հայաստանի նուաճումներու մասին,— Շինարարական, ճարտարարուեստական, երկրագործական, մշակութային եւն.:

Գուստիկչտէն մասնաւորապէս հրաւիրուած էր տաղանդաւոր դաշնակահարուհի, Օր. Փիշմիշեան, որ նուագեց իր հեղինակած գեղեցիկ կտորներէն «Էջմիածնի զանգակը» եւ ուրիշ երկու երեք կտորներ: Այս առթիւ շնորհալի օրիորդը ծաղկեփունջ մը ստացաւ համակրական ցոյցերու մէջ:

Հանդէսը վերջացաւ ուրախ տրամադրութեամբ:

Ա. ՏԱՊԱՂԵԱՆ

ՊԱՅՔԱՐ... ԵԶԵՐԱՊԱՀ

Վերջերս շաբաթաթերթի մը մէջ կարդացի յօդուած մը, որ կ'աշխատէր պղտիկցնել եւ նսեմացնել մտքերուս հայկական ուղղութեան մը դէմ՝ կասկածի տակ դնելով իմ «ազգասիրութիւնս» (80ական թուականներու բառ մը): Բայց ինծի ծանօթ էր արդէն plombierի մը պղտորամտիքը, թէ պիտի գտնէր հակառակորդ թերթ մը՝ գրել տալու համար իմծի դէմ,— է՞հ, փառք Ամենակարողին (այս բառը՝ գլխագիրով), կեցեր է գտնել: Միայն թէ բաւական չէ թերթ գտնել, գրիչ մըն ալ պէտք էր գտնել,— գտնուած թերթին խմբագիրը, սկսեալ հրապարակագրի իր մարզանքներով եւ 80ական թուականներու իր բառամթերքով, նոյնիսկ որբին պատմութիւնը սխալ գրելով, գծուած թէ յաջողի սեւ քսել հոն՝ ուր արջառալ քսած է աղեխական գրիչ մը:

«Դէմ-գրերու» սովորութիւնը, որ Պոլսոյ երբեմնի «պաշէթաճի» ների հրապարակագրական միակ առաքինութիւնն է եղած՝ իրենց կռնակը տուած լքեալ ամբոխի մը կամ Բանկալի ազանցերուն, հիմա դիւրին է անշուշտ գործածել եւ անուշցնել իմ «մտաւոր կարողութեանս» վրայ դրուած «մեծ հաւատքով», բայց ես չեմ կլլեր այդ dragéeն: Կը խնդրեմ որ վերջ դրուի խնքլինքին ութսուն տարեկան մարդու շուք տալու ձեւերուն՝ խրատական կարդալու համար սերիչին: Մանաւանդ ամո՛ր որ այլեւս յիսուն տարեկան՝ կրնայ խօսած տալ թէ՛ այդ շուքը ունեցողին եւ թէ՛ այդ շուքը չունեցողին, թէ ութսուն տարեկանին եւ թէ քսան տարեկանին, թէ plombierին եւ թէ plombierէն ներշնչեալներուն:

Ես այն գրագէտը չեմ, որ իր խելքին շուք ու ծանրութիւն տալու համար՝ պիտի ուզէր նմանիլ Բանկալի մարդոց քով նստելու, յետոյ միայն այդ հանգամանքով եւ ա՛յդ ազդեցութեամբ՝ էրիկ – կնիկ զատելու եւ թերթի մըն ալ ներշնչում տալու ճարպիկութեամբ փայլող հերոսին:

Իմ հեղինակութիւնս, կամ իմ ազդեցութիւնս կուգայ տարբեր ակէ մը: Ինծի խրատ չեն տար, ինձմէ խրատ կ'ուզեն:

Այնպէս որ, եթէ շաբաթաթերթի մը խմբագիրը, օր մը չէ օր մը, յանկարծ, ի՛ր իսկ «ազգասիրութեան» մղումով եւ ոչ թէ plombierի մը ներշնչումով, ուզէ գիտնալ թէ ե՞րբ է որ մարդ «կը կորսնցնէ իր ազգասիրութեան լրջութիւնը», եւ հարցնէ կարծիքս, կը վստահեցնեմ զինք որ իրեն աւելի օգտակար կ'ըլլայ իմ պատասխանս քան plombierին թելադրանքը: Մինչ ա՛յն համոզումով թէ ճիշդը իմ ըսածս է միայն, հոգ չէ թէ գայթակղին ուրիշներ: Մինչ այն գիտակցութեամբ թէ ժամացոյցը պէտք է չոկել իմ ժամացոյցիս վրայ, փոյթ չէ թէ մարդիկ ամբարտաւանութիւն եւ մեծամտութիւն համարին թելադրանքը, զոր կ'ընեմ՝ իմ ժամացոյցիս վրայ չոկելու համար Օւթագիւղի որբանոցին նախկին տնօրէնին ժամացոյցը,— ես միշտ լա՛յն ազատութիւն տուեր եմ մտային անկարողութեան դատապարտուածներուն՝ նման մեղադրանքներու համար:

Բայց նման մեղադրանքէ մը առաջ, հարկ է պատասխանել ինծ թէ՝

Լրջութեան պակա՞ս է որբի մը համար պայքարի մէջ մտնելս, թերեւս մեղադրուելով որ արտօնութիւն չեմ խնդրած Օւթագիւղի որբանոցին նախկին տնօրէնէն, թէ շաբաթաթերթի մը խմբագրին միջամտութիւնը իմ պայքարիս մէջ, թերեւս այն արդարացումով որ թելադրողը plombier մըն է:

Եթէ, այստեղ, միտք դայթակղեցնող բան մը կայ, արդեօք յանձնապաստանութիւնը չէ՞, ինքնաբաւութեան տարօրինակ դդացումը անոր՝ որ իր երկու փարանոց հայերէնով եւ խոտէ խայթոցով դաս տալու կ'ելլէ polémiqueի դասարանը փոխան մտաւորականի մը, առանց նկատի առնելու «անձնորոշ ընդդիմախօսի մը ըմբոստ հոգին, որ չեղուած չընդունիր եւ տեղի տալ չի գիտեր»:

Վերջապէս, երբ պայքարի մը միջամտութեան համար՝ խրատականէ կամ մեղադրականէ տարբեր բան մը չունի մարդ, նախընտրելի չէ՞ լռել ու դիտել, քան թէ կուսող կողմերէն մէն չափել խելքի ծակ տոպրակով:

Ձեմ սիրեր intrusները, մանաւանդ պայքարի մէջ,— Ֆրանսական յեղափոխութեան շրջանին՝ այս բառին տրուած էր հայհոյութեան մը ուժը, աւելի առաջ՝ լատին հռետորները անարգական թուքի մը ծանրութիւնը կը դնէին բառի մը մէջ որ կը տրուէր ինքնակոչ հակաճառողներուն, այլ ես չեմ ուզեր յիշատակել Թրքականը՝ նման պարագաներու յատուկ, քիչ մը շատ դաժանի:

Իմ պայքարիս մէջ սպրդող այս intrusին դէմ կատաղութիւնս կը ծագի անկէ, որ ահա կը փորձուի նսեմացնել գրագէտի մը զբաղման դիրքը մեր ազգային բարքերու խաթարումին դէմ,— ժամկոչներու, տնտես աղբարներու, հոգաբարձու տղաներու եւ Բանկալ նստող ճարպամարդերու առջեւ բարեւի կանգնած գրագէտը երբ կը բարձրացնեմ ազգային իրաւարարի դիրքին, հին բարքերու բարեկամ մը, Բանկալէն հասած թելադրանքով, կ'աշխատի նսեմացնել հայ յեղափոխական գրագէտը: Եւ խելք ծախել ինծի:

Եթէ «մտաւոր կարողութեանս վրայ մեծ հաւատք» ունեցողը, փոխանակ խելք ծախելու ինծի՝ իմ կարծիքս ուզէր պայքարին մասին, որուն մէջ նետած եմ ամբողջ «մտաւոր կարողութիւնս» եւ ուրիշ արժանիքներ, պիտի ըսէի.

— Բեղլի պատմուածքին շատ պարզ չէ հարցը: Քիչ մըն ալ պզտիկ եւ կը տեսնես՝ երբ պայքարը Թարախին ի տես՝ եթէ պատահի որ պժգան ոմանք, կը խորհիմ թէ իմ մէկ ազնիւ ու շատ սիրելի բարեկամս, բարեկամ նաեւ քեզի, պիտի գայ եւ ըսէ. «Անխուսափելի էր այս լուծումը, ուրախ եմ թէ ամէն բան փորձուած է մինչեւ այս լուծումը»:

Եւ... տեղդ ծածք նստէ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Պէյրութի [illegible]

... ՅՄԲ — Կիրակի օր հրատարակուեր էինք երեք հայրենասիրական ձեռնարկութիւնը Պէյրութի մէջ, — երեքն ալ անդամ, ազգ. պաշտօնական մարմիններու. Այս առթիւ «Ազդակ» հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ խմբագրականով մը. (23 Մայիս).

« ... Կ'անդրադառնա՞ն արդեօք այս խառնակիչներն ու բախտախնդիրները թէ ուր հասցուցին վարկն ու պատիւը մեր ժողովուրդը ներկայացնող ազգային մարմիններուն, դաւադրական աշխատանքներով եւ սուտ խարէութեամբ անոնցմէ ներս սպրդելով։ Կասկած չունինք որ վերջին ծայր ուրախ են ձեռք բերուած արդիւնքէն։ Ցամաքօրէն ազգային աթոռներու կառչած մնալու իրենց որոշումը ուրիշ բանի չէր ծառեր, եթէ ոչ իրենց ներկայութեամբ եւ խառնակչական գործունէութեամբ կասկածելի ցոյց տալ մեր ամբողջ գաղութը՝ Լիբանանի կառավարութեան եւ ընկերակցութեան աչքին։ Պոլշեւիկեան թուացիկը խմբագրող սեւ ձեռքը գիտէ թէ ինչ կ'ընէ, երբ ձեր քաղաքացիներու անուններուն քով կը շարէ անոնց տիտղոսներն ու պաշտօնները՝ մեր ամբողջ գաղութը վարկաբեկելու եւ կասկածի ենթարկելու բացայայտ դիտումով։

Ի՞նչ կարծիք եւ ի՞նչ համարում կրնան ունենալ Լիբանանի վարիչները մեր ազգային ժողովներուն մասին, երբ հոն բազմած կը տեսնեն մարդիկ, որոնց քաղաքացիական պարկեշտութիւնը ինքնին առարկայ էր միշտ եւ որոնց ձերբակալումը անհրաժեշտ կը նկատուի ընդհ. ապահովութեան համար։

« ... Եթէ անոնք լռելեայն կը հանդուրժուէին երէկ, առիթ չէր նշանակեր թէ սէր ու համակրանք կը վայելէին։ Աղաղակող փաստը մէջտեղն է այսօր։ Ցանձի, Էյլէզեաններու, Երէցեաններու եւ Ասլանեաններու՝ մեր ազգային ժողովները ծանր ապտակ մը ստացած են եւ պաշտօնական ամբաստանութեան տակ առնուած։

« ... Իշխանութիւնները կը դառնան առաջին պատկերէն եւ շատ ալ չեն հետաքրքրուիր ներքին մանրամասնութիւններով։ Ճիշդ է, որ Քաղաքական ու Գաւառական շատոնց դադրած էին գոյութիւն ունենալէ, մեր ժողովրդի ձայնն ու կամքը ներկայացնելէ, ճիշդ է որ անոնց տեղ խամաճիկ սատակներ միայն կը պղտորէին հրապարակը, բայց որքա՜ն ատեն որ հինը չէ փոխարինուած նորով՝ կարելի չէ դարմանել չարիքը։

«... Հայրենասէրներու Միութիւն ... Եթէ օտարին այս ծպտուած գործակալները իրենց սրտին մէջ կաթիլ մը իրական հայրենասիրութիւն ունենային, եթէ անոնք վայրկեան մը գոնէ Լիբանանի եւ անոր հողին ապաստանած հայ բեկորներու շահերը իրենցկուսակցական շահադիտութենէն վեր դասէին, շատոնց հրաժարած պիտի ըլլային այն աթոռներէն, որոնց վրայ բազմեցան ժամանակին պայմաններու բերումով, համերաշխութեան սկզբունքով եւ յետոյ վատօրէն քանդեցին այդ գաղափարին հիմքերը։

Խորթ էր ու խորթ մնաց պոլշեւիկներուն համար ամէն համերաշխութիւն։ Որովհետեւ անոնք ոչ մէկ տեղ ի վիճակի են շարժելու իրենց սեփական կամքով եւ տեղական քաղաքականութեան համեմատ։ Անոնք հլու կամակատարներն են ըլլալ դուրսէն տրուած հրահանգներու, մինչեւ իսկ եթէ հարկ ըլլայ զոհել ամբողջ ժողովուրդ մը։

Լիբանանի հայութիւնը իր մորթին վրայ կրեց պոլշեւիկեան գործելակերպին աղէտաւոր հետեւանքները։ Այսօր բանտերու մէջ, իբրեւ անվստահելի եւ խառնակիչ տարր արգելափակուած նոյն անձերն էին որ Ներգաղթի Կոմիտէներուն գլուխը եւ ազգային ժողովներուն ներս ամբողջ երկու տարի անպատասխանատու-կերպով խաղացին մեր ժողովուրդի ճակատագրին հետ եւ չարաշահութեամբ ենթարկեցին անոր անկեղծ հայրենասիրութիւնը։

Հասած է ժամանակը սակայն որ կոյրերն իսկ տեսնեն ճշմարտութեան լոյսը եւ գործերէն ջատեն հեղինակները »։

ՓՈԽ · ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԻ ՄԸ ՈՂՋՈՅՆԸ

ՅՄԲ. — Ստորեւ՝ ամփոփումը այն ճառին զոր խօսեցաւ Մայիս 28ի տօնակատարութեան առթիւ, Պանեօ Քաչանի մէջ, ընկերվարական ներկայացուցիչը եւ փոխ քաղաքապետը, քաղաքացի Wüntzinger.

Նախ կ'ուզեմ ձեզ հաղորդել եղբայրական եւ բարեկամական ողջոյնը Ֆրանսական ընկերվարական կուսակցութեան եւ Պանեօյի ընկերվարական մասնաճիւղին՝ հայ ընկերվարական հանրապետութեան տօնակատարութեան առթիւ։

Պանեօյի մէջ, երկար ատենէ ի վեր մեր մասնաճիւղին մէջ ունինք հայ ընկերվարական գործօն անդամներ, եւ կրցանք գնահատել անոնց նուիրումը Ֆրանսական ընկերվարութեան դատին։ Թէ ժամանակով թէ դրամով, անոնք կրցան օգնել մեզի։ Ուրեւէ անունն չեմ ուզեր տալ, վախնալով մոռնալ շատեր, սակայն բացառութիւն մը պիտի ընեմ մեր սքանչելի բարեկամ Տակառեանին, որ միշտ պատրաստ է դժուարին բոպէներու մէջ։

Եթէ Ֆրանսացի ընկերվարական մը պէտք է որ իբրեղբայրը նկատէ օտար ընկերվարական մը, դուք հայ ընկերներ, տուիք լաւագոյն ապացոյցը այս միջազգային համերաշխութեան որ ... մեր սրտին կը դպչի։

1918ին ամբողջ աշխարհի առաջին հանրապետական ընկերվարութիւնը հաստատելէ վերջ՝ Սեւրի դաշնագրին, որ ստորագրուեցաւ ձեր ողբացեալ նախագահին՝ Ահարոնեանի կողմէ, որուն յիշատակը կ'ողջունեմ, դէպքերը, եւ մանաւանդ ժողովրդավար պետութեանց չկամութիւնը, ձեզ մատնեցին նոր տառապանքի մը։ Բայց բոլոր այն տառապանքները որոնց ենթարկուեցաք, անցեալ տարիներու ջարդերէ վերջ հիւծած, ուժեղացուցին ձեր հաւատքը ընկերվարութեան հանդէպ, եւ առիթս պէտք է որ մեզի Ֆրանսացի ընկերվարականներուս ցոյց տայ թէ երբեք պէտք չէ յուսահատիլ, թէ արդար դատ մը ի վերջոյ կը յաղթանակէ։

Ցրուած աշխարհի չորս անկիւնները, դուք կը պահէք ձեր բնածին կենսունակութիւնը։ Դուք կը պահէք ձեր կապը ձեր այն ընկերներուն հետ, որոնք հեռուն՝ ծովերէն անդին կը դառնան։ Այդպիսի ուժ մը ճառագայթումի, այդպիսի կազմակերպութիւն մը առնուր երաշխիքներ են հանրական ընկերվարութեան ապագային համար։

... Ձեր ներկայութիւնը ցոյց կու տայ թէ՝ հակառակ ջարդերուն, հակառակ տանջանքներուն եւ աքսորին, հակառակ վնասակար քարոզութեան մը, հայ ընկերվարութիւնը շատ կենսունակ է իր խանդավառ երիտասարդութեամբ »։

ՁԷՆՔԵՐՈՒ ՀԱՒԱՔՈՒՄ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

Իտալական կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ վերջին 12 ամիսներու ընթացքին, ոստիկանական զօրամասերուն կողմէ միայն երեւան հանուած զէնքերը ահագին քանակութիւն մը կը կազմեն։ Մինչեւ հիմա հաւաքուած են՝ 217 թնդանօթ, հրասանդ եւ ականանետ, 2109 գնդացիր, մօտ 18 հազար հրացան, մօտ 7000 վեցհարուածեան, 14.300 ռումբ, 36 հազարէ աւելի ձեռնառումբ, 3500 թնդանօթի ռումբ, 4.300.000 փամփուշտ եւ մօտ 900 թոն պայթուցիկ։ Այս մթերքին մեծ մասը գրաւուած է Ցունուարէն մինչեւ 18 ապրիլ՝ որ եղեռ. ընտրութեանց թուականն է։ Կ'երեւի թէ պահուած կան տակաւին մեծաքանակ զէնքեր։ Այս պատճառով կը խորհին նախապէս հրատարակուած մասնաւոր օրէնքը երկարաձգել մինչեւ 1949 Ցուլիս։ Համայնավարներն ու ընկերվարականները կ'ընդդիմանան այս յետաձգման, զայն ապօրինի համարելով։ Օրէնքին տեղեկարերը յայտարարեց թէ վերջին երեք ամսուան մէջ պահուած զէնքերով կարելի է չորս թնդանօթաձիգ զօրաբաժին եւ 1 հետեւազօրքի զօրաբաժին զինել։

« ԲՈՄԻՆՖՈՐՄԻ » պաշտօնաթերթը հետեւեալ ցուցակը հրատարակած է համայնավարներու թիւին մասին. — Ֆրանսա՝ մէկ միլիոն, Չեխոսլովաքիա՝ 2 միլիոնէն աւելի, Իտալիա՝ 2283000, Եուկոսլաւիա՝ 430 հազար, Հունգարիա՝ մէկ միլիոնէն աւելի, Պուլկարիա՝ 500 հազար, Լեհաստան՝ մէկ միլիոն, Ռումանիա՝ 800 հազար։ Թերթը դէմ կ'արտայայտուի «ժողովրդական ճակատներու» ձեւով կազմուած խմբակցութիւններուն, որոնք կը տկարացնեն համայնավար կուսակցութեան ուժանակային գործունէութիւնը, ամէն երկրի մէջ միակ կուսակցութիւ մը պէտք է կազմել, եւ այդ կուսակցութիւնը համայնավարմիայն կրնայ ըլլալ։

ԻՏԱԼԻՈՅ բնակչութիւնը, վերջին մարդահամարին համաձայն, 1947ին հասած է 46.127.000ի, մինչ 45.770.000 էր 1946ին, եւ 42.127.000, տասներկու տարի առաջ, 1936ին։

ՌՈՆԻ ԿՐՏՍԵՐ, Ֆրանսացի հանրածանօթ միպագիր եւ անդամ Կոնքուրի Կաճառին, մեռաւ 89 տարեկան հասակին մէջ։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (32)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԺԸ.

Երկպառակութեան քարը գլորուած էր. Արծրունիք եւ Սիւնեանք իրարու արիւն կը թափէին։ Այս ախտը տարածուեցաւ նաեւ միւս հայ իշխաններուն մէջ, որոնք դուրս գալով իրենց երկրի սահմաններէն, սկսան հարեւան երկիրներուն ու գաւառները աւերել եւ հրոյ ճարակ դարձնել։

Կատղեցաւ Աշոտ, մոնչեց սոսկալիմոնչմամբ, եւ ապա կրկին սուրը հանեց պատեանէն ու արշաւեց հայ նախարարներուն վրայ։ Երկիրը նորէն փոթորկուեցաւ, նորէն տարածուեցաւ սուգն ու շիւանը, գիւղեր ու քաղաքներ ամայացան եւ թշուառ ժողովուրդը նորէն սկսաւ հեծել հայ նախարարներու ըմբոստութեան եւ փառասիրութեան պատճառով։ Արտաքին թշնամի չկար այժմ, բայց ներքին խռովութիւնները աւելի խոր խոցեցին խեղճ ժողովուրդը։

Սակայն հեռու չէր նաեւ արտաքին թշնամին. Եուսուֆ, որ միշտ ակռայ կը կրճտեցնէր Աշոտ Երկաթի դէմ եւ կը մտածէր վրէժ լուծել անկէ, այժմ սիրտ առաւ եւ կամաց կամաց պատրաստութիւններ տեսաւ Հայաստանի վրայ արշաւելու համար։ Ան ուրախ էր հայ նախարարներու անմիաբանութիւնը տեսնելով եւ ազատ ձգած էր զանոնք իրարու դէմ կռուելու, զիրար ոչնչացնելու։

Ժամանակը արդէն մօտեցած էր։ Եւ Եուսուֆ հրամայեց իր զօրքերուն հաւաքուիլ Ատրպատականի եւ այնտեղէն մտնել Հայոց երկիրը։ Հետզհետէ կը մօտենային անոնք Հայաստանի սահմաններուն, մինչ հայ նախարարները կը շարունակէին իրարու արիւն թափել։

ԺԹ.

Հեղեղի պէս ներս խուժեցին Եուսուֆի հրոսակները Հայոց աշխարհէն, եւ սկսան քանդել, աւերել ու կոտորել ուր որ հանդիպէին, որու որ հանդիպէին։

Արաբ հրոսակները նախ սկսան աւերել իրենց մօտի երկիրները եւ ապա մտնել աւելի ներսերը, ուր ազատ ասպարէզ գտնելով իրենց համար, մոխրակոյտեր դարձուցին շէն գիւղերն ու քաղաքները։

Իրենց ետեւէն միայն աւերակներ, սուգ ու շիւան կը ձգէին անոնք։ Ամէն ինչ կ'աւերէին եւ արիւնով կ'ողողէին մոխիր դարձած աւերակները։

Իշխանները իրարու հետ կը կռուէին, իսկ անոնք կ'ամրանային իրենց բերդերուն մէջ, անպաշտպան թողլով խեղճ ժողովուրդը, որուն քրտինքներն արդիւնքովը կ'ապրէին իրենք։ Այո, ծանր էր, խիստ ծանր ժողովուրդի դրութիւնը, ամէն հալածանք, ամէն տանջանք անոր գլխին կը թափուէր. եւ ան՝ իր իշխաններէն մոռցուած, անօգնական, ձեռքերը երկինք կը բարձրացնէր եւ Աստուծմէ օգնութիւն կը խնդրէր։ Ամէն յոյս կտրած, վախէն գլուխը կորսնցուցած, կը ձգէր տունն ու տեղը, դաշտն ու արտերը եւ դէպի լեռները կը փախչէր. բայց ամէն տեղ մահ կը սպառնար իրեն։

Աշոտ Երկաթի սիրտը կակղեցաւ երբ իմացաւ ժողովուրդին այս դառն վիճակը։ Հրաւիրեց իշխանները, հրաւիրեց նախարարները միաբանելու եւ միակամ ուժերով դիմադրելու թշնամիին. բայց իր հրաւէրը մնաց անպատասխան. ոչ ոք պատասխան տուաւ իր կանչին, կարծես ամէնքն ալ խուլ ու համր ըլլային։ Վրդովուեցաւ քաջին սիրտը. աչքերուն մէջ փրեւացին արցունքներ։

Կուլար դիւցազնը, եւ կուլար ոչ թէ մահէն վախնալով, այլ ավելհետեւ ինքը միայնակ չէր կրնար հազարներու դէմ կենալ։ Ապա խոցուած սրտով կը նայէր իր բուռ մը քաջերուն, որոնք լուռ կը սպասէին իր հրամանին։ Ի տես այս անձնուէր ու աներկիւղ կարիճներուն, գոհունակութեամբ կը լեցուէր Աշոտ Երկաթի սիրտը, աչքերէն հուր կը ցայտէր, դէմքը կը ստանար վեհ եւ խրոխտ արտայայտութիւն մը ու դառնալով տղոց կ'ըսէր.

— Տղաք, մե՛նք մինակ ենք հազարներու դէմ. պիտի մեռնինք ամէնքս ալ։ Մահը մէկ անգամ միայն կու գայ. աւելի լաւ է քաջի պէս մեռնինք, սուրը ձեռքերնիս, քան թէ գերի ըլլանք անօրէններուն ձեռքը եւ բանտի մէջ մաշինք։

— Արքի Աշոտը, կեցցէ շահնշահը, կը գոռան կարիճները եւ կը սլանան անոր ետեւէն դէպի առաջ։

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

Միութիւնը, գոնէ յառաջիկայ վեց ամսուան ընթացքին, եւրոպական ազգերուն վրայ յարձակելու դիտաւորութիւն չունի։ Վերոյիշեալ որոշումը այն ատեն միայն կրնայ փոխուիլ, եթէ Եւրոպայի մէջ ծայր տայ այնպիսի տագնապ մը՝ որուն մէջ գործ ունենայ նաեւ Խ. Միութիւնը։

★ Մ. Նահանգներու խորհրդարանը իր նիստերը յետաձգեց մինչեւ Դեկտ. 31։ Քաղաքական կուսակցութիւնները անմիջապէս գործի ձեռնարկեցին, որոշելու համար իրենց նախագահական թեկնածուները։ Բուռն պայքար մը կը նախատեսուի, մանաւանդ արտաքին քաղաքականութեան տեսակէտով։

Տը Կոլի նոր ճառը

Զօր. տը Կոլ կիրակի օր ճառ մը խօսեցաւ, Վէրտէօնի մէջ, կրկնելով իր տեսակէտները Ֆրանսայի քաղաքական կացութեան մասին։ Ահա ամփոփումը։ Երկրին այժմու վարչաձեւը անկումի մէջ է։ Ժողովուրդը բաժնուած է քաղաքական եւ ընկերային տեսակէտով։ Կառավարական մարմիններըանգօրէն։ Քաղաքական ամուլ մայրանիները վերսկսած են, որովհետեւ պետութիւնը խաղալիկ է կուսակցութեան ձեռքը։ Ամենաչնչին մեծամասնութիւն մը, որ ժողովուրդին մէկ փոքր մասը միայն կը ներկայացնէ, կը յաւակնի լուծել ճակատագրական հարցեր, ինչպէս գերմանական խնդիրը։

Ճառին մէջ նորութիւն էր Տը Կոլի կարծիքը Փէթէնի մասին։ Յիշելէ ետք 1940 Յունիսի դէպքերը, զօրավարը ըսաւ. «Ահա այդ ատեն էր որ տեսնուեցաւ մեծ պատերազմին մեծ պետերէն մէկը, այն մարդը իսկ՝ որ Վէրտէօնի ճակատամարտը շահելու անկորնչելի ծառայութիւնը մատուցած էր Ֆրանսայի, այդ մարդը, տարիներու ծանրութեան ազդեցութեան տակ, քշուեցաւ լքումներու հոսանքէն։ Այն ատեն ուրիշներ — հարկադրուեցան, ոչինչէն մեկնելով, վերակառուցանել Ֆրանսայի ամբողջականութեան, պատիւին եւ ազատութեան շէնքը»։

Զօրավարին ճառը խափանելու համար, օդանաւային ամբարտութեան եւ հրդեհի յատուկ շչակները անընդհատ կը հնչէին, դաւադրութեան մը հետեւանքով։ Այնպէս որ բանախօսութիւնը տասը վայրկեան վերջ սկսաւ։ Զօրավարը խնք թնդացուց «Մարսէյէզ»ը։

Ահաւոր ողողումներ Իզէրի մէջ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Իզէր գետը քանդելով իր թումբերը, ողողած է ամբողջ տարածութիւններ, Կրընոպլի շրջանին մէջ։

Քառասուն տարուան մէջ երրորդ անգամ ըլլալով, Կրէզիվօտանի հարուստ հովիտը քանդուեցաւ այս ահաւոր ողողումներուն հետեւանքով։ Աղէտը իր ահաւորութեամբ շատ աւելի մեծ է քան 1928ին եւ 1914ին պատահածները։ Մոնմէլիանէն (Սավուա) մինչեւ Թիւլէն (Իզէր) 40.000 հեքտար տարածութեամբ հողեր ջուրերէն ողողուեցան։ Բազմաթիւ գիւղեր եւ շէնքեր ինչպէս նաեւ 600 այլեւայլ տեղեր ցրուած ագարակներ պարպուեցան, 2000 հոգի անպատսպարան մնացած են։ Վնասներու գումարը մէկ միլիառ կը հաշուեն։ Կրընոպլի, Լիոնի եւ Վալանսի միջեւ կառախումբերու երթեւեկը դադրած է. շոգեկառքերը, իրենց սովորական գիծէն շեղելով, կ'անցնին հիմա Շամպէրիէն եւ Սէն տ'Անտրէ լը Կազէն։ Իզէրի աջ եզերքէն անցնող մեծ ճամբան ալ կտրուած է։ Երկուշաբթի իրիկուընէ սկսեալ, Իզէր եւ Տրաք գետերուն ջուրերը իջան քիչ մը, բայց նոր ողողումներու վտանգը չէ անցած տակաւին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԱՀԻՐԷԻ հրէական թաղին մէջ ռումբեր նետուեցան։ Զոյգ տուներ գրեթէ ամբողջովին քանդուեցան։ Փլատակներուն տակէն հանուեցան 25 դիակներ։ Վիրաւորներու թիւն ալ ութսունի կը հասնի։ Կը կարծուի թէ մեռածներու թիւը շատ աւելի է։ Հակահրէական ուրիշ ցոյցեր ալ կատարուեցան Նոյ թաղին մէջ։ Ֆարուք փողոցին մէջ կառք մը կրակի տրուեցաւ, եւ բազմաթիւ Հրեաներ խոշտանգուեցան։

ՀՈՐԹԻ ՄԻՍԸ, այս շաբթուընէ սկսեալ պիտի ծախուի հետեւեալ գիներով Փարիզի եւ Սէնի նահանգին մէջ.— առաջին եւ երկրորդ տեսակ, առանց ոսկորի՝ 444 Ֆր. քիլօն, փոխանակ 458ի, ոսկորով՝ 355 Ֆր. փոխանակ 366ի, երրորդ տեսակ՝ 279 Ֆր. փոխանակ 288ի։

50 ԾՐՋԻԿՆԵՐ կորսուեցան Փարիզի գետնադամբաններուն մէջ, զոհ երթալով ինքնակոչ առաջնորդի մը խաբէութեան։ Ութ ժամ պրպտումներ կատարուելով, կարելի եղաւ գտնել մոլորեալները, որոնք թէ անօթի էին եւ նեղ չափազանց վախցած։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի եւ քաղաքի Նոր Սերունդի «Խսատմ» խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ։ 27 Յունիս, կիրակի ամբողջ օրը։ Սէնկէս Կրան Փէն, Եօթնաղբիւրեաններուն օգտատու պարտէզին մէջ։ Ճոխ յայտագիր։ Բանախօսութիւն, արտասանութիւն, մեներգ, հայկական եւ եւրոպական պարերով, գիւղատնտեսի պիւֆէ։ Կարգադիր յանձնախումբը կը սպասարկէ առաւօտ ժամը 9էն սկսեալ։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Գ. ՕՏԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

27 Յունիս կիրակի օր Սէնթ Անտրէի օդասուն պարտէզին մէջ։

Բանախօսութիւն Ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷՅԱՆ

Գեղարուեստական բաժին։ Կը ներկայացուի Սիպիլի ՀԱՐՍ, պար արտասանութիւն, երգ։

Մուտքը ազատ է։

Հաղորդակց. միջոց.— թիւ 25 հանրակառքը։

Աշխատութիւն, ուշադրութիւն

Սան Կալտասարեա

Կազմակերպուած Փարիզի շրջանի Հայ Արհեստաւորներու եւ Արհեստաւորներու կողմէ, կիրակի 27 Յունիս Շավիլի անտառներուն մէջ։ Իջնել Մոնփառնասի Շավիլի կայարանը եւ հետեւիլ առաջնորդ Արհեստ.։

ԾԱՂԿԱՆՑՔ ՄՆՉԿԱՑԻ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէին կողմէ, այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ։ Կը խօսի ճաշին ծանօթ գրող ՕՐԿԻՍ ՕՐԻՈՒԱՆԻՐՀԻ։

Կը բանախօսէ ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ։

Երգ, արտասանութիւն, եւն.։ Սիւէ ԼԱՁՕՆ կը ներկայացնէ Ահարոնեանի յուշարկաւորութիւնը։

Հ. Մ. Ը. Մ.— Եզանակի ամենամեծ բարեկամական մրցումը տեղի կ'ունենայ Տ. Օ. Charentonի մարզադաշտին վրայ, կիրակի 27 Յունիս, Մարսէյլ ընդդէմ Ալֆորվիլի, առաջին մրցում՝ ժամը 13.30ին։ Տոմսեր Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամներու մօտ։ Հաղորդակցութեան միջոց.— metro Charenton – Ecoles, առնել 104 autobus իջնել Ave. Gambetta։

ՊՐՈՒՔՍԷԼ.— Վերջին թղթակցութեան մէջ Պաղթ. Կարշուէթեան կազմին մէջ սխալմամբ փոխ առնուած նշանակուած էր Փ. Պալաքեան, պէտք է ըլլայ Լ. ՍԵԼՃՈՒՔԵԱՆ։— Հ. Տ.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Լէ զ'Օլիվ, Մարթիկոյի Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Իշխան» եւ Նոր Սերունդի «Հ. Օհանջանեան» խումբերը իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն զաղութի բազմաթիւ անձերու եղած նուիրատուութեանց համար։ Պ. Պ. Վահան Պուլուտեան եւ Շաւարշ Նարդոսեանի 3000ական ֆրանք, Պօղոսէն Փանոսեան 5000 ֆրանք։ Պետրոս Զոհրաբեան, Սաւաշ Ահարոնեան 2000ական, Յ. Աղասեան, Յ. Քուրեղեան, Յովհ. Հացագործեան, Տրկ. Ա. Եակոբեան, Զաւարեան եւ Քրիստափոր ենթակոմիտէներ, Մ. Թուրքեան, Լ. Տէրտէրեան, Ի. Շաքարեան, Ա. Հիւսեան 1000ական, Ե. Պարապեան, Յ. Զօրապեան, Վ. Շաքարեան, Վ. Տէյմէնճեան, Կ. Պուլումեան, Յ. Նիկողոսեան, Արամ Հիւսեան, Ս. Տիրատուրեան, Տ. Տիրատուրեան, Բ. Գըլըճեան, Զ. Շաղոյեան, Ա. Լուսիկեան, Օրիորդ Տօրոսեան, Յ. Կարապետեան, Գ. Մինասեան, Ընկեր «Կարօ» եւ «Հայաստան» ենթակոմիտէներ, Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւն, Ն. Ս. «Օհանջանեան» խումբ, Ե. Հացագործեան, Հ. Գասպարեան, Ս. Կարապետեան, Իսկուհի Շաքարեան 500ական ֆրանք, Կ. Կոչեան, Ժ. Կորոյեան, Ժ. Զինեան 200ական, Փոքրիկն Աւլուսեան, Յ. Նիկողոսեան 100ական, Լէ զ'Օլիվի մասնաճիւղ Թուրքեան ընտանիքը նուիրած է նաեւ 200 հատ կարկանդակ, իսկ Մարթիկոյի արձարանապետ Castay հիւ մը արժէքաւոր խմիչք։ Նուիրատուութիւններու ընդհ. գումարն է 33.000 ֆրանք։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբին ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին, որոշուած հաւաքատեղին։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէին ընդհ. ժողովին կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին, Հ. Օհանջանեան ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱՎԻՆԵՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Փոնթէ, ընկեր Այվազեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ-ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր խումբերը ծանօթ հաւաքատեղին այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 7ին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երեկոյ ժամը 9ին մատուռի սրահը, բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է, ընտրութիւն նոր վարչութեան։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ա. Ահարոնեան խումբին դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Sociétés Savantesին մէջ։

Դասախօս՝ ընկ. ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ։ Նիւթ՝ «Արտասահմանի հայ երիտասարդութեան ապագան»։ Հայերէնի դաս ժամը 8—9։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին ընկերահամակրական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը (78 rue Rabelais)։ Նիւթ՝ «Հայաստան եւ դրացի երկիրներ»։ Դասախօս ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Շավիլի Կապ. Խաչի մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը 4 Յուլիս, կիրակի օրը Շավիլի Մոնփառնաս կայարանին մօտիկ անտառը, մասնակցութեամբ Րաֆֆի երգչախումբին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին։ Ճոխ պիւֆէ, ճաշը կարելի է միասին բերել։ Հաղորդ.— Pont de Sèvresէն 271 թիւ օթօպ. իջնել Puits sans Vin։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղին կողմէ կիրակի 11 Յուլիս Մէօտոնի անտառներուն մէջ (Tapis Vert)ի պաղ ջուրին մօտ։ Նկատի ունենալ այս թուականը։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ԼԻԼԱՅԻ ՄԷՋ

Կիրակի 11 Յուլիս ժամը 3ին, Փաթրոնաժի սրահը, 7 rue Henri Barbusse, métro Les Lilas։

Երգ, պար, արտասանութիւն, կը ներկայացուի Յ. Թումանեանի ԿԿՈՒՆ ԵՒ ԱՂԹԱՄԱՐԸ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՏԻԿԻՆ ՏԻՐՈՒՀԻ Թորոսեան ծնեալ Պոռուղեան Կէլիպօլուցի, կը փնտռէ զաւակները Թորոս եւ Մարի, (տղաքը երկաթագործ Ղազարոսի որ մեռած է աքսորի մէջ) երկուքն ալ կորսնցուցած, մէկը Եփրատի եզերքը եւ միւսը Տէր Զօրի մէջ։ Տեղեկացնել Տիկին Թորոսեանի, 15 Portinscale, Rd. London S. W. 15։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Մարտիկներու Միութեան տարեկան դաշտահանդէսը՝ կիրակի 27 Յունիսին Շարավինի լճին եզերքը։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 24 JUIN 1948 Հինգշաբթի 24 ՅՈՒՆԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5375 Նոր շրջան թիւ 984

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԷՅ ՎԱ՜Խ, ԵՐԵՒԱՆ

Մինչ մենք միամիտ յոյսեր կը տածենք Խ. Հայաստանի եւ Հայկական Արտասահմանի յարաբերութեանց կանոնաւորման մասին, Երեւան վերսկսած է իր անպատկառ, սանձակոտոր արշաւը երեւակայական թշնամիներու դէմ։ Ժամանակավրէպ սովորութիւն մը, որուն ամբողջ դրամագլուխը կը կազմեն ստայօդ եւ աղտոտ, գարշահոտ վերադրումներ։

Դեռ նոր ստացանք վերջին վկայութիւնը։

Երեւան պարբերական մը կը հրատարակէ 1946էն ի վեր, «Սովետական Հայաստան» — «հասարակական - քաղաքական եւ գրական - գեղարուեստական պատկերազարդ ամսագիր»։ Իբրեւ «օրգան Արտասահմանի հետ կուլտուրական կապի Հայկական ընկերութեան»։

Երեւութապէս, այս հրատարակութիւնը պիտի ծառայէր ծանօթացնելու մեր հայրենիքին կատարած նուաճումները, աւելի ամրապնդելով մտաւոր եւ բարոյական կապերը։

Անոնք որ առիթ ունեցած են տեսնելու ամսագիրը, կրնան վկայել թէ ո՛րքան կրցած է արդարացնել իր յաւակնութիւնները։

«Յառաջ» պարբերաբար թարգմանութիւններ եւ արտատպումներ կը կատարէ, չունենալով ուրիշ ուղղակի միջոց, աւելի մանրամասնօրէն, փաստացի ներկայացնելու մեր հայրենիքին չարն ու բարին։

Դժբախտաբար, այս պաշտօնական հրատարակութիւնն ալ կը ձգտի, ամէն բանէ առաջ, կուսակցական հաշիւներ մաքրելու եւ պղտորները պատակտելու, միեւնոյն ատեն մոլորեցնելով Հայաստանի ժողովուրդը։

Այսպէս, ամէնէն անմեղ, չէզոք, մասնագիտական յօդուածին մէջ ալ՝ գարշելի բառեր կը սահեցնէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ։ Եւ, յանկերգի մը պէս, ձեր աչքերուն կը հանդիպին ինչպէս «ժողովուրդներու հանճարեղ առաջնորդ Ստալինը», նոյնպէս «հայ ժողովրդի ոխերիմ թշնամի Դաշնակները»։

Կը թուի թէ այս շոշորթաբանութիւնը նոր զարկ առած է 1948ի տարեշրջանէն ի վեր։ Մանաւանդ որ, խմբագիրն ալ փոխած են։

Միայն թղթատենք ամենավերջին թիւը, 1948 Մարտ, զոր պատահաբար ճարեցինք։ (Դժբախտ է վեց ամիսէն առաջ ստանալ)։

Ա. էջէն մինչեւ վերջինը՝ փառաբանութիւն խորհ. իշխանութեան։ «Հայ ժողովուրդը վերածնված է սովետական պետության մէջ»։ Լենին - Ստալին եւ մնացեալը։ «Սովետական ազատ աշխարհ Հայաստան»։ «Հայ ժողովրդի պատմութեան մեծագոյն դարաշրջանը», եւայլն։

Այս բոլորը ոչինչ։ Խմբագրութիւնը պարտք սեպած է նաեւ ծանօթացնել «Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Ռեսպուբլիկայի Կոնստիտուցիան», արտատպելով չորս հիմնական յօդուածներ։

Գիտցողները թող պատմեն չգիտցողներուն, — Համաձայն այդ Սահմանադրութեան Բ. յօդուածին, «աշխատաւորների դեպուտատների Սովետները», տապալած են ոչ միայն «ռուսական իմպերիալիստական բուրժուազիան», այլ եւ «Դաշնակցական նացիոնալիստական կոնտրռեվոլյուցիան» (հակայեղափոխութիւն)։

Ուրեմն, Դաշնակցութիւնն ալ նոյնքան ահարկու թշնամի, որքան ցարական աշխարհակալութիւնը, կամ կալուածատէրերու իշխանութիւնը։

Այս ալ ոչինչ։ Քիչ անդին խմբագրական մը, նոյն թխածոյ եւ խառնածին հայերէնով։ Կատարեալ աղբակոյտ։ Կարդացէք եւ դատեցէք —

«Բացարձակ լաւը եւ վեհը սովետական հայ ժողովրդի մէջ է եւ նրա հետ է, իսկ նրա ոխերիմ թշնամիները այսօր արձակում են ամենայն գարշահոտութիւն, նեխում իրենց նեխուած արմատի վրայ — ընչում իրենց բաժին ընկած աղբակոյտի դարչելի օդը»։ (էջ 7)։

Ծոստովանեցէք որ Թուրքերէն «Թասվիր»ն ու «Գարակէօզ»ն անգամ այսքան յառաջ չգացին։

Հէյ վա՛խ, անճար Երեւան։ Այս ո՛րքան լրբացան, մանրացան, տգականեցան գրիչները, անընչելի դարձնելով մթնոլորտը։

Դեռ ամէն բան չպատմեցինք։ Դեռ չպարզեցինք բուն ողբերգութիւնը, — դիւային խաղ մը՝ ամբողջ գլխուն։ Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՆՈՐ ԲԱՌԵՐ

Շատ մը բառեր օրուան հերոսներու կարգը անցած են, ճիշդ ինչպէս զանազան «ջօջեր»։ Եւ օրուան բոլոր ժամերուն այդ անուններուն, այդ բառերուն կը հանդիպինք ամէն տեղ։

Այդ բառերըովինց սեփական հայրենիքն ալ ունին ուր կը վայելեն մեծ պատիւներ եւ այնքան «նորոյթ»ի կարգ անցած են որ, մարդ կը փափաքի անոնց տեղը բլլալ եւ մէկ օրէն միւսը երեւելի դառնալ։

«Մարշըլի ծրագիր» կոչուած բացատրութիւն մը՝ կայ, որ միլիառներու հետ կը խաղայ օրն ի բուն։

Ամէն անգամ որ սիրտը նեղուի աջ - ձախ նըռւէրներ կը բաժնէ կամ կը խոստանայ։ Բացէք որ եւ է ձրկցի որեւէ թերթ, անպատճառ 2—3 միլիառի մը կառչած էք։

Եւրոպա անցէք, արեւմտեան կողմն աշխարհի։ Նախ իբրեւ զարդ անհամար անուններու առջեւ կը տեսնէք ռակետաւ զաւաճան, մատնիչ, ֆաշիստ յետադիմական, հայրենիքին թշնամի ? եւայլն եւայլն։ Մէկը միւսէն անմեղ բացատրութիւններ զոր մարդ կրնայ մուէր տալ դիմացը եղողին...

Նոյնպէս քիչ մը ամէն կողմ աժանցած է «գործադուլ» գեղեցիկ բառը։ Այնքան առատ է որ ողողեր է հրապարակները, կոտրելով բառին ալ, գործին ալ արժէքը։

Այս բոլորին մէջ կարծեմ ամէնէն սրընթացը եւ արդիւնաբերը «մաքրագործում» բառն է, որ մանաւանդ արեւելեան Եւրոպայի մէջ հրաշքներ կը գործէ տարիէ մը ի վեր։ Պատերազմը սարսեց զայն, շատ մը երկիրներու սահմաններէն բարձաւ անոր առջեւ եւ այժմ ամէն տեղ է, մինչեւ իսկ պատուի, հրաշագո՛րծ, ամենակա՛րող։

Այսպէս, անխնայ «մաքրագործուեցան» զերծաբարներ, խաւարամիտներ, ընդդիմադիրներ, աղգայնական ոճրագործներ, նոյնիսկ երաժշտագէտներ եւայլն...

Եթէ «Մարշըլի ծրագիրը» կը մնայ ծրագիր, «մաքրագործումը» կը բանի սոսկալի թափով, բոլոր աշխարհներու մէջ։ ՍՕՍԻ

Հրաժարեցուած հայը Իրաքի մէջ

ԽՄԲ.— Երէկ հրատարակեր էինք Պաղտատի «Քարանթալ» թերթին գրութեան առաջին մասը։ Ահաւասիկ մնացեալը (29 ապրիլ) —

Ըստ Իրաքի հետախուզիչ յանձնախումբին հետազօտութեանց, Իսրայէլ Զոզեանի «Տիգրիս» գինետունը վերածուած էր բոլշեւիկեան աշխատանքի բոյնի մը, ուր անխտրահատ կը յաճախէր դեսպանատան կարկառուն պաշտօնեաներէն մէկը, մանաւանդ այդ օրերուն, Յունուար 27—30, երբ Իրաքի ժողովուրդը իր բացարձակ անկախութիւնը ձեռք բերելու բաղձանքը արտայայտելու համար ցոյցեր կատարեց։ Աւելին եւս, իր զանազան գործակալները լուրեր ու անհրաժեշտ տեղեկութիւններ կը բերէին իրեն, սովետական դեսպանատան հաղորդելու համար։

Նկատելով, որ Իսրայէլ Զոզեանի շարժումները հակապետական համդամանք ունին եւ երկրի սահմանադրութեան ու ազգային շահերուն հակառակ են, կը զրկէ զինքը Իրաքի հպատակութենէն եւ կ'որոշէ աքսորել զայն Հայաստան։

Գաղթական երկրորդ Հայը, որ կը մեղադրուի համայնավար աշխատանքի մէջ, կը կոչուի Յարէթ Իսկէնտէրեան, որ Պաղտատ եկած է Սուրիայէն։

Իրաքի ապահովութեան պաշտօնատունը երեւան հանած է, որ այս Հայը գործակալ նշանակուած է խորհրդային Ֆիլմերու, զորս դեսպանատան միջոցաւ կը ստանար Ռուսիայէն։ Իրաքի իշխանութեանց հանդուրժող եւ թոյլատու տրամադրութիւնը օգտագործելով յաջողած էր կարգ մը ռուս. փրոփականտի ժապաւէններ ցուցադրել Իրաքի այլազան քաղաքներու սինէմաներուն մէջ, յատկապէս 1947ի ամառը։ Իրաքի կառավարութիւնը, դադրեցնելու եւ ընդմիշտ կասեցնելու համար այս անուղղայ պոլշեւիկեան գործունէութիւնը, կը վճռէ զրկել զինքը Իրաքի հպատակութենէն եւ հանել զայն այս երկրի սահմաններէն դուրս։

Այս ոչ առաջինն է եւ ոչ ալ պիտի ըլլայ վերջինը, այլ սկիզբն է երկանց։ Իշխանութեան աչքէն չեն վրիպած ուրիշ շատ մը պոլշեւիկ տարրեր, որոնք ապահովութեան գրասենեակի կողմէ կը նկատուին վտանգաւոր եւ վնասակար այս երկրին համար։ Այս անձերը դուրսէն հրահանգներ կը ստանան եւ այս երկրէն տեղեկագիրներ կը ղրկեն արտասահման... եւ կը գործեն։

Գերմանական նոր դրամը եւ պատերազմ

Մարաջախտ Սոքոլովսքի հաղորդեց Պերլինի զանազանից հրամանատար Քլէյ, Րոպերթսըն եւ Քէօնիկի զօրավարներուն թէ՝ որոշած է դրամական օրէնք մը հրատարակել Գերմանիոյ սովետ շրջանին եւ Պերլինի համար, «իբրեւ հետեւանք այն դրամական փոփոխութեան՝ որ ժամանեցաւ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ»։

Այս օրէնքը պիտի գործադրուի այսօրուընէ սկսեալ։ Ուրեմն, դրամական խնդիրը կը դառնայ նոր կռուախնձոր Դաշնակիցներուն եւ Խ. Միութեան միջեւ, եւ կրնայ ծանր հետեւանքներ ունենալ, թէ քաղաքական եւ թէ տնտեսական տեսակէտով։

Անգլիական շրջանակներու մէջ սակայն քիչ մը աւելի լաւատեսութիւն կը տիրէ կացութեան մասին։ Կ'երեւայ թէ լուրջ վէճ մը ծագելու հաւանականութիւն չկայ առայժմ, քանի որ Սոքոլովսքի հաւանութիւն յայտնած է դրամական խնդրին մասին բանակցելու Դաշնակիցներուն հետ։

Կարգ մը երեւոյթներէ դատելով, երկու Գերմանիաներու բաժանումը հետզհետէ աւելի արագօրէն կը շեշտուի։ Անցեալ օր, դրաւող բանակներու փորձագէտները ժողով մը գումարեցին դրամական հարցը կարգադրելու համար. բայց, չյաջողեցան, եւ այս ձախողումէն անմիջապէս ետքն էր որ մարաջախտ Սոքոլովսքի հրատարակեց վերոյիշեալ օրէնքը։ Սովետները կը յամառին ամբողջ Պերլինը նկատել իրենց սեփական կալուածը, եւ Դաշնակիցներուն կը մերժեն տալ որեւէ իրաւունք միջամտելու այս քաղաքի գործերուն։

★ Իբրեւ առաջին արդիւնք դրամական փոփոխութեան, «սեւ շուկան» վերջ գտաւ Գերմանիոյ արեւմտեան երեք շրջաններուն մէջ։ Ամերիկեան ծխախոտները որոնց տուփը 120 մարկի կը ծախուէր, 7 տոյչմարքի իջան. սուրճը՝ 350էն 7 մարքի մէկ լիպրան, կարագը՝ 300էն 8ի մէկ լիպրան, ալքոլը՝ 350էն 5ի մէկ շիշը։ Ասկէ զատ, պարենաբաժիններ ջնջուեցաւ շատ մը ապրանքներու համար։

Ո՞ւր կ'երթան Մ. Նահանգները

Մ. Նահանգներու հանրապետական կուսակցութեան համագումարին (քոնվէնշըն) բացումը կատարուեցաւ երկուշաբթի օր Ֆիլատէլֆիայի մէկ ձիարձակարանին մէջ, որ Փարիզի Մէտրանօ կրկէսէն երկու անգամ ընդարձակ է։ Աղմըկալից երաժշտախումբ մը անընդհատ նուագեց եւ լուսարձակներ լոյսի հեղեղներու տակ ողողեցին ամէն կողմ։ Հազարաւոր անձեր յանկարծ մտիկ ըրին ամերիկեան քայլերգը։ Յետոյ, Ֆիլատէլ-ֆիայի եպիսկոպոսը բացման երգումը արտասանեց, ուրկէ ետք սկսան վիճաբանութիւնները։

Ինչպէս գրած էինք, օրակարգի գլխաւոր խնդիրն է նախագահական թեկնածուին ընտրութիւնը, որ կապ ունի ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան հետ։

Մասնաւորաբար քննադատուեցաւ դեմոկրատներու արտաքին քաղաքականութիւնը։ Երեսփոխանական ժողովի նախագահ Մարթին յայտարարեց թէ՝ աշխարհ այլեւս չի կրնար վստահիլ դեմոկրատ կառավարութեան որ «օրը օրին» քաղաքականութեան կը հետեւի իր արտաքին յարաբերութեանց մէջ։ Իլլինոյզի կառավարիչ Կրին ալ քննադատեց Խ. Միութեան հետ հաշտարար քաղաքականութիւն մը վարելու դրութիւնը։ «Րոզվէլթի եւ Թրումընի քաղաքականութիւնը այն արդիւնքը ունեցաւ որ Խ. Միութիւնը, Եւրոպան երկու մասի բաժնեց. ան տկարացուց եւրոպական տնտեսութիւնը եւ Մ. Նահանգներու ուժին բեռցուց արեւմտեան Եւրոպայի բեռը, եւ վերջապէս խախտեց խաղաղութեան հիմքերը»։ «Յետոյ, Հուվըր Եւրոպայի օգնութեան հանդէպ իր բռնած դիրքը ճշդեց ըսելով.— «Արեւմտեան Եւրոպայի վերակառուցումը ամբողջութիւն մը պէտք է կազմէ. պէտք է վերահաստատել Գերմանիոյ արտադրական կարողութիւնը, հակառակ պարագային Եւրոպա կը մեռնի»։

Համագումարին բանաձեւերու յանձնաժողովը իր տեղեկագրին մէջ կ'ըսէ թէ՝ Մ. Նահանգները ուժ պիտի տան ՄԱԿի եւ թէ՝ այս երկրին արտաքին քաղաքականութեան հիմը պէտք է ըլ-

«Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ»

ՀԱՅ ՀԵՂԻՆԱԿ ՄԸ ԻՐ ԳՈՐԾՈՎ

(ԶՐՈՅՑ ԳԱԲՐԻԷԼ ԱՐՈՒԹԻՒՆԻ ՀԵՏ)

Ուրախութեամբ ունկնդրեցինք այս շաբթու Michodière թատրոնին մէջ ներկայացուող հեղինակի մը չափազանց մեծ գործը :

Գ. Pierre Fresnay, Ֆրանսական բեմին եւ շարժանկարի յայտնի եւ առաջնակարգ ներկայացուցիչներէն մէկը, յանձն առած է բեմադրել եւ խաղալ Գ. Գ. Արութի Pauline ou l'Écume de la Merը :

Մեր երիտասարդ հայրենակիցը որուն մասին աւելի երկար կը խօսիմ քիչ վերջը, արդէն պարզած է Ֆրանսական մամուլին մէջ իր յաջողը եւ տեսակէտները, անշուշտ գնահատելով այն մեծ աջակցութիւնը զոր իրեն ընծայեց Փիէռ Ֆրէնէ, տրամադրելով բեմը եւ լաւագոյն դերակատարները :

Ցանցուցն փորձ մըն էր այս, քանի որ Գ. Արութի գործը հեռու է Միջատիէռի աւանդական, զուտ փարիզեան մթնոլորտէն : Հեղինակը, ինչպէս կը ցուցնէ իր թատերգութիւնը, կը հետաքրքրուի մանաւորապար իր հերոսներու նկարագիրներով : Նիւթը կարելի եղածին չափ թեթեւցած է հանգոյցներէ եւ միայն այդ նկարագիրներուն չփումն է որ մէջտեղ կը բերէ գործողութիւնը : Կղզիի մը մէջ պալատ մը ուր Արեւելքցի ջոջ մը կը պահէ հրապուրիչ եւ լիրբ կին մը : Երեք հոգի կը սիրեն այդ կինը, Մինոս, Արեւելքցին, Պէնց, երկրաչափ մը եւ անոր տղան : Հեղինակը այս մարդիկը կարծես մէջտեղ կը ձգէ եւ կը սպասէ արդիւնքին որ չի կրնար եղերական չըլլալ :

Գ. Արութ ունի թատերագրի բոլոր յատկութիւնները, մանաւորապար լեզուի նրբութիւն եւ խորք : Զրոյցները շահեկան են եւ հաճելի, առանց իմաստակութեան : Եւ խաղը նոր է, թէեւ հերոսները միշտ յատկանշական են : Առաջին տողերէն կը թուի թէ հաւասարակշռութիւնը պիտի ընէ պէտք եղած ընդունելութիւնը : Ամէն հասանքի պատկանող ունկնդիր կը գտնէ իր բաժինը, մասնաւորականէն մինչեւ շատ կամ նորութեան ծարաւ Փարիզցուհին :

⁂

Առիթ ունեցայ ներկայացումէն երկու օր վերջը տեսնուելու Գ. Արութի հետ, որ սիրով պատասխանեց կարգ մը հարցումներու :

— Ծանօ՞թ է որ Ֆրանսա կը գտնուիք :

— 16 տարիէ ի վեր : Հոս առած եմ իմ ուսումս, Licencié ès lettres.

— Ե՞րբ սկսած էք գրել :

— Քսան տարեկանիս վէպ մը գրած եմ ստրուկներու մասին, բայց չեմ հրատարակած : Յետոյ ամէն բան ձգեցի եւ երկար ճամբորդութիւն մը կատարեցի Սուրիա, Լիբանան, Պարսկաստան, Պաղեստին : Ձեռագիրն ալ այդին անդին ձգած էի : Երեք տարի առաջ հրատարակիչ մը առաջարկեց տպել, բայց մերժեցի : Շատ ուշ էր 15 տարի վերջ :

— Այս ձեր երրորդ թատերգութիւնն է կարծեմ : La Peur des Miraclesը առա՞ջինն էր :

— Այո, ութ տարի աշխատեցայ որ այդ խաղը ներկայացուի : Մինչեւ այն ատեն երբեք dialogue չէի գրած, նոյնիսկ վէպերու մէջ խուսափած էի, յետոյ մէկ անգամէն սկսայ :

Իսկապէս ուշագրաւ է տեսնել որ առաջին անգամէն իսկ այսքան յաջողած է, քանի որ Paulineին ամէնէն յաջող մասերը իր dialogueներն են :

— Ուրիշ ի՞նչ գործեր ունիք :

— Le Bal du Lieutenant Helt, որ արդիական է, Անգլիացիներու կեանքը Պաղեստինի մէջ :

— Ի՞նչ է ձեր կարծիքը թատրոնի մասին, ընդհանրապէս :

— Գիտէ՞ք, թատրոնի մասին սկզբունքս փոխած եմ : Առաջ, երբ փորձառութիւն չունէի, կը կարծէի թէ շատ մը ուրիշ արուեստներու պէս քմահաճոյ դասի մը համար պէտք է գրել : Հիմա համոզուած եմ որ ամբոխին համար պէտք է գրել : Ոչ թէ անոր մտային մակարդակին իջնել, այլ գտնել նիւթ մը, պատմութիւն մը որ հետաքրքրէ ամէն մէկը, ուր ամէն մարդ գտնէ իր բաժինը, իր հասկցած, փնտռած մասը : Յետոյ, սխալ է, կարծեմ ըսել թէ հին օրէնքները (օրինակ՝ les trois unités) կը կաշկանդեն թատրոնի գործողութիւնը : Ընդհակառակն աւելի կ'ամրապնդեն զայն :

— Ինչպէս գտաք հասարակութեան ընդունելութիւնը :

— Սպասածէս տարբեր : Տարօրինակ է դիտել որ այս կամ այն բաժինէն ժողովուրդը բոլորովին տարբեր ազդեցութիւն կը կրէ, կը խնդայ երբ տեղը չէ : Բայց ընդհանրապէս գոհ եմ : Յետոյ, ինծի համար մեծ հաճոյք է աշխատիլ Ֆրէնէի հետ որ մեծ արուեստագէտ մըն է եւ պատուական մարդ մը :

— Որ եւ է հայերէն գիրք կարդացա՞ծ էք :

— Գրեթէ ոչ : Քիչ մը կը խօսիմ, կը հասկընամ, բայց չեմ գիտեր : Բնիկ Նոր Նախիջեւանցի եմ : Տասը տարեկան խնճուած տարած էին եւ հոն դասումներու համար քիչ մը հայերէն սորված էի : Յետոյ «Օրիորդ» մը (իր բառն է) ունէինք, ձնողքը կ'ուզէին որ մայրենի լեզուս գիտնամ : Քանի մը ոտանաւորներ կը յիշեմ տակաւին,— «Մրծեռնակը» ... Յետոյ շատոնց Ֆրանսա եկած եմ եւ մոռցած :

— Կը կարդա՞ք սովետական գրականութիւն : Ի՞նչ է ձեր կարծիքը :

— Շատ առիթ չեմ ունեցած, որովհետեւ նոր հրատարակութիւնները հոս շատ չեն գար : Բայց այն քանի մը գիրքերը զոր կարդացած եմ, շատ խանդավառած են զիս, նշանաւոր գիրքեր կան :

— Վերադառնանք նորէն թատրոնին : Կը կարծէ՞ք թէ սինէման վտանգ մըն է թատրոնին համար :

— Ոչ, եթէ թատրոնը պահէ իր տեղը եւ չպայքարի սինէմային հետ, այսինքն չփնտռէ լայն տեղ տալ աչքի զարնող բեմադրութեան մը կամ գործողութեան եւ կեդրոնանայ միայն նկարագիրներու (caractères) շուրջ, այն ատեն վտանգ չկայ :

— Ձեզ ուզեր ժամանակէն զրկել ձեզ : Վերջացնեմ դասական հարցումով մը,— Ի՞նչ են ձեր ծրագիրները :

— Մեծ sportif մըն եմ, եւ Լոնտոն պիտի մեկնիմ Ողիմպիականին համար, յետոյ տարուան վերջը կ'ուզեմ ներկայացնել վերջին գրածս :

Կը բաժնուիմ սկամայ, անգամ մը եւս ուրախանալով որ ունինք երիտասարդ տաղանդ մը, արդէն ծանօթ միջազգային շրջանակներու մէջ : Վերջերս Շուէտի մէջ գնած են հեղինակի իրաւունքները, եւ ուրիշ երկիրներ ալ առաջարկներ կ'ընեն :

★ Paulineի մասին խօսած ատեն, կարելի՞ է մոռնալ միւս տաղանդաւոր հայրենակիցը, Coco Aslan, որ Ֆրանսական բեմին ամենալաւ դերասաններէն մէկը դարձաւ, քանի մը ամիս առաջ, իր շատ սրամիտ խաղովը, Homard à l'Americaineի մէջ, այսօր գալով եւ կատարեալ «Փոլին»ի մէջ : Երիտասարդ արուեստագէտը ամուսնացաւ ութը ամսական Հայոց եկեղեցին, Օր. Denise Noëlի հետ, Comédie Françaiseի արուեստագիտուհիներէն : Այս առթիւ տեղական թերթերը պսակադրութեան պատկերն ալ հրատարակեցին :

ԱՐՓԻՆ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Նոր ճեմավայր Հայաստանի մէջ

ԽՄԲ.— (Ամփոփուած Սով. Հայաստան ամսաթերթէն 1947 Դեկտ.ի թիւէն).—

Սովետական Հայաստանը յետպատերազմեան հնգամեակը թեւակոխեց իբրեւ ճարտարարուեստական հանրապետութիւն — իր զարգացած ժողովրդական տնտեսութեամբ : Նոր հնգամեակի ծրագրի համաձայն Հայկական ՍՍՌ արդիւնաբերական արտադրութիւնը աւելանալու է եւս 2,1 անգամ : Հայկ. ՍՍՌ հնգամեայ ծրագրով նախատեսուած այս գործարանները կ'արտադրեն մետաղահատ մեքենաներ, ճնշակներ, գիւղատնտեսական մեքենաներ, հանքային պարարտանիւթեր :

Նոր հնգամեակի հոյակապ ծրագիրը ոգեւորիչ է բոլորին : Սովետ. Հայաստանը նման է համատարած կառուցողական հրապարակի : Հնադարեան Արաքսի ամենահարաւային ափերից մինչեւ Գիւմէի լեռնապարի հիւսիսային ճիւղաւորումները, Արարատի հովտից մինչեւ Լոռուայ ալպիական արօտավայրերը, ամենուրեք բարձրանում են նորակառոյցներ :

Այս օրերին Հայաստանի կեդրոնական լեռնաստանում տեղի են ունենում խիստ աւակ երկրաշարժներ : Հզօր պայթումները ցնցում են գետինն ու օդը : Այդ «երկրաշարժները» յետպատերազմեան հնգամեակի սաւսանդականներ՝ Երեւան — Սեւան նոր երկաթգծի կառուցողների ձեռքի գործն է : Զանգուածային պայթիւններով նրանք խորտակում են տեւակուճի (մարմարի տեսակ) ժայռերի հսկայական զանգուածներն ու դէպի բիւրեղեայ Սեւանի նուիրական ափերը, Աղմաղանի լեռնապարի կիրճերով անց են կացնում պողպատեայ ճանապարհները :

Նոր ճանապարհն, անցնելու է կեդրոնական Հայաստանի ամենահարուստ գիւղատնտեսական շրջաններով եւ նրանց կարճ ու յարմար ճանապարհով կապելու է հանրապետութեան մայրաքաղաքի հետ, ապահովելու է երկրի տնտեսութեան զարգացումը : Ճանապարհի առաջին հատուածներն արդէն պատրաստ են եւ շուտով գնացքները կը սլանան բարձրադիր ժայռոտ ափերով :

Լճին անմիջապէս մօտիկ կառուցւում է խոշոր հիդրո — հանգոյց — խիստ աւակ ջրամբար, որտեղից Սեւանի ջուրը երկու քիլոմեթրից թափուելու է Զանգու գետի խորը հովտում տեղաւորուած, ջրվէժի ձեւով դասաւորուած հիդրոկայաններ հարթ ջրանիւներու վրայ :

Զանգուի ջրվէժի վրայ նախագծուած է կառուցանել ութ հզօր հիդրոկայան : Նրանցից երկուսն արդէն կառուցուած են եւ գործում : Կառուցման մէջ է երրորդ հիդրոէլեկտրակայանը — լճայինը : Այդ կայանն էլ արուեստագիտական յղացումով եւ կառուցուածքով հանդիսանում է ամենահետաքրքրականներից մէկը :

Կառուցողական աշխատանքներն այստեղ քնթած ում են արագ չափով : Դժուարին պայմաններում հարիւրաւոր ստախանովականներ ամէն օր գերակատարում են լեռնային եւ կրախիճային (béton) աշխատանքի նորմաները : Ելեկտրակայանների կառուցողների Սեւանգէսի հաւաքականը համամիութենական բաղմիցս դրօշ է եկել յաղթողների շարքերը :

Հայաստանում չկայ աւելի ժողովրդական շինարարութիւն, քան Սեւանի լճային հիդրոէլեկտրակայանը : Հանրապետութեան ամբողջ հասարակութիւնը իր ուշադրութիւնը յառել է դէպի այն :

Այս ուժին, որ պէտք է տայ լճային կայանը, սպասում են ջրանիւ մեքենաները եւ մեքենաշինական գործարանները, ալիւմինի, կօշիկի ու կահոյքի գործարանները :

Լճային կայանի գործարկումը կ'ապահովէ նաեւ Քանաքեռի հիդրոկայանի — Սեւանի ջրվէժի արդէն գործող կայաններից մէկի, լրիւ կարողութեամբ աշխատանքը, եւ հնարաւորութիւն կուտայ բաւարարելու, գիւղատնտեսութեան, ելեկտրաուժի եւ ոռոգման ջրի պահանջը :

Զանգուի միջին հոսանքում սկսուել է Գիւմուշի ջրվէժի հիդրոկայանի կառուցումը : Այս կայանը տալու է երկու անգամ աւելի ելեկտրական ուժ (էներգիա), քան Հայաստանի բոլոր հիդրոէլեկտրակայանները միասին վերցրած :

Հիդրոկայանի 50 քիլոմեթր երկարութեամբ տարածուած կառուցողական հրապարակներում բարձրանում են ութ բանուորական աւաններ, կրախիճի եւ կրի գործարանները, անց է կացուած երկաթուղի :

Հիդրոկայանի չորս ջրանիւներէն առաջինը շահագործման պէտք է յանձնուի 1950ին :

Լճային եւ Գիւմուշի հիդրոէլեկտրակայանների շահագործման յանձնումով սովետական Հայաստանի ելեկտրական ուժը մինչ պատերազմեանի հետ համեմատած, կրկնապատկուելու է : Լեռների եւ լեռնանցքների վրայով դէպի Երեւան, Կիրովական, Սեւան կը ձգուին ելեկտրահաղորդման բարձր վոլթի գծերը : Նրանք Սեւանի «սպիտակ ածուխը» կը մատակարարեն Հայաստանի քաղաքներին ու գիւղերին . Սեւանի ուժերը կը բանան ընդերքը եւ բնութիւնից կը նուաճեն բազմամեաայ հանքերի ձեռք չդիպած պաշարները . Սեւանի ելեկտրական ուժը կեանքի կը կոչէ տարբերութիւնը կը յուացուի նոր ճիւղերով՝ գործառաջատու ճիւղերը : Հանրապետութեան արդիւնաբերութիւնը կը յուացուի նոր ճիւղերով — գործիքաշինական, ելեկտրամեքենաշինական, ռետինի, բրդի, ապակիի եւայլն :

Յարիւրամեակ «Բազմավէպ»ի

ՄԻԼԱՆՕ (Յառաջ).— Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութիւնը Յունիս 17ի գիշերը քաղաքիս կաթողիկէ համալսարանի շքեղ սրահին մէջ արտակարգ փայլով եւ յաջողութեամբ տօնեց «Բազմավէպ» ամսագրի հարիւրամեակը :

Կը նախագահէր գերապայծառ Հ. Սրապիոն վրդ. Ուլուհօճեան, Աբբահայր Մխիթարեան Ուխտին, իր կողքին ունենալով Աթոռակալ Հ. Քերովբէ Զրաքեանը, Հ. Վահան Յովհաննէսեանը, Հ. Եղիա Փէչիկեանը, Հ. Սամուէլ Արամեան եւ Հ. Մեսրոպ Ճանաշեանը :

Ցայտագիրը ճոխ էր ու այլազան : Հանդէսը բացաւ Միութեան Նախագահը, Արամայիս Սրապեան, բեմ հրաւիրելով օրուան պատուակալ բանախօսը, Հ. Մեսրոպ Ճանաշեանը, խմբագիր «Բազմավէպ»ի, որ դրաւոր ամփոփ եւ յոյժ հրմտալից բանախօսութեամբ մը պատմականը ըրաւ ամսագրին, ջահակիր մը հայ մտաւոր վերածնունդի :

Ապա խօսք առաւ Բժ. Մանուկ Խանդէկեան, որ Իտալերէն դրաւոր բանախօսութեամբ մը նախ անդրադարձաւ «Բազմավէպ»ի կատարած դերի մասին, ապա բանաստեղծական թարգմանութեամբ չունեցող մը իր հոգին նոյնացուց Վենետիկի հետ :

Երրորդ բանախօսն էր Բժ. Արամայիս Սրապեան, որ խօսեցաւ Մխիթարեանց եւ հայ դրականութեան շուրջ : Բացատրեց թէ հայ դրականութիւնը, իր արեւելահայ եւ արեւմտահայ դոյգ ճիւղերով՝ ազդեցութիւնը կրած է Մխիթարեանց, որովհետեւ անոնք եղան որ 18րդ դարուն լոյս աշխարհ բերին մեր հին դարերու մոռցուած մատենագրութիւնը, որուն հիմերուն վրայ պիտի բարձրանար հայ նոր դրականութեան սիւնը, 1890էն վերջ ապարէզ գալով ներկայ յաղթական, յորդ եւ բարդաւաճ աշխարհաբարով :

Բանախօսները արժանացան ջերմ ծափերու : Ցայտագրի երաժշտական մասը ամբողջութեամբ վերապահուած էր ողբացեալ Գուրդէն Ալէմշահի ստեղծագործութեանց : Դաշնակահարուհի Տիկին

Renée Hahn – Picardo եւ ջութակահար Տոքթ. Միքայէլ Միմխանեան խոր յուզումով նուագեցին սարբարախտ երաժշտին «Lamento»ն եւ «Danse arménienne»ը: Յայտնի երգիչ Էմմանուէլ Փափազեան երգեց Ալէմշահի «Իղձ»ը, «Նազելի»ն, «Իմ երգը», «Ես սիրեցի»ն եւ «Սիրելիս»ը, արժանանալով բուռն ծափերու: Տոքթ. Emilio Moriano Թաւ. եւ վերջալոյց յուզումով արտասանեց Դ. Վարուժանի «Կարմիր հողը», զոր յաջող կերպով թարգմանած էր մեր սիրելի բարեկամը՝ Տոքթ. Յուսիկ Աշրաֆեան: Բժշկութեան ուսանող Հայկ Մահտեսեան կարդաց Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի «Հայոց Աշխարհիկ» երկարաշունչ քերթուածէն հատուած մը, նուրբ եւ հաճելի հանդարտութեամբ:

Ապա խօսք առաւ Արքահայրը: Ես իր խօսքին մէջ դրդացի անհուն խանդաղատանք դէպի ժողովուրդը, դէպի հայ գիրն ու մշակոյթը, դէպի այն յաւիտենական ճշմարտութիւններն ու գեղեցկութիւնները որ կ'իմաստաւորեն սիրտ մը, ընտանիք մը, ազգ մը:

Հայ եւ իտալացի հոծ բազմութիւնը անտարակոյս իր հետ տարաւ անմոռանալի յիշատակ մը:

Ա.

« ՄԱՅԻՍ 28 »Ի ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ) — Յունիս 5ին շաբաթ իրիկուն տեղի ունեցաւ Գօմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի խնճոյքը, նուիրուած ազատագրութեան հերոսներու յիշատակին:

Ժամանակէն առաջ լեցուած էր եկեղեցիին յարակից նորաշէն ազգային սրահը, որուն բեմը զարդարուած էր զոյգ դրօշներէ զատ, Սարդարապատի եւ Ղարաքիլիսէի յաղթական վարիչներու կենդանագիրներով:

Նախագահը, ընկեր Խ. Թէլեան նկարագրեց հայ ժողովուրդին վիճակը եւ Թուրքիան Դաշնակցութենէն առաջ, ու յեղափոխութեան շունչովը թրծուած հերոսները, որոնց արեան գինին տուրքն էր «Մայիս 28» անկախութեան պատմական թուականը:

Դպրոցի երկսեռ աշակերտները կատարեցին բացումը «Մեր հայրենիք»ով ու հանդիսականները հրաւիրուեցան մէկ վայրկեան յարգել բոլոր նահատակներու, ինչպէս եւ ողբացեալ Ա. Ահարոնեանի յիշատակը:

Ընկեր Յ. Տէօքմէճեան բարձրախօսով ներկայացուց Մայիս 28էն առաջ եւ յետոյ պատահած դէպքերը, որոնց կենդանի պատկերները կ'երեւային բեմի վրայ, շարժանկարի մը պէս:

Նոր Սերունդի անդամներէն ընկեր Մակարեանի հայրենաշունչ արտասանութենէն վերջ, բեմ հրաւիրուեցաւ առաջին բանախօս, Գ. Կարապետ Փօլատեան: «Հայաստանը այն մեծ ծիրանի ծառն է որ անկուած է պարտէզին ծայրը, փողոցին մօտիկ: Խոշոր, բուրումնաւէտ եւ քաղցրահամ է մեր ծիրանը, բայց հակառակ մեր փափաքին, չենք կրնար ճաշակել զայն: Տարի մը փոթորիկ, ուրիշ տարին ցուրտն ու կարկուտը եւ կամ փողոցի լաճերը քարկոծելով կը փճացնեն զայն: Եւ սակայն, մենք չենք յուսահատած երբեք եւ օր մը պիտի վայելենք զայն: Մայիս 28ը, Մայիսի մէջ անկուած մեր ծիրանի ծառն է: Անոնք որ կ'ուզեն մեր տունը երթալ, անպայման այդ հակառ ծառին առջեւէն պիտի անցնին: Ես կուսակցական մը չեմ, բայց կը հաւատամ թէ հայ ժողովուրդի անկախութեան ու ազատութեան միակ թուականը Մայիս 28ն է, եւ եթէ այս ազգային թուականին հաւատալ կը նշանակէ Դաշնակցական ըլլալ, ուրեմն Դաշնակցական եմ»: (Ծափեր):

Հայ արենուշներու հայկական պարերէն ու երգերէն վերջ, ներկայացուեցաւ կենդանի պատկեր մը, «Մայր Հայաստան շղթաներէն ազատուած»:

Երկրորդ խօսողն էր ընկեր Տ. Թաղոյեան, որ կարճ ու ամփոփ տուաւ Դաշնակցութեան տարած աշխատանքին պատկերը: Զարգելովբարի եւ քրիստոնեայ հայ ժողովուրդին կրած փոփոխութիւնը Դաշնակցութեան շունչին տակ, ըսաւ.— «Առանց մարտական ուժի, ազգ մը չի կրնար տեւականացնել իր գոյութիւնը, մանաւանդ դարերով սարսափ ապրած ժողովուրդ մը պիտի չկրնար ստեղծել Մայիս 28ը, եթէ Դաշնակցութիւնը հաւատամք դարձուցած չըլլար մահ կամ ազատութիւն նշանաբանը: Կեցցէ ազատութիւնը»:

Գրական բաժին մը եւս երգերու, արտասանութիւններու, ընտիր եւ հայրենաշունչ: Տիկին Տէր Վարդանեանի մեներգները կրկնուեցան մէկէ աւելի անգամներ:

Վերջին բանախօսն էր Շաւարշ Նարդունին: Ճառ չէր անոր խօսածը, այլ տեսակ մը զրոյց որ կը համեմուէր զանազան պզտիկ պատմութիւններով, կապելով մեր արդի կեանքին: Սրամիտ էին նմանութիւնները գաղութներու հայ «պոշլաֆիկ»ներուն եւ անոնց բազմանուն կազմակերպութեանց մասին: Մասնաւորաբար կանգ առաւ այն կազմակերպութեան վրայ, զոր ոչ Հայաստանի կառավարութիւնը կը ճանչնայ եւ ոչ ալ Սփիւռքի հայութիւնը կը յարգէ: «Իքի տնտէն ամարա» այդ կազմակերպութեան դէմ, իբրեւ պաշտպան հայ ժողովուրդին արդար ցանկութեանց՝ կայ եւ կը մնայ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, ոչ միայն իբրեւ կուսակցութիւն, այլեւս համադրութիւն, ցոլացում արտայայտութիւն հայութեան ոգիին: Հանդէսին երկրորդ մասը կը կազմէին եւրոպական եւ հայկական պարերը որոնք տեւեցին մինչեւ լոյս: — Ս. Միլտոնեան

×

ՄԱՅԻՍ 28Ի 30ԱՄԵԱԿԸ

ԿՐԸՆՈԲԼ, (յապաղած) — Անցեալ Յունիս 6ին, կիրակի, տեղի ունեցաւ Հայաստանի Հանրապետութեան հռչակման 30րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը, Սաքրէ Քէօրի սրահին մէջ, որ ծայրէ ծայր լեցուն էր:

Օրուան նախագահը, ընկեր Սիսլեան հանդէսը բացուած յայտարարեց: Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի սանուհիներուն խառն երգչախումբը ղեկավարութեամբ Գ. Ե. Տէր Կոմսեանի, երգեց «Յառաջ Նահատակ» եւ «Հայոց դրօշին»ը: Նախագահը քանի մը խօսքով բացատրեց տօնին իմաստը: «Մեր անձնուրաց հայրերը զոհուելով ոչ միայն մեզ ազատեցին վայրագ թշնամիի լուծէն, այլեւ մեզ բարձրացուցին մեծ ազգերու կարգը:

Օր. Ալիս Արապեան մեծ յաջողութեամբ արտասանեց «Տարօն հայրենին»: Անակնկալ մը եղաւ Միլանի ողբացեալ հոգեւոր հօր Տէր Եղիշէ քահանայի (Անդրանիկի պատերազմի քահանան) զաւկին, Գ. Շաւարշի արտասանութիւնը, Դ. Վարուժանի «Հացը օրհնէ»ն:

Օրուան առաջին բանախօսն էր ընկեր Ա. Քէօսէեան (Մարսէյլէն) որ պատմական ակնարկ մը նետելէ վերջ, խօսքը վերջացուց հետեւեալ բառերով.— «Պրէսթ Լիթովսքի դաշնագրով Ռուսիան եւ Թուրքիան կարծեցին հայկական հարցին վրայ տապանաքար մը դնել: Սակայն Հայուն կամքի ուժը Սարդարապատի եւ Ղարաքիլիսէի փառաւոր յաղթանակը շահեցաւ, հայրենիքի կորիզ մը ստեղծելով»:

Սանուհիներուն պարախումբը, որ մեծ համբաւ շահած է, ներկայացուց պարերով կազմուած կենդանի պատկեր մը.— Արարատի լուսապսակ գագաթները, անոնց ետեւէն եռագոյնը եւ երկու հայդուկներ, բարեւի կեցած: Խորապէս տպաւորուած այս պատկերէն, ընկեր Սէրէնկիւլեան իր ճառը համեմեց հայրենիքի յիշատակներով եւ գեղեցկութիւններով: Յետոյ փառաբանեց Մայիս 28ը իբրեւ յարութեան տօն: «Մենք միշտ մեր ժողովուրդին կողքին ենք եւ պիտի մնանք մինչեւ որ ստանանք մեր արիւնին եւ աշխատանքին արդար վարձքը, Միացեալ, ազատ եւ անկախ Հայաստանը»

Հանդէսին փայլ տուին նաեւ Օր. Տէր Կոմսեանի մեներգները, «Ծիծառնիկ» եւ «Հօյ Նար», ընկերակցութեամբ դաշնակի: Արտասանեցին ընկեր Ղ. Թորոսեան, Տիկիններ Կիւմիւշեան եւ Աւատեան: Բոլորն ալ ջերմ ծափեր խլեցին ժողովուրդէն, հանդէսը փակուեցաւ «Հայ եղբայրներ»ով:

Վ. Բաբախեան

ԱԹԷՆՔԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, կառավարական բանակին յարձակողականը հետզհետէ կը սաստկանայ, առաջնորդութեամբ Ամերիկացիներու: Կատաղի կռիւներ կը մղուին Կրամոս լեռներուն մէջ, Ալպանիոյ սահմանին վրայ: Եթէ այս գործողութիւնը յաջողի, ապստամբներու գլխաւոր մասը պիտի պաշարուի եւ պիտի չկրնայ պաշար ստանալ Ալպանիայէն: Իրազեկներ կը կարծեն թէ «Ազատ Յունաստան» քարտէսէն պիտի ջնջուի տասը օրէն կամ երկու շաբաթէն: Կառավարական ուժը կը բաղկանայ 60.000 զինուորներէ: Ապստամբներուն թիւը կը հաշուեն 7000:

ՊԵԼԺԻՈՅ մետաղագործական բանուորներու գործադուլը վերջացաւ փոխադարձ համաձայնութեամբ: Որոշուեցաւ օրավարձի նուազագոյն չափը 14. ֆրանք 70ի բարձրացնել:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ առողջապահական նախարար Փրոֆ. Փլոյար փիլոնազուրկ եղաւ, որովհետեւ, մասնակցած էր երեսփ. ընտրութեանց, հակառակ իր եպիսկոպոսական հրամանին: Նոյն պատճառով փիլոնազուրկ եղած են նաեւ տասը կրօնաւորներ որոնց անունները հրապարակուած չեն տակաւին:

50.000 ԽՈՒԼԵՐ ելեկտրական գործիքներ պիտի ստանան Անգլիոյ առողջապահական նախարարութենէն: Տեղեկագրի մը համաձայն, 500.000 հոգի պէտք ունին այդպիսի գործիքներու (հատը 10 սթերլին):

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (33)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԺԹ.

Կը թռչէր Աշոտ մէկ դիրքէն միւսը, կը հանէ թշնամի շարքերը ու յանկարծ կ'աներեւութանայ: Յետոյ, անակնկալ կերպով, դարձեալ կը յարձակի ու դարձեալ կը չքանայ:

Զարհուրանքը կը պատէ Եուսուֆի զինուորները. բայց կրկին առաջ կը նետուին խիտ շարքերով, կ'աւերեն, կը կոտորեն, կը տանջեն խեղճ եւ անպաշտպան ժողովուրդը. չեն յուսահատիր Աշոտ Երկաթի մանր յարձակումներէն. գիտեն որ իրենք շատ են, զօրաւոր, անթիւ ու անհամար. ո՞ր մէկուն պիտի հասնի Աշոտը:

Ու աներկիւղ՝ Եուսուֆի հրոսակները անխնայ կը ջարդեն ծերերն ու պառաւները. մայրերուն գիրկէն կը յափշտակեն ծծկեր երախաները ու գետին զարնելով կը սպաննեն զանոնք. յղի կիները կը կոխկռտեն իրենց ոտքերուն տակ, ոմանց որովայնը կը ճեղքեն եւ օդին մէջ կը նետեն դեռ չծնած մանուկները: Մեծամեծները կը տանջեն անասելի տանջանքներով, որպէսզի ցոյց տան իրենց գանձերուն տեղը. կը սպաննեն կամ գերի կը վարեն այրերը եւ կը ստիպեն զանոնք ուրանալ իրենց հաւատքը:

Գերիները կը պահէին սոսկալի վիճակի մէջ, ու երբ անոնք չէին ուրանար իրենց հաւատքը, կը մահացնէին դժոխային տանջանքներով. ոմանք ողջ ողջ կը թաղէին, մէկ քանիները ծանրութեան տակ կը ճզմէին. շատերը սղոցով երկու կէսի կը բաժնէին, ուրիշներ մաս մաս կը կտրէին, սկսելով ոտքի կամ ձեռքի ծայրերէն:

Անկարելի է մէկ մէկ յիշել այն սոսկալի տանջանքները, զորս ի գործ կը դնէին անհաւատները:

Ի.

Մութը նոր էր իջած Հայոց աշխարհին վրայ, երբ Աշոտ Երկաթ իր յոգնած կարիճներով դանդաղօրէն առաջ կ'երթար:

Յանկարծ Աշոտի ձին ցցեց ականջները եւ գլուխը թեքելով ճամբուն մէկ կողմը՝ նայեցաւ առաջ:

Աշոտ Երկաթ կը հաւատար իր ձիու ուշիմութեան: Ան գլուխը բարձրացնելուն պէս, ինքն ալ անոր նայած կողմը նայեցաւ, բայց մթութեան մէջ ոչինչ նկատեց. ուստի ձին շոյելով՝ ըսաւ.

— Ի՞նչ է, իմ նժոյգս. ինչէ՞ն վախցար. անօթի ես եւ կը շտապես ուտելի՞ք ճարել քեզ համար. պատէ քիչ մը եւս, Աստուած մեզ ալ, քեզ ալ կուտայ պէտք եղածը:

Ձին կեցաւ, անոր հետ կանգ առաւ նաեւ ամբողջ խումբը: Հեռուն՝ լերան լանջքին վրայ կ'երեւար վանքի նմանող շէնք մը, ուր կը տեսնուէր ճրագի աղօտ լուսաւորութիւն: Բայց առիկա արգելք մը չէր ձիաւորներուն համար. ընդհակառակը, շատ ուրախացան տեսնելով ճրագի լոյսը:

Թշնամինե՞ր կային հոն թէ բարեկամներ, միեւնոյն էր իրենց համար. եթէ բարեկամներ էին, լաւ. իսկ եթէ թշնամիներ էին, պէտք էր քիչ մը խաղցնել սուրերը, զանոնք դուրս քշելու համար վանքէն:

Երբ կանգ առին ձիերը, ճրագը երեւցած տեղին հակառակ կողմէն լսեցին տեսակ մը խուլ, գերեզմանական ձայն. կարծես գետնի տակէն մէկը կը հառաչէր: Սկսան աւելի ուշադրութեամբ ականջ դնել. այո, հառաչանքի ձայն էր: Վանքին մօտ անշուշտ գերեզմաններ կան, մեռելները յարութիւն են առեր, մտածեցին զինուորներէն ոմանք եւ սկսան լուռ աղօթք մրմնջել եւ երեսնին խաչ հանել:

Աշոտ Երկաթ ձին առաջ քշեց դէպի ձայնը. միւսներն ալ հետեւեցան իրեն: Քիչ մը առաջ երթալէ ետք, սարսափահար կանգ առին: Մութին մէջ անոնց աչքին առջեւ պարզուեցաւ սոսկալի տեսարան մը, որ ցնցեց զիրենք: Ոմանք ուզեցին մինչեւ իսկ ետ դարձնել ձիերուն գլուխը եւ փախչիլ երթալ: Բայց Աշոտ Երկաթ ամէն բան հասկցաւ եւ շուտով փարատեց իր զինուորներուն մնապաշտութիւնը:

— Տղաք, կը տեսնէ՞ք՝ ինչպիսի տանջանքներով կը տանջեն Հայերը, ըսաւ ան եւ վար ցատկեց ձիէն:

Փայտերուն վրայ գլխիվայր ամրօրէն կապուած էին երկու մերկ կիներ, իսկ մէկ քանի գըլուխներ սարսափահար դուրս էին ցցուած հողի մակերեսէն:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

լայ «բարեկամական կորով» ցոյց տայ: Կուսակցութիւնը կը յայտարարէ թէ համաձայն է հիւլէական ռումբերը հսկողութեան տակ առնելու, ինչպէս եւ վեթոյի իրաւունքը ջնջելու. ուրախ է որ ՄԱԿի կանոնագիրին համաձայն շրջանային համաձայնութիւններ կը կնքուին, եւ իբրեւ օրինակ ցոյց կու տայ արեւմտեան կիսագունդին պաշտպանութեան համար կնքուած ուխտը: Կուսակցութիւնը կ'ողջունէ նաեւ Իսրայէլի նոր Պետութիւնը, որուն կը խոստանայ բարեկամական գործակցութիւն:

Ներքին քաղաքականութեան գալով, կուսակցութիւնը կը յայտարարէ թէ հակառակ է «Լինչ»ի օրէնքին, բռնութեան տաքքին: Կը պահանջէ բանակին մէջ խտրութիւն չդնել սեւամորթ եւ սպիտակ ցեղի զինուորներուն միջեւ: Նմանապէս, համայնավարութեան դէմ պայքարելու համար կորովի միջոցներ ձեռք պիտի առնէ, եթէ կառավարութեան գլուխ գայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԴՐՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Ապտուլլահ Թագաւորը Եգիպտոսի Ֆարուք Թագաւորին հետ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Գահիրէի մէջ: Յետոյ պիտի երթայ Րիատ, Իպն Սէուտի մայրաքաղաքը: Երեք արաբ վեհապետները պիտի քննեն Պաղեստինի հարցը: Ապտուլլահ Թագաւոր պիտի բացատրէ Իպն Սէուտի եւ Ֆարուքի թէ Պաղեստինի ամենամեծ մասին վրայ իր վեհապետութեան տակ կազմուելիք պետութիւն մը չի կրնար վնասել իրենց շահերուն: Եթէ սուէտական Արաբիա եւ Եգիպտոս համոզուին, այն ատեն Հրեաները իրենց դէմ պիտի գտնեն արաբական միակամ ուժ մը:

ԹԷԼ ԱՎԻՎԻ մէջ «Իրկուն» գաղտնի կազմակերպութեան եւ հրէական կանոնաւոր բանակի (Հականա) մարտիկներուն մէջ կռիւը կատարեալ պատերազմի մը ձեւ ստացաւ: «Իրկուն»ի անդամները ուզեցին ցամաք հանել նաւահանգիստ հասած նաւի մը մէջ զէնքերը, բայց Հականայի զինուորները ընդդիմացան: Պահ մը Թէլ Ավիվ պաշարման վիճակ ստացաւ, հեռաձայնի թելերը կտրուեցան, գրաքննութիւն հաստատուեցաւ եւ բանակը շարժման մէջ դրուեցաւ ամբողջ երկրին մէջ: Վերջին պահուն Իսրայէլի մայրաքաղաքէն հասած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ «Իրկուն» անձնատուր եղած է:

ՔԼԷՈՒՄՈՆ ՖԷՌԱՆԻ Պէրկուենանի գործաւորներու տնօրէնութեան եւ աշխատաւորական բոլոր սէնտիքաներուն միջեւ համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ: Գործադուլը դադրեցաւ 8չ. առտուընէ սկսեալ, բայց դեռ կը շարունակուի Միշլէնի գործարաններուն մէջ: Քլէռմոն Ֆէռանի ցոյցերուն առթիւ ձերբակալուած 44 բանթողներուն դատավարութիւնը վերջացաւ: 16 հոգի արդար արձակուեցան, 10 հոգի 8էն 4 ամիս բանտարկութեան դատապարտուեցան, 17 դատապարտեալներու պատիժը պիտի չգործադրուի, համաձայն յետաձգման օրէնքին:

ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ մէջ, տղաքներ լքուած խրճիթի մը մէջ խաղացած առեն պայուսակ մը գտան, ուր կային 50 ձեռնառումբեր անգլիական եւ գերմանական վաճառանիշով: Ոստիկանութիւնը քննութիւն կը կատարէ:

ԱԶԳԱՅՆԱՑՈՒԱԾ ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ հաստատութեան (Նախկին Կնոմ է Ռոն) մասին բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Ազգ. Ժողովին մէջ, երբ տեղեկաբերը կը պարզէր մատակարարութեան անկանոնութիւնները: Տեղեկագրին համաձայն, երեք տարուան մէջ հաստատութիւնը մէկ միլիոնէն մինչեւ 1.500.000 սթերլին բաց ունեցած է, վարիչները ինքնագլուխ գործած են, հաստատութիւնը սնանկութեան դուռը հասած է եւն.: Առ նուազն երեք միլիառ 700 միլիոն ֆրանքի վարկ մը կը պահանջուի: Մեղադրանքները ուղղուած են համայնավարներուն դէմ:

ՊՈԼԻՍ պիտի այցելեն ամերիկեան երեք յածանաւեր, յառաջիկայ Յուլիսին:

ՖՐԱՆՍԱ սոխպողական կոչ մը ուղղեց Մ. Նահանգներուն, որպէսզի նոր դիւրութիւններ ընծայեն, ածուխին գինը պահելու համար: Վարչապետը ուրիշ միջոցներ կը խորհի, գիներու յաւելումը կասեցնելու համար:

23 ՀԱՅԵՐ ԱԼ մեռած են Ամասիոյ վերջին ողողումներուն մէջ, իսկ վեց վիրաւորներ կը դարմանուին: Հայուհի մը կորսնցուցած է իր երկու զաւակները: Հայերը կը բնակին քաղաքին ծայրամասը, Սենեքերիմի պատմական բերդին տակը:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՄԱՐՍԷՅԼ.—Այս կիրակի ժամը 3ին Քազա տ'Իթալիայի մէջ պիտի ներկայացուի մէկ անգամուան համար Շիրվանզադէի գլուխ գործոցը ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ, ցնցող եւ բարոյալից տաամը, չորս արար:

Այս ներկայացման համար Մարսէյլ եկած են ծանօթ դերասաններ Սիրուհի եւ Տրդատ Նշանեանները, որոնց, ինչպէս եւ Գ. Գ. Թրագօշի եւ Գարագաշ մասնակցութիւնը Շիրվանզադէ թատերախումբին կատարեալ ապահովութիւն մըն է որ ներկայացումը պիտի ըլլայ փայլուն յաջողութիւն մը:

Մարսէյլի թատերասէր հասարակութիւնը գեղարուեստական ճշմարիտ վայելք մը ունենալու վստահութեամբ կրնայ կիրակի կէսօրէ վերջ փութալ Քազա տ'Իթալիա:

ՎԱԶԳԷՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի եւ քաղաքի Նոր Սերունդի «Ռոստոմ» խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ: 27 Յունիս, կիրակի ամբողջ օրը: Սէնլուի Կրան Փէն, Ֆարմանոյի Փէն, Ֆոթինեցրայրեաններուն օդասուն պարտէզին մէջ: Ճոխ յայտագիր: Բանախօսութիւն, արտասանութիւն, մեներգ, հայկական եւ եւրոպական պարերով, դիւրամատչելի պիւֆէ: Կարգադիր յանձնախումբը կը սպասարկէ առաւօտ ժամը 9էն սկսեալ:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պ. ՕՏՏՈՅԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

27 Յունիս կիրակի օր Սէնթ Անտրէի օդասուն պարտէզին մէջ:

Բանախօսութիւն Ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Կը ներկայացուի Սիպիլի ՀԱՐՍԸ, պար արտասանութիւն, երգ:

Մուտքը ազատ է:

Հաղորդակց. միջոց.— Թիւ 25 հանրակառքը:

Աշակերտութեան, ուսանողութեան մեծ դաշտահանդէս

Կազմակերպուած Փարիզի շրջանի Հայ Արիներու եւ Արենուշներու կողմէ, կիրակի 27 Յունիս Շավիլի անտառներուն մէջ: Իջնել Մօնփառնասի Շավիլի կայարանը եւ հետեւիլ առաջնորդ Արիներուն:

ՅՈՒԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէին կողմէ, այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ: Կը նախագահէ ծանօթ գրող ՏԻԿԻՆ ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ:

Կը բանախօսէ ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

Երգ, արտասանութիւն, եւն.: Միսէ ՂԱԶՕՆ կը ներկայացնէ Ահարոնեանի յուշարկաւորութիւնը:

Հ. Մ. Ը. Մ.— Եղանակի ամենամեծ բարեկամական մրցումը տեղի կ'ունենայ S. O. Charentonի մարզադաշտին վրայ, կիրակի 27 Յունիս, Մարսէյլ ընդդէմ Ալֆորվիլի, առաջին մրցում՝ ժամը 13.30ին: Տոմսեր՝ Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամներու մօտ: Հաղորդակցութեան միջոց.— métro Charenton – Ecoles, առնել 104 autobus իջնել Ave. Gambetta:

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի տարեվերջի պարահանդէսը, Կիրակի 4 Յուլիս, Սալ ժան Կուժոնի մէջ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՇԱՎԻԼ.— Խանասորի Արշաւանքի տարեդարձը Յուլիս 25ին, Շավիլի անտառին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ – ՊՈՄՈՆԻ Զաւարեան ենթակոմիտէի 23րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը Յուլիս 11ին:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Յուլիս 1ին հինգշաբթի օր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին ՍՈՍԻԷԹԷ ՍԱՎԱՆԹԻ ՄԵԾ ՍՐԱՀԸ:

Գեղարուեստական բաժին դպրոցի աշակերտներուն կողմէ: Մուտքը ազատ է

Կը հրաւիրուին մասնաւորաբար ծնողքները եւ Ֆ. Խաչի դպրոցներու աշակերտութիւնը:

ԲԱՐՍԵՂ ԿԱՆԱՉԵԱՆԻ

ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐՈՒՆ ՑԱՆԿԸ

Ա. պրակ Դալիլօ 8 լ. ո., Բ. պրակ Հօյ Նար 5 լ. ո., Գ. հատոր Վարդերի հետ 8 լ. ո., Դ. Օրօր եւ Լուսնակն եկաւ 5 լ. ո., Ե. պրակ Մարալօ եւ խնջոյք 7 լ. ո., Զ. պրակ Նանօր (Ուխտագնացութիւն) 8 լ. ո., Է. պրակ Հէյլէ հէյլէ, ռազմերգ եւ կամաւորներու քայլերգ 5 լ. ո., Ը. պրակ Մեներգներ (7 տեսրակ զատ – զատ) 10 լ. ո., Թ. պրակ 15 Մանկական երգեր դաշնակի վրայ 10 լ. ո., Ժ. պրակ Շուշան 5 լ. ո.: Ամբողջական գործը միանուագ կ'արժէ 50 լ. ո.: Մեծաքանակի համար մասնաւոր զեղչ: Մանրամասնութեան համար դիմել Պ. Մելքոն Տէր Մելքոնեանի վաճառատունը: Maison «Star» Rue Weygand. Beyrouth:

ՅՈՒՐ. ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին, Հ. Օհանջանեան ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՎԻՆԵՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Փոնթէ, ընկեր Այվազեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ-ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կայծ» ենթակոմիտէին ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր խումբերը ծանօթ հաւաքատեղին այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 7ին: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ա. Ահարոնեան խումբին դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Sociétés Savantesին մէջ:

Դասախօս՝ ընկ. ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ: Նիւթ՝ «Արտասահմանի հայ երիտասարդութեան ապագան»: Հայերէնի դաս ժամը 8—9:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին ընկերահամակրական դասախօսութիւնը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը (78 rue Rabelais): Նիւթ՝ «Հայաստան եւ դրացի երկիրներ»: Դասախօս ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

CABINET PLAISANCE

Պաշտպանելու համար ձեր շահերը բոլոր տեսակի գնումի եւ վաճառումի համար.— Կալուած, խանութ, fonds de commerce, յարկաբաժին, տուն, սափրիչի սալօն, նպարավաճառի խանութ, եւ ամէն տեսակ առեւտուրի համար դիմել՝

Cabinet Plaisanceի որ ունի հայ ներկայացուցիչ մը: Հեռաձայն Lecourbe 91-94:

Հասցէ՝ 150 rue d'Alesia, Paris (14)

Métro Plaisance:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Շավիլի Կապ. Խաչի մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը 4 Յուլիս, կիրակի օրը Շավիլի Մօնփառնաս կայարանին մօտիկ անտառը, մասնակցութեամբ Րաֆֆի երգչախումբին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին: Ճոխ պիւֆէ, ճաշը կարելի է միասին բերել: Հաղորդ.— Pont de Sèvresէն 271 թիւ օթօպ. իջնել Puits sans Vin:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղին կողմէ կիրակի 11 Յուլիս Մէօտոնի անտառներուն մէջ (Tapis Vert)ի պաղ ջուրին մօտ: Նկատի ունենալ այս թուականը:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՏԻԿԻՆ ՏԻՐՈՒՀԻ Թորոսեան ծնեալ Պառուղեան Կէլիպօլուցի, կը փնտռէ զաւակները Թորոս եւ Մարի, (տղաքը երկաթագործ Ղազարոսի որ մեռած է աքսորի մէջ) երկուքն ալ կորսնցուցած, մէկը Եփրատի եզերքը եւ միւսը Տէր Զօրի մէջ: Տեղեկացնել Տիկին Թորոսեանի, 15 Portinscale, Rd. London S. W. 15:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Արամ Ասատրեան, Ալաշկերտի Մանկասար գիւղէն, եղբօրը անունը Վանօ: Կ'ենթադրուի որ Գերմանիա կը գտնուի: Տեղեկացնել «Յառաջ»ի:

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԵՒՇԱՏԵԱՆ (Մինիխէն) կը փնտռէ հօրեղբայրը Բագրատ Պաղտասարեան կամ Արեւշատեան Նոր Պայազիտի գիւղերէն: 1918ին մեկնած է Հայաստանէն Ամերիկա եւ 1930ին վերադարձած է Ֆրանսա: Հօրը անունը Հայրապետ, մօրը՝ Աննա: Իրմէ լուր ստացուած է մինչեւ 935: Տեղեկացնել «Յառաջ»ին:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

[illegible]

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տող. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 25 JUIN [redacted] Ուրբաթ 25 ՅՈՒՆԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5376—Նոր շրջան թիւ 985 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲՈՒՆ ԹՇՆԱՄԻՆԵՐԸ

Երեւանի ծուռբերան խօսնակը, «Սովետական Հայաստան» (ամսագիր), հետեւեալ չուրթա-պատառն ալ կը ճաշեցնէ 1948 Մարտի խմբագրականին մէջ.

« ... Այսօր Դաշնակները անգլօ-ամերիկեան իմպերիալիստների ստոր ու հլու ծառաներն են դարձել, նիւթելով նոր դաւեր, նոր սպանդ, նոր բնաջնջումներ,— ահա թշնամու երազանքը, որով եւ նա եկել ու հասել է իր վերջնական կործանման անդունդը եւ արդէն իսկ դահավիժում է» :

Զանց կ'առնենք ուրիշ քանարեր առասպելներ, մէկը միւսէն անկիրթ եւ անպատեհ :

Կը թուի թէ այս մարդիկը, վարիչ եւ գրիչ, մահացու մեղք մը գործած կ'ըլլան, եթէ տարին տասներկու ամիս դարչահոտ բառեր չարտասանեն Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ : Եթէ ամբոխին կեր չճարեն, անձոռնի սուտերով եւ քսութիւններով :

Եւ այս բոլորը՝ միշտ ալ յիշեցնելով թէ իրենց դիմացն ունին «ողորմելի թափթփուկներ», որոնց օրերը չատոնց համրուած են ...

Չէ՞ք փորձուիր հարցնել,— եթէ այդքան խեղճուկ վիճակ մը ունին «հայ ժողովրդի ոխերիմ թշնամիներ Դաշնակները», ինչո՞ւ կրակ ու բոց կը տեղաք, մաղձ եւ թոյն կը հոսեցնէք, արիւնածարաւ ախորժակներ կը սրէք աւելի քան 27 տարիէ ի վեր : Այն օրէն ի վեր որ տիրացաք իշխանութեան :

Ինչո՞ւ շարժման մէջ դրած էք խորհրդային իշխանութեան պետական, քաղաքական, կուսակցական, լրտեսական բազմաճիւղ մեքենան, անընդհատ լարելով անոր զսպանակները, Երեւանէն մինչեւ յետին գաղութը, ճակատ յարդարելու, պառակտում սերմանելու, «թշնամի» դիրքերը գրաւելու համար ...

Ինչո՞ւ կը սաստկացնէք ալիքներու պատերազմը : Ինչո՞ւ օգնութեան կը կանչէք օտարներ ալ, հալածելու համար կազմակերպութիւն մը որ արդէն «հասել է իր վերջնական կործանման անդունդը» :

Դեռ կարելի էր երկարել այս «ինչո՞ւ»ներուն շարքը, պատկերացուցող վկայութիւններով. բայց կը բաւէ :

Մենք երբեք տրամադրութիւն չունինք հին վէրքեր քերելու : Մանաւանդ այժմ, երբ մարդկութիւնը նորէն կը դալարուի համատարած անստուգութեան մը մղձաւանջին տակ :

Եւ կ'ուզենք հաւատալ թէ Երեւանցիներն ալ ի վերջոյ պիտի սթափին, փոխանակ օրն ի բուն նիզակ ճօճելու հողմաղացներու դէմ :

Զարմանալի երկար տեւեց այս ջղագար եւ ջղագրգիռ աքլորամարտը, որ պարզապէս ծիծաղելի կը դառնայ անոր կարմիր կամ դեղին կազմակերպիչներ : Միեւնոյն ատեն խնդացնելով բուն թշնամին :

Հայկական Արտասահմանը շատ լաւ կը ճանչնայ իր քաղաքական հոսանքները : Գիտէ անոնց բարոյական եւ նիւթական արժէքն ու հիմնական ուղեգիծը :

Ան կը ճանչնայ, նաեւ, հայ ժողովուրդին իրական թշնամիները, ո՛ւր որ ալ ծուարած ըլլան :

Շատ ուշ մնացած են երէկուան ճղուողներն ու անծեղները, հայրենասիրութեան դաս տալու համար Դաշնակցութեան, որուն տեսակէտներն ու պահանջները տարբերութիւն չունին տարագիր բազմութեանց մեծամասնութեան տենչերէն :

Եթէ Երեւանցիները համարձակէին հանրաքուէ մը կատարել իրական ժողովրդավարութեամբ եւ ոչ թէ բարեկենդանային խեղկատակութեամբ, շուտով պիտի տեսնէին թէ իրենց կառավարած ժողովուրդն ալ ուրիշ բաղձանք չունի :

Ուրի՞շ կամք եւ ուժ, իրականացնելու համար այդ պահանջները : Հրամեցէք ասպարէզ : Մենք ալ ձեզի հետ ենք :

Զոմի՞ք,— Ձեր շահն ալ կը պահանջէ որ կարճ կապէք եղբայրադաւ բանսարկութիւնները եւ տուն, ճամբայ, ջրանցք շինելով զբաղիք :

Հայ ժողովուրդի բուն թշնամին, ոխերիմ թշնամին ան է որ սարքեր ձորէն հէքեաթներ կը պատմէ, հանրային կարծիքը մոլորեցնելու եւ իր իսկ անքաւելի ապիկարութիւնը, դաւերը պարտկելու համար :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԻԿԸ ԹԱՂԵՑԻՆՔ ... ԵՒ

Աւելի քան քառասուն օր եղաւ, երբ Ահարոնեանը, այդ տառապեալ հիւանդը գնաց «հանգչիլ» իր յաւիտենական տան մէջ, ուր իրաւամբ անկիւն մը ունէր, ինչպէս բոլոր մահկանացուները :

Հոս, այս չորս տողին մէջ խոշոր, արտառոց սխալ մը գործեցի, որուն ոչ ոք պիտի չներէ, մանաւանդ անոնք որ ամէն օր կը կարդան «էնդլիզմին» պաշտօնական բամբասանքները, եւ թունոտ լուտանքները :

«Հանգչի՞լ» ... : Ո՞վ ըսաւ թէ Ահարոնեան կը հանգչի իր գերեզմանին խորը : Այդ մարդկային իրաւունքէն ալ պէտք է զրկել «Դաշնակ չէֆերը», որպէսզի երթան անգամ մը եւս քաւեն Դաշնակ ըլլալու իրենց մահացու մեղքը :

Հայ ժողովուրդը արժանի թաղում մը կատարեց իր մեծ զաւկին : Այդ ժողովուրդէն դուրս մարդիկ կան, սակայն, որոնց փորին ցաւը օձի նման կը դալարէ զիրենք :

Վալանս, Վիէն, դիմաւորեր են դագաղը, արժանի յարգանքով : Ի՛նչ աւելորդ յոգնութիւն : Գոնէ պիտի խոցոտող հերոս մը ըլլար մեռնողը, թերեւս իրենք ալ մասնակցէին :

Փարիզի Հայոց եկեղեցին ուզեր է պատուով կատարել իր պարտքը հանգուցեալ մեծ Մեռեալին : Բայց պէտք է քննել հաշուետումարները, ստուգելու համար թէ սպառած ելեկտրականութեան դրամը վճարուած է՞ : Գոնէ մեռնողը սեւ շուկայի մը ծառան ըլլար, հասկնալի էր եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան փութկոտութիւնը :

Կաթող. պատրիարքը ի պաշտօնէ նախագահեր է արարողութեանց : Արդ, ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ չէ տեսեր դագաղին վրայ փռուած եռագոյնը : Դուրեան Ղեւոնդը պէտք էր բերէին այնտեղ որ պատուէր նետէր այդ «հակահայաստանեան» դրօշը : Բայց, ո՞ւր պիտի գտնեն անոր նման հերոս եկեղեցական :

Այս բոլորը կարծես չէին բաւեր, եկեղեցին ալ տրամադրեր են իրիկուան մը, որպէսզի «սինեմա» քաշեն ...

Երբ մեծ Ֆրանսացի մը մեռնի, շարժանկարի գործիքները ամ խնայ կը գործեն, բայց ոչ թէ իրիկուան մը, երբ արարողութիւն ու ժողովուրդ չկայ եւ ոչ մէկ բան չի խանգարուիր, այլ բուն իսկ արարողութեան պահուն, եպիսկոպոսը դամբանական խօսած ատեն : Ի՛նչ խղճահարութիւն :

Երեւի յուղարկաւորութեան նախագահը, Արտաւազդ արք. արարողութիւնը աւարտած ատեն մոռցած էր ըսել խեղճ Ահարոնեանին — « Հանգիստ ի Տէր » :

ՍՕՍԻ

Ֆրանսայի ներքին հոգերը

Քանի մը օրէ ի վեր, կառավարութիւնը կը զբաղի օրավարձերու եւ գիներու յաւիտենական խնդրով, առանց որոշ լուծում մը գտնելու : Դահլիճը համաձայն է որ օրավարձի յաւելում չկատարուի : Աշխատաւորներու նիւթական դժուարութեանց դարման տանելու համար պիտի ջանան մեղմացնել ապրուստի սղութիւնը, զեղչելով ապրանքներու գիները : Բայց թէ՝ ինչպէս եւ ի՛նչ համեմատութեամբ,— այս մասին է որ համաձայնութիւն չէ գոյացած :

Գլխաւոր հարցը ածուխի գինն է, զոր աւելցնել հարկ եղած է, այն օրէն ի վեր, երբ Ամերիկա մերժեց այլեւս ածուխ տալ Ֆրանսայի, տոլարը 119 ֆրանքէն : Ամերիկա կը պահանջէ օրինական սակով, այսինքն՝ 214 ֆրանքէն հաշուել այս վառելանիւթին գինը : Եթէ Ուաշինկթըն անդրդուելի մնայ, կառավարութիւնը պիտի հարկադրուի մօտաւորապէս ածուխին գինը կրկնապատկել, որով գիները զեղչելու իր քաղաքականութիւնը պիտի ձախողի, որովհետեւ ածուխին բարձրացումովը, անխուսափելի կը դառնայ ուրիշ շատ մը ապրանքներու գիներուն յաւելումը :

Կառավարութիւնը առաջարկեց Ամերիկայի որ տոլարը հաշուէ 119 ֆրանքէն. բայց Ուաշինկթըն կը մերժէ, առարկելով թէ այսպիսի կարգադրութիւն մը հակառակ է Եւրոպայի օգնութեան ամերիկեան օրէնքի տրամադրութեանց : Ֆրանսացիները կը սպասեն որ գոնէ միջին սակ մը որոշուի, 119ի եւ 214ի միջեւ : Ամերիկայի տալիք պատասխանէն կախում ունի գիներու ընդհանուր խնդրին կարգադրութիւնը, ինչպէս նաեւ կարգ մը գործատէրերու պարգեւ սահմանելու հարցը, որպէսզի կառավարութիւնը չստիպուի աւելցնել շատ մը գիներ :

★ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը պայքար մը բացած է գաւառի մէջ, պահանջելով ընդհանուր վերաքննութիւն մը կատարել, աշխատավարձքի տարբերութիւնները ջնջելու համար :

★ Ազգայնացուած նախկին «Գնոմ է Րոն» ընկերութեան մասին վիճաբանութիւնները կը շարունակուին ազգ. ժողովին մէջ : Առջի օր ալ բուռն տեսարաններ պարզուեցան, երբ ամբաստանութիւններ կ'ըլլային նախկին նախարար Թիյյոնի դէմ (համայնավար), որ նեղը դրուեցաւ : Բայց, փոխանակ ուղղակի պատասխանելու ամբաստանութեանց, ինք սկսաւ յարձակիլ, «վատեր» կոչելով ընդդիմախօսները :

Իր երկու ժամ տեւող ճառի ընթացքին, փոխանակուեցան աղի — լեղի խօսքեր : Ազգայնական երեսփոխան Լըժանտր «Դաւաճան ես», գոռաց Թիյյոնի, որ «դուրսը՝ կը տեսնուինք», պատասխանեց :

Մոսկուա ճակատ կը յարդարէ Արեւմուտքի դէմ

ՄԵԾ ԺՈՂՈՎ ՄԸ ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ ՄԷՋ

Վերջին կարեւորագոյն լուրն է՝ Արեւելեան Եւրոպայի համագումարը, որ բացուեցաւ հինգշաբթի օր Վարշաւայի մէջ Մոլոթովի հրաւէրով եւ անոր նախագահութեան տակ : Լուրը՝ որ առաջին անգամ պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ լեհական մամուլի գործակցութեան կողմէ, ոչ մէկ մանրամասնութիւն կուտայ համագումարի օրակարգին մասին : Կը բաւականանայ միայն ըսելով թէ՝ Վարշաւա հասած են Արեւելեան Եւրոպայի պետութեանց արտաքին նախարարները. Մոլոթով, Մալնար (Հունգարիա), Սիմիչ (Եուկոսլաւիա), Քլեմէնդիս (Չեխոսլովաքիա), Քոլարով (Պուլկարիա), Տիկին Փաուքէր (Ռումանիա) եւ Էնվէր Հոճա (Ալպանիա) : Երկրորդ զեկոյց մը միայն կը յայտնէ թէ ժողովը որ Մոսկուայի եւ Վարշաւայի նախաձեռնութեամբ գումարուած է, պիտի զբաղի Լոնտոնի մէջ Գերմանիոյ մասին Դաշնակիցներու կողմէ ստորագրուած համաձայնութիւնով :

Համագումարին մասնակցող պատուիրակներու թիւը 80էն աւելի է : Ժողովատեղին է մայրաքաղաքէն տասը քիլոմեթր հեռու, Վիլանովի դղեակը, որուն շրջակայ ճամբաներուն վրայ ոստիկանութիւնը ապահովութեան գօտի մը հաստատած է : Երէկ առաւօտէ ի վեր, հեռաձայնի հաղորդակցութիւնները խզուած են Վարշաւայի եւ Արեւելեան Եւրոպայի «ժողովրդական հանրապետութեանց» միւս երկիրներու մայրաքաղաքներուն հետ :

Ասոնք են պաշտօնական տեղեկութիւնները : Տեսնենք հիմա թէ՝ ի՛նչ ենթադրութիւններ կան :

Պոլոնեան պետութեան մը մէկ դիւանագէտը յայտարարած է,— «Վարշաւայի ժողովը ամենէն կարեւորն է որ երբեք գումարուած ըլլայ վերջին պատերազմի դադարումէն ետք» : Այս կարծիքը չափազանցուած կը նկատուի. եւ սակայն, անուրանալի է թէ՝ մեծ ժողով մըն է որ տեղի կ'ունենայ : Իր նպատակն է ութ պետութեանց կողմէ ստորագրուած յայտարարութիւն մը հրատարակել, հակադրելու համար Լոնտոնի համաձայնութեան : Յայտարարութիւնը պիտի պարունակէ որոշումներ՝ Գերմանիոյ ապագայ կազմակերպութեան մասին : Սովետներուն կը վերագրուի, արբանեակ պետութեանց հետ համախորհուրդ, հիմնովին փոխել արեւելեան Գերմանիոյ վարչաձեւը, եւ, նոյնիսկ, արբանեակ պետութեանց ներկայ կաղապարին վրայ ձեւուած «անկախ» հանրապետութիւն մը հաստատել այդ երկրին մէջ :

Կ'ըսեն նաեւ թէ՝ Ն. Միութեան այս հանդիսաւոր ժողովը առիթ պիտի ընէ արբանեակ պետութեանց ներշնչելու համար համերաշխութեան եւ սերտ գործակցութեան զգացումը, արեւելեան դաշնակցութիւնը հակադրելով ծրագրուած արեւմտեան երկիրներու միութեան : Այս նպատակին հասնելու համար Մոսկուա պէտք ունի իր արբանեակներուն : Արդարեւ, արեւելեան բարգաւաճ Գերմանիա մը չի կրնար գոյութիւն ունենալ, եթէ Կեդր. եւ արեւելեան Եւրոպայի երկիրներէն իւրաքանչիւրը չբերէ իր տնտեսական նպաստը,— Լեհաստան իր ածուխը, Ռումանիա իր քարիւղը, Հունգարիա իր ցորենը, Չեխոսլովաքիա իր մեքենաները, Եուկոսլաւիա եւ Պուլկարիա իրենց ընդեղէնները) :

Գալով Քոմինֆորմի, կ'ըսուի թէ քանի մը օր առաջ արդէն գումարուած է Պելկրատի կամ Փրակայի մէջ, եւ կամ այս օրեր միայն պիտի գումարուի Վարշաւայի մէջ : Երկու ժողովները սերտ կապ ունին իրարու հետ :

«Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ»

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՈԳԻՆ

... Հայրենիքը աւելի է, քան աշխարհագրական սահմանները։ Երկիր մը ըլլալէ առաջ՝ գաղափար մըն է. հող ու երկինք ըլլալէ առաջ՝ ոգի է։ Անոր համար է, որ երբ կորսուի երկիրը, գաղափարը կ՚ապրի։ Երբ խլուի հողը, ոգին կը մնայ ու կը տեւէ։ Վեց հարիւր տարի չորունակ մեզի հետ պտըտցուցինք այս գաղափարը, վեց հարիւր տարի ամբողջ մեր մէջ կրեցինք այս ոգին, մինչ երկիրն ու հողը կը թուէին այնքան հեռու ըլլալ մեզմէ։

Վեց հարիւր տարի մնացինք անդրոշ, պետութիւն մը վրայ տալու մեր գաղափարական կառոյցին եւ առանց երբեք խոսթարելու մեր ոգեկան աշխարհը։

Մայիս 28ը խորհրդանիշն է այս անկործան կառոյցին եւ այս անսասան աշխարհին։ Ան հոգեկան հայրենիքն է բոլոր անոնց, որ դուրսն են Արարատեան դաշտէն, եւ տեսանելի հայրենիքն է բոլոր անոնց, որ ներսն են Արարատեան դաշտին։ Անօթն է անիկա այն մեծ ու անպարտելի տեսլականին, որ դալար ու կենդանի կը պահէ դուրսի հայութիւնը եւ ներսի հայութիւնը։

Մեզ կը նկատեն տէրը Մայիս 28ին։ Կը խոստովանինք, որ անիկա մեծ, չափազանց մեծ պատիւ մըն է, որուն մենք արժանի չենք համարեր մեզ։ Կը յայտարարենք, թէ անոր տէրը կուսակցութիւն մը չէ, վասնզի անիկա վեր է կուսակցութիւններէն։ Կը յայտարարենք, թէ անիկա կը պատկանի համայն հայութեան։ Անոր համար ոգեկցան բոլորը, անոր համար կռուեցան բոլորը, անոր համար մեռան բոլորը ու անոր տենչալին բոլորը, «բոլորտիքեան»ներն ալ միասին առնելով։ Ուստի՝ կ՚ըսենք մենք անկեղծութեամբ ու մեր հոգիին բովանդակ մաքրութեամբը. — Մայիս 28ին տէրը չենք մենք, այլ անոր ծառաները միայն։ Ըլլալով հաւատարիմ ծառաներ, տուած ըլլալով անոր արեան մեր տուրքը, մենք ընդունակ չենք դայն մոռնալու, ընդունակ չենք մանաւանդ դայն ուրանալու։

Կա՞յ աւելի մեծ հպարտանք կուսակցութեան մը համար, քան ըլլալ միակ կերտիչը իր երկրի անկախութեան։ Բայց մենք կը բաժնենք այդ հպարտանքը ծերերուն ու մանուկներուն հետ, տնանկին ու հարուստին հետ, աղնուականին ու բանուորին հետ, ողջերուն ու մեռեալներուն հետ, մեր ժողովուրդի բոլոր խաւերուն ու բոլոր դասակարգերուն հետ։ Մենք յաւիտենական չենք. մենք անցորդներ ենք միայն։ Հայրենիքն է միակ տեւականը։ Ու մենք կ՚ըսենք մեր հաւատքին ամբողջ զօրութեամբը, «Ոչ թէ մասը, այլ ամբողջը»։ Այսինքն՝ ոչ թէ միաւորը, այլ ՄԻԱՑԵԱԼԸ։ Մենք կ՚ըսենք տակաւին. «Ոչ թէ հպատակ մեր երկրին մէջ, այլ իրաւական ու միակ տէրը անոր»։ Այսինքն՝ ԱԶԱՏ եւ ԱՆԿԱԽ։

Ուստի՝ մենք ուրիշներու միաւորին կը հակադրենք մեր միացեալը, անոնց հպատակ ու հարկատու Հայաստանին կը հակադրենք մեր ազատ ու անկախ Հայաստանը։ Անիկա «աղբրական երրորդութիւն» մըն է այլեւս մեզի համար, 1918 Մայիս 28էն ի վեր։

Կան մարդիկ, որ առաջնութիւնը կը փնտռեն միջին կէտին մէջ։ Մենք առաջնութիւնը կը փնտռենք ծայրագոյն կէտին մէջ։ Ու չենք ուզեր, որ Ոսկրատիոս իրաւունք ունենայ ըսելու. «Իրենց վահաններր լքելով փախան»։

Այսօրուան Յունաստանը ութ անգամ աւելի մեծ է, քան երէկուան Յունաստանը։ Բայց յոյն ժողովուրդը չէ հրաժարած իր ցեղային ուխտէն, իր «մեղալօ իտէա»յէն։

Այս ուխտը, եթէ չիրագործուի իսկ, գերծ կը պահէ ժողովուրդը ընկճմելու վտանգէն։ Հոգեկան խայխափ մըն է ան։

Երէկ հայ ժողովուրդի շահերուն դէմ գործել էր Միացեալ Հայաստան պահանջելը. այսօր նոյն շահերուն դէմ գործել է չպահանջելը։

Կայ աւելին։

Մեր հակառակորդները ամէն մեզ կը վերագրեն մեզի, իրենց վերապահելով առաջնութիւններ միայն։ Հայրենադաւն ու ազգուրացը մենք ենք։ Մենք ենք նաեւ դաւաճանը, մատնիչը, գործակալը։ Հայրենասէրը իրենք են միայն։ Իրենք են նաեւ ազգասէրն ու Հայաստանեանը։ Սարդարապատ, Բաշ Ապարան, Ղարաքիլիսէի յաղթանակները իրենցն են, իսկ մերն է միայն... Կարսը։ Յաղթանակներն ու առաջնութիւնները կ՚առնեն մեզմէ, պարտութիւններն ու մեղքերը միայն ձգելով մեզի։

Այսքան, ահաւասիկ, պարկեշտ է «պարկեշտ Եակօ»ն։

Ի՞նչ է մեր ուզածը ի վերջոյ. ոչ թագ, ոչ մական, ոչ կայսրութիւն, ոչ գաղթապետութիւն, այլ ափ մը հող միայն, որուն տէրը ըլլանք մենք եւ ուր մեր մեռելները կարենան խաղաղութեամբ ննջել։ Ափ մը հող, ուր վերստին երթայինք կառուցանել մեր քանդուած վանքերը, մեր պղծուած եկեղեցիները, մեր աւերուած դպրոցները, մեր հրկիզուած օճախները։

Վեց հարիւր տարի մենք ի զուր մուրացինք այդ պատառ մը հողը. վեց կանգուն պատանք իսկ չսրբուեցաւ մեզի։ Երեք տարի կռուեցանք ու շահեցանք 30.000 քմ. հող։

Կը կարծենք, թէ Մայիս 28ը այս դասն է, որ կուտայ մեզի ամէնէն աւելի։

(Խմբագրական «ՑՈՒՍԱԲԵՐ»ի)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Առողջապահական համագումար

Քաղաքականէ աւելի առողջապահական հարցերու մասին է որ կը խորհրդակցին, Յունիս 24ին, Ժընեւի մէջ գումարուած 73 ազգերու ներկայացուցիչները։ Հետեւեալ հարցերը կան անոնց առջեւ. —

Հիւծախտը չորս հինգ միլիոն հոգի կը մեռցնէ ամէն տարի, իսկ տասն անգամ եւ աւելի ալ վարակուածներ կան։

Ճահճատենդէն (մալարիա) կը մեռնին 3 միլիոն հոգի եւ 300 միլիոն ուրիշներ կը տառապին։

Սիֆիլիզին քանի միլիոն զոհ կ՚երթայ, առանց հաշուելու ուրիշ վեներական ախտերէ վարակեալները։

Առաջին առողջապահական համագումարն է, ուր պիտի որոշուի 6.400.000 տոլարի պայքար մը բանալ աշխարհի բոլոր առողջապահական կազմակերպութեանց կողմէ։

Փորձը ցոյց տուած է որ ազգային գետնի վըրայ կատարուած պաշտպանողական ձեռնարկները անբաւարար եղած են ցարդ։ Ըստ մասնագէտներու յաճախ ժողովին, պէտք է պաշտպանութեան տակ առնել համաճարակին ծագած վայրը։

Ճահճատենդը առաջին կուգայ, որովհետեւ կը հարուածէ արեւադարձային եւ ենթա- արեւադարձային շրջաններու մնդեղէն արտադրող կեդրոնները, Չինաստանէն Հնդկաստան, Հարաւային Եւրոպայէն Հարաւային Ամերիկա։ Ներկայ միջոցառական դեղերը ամբողջովին չեն բնաջնջեր մանրէն եւ անիկա գլխաւոր պատճառներէն մէկը կը համարուի աշխարհի պարէնի անբաւարարութեան։

D. D. T. եւ կամ ուրիշ միջատասպաններ առաջին զէնքերն են, եթէ միջատները տուներն մէջ են։

Քինինին տեղ գործածուեցաւ, աթեպրինը որ իր կարգին իր տեղը տուաւ ուրիշ դեղերու, գըլխաւորաբար փալիւտրինին։

Հիւծախտը կը յարձակի երիտասարդութեան 25 — 35 տարեկան։ Ամերիկայի մէջ միջին տարիքի մարդիկ կը վարակուին աւելի քան խլիրդէ (քանսէր) եւ սրտի հիւանդութիւններէ, որոնք ծերերը կը սպաննեն։

Եւրոպայի մէջ հիւծախտը յետպատերազմեան լուրջ խնդիր մը դարձած է, իսկ աւելի վրդովիչ է Հնդկաստանի եւ Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ ուր կը վարակուին ազքատ բնակիչները։

Եւրոպայի մէջ կազմակերպութիւնը կը ծրագրէ քննել 50 միլիոն մանուկներ եւ պատուաստել 15 միլիոնը, որոնք չեն վարակուած։ Մասնագէտներու խումբ մը ղրկուած է Հնդկաստան, հաստատելու թիւպէրքիւլինի եւ B. C. G. պատուաստի առաջին արտադրութիւնները։

Բաղդատական պատկեր մը՝ հիւծախտէն մեռածներու, —

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ — 100.000էն 125 առ հարիւր էր 1937ին։

ԻՏԱԼԻԱ — 100.000էն 102 առ հարիւր։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ եւ Սկանտինաւեան երկիրները որոնց առողջապահական վիճակը ամէնէն բարձր է, եօթը տարեկան տղոց 7 առ հարիւրը վարակուած են։

ՌՈՒՄԱՆԻԱ — Եօթը տարեկան տղոց 60 առ հարիւրը վարակուած են, եւ տասներմէկ տարեկան տղայ մը 20 առ հարիւր բախտ ունի հիւանդութենէն խուսափելու։

Հակահիւծախտային պայքարով կ՚աշխատին B.C.G. պատուաստ պատրաստել Քոփէնհակի Լիոնուկի Պետական կաճառին մէջ։ Մասնագէտներ՝ այս հաստատութենէն ինչպէս եւ Փարիզի Փասթէօրեան հաստատութենէն պիտի ղրկուին աշխարհի ամէն կողմը տարածելու իրենց գիտութիւնը։

ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Դպրոցական քննութեանց շրջանը սկսաւ Խ. Միութեան մէջ Մայիս 20ին։

11 միլիոն տղաք քննութեան կ՚ենթարկուին երկրորդական վարժարան մտնելու եւ 220.000 աշակերտներ կ՚անցնին իրենց պաճալորիան։

Թերթերը կը գրեն թէ աշակերտները այս տարի աւելի լաւ աշխատած են քան անցեալ տարի։ Կ՚աւելցնեն թէ ձեւապաշտութիւնը, անիծեալ ձեւապաշտութիւնը կը տիրէ հոս ալ, ինչպէս եռաժշտութեան մէջ։ Շատ մրցանակիչներ վարակուած են։ Անկէ զատ ուսանողներու քաղաքական դաստիարակութիւնը անբաւարար կը գտնեն։ Բոլոր թերթերը կը յիշեցնեն թէ դպրոցները պէտք է համայնավարութեան անկարաններ ըլլան։

Միւս կողմէ կը մեղադրեն քննիչները թէ անցեալ տարի խիստ ներողամիտ եղած են եւ դիւրութեամբ արծաթէ եւ ոսկիէ շքանշաններ բաժնած։ Այս ազատականութիւնը կը վնասէ թէ աշակերտին, թէ դպրոցին եւ թէ պետութեան։ Արուեստականօրէն ուռած յաջողութեանց համեմատութիւնները պէտք է վերցուին, Խ. Միութիւնը պէտք ունի երիտասարդութեան մը որ արժանի ըլլայ իրենց տրուած վկայականներուն։

«Պաշօ»ի թեկնածուները պէտք է անցնէին գրաւոր քննութիւն մը։ Մոսկուայի մէջ հետեւեալ հարցումները տրուեցան։ Ա. Լենին, մարդը եւ պետը, համաձայն Կորքիի եւ Մայաքովսքիի գործերու։

Բ. — Օսթրովսքիի (19րդ դարու ռուս մեծ դրամատիկ) գործին կարեւորութիւնը ռուսական թատրոնի պատմութեան մէջ։

Գ. — Մեր սովետական երկիրը աշխարհի յոյսն է եղած։

Աշակերտներէն մեծ մասը պատասխանած է առաջին եւ երրորդ հարցումին։

Բելառուսի քննութեան թեկնածուները բախտով կը քաշեն հարցումները։ Աղջիկ մը պէտք է խօսի «Տարուինի գաղափարներուն եւ ժառանգականութեան մասին»։ Պատմութեան քննութեան՝ տղեկ մը՝ անգամ երիտասարդ համայնավարութեան, Ճափոնի եւ Չեխոսլովաքիոյ մասին նկարագրութիւն մը պէտք է ընէ։ Թերթերը կը գրեն թէ տղեկը պատրաստ էր ամբողջ միջազգային կացութեան մասին խօսելու։

Ուկրանիայի մէջ երկրորդական ուսման թեկնածուներու թիւը 30.000ը կ՚անցնի։ Անոնց ալ եղած են գրեթէ միեւնոյն հարցումները ինչ որ Մոսկուայի մէջ։ Անոնց այս տարուան նիւթերը եղած են Լենին, Ջերնիշէվսքի «իմ Մոսկուան», եւ ոչ թէ իմ «Քիէվս»։ Դպրոցներուն մէջ ուսուցիչները պէտք է պարտադրեն համայնավարութեան վարդապետութիւնը, Ռուս եւ Ուկրանական եղբայրութիւնը, նախապատուութիւն տալով ռուսական մշակոյթին։ «Փրավտա» կը գրէ թէ խորհրդային դպրոցներուն դրութիւնը բոլորովին տարբեր է դրամատիրական երկիրներու դրութենէն, շատ աւելի բարձր, եւ օրինակ մը բոլոր նոր ժողովրդավար երկիրներուն համար։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՀԱՅՈՑ ՏԱԳՆԱՊԸ

Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանի լուսարարապետ Խորէն եպիսկոպոսի տեղեկագրէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները. —

Եպիսկոպոսը մեկնած է Ամմանի ճամբով եւ անկէ լինքնաշարժով անցած Երուսաղէմ։ Յանձնած է Եգիպտոսի Հ. Բ. Ը. Միութեան կեդր. Յանձնաժողովին Պաղեստինի հայ աղէտեալներուն յատկացուցած 5000 պաղ. ոսկին եւ Լ. Օ. Խաչիկ եւ Նուրի Բարեգործականին տրամադրած դեղօրայքը՝ 4 սնտուկ։

Պատրիարքը, Միաբանութիւնը եւ Վանք ապաստանած հազարաւոր Հայեր շատ գոհ մնացած են այս եղբայրական օժանդակութենէն։ Վանքը ի դռները լայնօրէն բացած է առանց զանազանութեան եւ այլ խտրութեանց։

Հինգ հազարի չափ բազմութիւն մը խռնուած է Վանքին մէջ։ Տրամադրելի ամէն տեղ յատկացուած է աղէտեալներուն, այս նպատակին համար փակուած են Ժառանգաւորաց եւ Թարգմանչաց վարժարանները ուր կը բնակին գաղթականներ։ Ժողովուրդը լեցուած է ուխտաւորներու սենեակները, վարդապետներու թաղը, հանդիսարահները բակին մէջ, կամարներուն տակ, եւ կը ներկայացնեն աղաղահատելի վիճակ։ Պատրիարքը կազմած է պարէնաւորման, մաքրութեան հսկող, առողջապահական, ջուրի մթերման եւ այլ յանձնախումբեր միաբաններէ եւ ժողովուրդէ բաղկացեալ։ Հայ բժիշկ չունին. ժողովուրդը իր պարէնը դիւրութեամբ կ՚ապահովէ արաբական թաղերէն։ Պատրիարքը հեւատեսութեամբ, շուրջ 2000 պաղ. ոսկիի ալիւր, պղտոր եւ այլ ուտեստեղէն գնած է ու ամբարած։

Վանքապատկան հասութաբեր մաս մը շէնքեր ու խանութներ քանդուած են, կամ կիսովին փըլած, իսկ մնացեալներէն ալ կարելի չըլլար վարձքեր գանձել։

Գաղթականներու խնամակալ մարմինը, պատրիարքին նախագահութեան տակ գծած է վեցամսեայ նախահաշիւ կարենալ ապրեցնելու համար շուրջ 5000 հոգի։ Ասոր համար կը նախատեսուի 8 — 10.000 պաղեստ. ոսկի։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԿԱՐԹԸ (վէպ)։ Գրեց՝ Օննիկ Թոփուզեան։ Տպ. Պէյրութ, Onibar Press, B. P. 1426, Beyrouth (Liban), գին 3 լիբ. ոսկի։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅԹ

ԼԻՈՆ, 15 Յունիս.— Ողբացեալ ընկեր Ա. Ահարոնեանի մահուան քառասունքի առթիւ, հոգեհանգիստ կատարուեցաւ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. Ֆրանսայի Շրջ. վարչութեան, Յունիս 13ին, կիրակի: Եկեղեցին լեցուած էր երկսեռ բազմութեամբ:

Հոգեհանգստեան արարողութիւն կատարեց Վռ. քհնյ. Ղարիպեան, որ յուզիչ բանախօսութեամբ մը յանձնարարեց երբեք չմոռնալ մեծ Հայուն պատգամը: «Այսքան չարիք թէ մոռնան մեր որդիք, թող ողջ աշխարհ Հայուն կարդայ նախատինք»:

Յունիս 14ին, երկուշաբթի իրիկուն տեղի ունեցաւ յարգանքի երեկոյթ, դպրոցի սրահին մէջ որ ծայրէ ծայր լեցուած էր երկսեռ բազմութեամբ:

Յանուն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Ֆրանսայի Շրջ. վարչութեան ընկեր Ա. Թաթուլեան քանի մը խօսքով կատարեց երեկոյթին բացումը եւ երգչախումբը երգեց «Յառաջ նահատակ», որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս:

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար մասնակցեցան յայտնի երգչուհի Օր. Ծովինար Տէր Գեւորգեան, ինչպէս եւ Օր. Թաթլեան:

Ընկեր Օննիկ Գօյաճեան մեծ յաջողութեամբ արտասանեց Մ. Վարանդեանի «Հերոսներուն»:

Ընկեր Ներ Ալթունեան եւ Գէրպէրեան ներկայացուցին «Մայր Արաքսի»ն, ներկաները վայրկեան մը տեղափոխելով մեր գեղածիծաղ Արարատեան դաշտը:

Առաջին բանախօսն էր ընկեր Միսաք Միրզէ, որ զգայուն ճառով մը վեր հանեց հայ ժողովուրդի յարգանքը հանդէպ Ահարոնեանին: «Տարիներ առաջ մենք պատուով պաշտպանեցինք Ահարոնեանը, որ ծովածաւալ բազմութեան առջեւ ճառ խօսած ատեն, երբ քանի մը ամբոխականներ փորձեցին յուզմունք դատապարտել զայն: Երկու տարի առաջ իր ծննդեան 80ամեակի տօնակատարութիւնը եկաւ ապացուցանել թէ Ահարոնեան առաքեալ, իր գրչով, խօսքով եւ գործով թափանցած է բովանդակ հայութեան սրտին:

Երկրորդ բանախօսն էր Պ. Յ. Վարժապետեան, որ շնորհաւորեց Նոր Սերունդը իր այս ձեռնարկին համար եւ կոչ ուղղեց ներկաներուն, որպէսզի նիւթապէս եւ բարոյապէս քաջալերեն Նոր Սերունդը իր սեփական հաւաքատեղին ունենալու համար: Քանի մը խօսքով ալ իր յարգանքը յայտնեց Ահարոնեանի յիշատակին:

Վերջին խօսողն էր ընկեր Ա. Իսահակեան, որ ներկայացուց Ահարոնեանը իբրեւ գրագէտ – քաղաքական եւ ազգային գործիչ: «Աբովեան, Րաֆֆի եւ Ահարոնեան՝ մեր ազատագրութեան դարբինները են որոնք իրենց գրչով հայ ժողովուրդը ոտքի հանեցին ընդդէմ բռնութեան եւ մղեցին զայն պայքարելու յանուն ազատութեան»: Դժբախտաբար այսօր հայրենիքը չի ճանչնար Ահարոնեանը, բայց հայ ժողովուրդը լինի հայրենիքէն ներս թէ դուրս, երբեք չի կարող մոռնալ իր անմոռանալի երգիչը: Հայրենիքի մէջ շրթունքէ շրթունք կը հնչուի Ահարոնեան անունը»:

«Սեւ Ղազօ» ներկայացուց Ահարոնեանի յուղարկաւորութեան շարժանկարը: Այս առթիւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը հրապարակաւ կը յայտնէ իր շնորհակալութիւնները՝ անոր նիւթական եւ բարոյական օժանդակութեան համար:— Արամ Մկրտեան:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

ՌՈՄԱՆ, (յապաղած):— Մայիս 27ին տօնուեցաւ Հայաստանի Հանրապետութեան հռչակման 30րդ տարեդարձը, նախաձեռնութեամբ «Անդրանիկ» խումբին եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին, Կապոյտ Խաչին եւ գաղութին:

Ընկեր Ս. Գասպարեանի բացման խօսքերէն վերջ, Տիկին Շէհիրլեան ուղերձ մը կարդաց Կ. Խաչի կողմէ: Յետոյ Նոր Սերունդին անդամներուն կողմէ եղան երգեր եւ արտասանութիւններ:

Ճառեր խօսեցան զօր. Թորգոմ, Շաւարշ Միսաքեան, ընկեր Այգին Մարտիրոսեան:

Հանդէսը փակուեցաւ ուշ ատեն, ձգելով խոր տպաւորութիւն:— Ս.

ՄԵՐ ԾԱՂԿՈՑԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՏԷՍԻՆ, 14 Յունիս — Ֆր. Կապոյտ Խաչը 1946 Սեպտեմբերէն ի վեր կը շարունակէ բաց պահել Տէսինի միակ ծաղկոցը, մեր մատաղ սերունդի հայեցի դաստիարակութեան վառարանը:

Յունիս 12ին, շաբաթ իրիկուն, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ տեղի ունեցաւ աշակերտներու կողմէ պատրաստուած հանդէս – ներկայացում մը, ղեկավարութեամբ Տիկին Գ. Փափազեանի: Յանուն Կրթական Մարմնի Պ. Արամ Միքայէլեան հանդէսը բացուած յայտարարեց երգչախումբի կողմէն երգուած դպրոցական քայլերգով: Յետոյ կարդաց նուէրները (գումար 31.000 Ֆր.) զոր Կրթական Մարմինը հաւաքած էր Զատկի առթիւ, տուները եւ խանութները շրջելով:

Հանդէսի Ա. մասը կը կազմէր գեղարուեստական բաժին մը, զոր կատարեցին դպրոցի աշակերտները, մանչ եւ աղջիկ:

Երկրորդ մասն էր երեք արարով կատակերգութիւն մը, «Երեք քաջեր»ը, զոր ներկայացուցին դպրոցի բարձրագոյն դասարանի աշակերտները մեծ յաջողութեամբ:

ԽՄԲ.— Տեղի անձկութիւնը կը ստիպէ զանց առնել անունները:

Ապրին, շատ ապրին մեր դպրոցի սաները, որ իրենց վրայ դրուած յոյսերը կ'իրականացնեն կամաց, կամաց: Այս առթիւ կ'արժէ շնորհաւորել դպրոցի ուսուցիչ – ուսուցչուհին, որոնք արհամարհելով ամէն տեսակ դժուարութիւններ անձնուէր յարատեւութեամբ տուած են իրենց սրբազան պարտականութիւնը, իբրեւ թեւ ու թիկունք ունենալով Կապոյտ Խաչը, Կրթ. Մարմինն եւ Տէսինի գիտակից եւ զոհաբերող գաղութը: Վեհունի

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մէջ գիտնականներ գտած են աւերակները հսկայ բերդի մը որ 2600 տարի առաջ Անդր – Կովկասի քաղաքական կեդրոնը եղած է: Ուրարտուի արքային արքայ պալատը շինուած է այս բերդին մէջ: Պեղումներու ընթացքին մեծ քանակութեամբ ցորեն, կորեկ, գարի, եւ անասուններու կմախքներ գտնուած են, ինչ որ ցոյց կուտայ երկրագործութեան եւ անասնաբուծութեան զարգացման աստիճանը: Գտնուած են նաեւ Միջերկրականեան տեսակի ոսկիէ օղեր, որ ցոյց կուտան Ուրարտացիներու եւ հին Արեւելքի ժողովուրդներուն միջեւ գոյութիւն ունեցող կապերը: Անցեալ տարուան գտնուած սեպագիր արձանագրութիւնները կը հաստատեն թէ, այս պալատը շինուած է Ք. Ա. եօթներորդ դարու կիսուն:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ Մխիթարեան Սանուց Միութեան ժողովասրահին մէջ սարքուած է յոբելեանը վաստակաւոր դաստիարակ ուսուցիչ Պ. Մատթէոս Թոքաթեանի, որ ներկայիս տնօրէնն է Սկիւտարի ճեմարանին: Պ. Գրիգոր Քէօմիւրճեան, նախագահ յոբելինական յանձնաժողովի, տուած է յոբելեարին կրթական գործունէութեան գլխաւոր գիծերը, իբրեւ ուսուցիչ եւ տնօրէն ազգ. վարժարաններու եւ հիմնադիր երբեմնի Թոքաթեան վարժարանի, իբրեւ դաստիարակ եւ մանկավարժ: Բանախօսները իրենց ճառերուն մէջ յայտնած են թէ Ռումանիոյ, Իտալիոյ, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի մէջ կան բազմաթիւ Թոքաթեան սաներ որոնք գրաւած են նախանձելի դիրք: Ամէնէն վերջը խօսած է յոբելեարը, ինք, շնորհակալութիւն յայտնելով բոլորին:

Հանդէսին ներկայ եղած են բազմաթիւ մտաւորականներ, տնօրէն, ուսուցիչ, լրագրող, նախկին եւ արդի սաներ ու համակիրներ, որոնք համակրութեամբ ողջագուրած են ծերունազարդ յոբելեարը:

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ.— Փազարճըգի հայ գաղութը կը բաղկանայ Պիլէճիկցիներէ, Թեղացիներէ, Մալկարացիներէ, Ռոտոսթոցիներէ, ընդամէնը մօտ 450 անհատ: Զորս դասարաններէ բաղկացած նախակրթարանը ունի 12—20 աշակերտ, մինչ 12 տարի առաջ ունէր 70 աշակերտ: Նուազման պատճառը սակաւաթիւ ամուսնութիւններու եւ յաճախակի բնակիչներու տեղափոխման կը վերագրուի:

ԻՐԱՔԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ.— Մուսուլի մէջ բարեկեցիկ պայմաններու տակ կ'ապրէին 400 հայ ընտանիք, նոյնքան մըն ալ Զախօ, Հավրէզ, Տըհոք, Սէնճար եւ Էրպիլ, նմանապէս թուած չարքաշ եւ պատուաւոր աշխատանքի:

Իրաքի մէջ ալ լաւագոյն տարրը համարուած է Հայը, սակայն անտանելի չափերու հասած է ժամանակէ մը ի վեր տիրող անգործութիւնը: Իրաքեաններ կ'ըսեն թէ այսպիսի աղութիւն չէ տեսած գաղութը նոյնիսկ վերջին պատերազմին: Այս մտահոգութիւնը կրնայ փարատիլ միայն նոր հունձքին առատութեամբ:

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ» ընկերակցութեան վարչութիւնը որոշած է կառուցանել «Հայ Մշակոյթի Տուն» մը 1950 քառ. մեթր տարածութեամբ հողով, Գահիրէի բանուկ մէկ պողոտային վրայ: Յատակագծի պատրաստութեան մրցում մը բացուած է: Առաջնութիւն շահող ճարտարապետը պիտի ստանայ 200, իսկ երկրորդը 100 եգիպտական ոսկի պարգեւ:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (34)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

Ի.

— Ազատեցէք գոնէ այս երկուքը, որոնք դատապարտուած են ողջ ողջ թաղուելու, բայց որոնց շունչը բերաննին է դեռ, ըսաւ Աշոտ Երկաթ եւ մէկ կողմ քաշուելով՝ նստեցաւ կանանչ խոտին վրայ ու ինկաւ խոր վշտի մէջ:

Դաւիթը եւ մէկ քանի ուրիշներ քանդեցին հողը եւ ազատեցին երկու հոգին, որոնք կիսամեռ վիճակի մէջ փռուեցան գետին:

Ուշադրութեամբ կը նայէր Դաւիթ այս երկու թշուառներու դէմքին. յանկարծ կեցաւ եւ ապուշի նման սկսաւ նայիլ անոնցմէ մէկուն երեսին. արիւնը սառեցաւ երակներուն մէջ, այդ դէմքը ծանօթ էր իրեն, բայց կը վախնար ինքն իրեն խոստովանելու տակաւ:

Նայեցաւ, նայեցաւ եւ ապա յանկարծ փաթթուեցաւ անոր վզին. խելագարի պէս կը համբուրէր զայն. միւս զինուորները վախով զինքը կը դիտէին. այնպէս կը կարծէին, թէ իրաւամբ Դաւիթ թռցուցած է խելքը: Լուրը հասաւ Աշոտ Երկաթին. ան մօտեցաւ Դաւիթին, որ դեռ կը շարունակէր համբուրել անծանօթը, առանց խօսիլ կարենալու:

— Ախ, տէր իմ, պատասխանեց Դաւիթ խեղդուած ձայնով, անիկա է, Մաթոսը: Իսկ ո՞ւր է նշանածս, Աստղիկը:

Մաթոս, որ դեռ չէր հասկցած, թէ ինչ կը կատարուի իր շուրջը, Աստղիկին եւ իր անունը լսելուն պէս լայն բացաւ աչքերը, նայեցաւ Դաւիթին եւ նուաղեցաւ: Խեղճ մարդ, ճանչցած էր իր կորսուած փեսան:

Քանի մը վայրկեան յետոյ, շնորհիւ տարուած խնամքներուն, սթափեցաւ Մաթոս, քիչ մը հանգստանալէ ետք, աներ ու փեսայ փոխադարձաբար սկսան զիրար հարցափորձել, իրարու վիճակն իմանալ:

— Բայց, ուրեմն, ո՞ւր է Աստղիկը, հարցուց Դաւիթ դողդղալով:

— Այնտեղ, ըսաւ Մաթոս եւ ցոյց տուաւ վանքը:

Դաւիթի սիրտը տրոփել սկսաւ. կ'ուզէր վեր կենալ եւ թռչիլ դէպի վանք: Այդ բանը նկատեց Մաթոս եւ զգուշացուց զայն:

— Սպասէ, ո՞ւր կ'երթաս. վանքը լեցուն է արաբ զինուորներով: Մենք, գիւղէն փախուստ տալէ ետք, հանգիստ կ'ապրէինք այդ վանքին մէջ: Իրիկուն մը, յանկարծ, Արաբները յարձակեցան մեր վրայ եւ ամէն ինչ աւերեցին, վանականները սպաննեցին ծեծի տակ, իսկ մեզ հողին տակ թաղեցին այսպէս, որովհետեւ զէնքի դիմած էինք: Այս երկու կիներն ալ, զորս կը տեսնէք ահա գլխիվար կապուած, այնքան ծեծեցին մինչեւ որ շունչերնին կտրեցաւ: Խեղճերը կ'ուզէին փախչիլ վանքէն, բայց չյաջողեցան:

— Իսկ Աստղի՞կը, կրկին հարցուց Դաւիթ անհամբերութեամբ:

— Աստղիկը ո՞ղջ է, բայց թէ ի՞նչ վիճակի մէջ, Աստուած միայն գիտէ:

— Որքա՞ն է Արաբներուն թիւը, հարցուց Աշոտ Երկաթ, որ մինչեւ այդ ժամանակ լուռ մտիկ կ'ընէր:

— Չեմ գիտեր, բայց երբեք հարիւրէն պակաս չէ:

— Լաւ ուրեմն: Տղաք, ձիերը թողէք իրենց տեղերը եւ ինծի հետեւեցէք, հրամայեց Աշոտ եւ առաջ անցաւ:

Դաւիթ կ'ուզէր ամէնքէն առաջ երթալ, բայց կը զսպէր ինքզինքը, մինչ սիրտը պատառ պատառ կ'ըլլար:

ԻԱ.

Վանքը, ուրուն կը մօտենային մեր կտրիճները, կը գտնուէր Մասիսի հարաւային լանջքին վրայ, խորունկ ձորի մը մէջ, որ ծածկուած էր մացառներով ու թուփերով:

Այն պահուն, երբ Աշոտ Երկաթ կը մօտենար վանքի պարիսպին, ներսը՝ վանականներու ընդարձակ սենեակներէն մէկուն մէջ տեղի կ'ունենար հետեւեալ տեսարանը: Բազմոցին վրայ, ուր առաջ կը նստէր վանահայրը, այժմ բազմած էր արաբ այդ փոքրիկ գունդին մեծաւորը:

Խրոխտ ու վայրենի դէմք մը ունէր ան. գլուխին կապած էր սպիտակ չալմա, իսկ մէջքէն կախուած էր կեռ սուրը: Իր մօտը, քիչ մը աւելի վար նստած էին ուրիշ մարդիկ, որոնք ըստ երեւոյթին իր ստորադասեալներն էին:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Պայքար կը սաստկանայ երկու ճամբարներուն միջեւ

Հեռագիրները կը հաղորդեն թէ Ռուսերը հրամայեցին ամբողջովին քանդել Պերլինի եւ արեւմտեան շրջաններու միջեւ երկաթուղիի հաղորդակցութիւնները։ Իբրեւ պատճառ ցոյց կը տրուի գիծերու նորոգութիւնը։ Պատերազմէն ի վեր, առաջին անգամն է որ յարաբերութիւնները կը խզուին ամբողջովին։ Այս խզումէն քանի մը ժամ առաջ, համայնավար ականաւոր պետ մը յայտարարած էր թէ Դաշնակիցներուն համար անկարելի պիտի ըլլայ այլեւս օդային ճամբով պարենաւորել Պերլինը, ինչ որ «անտնտեսական ծանրակշիռ դժուարութեանց պատճառ պիտի ըլլայ»։ Արդէն, առտնէ մը ի վեր ինքնաշարժ կառքերն ալ չէին կրնար անցնիլ Էլպայէն, որովհետեւ Սովետները այս գետին վրայի փայտէ կամուրջը կը նորոգէին։ Սակայն, դաշնակից կառավարիչները դիտել կուտան թէ Սովետները, ընդհակառակն, կը քանդեն կամուրջները եւ ոչ թէ կը շինեն զանոնք։ Պերլինի ամերիկեան անթենն ալ կը հաղորդէ թէ Ռուսերը հրաման տուած են Քլինկընպէրկի ելեկտրակայանի տնօրէնին որ հոսանքը կտրէ։ Այս կերպով, Պերլինի արեւմտեան շրջանը առանց լոյսի մնացած կ'ըլլայ։

Ակներեւ է թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ այնպիսի անտանելի վիճակ մը ստեղծել որ Դաշնակիցները ստիպուին հեռանալ Պերլինէն։ Բայց, ինչպէս քանիցս յայտարարուեցաւ, Անգլեւսաքսոնները վճռած են մնալ Պերլինի մէջ։

ԵՐԿՈՒ ՏԵՍԱԿ ԴՐԱՄ

Մարաջախտ Սոքոլովսքի հրամայեց երէկ որ Սովետներու շրջաբերութեան հանած նոր մարքերը օրինական դրամ նկատուին ոչ միայն Պերլինի իրենց շրջանին մէջ, այլ եւ անգլիական, ամերիկեան եւ ֆրանսական գօտիներուն մէջ։ Այսպէս, գերման մայրաքաղաքին մէջ ստեղծուած կ'ըլլայ ծայրայեղօրէն վտանգաւոր կացութիւն մը։

Արեւմտեան շրջանի զինուորական հրամանատարները Սոքոլովսքիի այս որոշումը չեղեալ նկատած են եւ հրամայած որ տոյչմարքը անմիջապէս շրջաբերութենէ հանուի իրենց շրջանին մէջ։ Սակայն, Խորհրդային ելմտական պատուիրակը սպառնացած է պատիժ սահմանել ամէն անոնց՝ որոնք Դաշնակիցներու հաստատած դրամը գործածեն։ Պերլինի տեղական իշխանութիւնները շուարած վիճակ ունին, այս երկու հակասական հրամաններուն պատճառով։ Հաւանական չէ որ դաշնակից հրամանատարութիւնը մօտերս գումարում մը ունենայ, որպէսզի կարգադրութեան ձեւ մը գտնուի։ Դաշնակիցները կորովի ընթացք ցոյց կուտան. իսկ յայտնի չէ թէ Սովետները ո՞րքան յառաջ պիտի երթան։ Պերլինի մէջ անոնց ընթացքը կախում ունի իրենց ընդհանուր քաղաքականութենէն։ Ամէն պարագայի մէջ, ճգնաժամը այնքան շեշտուած է այս պահուս, որ խզումի համարժէք է։

★ Ֆրանսացիները մտահոգ են այս կացութեան համար։ Արտաքին նախարարութիւնը հրահանգ տուաւ Պերլինի ֆրանսացի հրամանատար զօր. Քէօնիկի որ ամէն գնով հաշտարար լուծում մը գտնէ։ Քէօնիկ առաջարկեց խորհրդային մարքը ընդունիլ ամբողջ Պերլինի մէջ, պայմանով որ Ռուսերը ապահովութիւն տան թէ արեւմուտքէն ղրկուած ապրանքները անարգել պիտի մտնեն Պերլին։ Ամերիկացիները եւ Անգլիացիները կ'ընդունին այս առաջարկը, եթէ գործադրուի չորս պետութեանց կողմէ համախորհուրդ։ Բայց, Ռուսերը մերժեցին այսպիսի կարգադրութիւն մը։ Անոնք կը պնդեն որ դրամական շրջաբերութիւնը սովետ օրէնքի ուժով միայն կիրարկուի եւ ոչ թէ քառեակ համաձայնութեամբ։ Այս պատճառով, ֆրանսական միջամտութիւնը ո եւ է արդիւնք չտուաւ։

★ Երկու հազար ցուցարարներ, համայնավար եւ համակիր, Պերլինի քաղաքապետարանին շուրջը հաւաքուեցան եւ թոյլ չտուին քաղաքապետական ժողովի անդամներուն որ շէնքէն ներս մտնեն, խորհրդակցելու համար դրամական երկուութեան մասին։ Քանի մը ցուցարարներ ժողովասրահ մտան։ Համայնավար ճառախօսներ ամբաստանեցին «արեւմտեան պետութիւնները, որոնք Գերմանիան երկուքի բաժնել կ'ուզեն»։ Ժամ մը տեւող խառնաշփոթութենէ ետք, ժողովը կրցաւ գումարուիլ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Ծերակուտական Վէնտըպէրկ հաւանեցաւ որ Հանրապետական կուսակցութեան համաժողովը զինքը թեկնածու ներկայացնէ Մ. Նահանգներու նախագահութեան պաշտօնին։ Հռչակաւոր ծերակուտականին այս որոշումը իրարանցում յառաջ բերաւ նախագահական միւս թեկնածուներուն մէջ, բայց մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Արեւմտեան Եւրոպայի պետութեանց։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Ողբացեալ ընկեր Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ, մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, այս կիրակի, պատարագէն անմիջապէս վերջը։ Իսկ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին ՍԹՖ իր գամբարանին, Père Lachaiseի գերեզմանատունը։ Ժամադրութիւն métro Gambetta, դրան մօտ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի եւ քաղաքի Նոր Սերունդի «Ռոստոմ» խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ։ 27 Յունիս, կիրակի ամբողջ օրը։ Սէնլուի Կրան Փէն, Եօթնեղբայրեաններուն օդասուն պարտէզին մէջ։ Ճոխ յայտագիր։ Բանախօսութիւն, արտասանութիւն, մեներգ, հայկական եւ եւրոպական պարերով, դիւրամատչելի պիւֆէ։ Կարգադիր յանձնախումբը կը սպասարկէ առաւօտ ժամը 9էն սկսեալ։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Գ. ՕՏՏՈՅԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

27 Յունիս կիրակի օր Սէնթ Անտրէի օդասուն պարտէզին մէջ։

Բանախօսութիւն Ընկեր Ա. ՔԻՕՍԷԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին։ Կը ներկայացուի Սիպիլի ՀԱՐՍԸ, պար արտասանութիւն, երգ։

Մուտքը ազատ է։

Հաղորդակց. միջոց.— Թիւ 25 հանրակառքը։

Ուշադրութի՛ւն, ուշադրութի՛ւն

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փարիզի շրջանի Հայ Արիներու եւ Արենուշներու կողմէ, կիրակի 27 Յունիս Շավիլի անտառներուն մէջ։ Իջնել Մօնփառնասի եւ Էնվալիտի Շավիլի կայարանները եւ հետեւիլ առաջնորդ Արիներուն։ Անձրեւի պարագային պատսպարութիւնը ապահովուած է։

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէին կողմէ, այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ։ Կը նախագահէ ծանօթ գրող ՏԻԿԻՆ ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ։

Կը բանախօսէ ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ։

Երգ, արտասանութիւն, եւն.։ Սինէ ՂԱԶՕՆ կը ներկայացնէ Ահարոնեանի յուղարկաւորութիւնը։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Յուլիս 1ին հինգշաբթի օր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին ՍՈՍԻԷԹԷ ՍԱՎԱՆԹԻ ՄԵԾ ՍՐԱՀԸ։

Գեղարուեստական բաժին դպրոցի աշակերտներուն կողմէ։ Մուտքը ազատ է

Կը հրաւիրուին մասնաւորաբար ծնողքները եւ Ֆ. Խաչի դպրոցներու աշակերտութիւնը։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ Միութեան հիմնադրութեան 69րդ տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի մատուցուի, Հայոց եկեղեցւոյ մէջ (15 rue Jean Goujon)ի յիշատակ հանգուցեալ անդամուհիներուն։ Քառաձայն պատարագ մասնակցութեամբ սանուհիներու։ Կը հրաւիրուին սանուհիները ու բոլոր ազգակիցները։

ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԳՌՕՆ.— Պ. Կարապետ Խրիմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վարդան Խրիմեան եւ զաւակները (Սէն Էթիէն), ինչպէս նաեւ Խրիմեան եւ Սարաֆեան ընտանիքները կը տեղեկացնեն թէ այս կիրակի ժամը 10.30ի տեղւոյն St. Denis եկեղեցիին մէջ հայկական ծէսով ձայնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց տիկնոջ, մօր, հարսին եւ ազգականին՝ ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ԱՆԱՀԻՏ ԽՐԻՄԵԱՆի (ծնեալ Սարաֆեան) մահուան քառասունքին առթիւ եւ կը խնդրեն իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ։

ԹՐՔԱԿԱՆ կառավարութիւնը Անգարայի պուլկար դեսպանին յանձնեց ծանուցագիր մը, որով կը դանգատի թէ շատ մը Պուլկարներ անցեալ շաբթու Թրքական սահմանը անցնելով, տուները խուզարկած եւ Թուրք մը սպաննած են։

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ նոր տոյչմարքը պիտի արժէ 64 ֆրանք 40 սանթիմ։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին, Հ. Օհանջանեան ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱՎԻՆԵՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Փոնթէ, ընկեր Այվազեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին ընկերահամակրական դասախօսութիւնը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը (78 rue Rabelais)։ Նիւթ՝ «Հայաստան եւ դրացի երկիրներ»։ Դասախօս ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ։

Շ. ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ «Թաղմիկ» Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, 221 rue de Belleville, Charreton սրճարանին ետեւի սրահը։ Բոլոր հայրենակիցներու ներկայութիւնը կարեւոր է։ Թէ նոր վարչութիւն ընտրելու եւ թէ անյետաձգելի հարցի մը համար։ «Թաղմիկ»ի գործերու վարիչ մարմնին կողմէ՝

ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՎԼԷԹԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Համախարբերդցիական Միութեան ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին Bar du Globeի ներքնայարկը։

ԼԻՈՆԻ Համախարբերդցիական Միութեան մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ցերեկէն ետք ժամը 2.30ին, 71 rue de Bonnelի սրահին մէջ։ Զմոռնալ անդամատետրերը։

ԼԷՅԼԱ ՊԵՏՐԽԱՆԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

29 Յունիսին, ժամը 9ին Սալ տը լա Շըմի

28 rue St. Dominique Մուտքը 150 եւ 100 Ֆր.

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Շավիլի Կապ. Խաչի մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը 4 Յուլիս, կիրակի օրը Շավիլի Մօնփառնաս կայարանին մօտիկ անտառը, մասնակցութեամբ Րաֆֆի երգչախումբին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին։ Ճոխ պիւֆէ, ճաշը կարելի է միասին բերել։ Հաղորդ.— Pont de Sèvresէն 271 թիւ օթօպ. իջնել Puits sans Vin։

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ Հ. Յ. Դ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ խումբի նախաձեռնութեամբ, Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ մահուան քառասունքին առթիւ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Օթէլ տը Ֆըրանսի սրահին մէջ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ։ «Սինէ Ղազօ» կը ներկայացնէ Ա. Ահարոնեանի յուղարկաւորութեան շարժանկարը։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղին կողմէ կիրակի 11 Յուլիս Մէօտոնի անտառներուն մէջ (Tapis Vert)ի պաղ ջուրին մօտ։ Նկատի ունենալ այս թուականը։

Պ. ՋՕՊԱՆԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ.— Յառաջիկայ Յուլիս 3ի շաբաթ օրը, ժամը 5ին, Cité Universitaireի Հայ. Ուս. Տան մէջ, (57 Bld. Jourdan), Պ. Ջօպանեան պիտի կատարէ դպրոցական ներկայ տարեշրջանի իր վերջին գրական դասախօսութիւնը։ Նիւթը՝ «Հայ հեթանոսական շրջանի անգիր բանաստեղծութիւնը, Հայկազն Տիգրան Թագաւորին դիւցազներգութիւնը՝ ըստ Մովսէս Խորենացւոյ»։ Յաջորդ դպրոցական տարեշրջանի առաջին դասախօսութիւնը՝ Սեպտեմբեր 11ի շաբաթ օրը։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տող. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 26 JUIN 1948 Շաբաթ 26 ՅՈՒՆԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année Nº 5377—Նոր շրջան թիւ 986 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱԼԵԿՈԾ ԵՒՐՈՊԱՆ

Ահա ուրեմն փոքրիկ մը եւս Եւրոպայի գըլխուն: Փորձանք մը, որուն վրայ իւղ լեցնողներ ալ չեն պակսիր, դժբախտաբար:

Երէկուան յաղթականներն են որ սապրէզ կը կարդան իրարու, հետզհետէ ընդլայնելով ,խորացնելով բացուած ճեղքը:

Ուրեմն, ճակատ ճակտի դէմ: Ամէն գետնի վրայ,— տնտեսական, քաղաքական, զինուորական: Ազդեցութեան պայքար:

Մթնոլորտ մը պայթուցիկ, որ ամէն բանէ առաջ կը պահանջէ պաղարիւն եւ լրջութիւն: Որ եւ է անզգուշութիւն պիտի ծառայէր աւելի բարդացնելու կացութիւնը, յանգելով կատարեալ անելի մը:

Միջազգային մամուլը չնչալից մանրամասնութիւններ կը հրատարակէ Պերլինի անցուդարձի մասին: Շատ մը թերթեր զինուորական պատրաստութեանց լուրեր ալ կը հաղորդեն, թունդ հանելով թոյլ ջիղերը:

Որեւէ քաղաքական կամ զին. իշխանութիւն չի կրնար ձեռնածալ նստիլ, երբ ծայր առած են փոխադարձ յարաբերութիւնները եւ իւրաքանչիւրը հաստատ կը մնայ իր գրաւած դիրքերուն վրայ:

Արթնութեամբ հսկել եւ անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնել՝ չի նշանակեր յարձակումի պատրաստուիլ: Այդպիսի պատրաստութիւնները յաճախ կը ծառայեն կանխելու վտանգը:

Անշուշտ ընդհարումներ անխուսափելի են, եթէ կողմերէն մէկը փորձէ իր կամքը պարտադրել բռնութեամբ եւ արխնահեղութեամբ:

Որքան ալ գրգռուած ըլլան ջիղերը, կը կարծենք թէ Արեւմտեան Դաշնակիցները կարելին պիտի փորձեն, խափանելու համար անդարմանելին:

Այդ կը պահանջէ Եւրոպայի փրկութիւնն իսկ, որուն համար միլիոններ զոհուեցան երկու աշխարհասասան պատերազմներու մէջ:

Թերթերը կը գրեն թէ ստիպողաբար նիստի հրաւիրուած են Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու նախարարական խորհուրդները:

Ապացոյց մը եւս, թէ երեք Դաշնակիցները խորապէս կ՚ըմբռնեն կացութեան ծանրութիւնը: Հետեւաբար ելք մը պիտի փնտռեն, ոչպէսզի աւելի չսաստկանայ տագնապը:

Ամէն պարագայի մէջ, կը թուի թէ երկու կողմերն ալ աւելի շատ իրար վախցնել եւ գետին շահիլ կ՚ուզեն, սպառնալիքներ փոխանակելով:

Պարտեալներուն աւարը իրենց միջեւ բաժնելէ վերջ, անոնք այժմ ալ Գերմանիան բաժնելու ձեռնարկած են, ամրապնդելու համար իրենց քաղաքական, տնտեսական և ռազմական յենարանները:

Նորէն երկու աշխարհահայեացքներ, երկու աշխարհներ են որ կը ճակատին իրարու դէմ: Եւ ծերացած, ուժասպառ, անօթի Եւրոպան է որ կը տարուբերի երկու հոսանքներուն միջեւ:

Մոսկուան մուրճ — մանգաղին ահարկու ցանցը փռած ըլլալով եօթը պետութեանց վրայ, մինչեւ Պերլին եւ Ադրիականի ափերը, ճամբան հարթուած կը նկատէ, հարթիչ գլանը դէպի արեւմտեան Եւրոպա գլորելու համար: Իսկ այս վերջինը ինքնապաշտպանութեան, դիմադրութեան պայքարն է որ կը մղէ, ապաւինած՝ Ամերիկայի նիւթական եւ զինուորական օգնութեան:

Երբեք այսքան ճակատագրական ալեկոծութեան մը մատնուած չէր Եւրոպան:

Կարճամիտներ, խմաստակներ միայն պիտի կրնային բաւիք սպասել երկու ճակատներու ընդհարումէն, այս կամ այն պատրուակով: Իսկ փոքր, անճար ժողովուրդներուն համար՝ անդարմանելի աղէտ մը պիտի դառնար այդ չարաշուք պատահականութիւնը:

Ոչ դաղտնի զէնքերու սարսափը, ոչ ալ ժողովուրդներու գերութիւնը կրնան բարիք բերել մարդկութեան:

Ազատութիւն, արդարութիւն եւ խաղաղութիւն:

Ամբողջ աշխարհ կը տքայ գետերով հոսած արեան եւ գէնիակուտակ աւերակներու ծանրութեան տակ: Որեւէ նոր ցնցում՝ պիտի նշանակէր կատարեալ փլուզում:

Շ.

Զեկոյցի մը առթիւ

Այսօր Դ. էջին վրայ պիտի կարդաք զեկոյց մը, զոր մեզի ղրկած է Union Générale Arménienne, Comité Régional de Parisի կողմէ մարմին մը, 32 Rue de Trévisei հասցէով, այդ յայտարարութեան միացնելով avoué Ph. Morelի նամակը՝ աչքիլելու համար Տարօնթոնի դաշտին մրցումին ծանուցման հրատարակութիւնը:

Լուսաբանութիւն մը, առ որ անկ է.—

1.— Մեզի յայտարարութիւն ղրկող վերին մարմինը չի ներկայացներ ղեկավարութիւնը այն բոլոր մարզական խումբերուն, որոնք կը գործեն Ֆրանսայի մէջ: Մեղքը ճշդել ուրիշ հարց է:

2.— Մարսիլիոյ խումբը, որ կիրակի օր մրցում մը պիտի կատարէ Տարօնթոնայի դաշտինվըրայ, որեւէ կապ չունի Rue de Trévisei հետ ունենալով իր ինքնութեան վաւերացման պաշտօնական բոլոր պայմանները.— Préfectureի ատեանին մէջ արձանագրուած U. G. A. 4410 թիւով, F. F.F.ի մէջ՝ 4442 թիւով,— F. F. A.ի մէջ 7863 թիւով, F. F. N.ի մէջ 2814 թիւով, U. V. F.ի մէջ 4487 թիւով:

3.— Ցաւալի է, որ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պոլսէն իսկ ծանօթ փառապանծ անունը, որ այսօր Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ տասնեակ հազարաւոր բազմութիւններ կը խանդավառէ, պառակտումի մատնուած է Ֆրանսայի մէջ: Մեր տեսակէտն այն է թէ Հ. Մ. Ը. Մ. անունը կրելու իրաւունք ունին բոլոր անոնք՝ որ կը ծառայեն անոր խոյալին եւ բարձր կը պահեն զայն, դաշտերու վրայ եւ ժողովուրդին սրտին մէջ, յանուն նոր սերունդի փրկութեան եւ տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան:

Ինչո՞ւ անձնատուր եղաւ Մազարիք

(ԳԱՂՏՆԻ ՆԱՄԱԿ ՄԸ ՍԹԱԼԻՆԻ)

Չեխոսլովաքիոյ արտաքին նախարար Եան Մազարիքի անձնասպանութենէն քանի մը վայրկեան առաջ, իր գրասեղանին վրայ գտնուած էր Սթալինի ուղղուած նամակ մը, զոր Մարաջախտը Քաղաք. Բիւրոյի անդամներուն հաղորդած էր, ըստ սովորութեան: Այս նամակին գոյութիւնը ցարդ անծանօթ կը մնար: Սովետ գերագոյն սպայակոյտին («Բազվէսթուփր») մէջ ծառայող հարիւրապետ Իվան Քրիլով, որ այժմ Լիւքսէմպուրկ ապաստանած է եւ մօտերս Հարաւային Ամերիկա պիտի մեկնի, նամակը ձեռք անցուցած եւ հաղորդած է «Լա Փաժ ինթէռնասիոնալ»ի: Փարիզի Combat թերթը իր Յունիս 23ի թիւով հրատարակած է նամակին թարգմանութիւնը եւ անոր չեխերէն բնագրին մէկ մասին լուսանկարը:

Մազարիք, այս նամակին մէջ երկարօրէն բացատրելէ առաջ թէ՝ ինչպէս սկիզբէն ի վեր հաւատարիմ գտնուած է Խ. Միութեան հետ անկեղծ եւ սերտ գործակցութեան քաղաքականութեան, կը թուէ այն երաշխաւորութիւնները՝ զորս Սթալին, Մոլոթով եւ Զորին տուած են իրեն, զանազան առիթներով թէ՝ չեխ պետութեան վարչաձեւը խանգարող ձեռնարկներ պիտի չկատարուին չեխ համայնավարներու կողմէ: Հակառակ այս հաւաստումներուն, համայնավարները կառավարութեան մէջ ազդեցիկ դիրքեր գրաւելէ առաջ, ամէն պատասխանատու ջանքեր ի գործ դրին ինչ որ չեխ կառավարութեան մէջ եղածութիւն բռնաբարեցին, այնպէս որ երկրին մէջ օրինական կառավարութիւն մը չմնաց: «Գործի կոմիտէ»ները ամէն բան իրենց ձեռքը առին. Մազարիքի նախարարութեան գործերուն անգամ միջամտեցին. Ջնջեցին անոր տուած որոշումները եւ հրամաններ արձակեցին իր իսկ պաշտօնեաներուն: Ասիկա կատարեալ սովետ վարչաձեւ մըն էր. սա տարբերութեամբ միայն որ Սովետները կոչուեցան «գործի կոմիտէ»:

Վերջապէս, Մազարիք, ըսելէ առաջ թէ չի կրնար առանց ազատութեան ապրիլ, ոչ ալ այս ազատութեան համար կռուիլ, որովհետեւ Եան Մազարիք չի կրնար, նոյնիսկ անուղղակի, պայքարիլ Ռուսիոյ եւ Խորհրդային կառավարութեան դէմ, կը գրէ.— «Ինծի կը մնայ մեռնիլ միայն, մեռնիլ լռութեամբ... Տակաւին ժամանակ ունիք վերջ դնելու սովետականացման քաղաքականութեան իմ երկրիս մէջ: Անապարեցէք, որովհետեւ շատ ուշ ըլլայ թերեւս, եթէ քիչ մը առնն ալ անցնի»:

Ռուսի՞ հացուրիւն Պերլինի մէջ

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

Եւրոպայի ալեկոծեան կողմի դէպքերը կը զարգանան: Վարշաւիայի Ուեթերու համաժողովը վերջացաւ. արտաքին նախարարները յայտնած պիտի հրատարակեն յայտարարութիւնը, ծանուցանելու համար թէ՝ արեւելեան Գերմանիոյ մէջ պիտի հաստատուի ինքնավար հանրապետութիւն մը:

Պերլինի մէջ Սովետներէն ձեռք առած զանազան խիստ կարգադրութեանց պատճառով, Ռուսերուն եւ Դաշնակիցներուն միջեւ ծագած ձգտումը աւելի չեչտուեցաւ վերջին 24 ժամուան մէջ: Ակներեւ է այլեւս որ Եւրոպան երկուքի բաժնուած է: Գերմանիոյ մէջ կայ հիմա երկու տեսակ դրամ. տոյչըմարքը արեւմտեան մասին մէջ, Սովետներու մարքը՝ արեւելեան մասին մէջ: Երկու ինքնավար պետութիւն, Արեւմտեանը՝ Դաշնակիցներու կողմէ հաստատուած, Արեւելեանը՝ Սովետներու կողմէ: Թերեւս մօտ օրէն պիտի տեսնենք որ Ռուսերը պիտի կազմեն Արեւելեան Դաշնակցային Պետութիւն մը, իբրեւ պատասխան Արեւմտեան զանգուած մը կազմելու համար Դաշնակիցներու կատարած փորձերուն: Կը մնայ հիմա գիտնալ թէ՝ Խ. Միութիւնը որքան առաջ պիտի երթայ իր ուժի քաղաքականութեան մէջ, հարկադրելու համար Դաշնակիցները որ մեկնին Պերլինէն: Արդարեւ, կարելի չէ ենթադրել թէ Ռուսերը յօժարին Լայփցիկով, իբրեւ արեւելեան Գերմանիոյ մայրաքաղաք: Պերլինը իրենց համար կարեւոր է ոչ միայն քաղաքական եւ տնտեսական, այլ նաեւ՝ քարոզչական տեսակէտով: Ուստի ամէն միջոց պիտի գործածեն այս նպատակին հասնելու համար: Շատ հաւանական է որ վճռական եւ եղերական դէպքեր ծագին յառաջիկայ օրերու ընթացքին:

Պերլինի անգլիական, ֆրանսական, ամերիկեան շրջանին մէջ, երէկուընէ ի վեր սկսան փոխանակուիլ տոյչըմարքերը՝ հին մարքերուն դէմ: Այս փոխանակութիւնը պիտի կատարուի նաեւ Պերլինի մէջ: Սակայն, Ռուսերը որոշած են մերժել արեւմտեան մարքին մուտքը մայրաքաղաքին ամէն թաղերուն մէջ: Պերլինի անթեկը՝ որ Սովետներու հսկողութեան տակ է, յայտարարեց մայրաքաղաքի բոլոր բնակիչներուն որ յարգեն Մարաջախտ Սոքոլովսքիի հրամանը դրամական փոփոխութեան մասին: Ով որ կը գործածէ Դաշնակիցներու շրջաբերութեան հանած դրամը, յանցապարտ պիտի նկատուի խորհրդային իշխանութեանց աչքին: Անկէ զատ դրամատուներու մէջ պահ դրուած դրամները գրաւման տակ պիտի առնուին:

Այս տեսակէտով, Դաշնակիցները աւելի թոյլատու են: Քաղաքին զինուորական երեք կառավարիչները որոշած են արտօնել իրենց շրջանին ժողովուրդը որ ընդունի արեւելեան Գերմանիոյ մարքը: Ասիկա կը նշանակէ թէ Դաշնակիցներու շրջանին մէջ երկու տեսակ դրամ գոյութիւն պիտի ունենայ:

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Ռուսերը խզած են բոլոր հաղորդակցութիւնները արեւելեան եւ արեւմտեան Գերմանիոյ միջեւ: Օդանաւերը միայն կրնան հիմա եօթնեակել մէկ գօտիէն միւսը: Հեռագրական եւ հեռաձայնական յարաբերութիւններն ալ կը շարունակուին դեռ: Այս կացութեան մասին խօսելով, Ամերիկայի արտաքին նախարարութիւնը պաշտօնապէս ամբաստանեց Սովետները թէ յայտնապէս կը բռնաբարեն կնքուած համաձայնութիւնները:

Ռուսերը ոչ միայն արգիլած են երկաթուղիներու երթեւեկը, այլեւ կտրած են ելեկտրական հոսանքը: Անգլիացիներն ալ փոխադարձաբար արգիլեցին ածուխի ,պողպատի եւ ուրիշ ապրանքներու փոխադրութիւնը դէպի խորհրդային շրջանը: Ժողովուրդը սաստիկ կը վախնայ:

«Պատերազմով միայն կրնան դուրս հանել»

Պերլինի Ամերիկացի զինուորական կառավարիչը, զօր. Քլէյ, ըսելէ առաջ թէ Ռուսերը կը փորձեն ամէն գնով Դաշնակիցները վանել Պերլինէն, յայտարարեց Հայտըլպերկի մէջ.— «Ռուսերը պատերազմով միայն կրնան մեզ վռնտել Պերլինէն»:

Միւս կողմէ, Սոքոլովսքի Պերլինցիներուն ուղղուած յայտարարութեամբ մը, հաղորդեց թէ՝ Քոմանտանթուրան (միջդաշնակցային հրամանատարութիւն) այլեւս գոյութիւն չունի: «Դրամական առանձին շրջանի մը կիրարկումին պատասխանատուները բաւական չնկատելով Գերմանիոյ միութիւնը քանդել, հիմա ալ կ՚ուզեն Պերլինը քանդել, այդ միեւնոյն դրամական դրութիւնը իբրեւ միջոց գործածելով»: Մարաջախտը «կեղծաւորութիւն» եւ «նենգամտութիւն» կը վերագրէ Պերլինի անգլիացի, ամերիկացի եւ ֆրանսացի զինուորական գերագոյն հրամանատարներուն...

«Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ»

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

ԿԱՐՕՆ ՈՒ ՄԱՐՕՆ

Այդ ճամբան՝ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] կրծ-կրծած [illegible] [illegible] թառած բոյնը այրեցաւ :

Տան երախտիքը «սարագիլ» խաղալու երամ եւ ոմանք տեղ գրաւեցին ամայի բոյնին մէջ: Տարեց գիւղացիները չարագուշակ մեկնութիւններ վերագրեցին երեւոյթին, ըսելով թէ՝ գիւղէն «մեծամեծներ» պիտի մեռնին. ջահելը մուտք արդիւնքներ եւ հիւանդութիւնները շատ պիտի ըլլան: Թէ այգիներու եւ պարտէզներու՝ կարկուտը պիտի զարնէ եւ տարին անբեր պիտի անցնի »:

Տերպետցի ուսուցչուհին, Մարիամ Մակարեան — Մարօն ալ լսեց այդ խօսքերը եւ չկրցաւ անտարբեր մնալ :

Ծերերուն ըսածներն իրականացան ու ձմեռը վրայ հասաւ: Ամբարները կիսատ մնացին, գինին միւռոնի պէս հազուագիւտ դարձաւ եւ Մարօյի հոգին ալ տառապատկուեցաւ :

Դժուարին ու չասելու համար անըմբռնելի է այն մեծ վիշտը զոր կ'ունենան ամուսնացածները՝ երբ առանց կնոջ կ'ապրին, կամ սիրահարները, երբ՝ իրարմէ հեռու եւ իրարու կարօտով կ'անցնեն ամիսներ ու յաճախ ալ տարիներ :

Մարօն կը սիրէր Կարօն եւ շատ կը սիրէր, Կարօն ալ կը սիրէր Մարօն: Անոնք իրարու հանդիպեցան ազատութեան արիւնոտ ճամբուն վրայ:

Ծանօթը՝ արշաւանքը կը կազմակերպուէր, Ազուլիսցի Կարօն (Արիստակէս Զօրեան) արձանագրուած էր արդէն:

— «Անձնական աղամարդը միայն, սիրած աղջկան համար յետոյ է սուրբ գործը», կը մտածէր Կարօն:

«Կարօյին շատ եմ սիրում, բայց կուսակցութիւնն ու ազգը Կարօյից էլ շատ եմ սիրում», կ'ըսէր Մարօն իր ընկերներուն :

Զինագործ էր Կարօն, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Աստրպատականի զինագործական հիմնադիրներէն ու վարողներէն: Վարիչն էր նաեւ բազմաթիւ զինապահեստներու եւ զինամթերքի փոխադրութեանց գործերուն :

1896 Դեկտեմբեր 1ի երեկոյեան, Շահդեստանց անտառի բարտիները սեւ — սեւ դարձած էին, սեւ ագռաւներու երամները այլեւս ծառ չէին գտներ թառելու եւ դաշտը լեցուած էր անոնց չարագուշակ կռկռոցով :

Գիւղական երդիքներու տակ, հարազատներու հաւաքոյթներ կային, բայց Մարօն միայնակ էր նորէն, ծնրադիր՝ Կարօյի նկարին առջեւ :

Այնպէս, ինչպէս բարեպաշտ ու ջերմեռանդ քրիստոնեաները խաչելութեան պատկերին առջեւ: Ան կուլար, կուլար անվերջ ու կ'աղօթէր անխօս :

Այս այն պահն էր, երբ՝ փողոցներու երթեւեկը ընդմիշտ կը դադրի, համադամ կերակուրներու հոտը կը լեցնէ տարածութիւնը :

Անտէր շուները կը կծկտին հստուէտ տուներու դռներուն առջեւ, իրենց չուրջը հոտուըտալով:

Նշենիի փայտերով լեփ-լեցուն վառարանները կը ճթճրթան, առատ կերուխումը կը մտնենայ իր վախճանին, բայց դեռ երգ, նուագ ու ցնծութեան աղաղակները կը շարունակուին :

Վայ անոր, որ այդ պահուն, հեռու իր հարազատներէն, իր ծննդավայրէն եւ կարօտ՝ իր սիրածին ու բազմաթիւ հոգերով ծանրաբեռն, գլուխը բարձին կը դնէ :

Մարօն շատոնց մինակ էր: Միշտ ալ ծանր ցաւերով ու սրտակեղեք յոյզերով կաշկանդուած, անքուն գիշերներ կը լուսցնէր :

« Բայց այդ գիշերը, ուրիշ գիշեր էր »:

Ցանկարծ փողոցի ձիւնը ճռճռաց անծանօթ անցորդի մը ոտքերուն տակ, չոռցած ճիւղ մը՝ չդիմանալով իր վրայ թառած ձիւնի դուլաներուն ծանրութեան, թեւագլոր ինկաւ եւ երկնցաւ Մարօյի պատուհանին առջեւը :

Կէս գիշերը շատոնց անցած էր...

Մարօն ելաւ, սեղանի դարակէն հանեց սարճանակը եւ նորէն մօտեցաւ Կարօյի նկարին, համբուրեց նկարը, քսեց իր շրթունքներուն եւ այտերուն :

Ապա վերցուց գրիչը, քանի մը նախադասութիւններ տեղաւորեց հնամաշ թուղթին վրայ, նայեցաւ նկարին, երկար երկար նայեցաւ իր անշունչ, անխօս Կարօյին, համբուրեց եւ արտասուեց...

Գիւղը լուռ էր բոլորովին: Գայլն ու գառնուկը անգամ ծուարելու անկիւն մը գտած էին արդէն:

Ժամկոչը միայն կը պատրաստուէր իր ճրագը ձէթ լեցնելու եւ զանգակատունը բարձրանալու :

Ատրճանակի մը պայթիւնը խզեց գիւղին մեռելային լռութիւնը. բայց ոչ ոք հասկցաւ թէ ինչ կատարուեցաւ :

Հ. Յ. Դ. Ղալասարի զօրանոցը արտասովոր իրարանցումի մատնուեցաւ եւ անսակի ազմուկ մը լսուեցաւ փողոցներուն մէջ :

Առաւօտ էր...

★

Ծաղիկներով ծածկուած պատգարակ մը, շրջապատուած հայդուկներով, քաջարի զինուորներով. Հ. Յ. Դաշնակցութեան զինանշանը կրող կարմիր դրօշակի առաջնորդութեամբ յամրաքայլ յառաջացաւ դէպի դպրոց, ուր կը պաշտօնավարէր «օրիորդ Մարօն»:

Իր աշակերտուհիները շղթայ կապած էին բակին չորս կողմերը երբ՝ պատգարակը վար դրուեցաւ անուանի հայդուկի մը գերեզմանաքարին վրայ :

Հետզհետէ հասան նաեւ հեռաւոր գիւղերու ընկերներ եւ բարեկամները :

« Ահա ամենանուիրական աղօթքն ու սրբութիւնը», յայտարարեց կոմիտէի ներկայացուցիչը եւ կարդաց Մարօյի ձեռագիր պատգամը.

« Իմ անմոռանալի Կարօ, ես պէտք է մեռնիմ, որ դուն կարողանաս անվարան կատարել սուրբ պարտականութիւնդ: Դուն քաջ ես, դուն անձնազոհ ես գիտեմ, բայց քու Մարօն էլ քաջ է, մի վհատիր, մի տխրիր ինձ համար, ես նախընտրեցի ինքնասպանութիւնը, որպէսզի, դուն չմտածես ինձ համար, չթերանաս պարտականութեանդ մէջ :

Մենք պէտք է մեռնինք, որ հայ ազգը ապրի: Օրհնեալ լինի ճամբադ եւ գործդ: Հազար, հազար անգամ համբուրում եմ քեզ, Կարօ ջան» :

✕

Խանասորի արշաւա՞նքը... Գիտէք պատմութիւնը :

Կարօ՞ն:— Ան լիուլի կատարեց իր պարտականութիւնը եւ երբ խումբը Արաքսի ափերէն կ'ուղղուէր դէպի Սալմաստ տանող ճանապարհը, Կարօն կռուեցաւ, վերջին փամփուշտն իսկ սպառելով եւ ինկաւ պատնէշին վրայ :

« Զկար Կարօն, տխուր պատեց ամէնքին» երգը կ'երգուի մինչեւ այսօր :

Կարօն ու Մարօն չկան այսօր, բայց կայ ու կը մնայ անոնց պաշտած կուսակցութիւնը եւ Հայաստանը մեր :

ԱԶԳԻՆ

Հայաստանի ներկայ վիճակը բարեկամի աչքով

Մեր Ռումանիոյ «Հայաստանեան Ճակատ» թերթին խմբագիրը, Յար. Զաքարեան, որ վերջերս Հայաստան գացած եւ վերադարձած էր ատամնաբոյժ Վազգէն Մ. Վ.ի հետ, երկար ճառ մը խօսած է Յունիս 13ին, նկատելով բակը: Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը, խորհրդածութիւնը ձգելով ընթերցողներուն.—

Ի՞նչ առաւելութիւններ ունի մեր հայրենիքը:

Նախ՝ ամէնէն մեծ առաւելութիւնը այն է՝ որ՝ ՄԵՐՆ է ԱՅԴ ԵՐԿԻՐԸ :

Մեր հարազատ երկիրը, իշխանութիւնը մերը, ժողովուրդը, լեզուն, հողը մերը: Ազատութիւնը, կեանքի ապահովութիւնը, առաջադէմ ներկան ու փայլուն ապագան՝ մերը:

Եթէ իրապէս հայրենասէր ենք, ասկէ աւելի մեծ առաւելութիւն չի կրնար ըլլալ մեզի համար:

Ալ ինչ խօսիմ մեր առաջնակարգ գիտնականներու, հմուտ փրոֆէսէօրներու, հարիւր-հազարաւոր ուսումնասէրներու, տաղանդաւոր երիտասարդներու, աշակերտներու եւ ուսանողներու մասին, նշանաւոր արդիւնքներու, հոյակապ թատրոններու, հսկայ գործարաններու, ելեկտրական հիդրոկայաններու, նորանոր շէնքերու, պալատներու եւ լայն ասֆալթապատ պողոտաներու, ծառազարդ փողոցներու, աքանչելի պարտէզներու, մշակուած ընդարձակ այգիներու մասին:

Այս խոշոր բարիքներու հետ բաղդատած՝ ինչ արժէք ունին մեր երկրի պակասութիւնները կամ դժուարութիւնները, որոնք միայն ժամանակաւոր, անցողական երեւոյթներ են:

Բայց ի՞նչ պակասութիւններ կան եւ ինչի՞ արդիւնք են :

Շինարարութեանց նիւթերու, առաւելի պակասութիւն կայ, շինարարական նիւթերու փոխադրութեան համար անբաւարար են ավտօքամիոնները :

Բայց ի՞նչն է պատճառը այս պակասութիւններուն :

Մեր կառավարութեան մարդիկ իրենք ալ կը խոստովանին որ այդ պակասութիւնները դեռ կան :

Պատճառը այն է, որ հարիւր տարուան ընթացքին գլլալիք շինարարութիւնը կ'ուզեն տասը տարուան մէջ իրականացնել :

Լաւը, աւելի լաւը կ'ուզեն տալ ժողովուրդին եւ կ'ուզեն ՇՈՒՏ ՏԱԼ :

Այս է գաղտնիքը :

Այլապէս ամբողջ աշխարհ գիտէ, որ Սովետ. Միութիւնը շատ հարուստ երկիր է. սակայն շատ քանդուած գիւղեր ու քաղաքներ կան, զորս վերակառուցուած են եւ շատ մեծ ու գեղեցիկ ծրագիրներ կ'իրականացնեն :

Գիտէք, օրինակ, որ հնգամեայ պլանը չորս տարիէն պիտի աւարտի :

Այս բոլորը մեր երկրի ժողովուրդի բարիքին համար. մեր սփիւռքի հայութեան բարիքին համար :

Մեր երկրի շինարարական աշխատանքին եւ մասնաւորաբար հայրենադարձներու բնակարանային շինարարութեան շատ օգտակար եղած է Ռումանահայութեան ուղարկած առաջնը:

Պիտի աշխատինք դարձեալ ղրկել :

Ընկեր Աստուածատուրեան թէեւ չըսաւ, որ առաջնի մեծ կարիք կայ, սակայն, աւելցուց, որ Հայաստանի կառավարութեան տրամադրութեան տակ դրուած են ընդարձակ անտառներ Արխանկելսքի շրջանին մէջ, ուր Հայաստանէն ուղարկուած բնիկ կոլխոզնիկներ առաջնը կը պատրաստեն ու հայրենիք կ'ուղարկեն. դժուարութիւնը այն է, որ հեռաւորութիւնը մեծ ըլլալով՝ առաջնի փոխադրութիւնը, դէպի Հայաստան, բաւական ժամանակ կը խլէ :

Քիչ առաջ կ'ըսէի թէ՝ շինարարական նիւթերու պակասը զգալի է: Իրականութեան մէջ պակաս չէ, այլ նիւթերու մեծ սպառում կայ :

Եթէ քիչ մը պակաս ֆապրիքաներ շինէին, այդքան շատ ասֆալթապատ փողոցներ շինել չուզէին եւ մանաւանդ եթէ 100.000 ներգաղթող ներս չառնէին, այսօր երկրի տեղացի ժողովուրդը շատ աւելի հանգիստ կ'ապրէր եւ մեր կառավարութիւնն ալ այսքան գլխացաւանք չէր ունենար:

Բայց մեր կառավարութիւնը չմոռցաւ արտասահմանի թափառական իր զաւակները: Եւ տեղ բացաւ անոնց:

Ներգաղթողներու մեծագոյն մասը շինեց է սեփական տուն, լծուեր է աշխատանքի բարեխղճօրէն ու կարգապահութեամբ. համբերութեամբ տարեր է սկզբնական շրջանի մանրմունր եւ անխուսափելի դժուարութիւնները :

Սակայն գտնուեր են նաեւ անբարեխիղճ, անկարգապահ, անհնազանդ մարդիկ, ծոյլեր եւ սինեքուլաններ, որոնք փոխադրուեր են քաղաքէ քաղաք, չեն տեղաւորուեր, մէկ աշխատանոցէն միւսը անցեր են, խանգարելով պլանային աշխատանքները, տուժեր են իրենք եւ նեղութեան պատճառ են մեր կառավարութեան :

Ուրախ եմ ձեզի յայտնելու, որ մեր ռումանահայ ներգաղթողներուն մէջ շատ չնչին եղած է անկարգապահներու թիւը. Ռումանահայերը լաւ անուն շահած են, որուն համար մենք կրնանք հպարտ ըլլալ :

Ներգաղթող ընկերներ, դուք որ քանի մը օրէն պիտի մեկնիք հայրենիք, ջանացէք, որ այնտեղ, ձեր կարգապահութեամբ եւ աշխատասիրութեամբ աւելի բարձրացնէք ռումանահայութեան պատիւը :

Զգուշացէք անկարգութիւններէ եւ անհնազանդ ելոյթներէ :

Հայաստանի կառավարութիւնը մանրամասնօրէն տեղեակ է թէ՝ ի՞նչ վիճակ ունիք եւ ի՞նչ է ձեր վարմունքը :

Առ այժմ Ռումանիայէն միայն հազար ներգաղթող պիտի ընդունուին կամ 30—40 հոգի եւս պիտի կարենան ընդունուիլ, շնորհիւ Հ. Ճ.ի ներգաղթի կոմիտէին եւ մեր դեսպանատան ջանքերուն: Բայց ընկեր Աստուածատուրեան ըսաւ, թէ ԽՈՍՏՈՒՄ ՉԻ ՏԱՐ, սակայն ՅՈՅՍ ՈՒՆԻ որ ռումանահայ մնացեալ քանի մը հարիւր ներգաղթողներուն համար ալ դուռ մը կրնայ բացուիլ :

Շատ դժուարութիւններ կը հարթուին, շատ նեղութիւններէ կ'ազատի մարդ, միայն կարգապահութիւն եւ համբերութիւն պէտք է»:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Յ. ՔԷՕՇԷԵԱՆ

Խոր ցաւով կ'իմանանք Գահիրէի ընկերներէն Յարութիւն Քէօշէեանի մահը:

Ողբացեալ ընկերը բնիկ Սեբաստացի էր, ծնած 1894ի: Կանուխէն հաստատուած էր Եգիպտոս, ուր ստացած էր ուսումը եւ մտած առեւտրական ասպարէզ : Հաւատաւոր եւ գործունեայ Դաշնակցական մըն էր: Ունեցած է ազգային գործունէութիւն: Եղած է անդամ Գահիրէի Թեմական Ժողովի՝ ինչպէս նաեւ հոգաբարձութեանց եւ ուրիշ ազգ. մարմիններու : Դամբանականներ խօսած են Բժ. Եր. Խաթանասեան, Գրիգոր Գալըդճեան, ընկեր Վ. Նաւասարդեան :

★ Դարձեալ Գահիրէի մէջ ընկեր Միրիճեան դժբախտութիւնն ունեցած է կորսնցնելու իր 17-ամեայ աղջիկը, Սօնա: Մեր ցաւակցութիւնները :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ՍՐԱՀԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

ԼԷ ՋՕԼԻՎ (Մարսէյլ) — Այս թաղին հայրենի առաջին դասընթացքը սկսաւ 1946—1947 տարեշրջանին: Թաղեցիներու անունով եւ անոնց սեփական ծախքերով: Ուսուցչուհին էր Տիկին Ռ. Միլտոնեան: Սակայն դէմքերու տնօրէնութիւնները պատճառ դարձան զզուեցնելու՝ թէ կրթական յանձնախումբի անդամները եւ թէ ծնողներէն շատերը, որոնք խնդրեցին Հ. Յ. Դաշնակցութեան տեղական մարմինէն՝ ստեղծել նոր դասընթացք մը: Հայրենակից Պ. Պետրոս Ջինիճեան ոչ միայն սիրայօժար տրամադրեց իր տան ներքնայարկի սրահը, այլ եւ յանձն առաւ ելեկտրականութեան ամբողջ ծախքը: Պատիւ իրեն :

Ահա այս սրահին բացումն է որ կատարուեցաւ Յունիս 13ին, կիրակի, կէսօրէ վերջը :

Պատերը զարդարուած էին հերոսներու եւ մեծ մտաւորականներու պատկերներով : Մուտքի դրան վրայ կը ծածանէին զոյգ եռագոյնները : Ժամը 4ին կատարուեցաւ բացումը Ֆրանսական քայլերգով եւ «Բամ փորոտան»ով Նոր Սերունդի կողմէ :

« Իշխան » խումբի կողմէ՝ բացման խօսքը ըրաւ ընկեր Ս. Միլտոնեան որ առաւելապէս ծանրանալով Նոր Սերունդի կրթական գործին վրայ՝ եզրակացուց. — «Բնութիւնը բոլոր ազգերու տուած է կռուելու եւ քանդելու բնազդը: Բայց քանիցս քանդուելով հանդերձ կռուելու, կազմակերպուելու, վերաշինելու անօրինակ ուժը հայ ժողովուրդի մեծ շնորհը եղած է»

Գեղարուեստական բաժինէն Սէն Ժէրոմի Նոր Սերունդէն Օր. Ալիս Յարութիւնեանի, Լէ գ'Օլիվէն՝ Անահիտ Քոլոյեանի արտասանութիւնները եւ Ժանէթ Դաւիթեանի մեներգները ծափերու արժանացան: Իսկ փոքրիկն Ժանէթ Ջինիճեան ջերմապէս ողջունուեցաւ իր «Փանթէկի»ներով:

Երգչախումբի «Նոր Սերունդն ենք» առոյգ քայլերգէն վերջ, բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան յարգելի հիւրը՝ Շ. Նարդունին :

Որքա՜ն պարզ ու դրաւիչ էր Նարդունիին խօսելու ոճը, օգտակար ու հաճելի մեծերուն թէ պզտիկներուն համար: Ան քաջալերեց Նոր Սերունդը եւ յորդորեց ծնողները աւելի մեծ կորով ցնել իրենց զաւակներուն հայեցի դաստիարակութեան համար: Եւ եզրակացուց ,— « Մենք քանի՜ հազար տարի Հայ մնացինք եւ կը հաւատացնեմ ձեզ որ հարիւր քանի հազար տարի եւս կըրնանք դիմանալ, եթէ լաւ կազմակերպուինք եւ հաւատարիմ մնանք մեր պատմութեան որ մեր ազգային ոգիին միակ ներշնչարանն է : Մեր հայրենիքը հպարտ պէտք է ըլլայ մեզմով եւ անխտրականօրէն մեզ հաղորդակից ընէ՝ օգտագործելով փոխական արդի միջոցներէն՝ ռատիօն :

Ձայնականները յանկայս՝ Երգչախումբին հետ փառաւորեցին Դաշնակցութիւնը « Մշակ բանուոր»ով, որմէ վերջ խօսք տրուեցաւ վաստակաւոր մտաւորական Պ. Վահան Գույումճեանի, որ ուսուցիչն եղած էր Շ. Նարդունիին: Կարճ եւ ազդու ճառով մը գնահատելով Լէ գ'Օլիվի կազմակերպութիւնը եւ ուսուցչուհի Տիկին Ռ. Միլտոնեանի աշխատանքը, Պ. Գույումճեան աւելցուց — «Մենք այսօր խանդավառուեցանք մեր տեսածներով ու լսածներով եւ ծափահարեցինք, բայց կ'առաջարկեմ ձեռքերը իջեցնելով դէպի գրպանները՝ գործնականօրէն ցոյց տալ մեր գոհունակութիւնը»: Եւ ինք առաջին օրինակը տուաւ 500 ֆրանք նուիրելով: Իսկոյն հետեւեցան բոլոր ներկաները եւ տասը վայրկեանի մէջ գոյացաւ 33 հազար ֆրանք: Ապրին մեր ընկերները եւ հայրենակիցները որոնք եկած էին ոչ միայն Լէ գ'Օլիվէն, այլ Պօմոնէն, Սէն Ժէրոմէն եւ ուրիշ շրջաններէ, քաջալերելու համար այս ազգանուէր գործը :

Նուիրատուներու անուանացանկը հրատարակուեցաւ «Յառաջ»ի մէջ :

Այս խանդավառութեան մէջ խրախճանքն ու կերուխումը սկսաւ : Նոր Սերունդի օրիորդները տարազով պարեցին ու երգեցին իրենց յատուկ տարազներով: Պարերը մէկէ աւելի անգամներ կրկնուեցան, մանաւանդ երբ յայտարարուեցաւ թէ անոնք մաս կը կազմէին «Ոսկի փարչիկ — Արծաթ ջրիկ օփերէթին» որուն հեղինակը՝ Տիկին Ռ. Միլտոնեան, զայն նուիրած էր իր հայրենակցին՝ Շաւարշ Նարդունիի, իբրեւ յիշատակ Բիւթանիոյ գիւղերու՝ հին երգերուն, բանաստեղծութեան եւ պարերուն :

Օրուան սեղանապետ ընկեր Ս. Պօղոսեանի ղեկավարութեամբ, ժողովուրդը շարունակեց զուարճանալ պարերով, յեղափոխական երգերով եւ մէջ ընդ մէջ հայրենաշունչ ճառերով, որոնք վերջացան գիշերը ուշ ատեն:

ԳԱՐԹԵՒ

ԵՐԿՈՒ ՅԱՋՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յառաջ) — Հակառակ օդին անյարմարութեան, կոկիկ բազմութեան մը ներկայութեան տեղի ունեցաւ Սէնթ Մարկրիտի «Համազասպ» ենթակոմիտէին դաշտահանդէսը: Քանի մը խօսքով հանդէսը բացաւ ընկեր Տօնապետեան :

Սէնթ Մարկրիտի Նոր Սերունդի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ընկեր Նազաշեանի, երգեց «Մարսէյեզ»ը եւ Համազասպի ձօնուած երգ մը: Գեղեցիկ առոգանութեամբ արտասանութիւններ ըրին Նոր Սերունդի աղջիկները եւ տղաքը : Օրուան բանախօսը՝ ընկեր Մ. Թաշճեան շեշտեց անհրաժեշտութիւնը հայ ժողովուրդի միասնականութեան եւ հայ հողերու ամբողջացման :

Անուրջէն գոյացաւ կոկիկ գումար մը, Սէնթ Մարկրիտցիներու ակնկալածէն աւելի : Վայելեցինք ջերմ մթնոլորտ մը, մանաւանդ երբ ըրին սիրելի Սարգիսին զուռնան ու տաւուլը անդադար կը բանէին: Ուշ ատեն փակուեցաւ այս սիրուն դաշտահանդէսը :

★ Սէն Լուի Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը կազմակերպած էր ճաշ մը կիրակի երեկոյ: Ասեղ ձգելու տեղ չկայ: Պատահաբար ներս կը մտնեմ: Ինչ խանդավառութիւն: Նոր Սերունդի աղջիկները իրենց մեղուաջան աշխատանքով ըրած են սպասարկութեան :

Սրահին մէջտեղն է ընկեր Փիլիկեան: Հրամանի մը վրայ՝ լռութիւն կը տիրէ : Սեղանին բացումը « Մշակ բանուոր»ով: Խմբերգները իրարու եւեւէ : Գրաւոր ճառ մը կ'արտասանէ «Անդրանիկ» ենթակոմիտէի ներկայացուցիչ Սարգիս Թապլագեան: Հաճելի ձայնով կ'երգէ Օր. Մարկոսեան :

Խօսք կը տրուի Հիւսիսէն եկած եւ առաջին անգամ Պ. Վ. Ելքովմանեանի — Մեր ընտանիքէն աւելի կը պատկանիք Դաշնակցութեան, այժմ դուք երեւցէք ուրախ երգէք այս տղոց վայրերուն մէջ : Իսկ մեր սերունդը երգեց նկուղներու մէջ, որպէսզի դադան Թուրքը չիմանայ. Դուք կը պատկանիք կուսակցութեան մը որ հաւատք ունի ձեր վրայ: Այսօր ձեզ կը տեսնեմ կայտառ եւ աշխոյժ, սակայն ես տեսայ ձեզ նմաններ բոլորովին կմախք, Թուրքին անցած ճամբաներուն վրայ: Այժմ մենք կը խանդավառուինք ձեզմով: Ապրիք տղաք, իմ սիրելի զաւակներս :

Արտասանեց Օր. Մ. Ելքովմանեան Սիամանթօյին — կեցցէ Հայաստան եւ կեցցեն ըմբոստները :

Նոր Սերունդի դնդակի ողիմպիականին կըրքահայր Պ. Քիրիշճեան Ֆրանսերէն ըսաւ — Ուրախ եմ հայ ընկերվարականներու մէջ գտնուելուս համար, կը մաղթեմ որ օր մը այսպէս հաւաքուինք մեր սիրելի Հայաստանին մէջ :

Օրուան պատշաճ երկու խօսք ըսաւ ընկեր Մ. Թաշճեան, քաջալերելով Դաշնակցութեան Նոր Սերունդը, որ կը ծլի ու կը ծաղկի, ծառայելու համար իր ազգին :

Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութենէն խօսեցաւ ընկեր Գէորգ Քէշիշեան, կարգապահութեան յորդորներ ընելով: Իսկ Վարդանեան առաջարկեց որ այս ճաշը ապահովէ երկու բաժանորդ «Հայաստան»ի: Մէկ վայրկեանի մէջ երկու բաժանորդագինը երեքի բարձրացաւ:

Այս հաճելի ճաշը վերջացաւ մեծ խանդավառութեամբ : Ապրիք, «Սիամանթօյ»ի տղաք :

Թղթակից

ՄԱՐՍԷՅԼ, (յապաղած). — Սէնթ Անթուանի «ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի դաշտային հանդէսը տեղի ունեցաւ Յունիս 6ին, կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Պ. Նշան Նաճարեանի ագարակը:

Նախագահ ընկեր Ս. Գօյաճեան բեմ հրաւիրեց Սէնթ Անթուանի երկսեռ երգչախումբը որ հանդէսը բացաւ «Մարսէյեզ»ով եւ « Մշակ բանուոր»ով: Ընկերը համառօտակի պարզեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան յեղափոխական գործունէութիւնը :

Երգողներու եւ արտասանողներու թիւը այնքան շատ էր որ ստիպուած եմ զանց առնել: Արտասանեց ընկեր Գրիգոր Միւճէրէթեան: Գրաւոր ուղերձ մը կարդաց ընկեր Աւետիս Դաշնակեան յանուն «ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի :

Ընկեր Նիկողոսեան, իբրեւ օրուան բանախօս, նկարագրեց Ղարաքիլիսէի եւ Սարդարապատի կռիւները, ուր երեք — չորսի դէմ կը ճակատէր մէկ հայ կտրիճ: Յաղթանակին պատիւը կը պատկանի ամբողջ ժողովուրդին :

Տիկին Մանուշի Արմենուհիներու «Արաքս» խումբը յաջողապէս պարեց հնդկական պարեր, Սէնթ Անթուանի սանուհիները հայկական պարերով ոգեւորեցին հանդիսականները : Սիրայօժար իր մասնակցութիւնը բերաւ «Հայ Մշակոյթ» թատերախումբը, նուագելով Սայաթ Նովայէն եւ Ա-

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (35)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԻԱ.

Առջեւնին կեցած էին երեք հայ աղջիկներ. ամօթէն ու վախէն՝ կախած էին անոնք իրենց գլուխները եւ լուռ կը հեկեկային: Ներկաները ուշադրութեամբ կը նայէին անոնց եւ մտովի իրենց համար կ'ընտրէին ամէնէն գեղեցիկը: Վայրենի կիրքը եւ անասնական բնազդը կը խօսէր անոնց մէջ. իրենց աչքերը բորբոքած էին մոլութեան կրակով: Բայց հայ աղջիկները ամօթահար գետին կը նայէին միշտ եւ կ'աշխատէին ծածկել երեսնին :

— Մօտեցէք ինծի. մի վախնաք, ես ձեզ վնաս չեմ տար, ըսաւ մեծաւորը եւ ակնարկով հրաւիրեց աղջիկները իր մօտ :

Բայց անոնցմէ ոչ մէկը չշարժեցաւ տեղէն :

— Չէ՞ք լսեր. երէկ ալ երդում ըրի որ ոչ մէկ վնաս պիտի հասցնեմ ձեզի: Թէեւ անհաւատի աղջիկներ էք դուք, բայց կ'երդնում յանուն Ալլահի, որ եթէ ձեր նզովեալ հաւատքը ուրանաք եւ ընդունիք ճշմարիտ կրօնը, մեր ամիրապետի հարէմին մէջ կ'անցընէք ամենաերջանիկ կեանքը :

Պահ մը լռութիւն տիրեց :

— Կեավուրի աղջիկներ, խո՞ւլ էք, ի՞նչ է, տեղերնուդ չէք շարժիր. կ'ուզէ՞ք որ այս կեռ սուրովս մաս մաս կտրատեմ ձեզ, գոչեց մեծաւորը եւ բռնեց ամէնէն սիրուն աղջկան ձեռքը :

Հազիւ տասնըհինգ տարեկան կար անիկա: Արաբ հրամանատարը քաշեց զայն իր մօտ եւ, հակառակ աղջկան ընդդիմութեան, գրկեց անոր մէջքը եւ համբոյր մը սեղմեց կուրծքին: Նոյնը ըրին նաեւ միւս երկու Արաբները, հետեւելով իրենց մեծաւորի օրինակին :

Ապա այս վերջինը բարձրացուց կէս մը նուաղած աղջկան գլուխը եւ հիացած սկսաւ նայիլ անոր գեղեցիկ դէմքին. յետոյ շրթունքները մօտեցուց անոր եւ համբուրեց զայն :

— Ալլահը վկայ, Ասկեար, դարձաւ ան իր ընկերներուն, հայ աղջիկներուն նման սիրուն աղջիկ չկայ աշխարհիս երեսին, միայն ափսոս, շատ ափսոս որ Մուսլիման չեն անոնք :

Ապա սկսաւ վաւաշոտ աչքերով նայիլ խեղճ աղջիկներուն եւ զմայլիլ անոնց գեղեցկութեան վրայ :

Անցան քանի մը վայրկեաններ, զարհուրանքի եւ անհնարին տառապանքի երկար վայրկեաններ: Յանկարծ դուրսէն լսուեցան սոսկալի աղաղակներ, ճիչ ու փայփայուն եւ իրարու բախողներու հարուածներ : Երեքն ալ ձգեցին աղջիկները եւ խլելով իրենց սուրերը նետուեցան դուրս գալ սենեակէն :

Բայց ճիշդ այդ միջոցին դուռը կոտրեցաւ ահագին ճարճատիւնով եւ սեմին վրայ երեւցին Աշոտ Երկաթն ու Դաւիթը :

Դաւիթ նայեցաւ մեծաւորին ոտքերուն տակ փռուած ուշաթափ աղջկան եւ ճանչցաւ անմիջապէս իր նշանածը: Աղեխարշ ճիչ մը արձակեց եւ խելակորոյս վազեց դէպի Աստղիկը ու գրկեց զայն: Բայց նոյն պահուն իր գլխուն վրայ ճօճեցաւ Արաբ մեծաւորին կեռ սուրը. վայրկեան մը եւս եւ Դաւիթին գլուխը երկու կէս պիտի ըլլար, երբ հասաւ Աշոտ Երկաթ եւ արիւնաթաթախ գետին փըռեց վայրենի արաբը: Միւս երկուքը յարձակեցան Աշոտի վրայ, բայց կարճ կռիւէ մը ետք անոնք ալ արիւնլուայ գետին տապալեցան :

Դուրսը, վանքի բակին մէջ, հայ կտրիճներն էին որ իրենց արիւնոտ հունձքը կ'ընէին: Երկար չտեւեց կռիւը: Թշնամիներուն մէկ մասը ջարդուեցաւ, մնացածները լեղապատառ փախուստ տուին :

Աշոտ Երկաթ թողուց որ Դաւիթ կարօտն առնէ իր նշանածէն, իսկ ինքը քաշուեցաւ մէկ կողմ, հրամայելով իր զինուորներուն հանգստանալ քիչ մը, որպէսզի կրկին շարունակեն իրենց ճամբան: Վստահ էր որ փախստականները կրկին պիտի վերադառնան նոր ուժերով եւ զինքը ձգեն ծուղակի մէջ: Եւ չսխալեցաւ Աշոտ :

Դաւիթ դեռ կարօտը չէր առած իր Աստղիկէն, դեռ չէին հանդարտած հայ քաջերը, լոյսն ու խաւարը դեռ նոր էին բաժնուած իրարմէ, երբ Արաբներու ահագին բազմութիւն մը շրջապատեց Աշոտ Երկաթ ու իր փոքրաթիւ խումբը :

— Է, ամէն մէկուս տասնէն աւելի կ'իյնայ, ըսաւ Աշոտ տեսնելով Արաբներու բազմութիւնը : Եւ ժամանակ չտալով որ անոնք իր վրայ յարձակին, հրամայեց առաջին յարձակումը գործել եւ շփոթութիւն ձգել Արաբներուն մէջ :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

շուղ Ջիւանիին կտորներ: Գ. Գրիգոր Մանուկեան երգեց «Բարձր Սարեր» եւ «Տըլէ եամանը»:

Ընկեր Աշոտ Ցակոբեան ներկաներուն խնդաւցուց քրքջալից զաւեշտով մը:

Սէնթ Անիի երգչախումբի ղեկավար Գ. Համբարձումեան հանդիսականներու բաղձանքին վրայ երգեց ջերմ ծափերու մէջ: Մասնաւոր Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Գրիգոր Զոհրապեան խումբը դաշտահանդէս մը կուտայ նոյն տեղը: Անշուշտ հասարակութիւնը պիտի քաջալերէ նոյն ջերմութեամբ:— Թղթակից

Ուաշինկթընի մէջ կ'ըսեն թէ Պերլինի կացութիւնը «ծանրակշիռ» է եւ «վտանգ կայ որ աւելի վատթարանայ»: Ամերիկացի հեղինակաւոր անձնաւորութեան մը յայտարարութեան համեմատ, ամերիկեան ժողովուրդը համաձայն է Նախագահ Թրումընի եւ իր արտաքին նախարարին որ Պերլինի ամերիկեան գերագոյն հրամանատարը ըմբռնողապէս դիմադրէ Սովետներուն, եթէ բռնի գործողութիւններու ձեռնարկեն: Ուաշինկթընի կառավարական շրջանակները անվերապահօրէն կ'ընդունին զօր. Քլէյի վերոյիշեալ յայտարարութիւնը:

Արեւմտեան պետութեանց որոշումը Գերմանիոյ մասին

Մոսկուայի անթէնը հաղորդեց թէ Արեւելեան Եւրոպայի պետութեանց ութ արտաքին նախարարներու ժողովը վերջացաւ հինգշաբթի գիշեր:

Այս առթիւ Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը դեկոյց մը հրատարակեց որ խստիւ քննադատելով Լոնտոնի համաձայնութիւնը, դիտել կուտայ թէ Դաշնակիցները բռնաբարած են Փոցտամի համաձայնութիւնները՝ որոնց տրամադրութեամբ Գերմանիոյ վերաբերեալ խնդիրները պէտք է լուծուին Չորս Մեծերու կողմէ համախորհուրդ:

Ցետոյ կը յայտնէ տրուած որոշումները.—

1.— Մեծն Բրիտանիոյ, Խ. Միութեան, Մ. Նահանգներու եւ Ֆրանսայի միջեւ կնքուած համաձայնութեամբ լրացնել Գերմանիոյ ապազինումը:

2.— Որոշ պայմանաժամի մը համար չորս պետութեանց կողմէ հսկողութիւն հաստատել Ռուրի շրջանին վրայ, որպէսզի անոր ճարտարարուեստը զործածուի խաղաղասիրական նպատակներու եւ Գերմանիա չկարենայ վերակազմել իր պատերազմական կարողութիւնը:

3.— Չորս պետութեանց համաձայնութեամբ սահմանել ժողովրդավար կառավարութիւն մը կազմել ամբողջ Գերմանիոյ համար:

4.— Հաշտութեան դաշնագիր մը կնքել Գերմանիոյ հետ, համաձայն Փոցտամի որոշումներուն, որպէսզի կարելի ըլլայ չորս պետութեանց զինուորները քաշել հաշտութեան դաշնագրին կնքումէն մէկ տարի վերջը:

5.— Միջոցներ ձեռք առնել որպէսզի Գերմանիա կատարէ իր պարտաւորութիւնները պատերազմական հատուցումներու մասին:

★ Անգլիոյ Նախարարական խորհուրդը նիստի հրաւիրուեցաւ ստիպողաբար: Փարիզի մէջ ալ մեծ մտահոգութիւն կը տիրէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ «օրուան դէպքերու» բաժնին մէջ այս օրերս կարելի է տեսնել Պաղեստինի պատերազմի պատկերներու մէջ Հայոց վանքը, որ հիւանդանոցի վերածուած է եւ ուր ապաստանած են Հականայի փիրաւորները:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Հանրապետական կուսակցութեան համագումարը միաձայնութեամբ նախագահական թեկնածու հռչակեց Նիւ Եորքի կառավարիչը, Տիւէ, որ 46 տարեկան է:

ԼՈՒՏԱՆՔՆԵՐ ԵՒ ՀԱՐՈՒԱԾՆԵՐ փոխանակուեցան առջի օր ալ, Ազգ. Ժողովին մէջ, օդանաւային ազգայնացուած գործարաններու յոռի մատակարարութեան առթիւ: Օդային Նախարար Մաւրօյէյի մեղադրեց նախկին համայնավար նախարար Թիյյոնը, որ նորանորդներուն մէջ կուիւ բանուած էր ընդհանուր քննիչ Փէյլէնքի հետ: Թիյյոն պատասխանեց.— «Փէյլէնք անպարկեշտ մարդ մըն է»: Իսկ «Թիյյոն — գոչեց ուրիշ երեսփոխան մը — նենգամիտ է»: Ժողովրդական երեսփոխան Պէսէ զանգատեցաւ թէ համայնավար երեսփոխան Տիկին Կալիսիէ քուէարկութեան միջոցին ապտակած է զինքը կռնակէն: Բարապաններ արգիլեցին աւելի ծանր դէպքեր, իսկ Նախագահ ձայնը մարեցաւ պոռալէն:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ հրէական կառավարութիւնը լուծեց «Իրկուն» գաղտնի կոմիտէն եւ հրամայեց որ այս կազմակերպութեան բոլոր անդամները անմիջապէս մտնեն կանոնաւոր բանակին մէջ:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ հարյրապետը, կարդինալ Մենտծէնտի, բանադրեց կառավարութեան եւ խորհրդարանին անդամները, որոնք Յունիս 16ին ազգայնացուցած էին կրօնական դպրոցները:

ՅՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Ոլբացեալ ընկեր Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ, մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, այս կիրակի, պատարագէն անմիջապէս վերջը: Իսկ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին ԱՑԹ իր դամբարանին, Père Lachaiseի գերեզմանատունը: Ժամադրութիւն métro Gambetta, դրան մօտ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Ց. Դ. Մարսէյլի «Քրիստափոր» ենթակոմիտէէն եւ քաղաքի Նոր Սերունդի «Ռոստոմ» խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ: 27 Յունիս, կիրակի ամբողջ օրը: Սէնլուիզան Փէն, Եօթնեղբայրեաններուն օդասուն պարտէզին մէջ: Ճոխ յայտագիր: Բանախօսութիւն, արտասանութիւն, մեներգ, հայկական եւ եւրոպական պարերով, դիւրամատչելի պիւֆէ: Կարգադիր յանձնախումբը կը սպասարկէ առաւօտ ժամը 9էն սկսեալ:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Գ. ՕՏՏՈՅԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

27 Յունիս կիրակի օր Սէնթ Անտրէի օդասուն պարտէզին մէջ:

Բանախօսութիւն Ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Կը ներկայացուի Սիպիլի ՀԱՐՍԸ, պար արտասանութիւն, երգ:

Մուտքը ազատ է:

Հաղորդակց. միջոց.— Թիւ 25 հանրակառքը:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՋԵԿՈՅՑ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ֆրանսայի շրջանի վարչութիւնը համրութեան կը տեղեկացնէ թէ, 27 Յունիսի S. O. Charentonի դաշտին վրայ Մարսիլիոյ եւ Ալֆորվիլի Ֆութպոլի խումբերու միջեւ կատարուելիք մրցումը, Հ. Մ. Ը. Մ.ի հետ ոեւէ առնչութիւն չունի, հակառակ իրենց յայտարարութեան և այդ խումբերը Հ. Մ. Ը. Մի անունով գործելու ոեւէ իրաւասութիւն չունին: (Կնիք)

ԽՄԲ.— Պատասխանը կարդալ առաջինն էջ:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Յուլիս 1ին հինգշաբթի օր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին ՍՈՍԻԷԹԷ ՍԱՎԱՆԹԻ ՄԵԾ ՍՐԱՀԸ:

Գեղարուեստական բաժին դպրոցի աշակերտներուն կողմէ: Մուտքը ազատ է

Կը հրաւիրուին մասնաւորաբար ծնողքները եւ Ֆ. Խաչի դպրոցներու աշակերտութիւնը:

ՇԻՐՎԱՆԶԱՏԷԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ ծանօթ արուեստագէտ Տիկ. ՍԻՐՈՒՀԻ ՏՐԴԱՏ ՆԸՇԱՆԵԱՆԻ, ԹՐԱԳՕՇԻ եւ «ՇԻՐՎԱՆԶԱՏԷ» ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԻՆ: 27 Յունիս, Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2.45ին Քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ: Կը ներկայացնեն Շիրվանզատէի դլուխ գործոցը՝

ՊԱՏԻՒԻ ՀԱՄԱՐ

Ընտանեկան բարոյալից եւ ցնցող տրամը 4 արար: Մուտքի տոմսերու գիները 300, 200, 150 եւ 75 ֆրանք: Կը ծախուին բոլոր կազմակերպութիւններուն քով անխտիր: Կեդրոն՝ Տպարան Զաւէն 35 rue Dominicaines, Marseille: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ Մոք տեսակցութիւն մը ունեցաւ ընդհանուր սպայակոյտի անդամ զօր. Ջէյլէրի եւ զօր. Ռըվէրի հետ: Տեսակցութեան ներկայ էին զինուորական շրջաններու բոլոր հրամանատարները, ինչպէս նաեւ ազգային ապահովութեան վերատեսուչ Պուսսիքօ, Սէնի ոստիկան. վերատեսուչ Լէօնար եւ ութ արտակարգ ընդհ. քննիչները: «Քոմպա» կը գրէ թէ այս զինուորական արտակարգ ժողովին յանկարծական գումարումը ուղղակի կապ ունի միջազգային ծայրայեղօրէն ձգտուած կացութեան հետ:

ՉՈՐՍ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԶՕՐԱՎԱՐՆԵՐ զինուորական ատեանի յանձնուեցան, հաստատուած ըլլալով թէ գերութեան ատեն գրաւոր դիմում կատարած են, ծառայելու համար գերմանական բանակին մէջ:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ կատաղի կռիւներ կը մղուին, գրաւելու համար Կրամոս լեռը ուր ամրացած են ապստամբները: Դժոխային մեքենայ մը պայթեցաւ Սելանիկի հեռաձայնի կեդրոնին մէջ:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԳԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը՝ այս երկուշաբթի ժամը 8.30ին, իր ակումբին մէջ: Պիտի խօսի Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ: Նիւթ՝ «Դաշնակցութեան քաղաքական եւ տնտեսական սկզբունքները»:

ՅԷՍԻՆ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի ընկերական ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Հ. Ց. Դ. Տան մէջ:

ԳԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Ց. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Ց. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՎԻԷՆ.— Հ. Ց. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին, Հ. Օհանջանեան ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պոմոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները 29 Յունիս կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, եկեղեցիին սրահը: Օրակարգ.— զեկոյց պատգամաւորական ժողովի եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան:

Շ. ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ «Թազմիկ» Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, 221 rue de Belleville, Charreton սրճարանին ետեւի սրահը: Բոլոր հայրենակիցներու ներկայութիւնը կարեւոր է: Թէ նոր վարչութիւն ընտրելու եւ թէ անյետաձգելի հարցի մը համար: «Թազմիկ»ի գործերու վարիչ մարմնին կողմէ՝
ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՎԼԷԹԵԱՆ, ԲԻՒԶԱՆԴ ՏԷՎԼԷԹԵԱՆ

ՊՈՍՈՆԻ ՄԷՋ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Կը ծախուի Գ. Խ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ քով
324 Chemin de St. Julien

ԼԷՅԼԱ ՊԵՏՐԽԱՆԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

29 Յունիսին, ժամը 9ին Սալ տը լա Շիմի
28 rue St. Dominique Մուտքը 150 եւ 100 Ֆր.

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ. Պրն. Ժոզեֆ Գ. Խրիմեան իր ողբացեալ տիկնոջ յիշատակին «Յառաջ»ի միջոցով հազար ֆրանք կը նուիրէ Այնճարի դպրոցին եւ հազար ֆրանք Պէյրութի «Պատկ մը ապուր»ին:

Աշակերտութեան, ուսանողութեան եւ երիտասարդութեան

ՍԱԾ դաշտահանդէս

Կազմակերպուած Փարիզի շրջանի Հայ Արիներու եւ Արենուշներու կողմէ, կիրակի 27 Յունիս Շավիլի անտառներուն մէջ: Իջնել Մոնփառնասի եւ Էնվալիտի Շավիլի կայարանները եւ հետեւիլ առաջնորդ Արիներուն: Անձրեւի պարագային պատսպարութիւնը ապահովուած է:

ՅԱՒԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Վիէնի կոմիտէին կողմէ, այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ: Կը նախագահէ ծանօթ գրող ՏԻԿԻՆ ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ:

Կը բանախօսէ ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

Երգ, արտասանութիւն, եւն.: Սինէ ՂԱԶՕՆ կը ներկայացնէ Ահարոնեանի յուղարկաւորութիւնը:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

ՎԱՀԷ ԻՇՔԱՆԵԱՆԻ

Համբաւաւոր նպարավաճառը, 9 rue Jouy – Rouy, Paris (20): Հեռաձայն Men. 50–09

Իրական պայքար մը սղութեան դէմ եւ վճռական սկզբունք մը լաւ ապրանք ծախել, նուազագոյն գինով ծախել:

ՀԱՅ ՆԿԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Արեւելեան լաւ տեսակ ճերմակ պանիրի համար մէկ հասցէ միայն՝

Պ. ԽՈՐԷՆ ՔԷՊԱՊՃԵԱՆ

31bis, Rue Cailleux, Paris (13)

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 27 JUIN 1948 Կիրակի 27 ՅՈՒՆԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année Nº 5378-Նր շրջան թիւ 987 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԷՊԻ ԼՃԱՑՈՒՄ

Ո՜րքան կսկծալի պատկեր մը կը ներկայացնէ Հայկական Արտասահմանի «ուսումնական» դասը, իբրեւ ընկերային եւ հանրային ազդակ :

Խօսքը ամբողջութեան մասին է, առանց գաւառականի կամ դասակարգի խտրութեան : Եւ առաւելապէս՝ այն տարրերու մասին որ կը կազմեն միջին սերունդը :

Բայց, ինչո՞ւ սահմանափակել շարքը:

Ուրիշ երեւելիներ ալ, սեւ կամ ճերմակ մազերով կղերականներ ալ իրենց շուքը ձգած են այն ճամբուն վրայ, որ կը տանի դէպի լճացում :

Թարգմանէ բառը եւ կ'ունենաս պատկեր մը աւելի քան վրդովիչ: Համաճարակ մը ուր իրար կը փարին անտարբերութիւնը, ինքնուրացումը, ձեռնթափութիւնը :

Երբեք այսքան հանդիսաւոր տեսարան մը պարզած չէր անփառունակ նահանջը, վերջին արտադրութէն առաջ թէ ետքը :

Մարդիկ համակերպած են ամէնէն ըմբոստացուցիչ երեւոյթներուն, ապիկարութեան եւ բռնութեան բոլոր մարզանքներուն:

Վերապրող թէ անմեղ, անոնք պատգամներ կ'արտաբերեն յանուն հեռաւոր սուրբերու : Կը մոռնան թէ տարագիր բազմութիւններուն՝ չբան կը սպասեն իրենց հմտութենէն եւ իմաստութենէն : Ուրի՛շ բան կը սպասէ նոյնիսկ հայրենիքի ժողովուրդը, գտնուելով պիրկ թաթի մը տակ:

Փորձէ՛ք պարզել քանի մը մեղքեր ու վէրքեր,— անոնք որ կը սպառնան կուշկուշ կապել :

Մասնաւորապէս ակնախտիղ ափերու վրայ, մեր գրող – բողոքները ամփոփուած՝ իրենց պատեանին մէջ, յոգնութիւն չեն կրեր աչք մը նետելու աւելի հեռուն,— դէպի խոնարհ գաղութները:

Հայաշատ ոստաններ ունինք ուր ամբողջ բազմութիւններ իրենց իրական վաստակով կը պարծենան, եւ ոչ թէ խժալուր աղմուկով կամ շողշողուն ծրագիրներով: Շա՞տ է տաք խօսք մը, եղբայրակցութեան շարժուձեւ մը այդ բազմութեանց հանդէպ: Քիչ մը աւելի ուշադրութիւն :

Գրող – բողոքներու խմբակներ ունինք որոնք տասը կտոր կ'ըլլան, խանդավառութեան բաժակներ պարպելու եւ գուրգուրանքի վարդեր ցանելու համար Երեւանի ճամբաներուն վրայ :

Ոչինչ. Թող շարունակեն, որպէսզի հայրենիքի սարուններով ներշնչուին, թարմանան իրենց սիրտերն ու միտքերն ալ, օտարութեան սպառածներուն վրայ :

Բայց, երբ երեւակայութեան թռիչքներ կը կատարեն մինչեւ Կովկաս, առանց շատ բան գիտնալու կամ տեսնելու, ներելի չէ որ մոռնան այլապէս կարգուրիչ նուաճումներ, ճիգեր իրենց իսկ աչքերուն տակ :

Մանաւանդ որ, անխուսափելի պարտականութիւններ ունին տարագիր բազմութեանց, անոնց երիտասարդութեան եւ մտաւորականութեան հանդէպ :

Պարտաճանաչ, իսկապէս հայրենասէր մարդու գործ չէ փառաբանել հեռաւորը, զօրաւորը, եւ անտեսել կամ խոնարհաբար ստորադասել մօտաւորը :

Մենք երկունք եւ վաստակ ունինք օտարութեան մէջ ալ: Աւելի բարձր՝ շատ մը տեսակէտներով: Ունինք բազմազան եւ հարուստ ժառանգութիւն մը: Թանկագին գանձեր՝ մշակոյթի ճակատին վրայ :

Որո՞ւ պարտականութիւնն է անընդհատ յիշեցնել, արժեցնել զանոնք, երբ գիտենք որ Երեւանը գերազանցութեան պայքար կը մղէ նոյնիսկ այս գետնին վրայ, ծուռ կամ անամէջ յաւակնութիւններով եւ պետական հովանաւորութեամբ :

Ինչո՞ւ ճակատներու պիտի բաժնուէինք այս հիմնական հարցին մէջ ալ, փոխանակ ձայն ձայնի տալու : Առանց վերապահութեան :

Եթէ վեհերոտներ կամ ծածկամիտներ կան, ինչո՞ւ աւելի բարձր պիտի չհնչէ գիտակցութեան, ինքնաճանաչման ձայնը :

Ի՞նչ կը շահի հայրենիքը, եթէ անդարմանելի կորուստի մը մատնուի մեր ժառանգութիւնը, լուռ մեղսակցութեամբ :

Տակաւին չպարզեցինք լճացումի եւ դասալքութեան բոլոր մեղքերը: Մէկը միւսէն ծանրակշիռ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.

Կը պատմեն թէ երբ Մեծն Աղեքսանդրի բանակը կ'արշաւէր դէպի Կիլիկիոյ դուռները, երիտասարդ աշխարհակալը կը տեսնէ որ զինուոր մը ետ է մնացած, անոր համար որ չի կրնար ցատկել առուակի մը վրայէն :

Կ'աշտանակէ ձին եւ կը սուրայ զինուորին մօտ: Կը հարցնէ .

— Ի՞նչ է անունդ :

— Աղեքսանդր :

Երիտասարդ աշխարհակալը կը գայթակղի՝ իմանալով որ իր փառապանծ անունը կը կրէ կամկար զինուորը: Ու կը հրամայէ.

— Կա՛մ կը ցատկես այս առուակին վրայէն, կամ անունդ կը փոխես :

Եւ հիմա ձեր միտքը բերէք հայկական պանծալի կազմակերպութիւնը, որուն հիմը դրուեցաւ Պոլսոյ մէջ, եւ որ դափնեպսակներ խլեց Վոսփորի ափերուն վրայ, իսկ հիմա ազգային հպարտութեան յաղթերգութիւններ կը հիւսէ Սուրիայէն մինչեւ Լիբանան, Եգիպտոս, Կիպրոս, Յունաստան եւ այլուր : Այդ կազմակերպութիւնը կը կոչուի Հայ Մարմնակրթական Ընդհանուր Միութիւն, կամ միայն սկզբնատառերով՝ Հ.Մ.Ը.Մ.:

Այստեղ, Ֆրանսայի մէջ, տարիներէ ի վեր գոյութիւն ունի Միութիւն մը որ մինչեւ այժմ չյաջողեցաւ ցատկել առուակին վրայէն՝ հակառակ այդ փառապանծ անունը կրելուն : Ժամանակ է, կարծեմ, ըսելու այդ Միութեան—Կա՛մ կը ցատկես առուակին վրայէն, կա՛մ կը փոխես անունդ :

Գիտեմ որ անոնց մէջ կան իրական մարզիկներ եւ արժէքաւոր տղաք: Անոնց տեղեն՝ կազմակերպե՛նք մրցում մը, եւ փոխանակ յաղթականին տալու ոսկեայ բաժակ մը, տանք իրաւունքը Հ. Մ. Ը. Մ. անունը կրելու: Իսկ այդ անունը կրելու անարժաններուն ալ թողունք Հ. Մ. Ը. Մ.-ին միւս նշանակութիւնը, որ ծանօթ էր Պոլսոյ մէջ, այսպէս.

— Հօրդ Մօրդ Ըսածը Մ'ըներ = (Հ. Մ. Ը. Մ.):

ԱՐԱՋ

Ուտեստի գիները պիտի աժանցնե՞ն

Կառավարութիւնը կարգ մը նոր որոշումներ տուաւ ուտեղէններու մասին: Ձուկը՝ որ ատենէ մը ի վեր ազատօրէն կը ծախուէր, նորէն պաշտօնապէս որոշուած գիներու նախկին դրութեամբ պիտի վաճառուի: Մեծ քաղաքներու մէջ, կառավարութիւնը բանջարեղէնի եւ պտուղի կարգ մը տեսակներուն համար զեղչեալ գիներ պիտի սահմանէ, որոնք ամէն շաբաթ պիտի հաղորդուին հասարակութեան: Գինեգործները պարտաւոր պիտի ըլլան ամէն ամիս որոշ քանակութեամբ գինի հրապարակ հանելու, փոխանակ իրենց ապրանքը մթերելու եւ չարաշահութեամբ ծախելու: Միեւնոյն ատեն կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք պիտի առնէ նաեւ, որպէսզի արտադրողները կարելի եղածին չափ մեծ քանակութեամբ ուտեղէն ղրկեն Փարիզի ուտեստեղէնի մեծ շուկան (Հալ):

Նոր գիները պիտի որոշուին երկուշաբթի կամ երեքշաբթի:

★ Պետական Խորհուրդը ապօրէն հռչակեց այն յաւելումները զոր կատարած էր ելեկտրական ընկերութիւնը, օրէնքին հրատարակումէն առաջուան գիներուն վրայ :

ԻՍՐԱՅԵԼԻ կառավարութիւնը կ'ամբաստանէ Եգիպտացիները թէ կը բռնաբարեն զինադուլի պայմանները, Հրէական երկու գաղթակայան ռմբակոծելով եւ կարաւան մը կեցնելով: Կոմս Պեռնատոթ ալ իր կողմէ բողոքած է Եգիպտոսի դէմ, որովհետեւ եգիպտական օդանաւ մը յարձակում գործած է ՄԱԿի մէկ օդանաւին վրայ:— Խ. Միութիւնը եւ Իսրայէլ դեսպաններ պիտի փոխանակեն :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ մէջ խորհրդային իշխանութիւնը կը քաջալերէ համայնավարները, որպէսզի ձեռք անցընեն կառավարութիւնը: Ամերիկացիներն են որ այս մեղադրանքը կ'ուղղեն, բայց Ռուսերը կը հերքեն :

Ռուսերը կը խստացնեն Պերլինի պաշարումը

ԵՐԿՈՒ ՄԻԼԻՈՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐ ՑՈՎԻ՞ ՊԻՏԻ ՄԱՏՆՈՒԻՆ

Պերլինի այն շրջանները որ ենթակայ են արեւմտեան պետութեանց գրաւման, այլեւս յարաբերութիւն չունին խորհրդային թաղամասերուն եւ Գերմանիոյ մնացեալ շրջաններուն հետ: Պերլինցիները խոր մտահոգութեան մատնուած են եւ կը վախնան որ պաշարումը տեւական ըլլայ: Խորհրդային շրջանի գերման թերթերը կը շահագործեն այս մտահոգութիւնները, անգործութեան եւ սովի ուրուականը ցցելով ժողովուրդին առջեւ :

Ամերիկեան, անգլիական եւ ֆրանսական հրամանատարները չեն կորսնցուցած իրենց պաղարիւնը : Հանդարտեցնելու համար Պերլինցիները յայտարարեցին թէ՝ մէկ ամիս բաւելու չափ ուտեստ կայ, եւ թէ՝ ամէն պարագայի մէջ, ոչ ոք սովամահ պիտի ըլլայ: Ամերիկացի հրամանատարը միջոցներ ձեռք առաւ, օդանաւով պարէն հասցնելու համար Պերլինի ամերիկեան զինուորներուն եւ սպասարկութիւններուն: Սակայն, Դաշնակիցներու դժուարութիւնները կ'աւելնան հետզհետէ: Գրաւման գօտիները իրարմէ բաժնող սահմանագծի վերջին կէտին վրայ, Ռուսերը հանած են Պերլին – Համպուրկ երկաթուղիի ձողերը: Ուրբաթ օր ալ, արգիլեցին որ իրենց շրջանէն որեւէ ուտեղէն փոխադրուի Դաշնակիցներու գրաւման ենթակայ շրջանները: Պերլինի խորհրդային անթենը յայտարարեց թէ՝ այս շրջաններուն մէջ պարենաւորումը հետզհետէ աւելի պիտի դժուարանայ յառաջիկային :

Խորհրդային պաշարումին պատճառով ստեղծուած ծանրակշիռ կացութեան հետեւանքով, Պերլինի քաղաքապետութիւնը որոշեց կոչ մը ուղղել ՄԱԿի ընդհանուր ժողովին, օգնութիւն խնդրելով ստիպողաբար :

★ Պաշարման հետեւանքով, Պերլինի արեւմտեան շրջանին երախաները պիտի զրկուին թարմ կաթէ, որուն հայթայթումը երաշխաւորած էր չորս պետութեանց համաձայնութիւնը:— Սեւ շուկան կը բանի անընդհատ, օգտուելով դրամի փոփոխութենէն: Մէկ արեւմտեան մարքը հինգ խորհրդային մարքի կը ծախեն:— Կը վախցուի որ խռովութիւններ ծագին, սովի սպառնալիքին հետեւանքով:— Ռուսերը նորանոր խստութիւններ կը գործադրեն իրենց շրջանին մէջ:— Հոսանքի դադարման հետեւանքով, Պերլինի ժողովուրդը հազիւ երեք ժամ ելեկտրականութիւն կ'ունենայ 24 ժամուան մէջ:— Խորհրդային անթենը կը ծանուցանէ թէ բանուորները կը սպառնան գործադուլ յայտարարել, սովի հեռանկարին առջեւ:

Զօր. Հաուըլ, Պերլինի ամերիկեան հրամանատարը, «յիմարական» կոչեց մայրաքաղաքը սովի մատնելու ռուսական սպառնալիքը :

Ի՞ՆՉ ԿԸ ԽՈՐՀԻՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ՄԷՋ

Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ Դաշնակիցները երեք կերպով միայն կրնան վերջ դնել Պերլինի պաշարումին .— 1. Կռուով ցոյց տալ եւ այսպէսով ստիպել Ռուսերը որ որոշեն թէ կ'արժէ՞ կռիւ յարուցանել Պերլինի համար.— 2. Զգել Պերլինը, եւ այսպէս, պարտուած հռչակուիլ,— 3. Բանակցութիւն փորձել :

Կ'երեւայ թէ Դաշնակիցները այս երրորդ միջոցը կը նախընտրեն: Կ'ըսուի արդարեւ թէ, յառաջիկայ 48 ժամերուն մէջ, երեք Դաշնակիցները դրական եւ համրնթաց ձեռնարկ մը պիտի կատարեն այս ուղղութեամբ: Անշուշտ, հաւանական չէ որ բոլոր վէճերը կարգադրուին : Առ այժմ, արեւմտեան պետութիւններու ջանքը պիտի ըլլայ վերջ տալ գոնէ «երկու մարքերու կռուին», դրամական եւ մասնագիտական գետնի վրայ: Այս նպատակով, Ուաշինկթըն, Լոնտոն եւ Փարիզ տեւական շփումի մէջ են: Այս հաշտարար տրամադրութեանց իբրեւ առաջին արտայայտութիւն ցոյց կը տրուի զօր. Կանըվալի նամակը՝ ուղղուած Պերլինի խորհրդային հրամանատարին : Զօրավարը ցաւ կը յայտնէ որ կարելի եղած չէ համաձայնիլ Պերլինի մէջ միակ դրամ մը շրջաբերութեան դնելու մասին :

Բրիտանական դահլիճը լսեց բացատրութիւնները՝ Պերլինի հրամանատար զօր. Պրաունճոնի, որ յատկապէս Լոնտոն եկած էր պարզելու համար գերման մայրաքաղաքին կացութիւնը :

Այս ունկնդրութենէն ետք, Պէվին երեսփ. ժողովին մէջ յայտարարեց թէ կացութիւնը «փափուկ» է, թէեւ մտահոգութեան տեղի չկայ առ այժմ: Պատասխանելով Իտընի հարցումին թէ՝ դաշնակիցները պաշտօնապէս հաղորդա՞ծ են Ռուսերուն՝ իրենց դիրքը Պերլինի մասին, արտաքին նախարար «այո» ըսաւ: Աւելցուց թէ՝ Անգլիա չի կրնար ընդունիլ որ ուրիշ միակ պետութեան մը հաստատած դրամը միայն շրջաբերութեան մէջ ըլլայ Պերլինի մէջ, ուրիշ բան եթէ այս դրամը Չորս Մեծերու հակակշռին տակ դրուի :

«Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ»

ԱՄՈՒԼ ՅԱՒԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Յօդուածներ կան որ երկրի մը մտայնութիւնը ու մշակոյթին մակարդակը ցոյց կուտան: Ատոնց մէկն է «Սովետական Հայաստան» ամսագրին եղած արտատպումը «Յառաջ»ի Յունիս 20ի թիւին մէջ: (Մէկ տարի առաջ գրուած՝ ինչպէս կը յայտնուի խմբագրական ծանօթութենէն, բայց միշտ այժմէական: Խ. Հայաստան երկար ատենէ ի վեր դադրեցուցած էր իր թերթերուն եւ գրքերուն առաքումները: Այս պայմաններուն մէջ, երբ, հրաշքով մը, «Յառաջ»ի խմբագրատունը կ'իյնայ «սովետական» ամսագիր մը, ժամանակը նկատի չառնուիր այլեւս):

Յօդուածներ կան որ արժէք մը չեն ներկայացներ, բայց կը հետաքրքրեն մեզ, որովհետեւ մեր հայրենիքէն կուգան եւ կը պարզեն անոր ընդհանուր նկարագիրը: Ատոնցմէ մէկն է վերոյիշեալ գրութիւնը: Խորագիրը՝ «Սովետական գրականութեան հայրենասիրական ոգին»:

Սիրաս, անոր հեղինակը, ամէն ճիգ կը թափէ փաստելու համար թէ Հայաստանի մէջ շատ կարեւորութիւն կը տրուի հայրենասիրութեան: Գրող ու բանուոր, գիւղացի եւ պաշտօնեայ ունին հիմնական նպատակ մը «օգտակար լինել «սովետական հայրենիքին»: (Հայաստան բառը մէկ կամ երկու անգամ կը յիշուի միայն, ու գրողը կամայ ու ակամայ՝ շփոթութիւն մը կը ստեղծէ Հայաստանի եւ Ռուսաստանի միջեւ: Ուրիշ կերպ ալ չէր կրնար ընել արդէն, քանի որ իրական է այդ շփոթութիւնը: Աչքերը ուղղուած են նոյն ատեն մէկուն եւ միւսին ու «սովետական հայրենիքը» ճարտար սահմանում մըն է, առաձգական սահմաններով):

Հմայեակ Սիրաս գովեստներ կը հիւսէ նաեւ «սովետական հայրենիք»ին շուրջ, կը բացատրէ անոր դերը. «Հայրենիքի ջերմ շնչի տակ են կազմաւորւում մեր մարդու գաղափարները, աճում նրա ընդունակութիւնները»: Ան կը դիմէ նաեւ Շիրազին, Դ. Դէմիրճեանին, Ն. Զարեանի եւ Սարեանի գրական գոհարներուն, որպէսզի տարակոյս չըլլայ այս մասին: Յօդուածը կը վերջացնէ Իսահակեանի անունով, ինչ որ «ափոթէօզ» մըն է: « Հայ ժողովրդի մեծագոյն բանաստեղծ Աւետիք Իսահակեանը ասել է.

Դու նորից ծաղկել, ցնծում ես նորից ...

Յօդուածին հիմնական կէտը սակայն եւ դիտումնաւոր մասը այն է թէ մեծ տարբերութիւն մը կայ հին եւ նոր հայրենասիրութեան միջեւ: Դարաշրջան մը անցած է Րաֆֆիէն մինչեւ Դէմիրճեան: Նախկին հայրենասիրութիւնը նրաց էր եւ կը վերջանար միշտ յուսահատութեամբ, մինչ նորը հաւատք եւ խանդավառութիւն է: Հին հայրենասէրը հայ ժողովուրդին եւ աղքատդասակարգին դժբախտութիւնը կ'երգէր: Սովետական երգիչը, ընդհակառակն, «առնական» տաղերով կը պանծացնէ Հայաստանի շինարարութիւնն ու երջանկութիւնը ժողովուրդին:

Յօդուածին ամէնէն ցայտուն մասն է այս բաղդատութիւնը եւ անոր է որ պիտի կառչիմ աւելի: Նախ քան այդ՝ սակայն քանի մը խօսք տակաւին:

Սիրասի գրիչը աջ ու ձախ կը տատանի խանգարուած կողմնացոյցի մը սլաքին պէս: Ան լայնամտութեան մը ապացոյցը կը նկատէ այդ տատանումը, բայց մենք գիտենք թէ սարկամտութիւն մըն է միայն: «Սովետական գրականութեան բնորոշ ոգին, կ'ըսէ Սիրաս, այն է, որ հայրենասիրութիւն քարոզելով, նա չի սահմանափակւում ազգային նեղ պատեանում, նրա հորիզոնները լայն են, նրա հայրենասիրութիւնը խարսխուած է ժողովուրդների եղբայրութեան վրայ»: Հաստատ կ'առնեմ վերլուծելէ մեզի համար այնքան ծանօթ այս զառանցանքը, խորհելով թէ Սիրասները ստիպուած են այդպէս գրել: Արտասահմանը պէտք է գիտնայ արդէն ժողովուրդներու եղբայրութեան իրական իմաստը: Արեւմտահայութիւնը իր արեան տուրքը տուաւ խելքի գալու համար: Իսկ եթէ խելքի չէ եկած դեռ, ինչպէս ցոյց կուտան զանազան թեթեւամիտ տարրեր, արեան տուրք մը ունի տակաւին տալիք: Ներելի է «եղբայր» ժողովուրդներու կռթնիլ, երբ ուրիշ ելք չկայ: Բայց ներելի չէ երբ տխմարաբար կը փառաբանուի այդ եղբայրութիւնը:

Պիտի ուզէի որ Սիրասի գրիչը մտածէր մխիթարիչ հեռատեսութիւն մը: Ընդհակառակն իր նայուածքը չերթար սովետներու հայրենիքէն անդին: Արգիլուած է:

Երբ հօս, Սփիւռքի մէջ իսկ կծկուած ու փակ են մտքերը օտար մշակոյթներուն առջեւ, կրնա՞ք երեւակայել Սիրաս մը՝ երկաթէ վարագոյրին ետին ուրկէ ներս արտաքին ոչ մէկ լոյս կը թափանցէ կամ հասածը կ'անցնի տեղական կաղապարէն ու դիալեկտիկային զտիչներէն: Սիրասի լայնամտութիւնը յատուկ է միայն այդ վարագոյրին ետեւ գտնուած մշակոյթներուն, որոնք ի վերջոյ նոյն գոյնն ու ձեւը ունին: Կարելի է չափել նաեւ այսպէս «ժողովուրդներու եղբայրութիւնը»:

Եթէ սիրել պէտք էր ժողովուրդ մը, ամէնէն առաջ պէտք էր կարեկցութեամբ հակել Սփիւռքին վրայ: Հայրենիքի մը պարտականութիւնն է նախ իր ցրուած եւ օտարութեան մէջ լքուած զաւակներով զբաղիլ:

Սիրասներու նեղմտութիւնը չափելի է ամէն կողմէ: Յաւակնոտ է յօդուածագիրը, երբ սովետ քաղաքակրթութեան վրայ կը ճառէ:

Բռնազբօսիկ է ան երբ կ'անցնի ազգային կամ հայրենասիրական գովաբանութեան: Այս ալ հասկնալի է: Օրէնքներն ու վերին թելադրանքները այնքան փոփոխական են բանուորներու հայրենիքին մէջ:

Բայց զարմանալի է որ ամէնէն յանդուգներն իսկ չեն կրնար առանց Pathosի, հարազատ զգացումով մը երգել այդ նոր հայրենիքը: Կեղծիք ու խեղճութիւն են Սիրասի մէջբերած Շիրազի «զողտրիկ տաղերը»: Կեղծիք, ապսպրանք եւ խեղճութիւն Ն. Զարեանի տաղերը: Իսահակեան, որ չկրցաւ աշուղութենէն անդին անցնիլ, ժողովուրդին զգացումները շահագործողի հոգեբանութիւն մը կը մատնէ իր քերթուածին ետին, թէեւ երախտապարտ միայն կրնայ ըլլալ: Ամէնէն բախտաւորն է ...

Հինէն ի վեր մեր բանաստեղծները սովորութիւն ունին գովել ժողովուրդն ու երկիրը: Փառքին ամէնէն դիւրին ճամբան է ասիկա: Գիտութիւն մըն է, որ կ'ապահովէ անուն եւ հաց: Գիտութիւն մը՝ որովհետեւ քերթողը հարկադրուած է մնալ ժողովուրդին մայրին մակարդակին սահմանափակ գիծին վրայ: Եւ հին ու նոր մեր գրողներուն այդ գերութիւնը գրողներու հետ: Կարելի չէ Մալարմէ մը ըլլալ մեր մէջ, ոչ ալ տափակա Միլլէր մը ժողովրդին բարոյ. անկումը մատնանշող մը, ըմբոստացական Վալէրի մը կամ Ժիտ մը: Ինտրա եւ Օշական առին իրենց դասերը: Վերջինը, ինչպէս եւ Կ. Զարեան արագօրէն նահանջեցին: Հայրենասիրութիւնն է միայն որ անմահութեան կ'արժանացնէ մեր գրողները:

Նկատելի է այս գիտութիւնը հինէն ի վեր, բայց՝ ներելի է ան մասամբ: Անցեալին մէջ: Պէտք չէ մոռնալ թէ պէտք էր խանդավառել հայրենազուրկ ժողովուրդ մը, մտածել անոր ազատագրութեան եւ կեանքի պահանջներուն: Հինին մէջ՝ կարելին մաքառման գրականութիւնն էր միայն: Ու պէտք է գոհ ըլլալ եթէ եղան Մեծարենցներ, Վարուժաններ ու Թէքէեաններ որ վայելչութեամբ տարին հայրենասիրութեան այդ շղթաները, բառելով խաղցողներու կողքին:

(Մնացեալը յաջորդով)

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Մ. Կորքի եւ Հայկ. Մշակոյթը

ԽՄԲ.— Կ'ամփոփենք, արեւմտահայ աշխարհաբարով, «Սով. Հայաստան» ամսագրի 1948 Մարտի թիւէն—

Լենինի եւ Ստալինի զինակիցները Շահումեան ու Սպանդարեան իրենց շուրջը համախմբելով բոլշեւիկեան հրապարակախօսներն ու գրողները (Մռաւեան, Յակոբեան, Կարինեան եւ ուրիշներ) մեծ դեր կատարեցին հայ իրականութեան մէջ Կորքին մեծարելու եւ անոր երկերը ժողովրդականացնելու: Շահումեան առաջինն էր որ թարգմանեց Մ. Կորքիի «Մի անգամ Աշնանը» պատմուածքը (գրուած 1901ին): Շահումեան կը գրէր «Մաքսիմ Կորքին ռուս բանուորներուն սիրելին է: Դուրս գալով ժողովրդական « ստորին » խաւէն «ինքնուս — գրող», ան իր մէջ զարգացուց մեծ գեղարուեստական տաղանդ: Հասնելով գրական բարձունքներուն, դառնալով ընթերցող հասարակութեան կուռքը, իր բնական զարգացման ընթացքով եկաւ բանուորներուն մօտ եւ բերաւ անոնց իր գեղարուեստական տաղանդը, կանգնեցաւ անոնց մօտ մէկ դրօշի տակ, դարձաւ անոնց երգիչն ու կենսագրողը»: Շահումեան կ'ըսէ.— «Կորքին պրոլետարական գրականութեան զարդն ու պարծանքն է»: Կորքիի երկերուն գեղարուեստական արժէքի մասին Ա. Մռաւեանը կ'ընդգծէ.— «Այդ երկերը եկան ապացուցանելու որ պրոլետարական աշխարհհայեացքն ու աշխարհզգացումը Կորքիի գեղարուեստական ստեղծագործութեան հզօր թափ տուած են եւ հարստացուցած: ... Իսկ անոր «հէքեաթները ողողուած են խոր, մարդկային անկեղծ սիրով ու մարգարէական հաւատով դէպի մարդկութեան պայծառ ապագան:

Ամբողջ գրքէն կը բուրէ զարմանալի ու վայելիչ լաւատեսութիւն մը, կենսաթրթիռ աշխարհազգացում»: Մռաւեան կը թարգմանէ նաեւ Կորքիի իտալական հէքեաթները, «Պայքար»ի մէջ (1916):

Արտաշէս Կարինեան եւս գնահատելի աշխատանք կատարած է: 1914ին բոլշեւիկեան «Պրաւդա» թերթին մէջ լոյս կը տեսնէ Կարինեանի ընդարձակ յօդուածը Կորքիի իտալական «հէքեաթ»ներու մասին, բարձր գնահատելով Կորքիի խմբագրութեամբ եւ յառաջաբանով հրատարակուած պրոլետարական գրողներու ժողովածուն:

1900ական թուականներուն Կորքին ծրագրած էր հրատարակել Ռուսաստան ապրող ազգութիւններու ազգային գրականութիւններու ամբողջ մատենաշար մը: Ատոնց մէջ էր «Հայ գրականութեան ժողովածուն», որ լոյս տեսաւ 1916ին Փեթերպուրկի մէջ, Մաքսիմ Կորքիի խմբագրութեամբ: Հայ գրականութեան մէջ զետեղուած են Ռ. Պատկանեանի, Ս. Շահազիզի, Գ. Սունդուկեանի, Րաֆֆիի, Յ. Յովհաննիսեանի, Ա. Ծատուրեանի, Ա. Շիրվանզադէի, Յովհ. Թումանեանի, Ա. Իսահակեանի, Վ. Տէրեանի, Դ. Դեմիրճեանի, Մ. Մանուէլեանի եւ այլ գրողներու երկերը: Կորքիի ջանքերով «Հայ գրականութեան ժողովածուի» նիւթերու թարգմանութեան մասնակցած են ռուս նշանաւոր բանաստեղծներ Ալեքսանդր Բլոկը, Վալէրի Բրիւսովը, Բալմոնտը:

« Հայ գրականութեան ժողովածուն» կազմելու եւ խմբագրելու աշխատանքին օգնած է Վահան Տէրեան:

« Հայ գրականութեան ժողովածու»ի մէջ զետեղուած նիւթերէն Կորքին ամէնէն շատ գնահատած է Գ. Սունդուկեանի « Պէպօ»ն: Ստանալով Վ. Տէրեանի բառացի թարգմանութիւնը, Կորքին անմիջապէս ձեռնարկած է անոր գեղարուեստական թարգմանութեան: Աշխատանք է կատարած ոչ միայն «Պէպօ»ի վրայ, այլեւ ժամանակին խմբագրման ենթարկած է « Հայ Գրականութեան» մէջ զետեղուած բոլոր երկերը:

Ալեքսանդր Շիրվանզադէն հայ գրականութեան մէջ Կորքիի տաղանդի առաջին գնահատողներէն մէկն է եղած: Անոր Կորքիի ուղղած մէկ նամակին մէջ կը կարդանք.—«Եթէ ես չվախենայի բոլորին յայտնի Ձեր համեստութիւնը վիրաւորելուց, ապա կ'ասէի, Տիքընսից, Տօստոեւսքուց յետոյ վիպասանական ոչ մի ստեղծագործութիւն ինձ վրայ չի թողել այդպիսի ուժեղ տպաւորութիւն: Իմ կարծիքով ամբողջ գիրքը ռուս ժողովրդի կեանքի, նրա հարստահարուած վիճակի խորհրդանշանն է: Ոչ միայն ռուս ժողովրդի, այլեւ բոլոր ժողովուրդների: Թոյլ տուէք սեղմել ձեր ձեռքը որ համամարդկային գրականութեան այդպիսի հրաշալի կոթող է ստեղծել»:

Կորքին 1916 Փետրուար 1ին կը պատասխանէ Շիրվանզադէի.— «Ձեր գովասանքից ես շատ զգացուեցի... դուք գրող էք, մի մարդ որ ապրում է աշխարհի բոլոր ցաւերով եւ ուրախութիւններով: Ես կարդացել եմ ձեզ եւ լսել ձեր անունը 92թուին Թիֆլիս, եւ 97ին երբ նստած էի Մետեխի բանտում»:

Կորքիի անունին հետ կապուած են Վ. Փափազեանի, Ա. Իսահակեանի, Յովհ. Թումանեանի, Յ. Յակոբեանի, Նար-Դոսի անունները:

Աւետիք Իսահակեան 1901ին թարգմանեց Կորքիի «Մրրկահաւը» Յովհաննէս Թումանեան 1908ին թարգմանեց «Ձկնորսն ու Ֆէյան» գեղօնը:

Ալազան թարգմանած է Կորքիի հանճարեղ «Մանկութիւն», «Մարդկանց մէջ», «Իմ համալսարանները »:

Կորքի ծանօթ էր ոչ միայն գրականութեան, այլեւ հայկական մշակոյթի միւս մարզերուն եւ անոնց ներկայացուցիչներուն: 1902ին մտերմական յարաբերութիւն կը ստեղծուի մեծ երաժշտագէտ Ա. Սպենդիարովի եւ Կորքիի միջեւ: Նոյն թուականին Սպենդիարեանը երաժշտական գործ կը գրէ «Ձկնորսն ու Ֆէյա»ի բնագրին վրայ, ուրկէ Կորքին չափազանց գոհ կը մնայ:

1902ին Կորքին իր «Քաղքենիներ» թատերգութիւնը նուիրած է Սպենդիարովի «Ֆէյայի երգի» տաղանդաւոր հեղինակին » մակագրութեամբ: 1912ին Սպենդիարովը Կորքիի «Էդելվայս» արձակ բանաստեղծութեան հիման վրայ կը գրէ նոր երաժշտութիւն:

Հայ նշանաւոր քանդակագործ՝ Յակոբ Գիւրջեան մտերմական յարաբերութեան մէջ եղած է Կորքիի հետ: Ան Կորքիի կիսանդրին քանդակած է 1912ին, իսկ երկրորդ քանդակը՝ 1914ին: Երկրորդ քանդակը կը ներկայացնէ Կորքին ամբողջութեամբ իր գրասեղանի մօտ, ստեղծագործելու պահուն:

Կորքիի երկերու պատկերազարդումներէն նշանաւոր են Յ. Կոջոյեանի գործերը: Վարպետօրէն են կատարուած «բանաստեղծութիւններ եւ լեգենդներ» ու պատկերազարդումները:

Կորքիի թատերգութիւններու բեմադրութիւնները կը հանդիսանան հայ թատրոնի պատմութեան զարգացման նոր, աւելի բարձր աստիճանը:

Յայտնի են Թիֆլիսի հայ Դրամատիքական ընկերութեան կողմէ ներկայացուած «Յատակում» 1908, 1909, 1910, 1917ի բեմադրութիւնները. «Յատակում»ը դարձած է նաեւ սովետահայ թատրոնի սեփականութիւնը:

Հայ թատրոնի պատմութեան մէջ առանձնապէս մեծ է «Եգոր Բուլըչէվ»ի ներկայացման հը-

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՆՈՐ ԹԱՏԵՐԱԽԱՂ ՄԸ

Յունիսի վերջը կը լրանայ Փարիզի թատերական եղանակը որ իր ամբողջութեան մէջ պատուաբեր էր մայրաքաղաքին աւանդական համբաւին համար :

Քանի մը ամիս առաջ ակնարկ մը նետելով Փարիզի թատերական կեանքին վրայ, նշանակած էի արժէքաւոր թատերգութիւնները :Ասոնցմէ վերջ ամէնէն կարեւոր դերը խաղաց Գ. Jean PaulSartreի խաղը, «Աղտոտ ձեռքերը» :

Սարթր ծանօթ է ֆրանսական թատերական կեանքին մէջ իր վերջին խաղարկութիւններով որոնց մէջ ամենամեծ տեղը գրաւեց Huis-Closն (Դռնփակ) :

Գոյապաշտութեան (Existentialisme) հայրը գրեթէ միակը մնացած է հաւատարիմ իր սկզբունքներուն եւ փիլիսոփայութեան :

Սարթրի վերջին գործածքը շատ շահեկան եւ նոր էր իր տեսակին մէջ : Նիւթը՝ երիտասարդ եւ ցործօն կուսակցական, մըխանդամատութիւնները եւ յուսախաբութիւնները : Գործիչ մը որ չուզեր ձեռքերը աղտոտել ի շահ կուսակցական տարափոխ սկզբունքներու : Վերջին պատերազմին Պալքանեան երկրի մը մէջ, Ռուսիոյ դէմ պատերազմ յայտարարուած է Գերմանիոյ հետ, բայց կառավարութիւնը առաջարկած է համայնավար կուսակցութեան կազմել դաղտնի կառավարութեան մը որ պիտոք եղած առենը մէջտեղ ելլէ : Կուսակցութիւնը որոշած է մերժել, բայց մէկը կ'ուզէ ընդունիլ : Պէտք է զայն չէզոքացնել : Այդ գործը յանձնուած է երիտասարդ ընկերոջ մը, որ քաղքենի դասէն եկած է եւ իր քարտուղարն է :

Թատերախաղը անշուշտ վարդապետական է. բայց այդ վարդապետութիւնը հասարակութիւնը ինքն է որ կը փնտռէ, տեսնելով փիլիսոփայի սկզբունքներուն ոչնչական (nihiliste) բնոյթը :

Սարթրի հերոսը, մինչեւ ահաբեկչական ձեռնարկը ունի իր որոշումին պատասխանատուու-թիւնը, գիտէ թէ ինչու պիտի սպաննէ, իր սկզբունքները յստակ են իր մտքին մէջ, բայց արարքը կատարած առեն ալ բան չի գիտեր եւ մեքենաբար է որ կը մեռցնէ զայն, երբ դատապարտեալը կը համբուրէ հերոսին կինը : Երկու տարի բանտարկուելէ վերջ, հազիւ ազատած, կը մնայ իրեն ապացուցանել թէ նախանձէն սպաննած է, քանի որ կուսակցութիւնը փոխած է իր տեսակէտները եւ արժանի մը չինելով զոհին, կը դատապարտէր սպանիչը :

Հոդ կը կայանայ ամբողջ խաղին արժէքը եւ ներքին պայքարի բնոյթը : Հերոսը, մաքուր սկզբունքներով մտած շարքերու մէջ, կոյր հաւատքով փարած անոր ծրագրին եւ վարդապետութեան, չի կրնար ըմբռնել անոր քաղաքականութիւնը եւ կը մերժէ իր ձեռքերը աղտոտելու, մերժելով ազատել իր կեանքը իր ամբողջ հաւատքը կորսնցնելու գնով :

Սարթր ունի հաղուադիւտ տաղանդ մը, — թատերական լեզուի վերածել ներկայ կեանքի պատկերը իր յուսահատական հանգամանքով, անոր փիլիսոփայութիւնը, եւ ապրելու ամենօրեայ պայքարը :

Դերակատարները, բոլորն ալ հերոսները ներկայացուցին լաւագոյն ձեւով : Փէռիէ երիտասարդի դերին մէջ, Լիւքէ հին, եւ արդէն քաղաքացի, եթէ ոչ դիւանագէտ, համայնավարի դերին մէջ (որ գոհուեցաւ իր սկզբունքներուն համար) : Տեսնելէ ետքը կ'արժէ կարդալ այդ թատերախաղը, թափանցելու համար ամէն մէկ տողին եւ նախադասութեան, փիլիսոփային ամբողջ վարդապետութեան :

★ Անցեալ երեքշաբթի, Պուա Քոլոմպի Ciné-mat – Clubի ամսական հաւաքոյթներու ընթացքին, ակնոցավաճառ Գ. Կ. Մելիքեան ներկայացուց իր «ամաթէօր»ի ժապաւէնները, սովորական թէ գունաւոր : Նոյն իրիկունը Գ. Մելիքեան բացատրեց enregistrement à domicileը եւ այդ առթիւ նորէն տուաւ 23 ապրիլին ունկնդրուած հաղորդումը (emission) որու ընթացքին կարելի եղաւ լսել սփռողներու հայերէն երգերը եւ վէն (ուտ) : Մեր շնորհաւորութիւնները Գ. Մելիքեանի որ կը ձգտի գեղարուեստին ծառայել իր համեստ միջոցներով :

ԱՐՓԻԿ

մայքը, ներկայացուած 1933ին : Հայկական թատրոնի «Եգոր Բուլչըւ»ի բեմադրութիւնը առաջինն էր Վախտանգովի թատրոնի բեմադրութենէն ետք :

1934ին Սունդուկեան պետական թատրոնին մէջ կը բեմադրուի «Դոստիգա եւ ուրիշներ» թատերգութիւնը : 1937ին կը բեմադրուի «Վասսա Ժելեզնովա »ն : Ասոնցմէ զատ բեմադրուած են «Թշնամիներ», «Վերջիններ», «Քաղքենիներ » :

1928ին Կորքին կ'երթայ Սովետական Հայաստան : Երեւանի մէջ կ'այցելէ թանգարանները, նորակառոյց գործարանները, բանուորական համրակայանները, ջրակայանները : Հանդիպումներ կ'ունենայ աշխատաւորութեան, մտաւորականութեան, գրողներու, նկարիչներու երաժշտագէտներու հետ :

Խոր եւ անջնջելի տպաւորութիւն կը թողու վերածնուած Հայաստանը Կորքիի վրայ իր արուեստով, նպատակայաց աշխատանքով :

Գ. ՅՈՎՆԱՆ

ՊՈՒՏ'Մ ՏԻՏԱՂ

Մ'րխան կը փնտռեն...

Գիր ու գրիչ կնավուրցնելով՝ եւրոպականացած Թուրքերը ...

Մեր մէջ, հաւատացողներ եւ իսկ նախանձողներ ալ չեն պակսիր այս այլակերպումին : Երեմիս մարգարէներ շատ կան մեր մէջ, դպրոց — դպրատուն, գոլէճ — լիսէ տեսած գլուխով :

«Ա՜խ, արժէքը չգիտցանք Տաճկին : Ինչերնի՞ս պակաս էր : Ոչ տուրք, ոչ քարք տ'իտամիքիքէ եւ ոչ ալ մեր լեզուին դպող կար : Ազատօրէն մեր եկեղեցիները կը պայծառանային : Մեր տղաքը Հայուն լեզուն, Հայուն հաւատքը միայն կը ճանչնային : Ի՞նչ ըսեմ սա քօմիթաճիներուն ... Անոնց եթէ մեր մեծերուն պառուէքներուն սականջ կախած ըլլային՝ փաշայի պէս նստած կ'ըլլայինք մեր տուներուն մէջ.. » :

* Հեռուէն թմբուկին ձայնը անուշ կուգայ ձայնը կը տնկուի մտքիս մէջ, երբ կը լսեմ այս ողբերգումները :

Ասոնք կը հաւատան : Թէ՝ Թուրքը քաղաքակրթուած է, յառաջդիմած է եւ իրենց երկիրը դրախտի վերածուած : Երկաթուղիներով, գործարաններով, դրամատուններով պճնազարդուած են Թուրքիան : Ծովերուն վրայ դրահաւորներ եւ օդին մէջ սաւառնակներու տորմիղներ կը սուրան..

Մօլլա Հաճի Մէմիշը, Իփսիզ Քէլ Մուսթաֆան, եւ Զէնճի Քըրան Ֆաթիմէն՝ Շէյքսպիր եւ Կէօթէ կը կարդան իրենց բնագիրներուն վրայէն...

Մեր աղջի օրուան երկրակիցները, կնավուրները մաքրագործելէ, անոնց ունեցած չունեցածը կողոպտելէ, անոնց տուներուն դուռ ու պատուհանները իբրեւ փայտ այրելէ եւ վրան աշուղ եփելէ ետքը, կրկին անվարտի մնացին :

Այլահը երկար կեանք տայ Ինկիլիզին, Մասկոֆին եւ միւս կնավուրներուն որ օգնութեան հասան իրենց եւ Քէմալ մը տնկեցուցին գահին վրայ :

Էհ, առեն մըն ալ այս կերպով քշեցին իրենց երկար — ականջնին :

«Թափմա ջորով չաղացք չի պանիր», կ'ըսէ Թուրք առածը : Բայց Թուրքին ջաղացքը միշտ ալ ջուր թափող մը գտած է :

Այժմս, Սամուէլ ամուեալ օգնութեան համիլիոններ տրամադրելով իրենց

Եւ սակայն այսօր, այդ միլիոններուն ալ տակէն մտած՝ վրայէն ելան մեր ծակ — կարաս Տաճիկները : Թուրք դազէթաները, պատկերազարդ պատմութիւններ կուտան իրենց վաթանին կեանքէն :

Երկիրը գլուխը առեր կ'երթայ : Իրենց ունեցած — չունեցածը զէնքի զինուորի կը ծախսեն : Ձիերուն, էշերուն եւ կովերուն յատուկ կերը երկրին ժողովուրդին են յատկացուցած : Ողջումներ եւ երկրաշարժները գործի վրայ են, գիւղեր ու քաղաքներ փլատակի վերածելով :

Բախտաւոր ժողովուրդ : Աստուած իսկ կ'օգնէ իրեն : Երբ վերէն տեսաւ որ Թուրքերը ջարդելիք կեավուրի սով ունին, փլցնել — աւերելէ ալ յոգնած են, աջակցելու համար իրենց, ջրհեղեղ եւ ժանտ ղրկեց անոնց, որպէսզի չինարարութեան սկսելով՝ իրենց պապենի արհեստէն չշեղին ....

Հիմա մաղդիկը չուարած իրենց շուրջը կը դիտեն :

Վստահ եմ, մտքի հայ ժողովուրդը կը փնտռեն անոնք, խելք եւ շինարարութիւն սորվելու համար : Եւ սակայն, երես չունին արտայայտուելու :

Անշուշտ կը մտածեն որ եթէ Հայեր մնացած ըլլային գոնէ արեւելեան նահանգներուն մէջ, քանըհինգ տարուան մէջ, այդ ետանի կը վերածէին զանոնք եւ իրենք ալ առիթ կ'ունենային վերսկսելու ժառանգական քաջագործութիւններ — բռնութիւն, ջարդ, աւար եւ մնացեալը :

Կ. ՊԵՏՐՈՍ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (36)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԻԱ.

Աղջիկները յանձնեց հինգ զինուորներու, պատուիրելով զգոյշ շարժիլ եւ շուտով հեռանալ կռիւի վայրէն : Ապա ահագին աղմուկով վազեցին Արաբներուն վրայ, ճեղքեցին անոնց շարքերը՝ ճամբայ բանալու համար իրենց, եւ սկսան նահանջել :

Արդէն բաւական տեղ հեռացած էին, երբ Աշոտ Երկաթ նկատեց որ իր զինուորներէն մէկը ետ էր մնացած. արաբական ամբողջ գունդը պաշարած էր այս մենաւոր զինուորը, որ աջ ու ձախ սուրի հարուածներ կ'իջեցնէր եւ կը ջանար ճամբայ բանալ իրեն համար :

Սակայն թշնամիները շատ են. հայ կտրիճը յոգնութեան նշաններ ցոյց կուտայ, հազիւ այլեւս կրնայ շարժել սուրը : Աշոտ Երկաթ կ'ուզէ այն կողմը սլանալ, օգնութեան հասնիլ իր զինուորին, բայց այդ միջոցին կը տեսնէ որ տասը քառ հոգի գրոհ տալով անոր վրայ՝ կը բռնեն զայն, կը խլեն սուրը եւ ամուր չուաններով կը կապկպեն :

Աշոտ Երկաթ աչքերը կը դարձնէ իր խումբին կողմը. մէկը կը փնտռէ, բայց չկայ ան : Դաւիթը չկար իր կտրիճներուն մէջ, ան էր որ գերի բռնուեցաւ Արաբներէն, այն քաջ զինուորն էր որ պակսեցաւ իր խումբէն :

Աշոտի խումբը լեցուեցաւ խորունկ կսկիծով :

Ի՞նչ պիտի ընէր այժմ խեղճ Աստղիկը առանց Դաւիթի .... :

ԻԲ.

Աշոտ Երկաթ կէս օրուան մօտ իր կտրիճներուն հետ կանգ առաւ Շիրակի դաշտավայրին մէջ, բլուրի մը ստորոտը, ուրկէ կ'երեւար Արագածի գագաթը, որ ծածկուած էր սպիտակ ձիւնով :

Տղաքը սկսան ճաշի պատրաստութիւն տեսնել, իսկ Աշոտ Երկաթ քարի մը կռթնած՝ իր հայեացքը դարձուցած էր Արագած լերան եւ լուռ կը նայէր անոր. ոչ ոք կրնար գուշակել ինչ որ տեղի կ'ունենար իր հոգիին մէջ : Սաստիկ տխուր էր ան :

Կը նայէր հեռուն, դէպի ձիւնապատ բարձրութիւնը, դէպի Շիրակի ընդարձակ դաշտավայրը, ուր այդ ժամանակ կը տիրէր կատարեալ ամայութիւն : Կը յիշէր Շիրակի պաղաւէտութիւնը, անոր ցորենի արտերու չքեղ կանաչութիւնը, գիւղացիներուն ուրախ երգն ու պարը, մինչ հիմա, այս նոյն դաշտը, որ երբեմն Շարայի որկորը կը կշտացնէր, սրտաճմլիկ տեսարան մը կը ներկայացնէր :

Ի՞նչ պիտի ըլլար ասոր վերջը :

Կարծես մահաշունչ հովը անթարթի մը մէջ ոչնչացուցեր էր ամէն ինչ եւ աւերեր այն բերրի ու պտղաբեր դաշտերը, որոնք ժիր ձեռքերու աշխատանքով կ'աճէին ու կ'ուռճանային :

Աշոտ փակեց աչքերը, որպէսզի չտեսնէ իր երկրի ամայութիւնը, որպէսզի չխոովի իր սիրտը : Ինք թագաւոր էր Հայոց, դիւցազն էր, հայր՝ իր ժողովուրդին. իր պարտքն էր խնամել ու դարմանել այդ ժողովուրդի բազմազան ու բազմաթիւ վէրքերը :

Բայց ի՞նչ կ'ընէր ինք. կրնա՞ր արդեօք խնամել, զէթ ազատ պահել խեղճ ժողովուրդը անթիւ տառապանքներէ : Ի՞նչ պիտի ընէր միակ մարդ մը, որուն ձեռքն ու ոտքը շղթայուած էին, որուն կեանքին դէմ դաւադրութիւններ ու որոգայթներ կը լարէին նոյն իսկ հայ նախարարները :

— Այո, կ'ըսէր ինքն իրեն Աշոտ Երկաթ, ուշ կամ կանուխ ես կը խորտակեմ հայ նախարարներու եսամոլութիւնը. ուշ կամ կանուխ կը հաստատեմ զօրաւոր իշխանութիւն մը, որմէ կ'ահնածին մեր թշնամիները ե այլեւս չեն համարձակիր անհանգիստ ընելու մեզ : Բայց անհրաժեշտ է որոշ ժամանակ մը հանգիստ ու խաղաղ ապրիլ, որպէսզի կարենամ գլուխ հանել այս գործը :

« Հոգեւորականութիւն մը ունինք, որ կրնար ահագին փոփոխութիւններ մտցնել մեր կեանքին մէջ եւ զօրավիգ կանգնիլ օրինաւոր թագաւորութեան : Այժմ այդ հոգեւորականութեան գլուխն է Յովհաննէս Կաթողիկոսը, որ միայն ողբով կ'անցընէ իր օրերը եւ իր կեանքի ապահովութեան համար կը թափառի այս ու այն կողմ : Ի՞նչ ընեմ ես միայնակ, իմ բուռ մը քաջերովս : Ժողովուրդը, հասարակ ժողովուրդն է որ ոյժ կը կազմէ. անոր մէջ է ազգի փրկութիւնը. բայց ներկայիս այդ ուժը այնքան տկարացած է որ նախ պէտք է զայն ոտքի կեցնել ու ապա միայն վստահ անոր վրայ յենուլ » :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

Կը կարծուի թէ Դաշնակիցները այս ձեւ առաջարկ մը պիտի ներկայացնեն Խ. Միութեան։

Պէվին յայտնեց նաեւ թէ՝ փոխուած չէ Անգլիոյ տեսակէտը Պերլինի մասին։ Արտաքին նախարարը յայտարարած էր.— Մայիս 4ին.— «Մենք իրաւականօրէն Պերլին կը գտնուինք եւ հոն պիտի մնանք»։

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

★ Զօր. Քլէյ հաղորդեց թէ ծրագիր մը կը մշակուի Դաշնակից երեք պետութեանց սերտ գործակցութեան հիման վրայ, «օրպէսզի գործադրուին Լոնտոնի մէջ տրուած որոշումները»։ Կազմակերպութիւնը պիտի հաստատուի ամերիկեան, անգլիական եւ ֆրանսական զինուորական իշխանութեանց եթէ ոչ ամբողջական գոնէ մասնակի ձուլումով։

Ամերիկացիները զինուորական լեզուով կ'ուզեն խօսիլ այսուհետեւ։ Գիտի հասկցնեն Ռուսիոյ թէ՝ այն ատեն միայն պիտի հաւանին Գերմանիոյ մասին Զօրսերու ժողով մը գումարել, երբ Մոսկուա այս անգամ շատ լուրջ եւ շատ լայն զիջողութիւններ ընէ։ Վարշաւիայի մէջ Մոսկուայի բռնած բաղդատաբար հաշտարար ընթացքը հակասական չի նկատուիր անոր հետեւած բիրտ քաղաքականութեան, Պերլինի մէջ։ Մայիսէն ի վեր, Քրէմլինի սկսած յարձակողականը հաշտութեան համար, զանազան փուլերէ կ'անցնի, որոնց ամէնէն սուրը «Պերլինի պայքարն» է ապահովաբար։ «Հաւանեցէք բանակցելու մեզի հետ — կ'ըսեն Ռուսերը,— ապա թէ ոչ կը ստիպենք ձեզ որ Պերլինէն մեկնիք. եւ մենք այս քաղաքը կը դարձնենք գերման արեւելեան Պետութեան մը մայրաքաղաքը»։

Կատաղի կռիւներ Մակեդոնիոյ լեռներուն մէջ

Յունաստանի սպարապետը, Զօր. Եածիս, յայտարարեց թէ կառավարական զօրքը յառաջ կը խաղայ համաձայն զինուորական ծրագրին, բայց ապստամբներու ճակատը չէ ճեղքուած տակաւին, Կրամոսի շրջանին մէջ։ Բանակը կատաղի դիմադրութեան կը հանդիպի ապստամբներուն կողմէ որոնք դիրք բռնած են բնական ամրութեանց մէջ եւ մեծ քանակութեամբ ռազմանիւթ կը սպառեն։ Ականներ նաեւ ծանր թնդանօթներ եւ ականներ տեղաւորած են ամէն կողմ, ինչ որ կը դժուարացնէ յառաջխաղացութիւնը։ Զօրավարին յայտարարութեան համաձայն, բանակին կորուստը այնքան մեծ չէ, իսկ ապստամբներուն կորուստները «շատ ծանր են»։

Ապստամբներու անթելը հաղորդեց թէ կառավարական զօրքը ետ մղուած է, մեծ կորուստներով։

★ Աթէնքէն հաղորդուած ուրիշ լուրի մը համաձայն, զօր. Մարկոս եւ իր սպայակոյտը ետ մղուած են իրենց ամրոցէն, Ալպանիոյ սահմանագլուխին վրայ։

★ Նոյն աղբիւրին համաձայն, կատաղի կռիւ մը տեղի ունեցաւ ազգային պահակներուն եւ 1000 ապստամբներու միջեւ, Զահարու գիւղին մէջ (Պելոպոնէս)։ Ապստամբներուն կորուստը կը հաշուեն 170 հոգի։

★ Գնդակահարուեցան 27 հոգի, որոնք մահուան դատապարտուած էին վերջերս։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՊԱՆԻՈՅ ԽՆԴԻՐԸ քննելու համար բանաձեւ մը առաջարկեց Ապահովութեան Խորհուրդին սովետ պատուիրակը, Կրոմիքօ։ Ժողովը մերժեց այս առաջարկը, դիտել տալով թէ իրաւունք չունին միջամտելու երկրի մը ներքին գործերուն։

ԼՈՆՏՈՆԻ նաւահանգիստի 19.000 բանուորները կը շարունակեն գործադուլը, հակառակ իրենց իսկ վարիչներուն ազդարարութեան։ Եօթը վարիչներ հրաժարեցան։ Զինուորներ կ'աշխատին բանուորներուն տեղ։

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ կը ծաւալին Իտալիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ, մեծ մտահոգութիւն պատճառելով կառավարութեան։

205.000 ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐ ընդունելու համար քուէարկուած օրէնքը Յունիս 25ին ստորագրուեցաւ Մ. Նահանգներու նախագահին կողմէ։

ԿԱԹԻ ՏԱԳՆԱՊԸ դեռ երկու տարի պիտի շարունակուի Եւրոպայի մէջ, համաձայն Միացեալ Ազգերու միջոցաւ կատարուած քննութեանց։ Հացի կտրօնը կրնայ ջնջուիլ ժամանակի ընթացքին, ցորենի հունձքը աւելցած ըլլալով։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահութեան հանրապետական թեկնածու Տիուի այնքան վստահ է իր ընտրութեան վրայ որ, հիմակուընէ կը պատրաստուի կազմել իր ապագայ դահլիճը։ Թեկնածուն մեծ բարենորոգումներ կը խոստանայ, միեւնոյն ատեն ազդարարելով թէ ռեւէ համաշխարհային պիտի չձգէ պետական պաշտօններու մէջ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը՝ այս երկուշաբթի ժամը 8.30ին, իր ակումբին մէջ։ Պիտի խօսի Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ։ Նիւթ՝ «Դաշնակցութեան քաղաքական եւ տնտեսական սկզբունքները»։

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ընկերական ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Գոմոնի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները 29 Յունիս կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, եկեղեցիին սրահը։ Օրակարգ.— զեկոյց պատգամաւորական ժողովի եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան։

ՀԱՄԱՒԱՐԺԵՐԻՆԱԿԱՆ Փարիզի Հայր. Միութիւնը վերակազմելու համար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին փարիզեան շրջանիս երկսեռ հայրենակիցները անխտիր, այս շաբաթ 3 Յուլիս, իրիկունը ժամը 8.30ին, Ազգ. տան մէջ, 32 rue de Trévise, Paris (9)։ métro Cadet։ Ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ փրոֆէսէօր Խայիկեանը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԳՈՄՈՆԻ ՄԷՋ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Կը ծախուի Գ. Խ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ քով

324 Chemin de St. Julien

ԼԷՅԼԱ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

29 Յունիսին, ժամը 9ին Սալ տը լա Շիմի

28 rue St. Dominique Մուտքը 150 եւ 100 Ֆր.

Ուշադրութի՛ւն, ուշադրութի՛ւն Մեծ դաշտահանդէս

Կազմակերպուած Փարիզի շրջանի Հայ Արիներու եւ Արենուշներու կողմէ, կիրակի 27 Յունիս Շավիլի անտառներուն մէջ։ Իջնել Մօնփառնասի եւ Էնվալիտի Շավիլի կայարանները եւ հետեւիլ առաջնորդ Արիներուն։ Անձրեւի պարագային պատսպարութիւնը ապահովուած է։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire: SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 29 JUIN 1948 Երեքշաբթի 29 ՅՈՒՆԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année № 5379—Նոր շրջան թիւ 988 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երկու տարուան ընթացքին, 1946ին եւ 1947ին, մօտաւորապէս 86.000 տարագիրներ փոխադրուեցան Հայաստան։

Իսկ այս տարի՞։ Որ եւ է ստոյգ տեղեկութիւն չունինք, բաց ի այն զեկոյցներէն եւ լուրերէն որ հրատարակուեցան թերթերու մէջ։

Այսպէս, ամիսներ առաջ պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ թէ 2000 հոգի պիտի փոխադրուին Ֆրանսայէն, ինչպէս եւ Եգիպտոսի երկրորդ կարաւանը, որ յետաձգուած էր անցեալ տարի։

Վերջերս Ռումանիայէն փոխադրուեցան հազար հոգի, որոնք բնա կապած էին անցեալ տարի, ուրիշ հարիւրաւոր դժբախտներու հետ։

Իսկ տարագիրներու ամէնէն թշուառ կարաւանը, իրանեանը, որ կը բաղկանայ իսկապէս «պրոլետար» գիւղացիներէ, բոլորովին լքուեցաւ այս տարի ալ։ Եւ այժմ նորէն կը տեղաւորուի ուրիշ գիւղերու մէջ, ինչպէս հաղորդեց Բարեգործականի Թեհրանի մասնաճիւղը, պաշտօնական զեկոյցով մը։ (10 Մայիս)։

Անցեալ տարի 70.000 խոստացած էին, (եօթը հազար Ֆրանսայէն), հազիւ կէսը կրցան փոխադրել։ Այս տարուան առաջին վեց ամիսները գլորեցան, առանց նոր յայտնութեան։

Ուրեմն, թիւը թուլցած, եթէ ոչ կասած է, մէկ տարիէն միւսը։ Դժուար թէ կարենան աւետաբեր լուրեր հաղորդել, տարուան մնացեալ ամիսներուն համար։

Ոչ կը զարմանանք, ոչ ալ կը մեղադրենք։

Ծանծաղամիտներ կամ ծածկամիտներ միայն կրնային ուրիշ բան սպասել։

«Սահմանը նեղ ա», չի կրնար հարիւր հազարներ ընդունիլ եւ տեղաւորել։

Երկիրը աղքատ է, չի կրնար տասնեակ հազարաւոր տուներ շինել եւ պատրաստել։

Կարգուսարքը դաժան, ապրուստի պայմանները տաժանելի են։ Տարիներ պէտք է անցնին, որպէսզի նորեկ բազմութիւնները կարենան վարժուիլ եւ հանդուրժել։

Միայն մենք ենք որ պարբերաբար կը յիշեցնենք այս «հակահայաստանեան» ճշմարտութիւնները, որպէսզի գացողները գիտնալով երթան, ոչ թէ երազներ հիւսելով։

Ահաւասիկ վաւերական վկայութիւն մը, բուն իսկ աղբիւրէն։ Ռումանիոյ «յառաջդիմական» կազմակերպութեան, «Հայաստանեան Ճակատ»ի խմբագիրն է որ կը պատմէ, դեռ նոր վերադարձած՝ Երեւանէն.

— «Եթէ քիչ մը պակաս ֆաբրիքաներ շինէին, այդքան շատ ասֆալթապատ փողոցներ շինել չուզէին եւ մանաւանդ եթէ 100.000 ներգաղթող ներս չառնէին, այսօր երկրի ժողովուրդը շատ աւելի հանգիստ կ'ապրէր եւ մեր կառավարութիւնն ալ այսքան գլխացաւանք չէր ունենար»։

Երեւանի բանբերը այդ «գլխացաւանքներու» մասին ալ որոշ գաղափար կու տայ, պատ ի պատ խոստովանութիւններով։

Հաստատելով հանդերձ թէ «ներգաղթողներու մեծագոյն մասը համբերութեամբ տարեր է սկզբնական շրջանի մանր մունր եւ անխուսափելի դժուարութիւնները», կը շարունակէ.

— «Սակայն կային նաեւ անբարեխիղճ, անկարգապահ, անհնազանդ մարդիկ, ծոյլեր եւ սփեքուլանթներ, որոնք փոխադրուեր են քաղաքէ քաղաք, չեն տեղաւորուեր, մէկ աշխատանոցէն միւսը անցեր են, խանգարելով պլանային աշխատանքները, տուժեր են իրենք եւ նեղութիւն պատճառեր են մեր կառավարութեան»։

«Յառաջդիմական»ներուն կը թողունք բանալ այս եզովպոսեան նախադասութեան բոլոր ծալքերը, իբրեւ բանալի գործածելով իրենց ստացած աւետաբեր նամակները...

Ուշագրաւ է որ, «Հ. Ճակատ»ի խմբագիրը մասնաւորապէս յորդոր կը կարդայ իր հայրենակիցներուն, որպէս զի զգուշանան «անկարգութիւններէ եւ անհնազանդ երեւոյթներէ»։

— «Շատ դժուարութիւններ կը հարթուին, շատ նեղութիւններէ կ'ազատի մարդ, միայն կարգապահութիւն եւ համբերութիւն պէտք է»։

Այս տողերուն իմաստն ալ անշուշտ շատ լաւ կ'ըմբռնեն իրագէկները, «Հայաստանագէտ»ները։

Շատ աւելի կարեւոր յայտնութիւն մը, նոյն աղբիւրէն։ Ջուր ու ցամաք, բայց եւ այնպէս պերճանք։

Շ.

Հոգեհանգիստ Ա. Ահարոնեանի համար

Ողբացեալ Ա. Ահարոնեանի մահուան քառասունքին առթիւ, կիրակի օր հոգեհանգիստ կատարուեցաւ Փարիզի Հայոց եկեղեցին։ Արարողութեանց կը նախագահէր Արտաւազդ արք.։ Ներկայ էին հանգուցեալին ազգականները եւ ուրիշ ծանօթ հայրենակիցներ, Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութեան անդամները որոնք Փարիզ եկած էին Ալֆորվիլի մրցումին առթիւ եւն.

Արարողութենէն վերջ, քաղաքէն եւ արուարձաններէն ընկերներ խմբովին այցելեցին Ահարոնեանի դամբարանը, Père Lachaise. Այս առթիւ ծաղկեպսակ մը դրուեցաւ Հ. Յ. Դ. «Եգիպտացի» կոմիտէէն, իսկ Շ. Միսաքեան կարճ բանախօսութեամբ մը պարզեց հանգուցեալին գրական եւ քաղաքական գործունէութեան գլխաւոր գիծերը։

Մարսէյլ-Ալֆորվիլ մրցում

Կիրակի օր տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի խումբին եւ Ալֆորվիլի Ֆութպօլի խումբին բարեկամական մրցումը, Շարանթօնի քաղաքապետական դաշտին վրայ։ Ներկայ էր խուռն բազմութիւն մը, հակառակ անձրեւոտ օդին, ինչպէս եւ Ալֆորվիլի քաղաքապետը եւ օգնականը։ Հայրենակիցներ եկած էին հեռաւոր արուարձաններէ ալ։

Երկու կողմերն ալ կը խաղային վարպետօրէն, երբեմն շատ բուռն։ Առաջին կիսախաղին Ալֆորվիլը շահած էր երկու նշանակէտ։ Յետոյ շահեցաւ երեք եւս, իսկ Մարսէյլը՝ միայն մէկ։ Ուրեմն խաղը վերջացաւ Ալֆորվիլի խումբին յաղթանակով, 5—1։

Մրցումէն վերջ քաղաքապետը եւ իր օգնականը յաղթական խումբին յանձնեցին բաժակը եւ մարզական Միութեան խորհրդանշանը, մետաքսի վրայ բանուած։

Մարսէյլի խումբը յոգնած կ'երեւար ճամբորդութենէն, իսկ երկու կարեւոր խաղացողներ բացակայ էին։

Ամէն պարագայի մէջ, երկու կողմերն ալ գոհունակ էին իրենց խաղարկութեամբ։— Ա.

ՊԷՐԼԻՆԻ ամերիկեան շրջանին ոստիկանութիւնը մէկ ժամ վար դրաւ մարէշալ Սոքոլովսքիի ինքնաշարժը, արագութեան չափը անցուցած ըլլալով։ Ոստիկանները ռուսերէն չգիտնալով, չեն ճանչցած խորհրդային հրամանատարը։ Ամերիկացի հրամանատարը ներողութիւն խնդրեց, բայց Ռուսերը գոհ չմնալով բազմաթիւ Ամերիկացիներ եւ Գերմաններ ձերբակալեցին իրենց շրջանին մէջ։

ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐ ՀՐԵԱՆԵՐ ՋԱՐԴՈՒԱԾ ըլլալով պատերազմի ընթացքին, Ռումանիոյ մէջ, 54 ամբաստանեալներ 15 տարիէն մահ բանտարկութեան դատապարտուեցան շաբաթ օր։ Չորս հոգի անպարտ արձակուեցան։ Ամբաստանեալներէն միայն 32 հոգի ներկայ էին, մնացեալները դատապարտուեցան ի բացակայութեան։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ կատաղի կռիւներ կը մղուին Թեսալիոյ մէջ։ Ապստամբները քանդած են բանակին պարենաւորման գլխաւոր ճամբան։ Հինգ գիւղեր աւերի տրուած են Էլասոնի շրջանին մէջ։ Կռիւները կատաղօրէն կը շարունակուին Կրամոս լերան ստորոտը, Ալպանիոյ սահմանագլուխին մօտ։ Կառավարական զօրքը գրաւած է կարեւոր բարձունք մը, Գուֆօս լեռը, զօր. Մարկոսի գծին առաջին դիրքը, եօթը օր կռուելէ վերջ։

ՄԱՐՇԸԼԻ ԾՐԱԳՐԻՆ գործադրութեան եղանակներու մասին համաձայնութիւն գոյացաւ Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ, որոշ զիջումներ կատարած ըլլալով։ Կը սպասուի ազգ. ժողովին վաւերացման, հինգշաբթի կամ ուրբաթ։

ՄՍԱՎԱՃԱՌԻ ԽԱՆՈՒԹՆԵՐԸ երէկուընէ ըսկսեալ բաց պիտի ըլլան շաբաթը հինգ օր,—երեքշաբթի, հինգշաբթի, ուրբաթ, շաբաթ, կիրակի։

ԹԵՐԹԵՐՈՒ ծանր կացութիւնը քննուեցաւ Ազգ. ժողովին մէջ։ «Իւմանիթէ» կը գանգատի թէ կարգ մը թերթեր նպաստ կը ստանան գաղտնի վարկերէն, իսկ ինք ստիպուած է 6 ֆրանքի բարձրացնել գինը։ Միւսները աւելի ծանր մեղադրանքներ կ'ընեն համայնավար թերթին դէմ։

«Մեղքը Ռուսերուն վիզը»

ԲԱՅՑ ԵՒ ԱՅՆՊԷՍ ԿԸ ՓՈՐՁԵՆ ԲԱՆԱԿՑԻԼ

Պերլին պաշարուած կը մնայ նոյն խստութեամբ։ Քաղաքին խորհրդային պաշտօնաթերթը գրած ըլլալով թէ արեւմտեան դաշնակիցները կը խորհին հեռանալ քաղաքէն, Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը անմիջապէս զեկոյց մը հրատարակեց շաբաթ օր։ Զեկոյցը կ'ըսէ.—

«Թէկլիխէ Ռունտշաու» թերթին մէջ տեղեկութիւն մը հրատարակուած էր Ն. Վեհափառութեան կառավարութեան դիրքի մասին։ Այս տեղեկութիւնը բոլորովին անճիշդ է եւ երբեք չի ներկայացներ բրիտանական կառավարութեան բուն դիրքը։ Ի զօրու կը մնայ այն յայտարարութիւնը թէ մենք պիտի մնանք Պերլինի մէջ։ Բովանդակ աշխարհի հանրային կարծիքը պիտի դատապարտէ խորհրդային կառավարութեան անկարեկիր փորձը պաշարման վիճակ մը ստեղծելու Պերլինի մէջ եւ անճար ժողովուրդը սովի ենթարկելով, քաղաքական առաւելութիւններ ապահովելու ի վնաս դաշնակից պետութեանց»։

«Պերլինի խորհրդային շրջանին միւս թերթերն ալ նոյն դիրքը բռնած էին։ Այսպէս, մէկը առաջին էջին վրայ խոշոր տառերով կը ծանուցանէր թէ Անգլիա չուզեր պատերազմիլ Պերլինի համար։ Իսկ ուրիշ թերթ մը կը հարցնէր.— «Անգլիա պիտի պարպէ՞ Պերլինը»։

Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը յայտարարեց թէ Պերլինի կացութիւնը լրջօրէն կը քննուի Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն հետ։ Պ. Պէվին Լոնտոն կը մնայ, անընդհատ խորհրդակցելով ամերիկեան դեսպանին եւ ուրիշ պատասխանատու անձերու հետ։ Իրենք եւ խորհրդականները միջոցներ կը խորհին, համոզելու համար Ռուսերը թէ իրենց իսկ շահը կը պահանջէ վերցնել փոխադրութեանց, երթեւեկի եւ ելեկտրական հոսանքի արգելքը։

Զօր. Րոպըրթսըն, Պերլինի բրիտանական կառավարիչը, խնդրեց մարէշալ Սոքոլովսքիէն անմիջապէս վերահաստատել կառախումբերու սովորական երթեւեկը Պերլինի հետ։ Այս առթիւ գրած նամակին մէջ կ'ըսէ թէ «մեղքը Ռուսերուն վիզը պիտի իյնայ», եթէ հաղորդակցութիւնները չվերահաստատուին եւ «ահաւոր ու անխուսափելի տառապանքներ» կրէ գերման ժողովուրդը։

Զօր. Քլէյ, ամերիկացի կառավարիչը նոյնպէս տրամադրութիւն յայտնած է վերսկսելու բանակցութիւնները մարէշալ Սոքոլովսքիի հետ։

Ամերիկեան բոլոր տրամադրելի օդանաւերը շարժման մէջ դրուեցան առժամաբար, ուտեստ հասցնելու համար Պերլինի 2.200.000 քաղաքացիներուն։ Մօտ 100 սաւառնակներ պիտի բանին անընդհատ։ Իբր 120 թռիչքներ կատարելով կարելի է 200 թոն ուտելիք փոխադրել։ Պերլինի արեւմտեան շրջանը օրական 2000 թոն ուտեստ եւ նոյնքան ածուխ կը սպառէ։

Գերման համայնավարները կը շարունակեն գրգռել հանրային կարծիքը։ Իրենց առաջնորդը աղաղակեց թէ «տագնապը պիտի չվերջանայ, մինչեւ որ արեւմտեան դաշնակիցները չհեռանան Պերլինէն»։

★ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը շաբաթ օր մանրամասնօրէն պարզեց Պերլինի կացութիւնը, իր կարգին հաստատելով թէ «շատ ծանր է»։ Այս առթիւ խօսելով գերմանական դրամի փոխութեան մասին, ըսաւ թէ ամերիկեան հրամանատարը, զօր. Քլէյ շատ լայն իրաւասութիւններ կը վայելէ եւ աւելի շատ իբրեւ զինուորական կը գործէ քան իբրեւ դիւանագէտ։ Նախարարը խուսափողական պատասխան տուաւ, երբ հարցումներ ուղղեցին ութ արեւելեան պետութեանց համաժողովի մասին որ տեղի ունեցաւ Վարշաւայի մէջ։

Չըրչիլ տագնապ կը կարդայ

Պ. Չըրչիլ շաբաթ օր բուռն ճառ մը խօսեցաւ մօտ 100000 ունկնդիրներու առջեւ, ըսելով թէ կացութիւնը նոյնքան ծանր է որքան Միւնիխի ատեն։ Յետոյ յայտարարեց առանց վերապահութեան.

— «Տարակոյս չկայ թէ Ռուսաստանի համայնավար իշխանութիւնը վճռած է Պերլինէն վռնտել մեզ, Ֆրանսան եւ միւս բոլոր դաշնակիցները եւ Գերմանիոյ ռուսական շրջանը վերածել արբանեակ պետութեան մը, համատիրական ահաւորութեան տակ։ Մենք ամենքս կ'ուզենք պահպանել խաղաղութիւնը, բայց բոլորս ալ մինչեւ հիմա սորված ըլլալու ենք թէ կարելի չէ ապահովութիւն ստանալ տեղի տալով դիկտատորներու, նացի ըլլան թէ համայնավար։ Խաղաղութեան միակ յոյսն է զօրաւոր ըլլալ, գործել միւս ազատասէր ազգերուն հետ համախորհուրդ եւ հասկցնել նախայարձակին, քանի դեռ ուշ չէ, թէ բովանդակ աշխարհը իրեն դէմ պիտի հանենք եւ մենք մեզ ու մեր դատը պիտի պաշտպանենք բոլոր միջոցներով, եթէ մեր վրայ յարձակի դաւաճանօրէն։ Չեմ կրնար երաշխաւորել թէ նոյնիսկ ա—

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄՈՒԼ ՑԱՒԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Պատկերը տարբեր է մեր շրջանին համար, ուր դարձեալ զանազանութիւն մը պէտք է դնել Սփիւռքին եւ Խ. Հայաստանի գրողներուն միջեւ։ Սփիւռքը կրնայ տակաւին շարունակել այս pathos-ը։ Թէեւ աւելի լաւ պիտի ըլլար որ Փարիզի կամ Նիւ Եորքի բանաստեղծը «Միծեռնակ»ի եղանակէն տարբեր երգ մը երգէր, կամ, եթէ հայրենիք ու ժողովուրդ կ'երգէ, գոնէ 1914ի փորփուրներէն աւելի ծանր ըլլայ։ Ամէն պարագայի մէջ՝ նուազ պախարակելի է արտասահմանի գրողին գերութիւնը, քան սորկութիւնը հայրենիքին հողն ու ժողովուրդը վայելող բանաստեղծին։ Մարդ երբ երկիր ունի, կը մտածէ քիչ մը այլեւս տարբեր բաներու եւ ոչ թէ կոլասանքով զոլասանք հիւսել եւ բառերու հետ խաղալ տարին տասներկու ամիս։ Որովհետեւ առիկա հայրենասիրութիւն մը չէ այլեւս, այլ կեղծիք մը, շահագործում մը եւ տեւական ցնդաբանական կրկնութիւն մը։ Իրական հայրենասիրութիւնը այն է որ կը բարձրացնէ երկրին մշակոյթը, եւ մենք վնասակար կը գտնենք նոյնիսկ Սիրասի հայրենասիրութիւնը որ կը նահանջէ Զարենցներէն ու Տէրեաններէն ալ անդին, իջնելով շարունակ մինչեւ վերջին խեղճութիւն եւ en série արտադրութիւն, առանց սէրի եւ տաղանդի։

Օրաթերթի մը սիւնակները թոյլ չեն տար տարածուիլ։ Կ'անցնիմ կարեւորին։ Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ Սիրաս մը իր եւ Խ. Հայաստանի քերթողներուն եւ ժողովուրդին հայրենասիրութենէն աւելի վար կը դասէ հայրենասիրութիւնը անոնց որ կէս դարէ աւելի մաքառեցան խաւարէն դուրս քաշելու համար ժողովուրդ մը՝ ազգային ոգի ներշնչելով անոր եւ մղելով զայն ազատագրական պայքարին։ Գամառ — Քաթիպա, Րաֆֆի, Աբովեան, Ահարոնեան, Զարդարեան, Սիամանթօ, Վարուժան, Թէքէեան եւ ուրիշներ, (կը թուեմ զանոնք առանց կշռելու անոնց տաղանդը) նուա՞զ օգտակար եղած են քան Սիրասները ու միւսները, հայրենասիրական գետնի վրայ։ Նուա՞զ օգտակար եղած են մեր յեղափոխականները, հայդուկները եւ ժողովուրդին մեծ զանգուածը որ կը մասնակցէր հայրենիքին ազատագրութեան գաղափարին։ Սիրաս, գրիչի եւ սոփեստ գրիչի հարուածով մը՝ կ'արժեզրկէ ամբողջ այդ անցեալ դիւցազներգութիւնը, հիմնուելով դասակարգային եւ մարքսեան նեղ ըմբռնումին վրայ։

Բայց, ա՛նշուշտ իր յետին միտքն է հալածել Դաշնակցութիւնը՝ առանց անոր անունը տալու։ Ու կարելի չէ ճշմարիտ ըլլալ յետին մտքով մը։ Անցեալ այդ հայրենասիրութիւնը, դիտենք, ունեցաւ շատ մը տկարութիւններ, թերացումներ եւ նոյնիսկ կոկորդիլոսի արցունքներ յաճախ։ Բայց նո՞րը, այն որով կը պարծենայ Սիրաս, այն սակայն որ իր թոյնը կը նետէ մինչեւ արտասահման, երկպառակութեան, գռեհկութեան, տխմար մոլեռանդութեան եւ ուրացումներու մղելով՝ զանուցիչ Արեւմտահայութիւնը։ Այն որ սորկութիւն մըն է եւ կը սորկացնէ նաեւ արտասահմանի մտաւորականութեան մէկ մասը՝ յանուն յիմարութիւններու, կը չփացնէ զանգուածը ու ազգային գործերուն գլուխը անցնելու հնարաւորութիւն կուտայ ոչ միայն խուժանէն դուրս եկած յետին աղէտին, այլ եւ նոր հարուստին, որ հայրենասիրութիւնն ու համայնավարութիւնը կը խառնէ իրարու, զանոնք արու համար «քօքթէյլ»ներուն ամէնէն կծուն՝ որուն բաղադրութիւնն է վախ, չոեւութիւն, սնափառութիւն, անբանութիւն եւ անտարբերութիւն արեւմտահայ մտաւորականութեան հանդէպ։

«Գիրքը դարձել է ժողովրդական լայն զանգուածների սեփականութիւնը, դարձել է նրանց խորհրդատուն, նրանց դաստիարակը», կը գրէ Սիրաս։

Այսինքն, գրողները, Խ. Հայաստանի մէջ, մտաւորականները որ կազմած են ժողովուրդին կոնակին հեծած նոր դասակարգ մը՝ իբրեւ թէ անդասակարգ երկրի մը մէջ, գրիչ ու գրչակ՝ որ կը վայելեն մեծ առանձնաշնորհներ, երբ զանգուածը կ'ապրի զրկանքով եւ չարաչար աշխատանքով, այս բոլորը կը մտածեն զանգուածին յառաջդիմութեան եւ կը դաստիարակեն զայն։ Աւելի պէտք է հետեւցնել թէ նախահամայնավար մտաւորականները երբեք չեն դաստիարակած ժողովուրդը, չեն մտածած անոր վերելքին։ Պատասխանը բացայայտ է։ Ազգը ամէն բանէ առաջ էր մեր գրողներուն համար ալ, ինչպէս ըսինք վերը երբ բացատրեցինք անոնց գերութիւնը։ Եւ հիմա հերոսութիւն պէտք է նկատել մեր գրողներուն ու վարժապետներուն դերը։ Զանգուածը նոր չէ որ նկատի կ'առնուի։

Տարբերութիւնը հոն է թերեւս որ զանգուածը աւելի հնազանդ ու ընթերցասէր է երկրին մէջ քան հոս, ուր մտաւորականութիւն ու գիրք նուազ յարգուած են վաղուց ի վեր։ Մեր գրողներուն մեղքը հոն է, ներկայիս, որ պէտք եղած խարազանը չեն բարձրացուցած։ Վարժապետ, բանաստեղծ, եւ դերասան կրած են հեզութեամբ այդ անբարտաւանութիւնն ալ՝ երբեմն կտոր մը հացի փոխարէն, երբեմն արհամարհանքով։ Տարած են նոյնիսկ խուժանէն իրենց երեսին նետուած ցեխը, երբ արդէն ընկճուած են ապրուստի ամէնէն ծանր պայմաններէն։ Հոս, ասոնք իրենց մեղքը ունին, քանի որ անհաշտ են իրենք իրենց մէջ եւ իրենք կուտան ցեխին ու հայհոյանքներուն չափը։ Բայց, ի վերջոյ, այդ մեղքին մեծ մասը կ'իյնայ դարձեալ մեր հայրենիքին փոքր կուշտ բայց սորուկ գրողներուն եւ համայնավարութեան։ Անոնք են որ կը մշակեն այդ անիշխանականութիւնը Սփիւռքին մէջ, գրաւելով զանգուածը, որ այլապէս եղած է միշտ աւելի խնկարկու արեւելահայ հատուածին հանդէպ։ Մտքի իր ծանծաղութիւնը աւելի կը յարմարի անոր գրական արտադրութիւններուն քան արեւմտահայ գրականութեան, որ, չըլլալով հանդերձ հեռաւոր, անմատչելի բարձրութեան մը վրայ, կը մնայ միշտ դժուարամերձ որակի իր որոշ առաւելութեամբ եւ լեզուի ճոխութեամբ։

Համայնավարութիւնն ալ սկսած է ոչ միայն մեր, այլեւ աշխարհի բոլոր վարի խաւերը քաշել հրապարակ։ Շահագործումի եւ համաշխարհային յեղափոխութեան ծառայող տարր մըն են անոնք այս նոր վարդապետութեան համար, որ, իր սահմաններէն ներս, դիտենք, իր զանգուածը կը պահէ սորկութեան մէջ։ Սփիւռքի խուժանը գաղափար չունի թէ պէտք է հրաժարի իր բոլոր ազատութիւններէն այն օրը երբ պիտի մտնէ բանուորներու «արքայութենէն» ներս, ուր խօսիլն իսկ յանցանք մըն է։ Ու ըմբռնելի է թէ ինչո՞ւ եւ ինչպէս Հայաստանի ժողովուրդը կը դաստիարակուի այդքան արագ։ Ամէն ոք, գրողն ալ մէջն ըլլալով, կը դառնայ մանկապարտէզի աշակերտ մը՝ երբ իրմէ կը խլուի անհատականութիւնը եւ ապրիլն ու գրելը կ'ըլլան պարտադրութեան մը համաձայն։

Այս բառը մտածել կուտայ ինծի դարձեալ համայնավարութեան վրայ, վասնզի ան, իր սահմաններէն ներս անձնականութիւնները ջնջող այս վարդապետութիւնը, Սփիւռքի մէջ, ծնունդ կուտայ սանձարձակ եւ գռեհիկ անհատականութիւններու։ Պատճառը այն է որ պէտք ունի անոնց, որոնց գլխուն ինք պիտի զարնէ ամէնէն առաջ այն օրը, երբ պիտի արժանացնէ զանոնք իր երկրէն ներս մտնելու բախտին։ Պատճառներէն մէկը դարձեալ այն է որ հակասութիւններու ծով մըն է այդ վարդապետութիւնը որ իր ներդաշնակութիւնը կ'ապահովէ բռնատիրութեամբ։ Բաւական է յիշել աքսորավայրերը, ըմբռնելու համար թէ ինչպէս բացուած են ջրանցքները եւ քաղաքներ կերտուած խորհրդային երկիրներուն մէջ։ Սիրաս կրնայ պարծենալ թէ ամէն ոք լծուած է աշխատանքի։ Փարաւոններն ալ կը պարծենային երբեմն երբ բարձրացնել կուտային բուրգերը հազարաւոր գերիներ զոհելով։

Մենք չենք կրնար պարծենալ Սփիւռքին վարի ու վերի խաւերով, հարուստներով եւ աղքատներով, բացի պզտիկ հատուածէն որ կ'ըմբռնէ ու կը գնահատէ իր մտաւորականներուն գիրքերը, կը յարգէ գրողները եւ կը ջանայ զարգանալ։ Հարիւր մեղադրանքներ ունինք մեր հարուստներուն ուղղելիք։ Բայց Սիրասները պէտք չգիտնան թէ շատ աւելի ճիգի պէտք ունինք զանոնք կարգի բերելու համար։ Երեւան չեն իրարմէ անջատուած դասակարգերը։ Իշխանութիւն չունինք։ Չենք կրնար քալել հարուստներուն դէմ առանց հալածուելու իբրեւ «դաւաճան» եւ «հակահայաստանեան»։ Խաթարումները կուգան նաեւ միջազգային քաոսէն, նիւթապաշտութենէն, բարոյական արժէքներու փլուզումէն եւ գիտութեան ահաւոր յեղաշրջումէն։ Զի՞նչ կ'նայ բարձրացնել խարազանը, նկատի ունենալով նաեւ թէ ջարդէն եւ աքսորէն ճկող այդ բազմութիւնը կ'ապրի իրարմէ անջատ գաղութներու եւ ծանր պայմաններու մէջ։

Այսպէս նոր ու բացառիկ չենք տեսներ առաւելութիւնները որոնցմով կը պարծենայ Հմայեակ Սիրաս։ Մեր պարտուածէն շատ վար են անոնք։ Ու ոչ միայն առաւելութիւն մը չենք տեսներ անոր փողահարած նոր հայրենասիրութեան մէջ, այլեւ կը նկատենք զայն նոյնիսկ թշուառութիւն մը, սահմանափակ մտքով եւ հոգիով, հիմնուած յետին մտքի մը վրայ, յանձնուած ուրացումներու եւ պառակտիչ քարոզչութեան մը, որ տրամաբանելէ եւ սորկացնելէ վերջ Հայաստանի հայութիւնը, կը խաթարէ նաեւ Սփիւռքը։

Ապարդիւն է այդ հայրենասիրութիւնն ալ։ Անտարակոյս՝ հինը աւելի բնական էր, առաքելական եւ ընդհանրական։

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ հաստատեց կառավարութեան այն որոշումը՝ որուն համաձայն պաշտօնանկ եղած էին 70 ոստիկանապետներ եւ ոստիկանական պաշտօնեաներ։ Ասոնք պաշտօնի կոչուած էին Փարիզի Ազատագրութենէն ետք, ոստիկանական նահանգապետ Լիւիզէի կողմէ, հակառակ պաշտօնաբաշխութեան կանոններուն։

Անմոռելի դատավարութիւն

Ազգ մը կ'ապրի, կը յարատեւէ իր պատմութեան, ստեղծագործութեան, հանճարներու, փառքերու ճամբէն քալելով։ Մենք ալ, իբրեւ մէկ մասնիկը մարդկութեան, չենք կրնար խուսափիլ մեր հին ու նոր փառքերու, յիշատակներու ներշնչած պարտականութիւններէն։

Այս մտածումը կը տանջէ միտքս ամէն տարի, երբ կը տեսնեմ որ գաղութներու կարեւոր մէկ մասը ոչ միայն չի մոռնար տօնել իր ծննդավայրին հերոսամարտերը, այլեւ ուսումնասիրութիւններ կը նուիրէ, որպէսզի տարագիր սերունդը կարդայ, սորվի ու ճանչնայ իր անցեալը, ներշնչուի եւ հպարտանայ։

Արդ, ինչո՞ւ Վասպուրականցին, Տարօնցին, Այնթապցին, Ուրֆացին, Հաճընցին, Եդեսացին միշտ նախանձախնդիր, չեն մոռնար, իրենց հերոսամարտերը, կ'ոգեկոչեն անոնց յիշատակներով, իսկ Շ. Գարահիսարցին ահա տարիներէ ի վեր կը մնայ անտարբեր։ Ամէն տարի հեռաւոր ու մօտաւոր գիտակից հայրենակիցներ անհամբեր կը սպասեն որ Լոյս Քաղաքի մեր գրոց բրոցներէն, մեծապատիւ դասէն, քանի մը հայրենակիցներ թօթափեն իրենց անտարբերութիւնը, յիշատակի տօնակատարութիւն մը սարքելով։ Եթէ չունին այս քաջութիւնը, գոնէ կրնան պատարագ մը խօսելով մխիթարել ոգեւայրի մը։ Մեր հերոսները, հայրենիքի համար նահատակուած ռազմիկները այս տարրական մխիթարութեա՞ն ալ արժանի չեն։ Այս մարդկային պարտականութիւննե՞րն ալ «Հակահայաստանեան» կը համարուին ...

Ո՞ւր ես, «Ռազմիկ» Միութիւն, ո՞ւր ես, Շ. Գարահիսարցի հայրենակից։ Ձե՞ս խղճահարիր, Փէռ Լաշէզի գերեզմանատան մէջ թաղուած հերոսին նայուածքէն։ Ո՞վ թունաւորեց քեզ այսչափ շուտ մոռացութեան, դասալքութեան ճամբան բռնելու համար։ Եթէ չես ուզեր լսել արտիդ ձայնը, եթէ բոլորովին այլափոխուած ես, գոնէ հերոսներուդ քաջութիւնը յայտարարէ եւ հպարտացիր։

Պատերազմի ահաւոր տարիները անցան, ջլատուած կեանքը իր սովորական շրջանը մտաւ, ամէն ազգ նոր դառնութիւն ճաշակեց, բայց չվհատեցաւ։ Մենք ինչո՞վ պիտի արդարանանք պատմութեան առջեւ, ի՞նչ համարձակութեամբ հաշիւ պիտի տանք օտարութեան մէջ հասակ նետած սերունդին, երբ կ'անտեսենք մեր անցեալը, երէկուան կսկծալի յիշատակները կամ պատմական քաջագործութիւնները։ Ինչո՞ւ մենք մեզի թոյլ պիտի տանք որ վաղը անոնք մեր երեսին շպրտեն ուրացումի անքաւելի մեղքը ...

Ես կը հաւատամ թէ բոլորս անխտիր, կարօտը ունինք մեր սիրելիներուն, մեր նահատակներուն, քաջամարտիկ հերոսներուն, որոնց սուրերը, անմահ հոգիները գիտակցութեան կը կանչեն մեզ, մանաւանդ այս օրերուն։ Ներշնչուինք անոնց անկորնչելի փառքերով։

Լոյս Քաղաքի հայրենակիցներ, ձեզի կ'ուղղեմ խօսքս։ Երբեք ներելի չէ մոռացութեան դատապարտել մեր պատմութեան ամէնէն հերոսական գոյամարտը։ Ինչո՞ւ մենք ալ գիտակցութիւն, հպարտութիւն պիտի չունենանք ներշնչուելու, ոգեւորուելու մեր հերոսամարտով։ Ինչո՞ւ մենք մեզ կը զրկենք անոր բարոյական ժառանգութենէն։ Մեր ճիտին պարտքը չէ՞ ամէն տարի այս օրերուն պանծացնել մեր քաջարի հերոսներուն յիշատակը։

Աչքերս թաց, սիրտս ուռած, դողով գրի կ'առնեմ այս տողերը, միայն խորհրդածելու համար այն բոլոր հայրենակիցներուն հետ, որոնք իրապէս կը յարգեն մեր նուիրական փառքերուն, հերոսական տառապանքներուն, օրհասական մարտնչումներուն յիշատակը։ Վերապրող Շ. Գարահիսարցիներս թոյլ պիտի տա՞նք որ մարի կրակը մեր պանծալի գոյամարտին։ Ո՞վ չի լսեր արձագանգը վրէժառու համազարկերուն։ Ես կը հաւատամ որ բոլորիս հոգիները կ'ալեկոծին, կուրծքերը կ'ուռին երբ կը վերյիշենք այդ ճակատագրական օրերուն ալեկոծումները։ Չէ՞ որ մէկը բոլորին, բոլորը մէկին համար մարտնչեցան, զոհուեցան ազատութեան կամ մահ աղաղակելով։ Ո՞վ կը յանդգնի մոռնալ Վահանիկներու, Շապուհներու, Գարակէօզեաններու, Ղուկաս աղբարներու վերջին պատգամը։

— «Հա՛, տղաք, զարկէք, ձեր հողուն մատաղ, զարկէք անխնայ, մեր օրն է զարնելու։ Անդրանիկը, Մուրատը, շուտով կը հասնին, պէտք է դիմանալ, զէնքերը անմար թողել, դեռ ապրելու, տոկալու օր ունինք»։

Ո՛հ, այդ վերջին պատգամը, լուսապայծին վերջին կանչը որ դեռ կը կանչէ հոգիս։ Ռազմիկները ճակատ ճակատ մարտնչեցան մինչեւ վերջին ժամը, առանց ընկրկումի մահուան դէմ մահ սփռեցին թուրք խուժանին։ Բոլորը, բոլորը զոհուեցան հերոսաբար։

Հայրենակից, դուն որ ժառանգորդն ես քու

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ

ՇԱՎԻԼ.— Վերջապէս Շավիլն ալ դռհունաւ կութիւնն ունեցաւ տօնելու Հայաստանի անկախութեան հռչակման տարեդարձը. թէեւ ուշ բայց անուշ :

Եւ կարծեմ ինքն էր կը փակէ այս տարի Մայիս 28ի տօ.ակատարութեանց շարքը, թէեւ ուրիշ ատեններ ինքն էր որ կը խլէր առաջնութիւնը այս կամ այն տօնակատարութեան :

Այս անգամ ուշացաւ պարզապէս սրահի խնդրով :

Օրուան նախագահն էր Կապոյտ Խաչի երէց ընկերուհի Տիկին Ս. Տէր Դաւթեան, որ իր. հանդուցեալ ամուսնոյն ,վեթերան Բժիշկի հետ ականատես եղած ըլլալով Մայիս 28ի պատմական դէպքերուն, բացատրեց օրուան իմաստը եւ բեմ հրաւիրեց բանախօսը, ընկեր Ս. Տէր Թովմասեան: Ընկերը փաստացի պարզեց 1918 Մայիսի օրհասական պայքարը, փրկելու համար երկիրը եւ ժողովուրդը, պայքար որ վերջացաւ յաղթանակով, ղեկավարութեամբ Հ.Յ.Դաշնակցութեան եւ մասնակցութեամբ ժողովուրդի քաջարիգաւակներուն, առանց դասակարգի խտրութեան :

Ընկեր Հայկ Սէրէնկիւլեան, որ առաջին անգամ կ'երեւար մեր գաղութին մէջ, իր կարգին ոգեւորուած, բացատրեց իմաստը այն մեծ խորհուրդին որ անջնջելի պիտի մնայ ամէն Հայու սրտին մէջ: Այս առթիւ իբրեւ օրինակ յիշեց Յովհ. Քաջազնունին, որ Մայիս 28ի օր մը գործը ձգելով կ'եւ թայ ատանձին դետի մը ափը ոգեկոչելու այդ երազ օրերը...

Համեստին փայլ կուտար «Րաֆֆի» երգչախումբ խմբերգներով, առաջնորդութեամբ իր ժիրաջան ղեկավարին՝ ընկեր Ս. Յովհաննէսեանի: Մեներգներ ընկերուհիներ՝ Ա. Քէօսէեանի, Մուրատեանի (Պանեօ), Օր. Մ.Էկիզարեանի եւ ընկ. Խ. Մինասեանի կողմէ: Ուղերձ մը Նոր Սերունդի կողմէ (ընկերուհի Պերճուհի Մարտիրոսեան), իսկ արտասանութիւններ ընկ. Բ: Հայկչեանի, ընկերուհի Քնարիկ Օհանեանի եւ փոքրիկներ Մ. Սարգիսեանի, Մ. Մինասեանի եւ Մանուկեանի կողմէ :

Հանդէսը փակուեցաւ Յովհ. Թումանեանի «Եղկրում» պատմուածքին մէկ դրուագով, պատրաստուած՝ Նոր Սերունդին կողմէ, աջակցութեամբ ընկեր Գր. Կիւրեանի որ գիշերը ցերեկին խառնած էր, գործը գլուխ հանելու համար: Գլխաւոր դերակատարներն էին ընկերուհի Վարդուհի Աթանեան եւ ընկ. Գեորգ Թուրիկեան: Յաջող էին իրենց ընկեր եւ ուհիներն ալ իրենց երկերին, Մուսալեռի եւ հայ ֆէտայիներու դերերով:

Ցերեկոյթը վերջացաւ կերուխումով եւ պարերով : Մ. Ս.

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԽԱՑՏԱՌԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԼՈՆՏՈՆ, 21 Յունիս.— Ծանօթ երգիչ Գ. Ֆ. Սաքըզեան, որ մէկ ամիսէ ի վեր Լոնտոն կը գտնուի, Յունիս 17ին երգահանդէս մը սարքած էր, հովանաւորութեամբ Համայնական Խորհուրդին :

Սիրելի «Յառաջ», ի՞նչ մեղքս պահեմ, երբ տեսայ սրահին պարապութիւնը (ներկաներուն թիւը 70ը չէր անցներ), խորապէս յուզուեցայ : Թէեւ Համայնական խորհուրդը իր հովանաւորութեան տակ առած էր երեկոյթը, բայց իր անդամներէն, այսինքն ադաներէն ոչ ոք ներկայ էր, բացի Քիւրքճեանէ եւ Արտաշէս Յարութիւնեանէ, Երգիչը առանց ազդուելու սրահին պարապութենէն, վառեց մեր սիրտերը, իր զգայուն երգերով: Երբ նոր վերջացուցած էր «Կռունկ»ը, հայ հանմեստ այրի մը, որուն ամուսինը, Յոյն մըն է եղած, «քեզի հետ խօսելիք ունիմ, տղաս», ըսելով յուզուած բեմ վազեց: Վերջէն իմացայ թէ տասը անգլ. ոսկի նուէր է տուած: Վարձքը կատար, սիրելի մայրիկ: Նախկին ոքբերէն Խաչիկ Վարդարշակեան, աշխատաւոր, խնդրեց ինծմէ որ բան մը ընենք: «Քսան ոսկի իմ կողմէ», ըսաւ: Խանդավառուած՝ Քիւրքճեանին գացի իր հաւանութիւնը առնելու : «Հաւաքէ ինչքան որ կրնաս», եղաւ պատասխանը: Մեր վաճառական ազգայիններր հասկնալով միտքս, առարկեցին — «Ջըլլայ որ այդպէս բան ընես հրապարակաւ, ամօթ է : Երգահանդէսէն վերջ աւելիով բան մը կ'ընենք» :

Եւ բեմին ետեւը, երգիչին քով երթալով, յուսադրեցին թէ եռապատիկով պիտի վարձատրուի :

Ես ալ ուրախ եւ հանգիստ սրտով աթոռս գրաւեցի: Երգահանդէսը վերջացաւ, անոնք որ «եռապատիկով» պիտի վարձատրէին, թռչունի պէս թռան հեռացան սրահէն: Սմքած աթոռիս վրայ գամուած մնացի ... Վերջապէս ինքզինքս ժողվելով դուրս ելայ սրահէն:— Ի՞նչ եղաւ, Ջալըքեան, բան մը չըրի՞ր: = «Բայց Գ. Քիւրքճեան, ինծի ըսին որ վերջանալէ ետք, իրենք եռապատիկով ...»— : Հա, հա, հա...., քեզ խաբած են : = «Բայց ինչո՞ւ խաբեն..— «Հետաքրքրուէ այդ քեզ խոստացողներով, այն ատեն կը հասկնաս :

Յետոյ իմացայ թէ վերջերս կազմուած Մշակութային Միութիւնը եւ Համայնական Խորհուրդը գժտուած են իրարու հետ: Բայց երգիչը ի՞նչ յանցանք ունի: Ամօթ չէ՞ :

Կ'իմանամ թէ Մանչեսթըրի Հայերը շատ լաւ ընդունելութիւն ըրած են, անշուշտ անոր համար որ, հոն միայն մէկ Միութիւն կայ ...

ՅՈՎՀ. ՋԱԼԸՔԵԱՆ

ԲՈԼՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

բարեհաճ ուշադրութեան կը յանձնենք հետեւեալ կարեւոր կէտերը .—

1.— Հասցէի փոփոխութեան համար ղրկել հին հասցէն, եւ 10 ֆրանք :

2.— Դրամի առաքման ատեն կտրօնին վրայ նշանակել թէ ինչ գումար է,— բաժնեգի՞ն, աւա՞նդ, նուէ՞ր: Անուն եւ հասցէ գրել ընթեռնելի:

3.— Արձակուրդով մեկնողները իրենց մեկնումէն առնուազն հինգ օր առաջ պէտք է կատարեն հասցէի փոփոխութիւնը :

4.— Ուշադրութիւն ընել բաժանորդագրութեան գումարներուն: Պակաս ղրկուած բաժնեգիները հաշուել ղրկուած գումարին համապատասխան ժամանակամիջոցի մը համար:

5.— Արտասահմանի համար եղած նուէր — բաժանորդագրութիւնները հոս կր վճարուին արտասահմանի սակով (10 տոլար կամ 2000 Ֆր.) :

6.— Որ եւ է ծանուցում չի հրատարակուիր առանց կանխիկ վճարման :

7.— Մինչեւ 1948 Ապրիլի (Գ. տարեշրջանի) իրենց պարտքերը չվճարող բաժանորդներու թերթերը կր դադրին առանց ազդարարութեան :

8.— Մինչեւ Յուլիսի վերջ վճարել 1948—1949 ապրիլի (Դ. շրջան) բաժնեգինները:

9.— Խուսափիլ եռամսեայ բաժնեգրութենէ ու մանաւանդ զայն երբեք չհաշուել տարեկանին քառորդին արժէքով:

10.— Անգամ մը եւս կ'արձանագրենք բաժնեգրութեան պայմանները.—

Ֆրանսա եւ Գաղութներ առայժմ 1200 Ֆր. տարեկան, 650 վեցամսեայ:

Արտասահման 10 տոլար կամ 2000 ֆրանք տարեկան, 5 տոլար կամ 1000 Ֆր. վեցամսեայ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ պաշտօնապէս կը հաղորդեն թէ՝ Միաց. Նահանգները եւ եւրոպական երկիրներու ներկայացուցիչները համաձայնած են իւրաքանչիւր պետութեան հետ զատ զատ կնքուելիք պայմանագիրներու մասին: Ամերիկա պայման դրած է որ մինչեւ Յուլիս 3 վաւերացուին այդ պայմանագիրները, այլապէս պիտի չկրնայ դրամ տալ :

ԱՐԴՈՒՆՋԱՐԴԻ յատկացուած օճառներուն պարենաչափը որոշուած է բարձրացնել 150 կրամի մարդ գլուխ, փոխանակ 100 կրամի :

«ԿՆՈՄ Կ ՌՈՆ» ազգայնացուած գործարաններուն համար պատրաստուած կանոնագիրը քուէարկուեցաւ Երեսփ. Ժողովին մէջ 192ի դէմ 345 ձայնով, հակառակ համայնավարներու յարուցած միջադէպերուն :

մարտնչող, աղատասէր սիրելիներուդ, մի թողուր որ անոնց արդար անէծքը թափի գլխուդ, տղերք, եւ տէր դարձիր քեզի կտակուած աւանդին : Եւ մի վհատիր այս օտար այլ ազատ ափերուն վրայ, ինչպէս անոնք չվհատեցան դժոխային պայմաններու մէջ :

Պլիտա (Ալժերիա) ԱՆՇԷՆ ԿԱՐՕՏՈՒՆԻ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ արտաքին նախարարութիւնը բողոքեց Ճուկոսլաւիայի կառավարութեան Թրիեսթէի մէջ ձերբակալուած եւ բանտարկուած ամերիկացի հինգ զինուորներուն համար: Թրիեսթէի համայնավար հրամանատարը յայտարարած էր թէ այս զինուորները ամերիկեան լրտեսական կազմակերպութեան կը պատկանին: Ուաշինկթըն բացարձակապէս կը հերքէ այս ամբաստանութիւնը :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՍԿ, ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔ, Ա. տարի, 1948: Հրատ. Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան : 234 մեծադիր էջ, պատկերազարդ, աշխատակցութեամբ ծանօթ բանասէրներու: Գին 4 տոլար: Հասցէ .— Catholicossat Arménien, Antélias (Liban) :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (37)

ԱՇՕՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԻԲ.

Աշոտ Երկաթ սկսաւ յետոյ ծրագիրներ կազմել մտքին մէջ. մտածեց, թէ ինչպէս պիտի կրնայ իրագործել իր մտադրութիւնները եւ այնքան մանր իշխանութիւններէն զօրաւոր մարմին մը ստեղծել :

Խումբը կրկին ճամբայ ինկաւ, բաւական հանգստանալէ ետք: Բայց Աշոտ Երկաթի մտքէն չէր ելած Դաւիթը. կը մտածէր հնարքով մը ազատել զայն անհաւատներու ձեռքէն: Իր հաւատարմութեամբ ու քաջութեամբ առաջինն էր անոր զինուորներուն մէջ :

Ազատած աղջիկներն ու Աստղիկը տեղաւորեց Հոփսիմեան վանքին մէջ, եւ ինք կրկին սկսաւ պտտիլ Մասիսի փէշերուն տակ, ուր կորսնցուց Դաւիթը. ամէն կերպ կ'աշխատէր տեղեկութիւններ հաւաքել անոր մասին, բայց ոչ մէկ տեղէ ոչինչ չէր իմանար :

Կը լսէր միայն որ գերիներու մէկ մասը անխնայ կը կոտորէին, իսկ մնացածները, ամէնէն քաջերն ու ամէնէն կորովիները, կը ղրկէին Դուին սպարապետին մօտ, ուր ամէն տեսակ տանջանքներ կուտային անոնց, ստիպելու համար զիրենք ուրանալ իրենց հաւատքը :

Աշոտ Երկաթ՝ յանկարծակի յարձակումով Արաբներու փոքրիկ խումբ մը սուրէ անցուց, գերի բռնեց քանի մը հոգի եւ սկսաւ հարց ու փորձ ընել զանոնք :

—Ըսէ՛ շիտակը, հարցուց ան գերիներէն մէկուն, տեղեկութիւն չունի՞ս Դաւիթի մասին. ո՞ւր է ան, կենդանի՞ է թէ մեռած :

Զինուորը լուռ էր, բայց խարազանի հարուածները խօսեցնել տուին զայն :

— Մի՛ վախնար, խօսէ, ես կը բաշխեմ քեզ քու թշուառ կեանքդ :

— Ո՞ր Դաւիթը, վերջապէս խօսեցաւ Արաբը. ան որ գերի՞ բռնուեցաւ վանքի կռիւին ժամանակ :

— Այո, ճիշդ ան :

— Դուին տարին, սպարապետին մօտ: Այնտեղ մեր հաւատքին կը բերեն զայն. ափսոս է որ այդպիսի քաջը ձեր պիղծ հաւատքն ունենայ :

— Լռէ, անհաւատ, անիկա այն մարդը չէ որ իր հաւատքն ուրանայ :

— Տանջանքները խելքի կը բերեն զայն :

— Ի՞նչ, դեռ չե՞ս ուզեր լռել. ինչպէս կ'երեւայ, կեանքէն ձանձրացած ես. իմացէք բոլորդ որ մենք ալ սորված ենք ձեզմէ տանջանքի ձեւերը: Տղաք; դարձաւ ան իր զինուորներուն,գլխիվար կախեցէք ասոնք եւ ցոյց տուէք մորակներուն համը :

Զինուորները մերկացուցին զանոնք, ապա գլխիվար կախելով՝ պատրաստեցին ճիպոտները : Արաբները դեռ լուռ էին եւ սարսափահար կը նայէին Աշոտ Երկաթին :.

Ճիպոտի հարուածները սկսան շոյել անոնց մերկ մարմինները. բացուած վէրքերէն առատութեամբ կը հոսէր արիւնը. ցաւը տոկալի էր, մինչեւ այդ ատեն լուռ էին անոնք, բայց հիմա սկսան բառաչել եւ գթութիւն հայցել :

Հարուածները կը շարունակուէին դեռ. «Գթութիւն, խղճացէք» կը կանչէին անոնք աղիողորմ ձայնով :

— Դադրեցուցէք, հրամայեց Աշոտ Երկաթ, լսելով գերիներուն բառաչիւնը :

Քաջին սիրտը չդիմացաւ ի տես իր թշնամիներու սոսկալի տանջանքին :

ԻԳ.

Արշալոյսը նոր կը բացուէր. հորիզոնը հետզհետէ կը պարզուէր ու կը պայծառանար :

Բագրեւանդայ Ս. Գրիգոր վանքի շրջակայքը մթութիւն կը տիրէր դեռ. թուփերուն ու մացառներուն մէջ կ'երգէին արտոյտները, յետոյ նետի արագութեամբ կը սլանային վեր, եւ այնտեղէն կը շարունակէին իրենց դիսուր ու յուսահատ կանչը :

Այդ միջոցին՝ վանքի խորանին առջեւ, մարմնացած արձանի մը պէս, ծունկի էր եկած ծեբունի վանահայր Տէր Մարտիրոսը, եւ ձեռքերը դէպի երկինք պարզած՝ լուռ կ'աղօթէր: Եկեղեցիի խորանին վրայ դրուած էր Քրիստոսի խաչելութեան պատկերը, որուն առջեւ կը վառէր կանթեղը եւ իր աղօտ լոյսով կը լուսաւորէր խաչուած Քրիստոսն ու աղօթող վանահայրը:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

մուր եւ վճռական դիրք մը պիտի փարատէ մեզի սպառնացող վտանգները։ Բայց վստահ եմ թէ այդպիսի դիրք մը ոչ միայն լաւագոյնն է, այլեւ միակ պատեհութիւնը խափանելու երրորդ աշխարհամարտ մը ուր ամէնէն կործանարար զէնքերը պիտի գործածուին ամենալայն ծաւալով»։

Նախորդ վարչապետը այս առթիւ զգուշութեամբ դիտել տուաւ թէ աշխարհի որ կողմն ալ նայինք, պիտի տեսնէք որ Մեծն Բրիտանիոյ անունը եւ վարկը ծանրապէս ինկած են այն օրէն ի վեր երբ ազգը երեսի վրայ փռուեցաւ իր ամէնամեծ յաղթանակի պահուն։ Ընդվզեցաւ. յիմարական կէս օրէ մը վերջ Մեծն Բրիտանիոյ ընտրողները իրենց քուէներով իշխանութեան բարձրացուցին կառավարութիւն մը եւ կուսակցութիւն մը որ երբեք արժանի չէր մեր յաղթանակներուն կամ ուժին, մենք մատնուեցանք նոյնքան ծանր չարիքներու եւ նուաստացումներու որքան պարտեալ ազգերը»։

Եւ պահանջեց լուծել խորհրդարանը, գնահատելով հանդերձ կառավարութեան քաղաքականութիւնը գերմանական հարցին մէջ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Արեւմտեան Գերմանիոյ երեք զինուորական կառավարիչները յունիս 30ին Ֆրանքֆուրթ հրաւիրած են իրենց գրաւած շրջաններու 11 գերման վարչապետները, ինչպէս եւ ուրիշ պաշտօնական անձնաւորութիւններ, խորհրդակցելու համար ապագայ կառավարութեան, սահմանադիր ժողովի ժողովի եւն. մասին։ Իրենք ալ ներկայ պիտի ըլլան խորհրդակցութեանց։ Օրակարգի գլխաւոր խնդիրներէն մէկն է սահմանադիր ժողովի գերման պատուիրակներուն թիւը։ Դաշնակիցները 55 որոշած էին Լոնտոնի մէջ. բայց մինչ անգլեւամերիկացիները այս թիւը աւելցնելու յօժարակամ են, Ֆրանսացիները կ'ընդդիմանան։

Կ'ըսուի թէ Գերմանները մանրամասն ծրագիր մը պիտի ներկայացնեն ապագայ կառավարութեան մասին։

Օրակարգի գլխաւոր խնդիրներէն մէկն ալ Ֆրանսական շրջանին եւ անգլեւամերիկեան շրջանին միացման հարցն է, որ դեռ առկախ կը մնայ, թէեւ երեք դաշնակիցները համախորհուրդ կը թուին։

Սահմանադիր ժողովը, որ պիտի գումարուի յառաջիկայ Սեպտեմբերին, նոր սահմանադրութիւնը պիտի մշակէ համաձայն Լոնտոնի մէջ որոշուած յանձնարարութեանց։ Կառավարութիւնը պիտի ընտրուի պատգամաւորներուն կողմէ, 1949 փետրուարին կամ մարտին։ Գերման քաղաքական կուսակցութիւնները արդէն իսկ աշխատանքի ձեռնարկած են, սահմանադիր ժողովի ընտրութեանց առթիւ։

ՄԱՐՔԵՐՈՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Գերմանիոյ ռուսական շրջանին մարքը հազիւ շրջաբերութեան հանուած, ոչնչանալու դատապարտուեցաւ Պերլինի մէջ։ Որովհետեւ ահագին քանակութեամբ կեղծ թղթադրամներ շինուած են։ Գերմանները հարիւր հազարներով կը կեղծեն այն դրոշմաթուղթերը զորս Ռուսերը կը փակցնէին հին մարքերուն վրայ, իբրեւ առժամեայ միջոց։ Ռուսերը դեռ ժամանակ չեն ունեցած նոր թղթադրամ տպելու։ Առ նուազն մէկ ամիս պիտի անցնի, մինչեւ որ կարենան հրապարակ հանել իրենց նոր մարքը։

Արեւմտեան դաշնակիցները հրատարակեցին իրենց երրորդ օրէնքը դրամական բարեկարգման մասին։ Այս օրէնքին համաձայն, հարկ է տասը հին մարք վճարել, մէկ նոր մարք ստանալու համար։ Գերմանները նոր մարքին միայն կէսը կրնան մէջտեղ հանել, ցնոր անօրինութիւն։

Սեւ շուկայի մէջ մինչեւ 25 խորհրդային մարք պէտք է վճարել, մէկ արեւմտեան մարք ստանալու համար։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵԼՃԻՈՅ Լէոփոլտ Գ. թագաւորը մերժելով հրաժարիլ գահէն, կ'առաջարկէ վարչապետին հանրաքուէ մը կազմակերպել, իմանալու համար ժողովուրդին կամքը։ Եթէ մեծամասնութեան քուէն անպաստ ըլլայ, պիտի հրաժարի։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ կը յիշեցնէ թէ բացառիկ տուրքերու փոխառութիւնը վերջնականապէս պիտի փակուի Յունիս 30ին։ Այս թուականէն անդին պարտականները այլեւս պիտի չկրնան իրենց բացառիկ տուրքը վճարել արժանագրուելով փոխառութեան։

ՍՈՒՐԻՈՅ զինուորական ընդհ. կառավարիչը Ճէմիլ պէյ Մարտամ 41 թիւ հրամանագրով կ'արգիլէ բոլոր ճամբորդութիւնները Սուրիոյ հողերէն դուրս։ Բացառութիւն պիտի կազմեն անոնք որ մասնաւոր արտօնագիր կը ստանան։

205.000 ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ներգաղթի օրէնքը, որ ստորագրուեցաւ Մ. Նահանգներու նախագահին կողմէ, կը պարունակէ հետեւեալ տրամադրութիւնները.— Մ. Նահանգները ընդունելու կ'արտօնուին 15.000 տարագիրներ որոնք հոն կը գտնուին արդէն։ Ուրիշ երկու հարիւր հազար հոգի եւս պիտի ընդունուին պայմանաւ որ Միջին Եւրոպայի արեւմտեան շրջանները հասած ըլլան 1945 Դեկտ. 22էն առաջ, նաեւ 3000 որբեր՝ 16 տարեկանէն վար եւ 2000 Չեխեր որոնք իրենց երկիրներէն փախած են անցեալ Փետրուարի յեղաշրջումէն վերջ։ Կը յուսանք թէ Շթութկարտի հայ տարագիրներն ալ պիտի օգտուին, փրկուելով անորոշութենէ։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԷՆ հասած վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ եգիպտական զինուորները կը շարունակեն յարձակիլ Պաղեստինի հարաւային շրջանի հրէական գիւղերուն վրայ։ Այս առթիւ տեղեկագիր մը ղրկուած է Միացեալ Ազգերու քարտուղարին։

ԾԽԱԽՈՏԻ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐԸ ընդհ. գործադուլ պիտի յայտարարեն, եթէ գոհացուցիչ պատասխան չստանան այսօր, երեքշաբթի։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Շավիլի Կապ. Խաչի մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը 4 Յուլիս, կիրակի օրը Շավիլի Մոնփարնաս կայարանին մօտիկ անտառը, մասնակցութեամբ Րաֆֆի երգչախումբին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին։ Ճոխ պիւֆէ, ճաշը կարելի է միասին բերել։ Հաղորդ.— Pont de Sèvresէն 271 թիւ օթօպ. իջնել Puits sans Vin :

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ.— Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ Վարուժան կոմիտէի, 11 Յուլիս, կիրակի ամբողջ օրը, Pont Nantin (Վարիզէլ) օդասուն պարտէզին 200 քայլ հեռու, մշտադալար առուին եզերքը։

Կը նախագահէ Ս. ԹԻՒԹԻՒՆՃԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՉԷՔԵԱՆ

Ճաշը միասին բերել։ Սիրով կը հրաւիրուին Սէնթ Էթիէնի ընկերները։

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի «Ակնունի» ենթակոմիտէին իր 25րդ տարեդարձին առթիւ, կազմակերպած է դաշտահանդէս մը կիրակի 18 Յուլիս ամբողջ օրը, Սէն Լուի, Եօթնեղբայրներու ագարակը։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Ֆրանսայի Շրջ. վարչութեան մարզահանդէս–դաշտահանդէսը 18 Յուլիս, կիրակի ամբողջ օրը, Վիէնի մէջ։ Կը խնդրուի բոլոր մասնաճիւղերէն եւ քոյր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ սոյն թուականը։

■

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի իր 23րդ տարեդարձին առթիւ, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին։ 11 Յուլիս 1948 կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ։

Մանրամասնութիւնները առանձին յայտագրով տեղւոյն վրայ։

ԳՈՆԻԱՅԻ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ.— Յուլիս 4ին Bourg la Reineի l'Ermitageին մէջ, 14 Bld. Carnot: ժամը 3էն 10.30, Ligne de Sceaux: Ի պատիւ եւ ի ներկայութեան Գոնիայի նախկին առաջնորդ այժմ կաթ. պատուիրակ ԱՐՏԱՒԱԶԴ Արք.ի։

Հացկերոյթ, երգ, պար եւ հաճելի ժամանց, ճոխ պիւֆէ։ Մուտքը ազատ է

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։

●

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ եւ Սէն Լու Կրան Փէնի քոյր մասնաճիւղերուն եւ հովանաւորութեամբ Կեդր. Վարչ., այս կիրակի ամբողջ օրը Եօթնեղբայրեաններու ագարակը, Սէն Լու Կրան Փէն։ Գեղարուեստական ընտիր բաժին։ Հայրենակից Ժաք Տէրտէրեան իր մասնակցութիւնը կը բերէ ռատիոյով, ուր պիտի երգուին Հայաստանէն ստացուած նորագոյն երգեր։ Եւրոպական պարեր ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ։ Փափաքողները կրնան ճաշերնին միասին բերել։ Մուտքը ազատ է

■

ՄԱԼԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ.— Կազմակերպուած Կրթասիրաց Ընկ. Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի 4 Յուլիս, Տէսինի մէջ, Պ. Նազար Ռապիկեանի արճարանին պարտէզը։ Ճոխ պիւֆէ, պարող զոյգերու համար ալ «փիք-ըփ»։ Լաւ կազմակերպուած մաքուր սպասարկութիւն։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պոմոնի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները 29 Յունիս կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, եկեղեցիին սրահը։ Օրակարգ.— զեկոյց պատգամաւորական ժողովի եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի դպրոցական քննութիւնը Յուլիս 1ին, Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պոմոնի նորակառոյց սրահին մէջ։ Կը հրաւիրուին ծնողները եւ համակիրները։

ԿԱՐԵՒՈՐ ՎՐԻՊԱԿ.— Ն. Սարաֆեանի յօդուածին առաջին մասին մէջ (կիրակի 27 Յունիս) վերջաւորութեան, բոլոր «դիտութիւն»ները կարդալ ԳԵՐՈՒԹԻՒՆ։ Կարդալ Գ. սիւնակին Ե. տողէն սկսեալ.— «Եւ հին ու նոր մեր գրողներուն այդ գերութիւնը շատ աւելի զգալի է երբ բաղդատենք զանոնք միջազգային» գրողներու հետ։ Կարելի չէ... եւն.։

ԼԷՅԼԱ ՊԵՏՐԽԱՆԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ
29 Յունիսին, ժամը 9ին Սալ տը լա Շիմի
28 rue St. Dominique Մուտքը 150 եւ 100 Ֆր.

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Յուլիս 1ին հինգշաբթի օր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին ՍՈՍԻԷԹԷ ՍԱՎԱՆԹԻ ՄԵԾ ՍՐԱՀԸ։

Գեղարուեստական բաժին դպրոցի աշակերտներուն կողմէ։ Մուտքը ազատ է

Կը հրաւիրուին մասնաւորաբար ծնողները եւ Ֆ. Խաչի դպրոցներու աշակերտութիւնը։

ԼԻՈՆԻ Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ Դաշտահանդէսով մը։ 4 Յուլիս, կիրակի օրը։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Արամ Ասատրեան, Ալաշկերտի Մանկասուր գիւղէն, եղբօրը անունը Վասօ։ Կ'ենթադրուի որ Գերմանիա կը գտնուի։ Տեղեկացնել «Յառաջ»ի։

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԵՒՇԱՏԵԱՆ (Մինիխէն) կը փնտռէ հօրեղբայրը Բագրատ Պաղտասարեան կամ Արեւշատեան Նոր Պայազիտի գիւղերէն։ 1918ին մեկնած է Հայաստանէն Ամերիկա եւ 1930ին վերադարձած է Ֆրանսա։ Հօրը անունը Հայրապետ, մօրը՝ Աննա։ Իրմէ լուր ստացուած է մինչեւ 935։ Տեղեկացնել «Յառաջ»ին։

ԲԱՐՍԵՂ ԿԱՆԱՉԵԱՆԻ
ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐՈՒՆ ՑԱՆԿԸ

Ա. պրակ Դալիլօ 8 լ. ո., Բ. պրակ Հոյ Նար 5 լ. ո., Գ. հատոր Վարդերի հետ 8 լ. ո., Դ. Օրօր եւ Լուսնակն եկաւ 3 լ. ո., Ե. պրակ Մաքալօ եւ խնջոյք 7 լ. ո., Զ. պրակ Նանօր (Ուխտագնացութիւն) 8 լ. ո., Է. պրակ Հէյլէ հէյլէ, ռազմերգ եւ կամաւորներու քայլերգ 3 լ. ո., Ը. պրակ Սեւերգներ (7 տետրակ զատ – զատ) 10 լ. ո., Թ. պրակ 15 Մանկական երգեր դաշնակի վրայ 10 լ. ո., Ժ. պրակ Շուշան 5 լ. ո.։ Ամբողջական գործը միանուագ կ'արժէ 50 լ. ո.։ Մեծաքանակի համար մասնաւոր զեղչ։ Մանրամասնութեան համար դիմել Պ. Մելքոն Տէր Մելքոնեանի վաճառատունը։ Maison «Star» Rue Weygand. Beyrouth:

ՅՈԲ. ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 30 JUIN 1948 Չորեքշաբթի 30 ՅՈՒՆԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20 Année N° 5380 — Նոր շրջանի թիւ 989 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՏԱՂՁԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Պուքրէշի «Հայաստանեան Ճակատ»ը կը պատմէ, իր խմբագրին բերնով (20 Յունիս).

— «Ընկեր Աստուածատրեան թէեւ չեշտեց որ ատաղձի մեծ կարիք կայ, սակայն աւելցուց որ Հայաստանի կառավարութեան տրամադրութեան տակ դրուած են ընդարձակ անտառներ Արխանկելսքի շրջանին մէջ, ուր Հայաստանէն ուղարկուած մի քանի կոլխոզնիկներ ատաղձ կը պատրաստեն ու Հայրենիք կ'ուղարկեն. դժուարութիւնը այն է որ, հեռաւորութիւնը մեծ ըլլալով՝ ատաղձի փոխադրութիւնը դէպի Հայաստան, բաւական ժամանակ կը խլէ»:

Արխանկելսք... Իմացած էք անշուշտ: Աշխարհացոյցին վրայ նայեցէք եւ կը գտնէք: Ռուսաստանի հիւսիսային սառուցեալ ափերուն վրայ, (Սպիտակ ծով): Անունը հազիւ արձանագրուած, կարծես ցուրտ հով մը կը փչէ թուղթին վրայ, սառեցնելով մելանը:

Արխանկելսք... Երկրամաս մը մեծ մասով ամայի եւ ամայուտ, ուր ամրան եղանակին անգամ գետինը կը սառի, ուր գետերը սառ կը կապեն Սեպտեմբերին եւ հազիւ կը հալին Յուլիսին: Այո, այս, խիտ անտառներ կան ատաղձ ճարելու համար: Բայց ի՜նչ գնով ...

Տակաւին չըսինք թէ Արխանկելսք չարաշուք անուն մը ունի նաեւ իբրեւ աքսորավայր: Եթէ անոր սառերն ու ստացները կարենային խօսիլ ու պատմել հազարէ հազարաւոր թշուառներու ողբերգութիւնը ...

Այսնմ Հայաստանէն բանուորներ ղրկուած են այդ հեռաւոր շրջանը, որպէսզի ատաղձ ճարեն, տուներ շինելու եւ նորեկները տեղաւորելու համար:

Դարձեալ նայեցէք աշխարհացոյցին վրայ: Չափեցէք հեռաւորութիւնը Սառուցեալ գօտիէն մինչեւ Կովկաս, Հայաստան, եւ կրնաք տարտամ գաղափար մը կազմել այս «շնորհ»ին բարիքներուն վրայ:

Երեւանի բանբերը չըսեր թէ քանի՞ «կոլխոզնիկներ» ղրկուած են մինչեւ հիմա, ո՞րքան ատաղձ կրցած են պատրաստել եւ ղրկել: Չի ճշդեր նաեւ հետեւեալ պարագան,— այս աշխատանքը կամաւո՞ր է թէ պարտաւորիչ:

Անշուշտ օր մը կ'իմանանք այդպիսի շահեկան մանրամասնութիւններ, ուրիշ բանբերներու կամ ականատեսներու միջոցաւ:

Բոլորովին տարբեր հարց մըն է որ կը զբաղեցնէ մեզ, այս ողբերգութեան առթիւ:

Հայաստանը ունէր ատաղձի անսպառ շտեմարան մը, Սօղանլուղի անտառը, որ դժբախտաբար Թուրքերուն ձեռքն է այժմ:

Արդ, միայն Կարս-Արտահանի վերատիրացումով, ինքնին կը լուծուէր ատաղձի հարցը: Կը լուծուէին ուրիշ աւելի կենսական խնդիրներ ալ:

Ներելի՞ է հարցնել,— ինչո՞ւ այլեւս բերան չեն առներ Կարս-Արտահանը — գոնէ այս երկու անունները — այնքան յոյսեր ներշնչելէ վերջ: Լման երեք տարի օրօր կարդալէ վերջ:

Եթէ անելի յանգած են, Կովկասի մէջ անտա՞ռ կը պակսի, ատաղձ ճարելու համար անճար Հայաստանին, որ կը մնայ միշտ աղքատ ազգական, հակառակ անհնարին զոհողութեանց:

Ինչո՞ւ այս չարչարանքը՝ Երեւանէն մինչեւ Արխանկելսք, բարեխառն հարաւէն մինչեւ սառուցեալ գօտին, երբ գիտենք որ Խ. Միութիւնը ուրիշ մօտաւոր շրջաններ ալ ունի, հարուստ անտառներով: (Օրինակ՝ Սպիտակ Ռուսիա):

Իրազեկներ պարտաւոր են լուսաբանել այս խնդիրը եւ ուրիշ հարցեր, որոնք սերտ կապ ունին Խ. Հայաստանի ներկայ կացութեան հետ:

Տարրական պարտականութիւն մըն է այս՝ բուն իսկ օրուան վարիչներուն համար:

Երեւանը ի զուր [illegible] կը պղտորէ զանազան բախտախնդիրներու միջոցաւ, երբ 86.000 նորեկներ եւ մանաւանդ Հայկական Արտասահմանը քաղաքական աշխատանք, սահմաններու ընդարձակում եւ ուրիշ բարիքներ կը սպասեն, երեք տարիէ ի վեր:

Ինչո՞ւ Արխանկելսք, երբ ձեր դիմացն է Սօղանլուղ:

Եթէ Ներգաղթը հիմնական քաղաքականութիւն մը կը կազմէ Հայաստանի խորհրդային իշխանութեան համար, ինչո՞ւ կ'անճրկին այս ճամբուն վրայ:

Շ.

Պէյրութի Հայ Ճեմարանի շէնքը գնուած

Ստոյգ աղբիւրէ կը տեղեկանանք, որ «Համազգային»ի Նշան Փալանճեանի անուան Հայ Ճեմարանի շէնքը գնուած եւ նախնական պայմանագիրը ստորագրուած է արդէն:

Այս շէնքին մէջ այժմ հաստատուած է Պէյրութի եգիպտական դեսպանատունը, որ շուտով պիտի պարպէ:

Այս փառաւոր շէնքը, 4450 ք. մեթր տարածութեամբ, կը գտնուի քաղաքին կեդրոնը, Ս. Նշան եկեղեցիի մերձակայքը:

Կը յայտնեն, որ ամէն տեսակէտով շատ նպաստաւոր եւ ձեռնտու գործ մը եղած է այս գնումը, նկատի առնելով թէ հողի տարածութիւնը, թէ շէնքը եւ թէ վայրը (քաղաքի ամենակեդրոն տեղը): — (Յուսաբեր)

Ֆրանսա ստորագրեց Մարշըլի ծրագիրը

Արտաքին նախարար Պիտօ Երկուշաբթի օր ստորագրեց Մարշըլի ծրագրին գործադրութեան համար պատրաստուած համաձայնութիւնը, որ անմիջապէս պիտի յանձնուի Խորհրդարանին վաւերացման:

Կը հաւաստեն թէ կարելի եղած է բարեփոխել սկզբնական ծրագիրին կարգ մը կէտերը: Այսպէս, Ամերիկա պիտի չկրնայ իր ուզած ատեն եւ իր փափաքած ձեւով ստիպել Ֆրանսան որ Ֆրանքի սակը փոխէ, այլ՝ այս երկիրն է որ «յարմար սակ մը պիտի որոշէ ու պահպանէ զայն»:

Սկզբնական ծրագրով, Ֆրանսա պարտաւոր պիտի ըլլար առեւտրական մասնաւոր առաւելութիւններ տալ այն երկիրներուն՝ որոնք Մ. Նահանգներու վարչութեան տակ կը գտնուին (Ճափոնիա, Քորէա եւ արեւմտեան Գերմանիա): Նոր ծրագրով, առաջին երկու երկիրները բոլորովին ջնջուած են ցուցակէն. գալով Գերմանիոյ, անոր տրուելիք առաւելութիւնները նախապէս պիտի չորոշուին, այլ՝ պիտի ճշդուին փոխադարձ համաձայնութեամբ:

Ֆրանսա պարտաւոր պիտի ըլլար, ըստ նախկին որոշման, Մ. Նահանգներուն հայթայթել կարգ մը հազուագիւտ նախանիւթեր (կապար, կրաֆիդ, նիքէլ): Հիմա, հայթայթուելիք նիւթերը պիտի որոշուին երկու կառավարութեանց համաձայնութեամբ միայն. ասկէ զատ, նկատի պիտի առնուին Ֆրանսայի պէտքերը:

Ամերիկացիներու եւ Ֆրանսացիներու միջեւ ծագելիք առեւտրական վէճերը այն ատեն միայն Լահէյի Միջազգային Ատեանին որոշման պիտի ենթարկուին, երբ, Ֆրանսական բոլոր դատարաններուն դիմուելէ ետք, այդ վէճերը անլուծելի մնան: Այս կարգադրութիւնը փոխադարձ պիտի ըլլայ, այսինքն՝ նոյնը պիտի օգտուին նաեւ Ամերիկայի մէջ բնակող Ֆրանսացիները:

Համաձայնութիւնը չորս տարուան պայմանաժամ ունի (մինչեւ 1953 Յունիսի վերջ): Բայց, կրնայ չեղեալ նկատուիլ թէ Մ. Նահանգներու եւ թէ Ֆրանսայի կողմէ, եւ ոչ թէ ամերիկեան կառավարութեան կողմէ միայն, ինչպէս կը տրամադրէր առաջին պայմանագիրը:

ՓԱՐԻԶԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻՆ մէջ բուռն միջադէպեր ծագեցան, երբ խնդիր եղաւ թէ՝ ո՞վ պիտի կատարէ բացումը նախկին Ավընիւ տ'Օրլէանի զօր. Լըքլէրի անունը տալու համար կատարուելիք հանդէսին. Հանրապետութեան նախագա՞հը թէ զօր. Տը Կոլ: Հակառակ համայնավարներու եւ ուրիշ ընդդիմադիրներու առարկութեան, ժողովը մեծամասնութեամբ Տը Կոլը որոշեց: Յետոյ վիճաբանութիւնները քաղաքական հանգամանք առին: Սէնի նահանգապետը եւ ոստիկանական վերատեսուչը մեկնեցան ժողովասրահէն, իբրեւ բողոք այն բուռն խօսքերուն դէմ, որ ուղղուած էին Հանրապետութեան նախագահին հասցէին:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ խնդիրը հաշտութեամբ կարգադրելու համար, կոմս Պէրնատոթ ծրագիր մը պատրաստած է որ յանձնուեցաւ արաբ եւ հրեայ պատուիրակներուն, Հռոդոսի մէջ: Թելադրութիւնները գաղտնի կը պահուին:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՃԱԿԱՏԸ ԿԸ ՃԵՂՔՈՒԻ

ՄԱՐԵՇԱԼ ԹԻԹՕՆ ԱԼ ԱՉՔԷ ԻՆԿԱՒ ԻՐ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

Քոմինֆորմը (Կոմ. Ինֆորմացիա, տեղեկատուական) պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակեց, որով կը հաղորդէ թէ՝ Եուկոսլաւ Համայնավար կուսակցութեան ներկայացուցիչները մերժած են մասնակցիլ Կոմինֆորմի ժողովին, գումարուած Յունիսի վերջերը, Ռումանիոյ մէջ:

Կոմինֆորմը հաստատած է որ, Եուկոսլաւ համայնավարները, Թիթոյի ղեկավարութեան տակ, «բաժնուած են ընկերվարականներու միացեալ ճակատէն, եւ մտած են այնպիսի ճամբու մը մէջ՝ որ գրեթէ կը տանի դաւաճանելու աշխատաւորական դասակարգի միջազգային համերաշխութեան դէմ»: Յետոյ, կը յայտարարէ թէ՝ «Եուկոսլաւ համայնավար կուսակցութեան վարչութիւնը թշնամութեան քաղաքականութիւն մը կը վարէ Խ. Միութեան հանդէպ»: Եուկոսլաւիոյ մէջ, կառավարութիւնը թոյլ կուտայ որ ստորադասուին խորհրդային զինուորական մասնագէտներու կարողութիւնները. կը վարկաբեկէ նաեւ խորհրդային բանակի անդամները: Եուկոսլաւիոյ մէջ գործող սովետ ոչ-պաշտօնական մասնագէտները պետական ապահովութեան մարմիններուն հսկողութեան տակ են: Նոյնպէս հսկողութեան մը տակ առնուած են բոլշեւիկ համայնավարներու Միութեան ներկայացուցիչը՝ Տեղեկատու գրասենեակին մէջ, ընկեր Եուտին, ինչպէս եւ Խ. Միութեան պաշտօնական ներկայացուցիչներէն բազմաթիւ անձեր:

Այս բոլոր իրողութիւնները — կը շարունակէ զեկոյցը — կ'ապացուցանեն թէ Եուկոսլաւ համայնավար կուսակցութեան վարիչները համայնավարի անարժան ընթացք մը բռնած են, որով Խ. Միութեան արտաքին քաղաքականութիւնը կը նոյնացնեն աշխարհակալ պետութեանց արտաքին քաղաքականութեան հետ, եւ Խ. Միութեան հետ կը վարուին ճիշդ այնպէս՝ ինչպէս քաղքենի պետութեանց հետ: Իբրեւ հետեւանք այս հակախորհրդային քաղաքականութեան, Եուկոսլաւիոյ համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն անուանարկութեան պայքար կը մղէ, փոխ առնելով բացատրութիւններ Թրոցքիական հակայեղափոխական բառամթերքէն՝ «բոլշեւիկներու համայնավար Միութեան եւ խորհրդային ընկերվարական հանրապետութեանց ապականութեան մասին»: Այս պատճառով, Կոմինֆորմի դիւանատունը կը յայտարարէ թէ՝ Եուկոսլաւ համայնավար կուսակցութեան վարիչները սխալ ճամբու մը կը հետեւին, որ գրեթէ կը հեռացնէ մարքսական ուսմունքէն եւ լենինականութենէն: Կոմինֆորմը համաձայն է սովետ համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէին, որ նախաձեռնութիւնը առնուած էր քօղազերծ ընելու Եուկոսլաւ համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէն, եւ մասնաւորաբար ընկերներ Թիթոյ, Քարտէլի, Ճիլասի եւ Ռանքովիչի ծուռ քաղաքականութիւնը:

Կոմինֆորմը կը պնդէ թէ՝ դիկտատորութիւն կը տիրէ Եուկոսլաւ համայնավար կուսակցութեան մէջ, որ կը խուսափի ընտրութիւններէ, քննադատութենէ եւ ինքնաքննադատութենէ: Հակառակ Թիթոյի եւ Քարտէլիի խոստումներուն, Եուկոսլաւ կուսակցութեան գործադիր կոմիտէն կը բաղկանայ նշանակովի անդամներէ եւ ոչ թէ քուէարկութեամբ ընտրուած: Կուսակցութիւնը կանոնաւոր նիստեր չի գումարեր, այլ միայն գաղտնի ժողովներ տեղի կ'ունենան: Կուսակցութեան անդամներուն ամէնէն տարրական իրաւունքները չեն յարգուիր, եւ քննադատութեանց իբրեւ պատասխան, փոխ-վրէժ կը կատարուի: Անդամները կուսակցութենէն կը վտարուին կամ կը ձերբակալուին, ինչպէս այս պատահեցաւ կեդր. կոմիտէի անդամներէն Զույովիչի եւ Հէպրանկի համար:

Կոմինֆորմը կը մեղադրէ նաեւ Եուկոսլաւ համայնավարները որ, առանց նկատի առնելու թէ երկիրը պատրաստ չէ դեռ, հրատարակած է փոքր սեփականութեան ազգայնացման նման օրէնքներ: Նմանապէս, սպասելու էին որ նախապատրաստական աշխատութիւնները աւարտէին, «Կուլաքներ»ը հաշուեյարդարի ենթարկելէ առաջ: Այսպիսի խնդիրները հրամանագիրներու միջոցաւ եւ [illegible] լուծելու ամէն փորձ աղէտի կ'առաջնորդէ անխուսափելի կերպով:

Յայտնելէ ետք թէ՝ Եուկոսլաւիոյ համայնավարները մասնակցած չեն ժողովին, որովհետեւ անկարող զգացած են իրենք զիրենք պատասխանելու քննադատութեանց, Կոմինֆորմի դիւանատունը կը յայտարարէ թէ՝ Եուկոսլաւիոյ համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն եւ Եուկոսլաւ կուսակցութիւնը ինքն իսկ, իրենք զիրենք դուրս ձգած կ'ըլլան համայնավար կուսակցութիւններու եղբայրական-ընտանիքէն եւ համայնավար միացեալ ճակատէն:

Զեկոյցը ստորագրած են Կոմինֆորմի մաս-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԻՐԱՆԷՆ

ՀԱՐՈՒՍՏ ԵՐԿԻՐ ՄԸ ԹՇՈՒԱՌ ԳԻՒՂԱՑԻՆԵՐՈՎ

Այսօրուայ Իրանի ներքին կեանքը յուզող խնդիրներից, ամենահրատապը՝ գիւղատնտեսութեան արտադրութեան բարձրացման եւ գիւղացիներու ընկերային ու տնտեսական վիճակի բարելաւման հարցն է:

Վերջին խնդրի մասին մեզ մօտ, չեն սիրում երկար խօսել: Չկան եւ մանրամասն ուսումնասիրութիւններ այդ նիւթին նուիրուած, բայց ոչ ոք չի ժխտում, որ «գիւղացին աղքատ է ու թշուառ»...

Սակայն ինչ տնտեսական խնդիր էլ շօշափելու լինէք, կողմնակի կերպով լոյս է սփռում գիւղացիներու ընկերային ու տնտեսական ծանր կացութեան վրայ... Չէ՞ որ Իրանի 15—16 միլիոն ազգաբնակչութեան 90 առ հարիւրը կազմում է գիւղացին:

Յայտնի է, որ գիւղացիների մի չնչին մասն է, որ մշակում է իր սեփական հողը: Հոծ մեծամասնութիւնը մշակում է մասնաւոր հողատէրերի կալուածների հողերը շատ ծանր պայմաններով...

Կալուածատէրերն էլ որեւէ խնամք չեն տանում ու ջանք չեն թափում բարձրացնելու հողի արտադրութիւնը, արդիականացնելով նրա շահագործման միջոցներն ու մեթոտները: Գիւղատնտեսութիւնը մեքենայացուած չէ, հողը չեն պարարտացնում, ոռոգման միջոցները խիստ պակասաւոր են եւն.:

Վերջերս շատ է խօսւում Իրանի գիւղատնտեսութեան վիճակի բարւոքման անհրաժեշտութեան մասին: Ի միջի այլոց այդ խնդրին է նուիրուած «Journal de Téhran»ում Ռէօյտըրի թղթակից Պ. Լէոպոլտ Հերմանի մի փոքրիկ յօդուածը:

«Գիւղատնտեսութեան մէջ, — գրում է նա, կիրառուած մեթոտները նախնական բնոյթ են կրում. ամբողջ Իրանում հազիւ թէ գտնուեն 150 «տրակտորներ» եւ 8 խոտահար մեքենաներ...

«Իրանում գոյութիւն չունի որեւէ վստահելի վիճակագրութիւն: Այսուհանդերձ յայտնի է, որ բրինձի արտադրութիւնը շատ նուազել է վերջին վեց տարուայ ընթացքում:

«Գիւղատնտեսական նախարարութիւնը վերջերս փորձեց պարարտացնել հողը հանքային աղերով, բայց այդ փորձը մինչեւ այսօր էլ ոչ մի արդիւնք չի տուել»...

Նոյն խնդրին է նուիրուած այն դասախօսութիւնը, որ կարդաց վերջերս գիւղատնտեսութեան նախկին նախարար Պ. Մահմուտ Ֆաթիհը Իրան եւ Ֆրանսիական մշակութային կաճառում:

Դասախօսը իր նիւթը նուիրել էր յատկապէս այն եօթնամեայ գիւղատնտեսական ծրագրին, որ յատուկ յանձնաժողովի միջոցով մշակուած է եւ կառավարութեան կողմից ներկայացուած խորհրդարանին:

«Յառաջ»ի սուղ էջերը, ի հարկէ, չեն թոյլատրում պարզել այդ ընդարձակ ծրագիրն իր մանրամասնութիւններով ու լուսաբանութիւններով, բայց մի շարք արժէքաւոր տեղեկութիւններ լոյս են սփռում երկրի ներքին կեանքի շատ ծանր պայմանների վրայ:

Ոչ ծրագիրը, ոչ յարգելի դասախօսը գրեթէ չեն խօսում էական խնդրի՝ գիւղացիներու ընկերային եւ տնտեսական կեանքի պայմանների մասին: Բայց այն բոլոր տեղեկութիւնները, որ կը տրուին, կողմնակի կերպով լոյս են սփռում եւ այդ հարցի վրայ:

Ի՞նչ խօսք որ գիւղացիներու յետամնացութեան պատճառները ամէնից առաջ պէտք է փնտռել հողատիրութեան պայմանների մէջ, կալուածատիրոջ ու գիւղացիներու յարաբերութեանց մէջ, տուրքերու ծանրութեան եւ, վերջապէս, գիւղացիներու անսահման տգիտութեան մէջ...

Եւ քանի որ եօթնամեայ ծրագիրը զանց է առնում խօսել այդ հիմնական հարցերի լուծման միջոցների մասին, չկայ որեւէ լուրջ հիմք յուսալու, որ ծրագրին գործադրութիւնը կը տայ ակնկալուած արդիւնքները:

Կայ նաեւ մի այլ հանգամանք, որ յոյս չի ներշնչում թէ ծրագիրը մօտերս պիտի գործադրուի, որովհետեւ պահանջում է հսկայ ծախս՝ 5 միլիառ 500 միլիոն ռիալ, կամ 550 միլիոն թուման:

Այդ երեւում է նաեւ հրաժարեալ վարչապետ Պ. Հաքիմիի վերջին զեկուցումէն, ներկայացուած խորհրդարանին:

Նա ցաւով յիշատակեց, որ իր նախարարութեան հինգ ամսուայ գոյութեան ընթացքին խորհրդարանին ներկայացրուած են կառավարութեան կողմից շուրջ 70 օրինագծեր, բայց եւ ոչ մէկը նոյն իսկ քննութեան չի ենթարկուած...

Այսուհանդերձ Պ. Ֆաթիհի տուած տեղեկութիւնները արժէքաւոր են, թէ ընդհանրապէս մի գաղափար կազմելու համար Իրանի ներքին կեանքի մասին եւ թէ մանաւանդ մեզ համար, քանի որ Իրանում, վերջին ներգաղթից յետոյ էլ, ապրում են դեռ եւս 40—50 հազար հայ գիւղացիներ:

Պ. Ֆաթիհը, նախ, տալիս է հետեւեալ մի քանի կարեւոր ընդհանուր տեղեկութիւններն եւ ապա անցնում 7ամեայ ծրագրին —

Իրանի ընդհանուր մակերեւոյթը՝ 1.640.000 քառ. քիլոմեթր է կամ 164 միլիոն հեկտար, որից՝ 11—12 միլիոն մշակուած է, ասել է միայն 7 առ հարիւրը, 18—20 միլիոն՝ անտառներին, կամ՝ 12 հարիւր, 15—17 միլիոն՝ մարգագետիններ կամ 10.35 առ հարիւր:

Այս ամէնը կազմում են պետութեան ընդհանուր մակերեւոյթի մօտաւորապէս մի երրորդ մասը: «Ենթադրւում է, ասում է Պ. Ֆաթիհը, որ նոյնքան տարածութիւն կարող է յատկացուել մշակման»:

Իրանը ունի երեք տեսակ կլիմայ:

Հիւսիսում, Կասպից ծովի եզերքի գաւառներում, կլիման ունի միջին ջերմութիւն, ընդհանրապէս խոնաւ է, իսկ տեղ-տեղ էլ արեւադարձային (subtropicale):

Երկրորդ գօտում կլիման ցամաքային է. շուրջ եօթ ամիս անձրեւ չի տեղում, բացի Ատրպատականից, ուր անձրեւները յաճախակի են:

Երրորդ գօտին ունի արդէն տաք կլիմայ: Այս գօտին ընդգրկում է լայնածաւալ տարածութիւններ ամբողջ Խուզիստանը ու Պարսից ծոցի եզերքի գաւառները: Այս շրջանում տեղ-տեղ կլիման արեւադարձային է. այստեղ է, որ աճում է արմաւենին եւ տալիս առատ հունձք, որի մի մասը արտածւում է արտասահման:

Բացի Կասպից ծովի եզերքով ձգուած գաւառներից, ամբողջ Իրանում մշակութեան բոլոր տեսակները պահանջում են արհեստական ոռոգում:

Համապատասխան կլիմայի բազմազանութեան, բազմազան են նաեւ մշակութեան տեսակները: Բացի հացահատիկներից՝ ցորեն, գարի, եգիպտացորեն, կորեկ, բրինձ, սիսեռ, լոբի եւն., երկիրը արտադրում է նաեւ՝ թէյ, ծխախոտ, ձիթապտուղ, բամպակ, սոյեա (soja), շաքարեղէգ, ճակնդեղ, բանան, կամֆօրա, սմաղ, քրքում (զաֆրան) եւն.:

Եւ սակայն Իրանի 15—16 միլիոն ազգաբնակութիւնը զգում է գիւղատնտեսական մթերքների պակաս — այն ալ շատ սուր: Դասախօսը այս կացութեան պատճառները բացատրում է հետեւեալ հանգամանքներով —

ա) Ջրի պակասութիւն, բ) անտառների անխնայ փճացում, գ) կենդանիների ու բոյսերի մէջ տարածուած հիւանդութիւնները, որոնք երբեմն համաճարակի բնոյթ են ստանում, դ) մեծ քանակութեամբ ներածում արտասահմանեան ապրանքների, որ վերջին 40 տարուայ ընթացքում մեծապէս փնասել է տեղական արդիւնաբերութեան եւ, վերջապէս, հողի արտադրական կարողութեան նուազումը:

«Այս նիւթական պակասների վրայ պիտի աւելացնել նաեւ ներքին կռիւները, ապահովութեան բացակայութիւնը, վերջին 200 տարուայ ընթացքում, եւ, վերջապէս, գիւղատնտեսութեան չգոյութիւնը»:

Այնուհետեւ, դասախօսը թւում է երկրի բնական անսպառ հարստութիւնները, որոնք այսօր չեն շահագործւում ինչպէս հարկն է եւ որոնց բարեփոխութիւնը դարձել է ժամանակի հրամայական պահանջը: Բերենք մի քանի օրինակ —

«Մենք ունինք 3 միլիոն հեկտար անտառներ: Հակառակ աւերածութեան(*), մենք կարող ենք արտածել 315 միլիոն խորանարդ մեթր ծառեր, որոնք յարմարներն են ճարտարարուեստի համար: Այս անտառների տարեկան աճումն է՝ շուրջ 4 միլիոն խորանարդ մեթր:

«Բացի այդ անտառներից մենք ունենք երկրի զանազան մասերում շուրջ 16—17 հեկտար անտառներ, թփուտներ, պուրակներ, որոնք թէեւ ճարտարարուեստի համար պիտանի չեն, բայց պահում են խոնաւութիւն եւ հանդիսանում են ջրի պահեստներ, ջուր են մատակարարում մեր գետերին ամառուայ ամիսներին: Առանց այդ անտառների Իրանը կը լինէր մի հսկայ չոր անապատ:

«Երկիրը ունի 20 միլիոն եղջիւրաւոր կենդանիներ, 3 միլիոն ոչխար, 1.600.000 այծ եւ 30 հազար ուղտ, որոնք ամբողջ տարին տեղափոխութիւնների մէջ են: Ամառուայ շոգին նրանք բարձրանում են լեռները, իսկ ձմեռը իջնում դաշտավայրերը:

«Մենք ունենք 15 միլիոն հեկտար արօտատեղիներ, որոնք անհրաժեշտ են այդ կենդանիների համար:

«Կասպից ծովը մեզ կարող է տալ տարեկան 2 հազար թոն ձուկ, իսկ Պարսից ծոցի եւ Օմանի ծովի հետ միասին՝ տարեկան 200 հազար թոն, չհաշուած մեր գետերի ու լճերի մէջ եղած ձկներին:

(*) Վերջին տարիներում անտառների խոշոր տարածութիւններ վարձով տրւում էին մասնաւոր մարդկանց, որոնք անխնայ կտրատում էին ծառերը ու ամայացնում շրջանը... Յ. Թ.

ՆՈՐ ԳՈՂԳՈԹԱ

ԽՄԲ. — Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, «Յուսաբեր» կը պարզէ Պաղեստինի հայ գաղութին ողբերգութիւնը, իբրեւ հետեւանք արաբեւհրէական կռիւներու (11 Յունիս) —

Վերջին լուրերուն համաձայն, գրեթէ հայ չէ մնացած Երուսաղէմի ոչ հին, ոչ ալ նոր քաղաքին մէջ: Բացի անոնցմէ, որոնք կրցած են իրենց միջոցներով տեղաւորուիլ շրջակայ հիւրընկալ երկիրները — Եգիպտոս, Անդրյորդանան, Սուրիա եւ Լիբանան — գաղութին մնացեալ մասը ապաստանած է Հայոց վանքը: Քանի մը ամիս առաջ՝ ապաստանեալներու թիւը կը հաշուուէր շուրջ 3000 հոգի: Մեր ստացած վերջին տեղեկութեանց համաձայն, այս թիւը գրեթէ կրկնապատկուած է հիմա: Հինգէն մինչեւ վեց հազար ազգակիցներ գացած խռնուած են Ս. Յակոբայ վանքը, որ «փրկարար գօտի»ի դեր կը կատարէ այս խեղակորոյս բազմութիւններուն համար:

Եաֆայի մէջ, ուր աւելի քան 100.000 բնակիչ ունէր, այժմ հազիւ միայն 4000 հոգի կը մնան: Շատեր, հայ եւ արաբ, հարկադրուեր են ներքնաշապիկով հեռանալ քաղաքէն, օգտագործելով փոխադրական բոլոր տրամադրելի միջոցները ծովու եւ ցամաքի վրայ: Հայֆայի երկու հազարնոց հայ գաղութէն երկու հարիւրի չափ ազգակիցներ կը մնան դեռ քաղաքին մէջ, ամէնքն ալ ապաստանած տեղւոյն անկլիքան եկեղեցին, բոլորովին կորսուած արտաքին յարաբերութիւններէ: Պաղեստինի բոլոր կողմերէն Ամման հաստատուած են շուրջ հինգ հարիւր Հայեր, վայելելով հայասէր վեհապետին՝ Ապտալլահ Թագաւորի վեհանձն ասպնջականութիւնը:

Ստացուած վերջին տեղեկութեանց համաձայն, վանք ապաստանող մեր հայրենակիցները մինչեւ հիմա ունեցած են ութը զոհ՝ ռմբակոծումներու հետեւանքով: Կ'ենթադրուի, թէ միայն Երուսաղէմի մէջ մեր կորուստները եղած են 30 մեռեալ եւ 130 վիրաւոր, ծանր ու թեթեւ:

Վանքին մէջ՝ ռմբակոծումները բազմաթիւ աւերներ գործած են, նիւթական անհաշուելի վնասներ պատճառելով: Ռումբ մը պայթած է Ս. Յակոբայ զանգակատան մօտ, խորտակելով դուռ ու պատուհան: Ուրիշ ռումբ մը 30 սմ. լայնութեամբ ճեղքուածք մը առաջացուցած է Ս. Յարութիւն տաճարի գմբէթին վրայ, ինչպէս երկու օր առաջ կը հաղորդէր հեռագիր մը Երուսաղէմէն: Մեր ընթերցողները տեղեակ են անշուշտ, որ քաղաքին վանապատկան կալուածներէն շատերը քանդուած, փլած կամ հրկիզուած են, իսկ մնացեալ շէնքերէն անկարելի է որեւէ վարձք գանձել՝ ստեղծուած պայմաններուն հետեւանքով: Նոյն դժբախտ ճակատագրին ենթարկուած են նաեւ անհատական սեփականութիւնները, — շէնք, խանութ, արհեստանոց, դոյք ու կարասի:

Կարելի է վստահօրէն յայտարարել, թէ հիմնովին քայքայուած է երբեմնի բարեկեցիկ այս գաղութին ամբողջ տնտեսութիւնը: Քայքայումը, աւելորդ է ըսել, աւելի զգալի պիտի դառնայ ժամանակի ընթացքին, երբ սպառին երկարամեայ աշխատանքի արդիւնք մանր խնայողութիւնները, մանաւանդ երբ անհունօրէն երկարաձգուի ներկայ տագնապը՝ իր այլազան փուլերուն մէջ:

Դժբախտաբար ճշգրիտ տեղեկութիւններ չունինք տագնապի իրական բնոյթին ու տարողութեան մասին: Կ'ենթադրենք սակայն, որ ան ոչ միայն պիտի չմեղմանայ մօտիկ ապագային, այլեւ թերեւս աւելի լայն համեմատութիւններ պիտի առնէ ժամանակին հետ եւ դէպքերու ընթացքին զուգահեռ: Գաղափար մը տալու համար տի-

---

«Պարսից ծոցը իր մարգարիտներով մի եզակի վայր է ամբողջ աշխարհում: Նրա մարգարիտները իրենց որակով ու գեղեցկութեամբ գերազանցում են Հնդկաստանի ու Ճափոնի մարգարիտները: Չնայած դրան այդ արդիւնաբերութիւնը գտնւում է ողբալի վիճակում, իսկ Բահրէյն կղզին (որ Պարսից ծոցումն է եւ շահագործւում է Անգլիացիների կողմից Յ. Թ.) արտածում է տարեկան 2 միլիոն ֆունտ սթեռլինի արժողութեամբ մարգարիտներ»:

Այնուհետեւ դասախօսը մատնանշում է այն միջոցները, որոնք պիտի ձեռք առնուին գիւղատնտեսութեան վիճակի բարւոքման համար եւ յիշում է այն գումարները, որոնք պիտի ծախսուին:

Յարգելի դասախօսը վերջացնում է խօսքը հետեւեալ ներշնչուած յայտարարութեամբ. —

«Մեր նախահայրերի այս երկրի վրայ՝ Աստուած տուել է մեզ անթիւ աղբիւրներ՝ թէ երկրի երեսին գիւղատնտեսութեան համար եւ թէ երկրի ընդերքում, որ իր խորքում պահում է անհամար գանձեր: Ջանք թափենք օգտագործելու այդ գանձերը, եւ մենք կը լինենք ամէնից երջանիկ ժողովուրդը աշխարհում»:

Դժբախտաբար ներքին եւ արտաքին պատճառներ լաւատեսութիւն չեն ներշնչում:

SPECTATOR

բող ընդհանուր կացութեան մասին, կը բաւէ յիշատակել Պատրիարք Կիւրեղ Սրբազանի մէկ նախատեսութիւնը: «Ըստ խնամատարական մարմնի նախահաշիւներուն,— կը գրէ Պատրիարք Սրբազանը,— մինչեւ Սեպտեմբեր 7000 ոսկիի գումար մը պէտք պիտի ըլլայ Երուսաղէմի հայ կարօտեալները սովէն փրկելու համար: Գրեթէ նոյնչափ գումար մը եւս պէտք պիտի ըլլայ Պաղեստինի միւս շրջաններու կարօտեալներուն անհրաժեշտ սնունդը ապահովելու համար»: Ուրիշ նախատեսութեան մը համաձայն, շուրջ 10.000 ոսկիի անմիջական օգնութիւն մը անհրաժեշտ է, կարենալ ապրեցնելու համար ՀԻՆԳ ՀԱԶԱՐ հոգիէ աւելի բազմութիւն մը՝ Մայիսէն մինչեւ Սեպտեմբեր:

Այս նախատեսութիւններէն կը հետեւի, որ շուրջ 10 — 12.000 ոսկիի գումար մը պէտք է՝ «ոտքի վրայ» պահելու համար Պաղեստինի մեր դժբախտ ազգակիցները, գոնէ մինչեւ Սեպտեմբերի վերջը: Այս հաշուին մէջ չեն մտներ անշուշտ ոչ վանապատկան կալուածներուն նորոգութիւնը, ոչ քանդուած արտավայրերուն վերակառուցումը, ոչ մեր հայրենակիցներուն տնտեսական վերականգնումը, ոչ ալ չնախատեսուած ուրիշ դժբախտութիւններ, որոնք կրնան իրականութիւն դառնալ մէկ օրէն միւսը, քանի կը տիրէ երկայն անստուգութիւնը Սուրբ Երկրին մէջ:

... Որքան յայտնի է մեզի, մինչեւ հիմա 5000 ոսկի եւ չորս անտուկ դեղօրայք ղրկած է Բարեգործական Միութեան Կեդր. Յանձնաժողովը, 500 ոսկի յանձնած է Լիբանանի օգնութեան Յանձն. վարչութեան Պաղեստինի գաղթականներուն համար, քանի մը անտուկ դեղ ու դեղօրայք ղրկած է նաեւ Եգիպտոսի Հայ Կարմիր Խաչի վարչութիւնը եւ... այսչափ: Շրջակայ գաղութներուն մէջ դեռ կազմակերպուած շարժում մը չկայ՝ օգնութիւն հասցնելու համար մեր աղէտեալ ազգակիցներուն:

Հիմա վեց հազար հոգիի աչքերը մեզի կը նային լուռ պաղատանքով: Վեց հազար հոգի, անստոյգ ճակատագրի մը մատնուած, կը բարձրանան նոր Գողգոթան, իրենց ուսերուն վրայ կրելով ծանր խաչը»

ԻՏԱԼԻՈՅ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԸ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԷՋ

Վիեննայէն հասած նամակէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

ՎԵՆԵՏԻԿ, (յապաղած) — Յունիս 6ին Իտալիոյ Հանրապետութեան Նախագահը, Պ. Լուիճի Էինաուտի, իր այցելութեամբ պատուեց Մխիթարեան հայրենաց մայրավանքը՝ Ս. Ղազար: Վենետիկ եկած էր գեղարուեստական ցուցահանդէս մը բանալու համար, եւ հազիւ երկու օր մնաց, բայց չմոռցաւ մեզ:

Այցելութիւնը պաշտօնական էր, բայց նաեւ մտերիմ եւ գիտական նպատակներով: Նախագահը կը մնայ ժամերով. կ'այցելէ վանքին բոլոր մասերը ուշադրութեամբ: Երբ կը մտնէ Մատենադարանը, կը հիանայ տեսնելով հոն 30.000 տպագրեալ գիրքեր, եւ հայկական ձեռագիրներու մանրանկարչութիւնները: Յետոյ կ'անցնի գեղարուեստական սրահներէն, ուր հիացումով կը դիտէ պատերուն վրայ, իտալական լաւագոյն արուեստագէտներու նկարները՝ Թիէփոլո, Կուիտօ Ռէնի, Եաքոպօ Պասսանօ եւն. եւն.: Ապա կը հետաքրքրուի Ս. Ղազարի մամուլով. տպարանը, ուսկից ելած են ու կ'ելլեն մինչեւ այսօր, հայերէն, իտալական մշակոյթի ոսկեդարու հեղինակներէն մինչեւ ներկայ դարու՝ գիրքերու հրատարակութիւնները, կը գնահատէ զանոնք եւ այդ տպաւորութեան տակ կը խոստանայ հանդիպիլ ուրիշ անգամ ալ, երբ առիթն ունենայ Վենետիկ գալու:

Այցելութենէն վերջ նախագահը առաջնորդուեցաւ հիւրասենեակ, ուր հայրերու ընկերութեամբ հիւրասիրուեցաւ հայկական վարդանուշով եւ ըմպելիով: Այդ առթիւ մաղթեց բոլոր հաստատութեան եւ հայ ազգին լաւագոյն օրերազատ գործունէութիւն քաղաքական ու գրական ասպարէզներու մէջ: Հիւրը եւ տիկինը իրենց ստորագրութիւնը դնելով ոսկի մատեանին մէջ, նոյն իշխանական մակոյկով վերադարձան քաղաք:

Երկու օր վերջն ալ Հայոց կղզին այցելեցին Ֆրանսական դեսպանը եւ հիւպատոսը իրենց ընտանիքներով: Դեսպանն ալ նոյնքան ուշադրութեամբ եւ գոհունակութեամբ աչքէ անցուց վանքին իւրաքանչիւր անկիւնը: Մեծ կ'ըլլայ իր հիացումը երբ կը տեսնէ որ վանքին մէջ ոչ միայն հայ ոգին եւ լեզուն են որ կ'ուսուցանուին, այլեւ Ֆրանսականը: Այս առթիւ կը խոստանայ բերել յօժարակամ ամէն ջակցութիւն Հայոց կղզիին համար:

ՆՐԲՈՒՆԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԱՐԶԱՐԱՆԸ, որ կը գտնուի կանաչազարդ այգիներու մէջ կը վերանորոգուի: Սթատիոնը շինուած է վարդագոյն տուֆէ: Այժմ աշխատանքը կը կատարուի մարզարանին երկրորդ յարկի վրայ, ուր կը գտնուի լողարանը: Սթատիոնը 17 հեկտար տարածութեան վրայ պիտի ունենայ բոլոր յարմարութիւնները, ինչպէս եւ պասքէթ պոլի, վոլէյ պոլի եւ խոտով ծածկուած ֆութպոլի դաշտեր:

ՄԻՆՉԵՒ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՎԵՐՋ, Հայաստանի դպրոցները պիտի ստանան 15.000 նոր կրասեղաններ ու բազմաթիւ գրատախտակներ:

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԵԱՆԻ ԳԱՀԱՃՈՆԵՐՈՒ գործարանը այս տարի պիտի վերամշակէ 15.000 թոն մրգեղէն անուշեղէններու եւ պահածոներու համար: Այս հաստատութիւնը մինչեւ հնգամեակի վերջը պիտի դառնայ ամբողջ Սովետական Միութեան ամենամեծ գործարանը:

ՆՈՐ ԱՐԱԲԿԻՐԻ բարձրաւանդակին վրայ, Ալիմինչին եւ ժամացոյցի գործարանի կողքին, կարճ ժամանակէն պիտի շինուի ելեկտրական լամբերու (պէք) հսկայական գործարան մը, որ տարեկան պիտի արտադրէ յիսուն միլիոն լամբեր: Գործարանին շինութիւնը պիտի սկսի այս տարուան 3րդ եռամսեակին ընթացքին եւ պիտի վերջանայ 1950ին:

ԲԵՐԻԱՅԻ ԱՒԱՆԸ շինուած է տասը տարի առաջ: Այս կարճ ժամանակամիջոցին շինուեցան ջրանցքներ, շէնքեր, մշակուեցան խաղողի եւ պտուղի այգիներ: Վերջին երկու տարիներու ընթացքին տեղաւորուեցան 10.000 հայրենադարձ Հայեր: Աւանը որ սկզբնական շրջանին ունէր միայն 30—40 տուն, այսօր ունի 2600 երկյարկանի տուներ եւ վիլլաներ: 1948ի ընթացքին պիտի կառուցուին 1100 տուն եւս, իսկ մինչեւ 1950 Բերիա պիտի դառնայ 30էն 40.000 բնակչութեամբ քաղաք:

Բերիա արդէն ունի չորս հիւսուածեղէնի գործարան, ուր կ'աշխատին 150 հոգի: Այժմ կը կառուցուի մետաքսեղէնի ամէնէն մեծ գործարանը, ուր պիտի աշխատին 5000 հոգի:

Բերիայի մէջ կը գտնուին նաեւ երկու մեծ խանութներ, մէկը հագուստեղէնի, միւսը ուտեստեղէնի եւ անուշեղէնի: Քաղաքի շուրջ կան երկու կոլխոզներ, ուր աշխատանքը մեքենաներով կը կատարուի: Այժմ Բերիա քաղաքը ունի բազմաթիւ մշակութային ձեռնարկներ, թատրոն, շարժանկար թատրոն, ձայնասփիւռ հանգոյց, մանկամսուր, բուժարաններ եւն.:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ կաթողիկոսութեան չորս թեմերուն մէջ կան 86 թաղական եւ հոգաբարձական մարմիններ: Անոնց ուսերուն վրայ կը ծանրանայ այս գաղութներուն կրթական գործը: Պէտք է տեսնել թէ ինչ գերմարդկային ճիգեր կը թափեն այս մարմինները, փակելու համար իրենց յանձնուած դպրոցներուն ելեւմտացոյցը:

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ հայկական դպրոցներուն մէջ կ'ուսանին 12.766 աշակերտներ: Այս թիւերուն մէջ չեն մտներ յարանուանութեանց վարժարանները: Անոնց աշակերտութեան հետ միասին այս թիւը կ'անցնի քսան հազարը: 70էն աւելի ազգային դպրոցներ իրենց 650ի հասնող պաշտօնէութեամբ, տարեկան աւելի քան մէկ միլիոն սուրիական ոսկիի կը կարօտին: Մեծագոյն զոհողութիւնը կը կրեն ուսուցիչները: Դպրոցները կանգուն պահելու հոգը անոնց համար դարձած է անձնական արժանապատուութեան խնդիր:

Այս շրջանին երեք կարեւոր հաստատութիւններէն առաջին գծի վրայ կուգայ Համազգայինի Պէյրութի Հայ Ճեմարանը, երկրորդը Քէսապի Ուսումնասիրաց վարժարանը, իսկ երրորդ Դամասկոսի Միացեալի դպրոցն է: Չորրորդը, նոր բացուած, Հալէպի «Քարէն Եփփէ» ճեմարանն է:

Այս երկրորդական ու բարձրագոյն վարժարաններէն դուրս եկած հայ երիտասարդութիւնն է որ առաւելապէս կը վարէ դպրոցական կեանքը Սուրիա - Լիբանանի մէջ:

Այս հաստատութիւններէն ելած մասնագիտականութիւնը մեծ մասամբ տոգորուած է ժողովուրդին ծառայելու բարձր ոգիով:

Քիչ չէ թիւը նաեւ Մխիթարեան Ընծայարանէն եւ Երուսաղէմի ժառանգաւորացէն շրջանաւարտող, որոնց կարեւոր մաս մը, աշխարհական թէ եկեղեցական, ունին նոյնպէս իրենց պաշտօնին գիտակցութիւնը: Իսկ Կիպրոսի Մելգոնեան հաստատութեան առաջին շրջանին տուած հունձքը դանցառելի ոյժ մը չի ներկայացներ:

Միջին Արեւելքի հայկական գաղութները իրենց ազգային շունչով անմիջապէս կը վարակեն շրջապատը ու կը մղեն հասնող սերունդը ամուր փարելու մեր ազգային աւանդութեանց:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (38)

ԱՃՅՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԻԳ.

Զորս կողմը կը տիրէր խորին, գերեզմանական լռութիւն: Մեռունի վանահօր աղօթքը մօտուցն էր որ կը շարժէր երբեմն, եւ մերթ ընդ մերթ անոր վրայ կը գլորուէին արցունքի կաթիլներ:

Վանահօր աղօթքը ջերմ էր եւ զգացուած. ձեւի համար չէր այդ աղօթքը, ոչ. ծերունին, մոռցած աշխարհը, ուրախութիւնն ու տառապանքը, իր ամբողջ էութեամբ ամփոփուած. էր միայն այդ աղօթքին մէջ:

Յանկարծ շրթունքները շարժեցան, եւ մեռելային լռութեան մէջ լսուեցաւ իր ձայնը:

— Տէր, իմ տկար բազուկներուս ոյժ տուր եւ արիութիւն՝ հոգիիս ուզածին պէս կարենամ ի կատար ածել իմ մտադրութիւններս: Ամէն ժողովուրդը կը տառապի. կը հալածուի անօրէններէն՝ միայն քու սուրբ անուանդ համար: Տուր ինծի կարողութիւն, որ ես կարենամ մտնել ժողովուրդին մէջ, ոգեւորել զայն քու խաչդ ձեռքիս ու մղել զայն, մէկ սիրտ մէկ հոգի, կռուելու իր հալածիչներուն դէմ: Տէր, խնայէ քու ժողովուրդիդ, խնայէ այդ տառապած ու տանջուած ժողովուրդին. միութեան եւ համերաշխութեան ոգի ներշնչէ նախարարներուն մէջ, որպէսզի օգնութեան ձեռք կարկառեն օրինաւոր թագաւորին եւ ամէնքը մէկ հալածեն թշնամին երկրէն դուրս... Խնայէ մեզի, Տէր ...

Իր աղօթքը վերջացնելէ ետք, Մարտիրոս վանահայրը կրկին նայեցաւ խաչելութեան. դէմքին վրայ կը կարդացուէր հոգեկան բուռն փոթորիկը:

Աչքերը ոգեւորութեամբ լեցուեցան յանկարծ, երակներուն մէջ կարծես սկսաւ հոսիլ թարմ ու երիտասարդական արիւնը. ծերութեան կնճիռները, կ'ըսես հրաշքով, անհետացան դէմքին վրայէն: Տեսակ մը գերբնական զօրութիւն, ոգի կը ներշնչէր իրեն:

Վանահայրը վերջին անգամ մրմնջեց «Հայր մեր »ը, վերջին անգամ համբուրեց խաչելութիւնը եւ ոտքի ելաւ, կարծես 20—30 տարիով աւելի երիտասարդացած էր:

Այդ միջոցին վանքի դուռը կամաց մը բացուեցաւ եւ սեմին վրայ երեւցաւ վանահօր ծառան:

— Հայր սուրբ, ձիերը պատրաստ են, ըսաւ ան:

— Այս վայրկեանիս, որդի, պատասխանեց Մարտիրոս հայր սուրբը ու դուրս ելաւ եկեղեցիէն:

Քիչ ետք՝ վանահայրը ու իր ծառան հեծան ձիերը եւ հեռացան վանքէն: Մինչեւ կէսօր ճամբայ կտրեցին, եւ կէսօրուան մօտ կանգ առին գիւղի մը մէջ, քիչ մը հանգստանալու եւ ապա կրկին շարունակելու համար իրենց ճանապարհը:

Գիւղի մեռելութիւնը դէշ տպաւորութիւն ձգեց Մարտիրոս վանահօր վրայ: Հոս ու հոն, գետնափոր խրճիթներու մէջէն, երբեմն կ'երեւային մարդկային գլուխներ. երկիւղով կը նայէին ճամբորդներուն եւ ապա կրկին ներս կը քաշուէին անհետ:

Գիւղին մէջտեղը կանգ առաւ Մարտիրոս հայրը. գիւղացիները երբ լսեցին շրջապատեցին զինք եւ սկսան անոր աջը համբուրել. խեղճերը խաբուելով անոր ալեզարդ մօրուքէն, կարծեցին թէ եպիսկոպոս է. ամէն մէկը կը խնդրէր անկէ հանգիստ առնել իր տան մէջ:

— Ո՞ւր է գիւղի քահանան, հարցուց Մարտիրոս հայր սուրբը:

— Գիւղի քահանան անցեալ տարի սպաննեցին անօրէնները, հայր սուրբ. մենք այժմ քահանայ չունինք:

Մարտիրոս հայրը ոչինչ չպատասխանեց. վար իջաւ ձիէն եւ մտաւ հանդիպակաց խրճիթը: Գիւղացիները ներս մտան եւ շրջապատեցին վանահայրը: Ամէնքն ալ տխուր էին եւ յուսահատ. խորին թախիծը պատեր էր անոնց դէմքերը: Գրեթէ բոլորը մերկ էին եւ բոկոտն. ցնցոտիներով ծածկուած էր անոնց մարմինը:

— Ի՞նչպէս էք, զաւակներս, հարցուց Մարտիրոս հայրը, թէեւ համոզուած էր որ արտաքին տարբեր բան մը պիտի չլսէ:

— Էհ, հայր սուրբ, ինչպէս կը տեսնէք՝ անօթի, մերկ ու տանջուած...: Ամէն ինչ խլեցին մեզմէ անօրէնները, ամէն բան տարին, ամէն անգթութիւն գործեցին. մեր մէջ ալ ոյժ չմնաց կրելու այսչափ տառապանքները:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

կազմող ութ երկիրներու ներկայացուցիչները, որոնց մէջ են Ժագ Տիւքլօ եւ Ֆաժոն՝ Ֆրանսայի կողմէ, Տիկին Փաուքէր՝ Ռումանիոյ կողմէ եւն.։

★ Զբոյցի մը համաձայն Թիթօ հեկոզուլթեան տակ առնուած է արդէն, իր ընկերներուն հետ։ Ուրիշ աղբիւրէ մը կը հաղորդեն թէ Ագրիականի կուսակցէն մէկնած մէջ կը գտնուի։ Ամբաստանեալները պիտի պատասխանեն եղած մեղադրանքներուն, մասնաւոր յայտարարութեամբ մը։ Թիթօ իր յոյսը դրած է բանակին վրայ, բայց դժուար թէ յաջողի պահել իր պաշտօնները։

★ Միացեալ Ազգերու եւրոպական շրջանակներուն մէջ ապշութեան եւ շուարումի նշաններ տեսնուեցան, երբ հաղորդուեցաւ Կոմինֆորմի զեկոյցը։ Խորհրդային պատուիրակները մերժեցին որեւէ յայտարարութիւն ընել, առարկելով թէ իրենց պետը բացակայ է։ Իսկ Չեխոսլովաքիոյ նախկին պատուիրակ Փափանէք, որ ժամանակին ամբաստանած էր Խ. Միութիւնը, Փրակայի դէպքերուն առթիւ, յայտարարեց.— «Ասիկա չօշափելի առաջին նշանն է այն խռարանցումներուն՝ որոնց կը սպասէի, բայց չէի կարծեր թէ այսքան շուտով պիտի պատահէին»։

★ Եւրոպայի քաղաքական շրջանակներուն մէջ այնքան ալ զարմանք չպատճառեց Թիթոյի եւ ընկերներուն դէմ արձակուած վճիռը, որ մաս կը կազմէ համայնավարներու պայքարակամ «մաքրագործումներուն»։ Բայց եւ այնպէս ուշադրութեամբ կը հետեւին դէպքերու ընթացքին։

Օդակամուրջով ուտեստ դէպի Պերլին

Պերլինի կացութիւնը անփոփոխ կը մնայ առ այժմ։ Մայրաքաղաքին պաշարումը կը շարունակուի, պարենաւորման հարցը վրդովիչ համեմատութիւն կ'առնէ հետզհետէ։ Ամէն ութ վայրկեանը անգամ մը, ամերիկեան բանակի փոխադրական օդանաւերէն մէկը քաղաք կ'իջնէ անընդհատ եւ դեղեր, ամերիկեան, անգլիական եւ ֆրանսական գօտիներու բնակիչներուն բաժնուելու համար։

★ Ինչպէս հաղորդած էինք, Շաբաթ օր զօր. Քլէյ եւ զօր. Ռոպըրթսըն համաձայնած կը թուին մարաջախտ Սոքոլովսքիի։ Ամերիկացի զօրավարը իր նամակով կը յայտնէր թէ պատրաստ է միշտ տեսակցելու խորհրդային Մարաջախտին հետ. իսկ անգլիացի զօրավարը կը պահանջէր անմիջապէս վերջ տալ Պերլին գացող կառախումբերու վրայ դրուած արգելքին։ Մարաջախտ Սոքոլովսքի պատասխանած չէ տակաւին։

★ Սովետները երկուշաբթիէն ի վեր կ'արտօնեն Գերմանացիներուն որ ազատօրէն երթեւեկեն դրաւեալ գօտիներէն մէկէն միւսը։ Բայց, դէպի Պերլին շոգեկառքի երթեւեկները դադրած կը մնան այժմ։

★ Միացեալ Ազգերու ընդհ. քարտուղարը միջոցներ կը խորհի պարենաւորման խնդիրը ենթարկելու Ապահովութեան Խորհուրդին որոշման։ Մեծ պետութեանց պատուիրակներուն կարծիքը կը շօշափէ այս պահուս։

★ Բրիտանական դահլիճի ազգային պաշտպանութեան կոմիտէն որոշեց սպարապետը՝ մարաջախտ Մոնկոմըրին հրաւիրել, անոր հետ խորհրդակցելու համար Պերլինի դէպքերուն մասին։

Սեւ շուկան կը ծաղկի Պերլինի մէջ։ Երկու մարքերու փոխանակութեան առթիւ, ութ հոգի վիրաւորուեցան, երբ անհամար բազմութիւն մը խռնուած էր ռուսական շրջանին մէջ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԻ կառավարութիւնը բողոքագիր մը յանձնեց Թէհրանի խորհրդային դեսպանին, գանգատելով թէ սահմանագլուխի բռնաբարումներ կատարուած եւ քանի մը հոգի առեւանգուած են «կարեւոր փաստաթուղթերով»։ Դեսպանը խոստացաւ քննութիւն կատարել։

ԲԱՑԱՌԻԿ վիճակ յայտարարուեցաւ Անգլիոյ մէջ, իբրեւ հետեւանք նաւահանգիստի բանուորներու գործադուլին որ կը տեւէ երկու շաբաթէ ի վեր։ Լոնտոնի նաւահանգիստին մէջ աշխատանքը դադրեցուցած են 19.000 բանուորներ, անշարժութեան դատապարտելով 190 նաւեր։ Զինուորներ կը պարպեն ուտելիքի բեռները։ Լիվըրփուլի 14 հազար բանուորներէն 12.000ը միացան գործադուլին...

15 ՀՈԳԻ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԵՑԱՆ կիրակի օր, Մոպէօժի մէջ, ուր միեւնոյն ատեն բանախօսութիւններ սարքած էին համայնավարները եւ զօր. տը Կոլի կուսակիցները, յարակից սրահներու մէջ։ Փոխն ի փոխ «Էնթէրնասիոնալ»ը եւ «Մարսէյեզ» երգելէ վերջ, բարեր նետուեցան, ապակիներ կոտրեցան եւն.։ Համայնավարները ուզեցին միւս ժողովասրահը մտնել, բայց կռիւ մը ծագեցաւ եւ տը Կոլի կուսակիցներէն 15 հոգի վիրաւորուեցան թեթեւօրէն։ Ի վերջոյ ոստիկանութիւնը վերահաստատեց բարեկարգութիւնը։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Շավիլի Կապ. Խաչի մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը 4 Յուլիս, կիրակի օրը Շավիլի Մանթարմառ կալուածին ծառերուն տակ, մասնակցութեամբ Րաֆֆի երգչախումբին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին։ Ճոխ պիւֆէ, ճաշը կարելի է միասին բերել։ Հաղորդ. — Pont de Sèvresէն 271 թիւ օթօպ. իջնել Puits sans Vin։

★

ԳՈՄՈՆԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Գոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի իր 23րդ տարեդարձին առթիւ, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին։ 11 Յուլիս 1948 կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ։

Մանրամասնութիւնները առանձին յայտագրով տեղւոյն վրայ։

★

ԳՈՆԻԱՑԻ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ.— Յուլիս 4ին Bourg la Reineի l'Ermitageի մէջ, 14 Bld. Carnot։ Ժամը 3էն 10.30, Ligne de Sceaux։ Ի պատիւ եւ ի ներկայութեան Գոնիայի նախկին առաջնորդ այժմ կաթ. պատուիրակ ԱՐՏԱՒԱԶԴ Արք.ի։

Հացկերոյթ, երգ, պար եւ հաճելի ժամանց, ճոխ պիւֆէ։ Մուտքը ազատ է

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։

●

ՀԱՄԱԽՄԲ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ եւ Սէն Լու Կրան Փէնի քոյր մասնաճիւղերուն եւ հովանաւորութեամբ Կեդր. Վարչ., այս կիրակի ամբողջ օրը Եօթնեղբայրեաններու ագարակը, Սէն Լու Կրան Փէն։ Գեղարուեստական խառնուած բաժին։ Հայրենակից ժաք Ծէրթէրեան իր մասնակցութիւնը կը բերէ ռատիոյով, ուր պիտի երգուին Հայաստանէն ստացուած նորագոյն երգեր։ Եւրոպական պարեր ճոխ եւ գիւրամատչելի պիւֆէ։ Փափաքողները կրնան ճաշերնին միասին բերել։ Մուտքը ազատ է

●

ՄԱԼԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ.— Կազմակերպուած Կրթասիրաց Ընկ. Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի 4 Յուլիս, Տէսինի մէջ, Պ. Նազար Ասլըկեանի պարտէզը։ Ճոխ պիւֆէ, պարող զոյգերու համար ալ «փիք-ըփ»։ Լաւ կազմակերպուած մաքուր սպասարկութիւն։

★

ՄԱՐՍԷՅԼԱՀԱՅԵՐ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին անւախընթաց դաշտապարահանդէսին որ տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի 4 Յուլիսին, St. Just, Ավընիւ Բօռօ, Պաստը Սալէի ընդարձակ եւ չքեղ ծառաստանին մէջ։

Հաճելի անակնկալներ։ Փափաքողները կրնան առատօրէն գալ։ Սեղաններ եւ աթոռներ ապահովուած են։ Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Առնել թիւ 42 հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութեան։ Կարելի է առնել նաեւ 1 թիւ, 4 թիւ, 5 եւ 11 թիւ հանրակառքերը եւ իջնել Սէն Ժիւսթ։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴՊՐՈՑ. ՀԱՆԴԷՍԸ ՍԵՎՐԱՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 11 Յուլիս կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Hotel de Franceի (Maison Sion) սրահներուն մէջ, 23 Place de la Libération, Livry — Gargan։ Կը մասնակցին տեղւոյն երիտասարդ եւ երիտասարդուհիները իրենց ներկայացումներով։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ, ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ։

Դիւրամատչելի գիներով։ Մուտք 50 ֆրանք։

Հաղորդակց. միջոց.— Eglise Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս, իջնել Place de la Libération։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ չորս ուժգին ցնցումներ ահագին աւեր գործեցին Ճափոնի մէջ։ Աւելի քան հազար հոգի մեռած կամ վիրաւորուած են։ Անպատսպար կը մնան իբր 400.000 հոգի։ Պաշտօնական հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Ֆուքուի քաղաքը, որ 52 հազար բնակիչ ունէր, ամբողջովին քանդուած է, Քանազավա (200,000 բնակիչ) կը վառի։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ (հեծելանիւով) կը սկսի այսօր, չորեքշաբթի։ Կը մասնակցին 120 մըրցորդներ, որոնք ամբողջ 26 օր — Յունիս 30էն 25 Յուլիս — պիտի կտրեն 4992 քիլոմեթր, անցնելով Ֆրանսայէն, Իտալիայէն, Զուիցերիայէն, Լիւքսէմպուրկէն եւ Պելժիայէն։ Պարգեւ սահմանուած է համագումար 7 միլիոն Ֆրանք։ 50.000 հոգի պիտի հետեւին արշաւին։

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՄԱՆ վարչութեան որոշումով, 100 կրամ աւելի ճարպեղէն պիտի բաժնուի Յուլիս 1էն սկսեալ։ Հացի յաւելուածական բաժին մը պիտի տրուի բազմազաւակ ընտանիքներուն (երեք զաւակի համար 3 քիլօ, չորսի համար՝ 6 քիլօ, 5—6ի համար 9 քիլօ փոխանակ 7ուկէսի։ Եօթը, 8 — 9 զաւակներու համար՝ 15 քիլօ)։ Կը յուսան հացի բաժնեչափը աւելցնել Օգոստոս 1էն սկսեալ։ Կարգ մը խմորեղէններ ազատ պիտի ծախուին։

ՅՈՒՇԱՑԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Գոմոնի մասնաճիւղի դպրոցական քննութիւնը Յուլիս 1ին, Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, Գոմոնի Նորակառոյց սրահին մէջ։ Կը հրաւիրուին ծնողները եւ համակիրները։

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Կը ծախուի Պ. Խ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ քով
324 Chemin de St. Julien

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Յուլիս 1ին հինգշաբթի օր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին ՍՈՍԻԷԹԷ ՍԱՎԱՆԹԻ ՄԵԾ ՍՐԱՀԸ։

Գեղարուեստական բաժին դպրոցի աշակերտներուն կողմէ։ Մուտքը ազատ է

Կը հրաւիրուին մասնաւորաբար ծնողները եւ Ֆ. Խաչի դպրոցներու աշակերտութիւնը։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Լիոնի Ֆ. Կապոյտ Խաչի դաշտահանդէսը որ տեղի պիտի ունենար 4 Յուլիսին։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑ

25 Յուլիս, կիրակի, ամբողջ օրը։ Կը խնդրուի բոլոր Միութիւններէն եւ կազմակերպութիւններէն, նկատի ունենալ սոյն թուականը։

ՈՂԲԱՑԵԱԼ Պ. ՍԵՐՈՎԲԷ ՊԱԽԹԻԱՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են Պէյրութէնհանգուցեալին յիշատակին։ Տէր և Տիկին Յակոբ Սէմէրճեան 10 լիր. ոսկի, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Քացախեան 25, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Քացախեան 15, Տէր եւ Տիկին Գր. Դաւիթեան 15, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Տօնիկեան 15 եւ Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Պէյլէրեան 15։ Իրեն ղրկուած այս գումարները Պ. Միհրան Պախթիարեան յատկացուցած է հետեւեալ բարենպատակ եկեղեցական հաստատութիւններուն, Փարիզի ազգատախնամին 3000 Ֆրանք, Կապ. Խաչին 1500, Հ. Կարմիր Խաչին 1500, Դպրոցասէրին 1500, Հ. Բ. Ը. Միութեան 1500։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ԿԸՓՆՏՌՈՒԻ Արամ Աստրեան, Ալաշկերտի Մանկասուր գիւղէն, եղբօրը անունը Վանօ։ Կ'ենթադրուի որ Գերմանիա կը գտնուի։ Տեղեկացնել «Յառաջ»ի։

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԵՒՇԱՏԵԱՆ (Մինիխէն) կը փնտռէ հօրեղբայրը Բագրատ Գազազարեան կամ Արեւշատեան Նոր Պայազիտի գիւղերէն։ 1918ին մեկնած է Հայաստանէն Ամերիկա եւ 1930ին վերադարձած է Թիֆլիս։ Հօրը անունը Հայրապետ, մօրը՝ Աննա։ Իրմէ լուր ստացուած է մինչեւ 935։ Տեղեկացնել «Յառաջ»ին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Անիէտէն Այրի Տիկին Վարդուհի Վարդանեան կը ծանուցանէ թէ իր ողբացեալ ամուսնոյն ԱՐՇԱԿ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի յետ պատարագի յառաջիկայ կիրակի 4 Յուլիս, Փարիզի Հայոց Եկեղեցին։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ԾԱԽՈՒ Է

Քօթ տ'Ազիւրի վրայ բանուկ սայֆիւէի խանութ մը արդիական կազմածով, 2 սրանոց եւ 3 կամանց վիլլաներ։ Խոշոր բնակարան 4 սենեակ, խոհանոց, ընդարձակ պարտէզ, garage եւն. յարմարութիւններ Bonneterie, confiserie – patisserie – glace, radio եւ magasin de chaussures ընելու. concurrent չկայ։ Լըրացուցիչ տեղեկութեանց համար դիմել «Յառաջ»ի։

ՀԱՅ ՆԿԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Արեւելեան լաւ տեսակ ճերմակ պանիրի համար մէկ հասցէ միայն՝

Պ. ԽՈՐԷՆ ՔԷՊԱՊՃԵԱՆ

31bis, Rue Cailleux, Paris (13)

ԾԱԽՈՒ է Traction avant decapotable, 11 ձի, նոր վիճակի մէջ, 260.000 Ֆրանք։ Հեռախօսել Gob. 05-63։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN